קובץ רכ"ה ה'תשע"ח | 112 עמודים

5 ₪

קובץ גליונות

פרשת מטות-מסעי

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

הגאון הגדול
רבי **אריה ליב**
בהג"ר **חיים זאב**
פינקל זצ"ל
נלב"ע ו' מנחם
אב תשע"ו
תנצב"ה

מצורף קונטרס
רבן של כל בני הגולה על עשרה מסעות
מרן רבנו **הגראי"ל שטיינמן** זיע"א
ועל דאגתו לכל עולם התורה
בכל מקום שהוא.

אני נוסע כדי להאהיב ולייקר
את לומדי התורה על המון העם.
אני נוסע כדי להאהיב ולייקר
את התורה על לומדיה.
אני נוסע כדי לייקר
את רבנן על תלמידהון,
אני נוסע כדי לזעוק
הכל תורה ובלי תורה אין שום דבר.
אני נוסע כדי להכריז

תורה! וכל השאר הבל.

ניתן לשלם גם במכשירי 'קהילות' ו'נדרים פלוס' ע"ש קובץ גליונות.

בשבוע הבא יצא לאור קובץ מורחב ובו יופיעו העלונים לד' שבועות הבאים: (פרשיות: דברים, ואתחנן, עקב, האזינו) וכן תוספת מיוחדת לימי בין הזמנים, המעונינים בכמות גדולה, יודיעו מראש במוקדי ההפצה.

הקובץ הבא יצא לפרשת שופטים.

הדפסת הקובץ המורחב כרוכה בהוצאה גדולה מאד מהרגיל, נשמח בהשתתפותכם בתרומה חד פעמית.

לתרומות והנצחות בקובץ המורחב
ניתן לפנות במס': 053-3145900

נבקש מכל מי שחייב כסף להעבירו בהקדם

הודעה חשובה

אי"ה בשבוע הבא לקראת ימי בין הזמנים יתווסף לקובץ יריעה נרחבת בעניני כיבוד אב ואם במשנתם של גדולי ישראל שליט"א וזצוק"ל
נשמח לקבל חומרים נוספים בענין זה

התמונה בכריכה באדיבות הצלם שוקי לרר הי"ו

לעילוי נשמת
הרבנית **שינדל** [יפה] בת
רבי דוד דוב הלוי ע"ה
תנצב"ה

לעילוי נשמת
עמרם בן שלמה ומרים
נלב"ע ד' אב תשע"א
תנצב"ה

לעילוי נשמת
הר"ר **שמואל** ב"ר **יצחק אפשטיין** זצ"ל
איש אמונם של גדולי ישראל
נלב"ע ד' מנחם אב תשע"ג
תנצב"ה

לזכות ולרפואת
האשה
חן בת צפורה

ולזכות ולהצלחת
משפחת מבשב

לזכות
דניאל בן חוה
לזיווג הגון

לעילוי נשמת
ר' **אברהם יהושע**
בן ר' **חיים משה** ז"ל
נלב"ע ו' אב תש"ע
תנצב"ה

שואף להיות בקיא בחומש רש"י? **רשיומי**
הצטרף לתוכנית לימוד חומש רש"י יומי
הגרלה חודשית ע"ס 3.600 ₪ פרס ראשון 1.600 ₪ פרס שני 4 זוכים ב-500 ₪ כל אחד
לרישום: טלמסר 025-613-613
המבצע מיועד ללומדים מגיל 18-120, לבחורי ישיבות ינתן זכות לרכישת ספרים.

להקדשות ע"ג הקובץ
או המעונינים לפתוח מוקד הפצה באיזור מגוריהם

ובכל עניני הקובץ
ניתן לפנות למס': 053-3145900
פקס: 077-2092005
או במייל: k.gllyonot@gmall.com

לקבלת הקובץ במייל
ניתן לשלוח בקשה
למערכת 'קובץ גליונות'
kovetz+subscribe@googlegroups.com

עדיף לשלם ולתרום במכשירי
"קהילות" ו"נדרים פלוס"
בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות'
ובחיפוש קובץ גליונות,
או בטלפון:
נדרים פלוס
03-7630585 שלוחה- **486**
קהילות
073-2757000 שלוחה- **4311**

או בהעברה לבנק מרכנתיל-17
סניף: 745
מס' חשבון: 71262
ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע:
יתרות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

לכל הקוראים והלומרים החשובים שליט"א
נותרו מס' שבתות אחרונות לסיום השנה
הקדישו ע"ג הקובץ את יקיריכם באחת משבתות השנה
ותזכו להיות שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה

גיליון מס' 287 פרשת מטות מסעי
תשע"ח שנה שישית

גליון זה יוצא לזכות
ידידינו החשוב
שיראה ברכה והצלחה בכל הענינים

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פשט על הפרשה

"ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם ע"פ ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם" (לג, ב)

כבר עמדו המפ' על השינוי בתחלה מוצאיהם למסעיהם ואח"כ מסעיהם למוצאיהם ועי' בס' אהל יעקב, והנה יל"ע איך היו המ"ב מסעות במדבר שהפסוק מעיד ע"ז ארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם לא ארץ חטה שעורה וגפן ותאנה ורמון ומים אין לשתות ואיך היו שם ערים ומקומות ישוב. ונראה פשוט שבודאי לא הי' שם שום ישוב בתחלה אמנם אחר שישראל עברו שם ובמקומות שחנו צמח קצת ע"י הבאר וכמ"ש תוס' בחולין פ"ח ב' ד"ה אלא וכ"ה בילקוט פ' פקודי ואז נשאר קצת טבע לצמוח שם והתיישבו שם קצת בנ"א שוכני המדבר (כמ"ש רמב"ן כאן בשם הרמב"ם שנשארו המקומות האלו ושמותן לזכרון ע"ש), ובודאי כל שמות המקומות בנ"י נתנו להם כמפורש בתורה גבי מרה וקברות התאוה וכן אחז"ל על אלוש ורפידים ופי החירות וסוכות ובודאי בכולן יש טעם למה נקראו כך (ועי' ברוקח עה"ת), ולפ"ז יל"פ דבתחלה כשיצאו לא שייך כלל לומר שנסעו למקום פלוני שעדיין לא היו המקומות כלל לכן כתיב מוצאיהם למסעיהם שיצאו למקומות שהקב"ה יאמר להם שיסעו אבל עכשיו שכבר יש המקומות האלו כתיב מסעיהם למוצאיהם היינו שנתברר למפרע שמוצאיהם היה כדי לנסוע למקומות אלו. עי"ל באופן אחר, דלכאו' כל הפסוק מיותר שהרי כל התורה כתב משה ע"פ ה' וכבר עמד ע"ז באלשיך וי"ל דמ"ר הי' כותב כל מסע כשיצאו כגון כשיצאו מסוכות כתב ויסעו מסוכות ואח"כ כשהגיעו לאיתם כ' ויחנו באיתם וזהו ויכתוב משה שכבר כ' מאז בכל מסע ולכן הקדים מוצאיהם למסעיהם שבשעה שיצאו עדיין לא ידע לאן יסעו וכ' רק מוצאיהם ואח"כ כ' מסעיהם כנ"ל, אבל עתה שסידרן כאן שכבר ידעו כל המסעות כתיב ואלה מסעיהם למוצאיהם היינו שכבר ידעו שנסעו למקומות אלה וע"ז הי' מוצאיהם. (טעמא דקרא)

ג' דברים שאליהו יבוא עבורם

כתיב בישעיה (נ"ב ז') מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב משמיע ישועה. האי קרא קאי על אליהו כדאיתא בילקוט. והנה מצינו ג' דברים שאליהו יבא עבורם כי בעירובין (מ"ג ע"ב) אמרינן דאליהו יבא לבשר יום לפני ביאת משיח שלמחר יבוא הישועה וכמ"ש הנה אנכי שולח וגו', ובמשנה סוף עדיות אמרינן דאליהו בא לעשות שלום בעולם, ובמנחות (מ"ה ע"א) פרשה זו אליהו עתיד לדורשה וכן בברכות ל"ה ב' ובשבת ק"ח א' וביבמות ק"ב א' לכשיבא אליהו ויאמר ומבואר דאליהו בא לפשוט ולברר כל הדברים המסופקים בד"ת, וי"ל דג' דברים אלו מרומז כאן בפסוק: משמיע שלום - הוא לעשות שלום בעולם. מבשר טוב - אין טוב אלא תורה הוא לברר ספקי התורה. משמיע ישועה - כפשוטו שיבשר על ביאת המשיח למחר בב"א.

(שיח הנחמה)

עלי שי"ח

"כיצד מקרבין"

בימים האחרונים נכנס לרבינו רב קהילה מדרום ארצות הברית, ושאל מספר שאלות הנוגעים לקהילה. וחלקם עסקו בקירוב רחוקים.

הרב סיפר לרבינו מרן שליט"א כי ב"ה בקהילתו יש צמאון גדול בקרב האנשים לשמוע דברי תורה, בעיקר בשבתות וזמני חופשה מן הלימודים, אלא שיש לו שאלה כבידת משקל ואינו יודע להכריע בעצמו ומבקש את הכרעת גדול הדור.

אנשים אלו, רח"ל לא יודעים מאומה בתורת ישראל. הם לא יודעים מהי שבת, ואינם מודעים כי יתכן בעיות של כשרות, וכל שכן הלכות שונות של יורה דעה, ושאר אורח חיים לא שמעו מעולם. והנה הם באים לבית הכנסת לשעה קלה, ואיני יודע אם להתחיל לדרוש תחילה בהלכות שבת, שכן בכל צעד ושעל בשבת עלולים לעבור על איסורים שיש בהם לאוין וסקילה, או דלמא כדאי להחדיר בהם מושגי טהרה הבית, ואולי להתחיל עם נושא כשרות המאכלים והכשרת המטבח שזה נוגע ממש לכל אחד. ואולי ללמוד איתם כסדר סימן אחרי סימן בשולחן ערוך.

רבינו שליט"א השיב לו בקיצור: תלמד איתם תורה.

הרב ההוא התפלא, איך ללמוד איתם? במה אתחיל? הרי הם לא יודעים שום הלכה.

ורבינו בשלו: תתחיל ללמוד איתם גמרא ! תתחיל מברכות !

הרב הלה, לא ויתר, ושאל שוב: ומה בנוגע להלכות, איזה מהם להתחיל ראשון?

ענה לו רבינו: אחרי שילמדו גמרא כבר תדע לבד איך להמשיך.

לאחר מכן הוא שאל את רבינו כמה שאלות בהלכות ריבית ותפילה וקיבל את ברכת רבנו ויצא. בחוץ, הוא פונה לאחד מבני הבית ואומר לו: דע לך כי היה כאן עכשיו רוח הקודש בחוש. כי באמת אותם אנשים בקהילה, אם יתחילו ללמד אותם הלכות, יהיה עליהם למשא ולא יכנסו הדברים לליבם, ורק על ידי לימוד התורה אט אט, יקבלו טעם צוף התורה והמאור שבה יחזירם למוטב, ואין ספק שלכן הורה לי רבינו לנהוג כך.

יצוין, כי אכן בדברים האלו מורה רבינו לפי השואל, ופעמים רבות הורה להתחיל בהלכות מאכלות אסורות ופעמים בהלכות שבת, והכל לפי הענין.

יהיו הדברים לעילוי נשמתו של דודי רבי יוסף בן ציון בן רבי ישראל צבי ז"ל, שנלב"ע השבוע, והיה מופלא באהבת המצוות וחיבובן, ובבין אדם לחבירו, ועבד את בוראו מתוך יסורים. תנצב"ה.

בברכת שבת שלום
יצחק שולשטוק

☙ הדף היומי ❧

"בענין המעיל"

זבחים פ"ח ב' ת"ר מעיל כולו של תכלת היה שנא' ויעש את מעיל האפוד כליל תכלת שוליו כיצד היה מביא תכלת וארגמן ותולעת שני שזורין ועושה אותן כמין רימונים שלא פיתחו פיהן וכמין קונאות של קולסות שבראשי תינוקות ומביא ע"ב זגין שבהן ע"ב עינבלין ותולה בו ל"ו בצד זה ול"ו מצד זה רבי דוסא אומר משום רבי יהודה ל"ו היו י"ח מצד זה וי"ח מצד זה. ונחלקו הראשונים בענין הפעמונים והרמונים כיצד היו דדעת הרמב"ם (פ"ט מכה"מ ה"ד) שהפעמונים היו בין הרמונים וכ"ד כמה ראשונים (רש"י ורשב"ם בחומש ורז"ה סוף קינים) אבל דעת הרמב"ן (בחומש) שהפעמונים היו בתוך הרמונים (וכן הביא הראב"ע בשם י"מ וכ"כ בתוס' השלם בפ' פקודי בשם הרא"ש) וי"א שני מיני פעמונים היו יש שהיו תקועים בתוך הרמונים ויש שהיו ביניהם (תוס' השלם בשם ר"י החסיד). והנה ז"ל הרמב"ן אבל הם בתוכם ממש כי הרמונים חלולים ועשוים כעין רמונים קטנים שלא פתחו פיהם והפעמונים תלוים בהם ונראים מתוכן עכ"ל, ולא הבנתי כונתו דכיון דהרמונים היו שלא פיתחו פיהם דהיינו סגורים למעלה איך היו הפעמונים נראין מתוכם, ואולי הרמב"ן מפרש שלא פיתחו פיהן דהיינו שלא היה שם מסרק וצרצור כרמונים שלנו כדתנן בעוקצין פ"ב מ"ג אבל מ"מ נשאר בו קצת פתח להכניס את הפעמונים ודרך פתח זה הי' נראה וצ"ע.

(דרך חכמה פ"ט מכלי המקדש ה"ד סק"ל ובה"ל ד"ה פעמון)

בעניני בין המצרים

מכתב

נתבקשתי מאחד אם אפשר לשאול עבורו מהגר"ח, שצריך להיות דיון על אשתו בעבודה אם לעלות לה את המשכורת, האם לדחות את הדיון לאחר תשעת הימים (המעביד אינו שומר תומ"צ). יתכן שעצם הדחייה תגרום הפסד בזה, כיון שאם יחליטו להעלות זה יהיה רק בחודש שאחרי, ומאידך אם אין זה זמן טוב יכול להיגרם הפסד

לתמיד, מה לעשות? **לא לדחות.**

אני צריך לדבר התעוררות בליל ט' באב, מה לדבר? **שצריך ללמוד. הנה בעירובין דף כ"ו. כשחלה חזקיהו הלך ישעיהו והושיב ישיבה על פתחו, הרי שכך טבען של דברים, שעל צרה התורה היא המגינה.**

אמר לי רבנו. **מס' אהלות אסור ללמוד בתשעה באב, אבל הלכות טומאת כהנים בשו"ע הם בתוך הל' אבלות וזה מותר.**

ערב ט' באב שנת תשע"ג. היום בבקר שאלתי את רבנו האם הסיום על יבמות מוכן (זה הסיום היוצא ובא כל שנה בערב ט' באב בסדר לימוד של רבנו) אמר לי: **בבלי כבר מוכן אבל חסר לי כמה דפים בירושלמי ואיני רוצה לשתות יין פעמיים בערט"ב.** שאלו בנו, מדוע לא פעמיים הרי זה סיום ומותר, ענה לו: **פעמיים בערב ט"ב לא.** ושוב המתנתי ורבנו למד את הירושלמי, וראיתי שהפרק האחרון של ירושלמי למד מ 7.59 עד 8.11 וכאשר הגיע לקטע אחרון בירושלמי לא סיימו, ולקח גמ' בבלי יבמות וגמר, ושוב חזר לירושלמי וגמר הירושלמי ואמר ההדרן וכו' ולמד משנה אחת בכתובות, ושתה מעט יין, ואמר לי **דאס איז כאשערע ווין,** ונתן גם לי לשתות.

בענין איסור תלמוד תורה בט"ב שמשמח ולכן אסור א"כ למה אסור רק בט"ב ולא כל ט' הימים וכי כיבוס יותר שמחה מת"ת ובשלמא בשר ויין יש טעם במ"ב כנגד ביטול קרבנות וניסוך אבל ת"ת ותכבוסת משום שמחה.

תשובה: **זה פיקוח נפש.** דיברנו עוד ואח"כ רבנו אמר לי: **במ"ב בבה"ל תקנ"ג כתב בשם מאמר מרדכי שבעט"ב ילמוד כרגיל כי אם לא כן זה שיוצא מדברים שרגיל ללמוד, מחלישו ומתרשל. אבא אמר שזה העינוי הקשה ביותר מכל ה' העינויים.**

עושים צילום אחרי טיפולים על המחלה לראות אם עבר המחלה וקבעו לר"ח אב אין בזה שום סיכון, האם לדחות לאחרי ט"ב? **לא מסמני מילתא.**

ניתוח קטארק תוך "הג' שבועות" ואם לא עתה זה יהיה באמצע הזמן והוא אומר שיעור, ויצטרך לבטל שיעורים בזה, האם שיעשה בג' שבועות? **זה סכנה, א"א בג' שבועות.**

(כל משאלותיך)

אהכה לו בכל יום שיבוא

הנה מכיון שכאשר נזכה בקרוב ויבוא משיח צדקנו ויהיה תחית המתים (עי' בריטב"א (תענית ל' ב' ור"ה ט"ז ב') שבבנין בית המקדש יהיה תחיית המתים לאותן שמתו בגלות וחיכו לישועה, וכ"כ הרדב"ז ח"ג אלף ס"ט ובספרו מגדל דוד על שיה"ש (פ"ג א'), ועי"ש שכן דעת תוס' רמב"ן ורשב"א. וכ"כ בערוך לנר נדה סא: בשם הזוה"ק, ובקוב"ש ח"ב כ"ט הוכיח כן מיומא ה: וסנהדרין צ: ע"ש.), **יברכו כמה וכמה ברכות,**

הבאנו כאן רשימת הברכות על פי הוראות מרן שליט"א.

ברכת הגומל - יברכו באם יהיו מלחמות או אסונות שינצלו מהם (עי' שו"ע סימן רי"ט סעיף ט' וכן בסימן רי"ח סעיף ד' ו'), וכן אלו שיגיעו ממדינת הים, וכן הרואה אביו או רבו שנעשה להם נס יברכו.

על ראיית המשיח יברכו **'שחלק מכבודו לבשר ודם'** - שהרי המשיח הוא מלך (עי' רמב"ם מלכים פי"א ה"א).

וכן יברכו על ראייתו **'שחלק מכבודו ליראיו'.**

יברכו **'שהחיינו'** וכן **'מחיה המתים'** על קרובים שקמו לתחיה שלא ראה אותם זמן רב. (עי' מ"ב ריש סימן רכ"ה)

על ראיית כלל הציבור יברכו **ברוך חכם הרזים** - כי ודאי יתקבצו שישים רבוא בבת אחת. (עי' שו"ע סי' רכ"ד ס"ה)

יברכו **משנה הבריות** - כי יבואו הרבה משונים מכל העולם. (ואמנם כשיבוא מלך המשיח יתרפאו כל הבעלי מומים, א) אמר רבינו שיתכן שלא יתרפאו מיד רק לאחר זמן ובנתים יראה ויברך ב) יש מקומות שכל בני העיר נראים ככה ושם אינו משונה רק במקומנו, ויתכן שהם לא יתרפאו. עי' שו"ע סימן רכ"ה ס"ה.)

יש לברך **ברוך שפטרנו** - כי בבוא המשיח נפטרנו מעול וצרות הגוים.

כשיראו חכמי דורות קודמים וגדולי הדור, יברכו **ברוך שחלק מחכמתו ליראיו.** (אף שכל גדול הדור, כלפי דורות קודמים אינו כל כך גדול מכל מקום מברכים עליהם, כי בדורו היה הגדול.)

יש מעלה להתאמץ ללכת לראות את מלך המשיח. (והביא רבינו מגמ' ברכות ט' ב' לעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל וכו', ועי' שו"ע סימן רכ"ד ס"ט. ואם ראה כבר פעם אחת עי' מ"ב סימן רכ"ד ס"ק י"ג שלא יבטל מלימודו שוב כדי לראותו.)

האם יברכו ברכת דיין האמת על קרובים שימותו - (עפ"י המבואר במדרש (עי' סנהדרין (קי"א א') וכן לימות המשיח, שנאמר וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה מארץ מצרים.) שהרבה ימותו בגאולה העתידה) לא הכריע בזה רבינו.

האם יברכו ברכת גאל ישראל (שכן כתב בספר לב חיים להגר"ח פלאג'י ח"ב סימן מ"ב, וכמו ליל פסח עי"ש) - לא הכריע רבינו.

אם יברכו שהחיינו על ראיתו פעם הראשונה - לא הכריע רבינו. (עי' שו"ע סי' רכ"ה ס"א וס"ב ומשנ"ב סק"ה וסימן רכ"ג סק"ב.) **(שיח הנחמה)**

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: **0573145900@okmail.co.il** או בפקס: 077-2092005
נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו
להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א •

שנאת חינם בימינו גורמת להמשך החורבן

הנה אמרו חז"ל (יומא ט, ב) שמקדש ראשון חרב על שלוש עבירות, עבודה זרה, גילוי עריות, ושפיכות דמים, שהם עבירות חמורות מאד, ולאחר שבעים שנה חזר ונבנה בית המקדש השני, מפני שעשו תשובה, וכלשון הגמרא שם "ראשונים נתגלה עוונם", היינו שהחטא היה גלוי וברור, וכאשר החטא ברור – חוזרים בתשובה, אחרי שיש גלות וצרות, מבינים ומרגישים שצריכים לחזור בתשובה, ומתקנים את החטא.

אבל בחורבן בית שני החטא לא היה ברור, שהיו בהם שנאת חינם ומידות רעות, וזהו חטא שאדם אינו מרגיש כלל שהוא חוטא, ופעמים ששונא את חברו וסבור שזו מצוה לשנאותו "שהוא אדם רע כזה", וחושב שהשנאה היא כדין ואינה שנאת חינם, ובאמת זה חינם, אבל הוא חושב שזה לא חינם, וזה חטא שבלב, שבטוח בלבו שהוא צודק, כמו שכתוב (משלי כא, ב) כל דרך איש ישר בעיניו, ולכן אינו חוזר בתשובה.

וזו הסיבה שהחורבן נמשך עד היום, מפני שהחטא של שנאת חינם נמשך גם עכשיו, ולא חוזרים בתשובה על זה, וזהו שאמרו (ירושלמי יומא א, א) כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו הוא החריבו, מפני שאם היה תיקון החטא כבר היה בית המקדש נבנה, וכבר לא היו החורבן והגלות, ומזה שהחורבן נמשך – סימן שהחטא נמשך.

ואמנם בודאי יש צדיקים שאין להם שנאת חינם, אבל הצדיקים הם רק מיעוט, ורוב הציבור עדיין שקוע בשנאת חינם. כנראה שזה דבר קשה מאד שבלב לא תהיה שנאה על מישהו, וזה נגד הטבע, וראוי להתבונן כיצד מתגברים על הטבע הזה, שלא תהיה שנאת חינם.

הדרך למנוע שנאת חינם – חיזוק האמונה

הרבה פעמים דיברנו שהכל תלוי באמונה, וכשיש אמונה כל ההנהגה היא אחרת ואין שנאת חינם, כי על מה באה השנאה? – בדרך כלל אדם שונא את מי שעשה לו איזה צער, אבל על פי האמונה הרי הכל בידי שמים, ואם כן גם הצער הוא מן השמים, מן השמים נגזר עליו צער ומגיע לו צער, ומדוע מגיע לו צער? – ודאי שזה לא בחינם, והצער הוא סימן לעבירות שיש לו, כמו שאמרו (שבת נה, א) אין ייסורים בלא עוון.

ולשון הגמרא "אין מיתה בלא חטא ואין ייסורים בלא עוון". לגבי מיתה נזכר לשון חטא דהיינו שוגג, שגם על חטא בשוגג באה מיתה, ולגבי ייסורים נזכר לשון עוון דהיינו מזיד, וכפי שמזכירים בווידוי "חטאתי עוויתי פשעתי", חטא הוא שוגג ועוון הוא מזיד ופשע יותר גרוע, וכשיש לאדם ייסורים זה סימן שיש לו עוון במזיד (ועיין תוס' שם).

אבל אדם אינו יודע מהו המזיד שלו, שאם היה יודע מהו העוון שעבורו באו הייסורים מן השמים, כבר היה חוזר בתשובה ומתקן את העוון, אבל הוא לא יודע, וחושב שאין לו עוון, ואינו מבין שהצער הוא מן השמים, **וזה חסרון אמונה! אם לאדם אכפת מהצער שיש לו, והוא שונא את מי שמצער אותו או כועס עליו, ואינו יודע את הסיבה האמיתית שהצער מן השמים בגלל שיש לו עוון, זה חסרון אמונה.**

ואם היה יודע את האמת שהצער מחמת עוונותיו, היה חושב אחרת, שמן השמים מענישים אותו על העוון, והייסורים בעולם הזה הם טובה בשבילו שממרקים ומכפרים עוונותיו, ואם לא היו לו ייסורים היה העוון נשאר, והיה צריך כפרה על זה בגיהינום, ואין לשער ייסורי הגיהינום שהוא פי ששים מהאש שלנו (כדאיתא בברכות דף נ"ז), ובמקום הגיהינום נתנו לו מן השמים צער בעולם הזה, שזה הרבה יותר קל מייסורי הגיהינום, וכי זה לא כדאי? לכן צריך לשמוח בצער שהיה לו.

ומרן הגרא"מ שך זצ"ל היה אומר שייסורים שכבר היו ועברו "זה מיליונים"! וצריך לשמוח בהם שמחה גדולה*.

ולפי זה צריך לומר שמה שאמרו בגמרא (גיטין לו, ב) על השמחים בייסורים שזו מדרגה, היינו כששמחים בייסורים שיש עכשיו, אבל בייסורים שכבר היו ועברו – פשוט שצריך לשמוח.

ואמנם לפעמים יש ייסורים שקשה להיזכר בהם, כמו שידוע מאלו שעברו את השואה, שיש הרבה שלא יכולים לדבר ולחשוב על זה, וגם לא רצו לכתוב, רק אחרי הרבה שנים התחילו לכתוב, אבל קודם לא היו מסוגלים להיזכר בייסורים שעברו.

ובאמת ידוע שהרבה צדיקים אמרו לבקש ברכה ממי שעבר את השואה ונשאר בעל אמונה, שהוא בעל ייסורים, והוא צדיק שראוי לתת ברכות. וידוע שניצולי השואה, אלו שהיו קודם בעלי אמונה התחזקו יותר באמונה, ויש כאלה שהתקלקלו מפני שגם קודם הייתה אמונתם חלשה, אבל אלו שהיו בעלי אמונה חזקה, לאחר השואה התחזקו יותר באמונה, ונעשו בעלי מדרגה שאין לשער, מתוך כל הייסורים שעברו.

ולענייננו, **אם אדם חי עם אמונה, אזי בכל צער שיש לו, הוא יודע שזה עבור עוון, וממילא הוא שמח בצער שזוכה בו לכפרת עוונות, ובפרט צער שכבר היה ועבר, ועכשיו אין צער, ודאי שיש לשמוח בו.**

וענין זה הוא גם מקנייני התורה – קבלת הייסורים, כדאיתא באבות פרק ששי שהתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, והם הרבה מדרגות, והמדרגה הכ"ד היא בקבלת הייסורים, היינו לעסוק בתורה יחד עם קבלת הייסורים [כמו שביאר המדרש שמואל שם שקנייני התורה נחלקים לשתי קבוצות, כ"ד הראשונים מתחילים באות בי"ת, בתלמוד בשמיעת האוזן וכו' עד בקבלת הייסורים, וכ"ד האחרונים מתחילים בה"א, המכיר את מקומו השמח בחלקו וכו', וביאר שם כי הדברים הראשונים שייכים ללימוד עצמו, והדברים האחרונים הם עניינים כלליים של מהות נפש האדם, וקבלת הייסורים זה הדבר האחרון מכ"ד דברים הראשונים, והוא המדרגה הגבוהה שבהם, ללמוד תורה עם קבלת הייסורים].

וקבלת הייסורים פירושו, שאדם מאמין שהייסורים היו לטובתו, בין ייסורים שעברו כבר, וגם ייסורים שיש לו עכשיו, הכל לטובתו. ומדרגה זו מקדשת את האדם ונותנת לו הצלחה בתורה.

ואם חיים באמונה, ממילא אין שום סיבה לשנאה, וגם כשמקבלים צער ממישהו, אין סיבה מוצדקת לכעוס עליו או לשנוא אותו, מפני שהכל מן השמים, והצער היה גם בלעדיו, והכעס והשנאה באים מחסרון אמונה. אבל זהו טבע האדם, הטבע הוא שיש שנאת חינם.

תורה עם שנאת חינם מחזקת המידות הרעות

עד כדי כך שאמרו חז"ל (ביומא שם) כי בבית שני היו עוסקים בתורה ובמצוות וגמילות חסדים, ואף על פי כן הייתה בהם שנאת חינם, ולא הייתה התורה תבלין למנוע את השנאת חינם, התורה והמצוות והגמילות חסדים לא השפיעו על השנאת חינם, מפני שהיו חסרים באמונה, ולא הייתה להם אמונה כל כך שתשפיע על הלב למנוע שנאת חינם.

ואף על פי שעסקו בתורה, ידוע מהגר"א (אבן שלמה א, יא) שאם אדם לומד תורה מתוך מידות רעות זה יותר גרוע, והתורה מחזקת את מידותיו הרעות, כמו שאמרו (שבת פח, ב) למיימינים בה סמא דחיי, למשמאילים בה סמא דמותא. **מי שלומד תורה עם מידות רעות זה סתירה עם התורה, והוא מבזה את התורה, שאינו מקיים את מה שהתורה דורשת, שהתורה אמרה "ואהבת לרעך כמוך" והוא אינו מקיים זאת,** והלומד ואינו מקיים זה דבר איום כמפורש בדברי חז"ל (ירושלמי ברכות א, ב).

זהו הענין של שנאת חינם שבטבע האדם, שגם אם עוסקים בתורה ובמצוות ובגמילות חסדים, שייך שתהיה שנאת חינם.

---

* בספר קריינא דאיגרתא (ח"א רנב) מובא מכתב מרן הקהילות יעקב למרן הגר"ש רוזובסקי זצ"ל וזה לשונו: ייסורים הוא ענין גדול ורם מאד-מאד, וכל העולם הבא תלוי בזה, עד שאמרו חז"ל כי כשעברו ארבעים יום בלא ייסורים שאוכל עולמו (ערכין טז, ב), ורבי אלעזר ברבי שמעון ורבי הביאו הייסורים על עצמן מרצונם באומרם חביבין ייסורים כו' (ב"מ פה, א), ולמעלה נחשבו הייסורים רכוש עצום ונורא מאד, רק שהייסורים הם מרים מאד וקשה מאד כוח הסבל, אך כל זה בייסורים דעכשיו, אבל **הייסורים שכבר עברו וכבר סבל אותם, הרי כבר הם רק טובה וברכה, כי מה שסבל כבר עבר ובטל, נמצא שהחולה רכש לו הון רב מאד של זכויות על ידי הייסורים.**

נערך מתוך הועד השבועי בבית רבינו שליט"א. לתרומות והנצחות – 0527600485
ניתן לקבל את השיחות במייל B0527600485@gmail.com

ועל מצות ואהבת לרעך כמוך אמר רבי עקיבא "זה כלל גדול בתורה" (ירושלמי נדרים ט, ד), היינו שבלי זה חסר בשלמות כל התורה, מי שחסר באהבת ישראל – כל התורה והמצוות שלו אינם בשלמות, וכן כתב רבי חיים ויטאל בשערי קדושה, שאם חסר לאדם בשלמות המידות, כל מצוה שהוא עושה יש בה פגם ואינה בשלמות. כך המציאות.

עבירה מכבה מצוה ואינה מכבה תורה

ובכלל, מצוה מקדשת את האדם, אבל כשיש חטא – המצוה לא מקדשת, כמו שאמרו (סוטה כא, א) עבירה מכבה מצוה, היינו מה שהמצוה מקדשת את האדם, וכפי שאנו אומרים בתפילה "קדשנו במצוותיך", שהמצוה מקדשת, אבל אם יש עבירה, העבירה מטמאה ומורידה את הקדושה, ומכבה את השפעת הקדושה שהמצוה נותנת לאדם.

ומאידך אמרו שם שאין עבירה מכבה תורה, היינו שאם אדם עוסק בתורה, אפילו שהוא גם עושה עבירות, קדושת התורה נשארת, ואמנם יקבל עונש עבור העבירה, אבל קדושת התורה עדיין קיימת בו.

ומצינו בגמרא (חגיגה יד-טו) על אחר, הוא אלישע בן אבויה, שלמד תורה והיה תלמידו של רבי עקיבא – מהארבעה שנכנסו לפרדס, וידע סתרי תורה, אבל יצא לתרבות רעה. וכשמת אמרו בבית דין של מעלה שאי אפשר להכניסו לגיהינום, מפני שלמד תורה, וזכות התורה עומדת לו להצילו מן הגיהינום, אבל גם לגן עדן אי אפשר להכניסו, מפני שיש לו עבירות, ונשאר לא בגן עדן ולא בגיהינום, כמדומה שזהו הנקרא "כף הקלע", שזה ייסורי הנפש איומים ונוראים, ונשמתו סבלה מאד מזה.

וכשנודע על כך לרבי מאיר שהיה תלמידו, אמר: "מתי אמות ואעלה עשן מקברו", היינו שכשימות יבוא לבית דין של מעלה ויבקש עליו רחמים שיכניסוהו לגיהינום, כדי שייגמר דינו בזה, וייסורי הגיהינום ימרקוהו ויכפרו לו את כל החטאים, ויוכל אחר כך להיכנס לגן עדן בזכות התורה שלמד. ובאמת כך היה, לאחר פטירתו של רבי מאיר, עלה עשן מקברו של אחר, וזה היה סימן שהכניסוהו לגיהינום.

אבל רבי יוחנן אמר: "גבורתא למיקלא רביה"? וכי זה דבר טוב וראוי לשרוף את רבו בגיהינום? – "מתי אמות ואכבה עשן מקברו", היינו שכשימות ימליץ יושר עליו בבית דין של מעלה שיוציאוהו מהגיהינום, ובאמת לאחר פטירת רבי יוחנן פסק העשן מקברו של אחר, וזה היה סימן שרבי יוחנן לימד עליו זכות והוציאו מן הגיהינום. שייך דבר כזה, שאחרי מיתה יהיה מליץ יושר בבית דין של מעלה.

וכאמור, מה שלא הכניסוהו מתחילה לגיהינום, הוא מפני שלמד תורה, ואין עבירה מכבה תורה. תורה זה הדבר הגדול ביותר, ומקדש את האדם יותר מכל המצוות, ואמנם צריכים גם לקיים את המצוות, ולא להיות "לומד ואינו מקיים", והמצוות גם כן מקדשות את האדם, אבל אין זה כמו קדושת התורה, שעבירה מכבה את קדושת המצוה, ואילו תורה משפיעה יותר ואין העבירות מכבות קדושתה, והתורה גם משפיעה שיחזור בתשובה על כל העבירות. אך כאמור – צריך שהתורה תהיה בשלמות עם מידות טובות, עם "ואהבת לרעך כמוך" שהוא כלל גדול בתורה.

אהבת הבריות בטבע נשמת ישראל

והנה בגמרא בשבת (לא, א) מובא המעשה בגוי אחד שביקש להתגייר על מנת שילמדוהו כל התורה כשהוא עומד על רגל אחת, ונראה שכוונתו הייתה שיסבירו לו במילים קצרות מה ירוויח אם יתגייר, שהרי הוא יכול להישאר גוי ולהיות צדיק, אם יקיים שבע מצוות בני נח, ויהיה מחסידי אומות העולם, ומה ירוויח אם יתגייר ויקבל עליו עול מצוות.

ובתחילה בא לפני שמאי, אך שמאי לא רצה לענות לו, ובא לפני הלל, ואמר לו הלל: "דעלך סני לחברך לא תעביד זוהי כל התורה כולה ואידך פירושה הוא זיל גמור", היינו שלא תעשה לשני את מה שאינך רוצה שיעשו לך, ותתחשב עם השני שלא לצער אותו.

ובמהרש"א בחידושי אגדות שם כתב כי זוהי מצות ואהבת לרעך כמוך האמורה בתורה [עיין שם בדבריו], אלא שבתורה נאמר 'ואהבת' בקום ועשה, ונכלל בזה גם לעשות טובות ולשמח את השני, ואילו הלל אמר בשב ואל תעשה דעלך סני לחברך לא תעביד, וזהו גם כן "כמוך" – כמוך לגבי זה שלא לצער את השני, כמו שאתה אוהב את עצמך ואינך רוצה להצטער, כך תיזהר שלא לגרום צער לשני.

ובזה ענה הלל על שאלתו של הגוי שביקש לדעת מה ירוויח אם יתגייר, והשיב לו שעל ידי הגירות יקבל טבע של מידות טובות שלא יוכל לצער את השני, ואם לא יתגייר אמנם הוא יכול להיות מחסידי אומות העולם ולעשות מעשים טובים, אבל קדושת ישראל לא תהיה לו, ורק כשמתגייר מקבל קדושת ישראל, שעל ידי זה הטבע משתנה, והטבע היהודי הוא שאינו יכול לצער את חברו, אבל גוי כן יכול לצער.

ליהודי כואב אם כואב ליהודי אחר, ולגוי לא כואב, אלא אם כן הוא בן משפחתו וכדומה, אבל סתם גוי אחר שאינו ממשפחתו לא אכפת לו כלל מכאבו, ואילו יהודי השומע על יהודי אחר שכואב לו, אכפת לו ממנו, ורוצה לעזור לו, אפילו אם אינו מכירו כלל. זוהי המציאות, וזהו ההבדל בטבע המידות בין ישראל לעמים, מצד קדושת נשמת ישראל.

וזה הביאור במה שציוותה התורה "ואהבת לרעך כמוך", שלכאורה הרי אהבה זה דבר טבעי, וכיצד שייך לצוות לאהוב את מי שלא אוהבים? אבל הביאור הוא כי באמת מצד קדושת הנשמה בכל יהודי ויהודי קיים הטבע של אהבת הבריות, לאהוב את השני, כמו שכתוב (קהלת ז, כט) "האלוקים עשה את האדם ישר", היינו שאדם נברא ישר בטבעו עם אהבת הבריות, אבל "המה ביקשו חשבונות רבים" – יש חשבונות ונגיעות המקלקלים את הטבע הישר ומונעים את האהבה.

ובאמת רואים שילדים קטנים אוהבים זה את זה, והם מאושרים, מפני שאין להם שום חשבונות, אבל במבוגרים זה אחרת, כי יש חשבונות ונגיעות נגד הישרות, ועל זה ציוותה התורה "ואהבת" – לסלק את כל החשבונות ולהתנהג כפי הטבע הישר באהבת הבריות, ועל כל פנים להתחיל בשב ואל תעשה, לכל הפחות לא לצער את השני, זהו החיוב, וכשיש אהבת הבריות אין שנאת חינם, וזהו תיקון חטא החורבן.

ביקורת על המעשים, הדיבורים, והמחשבות

ובעיקר, אדם צריך לחשוב תמיד ביקורת עצמית, האם המעשים שלי בשלמות, והאם הדיבורים שלי בשלמות, וגם הכוונות והמחשבות שלי, האם הם מחשבות כשרות או מחשבות אסורות.

ושמעתי ממו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל שאם יש לאדם "הוה אמינא" במחשבה על איזה דבר שלא כהוגן – זהו כבר חסרון שלמות.

ולמשל, וכי יש איזה הוה אמינא לחלל שבת, חס ושלום, או לאכול נבילות וטריפות? ודאי שאין שום הוה אמינא בזה, אבל על ביטול תורה או על חוסר אהבת הבריות לפעמים כן יש הוה אמינא, ואם יש כזו הוה אמינא בלב, עצם הדבר שיש כזה צד, זהו חסרון שלמות.

וצריך שלא תהיה אפילו הוה אמינא כזו, והטבע יהיה "ואהבת לרעך כמוך" – כמוך ממש, **וכמו שאדם אוהב את הבן שלו, ואוהב את המשפחה שלו, ורוצה את טובתם, ואין לו שום הוה אמינא אחרת, כך צריך להיות הטבע גם כלפי כל אחד ואחד, לרעך כמוך!** וזה תלוי באמונה.

האמונה שהכל משמים – ברישום לישיבות

וענין האמונה נוגע למעשה בימים אלו, שהם זמן הרישום לישיבות, מישיבה קטנה לישיבה גדולה, ולפעמים אדם רוצה ללמוד בישיבה מסוימת, ולמרות רצונו לא קיבלו אותו לשם.

והנה באמת צריך ללמוד במקום שלבו חפץ (ע"ז יט, א), אבל אם לבו חפץ במקום מסוים ולבסוף יש עיכוב, הרי העיכוב הוא מן השמים, וזה סימן שמן השמים לא רוצים שילך לשם, ומדוע? – כל דעביד רחמנא לטב עביד (ברכות ס, ב), מן השמים זה לטובתו.

ואם יתעקש ויצליח להיכנס לישיבה נגד רצונם ויכריח שיקבלו אותו, זה בדוק ומנוסה שאין הצלחה! מי שנכנס למקום תורה שלבו חפץ על ידי מאמצים להשפיע בכפייה נגד רצונם, והם נכנעים ומכניסים אותו, אינו מצליח שם. זה בדוק ומנוסה. כי מן השמים לא רוצים שילמד שם. מן השמים נותנים לאדם מה שטוב לו, ובמקום שרוצים אותו – שם הוא יצליח, ואם לא רוצים אותו ונכנס בכפייה – לא יצליח שם.

והכלל, אם אדם חי עם האמונה שהכל בידי שמים וכל דעביד רחמנא לטב עביד, חייו מאושרים, והוא רגוע ושמח בחלקו, כי הוא יודע שהכל מן השמים ולטובתו, וגם אם אינו מבין מדוע – הוא מאמין שזוהי טובתו. **וכמו תרופה שהרופא נותן, שהחולה אינו מבין איך התרופה עוזרת, כי אינו רופא, ולפעמים התרופה היא מרה, אבל זוהי טובת החולה שייקח את התרופה, ומאמינים לרופא.** כך מן השמים יודעים מהו הטוב לאדם, ומה שנותנים לו מן השמים זהו הכי טוב שיכול להיות.

זוהי האמונה. וכשאדם חי עם האמונה הוא מאושר! אבל זוהי מדרגה, וצריכים סייעתא דשמיא לזה, שהקב"ה יעזור לכל אחד ואחד מאיתנו לחיות עם אמונה, ונזכה לחיים מאושרים.

לע"נ מרן הגאון האמיתי ציס"ע
רבי **שלמה טנא** זצוק"ל
בעל ה"ברכת שלמה"
נלב"ע כ"ח תמוז תשמ"ו - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון הגדול
רבי **משה מרדכי חדש** זצ"ל
ראש ישיבות אור אלחנן
נלב"ע כ"ח תמוז תשע"ו - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון
רבי **יעקב משה שווּרץ** זצ"ל
בן ר' **בונם** זצ"ל
נלב"ע א' מנ"א תשס"ט - תנצב"ה

לעילוי נשמת הר"ר **יחיאל מיכל**
בן הר"ר **יצחק הכהן רובין** ז"ל
נלב"ע כ"ז תמוז תש"ס - תנצב"ה

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת מטות מסעי תשע"ח

ואשה כי תדור נדר וגו'. (ל', ד').

הנה ג' פעמים כתיב בפרשה דה' יסלח לה, בפסוק ו' אחר הפרת האב, בפסוק ט' אחר הפרת הארוס, ובפסוק י"ג אחר הפרת הבעל. אלא דבהפרת האב תלה הכתוב הסליחה בטעם "כי הניא אביה אותה", וכן בהפרת בעל בפסוק י"ג תלה הסליחה בהא ד"אישה הפרם וה' יסלח לה", אמנם בהפרת הארוס בפסוק ט' לא תלה הסליחה במה דהארוס הפר אלא כתוב בסתמא דה' יסלח לה, וצ"ב החילוק דבבעל ובאב תלה הסליחה בהפרתם, ואילו בארוס לא תלה כן.

ויש לבאר בזה דהנה בנערה המאורסה, הרי ההפרה היא בשותפות של האב והארוס ביחד, ואעפ"כ בפסוקים לא נזכר מהפרת האב כלל, ולא נזכר אלא הפרת הארוס, ובעל כרחך דדין הפרת הארוס נמשך אחר הכתובים של הפרת האב, והכי קאמר קרא, דהיכא דבתו נתארסה, אז מלבד הפרת האב הנזכרת, בעינן לתוספת גם את הפרת הארוס, והוא המשך לדין הפרת האב הנזכר.

אשר לפי"ז נמצא דהפרת הארוס המוזכרת כאן, היא המשך להפרת האב שכבר הוזכרה לעיל מינה, ואינה הפרה מחודשת בפני עצמה, אלא גמר הפרת האב הנזכרת, ולפי"ז יש לומר דלכן לא תלה הסליחה בהפרת הארוס, דהרי אינו תלוי רק בהפרת הארוס אלא בצירוף הפרת האב שכבר הוזכרה לעיל, ושם כבר תלה הסליחה במה שהפר לה אביה. ויש להוסיף בזה עוד, דלא רק דבסדר הכתובים הוא כן דהפרת הארוס הוזכרה כהמשך להפרת האב, אלא דכבר נתבאר במקו"א דגם יסוד ההפרה בשותפות, גדרה הוא, דעיקר ההפרה היא הפרת האב, והפרת הבעל אינה אלא המשך להפרת האב, וכמו שכתב הריטב"א ריש נערה המאורסה, דהתורה עשאתו לבעל סניפין לאב, אשר לפי"ז באמת לא תליא הסליחה בהפרת הארוס לבד אלא בהפרת האב.

ויאמר אליהם משה החייתם כל נקבה הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם וגו', ועתה וגו' וכל אשה יודעת איש הרוגו. (ל"א ט"ו –י"ז).

כתב רש"י, הן הנה, דהיינו שהיו מכירין אותן לומר זו היא שנכשל בה פלוני, והמבואר דטענתו וקצפו של משה היה משום דלכל הפחות היה להם להרוג את אותן הנשים שהיו מכירים שנכשלו בהן.

ונראה לבאר בזה, דהנה בכל מלחמה הדין הוא דהורגין רק את הזכרים, אבל הנשים והטף אין הורגין אותן, וכדכתיב בפרשת שופטים, 'והכית את כל זכורה לפי חרב, רק הנשים והטף וגו' תבוז לך', וכ"ה ברמב"ם פ"ז ממלכים ה"ד, אבל במלחמה זו נתחדש דין דהורגין את כל הנשים, וכמו שכתוב 'וכל אשה יודעת איש הרוגו', ונראה דלכן פקודי החיל הרגו רק את כל זכר, ואת הנשים והטף החיו, דסברו דהדין במלחמת מדין לענין זה, הוא כמו בכל מלחמה.

אלא דמלבד דיני המלחמה, עוד יש דין בכל גויה שנבעלה לישראל שנהרגת, מפני שבאת תקלה על ידה, וכמו שכתב הרמב"ם פי"ב מאיסורי ביאה ה"י, אבל ישראל הבא על הגויה וכו' כיון שבא על הגויה בזדון, הרי זו נהרגת מפני שבאת לישראל תקלה על ידה כבהמה.

ולפי"ז נראה לבאר דעל זה הייתה טענתו של משה, למה לא הרגו את אותן הנשים שמכירין אותן שנכשלו בהן, דהנם דסבורים היו פקודי החיל שדין מלחמה זו הוא כדין כל מלחמות, דרק הזכרים נהרגין, אבל הנשים אינן נהרגות, אבל הא מיהא דאת אותן הנשים שנכשלו בהן, היו צריכים להרוג מדין תקלה, וכמו דהדין בבהמה, שאם נכשלו בה נהרגת מדין תקלה, וע"ז הוא דקצף, דלמה לא הרגו לכל הפחות את אותן שנכשלו בהן, וזהו שאמר 'החייתם כל נקבה', כלומר דכי גם את אלו שמכירין שנכשלו בהן, לא הרגו, והלא 'הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם', ומכירין אתם שנכשלו בהן, ואם כן אותן עכ"פ היו צריכים להרוג מדין תקלה, ומדוע לא הרגתם אותן, ועל זה הוא דקצף משה.

ויקצוף משה וגו' ויאמר אליהם משה החייתם כל נקבה הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם וגו'. ועתה וגו' וכל אשה יודעת איש הרוגו. (ל"א, י"ד–ט"ז).

הנה נתחדש במלחמה זו דין הריגה על כל הנשים. ובדברי הרמב"ם מבואר דהריגתן הייתה מדין תקלה, מפני שבאת תקלה לישראל תקלה על ידן, וכמו שכתב בפרק י"ב מהלכות איסורי ביאה ה"י ז"ל אבל ישראל הבא על הגויה וכו' כיון שבא על הגויה בזדון הרי זו נהרגת מפני שבאת לישראל תקלה על ידה כבהמה, ודבר זה מפורש בתורה שנאמר הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם וגו' וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוגו. ומבואר מדבריו, דטעם הריגת נשי מדין הוא מדין תקלה. ובמגיד משנה הקשה ע"ז, דהרי הרגו את

כל נשי מדין, גם מי שלא נבעלה, וא"כ איך אפשר לומר דטעם הריגתם היה מדין תקלה, הרי גם מי שלא באת תקלה על ידה הרגו.

ואשר מבואר מדברי הרמב"ם, דבנשי מדין, כיון שהעמידו כל בנותיהם לתקלה, שוב לא דיינינן על כל אחת ואחת בפני עצמה אם באת תקלה על ידה, אלא דיינינן את כולן כאחד, דמכלל כולם באת תקלה, דכולם ביחד עמדו לתקלתן של ישראל, ועל כן חשיב שהתקלה באה על ידי כולן, בכך שכולן העמידו עצמן להכשיל את ישראל, כן מבואר מדברי הרמב"ם.

והנה לעיל נתבאר, דהגם דהדין הוא דבמלחמת מדין כל הנשים נהרגות, מ"מ משה קצף רק על מה שלא הרגו את אותן שנכשלו בהן, ולא על מה שלא הרגו את כל הנשים, וצריך ביאור למה רק על ביטול דין זה קצף, ולא על מה דלא הרגו את כל הנשים, שגם זה הוא מאותו דין תקלה, כמו שכתב הרמב"ם.

ונראה לבאר עפ"י דברי הגמ' בזבחים דף ל' ע"ב, דאיתא שם דלוי רצה לשאול מרבי שני דינים, ואמר שישאל רק שאלה אחת, ויוכל ללמוד את התשובה, מהאופן שישיב לו את התשובה, אם ישיב לו בניחותא, ואם שאלתו תהיה פשוטה אז 'מרתה רתה רבי'. ומבואר דהיה פשיטא ליה, דאם שאלתו פשוטה, דמרתה רתה עליה רבי.

ואמר אאמו"ר הגאון זצ"ל לבאר דמנין היה פשוט לו דמרתה רתה רב עליה. ואמר על פי מה שאמר לו אא"ז מרן הגרי"ז זצ"ל בשם אביו רבנו הגר"ח זצ"ל, דהטעם דהראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם משיג על הרמב"ם בלשונות חריפים כל כך, ואמר הגר"ח דזהו משום דאין משוא פנים בתורה, וכיון דזוהי דעתו, מחוייב לומר את דעתו כמות שהיא, ולכן כתב הראב"ד לשונותיו בהשגות.

ועל פי זה אמר אאמו"ר הגאון זצ"ל לבאר, דהיה פשיטא ליה ללוי, דרב מרתה רתה עליה, דכיון דאם הוא דבר פשוט, ראוי למירתה עליו, על כן בודאי שרבו ירתה עליו, דאין משוא פנים בתורה, וצריך לומר לו את דעתו כמות שהיא, עכ"ד.

ועכ"פ נמצא מבואר מדברי הגמ', דחסרון ידיעת דבר פשוט הוא מילתא דצריך להיות מרתה רתה על זה, ולכן היה פשיטא ליה ללוי, דאם הוא מילתא דפשיטא, מרתה רתה עליה.

מעתה יש לבאר דלכן קצף משה רק על מה שלא הרגו את אותן הנשים שהיו מכירין שנכשלו בהן, דדין תקלה זה, הוא מילתא דפשיטא, והיה להם לדעת ולמילף זאת מדין בהמה, אבל על מה שלא הרגו את כל הנשים, דאע"פ דגם הריגתם הוא מדין תקלה, אבל מ"מ הוא דין מחודש, דכולן נחשבים תקלה, ואין זה מילתא דפשיטא, ולכן על ביטול דין זה, וחסרון ידיעת דין זה, אין ראוי לקצוף, ורק על מה שהחיו גם את הנשים שנכשלו בהן, שזה הוא מילתא דפשיטא, ע"ז קצף משה.

ויאמר בני גד ובני ראובן אל משה לאמר עבדיך יעשו כאשר אדני מצוה וגו', ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא לפני ה' למלחמה כאשר אדני דבר. ולחלן, ויענו בני גד ובני ראובן לאמר את אשר דבר ה' אל עבדיך כן נעשה, נחנו נעבר חלוצים וגו'. (ל"ב, כ"ה–כ"ז ל"א –ל"ב).

הנה מבואר דחזרו וקבלו על עצמם את התנאי ב' פעמים, וצריך ביאור למה הוצרכו לכפול את קבלת התנאי, ואמאי לא סגי בקבלה אחת.

ונראה לבאר בזה, דהנה אא"ז מרן הגרי"ז זצ"ל בפרשת וזאת הברכה כתב, דאע"פ שעיקר הדבר שלקחו בני גד ובני ראובן נחלתם מעבר הירדן בא על פי שאלתם ובקשתם, מ"מ אח"כ נעשה זה לחוק ומשפט וציווי מאת ה' באופן החלוקה והמלחמה שהם יעברו חלוצים לפני בני ישראל, וכמו שכתוב בפרשת ממטות, והייתם נקיים מה' ומישראל, דקחשיב שני דברים, מה', ומישראל, ומה' פירושו שנעשה עליהם חובה מאת ה' לעבור חלוצים, ומישראל היינו קיום התנאי שזה נוגע לבני ישראל, וכן ביאר הכתוב בפרשת וזאת הברכה 'צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל', דזה שעברו חלוצים בראש העם, קיימו בזה שני דברים, האחד, צדקת ה', שהיה זה ציווי שנצטוו מה', ושנית, ומשפטיו עם ישראל, שקיימו בזה התנאי שהתנו עם ישראל, עיי"ש כל דבריו.

ונמצא דבאמת היו כאן שתי התנאות, תנאי אחד עם בני ישראל, ותנאי נוסף בחיובם מאת ה'.

ולפי"ז יש לומר דמהאי טעמא גם היו צריכין לקבל על עצמם את התנאי שתי פעמים, חדא, להתנות את התנאי עם בני ישראל בחלוקת הארץ, ושנית, לקבל על עצמם תנאי זה, במה שנעשה עליהם חובה מאת ה'.

הדברים נערכו מתוך שיעור הנמסר בעש"ק
בישיבת "עטרת שלמה – קרית הישיבה"
את השיעור במלואו ניתן לשמוע בקול הלשון
03-6171001-1-1-1-5-5-1 (מס' חדש)

השיעור מוקדש לרפואת
הבחור חיים יהודה בן לאה בתושח"י

לעילוי נשמת הגאון
רבי **אריה ליב** בהג"ר חיים זאב **פינקל** זצ"ל
נלב"ע ו' מנחם אב תשע"ו
תנצב"ה

ריבית הלכה למעשה

שאלות ותשובות בהלכות ריבית הלכה למעשה

ע"י הרה"ג רבי פנחס וינד שליט"א ראש בית הוראה לענייני ריבית

אמירת דבר תורה כאות הוקרה למלוה

שאלה: אחד לוה כסף מחבירו, וכאות הוקרה על ההלוואה אומר לו דבר תורה נאה על הפרשה, האם יש בזה איסור רבית דברים.

תשובה: אם אומר לו בפירוש שכאות הוקרה על ההלוואה אומר לך דבר תורה נאה - יש בזה איסור. אם היה אומר לו הדבר תורה גם ללא הלוואה, שלכל אדם שפוגש אומר דברי תורה - אין בזה איסור. ואם לא היה אומר לו ללא ההלוואה, אבל אינו מפרש שהוא בגלל ההלוואה, יש להסתפק אם יש בזה איסור.

סברת הדברים: אסרו חז"ל (ב"מ עה, ב) אף רבית דברים, ויש איסור אף ללמוד עם המלוה או עם בנו תמורת ההלוואה (סי' קס סעי' י). ועל כן נראה שאם הלוה אומר בפירוש למלוה שלאות הוקרה על ההלוואה אומר לך דבר תורה נאה יש בזה איסור, שהרי בגלל ההלוואה אומר לו דבר תורה[1]. וכל שכן אם המלוה אומר לו שתמורת ההלוואה אני מבקש איזה דבר תורה נאה, כל שכן שיש בזה איסור, שמחייבו לומר דבר תורה תמורת ההלוואה.

אולם אם היה אומר לו הדבר תורה גם ללא ההלוואה, שלכל אדם שפוגש אומר דבר תורה אין בזה איסור, וכמבואר בשו"ע (סי' קס סעי' ז) שכל דבר שהיה עושה גם בלא ההלוואה מותר לעשות למלוה.

ואם לא היה אומר לו הדבר תורה בלא ההלוואה, אבל אינו מפרש שעושה כן בגלל ההלוואה, יש להסתפק אם יש בזה איסור, שאפשר שדבר תורה בפני עצמו אינו נחשב כתוספת, כל זמן שאינו מפרש שעושה כן בגלל ההלוואה, ואינו כללמוד עם בן המלוה שודאי נחשב עצם הלימוד לתוספת.

מסכים ללמוד עם חברותא כדי שילווה לו כסף

שאלה: בחור אחד ביקש מחבירו בישיבה שילווה לו סכום כסף, וכדי שיתרצה להלוות לו הבטיח לו שאם יתן לו ההלוואה יעשה לו כמה טובות, וכמו כן יסכים ללמוד איתו בחברותא בסדר ערב, שהבחור המלוה כבר יושב כמה שבועות ללא חברותא, וכן עשו, ולאחר מעשה נתעוררו שלכאורה יש בזה שאלה של רבית, האם באמת אסור, ואם כן איזה תקנה יש להם.

תשובה: יש בזה איסור גמור, וצריך המלוה להחזיר לו הסכום דמי שווי ההנאות שעשה לו, ויכול הלוה לוותר ולומר הריני כאילו התקבלתי.

סברת הדברים: כל הטובות שעושה הלוה למלוה עבור ההלוואה נחשב לרבית, ואם התנו כן מתחילה הרי זה רבית קצוצה, וגם ללמוד עם המלוה יש איסור גמור, וכמו שנפסק בשו"ע (סעי' קס סעי' י) שאסור ללמוד עם המלוה בשביל ההלוואה והוא רבית. ואם כבר עשה כן, צריך המלוה להחזיר לו דמי השווי של כל ההנאות שעשה לו הלוה, אלא דקי"ל להלכה (סי' קס סעי' ה) שאם הלוה מוחל לו על החזרה הרי זה מחול, ואפי' לפי השיטות (עי' פרישה קס ס"ה) שבמחילה אינו מתקן את הלאו, מכל מקום כשאומר לו הריני כאילו התקבלתי מודם כו"ע שמתקן בזה את הלאו, וכמבואר בפוסקים (עי' מנחת יצחק ח"ב סימן עט).

מלמד הלווה ביקש מילדי הכיתה לומר 'יישר כח' למלוה

שאלה: מלמד תשב"ר היה לו חבר בחו"ל ורצה ללוות מחבר זה סכום גדול של מטבע 'אירו', חבירו ענה לו שיענה תשובה למחרת אם יש לו עכשיו סכום זה להלוות. למחרת כשהיה המלמד בכיתתו התקשר חבירו מחו"ל להודיע שיש לו סכום זה להלוותו, המלמד שהכיר לו טובה השיב לו שיחכה דקה על הקו, ואמר

[1] ועי' שו"ע הרב (סעי' ט) שאיסור רבית דברים וטובת הנאה הוא אפי' בדבר מועט, ואם כן גם אמירת דבר תורה בכלל.

לכל ילדי הכיתה שיאמרו בקול ״יישר כח״, כדי שהמלוה ישמע זאת דרך הטלפון.

המלוה ששמע בקול רם ״יישר כח״ מכל הכיתה, חשש מיד שיש בזה איסור רבית דברים ואף יותר מזה ועל כן ניתק מיד את הקו, ונפשו בשאלתו האם עדיף שלא להלוות לחבר את הכסף כדי להינצל עי״ז מחשש איסור. ואף שיכולים לעשות בזה היתר עיסקא אינו רוצה לסמוך על היתר עיסקא לכתחילה.

<u>תשובה</u>: יש בזה איסור רבית.

פתרון: א] יעשה ההלוואה על פי היתר עיסקא. ב] אם הלוה אינו צריך את המעות היום דווקא ימתין כמה ימים, ואז ילווה לו, ובזה נחשב לרבית מוקדמת שאינו אסור ברבית דברים.

סברת הדברים: פשוט שיש בזה רבית דברים, שאף שלא הלוה עצמו אומר כן אלא הילדים בת״ת, הרי הם אומרים כן בשליחותו ועל פי הציווי שלו, ופשוט שיש בזה איסור.

ואחר שכבר אמר כן, יש למלוה שני עצות. א] לעשות את ההלוואה על פי היתר עיסקא, וסכום ההתפשרות יהיה היישר כח שאומרים לו, דהיינו שהיישר כח שכל הכתה אומרים לו הוא במקום ההתפשרות של העיסקא, וכן מבואר בפוסקים שגם על זה מועיל היתר עיסקא[1].

ונראה, שאפי׳ אם המלוה מקפיד בדרך כלל שלא לסמוך על ההיתר עיסקא, אלא להלוות בחינם ובלא היתר עיסקא, בנידון דידן יכול להקל לכתחילה ללוות על פי היתר עיסקא, שאף המקפידים להלוות בחינם, עיקר הסיבה הוא, שהם רוצים לקיים מצוות הלוואה בחינם, וכמו שכבר האריך החפץ חיים בספרו אהבת חסד (עניני גמ״ח פט״ו ד״ה ועתה) שבהלוואה על פי היתר עיסקא אין מקיימים מצוות הלוואה, וכן נראה כהערמה על התורה שהוא רוצה להרוויח כסף על ידי ההלוואה על פי היתר עיסקא[2].

אולם במעשה זו שהוא באמת רוצה להלוות לחבירו בחינם, אלא שנוצר כאן שאלה של רבית על ידי אמירת היישר כח, ועל זה רוצה לעשות היתר עיסקא, נראה שוודאי לא הפסיד בזה מצוות הלוואה, אף שעושה זאת על פי היתר עיסקא, כיון שאינו מבקש ממנו רווחים של ממש כי אם אמירת יישר כח שכבר נעשה, ואף להערמה אין לחוש כאן, שהרי באמת אינו מערים להרוויח על ידי ההלוואה, וכל רצונו להלוות לו בחינם, אלא שנעשה כאן חשש איסור, וההיתר עיסקא נועד להוציאו משאלה של רבית, ועל כן נראה שיכול לכתחילה לסמוך כאן על ההיתר עיסקא.

ב] עצה נוספת יכול לעשות, שאם הלוה אינו צריך את הכסף היום דווקא יחכה כמה ימים, ושוב נחשב הרבית לרבית מוקדמת, וכבר נקטו הפוסקים שאיסור רבית דברים הוא רק בשעת הלוואה, אבל במוקדמת ומאוחרת אין איסור רבית דברים[3], וכן כאן נהפך לרבית מוקדמת שאינו אסור בו רבית דברים, ונראה שאף שעושה כן בפרהסיא אין איסור רבית דברים במוקדמת אף שעושה כן בפרהסיא.

* * *

מתוך ספר התשובות ברית פנחס למענה רבני בהלכות ריבית 920-15-50-02

מי יודע אם אין בזה חשש ריבית

פעם כשלמד הגאון בעל בית נפתלי אב״ד מאד עם תלמידיו סוגית ״טמאה אני לך״ שבסוף מכסת נדרים, נכנס עני המחזר על הפתחים לבקש נדבה. רבינו הכניס ידו לתוך כיסו אך הכיס ריק ואין בו. פנה אפוא רבינו אל התלמידים ושאלם למי יש להלוות מספר פרוטות. אחד התלמידים - הבחור ישראל ווייס - הלוהו שני צאללער (שם מטבע) ורבינו נתנם לצדקה. לאחר מכן חזרו ושקעו בתלמודם. בהמשך השיעור כשכל כולו שקוע בסוגיא הנלמדת חפץ רבינו לשאוב הסגיריה שבפיו אשר כבתה זה מכבר, ומבלי משים רבינו שואב ושואב ואינו חש שהוא כבויה. לפתע ניגש אותו תלמיד והגיש גפרור בוער בכדי להעלות בה אש. לפתע התעורר רבינו מעיונו וכשכולו נבעת עצר בעדו בקוראו: ״ריבית, ריבית...״ והטעים: ״הלא אתה הלוית לי מקודם שני צאללער, ואני הוא הלוה, והיות ואני רבך הלא קימא לן באדם חשוב שקבלתו נחשבת נתינה, א״כ אם אתה מדליק ומעניק לי אש, מי יודע אם אין בזה חשש ריבית מן הלוה אל המלוה״. (ועי׳ ט״ז סי׳ קס סק״ח שכתב כן להלכה, ועי׳ רעק״א שם)

שו״ת בית נפתלי (תולדות המחבר ברוקלין תשס״ו)

---

[1] עי׳ ברית יהודה (פרק מ, דין יח) ומדייק כן מתשובות מהרש"ם, שמועיל היתר עיסקא כדי ללמוד עם בן המלוה, וכ"כ בקובץ תשובות להרב אלישיב זצ"ל, (ח"ג סי' קכו), ועי' נתיבות שלום (קונטרס היתר עיסקא סקנ"ב) מש"כ בזה.

[2] עי' בספר דיני רבית המצויים (פרק יג דין ו, ובהערות שם) המבאר שכל מה שהחמירו הפוסקים שלא לסמוך על היתר עיסקא היינו משום חשש הערמה, שמערים על התורה, מה שאין כן במעשה זה.

[3] עי' לשון המחבר (קס סעי' י) וכן נקטו הפוסקים.

בס"ד

מים חיים

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח'.)

גליון 342 **תשעה באב, ותשעה באב שזזל במוצש"ק** אב תשע"ח

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הכלוי דינר שליט"א - רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

לע"נ מרן ראש הישיבה רשכבה"ג
רבינו אהרן יהודה לייב שטינמן זצוקלל"ה

❀❀❀❀❀

תשעת הימים

רחיצה בחמין בסבון בר"ח אב

◄ השנה (תשע"ח) שר"ח אב חל בערב שבת קודש, הגם שבכל שנה אסור לרחוץ בחמין מר"ח אב ואילך, כל מי שרוחץ תמיד בערב שבת לכבוד שבת מותר לרחוץ כל גופו בחמין (**משנ"ב** ס' תקנ"א ס"ק פ"ט), ואפילו עם סבון **למשנ"ב** (**הגר"נ קרליץ** שליט"א).

הורדת בגדי שבת במוצש"ק

◄ יש שפושטין את בגדי השבת מיד אחר ההבדלה (ה"**חזון איש**" הוריד בגדי השבת מיד), ויש סוברים שאין צריך להחליף (**הגרי"ש אלישיב** זצ"ל).

שבוע שחל בו

◄ השנה (תשע"ח) שתשעה באב חל בשבת ונדחה ליום ראשון, י"א שאין דיני "שבוע שחל בו" נוהגים כלל, וי"א שנוהגים מיום ראשון שלפניו (**שו"ע** סי' תקנ"א סעיף ד'), ולמעשה בדברים שהם מעיקר הדין יש להחמיר, ובדברים שהם מנהג יש להקל (קובץ "**מבית לוי**"). רוב בני ספרד נוהגים להקל לגמרי בכל הדינים עד ערב שבת חזון כדעת סתמא **בשו"ע** (וכדעת ה"**בן איש חי**", וה"**כף החיים**" סי' תקנ"א), ומ"מ י"א שראוי שלא להסתפר בימים הסמוכים לתשעה באב ("**כף החיים**" שם).

כיבוס

◄ לפי מנהג האשכנזים אסור לכבס בגדים מר"ח אב ואילך, אפילו בכוונה ללבשם רק לאחר תשעה באב, ואפילו לכבוד שבת.

◄ גם לפי האשכנזים אין צורך להחמיר שלא לכבס בגדי קטנים (עד בר מצוה), אלא בשבוע שחל בו תשעה באב, אבל לפני כן מותר לכבס עד גיל בר מצוה,, אבל בגדי קטנים שמתלכלכים תדיר (גילאי 7-6 שנים), ויש צורך להחליפם בכל יום מותר לכבסם גם בשבוע שחל בו, (עיין **שו"ע** שם סעיף י"ד, **משנ"ב** ס"ק פ"ב בשם ספר "**חיי אדם**", והוראת **הגר"נ קרליץ** שליט"א).

◄ השנה (תשע"ח) שחל ת"ב בשבת ונדחה ליום ראשון, במקום צורך גדול אפשר לכבס בגדי קטנים (עד גיל בר מצוה) עד ערב שבת חזון.

◄ כאשר מכבסים בגדי קטנים המותרים בכיבוס – אין לצרף אליהם בגדים שאין היתר לכבסם.

◄ מותר לנקות כתם מבגד בתשעת הימים משום שאין בזה שמחה (**הגרי"ש אלישיב** זצ"ל).

לבישת בגדים מכובסים

◄ אין ללבוש בגדים מכובסים בימים אלו (**שו"ע** שם ס"ג **ורמ"א** ס"ד) אך בגדים הסמוכים לגוף מותר (**הגרי"ש אלישיב** זצ"ל). והרבה נוהגין להכין גם בגדים אלו לפני תשעת הימים (בעל "**שבט הלוי**" זצ"ל **והגר"נ קרליץ** שליט"א).

◄ יש להכין חולצות לפני תשעת הימים, ואפשר ללבוש אפילו כמה ביחד בערך לחצי שעה, או לדרוך עליהם אפילו בתוך תשעת הימים (**הגרי"ש אלישיב** זצ"ל).

◄ מי שעושה בר מצוה בתשעת הימים, רק בחור הבר מצוה יכול ללכת עם בגדי שבת ולא האחים והאחיות. וכן הבר מצוה ילבש את החליפה לפני ר"ח כדי שלא יברך "שהחיינו" באמצע השבוע (**הגר"נ קרליץ** שליט"א). גם הוריו יכולים ללבוש בגדי שבת (**הגרי"ש אלישיב** זצ"ל "**קובץ תשובות**" ח"ג ס' ל"ה), וכן להורי הוריו מותר משום דבני בנים הרי הם כבנים (**הגרש"ז אויערבך** זצ"ל).

◄ בשבת בבוקר אפשר ללבוש בגדים מכובסים אחרים כדי שיהיו לו משומשים לאחרי השבת, ואין זה נחשב כהכנה לצורך חול, מכיון שלא ניכר שעושה כן, ובכל זאת לא יאמר שלובשם עבור ימי חול (**גדולי הפוסקים** שליט"א).

בגדים מכובסים בת"ב

◄ לפי מנהג בני ספרד, עד שבת חזון מותרים לכבס, וגם ללבוש בגדים מכובסים, אבל בתשעה באב אסור לכבס או ללבוש בגדים מכובסים, ויש להם להכין בגדי חול משומשים לצורך תשעה באב.

סעודת מצוה בשבוע שחל בו

◄ לפי מנהג **הרמ"א** וכן נוהגים בני אשכנז בשבוע שחל בו רק עשרה איש אוכלים בשר בעת סעודת מצוה, אבל לפי מנהג בני ספרד, אפילו בשבוע שחל בו כולם אוכלים בשר. השנה (תשע"ח) שת"ב חל בשבת כיון שי"א שאין נוהגים בו דיני שבוע שחל בו לענין זה יש להקל גם לבני אשכנז לאכול בשר אפילו יותר מעשרה ("**מגן אברהם**" ס"ק ל"ה).

שבת חזון – ערב תשעה באב

רחיצה וצחצוח נעליים

◄ בערב שבת חזון מותר למי שרגיל בכל ערב שבת – לרחוץ פנים, ידים ורגלים במים חמים (**רמ"א** שם **ומשנ"ב** ס"ק צ"ז). ובלי סבון. וכן מי שרגיל לחפוף את ראשו במים חמים בערב שבת מותר לו לחפוף גם בערב שבת חזון, אבל בלי סבון (**רמ"א** שם, **ומשנ"ב** ס"ק צ"ו). **והחזו"א** מתיר אפילו בסבון. לכתחילה יש לעשות כל זה לפני חצות, ובדיעבד גם אחרי חצות מותר ("**ביאור הלכה**" בשם **פמ"ג**).

◄ הנוהגים לטבול בכל ערב שבת, ואינם מבטלים את טבילתם לפעמים מפני טרדה או צינה רשאים לטבול גם בערב שבת חזון במים פושרים (**משנ"ב** ס"ק צ"ה **ושעה"צ** שם).

◄ כשיש צורך מותר לצחצח נעליים בתשעת הימים וכ"ש לכבוד שבת. ויש סוברים שמותר להשחיר את הנעליים אך לא להבריקן. ולכבוד שבת מותר גם להבריק (שו"ת "**אגרות משה**" ח"ג תש' פ').

בגדי שבת

◄ מי שיוצא ביום שישי וחוזר לביתו סמוך לשבת, ורגיל ללבוש בגדי שבת כבר מיום שישי בבוקר, מותר לו לעשות כך גם בערב שבת חזון מכיון שרגיל בכך, וזה גם נחשב לכבוד שבת, ויש סוברים שאין ללבוש בגדי שבת אלא סמוך לשבת.

◄ נוהגים ללבוש בשבת חזון את כל בגדי השבת (**משנ"ב** ס' תקנ"א ס"ק ו') ויש נוהגים לשנות בגד אחד (שם).

שלום זכר, קידוש ואויפרוף

◄ נהוג לעשות "שלום זכר" בליל שבת כמו בכל שבת ("**מבית לוי**" ח' י"ג), וכן מותר לעשות קידוש לחתן ולשיר לו כמו בכל עליה לתורה, דאל"כ הוי אבילות בפרהסיא (**הגר"נ קרליץ** שליט"א).

אכילת בשר

◄ השנה שבת הוא ערב תשעה באב, מותר לאכול בשר כסעודת שלמה בשעתו, אפילו בסעודה שלישית. ומי שנמנע מלאכול בשר משום אבילות, עבירה היא בידו. ומ"מ בסעודה שלישית ישב בדאבון נפש, ולא ישב בסעודת חברים. ומי שיושב כל שבת עם חבריו (כגון בישיבות) אינו צריך למנוע עצמו (**שו"ע** ס' תקנ"ב סעיף י' **ומשנ"ב** שם).
וכן מותר לשיר זמירות שבת, ואפילו מי שאין רגיל בכל שבת אין לאסור ("**אגרות משה**" או"ח ח"ב תש' קי"ב).

דברים שבצנעא

◄ וכן כל שאר העינויים אינם נוהגים בשבת כלל, חוץ מדברים שבצנעא, שלדעת **השו"ע** מותר, ולדעת **הרמ"א** אסור (תקנ"ד סעיף י"ט), ולכן אסור לרחוץ ידיו בחמין בשבת זו שגם זה קרוי צנעא (**משנ"ב** שם ס"ק ל"ט), אבל במים קרים מותר משום עינוי ונדחה בשבת ("**מנחת חינוך**" מצ' שי"ג אות י"ט).

בגדים וקידוש לחתן ולבר מצווה

◄ מותר לעשות קידוש לחתן בשבת זו כמו שרגילים לעשות בכל שבת, וכן מותר לשיר לחתן כמו שרגילים בכל עליה לתורה, דאם לא יעשו כן, הוי אבילות בפרהסיא (**הגר"נ קרליץ** שליט"א). החתן בעליה לתורה, וכן נער בר מצווה – לא ילבשו בגדים חדשים.

תפילה

◄ אומרים "אב הרחמים" אחר קריאת התורה ואין אומרים "צדקתך צדק" במנחה (**רמ"א** סימן תקנ"ב סעיף י"ב **ומשנ"ב** סק"ל).

לימוד תורה

◄ כשחל תשעה באב בשבת, כתב **הרמ"א** (סי' תקנ"ג) שאין ללמוד רק דברים המותרים בתשעה באב. וכתב **המשנ"ב** (ס"ק ט') דהיינו אחר

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "**דברי שיר**", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח **בימות השבוע** (א'- ה') :
אחה"צ, בין השעות **13:45 -14:15**. טל' : 03-6194741

03-6197674: לשאול את הגיליון

חצות אבל קודם חצות מותר (דלא כהאוסרים ללמוד כל היום, עי' "**באר היטב**" ו"**שערי תשובה**" משום אבילות שבצנעא נוהג, ואסור ללמוד בשבת כמו אָבֵל בתוך שבעה בשבת). אולם כתב **המשנ"ב** (ס"ק י') בשם **הט"ז** שהלומד כרגיל לא הפסיד, ויש לסמוך על זה, עכ"ד (וע"ע "**ביאור הלכה**" שם). מרן ה"**חזון איש**" צצ"ל בשבת ערב תשעה באב, מחצות ואילך למד מסכת מו"ק ("**אורחות רבנו**" ח"ב עמ' קל"ו).
ויש נוהגים להחמיר לא ללמוד כבר מיום שישי אחר חצות היום רק דברים המותרים בתשעה באב (וכן נוהג **הגר"ח קניבסקי** שליט"א).

טיול בשבת

◄ י"א שאין לטייל בשבת זו, ויש אוסרים רק מחצות ("**שערי תשובה**" סי' תקנ"ג).

הכנה משבת לחול

◄ אסור להכין משבת לחול, ולכן אסור להביא הקינות לבית הכנסת בשבת (במקום שיש עירוב), אלא אם ילמד בו מבעוד יום. וכן כשאוכל סעודה שלישית לא יאמר שאוכל כדי שיהיה לו כוח לצום בלילה, אבל מותר לחשוב כן.
ויש להיזהר שלא יאמר לבני ביתו שיאכלו כדי שיהיה להם כוח לצום או פרי זה טוב לצום, דהוי כמו הכנה משבת לחול.

קלי צום

◄ לכתחילה יש לרסקם ולערבבם מערב שבת במזון אחר או לערבב את הסירופ "קלי צום" במשקה, ובדיעבד אפשר לערבבו בשבת היות שאין זו תרופה אלא ריכוז צמחי מזון ("**אגרות משה**" או"ח ח"ג תש' נ"ד, ו"**קובץ מבית לוי**" חל' י"ג עמ' נ"ב, **שש"כ** פרק ל"ד).

להפסיק מלאכול

◄ יש להיזהר להפסיק מלאכול מבעוד יום, דהיינו לפני שקיעת החמה, ולא כמו בכל שבת שממשיכים לאכול גם לאחר השקיעה (**משנ"ב** ס"ק כ"ד). וכן יש ליטול מים אחרונים לפני שקיעת החמה.

האם צריך להתנות לפני ברכת המזון

◄ כתב **המשנ"ב** (ס' תקנ"ג ס"ק ב') לפני ברמה"ז לכתחילה יתנה דלא מקבל על עצמו את התענית עד בין השמשות, עי' שם.
אולם השנה (תשע"ח) שהוא בשבת מאחר שאסור לצום בשבת, בודאי לא אמרינן שברכת המזון היא קבלה על התענית.

רחיצה בין השמשות

◄ אסור לרחוץ כל ידיו משקיעת החמה. ואם צריך ליטול ידיו, יטול כמו בתשעה באב, דמה שלא רוחץ ידיו, לא ניכר שעושה אבילות, וכן אסור לסוך בושם על גופו מבין השמשות.

ישיבה על הארץ

◄ אין לשבת על הקרקע עד אחרי צאת הכוכבים, מכיוון שיש בזה אבילות בפרהסיא בשבת. וכן אין חולצים נעליים בין השמשות, מכיון שאסור להראות שום אבילות בשבת (**רמ"א** תקנ"ג ס"ב **משנ"ב** ס"ק ו').

מוצאי שבת – תשעה באב

בגדי שבת

◄ אין חיוב לפשוט בגדי שבת וללבוש בגדי יום חול לפני שהולך לבית הכנסת, ומ"מ אם אינו לבוש בהם, אין ללובשם בלילה (**הגרי"ש אלישיב** זצ"ל). ובמנין של מרן ה"**חזון איש**" זצ"ל כולם לבשו בגדי שבת, וכבר הגיעו לביהכ"נ לפני צאת הכוכבים, ולאחר 'ברכו' חלצו נעליהם, ומרן ה"חזון איש" נכנס לחדרו, ולבש בגד עליון של יום חול ("**אורחות רבנו**" ח"ב, עמ' קל"ז).

תפילת מעריב במוצש"ק

◄ במוצש"ק זה אין אומרים "למנצח בנגינות..." (תהילים ס"ז) לפני מעריב, ואחרי הקינות אומרים "ואתה קדוש" בלי "ויהי נעם", ואין אומרים "ויתן לך" (**שו"ע** ס' תקנ"ט סע' ב').

◄ מבדילים בתפילה "אתה חוננתנו", כשאר מוצש"ק (**שו"ע** ס' תקנ"ט ס"א), ואם שכח להבדיל אינו צריך לחזור ולהתפלל כיון שמבדיל על הכוס במוצאי תשעה באב (**שו"ע** ס' רצ"ה ג'). י"א שכאשר ת"ב חל במוצש"ק (כמו השנה תשע"ח) כיון שאין מבדילין על הכוס ראוי שהנשים יתפללו ערבית ויבדילו בתפילה, משום דעיקר התקנה היתה להבדיל בתפילה (ספר "**שלמי מועד**" פרק צ"ב בשם **הגרש"ז אויערבך** זצ"ל). ונשים שלא מתפללות יזהרו שלא לעשות שום מלאכה עד שיאמרו "ברוך המבדיל בין קודש לחול" (**משנ"ב** ס"י תקנ"ט ס"ק ב').

הבדלה במוצש"ק

◄ מברך "בורא מאורי האש" על הנר (**שו"ע** ס' תקנ"ו א') קודם שקורא מגילת איכה (**משנ"ב** שם ס"ק א') ואם לא בירך בתחילת הלילה יכול לברך כל הלילה (**משנ"ב** שם) ואין מברכים על הבשמים דבר של תענוג הוא (**שו"ע** שם).

◄ יש שואלים למה אין מבדילים במוצש"ק זה שאפשר לתת לתינוק לשתות, וכמו שעושים בתשעת הימים וכתב **המשנ"ב** (ס' תקנ"ט ס"ק ל') מאחר שזה דבר קבוע חיישינן שמא יבוא להבדיל גם כשיהיה גדול.

חולה יבדיל לפני האכילה

◄ חולה שצריך לאכול בת"ב, חייב להבדיל לפני האכילה ("**שערי תשובה**" סי' תקנ"ו), ולא יתחיל כמו כל מוצש"ק ב"הנה א-ל ישועתי" אלא יתחיל מברכת הגפן ("**דברי מלכיאל**" ח"ו).

ויש סוברים שאיסור בשר ויין בת"ב זהו מדינא דמשנה וכמו בסעודה מפסקת (ולא רק משם מנהג כמו שבוע שחל בו ת"ב), ויאכל בלא הבדלה (**הגר"ח קניבסקי** שליט"א), וי"א שלכתחילה יסחט ענבים ויבדיל עליו משום שיין תוך ג' ימים לא נכלל בתקנה זו. ואם אין לו ענבים יכול להבדיל על מיץ ענבים או חמר מדינה, ובשעת הדחק יש להבדיל גם על יין רגיל (**הגרי"ש אלישיב** זצ"ל **והגר"נ קרליץ** שליט"א), ואם צריך רק טעימת מים אינו צריך להבדיל ויכול לשתות ללא הבדלה (עי' שו"ת "**שבט הלוי**" ח"ז ס' ע"ה ס"ק ה', וח"ח ס' קכ"ט).

הבדלה לחולה בת"ב ומלווה מלכה

◄ אם הבעל חולה ומבדיל לעצמו יכול להוציא את כל בני ביתו ("**שערי תשובה**" ס' תקנ"ו ס"ק א' השם "**ברכו יוסף**"). וכן הורה **הגר"נ קרליץ** שליט"א.
גם אשה, שהיא חולה, לכתחילה תעשה הבדלה לעצמה ותשתה את הכוס (שו"ת "**שבט הלוי**" ח"ז תש' ע"ז ד'-ו'). ובעת הצורך אפשר להקל לאשה לאכול בלא הבדלה משום ספק ספיקא שמא נשים אינן חייבות כלל בהבדלה, ושמא כדעת **הרמב"ן** שכשחל ת"ב במוצש"ק אין חיוב הבדלה כלל (בעל "**שבט הלוי**" זצ"ל "**מבית לוי**" ח' י"ג עמ' נ"ג).
וכמו כן יכול הבריא לעשות הבדלה עבור החולה או האשה וגם הוא יוצא בזה ידי"ח הבדלה ("**שבט הלוי**" ח"ח ס' קכ"ט, שהוא נחשב בר חיובא), ובכל זאת עדיף שמי ששותה היין הוא יעשה הבדלה (**משנ"ב** ס' ער"ב ס"ק ל"ג ובס' רצ"ט ס"ק כ"א). וכן מותר לחולה לאכול מלווה מלכה (**הגר"נ קרליץ** שליט"א).

קטנים האוכלים בתשעה באב

◄ קטנים האוכלים בת"ב כתב בשו"ת **מהרי"ל דיסקין** (קונטרס אחרון, אות ע"ב) שיבדילו לפני שאוכלים (בהגיעו לשיעור חינוך) ולא שייך בזה לחשוש שמא יעשו כן כשיגדלו, שהרי גם בגדול שצריך לאכול בת"ב כגון שהוא חולה, חייב להבדיל. ויש סוברים שקטן אוכל בלי הבדלה ("**מבית לוי**" ח' י"ג).

בעלי ברית

◄ בעלי ברית (הסנדק, המוהל ואבי הבן) מותרים לאכול אחרי המילה (לאחר מנחה גדולה) היות שהוא תענית נדחה (**שו"ע** סי' תקנ"ט סעיף ט') ויבדילו לפני האכילה, כנ"ל לענין חולים (**משנ"ב** שם).

מי שיש לו מיחוש

◄ וכן חולים ומעוברות שיש להם מיחוש קצת יכולים לאכול בתענית נדחה (**ביה"ל** שם) וכן מינקת (**הגרי"ש אלישיב** זצ"ל)וכל אחד יעשה שאילת חכם באיזה אופן יכול להקל.

רחיצת כלים

◄ כתב **הרמ"א** (סו"ס תקנ"ד) שאין לעשות שום מלאכה עם שהוי לפני חצות היום, ואפילו מעשה הדיוט, אבל הדלקת נרות וקשירה שאין בו שהוי מותר, ע"כ. ועי' "**ערוך השולחן**" שכתב דכמו כן אין לסדר הבית לפני חצות, עי' שם. ולפ"ז ה"נ אין לרחוץ כלים של שבת לפני חצות, משום שיש בו שהוי, ואפשר לתת עליהם מים שלא ידבק האוכל עליהם, ואין בזה משום שהוי.
ולאחר חצות, יש לרחוץ רק כלים שיש בהם צורך ליום ת"ב לאכילת קטנים וחולים או לצורך סעודת הערב, וכמבואר **במג"א** (ס' תקנ"ד ס"ק י"א) שמותר לרחוץ בשר לצורך הלילה, וכן ביו"כ מותר לרחוץ הירקות לצורך הערב, וכמבואר **במשנ"ב** (ס' תרי"א ס"ק ה') אבל מה שאין לו צורך, לכתחילה אין לו להרטיב ידיו בת"ב שלא לצורך, ועי' שו"ת "**מחזה אליהו**" (ס' פ"ז) מש"כ בזה, ואם לובשים כפפות מגומי כפי שמצוי כיום בודאי מותר.

הבדלה במוצאי ת"ב

◄ במוצאי ת"ב מבדילין על היין וא"צ לתת לקטן את היין, ואין אומרים את הפסוקים "הנה קל ישועתי", וכן אין מברכים על הנר והבשמים, כיון שהם שייכים למוצש"ק (**שו"ע** ס' תקנ"ו א' **ומשנ"ב** שם). כשמבדילין במוצאי ת"ב רגילים לאכול מיד, ומבואר **בשו"ע** (או"ח ס' רצ"ט) שיש לכסות הפת בשעת הבדלה או שלא להביאו עדיין לשולחן משום בזיון הפת, ויברך על הגפן קודם שנוטל ידיים כיון דאי"ז נפטר בברכת המזון דאין זה חלק מהסעודה.

שכח "אתה חוננתנו"

◄ מי ששכח "אתה חוננתנו" במוצש"ק ולאחר הצום התחיל לאכול קודם שהבדיל אין צריך לחזור ולהתפלל שמו"ע (**הגרש"ז אויערבך** זצ"ל **והגראי"ל שטיינמן** זצ"ל) כיון שהתקנה היא לחזור להתפלל ולהבדיל בתוך התפילה, וזה שייך רק במוצש"ק.
ויש סוברים שסו"ס תקנו לחזור, וגם באופן זה במוצאי ת"ב יחזור ויתפלל שמו"ע ויאמר "אתה חוננתנו" (עי' **ביה"ל** סימן רצ"ג, **הגר"ח קניבסקי** שליט"א).

אכילת בשר ויין ותספורת במוצאי ת"ב

◄ כל שנה מחמירים לא לאכול בשר עד חצות יום עשירי באב, אבל כשחל ת"ב בשבת ונדחה ליום א' מותר לאכול בשר ויין ביום שני בבוקר, אבל בלילה אסור בבשר ויין משום אבילותו של יום. תספורת, כיבוס ורחיצה מותרים אפילו בלילה (**שו"ע** ס' תקנ"ח **וברמ"א ובמשנ"ב** שם).

יהי רצון מלפניך... שיבנה בית המקדש במהרה בימינו
"ותן חלקנו בתורתך" !

שאל אביך ויגדך

ליקוטים מתורת מרן רבן של ישראל **הגראי"ל שטינמן** זצ"ל

מטות-מסעי | תשע"ח | גליון מס' 12

שיחה לפרשת השבוע - מסעות בני ישראל

שיחת רבנו בישיבת גאון יעקב

שב"ק פר' מסעי תשמ"א (סוף זמן קיץ)

התורה מונה את כל מסעות בני ישראל מיציאת מצרים עד לפני כניסתם לארץ מ"ב מסעות, וע"ז נכתב פרשה שלמה ומאריכה התורה לפרט כל מסע ומסע וכל מקום ומקום, ידוע עד כמה מקמצת התורה אפילו באותיות ומאות אחת מיותרת נדרשים תילים של הלכות, כל מסכת שבת באה על כמה פסוקים בתורה, וכאן האריכה התורה בפירוט כל המסעות, ונתלבטו המפרשים בזה, רש"י (פי' ראשון) כתב, למה נכתבו המסעות הללו להודיע חסדיו של מקום שאעפ"י שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה שהרי אין כאן אלא מ"ב מסעות שכל ל"ח שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות.

ולפירוש זה הלימוד בזה הוא להכיר חסדי ה' עלינו, שהנהגת ה' היא חסד, בזה מתקיים מצות ידיעת ה', דכל הכרת ה' היא ע"י הנהגתו בעולם, והנהגתו שרואים במיוחד באופן יוצא מן הכלל היא בכלל ישראל, דאל"כ עדיין לא מובן וכי זהו החסד היחיד מהשי"ת עד שצריך כ"כ להאריך ולא הי' סגי לקצר ולכתוב שנסעו במשך ל"ח שנה עשרים מסעות, אלא משום שבזה רואים הנהגת הקב"ה עם ישראל דלא רק חסד אלא דאף בגזירה יש חסד וממתיק הגזירה בחסד, וזה מקרי ידיעת ה' ובלי זה חסר ידיעת ה'.

ופירוש שני הביא רש"י, ורבי תנחומא דרש בו דרשא אחרת משל למלך שהי' בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפאותו, כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות אמר לו כאן ישננו כאן הוקרנו כאן חששת את ראשך וכו' ע"כ. וטעון ביאור מה הלימוד בזה.

אמנם למדתנו כאן התורה, הנה אנשים רבים עברו בימי חייהם מסעות רבות, וכשנשאלים מה לימוד למדו במסעותיהם בכל מדינה ומדינה, איזה דרך או השקפה קיבלו אשר ע"י נתעלו או הבינו יותר, לא ידעו מה לענות, וכאן לימדונו הנ"ל בביאור הכתוב כי אל לו לאדם לאמר מה שעבר עבד, אלא אם עבד אדם בכמה מקומות ובמקומות ההם עמד במצבים שונים, עליו ללמוד מזה ולהוציא תועלת, והמשילו חז"ל למלך שמונה מסעותיו את מה שהרגיש בכל מקום דהיינו שמשתדל לקבל תועלת מכל מסע, וכמו"כ אם היו מ"ב מסעות הרי שבכל מסע הי' ענין מיוחד וצריך לחזור על זה ולקבל לימוד מזה, דע כי כאן חששת את ראשך, ועליך ללמוד מזה לא להגיע שוב למצב כזה של חולשה, שהרי אין המשל לחשש ראש בא במקרה ע"י מכה, אלא שהוחלש עד שחשש בראשו, והנמשל שהיו חלשים ברוחניות עד שבאו לידי חטא, וצריך ללמוד מזה להתבונן מה היו הסיבות ולהוציא מסקנות להזהר שלא יגיע שוב לידי כך, זהו לפירושו דר' תנחומא.

ברבינו בחיי מפרש פ' אחר (בפתיחת הפרשה) (אשר מתיישב בו מה דקראה התורה מסעות ולא תחנות כמו שהעיר האוה"ח, למה בחר הכתוב למנות המסעות ולא החניות ומה גם לדבריהם ז"ל שאמרו משל למלך וכו' כאן ישננו וכו' וזה הא יותר שייך בזכרון החניות ולא במסעות) וכדי לעקור שרש הדעה הנפסדת הזאת ולקבוע בלב אמונת המופתים הגדולים ההם באה חכמת התורה 'והודיעה אותנו' שלא הי' בטבע האדם שיחי' שם אפילו יום א' כ"ש עם כבד 'באה התורה והאריכה בסיפור המסעות שיתפרסם הפלא הגדול' ועוד יש בזה תועלת אחרת להודיענו כי הכל לפי הכונה ומטעם זה נמנו המסעות בשמותם להורות שהכל תלוי כפי מחשבתם של ישראל בהקב"ה כשהיו זכאים ועושים רצון ה' והיו נוסעים במחשבתם באותן המסעות ממחשבה רעה לטובה והיתה מדת רחמים שעליהם מרחמת ומגינה עליהם, ולכך ויחנו בהר שפר ויחנו במתקה, וכשהיו חוטאים ונוסעים ממחשבה טובה לרעה היתה מדת הדין שעליהם מתוחה כנגדם להענישם, ולכך ויחנו בחרדה ויחנו בדפקה ויחנו במרה עכ"ד. והיינו דישראל היו מוקפים בכל טוב במדבר השמם, מן, ובאר, ובשר, שמלתך לא בלתה מעליך, ועניני הכבוד היו מכבסים ומגהצים בגדיהם, והמן ירד לכל העם והספיק במדה לכולם ואדרבה מי שעשה השתדלות הפסיד, ולצדיקים ירד על פתח אהליהם והפחותים היו צריכים לילך וללקט, עד שראו עין בעין כי מה שהאדם יותר פונה אל הקב"ה ובוטח בו לא חסר לו מאומה, ואם מתלונן חסר לו, ועל שם זה נקראו המסעות, דכשהתרחקו מהקב"ה נקראים המסעות לרעה, וכשהתקרבו לרבש"ע נקראים המסעות לטובה. (ולפי דבריו מתפרשים המסעות שנסעו מהמצב שהיו בו קודם לרע או לטובה) ולמקומות אלו לא נשאר שום זכר ואעפ"כ מציין התורה את שמות המקומות, מפני ששמות אלו מבטאים את מצב כלל ישראל באותו מקום, בכל פעולה שעשו בנ"י יכלו לראות כמו במראה מה עשו ומה פעלו. ובאמת אין זה רק במדבר אלא בכל עת ובכל מקום, ואלא שבמדבר במדרגת כלל ישראל יכלו לראות את כל זה עין בעין ובכל מצב ראו מיד מה שעשו ולא יכלו להסיח דעת מזה, ואילו היום א"א לראות בגלוי, אולם כמו שאחז"ל ה' צלך על יד ימינך, כצל מה צל מראה לו יד מראה אף הוא יד, אדם מראה לו אצבע מראה אף הוא אצבע, וכמו דלא שייך לשנות את המראה כלל מהאדם דהכל תלוי איך שהוא האדם, כך הנהגת ה' עם האדם כפי הנהגתו, אם האדם במחשבתו רוצה לידבק בה' ובתורתו, הנהגת ה' כלפיו משתנה, וח"ו כשעוזב ומסיח דעת מהקב"ה, ובפרט כשעושה פעולה הפוכה מרצונו ההנהגה עמו ליהפך, וכתבה התורה המ"ב מסעות להודיענו, ה' צלך על יד ימינך, הנהגת ה' עם האדם תלוי בהתנהגות האדם, שיידע האדם כי הוא לבדו קובע את גורלו, אם יהי' טוב לא יאונה לצדיק כל און וכשמתרחקים ח"ו להיפך.

וזה יש לנו ללמוד מענין זה דבר א) גודל טובת ה' עלינו שאף בגזירה לא התמצה כל עומק הדין, ושיתף הקב"ה מדת החסד. והב) כי יש ללמוד מכל מצב ומצב להתבונן מתי הי' בגדר חששת בראשך וכדו' ומתי הי' להיפך עליה ברוחניות, ולא לשכוח מהעבר אלא ללמוד ממנו ללמוד למה חששת בראשך ולהוציא מסקנות מזה לתקן שלא יחזור שוב למצב זה, שיראה את כל המרחקים מתורה ויראת שמים, וילמוד מן העבר על העתיד, וילמד להחזיק בטוב מן הזמנים שהי' במצב טוב.

ועתה כאשר מתקרב סיום הזמן בישיבה מלבד מה שצריך חיזוק בתקופת בין הזמנים, יש ללמוד מן העבר ולעבור תחת הבקורת העצמית מתי הי' חששת בראשך וכדומה ולהשתדל להסיר את המכשולים ואת המניעות אשר גרמו לכך. וגם מאד יש להתחזק בתפלה אשר אחר הכל צריך תפלה כמשאחז"ל אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו ולזכות לכך אפשר בעיקר בתפלה.

דברי רבנו בסיום מסכת נדרים - אב תשס"ה

כל המסכתא נדרים, חוץ מהפרטים, שיש כ"כ הרבה פרטים במסכתא, מתי חל הנדר ומתי לא, ושבועה נדר וכו', אבל עצם הדבר שכל הענין של נדר ושל שבועה בנוי על זה, שהמילה של בן אדם זה כ"כ קובע.

מילא תורה, יודעים שכל הענין של בן אדם שהקב"ה ברא שידבר, מה שנבדל משאר בעלי חיים משאר דברים, מפני שהקב"ה רוצה שיהי' תורה, ותורה אי אפשר בלי דבור. ממילא דבור זה קובע העיקר של בן אדם, ומה העיקר של בן אדם צריך להיות "תורה" כי מה צריך את האדם שיפטפט שטויות? בשביל זה הקב"ה צריך לברוא שידבר כדי שידבר שטויות כל יום?

אלא מה העיקר זה תורה, ואם זה העיקר כמובן שבלי זה זה כלום.

אבל שאר דברים מי אומר שבשאר דברים בן אדם קובע מה שהוא מדבר, הוא אומר ככה או ככה, הייתי אומר שזה לא שום דבר, כי גם לעשות נדרים ושבועות זה לא התכלית של בן אדם, התכלית של בן אדם זה תורה! תורה זה רק דבור, אבל שטויות לדבר, מה זה, שום דבר! וכאן נתחדש לא, נדרים ג"כ כל מה שאדם מדבר אפילו לא תורה ג"כ קובע, רק תלוי בדינים, צריך להיות בפה, צריך לשון קונם, ועוד דינים, אבל היסוד של זה עד כמה להחשיב את הדבור, שלא רק תורה שזהו תכלית האדם שנברא בשביל זה, רק אפילו דברים אחרים שזה לא התכלית, אבל קובע כל מילה של בן אדם.

יוצא שעצם המסכתא נדרים זה לבד כבר החידוש הכי גדול, שיש כזה דבר שבן אדם קובע את החיים שלו על דיבור. אם אחד אומר שלא יאכל בשר כל החיים שלו, כל החיים שלו אסור לאכול בשר, מה הוא אמר, מה יש אם הוא אמר? הדבור של בן אדם! ובאמת אם הוא לא אומר בלשון נדר או בלשון שבועה ועם כל הפרטים שצריך, באמת זה שום דבר, אבל יש אופנים שכל מילה שלו יכול לקבוע את "כל החיים" של בן אדם, דבור אחד מספיק!

א"כ עד כמה שאפשר ללמוד מעצם הדבר שיש מסכתא נדרים, שיש מסכתא שבועות, עד כמה שהמילה של בן אדם קובעת.

יש דברים שחז"ל אומרים ג"כ, הגמ' אומרת שאפילו דברים שבן אדם מדבר, תלמיד חכם, שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד. אז מה זה עכשיו, אם אחד מדבר שיחת חולין של תלמידי חכמים, ומסתמא זה לא בגדר של דברים בטלים, אבל צריכים לימוד, צריך ללמוד את זה. וא"כ האם הוא מקיים מצות תלמוד תורה בזה, או מצות תלמוד תורה הוא לא מקיים רק הוא לא עבר עבירה, צריך ללמוד את זה, או שאין כזה דבר אם צריך ללמוד את זה, זה תורה, ואם זה תורה בודאי שגם שיחת חולין זה תורה. ולא יקשה מה צריך לימוד? כי בלי שיהי' לימוד הייתי אומר שזה לא תורה, ועכשיו שצריכה לימוד זה כבר תורה, או לא, תורה בכל זאת זה לא, זה שיחת חולין, זה לא תורה.

תורה כתוב שזה אפילו בלי ללמוד כלל, כתוב בתנא דבי אליהו שאם אחד אומר כל היום אחות לוטן תמנע יש לו מצוה של תורה, ומה הוא לומד בזה אחות לוטן תמנע הוא שומע כבר מאה פעמים, הוא אומר עוד פעם יש לו מצוה, איזה מצוה יש לו, משמע שתורה זה לא דוקא אם לומדים, תורה זה תורה, ועכשיו מה עם שיחת חולין של תלמידי חכמים האם זה תורה רק בגלל שצריכה לימוד, ממילא זה מוגבל, המצוה היא רק אם הוא ילמוד מזה ואם לא ילמוד מזה זה כלום, עבירה אין לו, אבל אין לו מצוה גם, או לא, כיון ששיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד, אז זה תורה. ובעצם זה קשה הגמ' אומרת ועלהו לא יבול שאפילו שיחת חולין שלו צריכה לימוד, בודאי הרי זה תורה, או זה גופא קמ"ל שזה תורה.

עכ"פ מה שרואים ממסכתא נדרים עד כמה להחשיב את המילה, מילא תורה יודעים בודאי שכל הבריאה כולה היא רק בשביל תורה, אחרת מה צריך את הבריאה, האם בשביל שבן אדם ידבר שטויות הקב"ה צריך לברוא בריאה, אלא מה, העיקר זה תורה, והיות שתורה מוכרח פה אז התורה אמרה, אבל שאר דברים שזה לא, האם שם זה רק בגלל שלומדים מזה משהו, ובאמת לו יצוייר למשל אחת לוטן תמנע אם זה לא היה כתוב בתורה, באמת זה לא היה כלום, או דלמא לא, אחרי ששיחת חולין צריכה לימוד אז כל מילה שאומר זה תורה.

ה' יעזור שכל הבחורים שלמדו, ילמדו הלאה בחשק והתלהבות, ויעלו ויעלו בתורה ויראת שמים, הקב"ה יעלה אותנו כולנו שעי"ז נזכה לכל מה שהתורה מביאה את האדם למדרגות הכי גדולות, ה' יעזור שנזכה לזה.

התרת נדרים לאכילת מצת מכונה

נשאל רבנו מי שאכל כל השנים רק מצות יד, ולא משום מנהג, אלא שלא סמך על ההכשרים של מצות המכונה, ועכשיו יש מצות מכונה עם הכשר שסומך עליו מאוד, האם יכול לאכול מהם או שצריך התרת חכם.

והשיב רבנו דאינו נחשב נדר, ואינו צריך התרה כלל, ויכול לכתחילה לאכול מהם מצות מכונה בלא התרה, ומ"מ אם יכול בקלות כדאי לעשות התרת נדרים, ומותר לכתחילה להתיר בשביל זה. (מים חיים גליון 335)

אכילת שרויה בבית חותנו

נשאל רבנו חתן שמנהג אבותיו לא לאכול שרויה בפסח, ובית חותנו אוכלים שרויה, האם אפשר להתיר המנהג ע"י התרת נדרים מכיון שנמצא בבית חתנו.

והשיב רבנו דמכיון שזה מנהג אבותיו אינו ראוי להתיר הנדר מכיון שיש בזה אל תטוש. (מים חיים גליון 335)

הכה ומת

נשאל רבנו דהנה אסור להכות את התלמידים בבין המצרים (שו"ע תקנא,יח). ומה הדין אחד שהכה את התלמיד ומת דקי"ל אינו גולה כיון שנחשב מכה ברשות, האם גם אם הכה בין המצרים אינו גולה, או כיון דהיה אסור לו להכאות צריך לגלות. ואמר רבנו דפשוט הדבר דאינו גולה דהרי למעשה מה שהכה הוא בשביל חינוך, ולכן על כזו הכאה לא גולים.

סכנה בנסיעה

פ"א ארגנו ת"ת בבני ברק נסיעה בר"ח אב למקומות הקדושים [לאחר מבצע שנערך לתלמידים]. ואמר רבנו שלא יסעו מחמת הסכנה שבנסיעה בימים אלו של תשעת הימים.

לא ללכת לכלה

מעשה בבחור שהתארס בשבוע שלפני ר"ח אב. והם רגילים לנסוע לכלה לשבת שאחר האירוסין. והורה רבנו שלא יסע לשבת חזון אלא ימתין לשבת נחמו.

אטריות בחלב בסעודה המפסקת

בערב תשעה באב בסעודה המפסקת היו אוכלים בבריסק אטריות מבושלות בחלב.

אמנם העיר בזה רבנו מדברי הגמ' (שבת קמד, ב) משקה הבא לאוכל כאוכל דמי. לכאו' נראה דהוא דין רק לגבי שבת אבל לענין ברכה לא נימא דהנותן משקה לתוך תפוחי אדמה מרוסקים כגון שומן החלב או חלב חמוץ יחשב הכל אוכל ויברך אדמה, ורק אם התפו"א הם העיקר אז ברכתו בפה"א ונקבע לפי הרוב כמבואר בשו"ע (סי' ר"ח ס"ז), וכן בהא דקי"ל (לעיל יד, ב) דמשקה לעולם תחלה אפי' אם נפל המשקה לתוך האוכל כל שהוא ניכר יש לו דין משקה והוא תחלה, וכן בהא דתנן בתענית (כו, ב) דאין לאכול שני תבשילים בסעודה המפסקת ואם מבשל אטריות לוקשן בחלב הו"ל שני תבשילין, ואין אומרים דהחלב הוא כחלק מהאטריות, ועיין בשיטה להר"ן שפירש דחליבה לתוך מאכל האמור כאן הוא דוקא כשנבלע באוכל כגון שהוא עשוי פירורים דקים אבל בחתיכות גדולות לא חשיב בא לאוכל, ובאופן זה אפשר דגם לענין ברכה משתנה ברכתו לברכת האוכל, אבל בשו"ע (סי' תק"ה) כתב דאי"צ שיהא בלוע בתוך המאכל ודי שבא לתקנו. (אילת השחר שבת קמד, ב)

בדידי הוי עובדא - אם תהיה דפוק זה החלטה שלך

שח ר"ב שליט"א: בצוק העתים נאלצתי להתגרש ורבנו שליוה את הענין תמך ועודד אותי לאורך כל הדרך, עד שהתבטא שעל כל גט הרי מזבח מוריד דמעות, אבל כאן זה גט שעליו דיברה התורה שצריך להעשות, ואין את הענין הזה. וביקש ממני שאכנס אליו מיד אחרי הגט.

נכנסתי אליו והוא אמר לי כך, זה שאתה גרוש כעת זה גזירה מהשמים, אבל אם בגלל זה תסובב בהרגשה דפוקה זה כבר החלטה שלך. וכן זה שאתן כהן, זה מעלה, ואפי' שכעת זה מקשה עליך יותר, אבל זה לא סיבה שזו לא מעלה, כהונה תזכור תמיד זה מעלה, וכן שיש לך ילדים זה מתנה, ילדים שה' נותן זה מתנה, וגם כעת שזה מקשה יותר, עדיין זה מתנה, אם תזכור שלשת דברים אלו כל הזמן, תצליח להיות מאושר גם במצב הזה.

להערות והארות ניתן לפנות למערכת קובץ גיליונות בכתובת: k.gilyonot@gmail.com

כאיל תערוג – הלכות שבת

לבקשת רבים להמשך הלכות והליכות שהתפרסמו בכאיל תערוג בחורף אנו ממשיכים אי"ה להביא דברים כסדר השו"ע, ואין לסמוך על הדברים למעשה אלא רק למשא ומתן.

מוקצה

בדין דלתות הכלים והבית שנתפרקו

הביא הגרב"צ פלמן בשיעריו: שבת דף קכ"ב ע"ב, תנן כל הכלים ניטלין בשבת "ודלתותיהן עמהן" אע"פ שנתפרקו, שאינן דומין לדלתות הבית לפי שאינן מן המוכן. ובטעם שדלתות הכלים שנתפרקו מותרין בטלטול ולא הוה מוקצה, מצינו כמה טעמים, רש"י ותוס' פירשו משום דעומדים לחזור לאביהן, ולכך יש להם תורת כלים אפילו שאינם ראויים כעת לשום מלאכה, והר"ן (חי' המיוחסים להר"ן) והמאירי פירשו משום דראוי עתה לתשמיש, שהרי יכולים הן לעשות מעין מלאכתן הראשונה לכסות בהן השידה והתיבה. ולהלכה כתב המשנ"ב (סי' ש"ח סקל"ה) בשם הט"ז והפמ"ג דקי"ל כסברת התוס' דדלתות הכלים מותרין בטלטול, אפילו כשאין ראויין למלאכה אחרת כלל.

ובספר מנחת שבת סי' פ"ח סק"ב כתב דלפי מה שפסקו הפוסקים כסברת התוס' דדלתות הכלים חשיבי כלים משום שעומד להתחבר, אע"פ שכעת אינו ראוי למלאכה, א"כ נפקא לן מהא דאם נפל כפתור מבגד ועומד לחברו לבגד אין זה מוקצה, דהוי כדלתות הכלים שנתפרקו, אע"פ שכעת אין הכפתור ראוי לכלום. ושמעתי מרבנו, דכל זה דוקא בכפתור של חליפה וכדו' שמקפיד להתאים את הכפתור לבגד, וכשנפל מקפיד לשמור כפתור זה כדי להחזירו, והוי כדלתות הכלים, אבל כפתור רגיל, כמו כפתור של חולצה וכדו', שאינו מקפיד שכפתור זה יהיה בבגדו, אלא יתן כל כפתור שימצא מסוג זה ולאו דוקא מה שנפל, לא דמי זה לדלתות הכלים, וכיון שנפל תו לא בטל לבגד ופקע שם כלי מיניה. ובחליפה שתפור בו כפתור רזרבי מבפנים, ומיועד שאם יאבד לו כפתור אחר יתפרנו במקומו, יש לעיין האם כשנפל כפתור זה שרי לטלטלו, דכיון דאין זה מצורת ותואר הבגד אולי לא שייך ביה ה"ט דבטל ומוכן אגב אביהן שיהא נטפל לבגד, וגם אין קפידא לחברו אחר שנפל, אלא מניחו בקופסא שמונחים בה הכפתורים, וא"כ כיון שנפל ואינו ראוי לשימוש אין עליו שם כלי והוי מוקצה [ואף לענין טלטול במקום שאין עירוב, אסור לצאת עם חליפה זו שיש בו כפתור רזרבי, היות דכפתור זה אינו נחשב כחלק מגוף הבגד], עכ"ד.

ובספר תהלה לדוד סי' ש"ח ס"ק י"א נסתפק בכלי שנשבר שראוי לתקנו עם הכלי, אי הוה כדלתות הכלים שנתפרקו, דאפשר שיש חילוק בין נתפרק דאין צריך אלא להחזיר, לנשבר דצריך תיקון, וצ"ע. ולכאורה מסברא יש לחלק, דכפתור לא דמי לנשבר, דכפתור שנפל אינו משנה את עיקר הבגד, וגם ע"י שתופרו מחזירו לכמות שהיה מתחילה ממש, ובזה אמרי' דאכתי שייך לבגד, ולא בטל שם כלי מיניה הואיל וחשוב כמוכנין אגב אביהן, אבל בכלי שנשבר ליכא השתא כלל כלי (כגון צלחת שנשברה לשתי חלקים ואינה ראויה כעת לשימוש, אף שעומד בעתיד להדביקם), ולא שייך ה"ט דמוכנין אגב אביהן, ולכך בטל שם כלי מיניה. ואף שבכפתור צריך לתופרו, ובדלתות רק מחזירו לצירו לאחר השבת, אין לחלק בזה. וכן נקטינן למעשה כסברת המנחת שבת להתיר.

ולענין מי שנפל לו שן תותבת, שמעתי מרבנו שמותר לטלטלו, לפי שהדרך להחזיר את השן למקומה והוה כדלתות הכלים, דהאדם נידון לענין זה כמו הכלי ואינו מוקצה. [אולם גבי ידית של משקפים שנתפרקה, אמר הגראי"ל דאף דמדין שברי כלים יש להתיר כדלתות הכלים, מ"מ אסור משום גזירה שמא יתקע כיון שאין המשקפים ראויים לשימוש בלא הידית (ועב"ז ברמ"א סי' שח סט"ז), משא"כ בדלתות הכלים כיון שאין הדלתות מפריע את השימוש שהרי ארון בלא דלת משמש היטב לא גזרו שמא יתקע].

ודלתות הבית שנתפרקו אסורים לפי שאינן מן המוכן. ובפשוטו צריך טעם אמאי אינן מן המוכן הרי דלת מוכנת מבעו"י לטלטול של פתיחה וסגירה, והא נמי חשיב טלטול, דכל דבר שהוא מוקצה אסור לטלטל גם מקצת ממנו (כדמבואר בסי' ש"ח סעי' מב, וסי' שי"א סעי' ז'), וא"כ אמאי לא סגי בזה שתהיה מן המוכן. ובהגהות מקור חיים (על המג"א סי' שח סקי"ט) ביאר דטעם האיסור הוא כיון שלתשמיש זה שרוצה להשתמש בו עכשיו היה אסור בביה"ש, שהרי היה אסור לעוקרו משום איסור סותר משא"כ דלתות הכלים. אולם החזו"א (סי' מו סק"ד) ביאר דאחר שחיברו לבנין פוקע ממנו שם כלי, ולכך אפי' אם משמש בהן מעין מלאכתן כל שלא הכינה לכך אסור, אבל דלתות הכלים כיון דאתי מכלי חשיבא ולכך כשעושה מעין מלאכה ניטל בשבת, ע"ש.

ורבנו אמר, שמסוגיא זו יש ללמוד שכל דבר מחובר שנפל הוי מוקצה, ולכך ארונות שמחוברים לקיר דלתותיהם שנשרו הוו מוקצה. והוסיף עוד, שאף שעון קיר שנפל שיש בו בנין וסתירה לפמש"כ החזו"א (סי' נב ס"ק יג), הרי הוא מוקצה, (ועב"ז עוד במ"ב סי' שח ס"ק קסח, ובחזו"א סי' מג ס"ק יז).

כלי שמלאכתו לאיסור ולהיתר

הביא הגרב"צ פלמן בשיעריו: המג"א בסי' ש"ח סק"ט כתב דכלי שמלאכתו לאיסור ולהיתר מותר לטלטלו, ולא חשיב כלי שמלאכתו לאיסור [והוא מדברי השלטי הגבורים בשבת דף קכ"ד ע"ב בסוגיא דמכבדות], וכ"פ המשנ"ב בסק"כ.

ובפמ"ג (שם בא"א סק"ט ובסי' רע"ט בא"א ס"ק י"ד) כתב דהיכא דרוב מלאכתו לאיסור, אזלינן בתר רוב מלאכתו ומיקרי כלי שמלאכתו לאיסור, והוכיח כן מדברי הרשב"א לענין קדירה ומדוכה, דאע"פ שמשתמשים בהו גם להיתר דמניחים השום והתבשיל בתוכה, מ"מ כיון שרוב תשמישה לאיסור מיקרי כשמל"א ואסור לטלטלה, מלבד מזמן שההיתר המיוחד לה בתוכה מטעם דהאוסרה הוא המתירה, ובמשנ"ב סי' ש"ח סק"י ובסק"כ הביא דבריו. ובביאוה"ל שם ד"ה קרדום כו' פקפק ע"ז, וכתב דאין הדבר תלוי האם רגילים בפועל להשתמש בו יותר, דהא יש תשמישים המצויים יותר ויש שאין מצויים כל כך, אלא הדבר תלוי האם עיקר הכלי נעשה לתשמיש של איסור, אלא שממילא משתמשים בו לפעמים אף להיתר, כגון בקדרה וכדו', דכה"ג חשיבא מלאכתו לאיסור, ובזה איכא ראיה מדברי הרשב"א דכיון שעיקרה לתבשיל מיקרי מלאכתו לאיסור, אבל היכא שעיקר שימוש הכלי נועד לשניהם, אלא שבמציאות תשמיש האיסור מצוי יותר ומשתמשים בו טפי, זה מיקרי עשויה לאיסור ולהיתר ושרי, וסיים בצ"ע.

והחזו"א סי' מ"ז ס"ק י"א כתב וז"ל: קדירה בשבת כל זמן שהתבשיל בתוכה שרי לטלטלה אפילו מחמה לצל לצורך הקדירה שאינו לצורך התבשיל, ולאחר שנתרוקנה הוי ככלי שמלאכתו לאיסור, וכן הדין במיחם סאמאווא"ר שלנו כל זמן שיש שם מים שרי, וריקן מחמה לצל אסור, עכ"ל. והנה סתם קדירות שלנו העשויות לבישול, רגילים העולם להשאיר המאכל בקדרה עד שעת האכילה, ואינם מוציאים אותו מתוכה תיכף אחר שנתבשל, ויש משאירים את המאכל בקדרה כמה שעות ואפילו יום או יומיים, ומה"ט יש שרצו להתיר בזמנינו להשתמש בסתם קדירות, לפי שעשוי אף להיתר, וחשיב כלי שמלאכתו לאיסור ולהיתר. אבל רבנו אמר בזה דמ"מ הוי כלי שמלאכתו לאיסור ואסור לטלטלה ריקן, משום דעיקרה ודאי לבישול עשויה ולא לאיחסון המאכל, ומה שמשאירים המאכל בתוכה הוא מפני שמתעצלים להניחו בכלים המיוחדים לאיחסון וללכלך הכלים (והראיה לזה היא שאין מאחסנים בקדירות מאכלים שנתבשלו בכלים אחרים), ולא נעשה משום זה עצם הקדרה כעשויה אף לשמור המאכל בתוכה. והכי מדוייק מלשון הפמ"ג (בסי' ש"ח) והמשנ"ב (שם), שדנו בקדירה שמלאכתה לבישול ורק לפעמים משתמשין בה למים ולפירות, משמע דהא דהתבשיל נשאר

בתוכה ודאי דלא נעשה משום זה מלאכתה להיתר, וע"ז לא דנו כלל.

ויש להסתפק בתבנית שאופים בה עוגות, דרגילים הכל להשאיר העוגה בתוכה ולהשתמש בה כשהיא בתוכה, שחותכים מן העוגה מעט מעט כשרוצים לאכול, דבזה אפשר שהתבנית נחשבת עשויה לאפיה ולאיחסון העוגה, כיון שהשארת העוגה בתבנית שטוחה הוא משום שזהו הכלי הראוי לשימוש העוגה, ותבנית העוגה נועדה גם לאפיית העוגה וגם לאיחסון העוגה, ולא הוי ככלי בישול אלא משמש ממש את העוגה בהיתר, ולא חשיב כשמל"א, ואפילו כשנתרוקנה יהא מותר לטלטלה. מיהו רבנו אמר דיש מקום להחמיר בזה, דיש לחלק דדוקא היכא שעושה בכלי פעולות חיוביות של היתר, כגון שמכניס לתוכו פירות וירקות לאיכסון, הוא דהוי מלאכתו להיתר היכא דהכלי מיועד גם לשימוש זה, אבל בתבנית שאינו רגיל להכניס בתוכה עוגות ממקום אחר כדי לשומרם, אלא רק משאיר בתוכה את העוגה שנאפתה, והוי רק פעולה בשב ואל תעשה, זה עדיין לא מחשיבו כשימוש בכלי, ואסור משום כשמל"א. והביא כדמות ראיה לזה ממש"כ הפוסקים [המהרי"ל דיסקין זצ"ל, והובא בשו"ת מהרי"ל קונטרס אחרון אות קל"ו] לענין כלי עכו"ם דבעי טבילה, שאם קנה מעכו"ם כלי ובתוכו אוכל, כגון צנצנת עם דבש, אינו צריך להוציא האוכל ולטבול את הכלי, כי מה ששוהה הדבש בתוכו בשב ואל תעשה לא חשיב שימוש, ורק אם יוציא האוכל מתוכו אסור להחזירו קודם טבילה, כי פעולת החזרה שהיא פעולה חיובית נחשבת שימוש ואסור, וא"כ ה"נ שהיית המאכל בשוא"ת לא חשיבא שימוש בכלי והוי כשל"א, עכ"ד.

כשמל"א שאין דרכו בתשמישי היתר

הביא הגרב"צ פלמן בשיעריו: רעק"א במשניות ס"פ כירה (אות ס"ה) כתב דכלי שמלאכתו לאיסור ואינו ראוי לתשמישי היתר כלל, כגון פתילה שיש עליה תורת כלי ואינה ראויה לתשמישי היתר, הוי מוקצה גמור, ובטל שם כלי מיניה, ואסור לטלטלו אף לצורך גופו ומקומו, וכל פלוגתא דר"י ור"ש בחצוצרות היינו משום דחזיא מעט למלאכת היתר, כמש"כ התוס' (ל"ו ע"א ד"ה הא), ובזה ס"ל לר"ש דשרי לצורך גופו ומקומו דאינו מקצה ליה לגמרי, לפי דחזי מעט לצורך היתר, ור"י אסר לפי דלא חזי אלא מעט, לכך מקצי ליה לגמרי ממלאכת היתר, וקי"ל כר"ש, אבל היכא דלא חזי כלל, מוקצה גמור הוא, ואפילו ר"ש מודה ביה. [וכן משמע מדברי הש"ס שבת מ"ו ע"א, א"ר יהודה שרגא דמשחא שרי לטלטולה, דנפטא אסור לטלטולה, ופירש"י בנפטא דמסרח אפילו ר"ש מודה דלא חזי אלא למלאכתו]. ועב"ז במ"ב סי' ש"ח ס"ק ל"ד לענין נר (שלם) ופתילה, דדעת המג"א דהוי כשמל"א ושרי לצורך גו"ק, ודעת המור וקציעה דהוי מוקצה מחמת גופו. והחזו"א בסי' מ"ד ס"ק י"ג הוסיף לחדש דכשמל"א אף "שראוי" לתשמישי היתר, מ"מ הולכים לפי המקום והזמן, ובמקום שאין דרך להשתמש בו לצורך גופו כלל, דינו כמוקצה מחמת חסרון כיס, ואסור אפילו לצורך גו"מ אף לדידן דקיי"ל כר"ש, ולפ"ז כתב דה"נ נר (היינו הכוסית שבו מניחים הפתילה והשמן) שלא הדליקו בו באותו שבת, דפסק השו"ע בסי' רע"ט ס"ו דמותר לטלטלו (והיינו לצורך גו"מ כמש"כ המג"א שם ס"ק י"ב), אם הוא במקום שאין משתמשים בנר לשום תשמיש של היתר, אסור לטלטלו אפילו לצורך גו"מ, ודמי לסיכי זיירי ומזורי דאסור לכ"ע אפילו לצורך גו"מ כדאיתא בדף קכ"ג ע"א, וסיים החזו"א: וכמדומה דבמקומינו אין שום תשמיש בנרות לצורך גופן וכולהו אסירי, והאחרונים סתמו בזה וצ"ע, עכ"ד.

ולפי דברי החזו"א יל"ע, דא"כ רוב הכלים שמלאכתן לאיסור שמנו חכמים להתיר לצורך גו"מ, יאסרו בזמנינו אף לצורך גו"מ, כגון פטיש דמבואר בדף קכ"ב ע"ב ובשו"ע סי' ש"ח ס"ד דהוי כשמל"א, ושרי לצורך גו"מ לפי שראוי לפצח בו אגוזים, מ"מ בזמנינו שאין משתמשים בפטיש שימוש המותר יהא אסור, וכן גבי שופר דאמרי' בגמ' בדף ל"ו ע"א דמותר לטלטלו, ופירש"י דראוי לשאוב בו מים ולשתות התינוק, ופירשו בתוס' דמיקרי כשמל"א ורק לצורך גו"מ שרי, מ"מ בזמנינו שאין משתמשים בו כלל לשימוש זה, יהא אסור אף לצורך גו"מ, ובהדיא כתב הרמ"א בסי' ש"ח ס"ד ובס"ס תקפ"ח דמותר לטלטלו לצורך גו"מ מה"ט (כמש"כ המשנ"ב בסי' תרנ"ח סק"ד), וכן סתמו כל הפוסקים למעשה, וצ"ע.

ושמעתי מרבנו שאמר דמסתבר דכל דברי החזו"א הם בדברים שבזמנינו אין משתמשין בהן לשימוש המותר משום איזה סיבה, או משום שאינו ראוי לשימוש המותר, או אפי' אם ראוי לשימוש המותר אך אינו עומד לכך משום שזה מאוס לבנ"א או מפני שהוא שימוש חריג, אבל בדבר שכל הסיבה שבזמנינו אין משתמשים בו הוא משום שיש דבר אחר להשתמש, אבל לולי שהיה חפץ אחר שנועד בד"כ לשימוש זה היו משתמשים בכלי דידן, אין זה עושהו למוקצה מחמת חסרון כיס ע"ז שבפועל אין משתמשים בו, והרי אנו לא משתמשים בפטיש לפיצוח אגוזים משום שאנו רגילים להשתמש בפצחן לפיצוח אגוזים, ואילו לא היה לנו פצחן היינו משתמשים בשופי בפטיש לפיצוח האגוזים. וכן מה שאנו לא משתמשים בשופר לצורך שתיית מים לתינוקות, הוא משום שמצויים אצלנו כוסות לשתיה, אך אם לא היה לנו כוסות, היינו משתמשים בשופי בשופר לצורך זה, א"כ מה שאין אנו משתמשים בכלים אלו לשימושים הנ"ל אין זה מצד חסרונם ואי התאמתם לשימושים אלו, אלא רק משום שבדרך כלל יש לנו כלים אחרים שנועדו לשימושים אלו, ע"כ בזה לא חשיב מוקצה מחמת חסרון כיס. אך בנר שבזמן חז"ל השתמשו בו לשתיה ושאר צרכים, אין אנו משתמשים בו לשימושים אלו לא מפני שיש באמתחתינו כלים אחרים שנועדו לשתיה וכיו"ב, אלא משום שנר בזמנינו אינו מתאים לשימוש אחר כמו לשתיה, מפני צורתו או מפני שמחשבים את השתיה בו לדבר מאוס, ובדוקא אין משתמשים בו לתשמיש אחר, ולהכי מיקרי מוקצה מחמת חסרון כיס[1], עכ"ד. [א"ה, וכעי"ז כתב הערוך השלחן בסי' רע"ט ס"א, דנרות שלהם היה כלי ככל הכלים ונתנו בו שמן והדליקוהו, ולולי שימושו להדלקה היה נחשב לכלי היתר, אבל בנרות שלנו המה בעצמם מוקצים מטעם שאינם ראויים לשום תשמיש, רק להדליק בו, ע"ש].

---

1 ושו"מ בתשובות וכתבים ממרן החזו"א (סי' ס"ט) שכתב ממש כדברי רבינו, ונעתיק את לשונו: נקטינן דכלי שמלאכתו לאיסור שרי לצורך גופו ומקומו, ומ"מ אשכחן בברייתא שבת ל"ה ע"ב דחצוצרות חמיר טפי, ולא נתפרש בגמ' טעמא מאי, וכבר נתקשו בזה בתוס' ל"ו ע"א ד"ה הא ר"י, במאי חמיר חצוצרות טפי מסתם כלי שמלאכתו לאיסור, וכתבו לתרץ דשאני חצוצרות דלא חזי למלאכת היתר אלא מעט, וכפי הנראה נתקשה השואל מהי הסברא דבחזי מעט אסור, ואטו שופר רגילין לגמע בו מים לתינוק, או אטו קורנס רגילין בו לפצע את האגוזין, ולומר דהחילוק הוא כפשטות לשון התוס' דבחצוצרות משמשין להיתר פחות מכלי שמלאכתו לאיסור בעלמא, דחוק טובא, וע"כ דיש איזה חילוק יסודי בין סוג שימוש היתר דחצוצרות לבין סתם כלים שמלאכתם לאיסור.

[תשובה], מעומק נועם השכל, שאין מעט במספר מכריע כאן הכף, אלא יש באדם כחות נפרדות במדת הדרך ארץ, וכל אדם יש בו אנינות הדעת והתפנקות, ואתפוס למשל אדם לוקח קורנס ופוצע בו אגוזים בשביעת נפש, ואם יקח בנו הקטן נר של נפטא ויעמידנו על הכוס של יין ושל חלב לכסות את הכוס יגער בו אביו שיראה בזה חסרון דרך ארץ, וכל הני דנשנין ר"פ כל הכלים הן תשמישין מנומסין, אבל חצוצרה ומטה של מעות וקינה של תרנגולין, אין תשמיש היתר שלהן מנומס רק משונה, כגון לפצע אגוזים בחצוצרה ובמטה ובקינה, ונשמת האדם עשירה בגוונים ואי אפשר לירד לסוף דעתה, למה קוראה לזה ישר ולזה משונה, אבל כן הוא הדבר.

ומה שהזכירו תוס' שבת ל"ו ע"א תשמיש היתר מעט, אינו מעט במספר, ואיה סופר ומה ערך יש לזה, אלא ענינו תשמיש שנאוי לרגשי בני אדם, וגם תשמיש היתר של שירים אינו אלא באופן משונה, ושינוים אי אפשר ליתנם במאזנים ולשקול איזה משונה יותר, שאין השינוי גוף אלא צורה, ולהכניס כאן דקדוק בתשמיש ההיתר שישקל אם ראוי לקבוע על מלאכת ההיתר שם תשמיש כלי, ולהאמין שבשעה שדנו אם מותר לטלטל קורנס לפצוע אגוזים דנו אם הכאה תשמיש כלי, וכן דנו אם תשמיש כיסוי תשמיש כלי, זהו יציאה מכונת האמת, דאין צריך רק תשמיש היתר נאות לבני אדם ותו לא, ותנן קכ"ד ע"ב שברי ערבה לכסות כו', וכיסוי הוא תשמיש חשוב, ומעולם לא דנו עליו מצד תשמישו, אלא דנו בדבר שהוא מבלתי חשובים על בני אדם, עכ"ד.

דובב שפתיים

מתורתו של רבינו מרן רבי מיכל יהודה ב"ר משה דוד זללה"ה

תמוז (2) תשע"ח

גליון מס' 172

דברי מוסר והתעוררות

שלימות הנפש והנשמה מושלמים על ידי מעשי האדם

הקב"ה ברא את גוף האדם עם כל צרכיו, כשכל חלק וחלק מהגוף כולל בתוכו חכמה עמוקה מאוד, וחכמים רבים מתייגעים כל חייהם לעמוד על חכמת גוף האדם ובכ"ז לא עומדים על חכמה זו רק בחלקים זעירים, כח הלב, העינים, המח, הוא חכמה עמוקה שא"א להבין אותה.

ויותר מכך מאוד הוא חכמת נפש האדם שהיא חכמה עמוקה ונפלאה, שלימות הנפש והנשמה מסר הקב"ה לאדם שישלימה ע"י מעשיו, שאר חלקי האדם ברא הקב"ה בשלימות והאדם צריך לשמור לא לקלקל, אבל הנפש והנשמה שהיא חלק אלוק ממעל נתן הקב"ה לאדם להשלימו ולבנותו, ע"י מעשיו של האדם בעצמו.

ואין הכונה למעשים של פעולות גדולות, אלא כל תנועה של האדם, בדיבור, במעשה, במחשבה, ראיה, הליכה וכו', לכל פעולה ולכל דיבור ומחשבה יש קשר ישיר עם הנפש והנשמה, ובהם הוא בונה את נפשו ונשמתו וח"ו להיפך, וכל עשיה ומחשבה שלו אינה רק שמתייחסים אליהם כדי לתת עליהם שכר או ח"ו להיפך, אלא פעולות האדם הם הם מציאותו, והשכר עליהם בא ממילא וכן לגבי עונשין. ובלי התורה הק' אי אפשר להבין כלל אפי' משהו מעומק חכמת הנפש.

בפרשת השבוע לומדים "ומקנה רב היה לבני ראובן ובני גד, עצום מאוד ויראו את ארץ יעזר וארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה", לכאורה מה שביקשו ממשה רבינו ע"ה את עבר הירדן היה בקשה ישרה שמכיון שהיה להם הרבה מקנה ומקום זה הוא מתאים לגדל מקנה לכן ביקשו שיתנו להם לשבת שם, ולפי זה הרי מובן גם שבתחילת בקשתם הזכירו "גדרות צאן נבנה למקנינו פה" ואח"כ אמרו גם "וערים לטפינו".

אך כששמע משה רבינו את בקשתם ענה להם משה רבינו "בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצאנכם" הקדים הטף לפני הצאן. ובמדרש דרשו ע"ז את המקרא (קהלת י) "לב חכם לימינו – זה משה רבינו, ולב כסיל לשמאלו – אלו בני גד ובני ראובן שעשו את העיקר טפל והטפל עיקר, למה, שחבבו את נכסיהם יותר מן הנפשות".

כוחה של תורה להכיר עמקי לב האדם

הנה חז"ל הק' לא אמרו "שאמרו את הטפל לפני העיקר, אלא עשו את העיקר לטפל וכו", ולמדו זאת חז"ל הק' מאופן דיבורם, שמכיון שהזכירו בדבריהם קודם את הצאן הרי בהכרח משום שהחשיבו זאת לעיקר יותר מן הטף, ואף שלכאורה כיון שעיקר בקשתם לקבל את עבר הירדן היה מחמת מקנם הרב ולכן הוצרכו להקדים את הטפל, אולם חז"ל הק' בעומק דעתם למדו שאם בפנימיותם לא היו מחשיבים את הטפל לעיקר הרי הם לא היו מסוגלים בשום אופן להקדים את הצאן לטף, ומכיון שהרי הם הקדימו, בהכרח שהיה אצלם המצב של עשיית הטפל לעיקר.

ולמדנו כאן מהי כחה של התורה הק', כי מי היה יכול לעמוד על עומק נפש האדם ולגלות לעולם כולו שדיבורם שהקדימו הטפל לעיקר הוא הוכחה שהם עשו את הטפל לעיקר, רק התורה הק' וחז"ל הק' יש בכוחם לגלות דברים שאין שום חכמה ושכל שהיו יכולים לעמוד על כך.

והסיבה לכך היא פשוטה מאוד, כפי שאנו רואים בזמנינו שמייצרים מכונות חדישות שבמשך דורי דורות לא חשבו על כך, ורק מי שמייצר מכונות אלו יכול להבין ולדעת כל בורג ובורג למה יעודו ושימושו, וזה שייצר את המכונה הוא מוסר לאחרים ומלמד עוד ועוד פועלים שיידעו איך להרכיב ולטפל במכונה, וכן הוא לגבי החכמה הנפלאה של האדם בעצמו, רק הקב"ה שיצר את האדם הוא יכול לגלות את נבכי נפשו, וע"י מה הוא מגלה זאת? ע"י התורה הק'! וע"י חז"ל הק' מקבלי התורה ולומדיה כמסירתה מסיני, והם גילו לנו ש"לב כסיל לשמאלו אלו בני ראובן ובני גד", ומה הסיבה לכך? "שהקדימו את הטפל לעיקר" – בבקשתם את גדרות הצאן לפני בתי הטף.

דיבורו של האדם קובע את מהותו

ולכאורה, הרי חז"ל היו יכולים ללמוד מעצם בקשתם לשבת בעבר הירדן בשביל מקנם הרב, וויתרו על על ארץ ישראל וקדושתה, שרואים שעשו את הטפל לעיקר, אבל חז"ל למדו זאת מדיבורם ולא מגוף הבקשה, וזה גופא מגלים לנו חז"ל הק' שבכדי להכיר את פנימיות האדם לא צריכים להסתכל על פעולותיו, אלא הדיבור לבד קובע את מהות האדם, רק צריכים להיות גדולים בתורה בכדי להבין את מהות האדם ע"י דיבורו.

ועוד מצאנו בדברי רבינו בחיי שהביא ממקראות בדברי הימים שתחילת הגלות היתה מבני גד ובני ראובן, שהם היו ראשוני הגולים. ולמדנו בזה עד כמה יש לכל מעשה שייכות וקשר לא רק אם העושה עצמו אלא עם דורותיו הבאים, כי הלא הגלות היתה דורות אחר חלוקת הארץ, ובכ"ז מה שעשו את הטפל לעיקר ולקחו את עבר הירדן, הוא היה השורש לכך שצאצאי צאצאיהם גלו ראשונים. וכשמתעמקים בדברים אלו שמגלה לנו התורה הק' על השפעת מעשי האדם לדורות, כמה מוטלת החובה על כל אחד להתבונן על כל פעולה ומחשבה שלו, שמצד אחד יכול לבנות את האדם וח"ו להיפך.

מתוך שיחת רבינו כ"א תמוז תשל"ח, מכתבי הרב הגאון רבי שמעון בן שלמה שליט"א]

סיבות החורבן והלימוד מהם

הגמרא ביומא (דף ט' ב') מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני ג' דברים, עבודה זרה, גילוי עריות, שפיכות דמים. אבל מקדש שני שהיו עוסקים בתורה ובמצוות ובגמ"ח מפני מה חרב? והנה אם נעמוד להתעכב על שאלת חז"ל הק' רואים אנו שהם קבעו שהמצב של הכלל ישראל היה אז "שהיו עוסקין בתורה" לפי ההבנה של חז"ל בעסק התורה, דהיינו ביגיעה ועמל, ומצינו עוד בגמ' נדרים (פ"א א') ששאלו לנביאים לחכמים ולתורה על מה אבדה הארץ, ולא מצאו שום חטא עד שהקב"ה גילה את הסוד "על שלא ברכו בתורה", היו צריכים לגילוי מיוחד מאת הקב"ה, והר"ן שם הביא בשם רבינו יונה שוודאי היו עוסקין בתורה תמיד ולפיכך היו הנביאים תמהים על מה אבדה הארץ עד שגילה הקב"ה ואמר על שלא ברכו בתורה תחילה, ואין הכוונה לחסרון מצות ברכת התורה קודם הלימוד שבחסרון מצוה אחת קיבלו עונש חמור זה, אלא לא היתה התורה חשובה בעיניהם כל כך שראוי לברך עליה.

אם חסר בחשיבות ערכה של תורה יבוא לפריקת עול

ומסביר הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל שהם לא הרגישו כראוי את מעלת התורה, וכמו שאדם ששכב במצב של גסיסה והצילו את חייו, הרי יכיר טובה לאין ערוך על כך למי שהצילו, כי תשוקת החיים אצל היא האדם היא חזקה מאוד, ומה לא יתן בשביל החיים, א"כ כשמבין שניתנו לו חייו במתנה ומכיר בגודל החסד שהטיבו עמו הרי ישמח ויכיר טובה על כך, כך צריכה להיות ההכרה במתנה שהקב"ה נתן לנו תורה מן השמים תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו, ולהרגיש בחוש את האושר שיש לנו בזה שקיבלנו תורה שהיא נותנת לנו את החיים האמיתיים והנצחיים, הרי הודאה זו צריכה להיות יותר מהודאה של מי שהצילו את חייו, אבל הכלל ישראל היה אז במצב כזה שלא הרגישו את המעלה הגדולה ואושר החיים שיש על ידי התורה, ומכין שהיה חסר להם הכרה זו שהיא היסוד לכל המעלות א"כ היה חסר להם הכל. כי כשאין את ההערכה לתורה אפשר להתדרדר ולפרוק את הכל, וזה מתחיל מהדברים הקטנים, נותנים ערך לדברים אחרים בעולם, ומקנאים באחרים שאין בהם תורה ומסתכלים עליהם שהם "יש להם חיים" כל זה נובע מכך שלא ברכו בתורה תחילה ועי"ז מחפשים בורות נשברים שאין בהם מים.

והנה נשוב לדברי הגמרא שפתחנו בה (שם ביומא) שסיבת חורבן בית שני היה מפני שנאת חנם שהיתה בו, ולמדך ששנאת חנם שקולה כנגד ג' עבירות, ע"ז ג"ע ושפיכות דמים. ולכאורה הרי הגמרא בנדרים אומרת שסיבת החורבן היה מפני שלא ברכו בתורה תחילה, וכאן הגמרא אומרת מפני שנאת חינם, אולם כפי הנראה היה מקום לומר שהשורש שלא הבינו את ערך התורה, היה המידה של שנאת חינם. כי שנאת חינם יסודה היא ממה שהאדם מחשיב את עצמו ואינו יכול לסבול להיות מקבל מזולתו שום דבר של לימוד וכ"ש איזה תוכחה, הוא מחשיב את עצמו לחכם ומבין ואין בלתו, ואינו יודע ומכיר בכך ששכלו יותר מדאי קטן להבין את תכלית הבריאה והחיים, ולכך אין לו את ערך התורה, וא"כ אפשר שהמידות הרעות שלו שאינו נכנע להיות מקבל האמת זה הביא אותו שלא יוכל להבין ערכה של תורה.

להצטער על חורבן בית המקדש, ועל הירידה הרוחנית של כלל ישראל

ימים אלו ימי בין המצרים נקבעו בו הלכות של הנהגת אבילות, כל ההנהגה באבילות הוא כדי לפתוח את הלב, להצטער על חורבן בית המקדש, ועל הירידה הרוחנית של כלל ישראל שירדו וירדו ירידה אחר ירידה ממדריגת הקדושה והטהרה, ועל זה צריך לקונן ולהתאבל יותר מן הצרות והרדיפות שעוברים הכלל ישראל בכל שנות הגלות, ומכח ההתבוננות בזה צריכה לצמוח שאיפה לגדלות בתורה ובמצוות מתוך הכרה אמיתית שזה החיים ולא שום מצב אחר. כי כל מה שרואים ברחוב אינו צורת אדם אלא צל של דמיון שחולף ואיננו.

והנה החורבן והגלות היה בימים אלו בין י"ז בתמוז לט' באב, והמתבונן בזה ימצא דברים מפליאים, בי"ז בתמוז נעשה העגל שעל ידו ירדו כלל ישראל לשאול והוסר עדיים מעליהם, ובליל ת"ב היה מעשה המרגלים, ושני מאורעות אלו שינו את מהלך הכלל ישראל לדורי דורות. קודם חטא העגל היו הכלל ישראל בדרגה של אדם הראשון קודם החטא, וכפי שאומר הנפש החיים שראו את הנשמע ושמעו את הנראה יותר ממלאכי השרת, ודרשו במכילתא עה"פ "אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כולכם" (תהילים פ"ב), שבריאת האדם ביסודה היתה שיהיה האדם בדרגה של בן עליון, אולם שנכשלו בחטא "אכן כאדם תמותון" והפסידו כל המדריגה הרמה. וכן בחטא המרגלים נגרם שלא יכנסו לא"י ואם היו נכנסים מיד היה נכנס עמהם משה רבינו והיה נמשך עמהם ההנהגה הניסית שהיה במדבר גם בארץ ישראל, ולא היה נחרב בית המקדש. הרי לנו כמה גורם החטא לחורבנות, והתיקון לזה הוא התחזקות בתורה ובאמונה בהש"ית.

ימים אלו צריכים להשתדל שלא יעברו מתוך רפיון אלא אדרבה להתחזק בלימוד התורה, ובעבודת התפילה לשתף את הלב בהבנת התפילה, ולעשות חסד עם השני, שיהיה יחס טוב בין אדם לחבירו, ויתקיים בנו מה שאמרו חז"ל כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה.

[שיחת רבינו יום ד' כ"ג תמוז תשמ"ט, עפ"י כתבי הרה"ג ר"ש שטרנפלד שליט"א]

התבוננות בחיוב אבלות על חורבן ביהמ"ק

עומדים אנו בג' השבועות מה שקוראים בהם את ההפטרות של שלשה דפורענותא, בירמיהו, שבזה הנביא מדבר על ישראל, על חורבן הבית. ויש הלכות בשו"ע איך צריכים לנהוג בימים האלו, שענינם אבלות על חורבן בית המקדש.

הנה בכל קיום של מצוה, צריך להיות שלא יהיה מצות אנשים מלומדה, שלא יצא קיום מצוה מתוך הרגל, ללא הרגש שהוא מקיים את המצוה. אמנם נכון שהקב"ה מקבל מאתנו את המצות גם באופן כזה, אבל התכלית היא שהמצוה צריכה לתת קדושה על האדם, שהאדם צריך להתרומם, להיות אחרת, ובזמן שעושים את המצוה כמצות אנשים מלומדה, היא לא נותנת את התכלית מה שהיא צריכה לתת.

וכן בנוגע לקיום ההלכות של ג' שבועות אלו. האם מתבוננים, האם התעכבו לחשוב על מה חז"ל קבעו את ההלכות האלו?

נכון שיודעים שהתחילו הפורעניות של החורבן וזה נמשך עד החורבן ממש, אבל לחשוב ולהתבונן מה זה חורבן ביהמ"ק. ואפילו בזמן שחושבים על זה, מתחילים לחשוב על הצרות מה שאנחנו סובלים. מה שכל יחיד ויחיד סובל. בזמן שמגיע לאותו היחיד רח"ל איזה סבל, הוא מתחיל לחשוב, זאל שיין קומען משיח וועט מען אויס גילייזט ווערן פון אלע צרות. אבל לגמרי שכחו שזה לא העיקר!.

החורבן של הכלל ישראל לא היה חורבן הגוף, אלא ממש חורבן החיים. על ידי החורבן ניטלה כל צורת החיים מאתנו. איך היה נראה החיים בזמן המקדש שהיו דבוקים בה'. וכשהיו מתעסקים בבית המקדש, איך היה נראה האופן של הקרבת הקרבנות, ואיך כל יחיד ויחיד עמד, באיזה גדלות, באיזה רוממות. ועל זה לגמרי לא חושבים.

הגמרא (ברכות ג', א') מביאה, שיש ג' משמרות בלילה. ועל כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי. שאג ישאג על נוהו, על בית המקדש. ועוד אומרים חז"ל כי בשעה שישראל נכנסים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ועונים יהא שמיה הגדול מבורך, הקב"ה מנענע בראשו ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך. כמה מאושר המלך, ממ"ה הקב"ה, בזמן שהיו מקלסין אותו בביתו כך. מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם.

אם חייבים אנו לקיים את ההלכה להתאבל על חורבן בית המקדש, אנחנו צריכים להתחיל לחשוב את האוי להם לבנים שגלו משולחן אביהם. מה הכוונה שולחן אביהם? כשהבנים נמצאים אצל האב הם נמצאים בתוך ביתו, ואם האבא הוא אדם גדול הם רואים את ההנהגה שלו, את מעשיו, ולמדים ממנו להיות כמוהו. זה נקרא בן שיושב על שולחן אביו.

חז"ל הק' אומרים לנו שמצבו של כלל ישראל שהם חיים כמו בן עם אביו. הם יושבים ליד שולחן אביהם, והם חלק בלתי נפרד ממנו. חורבן ביהמ"ק גרם לסילוק השכינה מאיתנו ולריחוק ממקור החיים. כל צורת החיים השתנתה. על זה דווה לבנו, ועל אלה חשכו עינינו.

[דרכי החיים ח"ב].

מעשה רב

קצת הנהגות ועובדות ממה שעולה כעת בזיכרון

ילדות בצל בית הישיבה

רבינו שערש הולדתו וגידולו עד לימי עלומיו היו בעיירת וולאזין היה קרוב ומקושר לבית הרב המרא דאתרא ה"ה הגאון רבי יעקב שפירא זצ"ל. בבית הרב, מצא לו רבינו חברים כלבבו - הלא המה בני הרב, עמם היה מתרועע ומשחק, ובזכות חבריו אלו - ניצול מהשפעת בני גילו האחרים, תושבי העיירה שהיו רובם ככולם "מופקרים ורחוביים - מלבד בן הרב ובני הדיין..." - כלשונו של רבינו.

תמיד זכר לטובה חבריו בני הרב - זלמן יוסף, שהיה בן-גילו, וכן אחיו היותר גדול - יצחק משה, שהיה שקדן ומתמיד גדול. שניהם גם התחילו לעסוק בסידור כתבי זקנם רבי רפאל לדפוס - אך מלאכתם נקטעה באיבה עם פרוץ השואה, כאשר גלו לוילנא עם הישיבה, ושם נספו. הי"ד.

אף את משחקי הילדות שלהם היו משחקים בקרבת הישיבה. משחקים היו ככל הילדים בני-גילם באגוזים ו'מלחמות' וכיוצא בזה, אך משחקי מלחמותיהם נשאו אופי שונה משאר בני העיירה - מדמים היו את מלחמות היהודים בגוים שסופם בניצחונו של מלך המשיח על גויי הארצות... וממשיכים להפליג בתיאורים רוויי געגועים על רוממות כבוד עם ישראל בימי גאולתם.

גם שיחותיהם נשאו אופי רציני ושונה משאר בני-גילם: "משוחחים היינו רבות על שכר ועונש, גן-עדן וגיהנם - כשאנו מציירים בדמיוננו הילדותי, את פלאי גן-עדן ותענוגותיו, לעומת אש הגיהנם ותופת ייסוריו" - שח רבינו בהזדמנויות רבות.

זאת ועוד: "כשהיינו רואים בילדותנו, שני ילדים המשוחחים ביניהם, לא מיהרנו לגשת אליהם ולהצטרף לשיחתם, מחשש שמא יש בשיחתם דיבורי לשון הרע ורכילות".

וסיפר, כי פעם בעת שצעד בצוותא עם חברו לבית המלמד, החל לרדת גשם, ובעוד שאני ביקשתי להחיש את צעדי, עצר חברי בעדי ואמר לי: - "נלך לאט, נקבל יותר שכר... הרי אנו הולכים ללמוד תורה, ולפום צערא אגרא...".

ופעם, תוך כדי משחק בחצר הישיבה, נמשך מיכל יהודה הפעוט אחר קול לימודו של אחד מבני הישיבה, שישב בסמוך לחלון הפתוח, ושָׁנָה שוב ושוב את סוגית "זוטו של ים". הוא נעמד תחת החלון והאזין בשקיקה לניגון המלבב, עד שקלט את לשון הגמרא. למחרת, כשבא לבית המלמד, חזר ודקלם, מבלי להבין מילה - "המציל... ומן זוטו של ים ומשלוליתו של נהר...". המלמד התפעל, צבט לו על לחיו בחיבה והעניק לו סוכריה לאות הערכה. והמתיקות של הסוכריה שהשתלבה עם מתיקות הלימוד ליוותה את הילד ימים רבים.

כך חלפה עליו ילדותו של רבינו - אשר פקח עיניו והטה אוזניו לכל הנעשה בקרבתו והמתרחש בסביבתו, כשהוא אוצר את לקחם במוחו וחוקק את מוסר השכל, ואלו היו לו למורי דרך כל ימי חייו.

הבכיות בשיחת רבינו בבין המצרים

מרשימות הגאון רבי חיים יוסף יעקובוביץ שליט"א. פעם פגשו בחור מהישיבה ושאלוהו אם זוכר מה נאמר בשיחה המוסרית בשבוע זה, והשיב: דבר אחד זוכר אני היטב יותר מהכל, שרבינו בכה ובכה על חורבן הבית! זה המראה שהשאיר רושם עז על התלמידים. אלו שזכו לומר "קינות" בישיבה ביחד עם רבינו, יודעים לתאר את הבכיות באופן טבעי שראו אצלו.

איך אפשר שלא לצום

ט׳ באב תנש"א רבינו הרגיש חלש מאוד, אחרי כמה ימים ששכב בבית עם חום גבוה בחולשה נוראה. רבינו התפלל כמנהגו בכולל חזון איש ולאחר התפילה והקינות שהסתיימו סמוך לצהרי היום, לקחו בן ביתו מקורבו הגדול הרב אלימלך הרשקוביץ שליט"א במכוניתו לביתו, בדרך הוא שאל את רבינו, האם רבינו צם או שלאור חולשתו אינו צם, רבינו ענה "האם אפשר שלא לצום". (יש לציין שרבינו זכה לצום את כל הצומות בשלמותם עד סוף ימיו ממש).

הוראות והדרכות

אפילו באבילות של כלל ישראל קדושת השבת במעלה יתירה

אמר רבינו: אפילו באבילות של כלל ישראל, בערב תשעה באב, בכל זאת קדושת השבת עומד במעלה יותר גדולה, ולכן אין דיני אבילות, כי שבת זה מעין עולם הבא, ואיך מרגישים מעין עולם הבא? דוקא אם כל השבוע הוא עושה כל מצוה בשמחה וכו׳ אז הוא מרגיש כשמתקרב שבת, ובשבת עצמו כ"ש שצריך להזהר שלא לדבר שיחת חולין, לנצל את הזמן בשבת ללימוד התורה, זה הענין של שבת. (מרשימות הרי"ש שטראוס תש"ן – תשנ"ג).

לקרוא על השואה - ביטול תורה

א׳ הנכדים: ביום ט׳ באב תשנ"ח קראתי בבית רבינו באינצקלופדיה על השואה שיצא לאור והביאו לרבינו, כשראני רבינו קורא בזה אמר לי: זהו ביטול תורה אמיתי!

לבחור צעיר על תיקון חצות

בחור צעיר רצה לערוך "תיקון חצות", ונשאל רבינו כדת מה להגיד לו, וענה: להגיד לו שזה יוציא אותו מהלימוד!.

*

הבאת "זמר" למוסדות חינוך

...אחרי שידוע שהחינוך שהוא יסוד המשך הדורות לקיום התורה ושמירת המצוות, עד כמה הוא קשה, כי רוח הרחוב מושך מאוד למה שקולטים בראיית העיניים ובשמיעת האזניים ששומעים שירה וזמרה המושכת להפקרות. לכן באתי בבקשה שטוחה, כי להביא זמר לעיר התורה ומוסדות החינוך לבנים ובנות לתורה ומצוות, זה ודאי יפגום כל דרכי החינוך, ולכן כל אשר בידו למחות ולמנוע שלא יחדשו דבר זה להביא זמר, תבוא עליו ברכת טוב ויהא ממזכי הרבים, אשר זכות המצוה תגן על העיר ותושביה... (מתוך מכתב לאחד הקהילות החרדיות בחו"ל).

מוזיקה כשרה יכולה לגרום לידי שכחת הלימוד

...להתרחק בתכלית הריחוק מלשמוע מוזיקה לא חרדית, כי זה פתח גדול להתדרדרות בשאול תחתית, ואפילו מוזיקה כשרה יביא לידי בטלה ושכחת הלימוד (מתוך מכתב).

ה"עבודה זרה" של ימינו "אלילי הזמר", וצריך לעמוד בתוקף לעקור אותה מהיכלי הישיבות

יש כיום "עבודה זרה" חדשה שעלולה להטעות את התלמידים, והיא: "הזמרים". הראו לי חוברת שיצאה לאור לאחרונה ומחולקת חינם, בהם מראים תמונות של זמרים וכו׳ וכו׳. ממש עבודה זרה חדשה!!!. דבר זה הוא קילקול גדול, והוא פתח להתדרדרות רוחנית גדולה, עלינו לשמור את הבנים והתלמידים שלא יסחפו אחרי זה, אף שמדובר בזמרים מתוך הציבור החרדי והחסידי.

ועל הרמי"ם והמשגיחים לעמוד בתוקף לעקור את "עבודה זרה" זו מהישיבות.(מתוך דברים שנאמרו בכנס רמי"ם וראשי ישיבות, תשרי תשס"ו).

הרבה שמירה וזהירות צריכים משמיעת ניגונים גם של אלו המכונים שומרי תורה ומצוות

חז"ל הק׳ בשבת קי"ט מעוררים אותנו וקוראים לנו שנישמר שלא נהיה אנחנו גם בכלל "והיה כנור ונבל וגו׳ משתיהם ואת פועל ה׳ לא יביטו", שהרבה שמירה וזהירות צריך לכך. ואין הדברים אמורים דוקא באלו המשתמשים בכלי המשחית של התקשורת המזיקה לנפש ומחדירה הרס נורא רח"ל, אלא שייך שיהיו בכלל אלו אף בשמיעת קלטות זמרה וניגונים של אנשים שומרי תורה ומצוות, ואין צריך לפרט הדבר למבינים ביראת ה׳.

להערות והארות אפשר להתקשר לטל: 036180849 או בפלאפון 0504114770 [להשאיר הודעה בתא קולי] או דרך פקס 036186624.

גליון קע"ג, פ' מטות מסעי.
ב' מנחם אב ה'תשע"ח
רמת – השרון

הגליון מוקדש לעילוי נשמת:
חיים בן יעקב
ע"ה

משיחותיו של מו"ר הגאון הגדול רבי יעקב אלגשטיין זצוקללה"ה

כָּל הֵרַע אוֹיֵב בַּקֹּדֶשׁ

התעוררות לימי בין המצרים

– שיחה חדשה – טרם פורסם –

אם יגיע המשיח השנה עד ט' באב יהיה לנו יום טוב, יום של חג. אך אם חס ושלום משיח לא יגיע, יהיה שוב יום אבל.

יום י"ז בתמוז בחורבן בית שני

כתוב בגמרא[א] שהתעניות שאנו מתענים הן על חורבן בית המקדש השני, כיון שלאחר חורבן הבית הראשון שוב בנו את בית המקדש ופסקו התעניות שנהגו קודם לכן. הגמרא שואלת על שום מה הצום של י"ז בתמוז, ובס' מלכים[ב] כתוב שביום תשעה בתמוז הובקעה העיר בראשונה, ובחורבן בית המקדש השני היה המצור על העיר בי"ז בתמוז ולכן נקבע התאריך לפי חורבן בית המקדש השני.

האבלות על החורבן כאבלות חדשה

הגמרא אומרת שהאבלות על חורבן בית המקדש היא כמו 'אבילות חדשה'. שלא כמו אבל על אדם שנפטר לו קרוב וכל שנה ביום הזכרון נוהגים מנהגי אבלות, אלא שהאבילות על חורבן בית המקדש הוא כאבילות חדשה, כאילו שהאבל החל כעת.

כמו שמספרת הגמרא[ג] על רבי יהודה ברבי אילעאי שהיו רואים אותו בערב ט' באב בסעודה מפסקת שהיה יושב לאכול פת במלח עם מים, והיה נראה כמו אדם שמתו מוטל לפניו, כמי שנפטר לו קרוב וטרם קברו אותו.

[א] **ראש השנה** י"ח ע"ב
[ב] **מלכים-ב** כה, ד'
[ג] **תענית** ל' ע"א

כמובן שבמצב כזה בוכים יותר שהמת עדיין מונח כאן לפנינו על הארץ. כך הוא האבל של ט' באב. והדבר נקרא אבלות חדשה כיון שכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו, כאילו נחרב בימיו.

הקב"ה רוצה בבניין הבית יותר מאיתנו

ביאר את הדברים ר' חיים מוולאז'ין. הרי יותר ממה שאנו משתוקקים שיבנה בית המקדש, משתוקק לזה הקב"ה יותר מאיתנו, הוא אוהב את עמו ישראל ורוצה בבניין הבית. כל מה שהוא לא נותן לנו את האפשרות לבנות את בית המקדש, זה מאותה הסיבה שנחרב הבית.

חורבן הרמה הרוחנית של עם ישראל

בשעת החורבן הקב"ה לא רצה שיחרב, אך לא הייתה ברירה כיון שחורבן בית המקדש זה חורבן בתוך עם ישראל, **חורבן של הרמה הרוחנית שעם ישראל חייב להיות בה.** ועם ישראל שברו את המעלה הזו, וירדו מטה מטה ע"י העברות שעשו, הם שברו את הקדושה שישנה בעם ישראל.

החורבן ככלי לעורר לתשובה

בית המקדש הוא כלי נצרך לעם ישראל כדי להתקרב יותר לקב"ה. אך אם עם ישראל בעצמם שברו את הקדושה הזו, אין יותר תועלת בבית המקדש, אדרבה, **יש צורך להחריב את בית המקדש כדי לעורר אותם לחזרה בתשובה**, כדי שיצטערו ויתנהגו במנהגי אבלות, ובזה תהיה להם שאיפה להחזיר את בית המקדש שבלב, וממילא יבנה הבניין עצמו בהר הבית. וזאת אומר ר' חיים מוולאז'ין, זה המובן שאם לא נבנה בית המקדש בימינו זה ממש חורבן.

זוכה ורואה בלשון הווה

אומרת הגמרא[ד] "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה". שואל על כך ר' חיים מוולאז'ין שלכאורה צריך היה לומר זאת בנוסח קצת שונה, כל המתאבל על ירושלים **יזכה ויראה** בשמחתה, בלשון עתיד, שבשכר שהוא מתאבל עליה יזכה לראות את השמחה. אבל הגמרא אומרת בלשון הווה 'זוכה ורואה'.

[ד] **תענית** ל' ע"ב

לשמוח בכמעין השמחה של בית המקדש

אומר ר' חיים, אמנם את הבית הבנוי עדיין לא רואים, אבל את השמחה של בנין בית המקדש, ואת השמחה בחגים בכך ששמחים בדביקות בקב"ה כאילו אנו עולים לרגל, שמחה כזו יש לשמוח כבר בימינו. בכל זמן שישנו מצב של 'ושמחת בחגך' זו שמחה הדומה לשמחה עם בית המקדש. כשם שבזמן האבל הוא כל כך התאבל, אות וסימן הוא שבית המקדש תקוע חזק בלבו, לכן כשהוא שמח ואומר 'הראנו בבניינו ושמחנו בתיקונו', ושמח ורוקד בחג, אזי זו שמחה כל כך גדולה שהוא כבר זוכה לשמחה של מעין השמחה בבית המקדש, וזה הפשט 'זוכה ורואה'.

שני ענינים באבלות על ביהמ"ק

באבלות על בית המקדש ישנם שני ענינים. **האחד** – לתת ביטוי **לצער הגדול**, אוי לנו, מה היה לנו, אלה הם הקינות. **השני** – **לפנות ולבקש** מהקב"ה להביא לנו ישועה. ולכן במגילת איכה ישנם **פסוקים של אבל** כמו "הייתה כאלמנה", "דרכי ציון אבלות", "היו צריה לראש", "אוי נא לנו". וישנם פסוקים כמו "נחפשה דרכנו ונחקורה ונשובה אליך", זה גם פסוק בפרק ג' ובסוף המגילה, "השיבנו ד' אליך ונשובה, חדש ימינו כקדם". אלו **פסוקים של בקשות**.

ישנו מזמור בתהילים בנושא החורבן, מזמור ע"ד. "מַשְׂכִּיל לְאָסָף לָמָּה אֱלֹקִים זָנַחְתָּ לָנֶצַח יֶעְשַׁן אַפְּךָ בְּצֹאן מַרְעִיתֶךָ". מפרש הרד"ק שהמזמור הזה מדבר על חורבן בית שני. כתוב "**לנצח**" ופירושו למשך שנים רבות. לאחר חורבן בית ראשון ידעו שהגלות שיצאו אליה תמשך שבעים שנה, ידעו זאת מראש ולכן לא מתאים לומר עליו "זנחת לנצח". לכן אומר הרד"ק שהמזמור מדבר על חורבן בית שני, זו גלות אדום.

"**לָמָּה אֱלֹקִים זָנַחְתָּ לָנֶצַח**" – דוד המלך שואל 'למה', כשאדם מקונן הוא אומר 'למה

עשה לנו כך'. ובפסוק כתובים שני עניינים, "**זנחת**"- דהיינו שעזבת אותנו וכעת אתה רחוק מאתנו שאין שכינה בבית המקדש, וזה נראה '**לנצח**', למה זה נמשך כל כך הרבה שנים. והעניין השני – "**יעשן אפך**" אנו רואים חרון אף, בכל פעם יש הריגות וגזירות קשות של אומות העולם על עם ישראל.

זכור את בית המקדש

בפסוק הבא הוא כבר מבקש על הגאולה: "**זְכֹר** עֲדָתְךָ קָנִיתָ קֶדֶם גָּאַלְתָּ שֵׁבֶט נַחֲלָתֶךָ הַר צִיּוֹן זֶה שָׁכַנְתָּ בּוֹ". '**זכור**'- הוא מבקש מהקב"ה שיזכור '**עדתך קנית קדם**' – ראשית לכל תזכור את עדתך, זה עם ישראל '**קנית קדם**' כמו שכתוב בספר ירמיה "זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלֹתָיִךְ"[ח], זכור את האהבה שהייתה בינינו בזמן יציאת מצרים כשהשכינה ירדה לתוך עם ישראל בהקמת המשכן, כמו חתן וכלה. וזכור עוד דבר 'גאלת שבט נחלתך', הכוונה לשבט יהודה, כמו שאומר יעקב אבינו "לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה"[ו], זו נבואה שמשבט יהודה תצא המלכות, זו מלכות מלך המשיח. '**הר ציון זה שכנת בו**' – זכור גם את המקום המקודש ביותר ששם שכנת, את בית המקדש.

החש והבא לנו הגאולה במהרה

את כל שלשת הדברים הללו, הזכרונות, אומרים אנו יום יום בברכת המזון. 'רחם ה' על **ישראל עמך** ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך, ועל **מלכות בית דוד** משיחך'.. 'ועל **הבית הגדול והקדוש**'. **ובהמשך המזמור** כתוב 'הרימה פעמיך' – דהיינו הרם צעדיך, צעד מהר יותר, דהיינו תחיש ותביא לנו את הגאולה מהר יותר. כשאדם הולך לאט הוא לא מגביה את רגליו אלא סוחב אותם. לכן דוד המלך אומר '**הרימה**', הקב"ה יגאל אותנו, עשה זאת יותר מהר.

"**לְמַשֵּׂאוֹת נֶצַח** כָּל הֵרַע אוֹיֵב בַּקֹּדֶשׁ". כעת נפרש את הפסוק בהקשר לפסוק שלאחר מכן: "יִוָּדַע כְּמַבִּיא לָמָעְלָה בְּסֶבֶךְ עֵץ קְרָדֳּמוֹת". '**קרדומות**' דהיינו קרדום שהוא הגרזן מברזל ואליו מחוברת ידית עץ, זו הכוונה בסבך עץ קרדומות, כאדם המחזיק את העץ ושובר את האבנים בגרזן. ותחילת הפסוק "יִוָּדַע כְּמַבִּיא לָמָעְלָה", אומר רש"י האויב שהיה מכה בשערי פתחי המקדש, שדבר זה יוודע למעלה, שיהיה נחשב לפניך כמביא מכותיו למעלה ברקיע.

את בהמ"ק של מעלה האויב לא החריב

הסבר לדברים אומר הרב סולובייצ'יק, הרב מבריסק שהתגורר בירושלים בשם אביו ר' חיים מבריסק – ידוע שישנו בית המקדש של מטה הבנוי מאבנים, בירושלים, וכנגדו בית המקדש של מעלה. האויב כידוע החריב את בית המקדש של מטה שבירושלים, אך את בית המקדש של מעלה לא החריב. וכדרך החקירות בשיטת בריסק חקרו חקירה, מהי הסיבה שנבוכדנצר בבית ראשון וטיטוס בבית שני לא החריבו את בית המקדש של מעלה, האם הסיבה היא שהיה בית המקדש בעיניהם כל כך קדוש והייתה להם יראת כבוד מהקדושה של הקב"ה? ולכן לא עלה בדעתם לקחת סולם, לעלות לשמיים, או בדרך מתוחכמת אחרת אולי מדעית, לפגוע בבית המקדש של מעלה? או, שרשעותם כל כך גדולה שהיה בליבם להילחם נגד הקב"ה ולהחריב כל דבר קדוש גם את בית המקדש של מעלה, אבל לא יכלו להגיע לשם, ואולי מה שלא החריבו פשוט מפני שלא היה להם את האמצעים והכח להחריב אותו. אם כן, כיצד אפשר לפשוט את הבעיה הזו.

האויב רצה לטמא דווקא את המקום המקודש יותר

הדבר מבואר בפסוק 'כל הרע אויב בקודש' – בקודש, ישנן דרגות[ז], ירושלים עיר הקודש, הר הבית מקודש ממנה, חצר בית המקדש יותר, ההיכל קדוש מהם וקודש הקודשים הוא המקום המקודש ביותר. '**כל הרע**' כל מקום הרעו יותר בקודש, דהיינו ככל שהמקום קדוש יותר, היו האויבים רעים יותר. וכשהגיעו לפרוכת לקחו סכין וחתכו אותה, וכשהגיע טיטוס לקודש הקודשים הביא לשם אישה זונה[ח]. וכי חסרים מקומות בירושלים? אלא, דווקא במקום הקדוש ביותר רצו לטמא. זה המכוון בפסוק '**כל הרע**', מעשים רעים ביותר עשו במקום המקודש ביותר. רואים מכאן שיש להם שאיפה להחריב קדושה יותר ויותר. אין להם יראת כבוד מדבר קדוש, כיון ש'כל הרע אויב בקודש', בקודש הוא רע יותר.

'**יודע כמביא למעלה**' – אומר רש"י שכעת יוודע 'כמביא למעלה' כאילו שהביא האויב את הקרדום שלו על בית המקדש של מעלה, '**בסבך עץ קרדומות**' כי על מחשבתם הרעה ראוי לנקום בהם, לא רק על חורבן בית המקדש הזה, אלא כאילו החריבו את בית המקדש של מעלה.

מחשבה טובה של ישראל הקב"ה מצרפה למעשה

הגמרא[ט] **אומרת** שכלפי עם ישראל, 'מחשבה טובה מצרפה הקב"ה למעשה', שיקבלו שכר גם על המחשבות, אך מחשבה רעה אין מצרפה הקב"ה למעשה. אם אדם חושב מחשבה רעה ושם על השולחן בשר טריפה ורצה לאכול אותו, אם בא חתול וחטף את הבשר ויוצא שהאדם לא אכל, לא מענישים על המחשבה לאכול כיון שלא היה כאן מעשה. ומחשבה טובה שאדם חשב לעשות מצוה וקרה אונס ולא עשאה, הוא מקבל שכר כאילו עשה אותה.

באומות העולם הדבר להיפך

אצל אומות העולם מחשבה רעה, אף על פי שבסופו של דבר לא הגיעה לכלל ביצוע, הרי הקב"ה מחשיבה למעשה. את זה אומר הפסוק, 'יודע כמביא למעלה'. כאילו הביא את הקרדומות למעלה.

אבי אבות הטומאה שבדורנו

גם בחורבן שהיה בימינו, בימי השואה, ראינו מציאות כזו. אבי אבות הטומאה שבדור, היטלר ימ"ש כשהיו אנשיו נפגשים במשהו, כל שהיה קדוש יותר היו מבזים אותו יותר, מתוך רצון להשפיל את היהודים. למשל, הם היו אומרים שיש צורך לטאטא את הרחוב המלוכלך, ובמקום מטאטא לקחו יהודי עם זקן ארוך בכוח, לטאטא עם הזקן, ואת מי בחרו, דווקא את האדמו"ר מבאבוב כי הוא היה יותר קדוש. וכשהיו שורפים בתי כנסיות, קודם לכן היו שוברים את ארון הקודש.

בעיירה ברוסיה היכן שהתגוררה המשפחה שלי, אח ואחות של אבי, גם לשם הגיעו הגרמנים, לחלק המערבי של רוסיה, רוסיה הלבנה (בלארוס). הגרמנים נכנסו לעיירה ולפני שהספיקו לרכז את כל היהודים יחד להשמדה, הביאו את שנים עשר היהודים החשובים שבעיר, היו שם הרבנים, השוחטים וכל המכובדים אח של אבא ובעל אחות של אבא, הם הרגו אותם יום אחד לפני שהספיקו לגרש את כולם יחד.

מה החריב למעשה את בית המקדש של מטה

"**יִוָּדַע בַּגּוֹיִם** לְעֵינֵינוּ נִקְמַת דַּם עֲבָדֶיךָ הַשָּׁפוּךְ", ודאי שהקב"ה ינקום את נקמתנו,

---

[ח] **ירמיה** ב', ב'

[ו] **בראשית** מט, י'

[ז] **כלים** פ"א מ"ח

[ח] **גיטין** נ"ו ע"ב

[ט] **קידושין** מ' ע"א

"דַּם עֲבָדָיו יִקּוֹם וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרָיו" – מצד הפשע של שונאי ישראל, הוא ינקום את נקמתו. אבל חשוב לדעת כמו שהגמרא[ז] אומרת שבעצם גם בית המקדש של מטה בירושלים לא היה כח שבעולם שיכול היה להחריב אותו, אם לא פשעיהם של ישראל.

כשנבוזרדן נכנס לביהמ"ק והתפאר שכבש את בית המקדש ושרף אותו, יצאה בת קול ואמרה 'קמח טחון טחנת, בית חרוב החרבת' וזאת כיון שהשכינה כבר יצאה ממנו משום שהקב"ה סילק שכינתו וביהמ"ק הפך לאבנים, ומי שיותר חזק יכול לשבור אותן, אך לפני סילוק שכינה לא.

הגמרא מביאה שהביאו מטען של ג' מאות חבילות של כלי ברזל עד שערי ירושלים וניסו לשבור את השערים. הגרזנים נשברו והחומה לא נשברה, ואז אמר האויב בעצמו שכנראה שזה משמיים. בסוף נתנו מכה קטנה נוספת וזה נשבר, היה זה בשבעה עשר בתמוז. וכל זאת כיון שעם ישראל בחטאיהם מסלקים את השכינה, ורק אז בית המקדש נחרב.

בית המקדש של מעלה מכוון כנגד זה של מטה, וכשבנו את בית המקדש כאן בארץ נבנה גם בית המקדש למעלה. בית המקדש של מעלה ממנו יוצאת השפעה של ברכות לעם ישראל, כפי שהיה בזמן בית המקדש של מטה כשהיו מקריבים את קרבן העומר, והייתה ברכה בתבואה, החיטה מתברכת. וכשמנסכים מים, מתברכים הגשמים. המציאות הזו הייתה בביהמ"ק וכיום אנו חסרים את זה.

על אף החורבן ברכות מתקיימות

ואף על פי כן ישנן ברכות, עם ישראל מתקיים למרות הגלות ודבר זה מראה לנו שעם ישראל, למרות הפשעים שעשה, ולמרות הכתוב "הוֹי גּוֹי חֹטֵא עַם כֶּבֶד עָוֹן"[א], איננו כשאר העמים שמה שמקודש יותר רוצים הם להחריב. לא כך, כי לעם ישראל יש קו אדום. כמו שאחאב הרשע שעבד עבודה זרה ונתן רשות לאשתו להרוג את כל הנביאים. וכשמלך ארם אמר לו שישלח אנשים שלו שיחפשו במטמונים ויקחו דברים יקרים... כתוב שאחאב הסכים, לאחר מכן הם אמרו "וְהָיָה כָל מַחְמַד עֵינֶיךָ יָשִׂימוּ בְיָדָם וְלָקָחוּ"[ב] דהיינו את ספר התורה הם רצו לקחת. כאן אחאב כבר לא הסכים. במסירות נפש לא רצה למסור את ספר התורה. אפילו אחאב נתן כבוד לספר תורה. גם לרשעים בעם ישראל יש גבול, ההיפך מהגויים.

אומר הרב שך זצ"ל שאמנם בבית המקדש למטה כבר אין קרבנות, אך ישנו דבר שהוא מקביל לזכות של קרבנות. כמו שאומרת הגמרא[ג] שכל העוסק בתורת קרבנות, כאילו הקריבן, ודברי תורה הן במקום הקרבנות.

אם נשים לב, נבחין שגם בביהמ"ק הראשון וגם בשני, לפני שנשרף בית המקדש כבר הייתה הכנה, הקדמת רפואה למכה.

הקב"ה מכין רפואה למכה

"וַיִּשְׁקֹד ה' עַל הָרָעָה וַיְבִיאֶהָ עָלֵינוּ כִּי צַדִּיק ה' אֱלֹקֵינוּ"[ד], מה הפירוש **וַיִּשְׁקֹד**, אלא שכשעבדו אבותינו עבודה זרה, עברו עבירות ונחרב בית המקדש, שצדקה עשה הקב"ה שלפני החורבן הסופי של ירושלים וביהמ"ק, קדמה לכל זה גלות יכניה. אחד עשר שנה לפני החורבן מרד יכניה מלך יהודה, בא נבוכדנצר ולא החריב את בית המקדש עדיין, אבל לקח ושדד אוצרות רבים מביהמ"ק והגלה לבבל עשרות אלפי יהודים, ומהם היו 'החרש והמסגר', הגמרא אומרת שהיו אלה גדולי התורה, ביניהם יחזקאל הנביא, מרדכי משושן הבירה, זכריה, מלאכי וחכמי הסנהדרין.

'להורות לפניו'

גדולי תורה אלה התיישבו בבבל, ושם ניתנה להם רשות לבנות בתים ולנטוע כרמים, הם בנו שם יישובים ופתחו שם שתי ישיבות גדולות, בסורא ונהרדעא, שבהמשך כתבו בישיבות הללו את התלמוד הבבלי. היה שם בית כנסת אחד[טו] ששמו 'שף ויתיב' שלצורך בנייתו לקחו אבנים מירושלים, כיון שבבבל אין אבנים, ובנו בית הכנסת בבבל מן האבנים הללו, ושם עסקו בתורה והייתה תורה בבבל יותר מבארץ ישראל.

שם ייסדו קהילות מסודרות וכשיצאו לגלות האחרונה עם החורבן הסופי של ירושלים ובאו מאות אלפי יהודים לבבל, מצאו כבר ישוב מסודר. התושבים הוותיקים הקימו 'הכנסת אורחים', הביאו להם אוכל וכו' עד שיתיישבו הגולים.

עיקר הצדקה- הצלת עולם התורה

עיקר הצדקה שעשה הקב"ה עם ישראל, שהציל את המשך לימוד התורה בעם ישראל ע"י החכמים הגדולים ביותר. כך היה גם בחורבן הבית השני, כשר' יוחנן בן זכאי הצליח להפגש עם אספסיאנוס[טז] ומצא חן בעיניו, ואמר לו אספסיאנוס (שבאותו רגע קיבל הודעה שהכתירו אותו למלך והוא צריך לחזור לרומא), שהוא, ר' יוחנן, יכול לבקש ממנו משהו. אחד הדברים שביקש, 'תן לי יבנה וחכמיה' בעיר יבנה ישנם חכמים תן לי להיות המושל על העיר יבנה.

מיד הביא לשם ר' יוחנן את רבן גמליאל, ראש הסנהדרין, ואת הישיבות מירושלים העבירו ליבנה ששם לא היה החורבן ושם יסדו את בית המדרש הגדול ביבנה. לפני שנחרבה ירושלים הקדים הקב"ה רפואה למכה. **ע"י זה נשאר הקשר עם הקב"ה דרך לימוד התורה,** בית המקדש של מעלה לא נחרב.

שמעתי מדודי הצדיק הרב דניאל מובשוביץ זצ"ל פירוש על המדרש שאמר באחת מדרשותיו על הפסוק "**הָרִימָה פָּעָמֶיךָ לְמַשָּׁאוֹת נֶצַח** כָּל הֵרַע אוֹיֵב בַּקֹּדֶשׁ"[יז].

משל האב והבית שנשרף

משל למשפחה מסודרת עם פרנסה בשפע וחיים שלווים וכבוד, לראש המשפחה היה עסק וכל דבר היה עושה במתינות. יוצא מן הבית לביהכ"נ והולך במתינות, חוזר אוכל ומברך במתינות, הכל לאט לאט, הולך לחנות לאט ובנחת, פותח את החנות, לוקח את המפתחות לאט הכל בנחת ולאט. כשהוא הולך עם הילדים הילדים מאיצים בו ללכת והוא, 'מה יש למהר' הולך לאט לאט... יום אחד, קרתה בבית תקלה, ניצוץ מהמטבח הדליק חפץ בבית ופרצה אש. אמא מזרזת את הילדים רוצו מהר לחנות לקרוא לאבא, צריך להוציא החוצה דברים ולהציל מה שאפשר. הילד מגיע לחנות ואומר לאבא, פרצה דליקה. אבא בשקט ובנחת נועל את הדלת והולך לאט. הילד צועק, 'אבא... הרם את רגליך'. 'מה יש' שואל האבא, 'יש שריפה' אומר הילד, כשיש שריפה משנים את ההרגל... 'רוץ מהר'.

זו כוונת הפסוק. עם ישראל אומר לאבא שבשמיים, אבא, הרימה פעמיך, תביא מהר את הגאולה, 'למשואות נצח' – בית המקדש בוער, עם ישראל בוער, לפחות בשביל השריפה תרים את רגליך ולך מהר 'הרימה פעמיך'. את זה אנו אומרים, **רבונו של עולם, אבינו שבשמיים, תביא מהר את הגאולה...** במהרה בימינו אמן ואמן.

[ז] **סנהדרין** צ"ו ע"ב
[א] **ישעיה** א', ד'
[ב] **מלכים-א** כ', ו'
[ג] **מנחות** ק"י ע"א
[ד] **דניאל** ט', יד
[טו] ראה הגמרא **בע"ז** מ"ג ע"ב ברש"י, וכן **המאירי** בהקדמה לאבות
[טז] **גיטין** נ"ו ע"ב
[יז] **תהלים** עד, ג'

דברי אמת

מאמרי היזוק השקפה והדרכה
מזקן המשגיחים
מרן רבי דב יפה זצוק"ל

גיליון מס' 95 ■ מטות - מסעי

כמה קשה היא המחלוקת - אפילו כשהיא לעשות סייג למצוות

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד... ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחוזה אל תעברנו את הירדן (פרק לב, פסוקים א, ה).

בני ראובן ובני גד ביקשו לקבל את עבר הירדן לאחוזה, משום שהיה נראה להם שעשויה לצמוח מכך **תועלת רוחנית** עבורם. חז"ל אומרים (מדרש הגדול) שהם חיפשו חבל-ארץ שיש בו מקום למקנה רב, **כדי לא להיכשל בגזל.**

ואומרים חז"ל (במדרש שם): **"בואו וראו כמה קשה היא המחלוקת אפילו לעשות סייג למצוות,** שהרי בני גד ובני ראובן בחרו בעבר הירדן מפני שהיה להם מקנה הרבה והיו מבקשים להתרחק מן הגזל, **ולפי שפירשו הם מישראל תחילה, לפיכך גלו תחילה** (שבע שנים לפני שאר השבטים). **והרי דברים ק"ו, ומה אם מי שפירשו מחבריהם כדי להתרחק מן הגזל כך נענשו, הפורשים מחבריהם מפני השנאה והתחרות, על אחת כמה וכמה!"**

דברים נוראים: אדם רץ לעשות מחלוקת 'לשם שמים' בשביל כל מיני עניינים רוחניים שנראים חשובים בעיניו, והוא אינו יודע כמה הוא עלול ללקות בשל כך, **ועל אחת כמה וכמה הפורשים מחבריהם מפני השנאה והתחרות!**

מהפרשה הזאת של בני גד ובני ראובן **לומד הרלב"ג,** שלא כדאי להתפתות לבחור בדבר אחד ולהעדיפו על משנהו, בלי להקדים לכך **מחשבה רבה** האם אכן הדבר כדאי. הנה בני גד ובני ראובן בחרו בעבר הירדן בגלל שהמקום היה מקום מקנה, ואח"כ התברר שמקום מגורים זה היה סיבה שבניהם יסורו מאחרי הש"י, והוצרכו משום כך לבנות את המזבח הנזכר בספר יהושע. ועוד שהם היו **הראשונים** שהוגלו ע"י אשור.

לעשות מהעיקר עיקר בכל שטחי החיים

ויגשו אליו ויאמרו גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו (לב, טז). על פסוק זה אומר המדרש דברים יסודיים הנוגעים לכל תחומי חיינו.

וז"ל התנחומא (פרשת מטות סימן ז): "זהו שאמר הכתוב (קהלת י): "לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו'. 'לב חכם לימינו', זה משה. 'ולב כסיל לשמאלו' - אלו בני ראובן ובני גד, שעשו את העיקר טפל והטפל עיקר, שחיבבו נכסיהם יותר מגופן, שאמרו למשה 'גדרות צאן **נבנה למקנינו' ואח"כ** 'וערים **לטפנו'**. אמר להם משה לא תעשו כך, **עשו את העיקר תחלה, 'בנו ערים לטפכם' ואחר כך 'גדרות לצאנכם'.** אמר להם הקב"ה אתם חיבבתם ממונכם יותר מנפשותיכם, חייכם אין בו ברכה שנא' (משלי כ) 'נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך' [בני גד ובני ראובן היו בהולים לנחול את עבר הירדן, אך לא הייתה בזה ברכה והם גלו ראשונים שבע שנים לפני שאר השבטים]".

יוצא שהטענה על בני גד ובני ראובן לא הייתה על עצם דאגתם למקום עבור המקנה, אלא על כך שעשו את הטפל לעיקר והקדימו את הדאגה לממון על פני הדאגה לנפשות.

יסוד זה של חז"ל שצריך לעשות מהעיקר עיקר, נוגע כאמור לכל חלקי החיים. כי אמנם הבחירה **הראשונה** שאדם ניצב בפניה היא בחירה בין טוב לרע, אך גם לאחר שבוחר בטוב, צריך במסגרת הבחירה בטוב לעשות מהעיקר עיקר ומהטפל טפל. ונביא כמה דוגמאות לכך.

לעסוק בעיקרי הסוגיה

החזו"א כותב באיגרת לבחור (איגרת ב'), שכשמתעסקים בלימוד צריך לדעת לעשות מהעיקר עיקר. ישנם שעיקר עיסוקם בלימוד הסוגיה נסוב סביב השיטה התמוהה בסוגיא והישובים שנאמרו עליה לפי חומר הקושיא, **אך מנגד הם מחמיצים את ליבון הסוגיה על פי רוב שיטות הראשונים, וכן את פרטי הסוגיא והמסקנות העולות ממנה.** וזו דוגמה לעשיית טפל לעיקר ועיקר לטפל.

החזו"א איש אמר לי שפסגת הלומדות זה לדעת להוציא דין מתוך הגמרא. ואת זה הבית יוסף מלמד.

החזו"א היה מרבה בבחרותו ללמוד 'בית יוסף', ואמרו לו שאם ימשיך כך יצא מלמד דרדקי. ולבסוף אלו שלעגו לו באו לשאול אותו שאלות.

עיקר הקפדתו של החפץ חיים בעבודת ה'

כך גם **בעבודת ה'** חשוב לדעת על מה לשים דגש במיוחד. הבה נתבונן על מה שם לב במיוחד **רבן של ישראל ה'חפץ חיים'.** בעניינים של 'סור מרע' הוא הקפיד במיוחד על שמירת הלשון, ובעניינים של 'עשה טוב' הוא הקפיד במיוחד על התמדה. הוא למד בהתמדה עצומה, וכך לדוגמה גם שכשהיה חוזר עייף מדרך ארוכה, התיישב מיד ללמוד ורק לאחר מכן הלך לנוח מטורח הדרך.

לימוד הלכות

גם בעניין מה ללמוד: החפץ חיים כותב בהקדמתו ל'משנה ברורה', שאף שכל מה שאדם לומד, אפילו קדשים וטהרות, הוא מקיים בכך מצוות עשה של תלמוד תורה, מכל מקום עיקר לימודו צריך להיות **בלימוד המביא לידי מעשה.** ולכן אומרים חז"ל שה' אוהב שערים המצוינים בהלכה, יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות.

לפי"ז כותב המשנה ברורה, שנראה בעליל שאת חלק אורח החיים צריך להקדים ללימוד שאר חלקי השולחן ערוך, "כי ידיעתו הוא הכרחי בכל יום מימי חייו לקיום התורה, **ובלעדו לא ירים איש את ידו ואת רגלו".**

והנה, רבותינו ראשי הישיבות הכריעו שסדרי הלימוד בישיבות הקדושות יהיו בעיקר בסדרי נשים ונזיקין, אשר כוחם יפה במיוחד לפתח את העוסקים בהם, ביסודות העיון ובדרכי הלומדות. רבותינו סברו שיש חשיבות מיוחדת לרכישת דרכי העיון והלומדות כבר בגיל צעיר, ועל ידי כך, כל מה שיזכו ללמוד בעתיד, יהיה ברמה גבוהה יותר, ומבוסס על יסודות העיון שנרכשו בגיל הבחרות.

אך פשוט וברור, שהעיסוק בעיון אינו פוטר מהצורך לקבוע לימוד בספרים העוסקים בהלכה-למעשה, ובראש וראשונה, בספרי משנה ברורה, ובספר 'חפץ חיים' על הלכות לשון הרע, אשר ידיעתם היא

הכרחית כדי לדעת את הדרך אשר יש לילך בה ואת המעשה שיש לעשות בכל יום ויום, ובלעדם לא ירים איש את ידו ואת רגלו. לא יתכן, שנתהלך יום יום כסומים בארובה, מבלי לדעת מה מותר ומה אסור, במה אנו מחויבים וממה אנו פטורים.

ישנן ישיבות שיש בהן סדר למוד של משנה ברורה. אך גם באותן ישיבות שלא נקבע סדר לכך, על כל אחד למצוא זמן לרכוש ידיעה בסיסית במשנה ברורה ובחפץ חיים, ולכל הפחות ידיעת הנידונים, כך שכאשר יתקל במציאות מסוימת שיש עליה נידון הלכתי, לפחות ידע שיש צורך לעיין בהלכה.

ובאמת כשלומדים בישיבה מסכתות שנוגעות למעשה (כדוגמת מסכתות שבת, פסחים וסוכה) צריכה להיות חביבות יתירה אליהן, בגלל ההזדמנות ללימוד דברים הנוגעים למעשה.

המוסר קובע את צורת האדם

כך גם לעניין לימוד המוסר, שהוא חיוני מאין כמותו הן **לעורר** את האדם לפקח על מעשיו, הטובים הם אם לאו, והן **להדריכו** בעבודת ה', **כיצד לרכוש קניינים** באהבת ה', יראת ה', אמונה, ביטחון, תיקון המידות, זהירות, זריזות, נקיות, טהרה, חסידות וכו' עד רוח הקודש (הג"ר אייזיק שר זצ"ל, ראש ישיבת סלבודקא, אמר לתלמידיו: למה אתם מסתפקים במדרגות הראשונות של הברייתא של ר' פינחס בן יאיר, תשאפו לרוח הקודש...!)

היעלה על הדעת שאפשר לרכוש קניין בעניינים חשובים אלו, ללא לימוד יסודי של כל פרטי ההלכות והעניינים הכלולים בזה, ובלא הדרכתם של ספרי המוסר, מה הם האמצעים שיעשה האדם על מנת להשיגם?

מוסרים בשמו של הבעל שם טוב, שהיצר הרע יודע שישנם רבים שאם ינסה לפתותם לא ללמוד כלל הם לא ישמעו בקולו, לפיכך הוא משתדל שלפחות יזלזלו בלימוד הדברים שנוגעים במיוחד למעשה ...

אחד הגדולים אמר שאף על פי שהזמן שמקדישים למוסר הוא מועט, אך כל צורת האדם תלויה בו, וכמו המוח, שגודלו זעיר ביחס לגוף האדם אך כל צורת האדם תלויה בו. ההבדל בין אם בחור לומד מוסר או לא לומד מוסר, הוא הבדל תהומי.

משל הקטר והקרונות

לדאבוננו רואים תופעה מצערת, שישנם לא מעטים שלאחר נישואיהם יש להם ירידה ברוחניות, למרות שהם זכו לשאת נשים חשובות שאוהבות תורה. יתכן שהסיבה לכך היא, שבבחרותם הם לא למדו מוסר כפי הצורך אך היו מושפעים לטובה מהבחורים הטובים שהיו מסביבם ומהמסגרת של הישיבה. אך לאחר שעזבו את הישיבה ונותרו **ללא האווירה של הסביבה והמסגרת**, התברר שבהיותם בישיבה לא רכשו **קניינים עצמיים מספיקים, שיניעו אותם בכוחות עצמם ללא תמיכת הסביבה.**

אפשר להמשיל בחורים אלו לקרונות רכבת, שכל זמן שהיו מחוברים לקטר הם נסעו מכוחו, אך לאחר שהקרונות ניתקו מהקטר אין יותר מה שיגרור אותם והם אט אט מפסיקים לנסוע.

עיקר וטפל בפרנסה

ז"ל התנחומא: "לב **חכם** לימינו' - **שליבו לתורה.** 'לב **כסיל** לשמאלו' - אלו הרשעים **שליבם להעשיר".**

חז"ל מלמדים אותנו שהשאיפה לעושר איננה ממידת החכמים. ואף אם שאיפתו היא להתעשר מממון כשר ולא באמצעות רמאות וכדו', מ"מ מי שיודע שהדבר העיקרי בחיי האדם הוא למלא את תפקידו בעולם, אינו זקוק כלל לעושר או לצבירת נכסים, ודי לו במה שנצרך לפרנסת משפחתו ולעבודת ה'.

וכבר אמר החכם מכל האדם (קהלת כג) **"אל תיגע להעשיר** מבינתך חדל" – שלמה המלך אומר לא להתייגע כדי להשיג עושר.

ואמנם, פעמים שאדם נקלע למצב של חוסר ברירה, והוא נאלץ לעסוק לפרנסתו בעיסוקים של חולין, **אך גם במצב זה עליו לזכור שהעיסוק בפרנסתו הוא טפל בחשיבותו לקביעת עיתים לתורה.**

ההגדרה של עיקר וטפל

חשוב להבהיר שההגדרה של עיקר וטפל **איננה** שהעיקר חשוב **יותר** מהטפל, אלא **שאין כלל חפץ בטפל מצד עצמו** וכל עניינו של הטפל הוא להיות **אמצעי** להשגת העיקר. וכמו שרואים בהלכות ברכות לעניין מאכלים, שהגדרת טפל ועיקר אינה שרוצים את העיקר יותר מהטפל, אלא שכל עניינו של הטפל הוא להשביח את העיקר (כדוגמת מתן מלח בתבשיל, שאין לו כלל חפץ במלח עצמו וכל עניינו במלח הוא כדי להשביח את התבשיל).

זכינו שאכשר דרא ורבים בדורנו שואפים לקיים "שבתי בבית ה' כל ימי חיי". והנה, מצוי שאנשים שאינם מבינים את גודל המעלה של "שבתי בבית ה' כל ימי חיי", שואלים את האברכים ביחס לעתידם: "מה יהיה עם **'תכלית"?** אך צריך לדעת שהגדרת העיסוק בפרנסה כ'תכלית' היא טעות חמורה! וכי הפרנסה היא התכלית? וכי יעלה על הדעת שתכלית בריאתו של האדם הייתה כדי שיעסוק בפרנסה? והלא הקללה של "בזיעת אפיך תאכל לחם" באה **כעונש** על אכילת עץ הדעת על ידי אדם הראשון, ולולי זה היה האדם זוכה שמזונותיו היו מצויים לו ללא שום טורח.

הפרנסה היא אך ורק אמצעי לסיפוק הצרכים החיוניים שלו ושל משפחתו! ומהי התכלית? כבר כתב המסילת הישרים (תחילת פרק א) **ש"הנה מה שהורונו חז"ל שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו, שזהו התענוג האמתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא. ומקום העידון הזה באמת הוא בעולם הבא... והאמצעים המגיעים את האדם לתכלית הזה הם המצוות אשר ציוונו עליהם הקל יתברך שמו".**

דברי מרן המשגיח זצוק"ל לבחורי שיעור ג' ישי"ק בסוף זמן קיץ:

היום כבר סוף הזמן, מה לדעתכם, האם יש סיבה להתרפות בסוף הזמן? יש בזה מחלוקת יצר הרע ויצר הטוב... היצר הרע טוען - כבר סוף זמן וגם קשה ללמוד. ומנגד היצר הטוב טוען - אדרבה, אם קשה זה סיבה להתאמץ עוד יותר – הלא יפה אחת בצער ממאה שלא בצער! אתם הרי שיעור ג' – הבחורים החשובים בישיבה, חשוב שתראו דוגמא טובה לבחורים הצעירים, וגם בזכות זה תזכו אחר כך שיהיה לכם סייעתא דשמיא בישיבה גדול!

המשגיח שאל את הבחורים - כולכם התקבלתם לישיבה שרציתם? תדעו בכל ישיבה אפשר להצליח! ולפעמים קורה, שבחור היה בטוח שישיבה פלונית תהיה הכי טובה בשבילו, ואחר כך בדיעבד מתברר שזה לא כל כך טוב בשבילו, ולפעמים קורה בהיפך, בחור חושב שבישיבה פלונית הוא לא יצליח, ובסוף בלית ברירה הוא הלך ללמוד שם – ולבסוף הוא דווקא מאד הצליח שם. אז תדעו שבכל ישיבה אפשר להצליח, ואפשר לא להצליח – וההצלחה תלויה בכם... תזהרו מחברים רעים, ותשמרו את סדרי הישיבה (גם אם בחורים אחרים לא יקפידו על הסדרים), ותשתדלו לנצל כל מגיד שיעור שילמד אתכם לקבל ממנו תועלת, תנצלו את המשגיח, את הראש ישיבה - מכולם יש מה לקבל... תנצלו את המעלות של הישיבה. חשוב מאד להקפיד להתפלל בישיבה, היצר הרע מבקש להמיתנו ונאמר 'הקם להרגך השכם להורגו', על ידי שנשכים בבוקר זה סיבה שיהיה לנו יום מוצלח. לא כדאי להתבונן בחסרונות של הישיבה שתלמדו בה, ראוי לחיות עם המעלות של הישיבה - ולהשתדל להתעלות...

נפשו גחלים תלהט

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל

גליון 193 מטות מסעי תשע"ח

לתרומות והנצחות, הוספת מנוים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון:0527697944 ולמייל shneiderav1@gmall.com

דבר המערכת

המאמר הראשון לא נדפס בספרי רבינו והוא תעתיק של שיחה שנמסרה לפני 10 שנים.

בשולי המאמר שמענו שלאחרונה מפרסמים באמצעי תקשורת טולי פיקוח שרבינו זצ"ל חזר בו בסוף ימיו ממה שהעמיד בבהירות את היחס למדינה ולשלטון הערב רב בארץ הקודש בספרו התקופה בסערת אליהו וכביכול מודה לשיטת "הציונים החרדים" המפיצים משנתם בקרב הציבור. נבקשנו למסור מאחד מגדולי תלמידיו שליט"א אשר מו"ר זצ"ל אמר לי אודותיו בסוף ימיו "הוא הבין אותי עד הסוף וכל שיאמר לך זה כאילו אני אמרתי". הכל שקרים ובדיות אין בהם ממש יסכרו דוברי שקר. יחסו הברור לשלטון הערב רב התבאר היטב בספרו הנ"ל והיא משנתו האחרונה.

הבהרה: **מחמת סגנונו היחודי שאינו שוה לכל נפש דברי תורתו של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" על עקבתא דמשיחא שי"ל בעדודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך.**

נשמח על כל הערה והארה.

המערכת

השיבוש שבשיטת אלף למטה

בשנת תשס"ט היתה מלחמה בדרום והועלה רעיון שכל בן תורה יאמץ לעצמו שם של חייל ויתפלל עליו. דומיא דמה שמצינו בפרשת השבוע מהלך זה הנקרא "אלף למטה". המהלך התקבל בברכה בקרב ציבור לומדי התורה ושמענו בהספד שנשא המרא דאתרא דאופקים הגר"י פינקוס שליט"א על רבינו זצ"ל שאיש לא קלט שיש כאן שיבוש ואדרבה חולקו רשימות של חיילים לאברכים ובחורי ישיבות מתוך תחושת שליחות. עד שהדבר הגיע לאזניו של רבינו זצ"ל ונשא על כך משא מיוחד בבית כנסת יוצאי פוניביז בבני ברק [מוצ"ש שמות כ"ב טבת תשס"ט]. בהיות שהעמיד שם יסודות נחוצים לגבי תפיסת עולמו של כל בן תורה ראינו להביאם כאן שנית.

לאחרונה פורסם בציבור שיטה חדשה בהנהגת הציבור אשר לא שמענו ולא ראינו מרבותינו והם לא ראו כן אצל רבותיהם. אף פעם לא היה דבר כזה !! שמו של חידוש זה הוא "אלף למטה" שפירושו שכל א' מבני הישיבות והכוללים יאמץ לעצמו "חייל" שיהיה תלוי על חשבונו, שילמד עבורו או יתפלל עליו. דבר זה הוא טרף !! לעולם לא היה דבר כזה אצל רבותינו בשום מלחמה לתת לבן תורה תפקיד חדש... חייל על חשבונו...

מי שהוא תמים מגיב "מה רע בדבר כזה אדרבה הלא הם מוסרים נפש בשבילנו א"כ למה לא ? זהו דבר חשוב מאוד. העובדה שיכולים למכור לציבור כל שני וחמשי דברים חדשים אשר לא שיערום אבותינו ויתקבלו בציבור כ"כ בקלות הנה אין זה מורה על התפתחות לטובה בציבור אלא אדרבה רק על אי יציבות והערעור שיש בהשקפה. ומי שאינו מיושב בהשקפה יכולים להכניס בדעתו כל מה שרוצים.

רצוננו לברר כאן את חומרת הענין שיש כאן בעיה חמורה מאוד. אמנם אקדים שבודאי אין כאן הנידון על עצם המושג של תפיל בעת צרה ובידאי פשוט הוא דעת צרה ומלחמה היא סיבה לעורר אותנו להתפלל על הישועה אבל בודאי אין אנו מאן דאמר להגיד לקב"ה מה לעשות ומה לעשות וכל חובתינו בכת הזאת אינה אלא כפי המבואר בשו"ע שבעת צרה מתפללים על הישועה ותו לא מידי !!!

ניגש לשורש הענין. בפרשת המרגלים בעת שובם מא"י וסיפרו את התרשמותם מהארץ אח"כ סיפרו וגם בני ענק ראינו שם ערים גדולות ובצורות בשמים ומסקנת התרשמותם באה לידי בטוי בלשון זה "ונהי כחגבים וכן היינו בעיניהם". פירוש שמדדו את ערך עצמם כלפי בניהענקים במידה שלחגב מול אדם. וזהו ונהי בעינינו כחגבים. ואכן כתוצאה מזה שמעו אותם מדברים עליהם והנה חגבים בין הכרמים כמ"ש רש"י שם. ואכן דבר זה הרס את הכל, מחמת שאם נשיא בישראל והוא גם הנושא בתוכו את כל כח התורה של השבט ואעפ"כ המבט שלו על עצמו הוא באופן כזה שהערך שלו כלפי הסובב אותו נמד בגוף, בכמה קילו בשרעומד ממולו.. ואם יש כאן איזה ענק ששוקל חמש מאות קילו בשר מולי אז אני [עם כל התורה והעבודה שלי] רק חגב קטן כלפיו כי הלא אני הרי שוקל רק מאה קילו. זה גופא הרס והפיל את הכל, וזה גם חיזק את ה"וכן היינו בעיניהם" כי אם אתה חגב בעיני עצמך אז אתה קובע בזה את המציאות שלך.. ואיך שיהיה המבט עליך.

ואכן על כל בן תורה לדעת שמדידת הערך העצמי באופן כזה [של חתיכת בשר !!] אינה מדידה !! צריך לדעת כל התורה שלנו הוא המציאות היחידה שנקראת מציאות ורק מה שנקבע על ידה למציאות הוא מציאות ואין שום כח אחר שקובע מבלעדיה. ואילו מה שחוץ מזה אינו מציאות !! ומה שבכל אופן יכולים לראות ולשמוע אחרת [כגון הלא פלוני העם הארץ גדול וענק כי שוקל מאתיים קילו והת"ח שוקל רק חמשים..] אין זה אלא רק מחמת הטישטוש של המבט שלנו ושלכך אנו מודדים דברים שלא כפי ערכם האמיתי.

וכאן היא הבעיה בעיניננו. זה גופא שישנה אפשרות לדבר בן תורה בסגנון הלא עתה עת מלחמה וצריך ישועה קום ועשה שותפות עם החייל היוצא בחזית כי הלא מוסר נפש בשבילך ואילו מה אתה עושה ?? כלום !! יושב ובטל.. נו.. אז לפחות תשתתף במשהוא קטן....

אנו מכריזים כאן ב ב' דברים עקומים בגישה זו !!!

הראשון. נכון שצריכים לישועה ויכולים להתפלל שיחזרו בחיים אם כי המדינה היא מדינת רשע כמ"ש חז"ל בעקבתא דמשיחא ראשי העם מערב רב אינון אך החיילים הם בגדר תינוקות שנשבו ומגיע להם הצלה. ואין מה לסתפק בזה. אבל לעשות כאן שותפות ? ולהסתכל כאילו יש כאן מגע וחיבור בין החמנה שלנו למחנה החילוני זה טרף !! כי שותפות פירושו הוא שהחמנה התורתי מכיר עצמו כחלק מהמערכה הוא עושה פחות מהחייל בחזית [שהרי לא נמצא שם] וממילא נוצר רגש של נחות דרגא בעסק זה. ואז התגובה היא שמשפילים את כבוד התורה לגמרי שיהיה הישיבה מאן טפל לחייל.

להעמיד את התינוק שנשבה בראש ואתה הבן תורה .. טפל אליו שמה של שיפלות זו היא ונהי בעיננו כחגבים !!

הם הענקים ואני הלומד תורה חגב למולו. אם כי הדברים חריפים אבללצערנו זו המציאות לקחו כאן את העולם התורתי שהוא ורק הוא עצם המציאות ומרכז כל המציאות ומעמידים אות ומול לא פחות ולא יותר .... חייל ?

התורה שהיא המציאות אשר ירדה לעולם בהר סיני לא ניתנה לחיילי צה"ל אל ניתנה לכלל ישראל, תופשי התורה !! וכל זמן שאנו אוחזים בתורה אנו מובטחים שהשי"ת יושיע אבל אם ח"ו משפילים את ערך כבוד התורה ועומת הרובה וכאילו חלילה הוא חשוב יותר אז אין אנו יודעים איזו תוצאות יהיו ח"ו כתוצאה מכך.

השיבוש השני שיש להבהיר כאן הוא מהיכן נובע רגש נחיתות זה היושב בתוך רגשותיו של הבן תורה. כתיב [מלאכי ב' י"ג] הוגעתם ה' בדבריכם ואמרתם במה הוגענו באמרכם כל העושה רע טוב בעיני ה' ובהם הוא חפץ או איה אלקי המשפ". מדובר כאן על ב' שיבושים שהנביא מתנבא שיהיו בעקבתא דמשיחא. היינו שתהיה הצלחה מופלגת לרשעים וממילא זה יעורר תמיהה אצל הציבור שהיתכן הצלחה כ"כ גדולה לרשע באופן שבהיות שערכי הטוב כ"כ מושפלים עד כדי שאין מקום

להראות את פניו היפות במצב שהרשע תופס את עיקר המקום בעולם. אז מכח זה נכנסים דעות כוזבות לתוך הציבור ו8באחד מב' אפשרויות הנזכרים בפסוקאו שעושה רע טוב בעניג ה' ובהם הוא חפץ וכאילו מן השמים מרוצים מהם רח"ל. וא איה אלקי המשפט. היינו שהכל הפקר אין דין ואין דיין. כי הרי אילו היה משפט היה הרשע נענש והצדיק יוצא נשכר ואילו בפועל רואים בדיוק ההפך שלרשע טוב ולצדיק רע, הרי שאין משפט.... אילבא דאמת זה מה שקורה איתנו מאחרי הפרגוד בתת הכרה שלנו ! אם כי בודאי אין המדובר ברמה בכו שמבואר בפסוק שה' חפץ ברע ושלית דין ולית דיין כי הלא אנו בכל אופן מאמינים בני מאמינים. אך סו"ס תמיה זו דוחפת את האדם [מי בהכרה ומי בתת הכרה] להסתכל עם פשרנות קצת לצד הרע.. נו זה לא כל כך נורא. והראיה שמן השמים סובלים את זה כי הרי נותנים להם הצלחה גדולה.. אבל באמת היא שאין זה אלא נסיון רק כדי להעמיד אותנו בנסיון האם נתבלבל מהנסים שקורים אצלם. כמה זמן יקח הנסיון הזה אנו לא יודעים אך זה ברור שמי שיעמדו בנסיון הזה ויעבור אותו בהצלחה עליו נאמר שם בהמשך אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו.

תפקידם המרומם של הבני תורה [עיני ישראל ח"א קנ"ז]

והוא הענין במצבנו אנו. המון העם אינו אשם כלל, שהרי חונך בראיה שטחית, וכמ"ש ולבית יעקב חטאתם, אבל כדי שהציבור לא יחשב כציבור השייך חלילה למצבי בלבול וטשטוש, ערעור חלילה באמונה ובטחון בו יתברך, מוטל על עולם התורה לברר ולהוציא לאור הפנים המאירות דכלל ישראל. אף שאנו במצב הנראה קשה ביותר, מ"מ הרי אנו במנוחת הנפש בדוקא, מכיון שאנו בידיו יתברך. כל הסימנים מבחוץ הם רק סימנים מב"ד של מעלה, ויש להתפייס בתשובה וכו'. הכרה כזאת הרי היא ממש לימוד זכות על כל הציבור דכלל ישראל בא"י, ולא עתה יבוש יעקב וכו'. תפקיד מוטל עלינו בני תורה, מכיון שכך חונכנו מרבותינו, בהכרה ברורה שכזו. מהמון העם א"א לתבוע כ"ז, ורק מאיתנו ועלינו התביעה.

והנה בד"כ כל דעביד איניש, אדעתא דנפשיה עביד. וכ"ז בענייניו הפרטיים של האדם, אבל בזמן שכל הציבור נמצא בצרה גדולה למאד, היחיד מאבד את יחודו, וכל מעשיו נזקפים לכיוון הציבור. ולפי"ז בכל מעשינו ותורתנו יש לשתף את כל כלל ישראל, וכן בתפילתנו הכל יש לזכות לצבור. אין די בכך שמספר בני תורה נבדלו מהציבור והצילו לנפשם, אני את נפשי הצלתי, אלא הכל שייך לציבור, וה"ה כאילו כל הציבור דכלל ישראל בא"י, כולו שייך ומשתייך לתורה ולתפילה, וזהו כל ישראל ערבים זה בזה. אין ענינו רק ערבות מבחוץ, אלא מעורב וקשור אחד בשני, ולכך מעשהו של כל יחיד ויחיד משתייך ומתקשר לכל הציבור ממש. וכשהאדם חושב רק על עצמו ה"ה עושה עצמו ליחיד. אבל כשהוא בתוך הציבור, והגזרה על כל הצבור וגם עליו בתוכם בבחינת פרעה הקריב, צריך לתת לכל הצבור זכויות. **אין אנו יודעים להעריך חשיבות גודל העמל בתורה בפינה צנועה בביהמ"ד, עמל בהבנת דברי הרשב"א וכו'**. ומכח זה, אף שנופלים מרחוק טילים וכדו' אין פרץ ואין צווחה ממש כפשוטו, והטיל נופל במקום דאין בו בנ"א ולא מזיק לאיש בגופו כלל. **והכל מכח אותו עמל בצינעה בדברי תוה"ק בעמלה של תורה**, ולא חלילה משום שאותו גוי מרחוק לא הצליח לכוון למקום. הכל אך ורק בכח אותו עמל טהור לשמה בדברי הרשב"א, שהגן על כל אנשי א"י.

ידוע בשם החזו"א, שאמר, שבזמן שהגרמנים ימ"ש פלשו למדינת פולין, היו ב' עיירות שנכנסו אליהן, ולא פגעו בשום יהודי כלל, והיה הדבר לפלא ולנס, כידוע. האחת היתה קמניץ, והשניה גרודנא. אמר החזו"א, שכל זה היה בזכות ב' יהודים, בזכות העמל והיגיעה של הגרב"ד זצ"ל בקמניץ, ובזכות העמל והיגיעה של הגרש"ש זצ"ל בגרודנא, דהיו ידועים במידה מופלאה של עמל בתורה ויגיעה בה, ובכח זה נתקיים מ"ש ונשאתי לכל המקום בעבורם, עד כדי כך, שאפילו את המשחית העמלקי הצליח לעכב ולמנוע הגזרה בינתיים, והכל בזכות העמל והיגיעה בתורה. אלו הם פני הדברים. כשיושבים כאן בישיבה ועמלים בתורה, אין בכח שום טיל לפגוע בשום מקום בא"י, וזהו מכח חשבונות וזכויות כלל הציבור דכלל ישראל. ונשאתי לכל המקום בעבורם, כל מה דנאחז ונתלה בהציבור, ה"ה עוזר ומגין על כולם. והכל, כל מעשינו ותפילתנו ותורתנו, הכל לזכות ולטובת הצבור. בכח עמל ויגיעת התורה מבטל ומרחיק כל גזירות קשות ונתהפך הכל לטובה ולברכה עד בלי די.

פנינים
משולחן רבינו
הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלל"ה"ה
- פרשת מטות מסעי תשע"ח -

בירך על הקונם

לא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה (ל' ג')

מהכא ילפינן (חגיגה י' א') דאחרים מוחלים לו, והיינו דינא דשאלת נדרים. והנה יש לעיין במי שעשה קונם על מאכל, ובשגגה לקחו ובירך עליו, מה יעשה.

א. יאכל דבר אחר

הנה אם יכול לאכול מאכל אחר שהיתה דעתו עליו, או שיהא דעת בעל הבית על זה, ודאי שיאכל, דהרי כתב ברמ"א (סי' ר"ו סע' ו') דאם בירך על דבר ונפל והיתה דעתו גם על דברים אחרים, שפיר דמי, ופליג על המחבר, [ויש לומר דרק מספיקא פליג הרמ"א מדין ספק ברכות להקל], אבל יהא הנידון כשאין לו מאכל אחר.

ב. לעבור על הנדר ואחר כך להשאל

הנה איתא בתשובות הרשב"א (ח"ה סי' ס"ח) דלדבר מצוה מותר לעבור על נדר על מנת להשאל אחר כך.

והנידון ברשב"א באחד שנשבע שלא להיות בעיר, והנה אם ישאל מקודם שנכנס לעיר לא תחול השאלה, דאין נשאלין על הנדר עד שיחול, וקאמר הרשב"א כיון דהיתה מצוה שיהא בעיר, שרינן ליה לעבור על הנדר וליכנס לעיר, ואז יחול השבועה, ואחר כך יוכל לישאל, ועל ידי השאלה מתבטל הנדר למפרע והוה כמאן דליתא, ונמצא דאגלאי למפרע שלא עבר על הנדר. וקיימא לן (שולחן ערוך יו"ד סי' רכ"ח סע' י"ח) כתשובות הרשב"א.

מעתה לכאורה יש לומר בנידון דידן, דלדעת הרשב"א נימא ליה שיאכל ואחר כך ישאל, דהוה דבר מצוה שלא תהא ברכה לבטלה. אמנם יוכל לאכול רק כל שהוא דבזה סגי שלא תהא לברכה לבטלה.

ג. לשייר קצת

דע דהכי נמי חייב לשייר קצת, דאם לא כן לא יוכל להשאל, שהרי אכלה כולה אין נשאלין.

ולא דמי לחייב מלקות דיכול להשאל, ואם כן נימא דהוא הדין להציל מברכה לבטלה, דלא דמי, דמלקות הוא מחמת גוף האיסור.

✷ ✷ ✷

להוכיח דלא כהנ"ל

אך לא ברירא לי, אם מותר לאכול להציל עצמו מברכה לבטלה על מנת להשאל, וכדלקמן.

א. יעבור וישאל לאחר השבת

הנה תנן בסוף מסכת שבת (קנ"ז א') דאע"פ שאין נשאלין בשבת, אבל לצורך השבת נשאלין.

ותיקשי אמאי ישאל, יעבור על הנדר וישאל במוצאי שבת ויהא מותר למפרע.

וכי תימא דאיירי שכל הנדר הוא רק לצורך השבת, וממילא לאחר השבת כבר לא יוכל להשאל. אך הפוסקים לא הזכירו זאת.

אלא חזינן דלא בכל מילי שרינן לעבור על הנדר על דעת שאחר כך ישאל, ואם כן יש לומר דהוא הדין דאסרינן לענין למנוע ברכה לבטלה, ודוקא בהך דהרשב"א דהיה צורך גדול. [אע"פ שאסור למיעבד ברכה לבטלה למנוע הך צורך גדול, מכל מקום יש לומר דלברכה לבטלה לא שרינן כמו דלא שרינן על מנת שלא יתירו בשבת].

אך יש לחלק, דהאיסור לישאל בשבת קילא מהאיסור דברכה לבטלה, דהרי חזינן דנשאלין לצורך השבת אף לדברים שאינן צריכים כל כך.

ב. בירך בתענית

הנה חזינן דדנו בפוסקים (ע' שערי תשובה סי' תקס"ח סק"א) בבירך בתענית בשגגה, שכתבו שלא יאכל, [וכתב בפרי מגדים (סי' ר"ו א"א סק"ח) תקנתא שישתוק עד סוף התענית ואזי יאכל], והתינח בתענית ציבור, אבל בתענית יחיד נימא ליה שיאכל ואחר כך ישאל בו ביום.

ובלאו הכי תיקשי שיתיר הנדר קודם האכילה, ולא הוי הפסק דהוי לצורך, וכמו דמותר לעשר הפירות בין הברכה לאכילה. ויש לומר דאיירי דאין לו השתא אנשים שיתירו לו.

[אך העירוני דהא חזינן בשולחן ערוך (סי' תקס"ח סע' א') שמי שקיבל תענית ביום זה ואכל, חייב להמשיך לצום, ותיקשי אמאי לא אמרינן ליה שישאל. והנה באמת תיקשי כל נזיר ששתה יין או נטמא דיתחייב להשאל. ובשלמי נדרים דן בזה וכתב דאין צריך להפסיד מצותו. ועיין מה שהבאנו בפרשת נשא תשע"ח].

✷ ✷ ✷

אכלה כולה

הנה קיימא לן (נדרים נ"ט א') דהנודר שלא לאכול ככר לחם, ואכל כל הככר, אי אפשר כבר להשאל על הנדר.

ויש לעיין באשה שנדרה לא לאכול ככר לחם, ובעלה הפר הנדר, האם תוכל להשאל אחר כך.

ובפשוטו לא תוכל להשאל כיון שהנדר ליתא, והוה כמו באכל כל הככר שאי אפשר להשאל.

ויש לדון מהו בהפר לה בנדרים בדברים שבינו לבינה, ובנדרי ענוי נפש כשנאסר באכילה, וכדלקמן:

א. נדר בינו לבינה

הנה קיימא לן בנדרים בדברים שבינו לבינה, ההפרה רק כשהיא תחתיו, אבל אם ניסת לאחר, הנדר קיים. [ובנתגרשה ולא ניסת לאחר בטל הנדר, דהרי יכול להחזירה, ובאשת כהן שנתגרשה, יש לומר דהנדר חל מיד מכיון שכבר אי אפשר להחזירה].

מעתה יש לעיין בנדר בדברים שבינו לבינה, והפר לה בעלה, האם תוכל להשאל.

וצדדי הספק, דלחד גיסא נימא דאע"פ דהבעל הפר הנדר מכל מקום אכתי תוכל להשאל, דהרי אכתי הנדר איתא, מכיון שאם ניסת לאחר הנדר קיים.

אך לאידך גיסא יש לומר דלא תוכל להשאל, דמכל מקום עכשיו הנדר עדיין לא חל, ואם כן עכשיו לא תוכל להשאל. ויש לומר כהצד השני.

ב. אסור באכילה

הנה בהא דבעל יכול להפר נדרי ענוי נפש, יש להסתפק במאכל שאסור באכילה, האם יכול להפר. [ובפשוטו יכול].

ואם נימא דאינו יכול להפר, יש לעיין מהו אם נאסר באכילה רק לאחר ההפרה.

ואם נימא דלא הועילה ההפרה, אם כן תוכל להשאל, דאע"פ דהפר לה בעלה, מכל מקום הא עכשיו לא חל ההפרה.

[אמנם בפשוטו הועילה ההפרה, אף אם נימא דבדבר האסור אינו יכול להפר, דהרי הכא נתחדש הנדר אחר כך וכבר ירד. ואכתי צריך עיון].

ג. האם לזה יש פתח

אמנם יש לומר דלא תוכל להשאל, דלגבי הא אין לה פתח. [א"ה, היינו דאין לה פתח אלא לענין הזמן שהככר היה מותר, אמנם לגבי עכשיו שנאסר הככר אין לה פתח, דהרי בלאו הכי אסור לאוכלו].

אך באמת יש לעיין בנדרה מככר ונשאר כזית, והפתח היה רק על אכילת האתמול, האם שייך להשאל, דיש נדר ויש פתח. ולולא

שאינני כדאי היה נראה דמהני.

ואם כן בכל נדר גם לאחר ההפרה תוכל להשאל, אם נימא דלגבי הא דאינו ענוי נפש [היינו מכיון דנאסר באכילה] לא חיילא ההפרה.

אך כבר כתבנו דכל זה אינה מפאת תרי טעמי. [היינו דבפשוטו יכול להפר גם אם הדבר אסור באכילה, וגם בפשוטו הועילה ההפרה גם לאחר כך כשנאסר].

✷ ✷ ✷

קונם עיני בשינה

אמרינן בגמרא נדרים (ט"ו א') מי שאומר קונם עיני בשינה לעולם, לא חל הנדר, כיון דאי אפשר לו לקיים הנדר, דהרי אי אפשר לאדם שלא לישן ליותר מג' ימים.

וכתב הר"ן (שם י"ד ב' ד"ה ואלא) דאם היינו אומרים שחל הנדר, היה צריך שלא לישן עד שישן מעצמו באונס.

ויש לדון בדברי הר"ן בכמה אנפי:

א. נפקא מינה לדינא

הנה מדברי הר"ן יש נפקא מינה לדינא, בכגון האומר קונם עיני בשינה לעולם אם אעשה דבר מסויים.

דהנה בראי"ש (נדרים פ"ט ב') ביאר דבאמת אם יהא נדר שאי אפשר לקיים, אבל עשאו על תנאי, כגון שמתנה שיחול הנדר רק אם יעשה כך וכך, בכהאי גוונא חל הנדר, וכך כתבו תוספות (כתובות ע"א א' ד"ה שלא, גיטין ל"ה א' ד"ה דנודרת).

ועיין בחזון איש (אה"ע נשים סי' קל"ד לדף פ"ט ב') שביאר טעמא דמילתא. [דאין ביאור הגמרא הנ"ל דלא נאמר דין נדר ושבועה אלא על דבר שאפשר לקיימו, אלא הביאור דבאי אפשר לקיימו הוה שבועת שוא, דמכיון שהזהירה תורה על שבועת שוא ממילא יצאה מכלל שבועת בטוי לשבועת שוא, משא"כ בתולה בתנאי דלא הוה שוא מכיון דאפשר לקיים התנאי, אם כן לא אימעיט משבועת בטוי, ונדר ושבועה חד דינא אית להו].

והשתא יהא נפקא מינה כאשר עבר על התנאי, וחל הנדר או השבועה, אע"פ שיודע שאחר כך יהא האונס או הפיקוח נפש, מכל מקום יצטרך לחכות לעבור על הנדר עד אשר יהא האונס.

ב. מחנה ישראל

הנה כתב בספר מחנה ישראל (פ"ה אות ו') באנשי צבא המוכרחים לעשות מלאכות בשבת משום פיקוח נפש, שיעשו כל המלאכות מבעוד יום.

וכתב דאם לא עשה מבעוד יום, יש לדון האם יעשה המלאכות בבין השמשות שהוא רק ספק חילול שבת, או דילמא ימתין עד אמצע השבת שאז יהא הפיקוח נפש.

וכתב לדינא שיעשה בבין השמשות, דהרי באותה שעה הוה רק ספק חילול שבת. אך כתב בהערה דיש למילף מהר"ן הנ"ל לא כך, שהרי כתב בר"ן שימתין בשינה עד שיאנס, ותיקשי למה ימתין, הרי בלאו הכי יישן, אלא טעמא דאחר כך אנוס ועכשיו ברצון, ואם כן הוא הדין לענין בין השמשות.

[ולומר דמן התורה שרי וכל דברי הר"ן רק מדרבנן, וכל הדרבנן רק כששקול אבל לא במקום הקל הקל, כגון הכא שבבין השמשות הוה רק ספק איסור, לכאורה אין זה פשוטן של דברים.

ולחלק בין אותו יום ליום אחר, דדברי הר"ן איירי רק ביום אחר, גם כן צריך עיון. ועיין שם במחנה ישראל].

ג. יש לחלק קצת

אמנם כתב במחנה ישראל, דיש לחלק קצת, ולא פירש טעם החילוק.

והנה לכאורה יש לחלק, דדברי הר"ן איירי לענין שינה, והרי הא שישן אחר כך, לא הוה משום פיקוח נפש, אלא דבמציאות יהא כך, ונמצא דההיתר של עכשיו הוא לא מפאת פיקוח נפש, והלכך לא שרינן.

אמנם אין התירוץ מספיק, שהרי דינא דהר"ן הנ"ל איירי גם בענין אכילה, כגון בשבועה שלא יאכל שבעת ימים, דהרי כתב בר"ן בשבועות (י' א' בדפי הרי"ף ד"ה מלקין) דבלא דינא דשבועת שוא חייב להמתין שבעה ימים, ואז הרי יכול גם לא לאכול אלא שימות, ואם כן מותר לאכול משום פיקוח נפש. ונמצא דהיתר אכילתו משום פיקוח נפש, ובכל זאת כתב שימתין.

וכן בקונם על שבעה ימים והיה על תנאי נמי משמע שימתין, ואמאי, הא בזה שיאכל עכשיו יציל את נפשו.

ד. עומד ברשות היחיד וידו ברשות הרבים

הנה כתב רש"י בשבת (ג' ב') דבעומד ברשות היחיד, והיתה ידו מלאה פירות ופשט ידו לתוך רשות הרבים, אם זרק הפירות מידו, חייב מיתת בית דין משום הוצאה מרשות לרשות.

והיה נראה דדברי רש"י איירי דוקא כשיכול להחזיק ידו באויר רשות הרבים עד מוצאי שבת, אבל אם בלאו הכי יחלש ויפלו הפירות מידו לפני סוף השבת, בזה אם יזרוק לא יחלל שבת, דהרי בלאו הכי יהא חילול שבת.

אמנם טענו דאף אם בלאו הכי יפלו, מכל מקום הוה חילול שבת, דהרי אם יחלש הוה אנוס אבל השתא הוה ברצון.

והנה כדבריו מבואר בר"ן בסוגיין, אך הרי בר"ן אמרינן לה גם לענין אכילה דזה פיקוח נפש, ולענין פיקוח נפש הרי אסיק בחפץ חיים בספרו מחנה ישראל דיעשה בין השמשות.

ה. נבילה או לשחוט בהמה

הנה יש להוכיח דמותר, דהנה בחולה שיש בו סכנה שמוכרח לאכול בשר בשבת, ויש לו שתי אפשרויות, או לאכול נבילה דהוה איסור קל, [אע"פ דיצטרך לאכול ב' כזיתים ויעבור איסור נוסף בכל כזית], או יכול לשחוט בהמה בשבת דהוה רק איסור אחד, [אע"פ דהוה איסור חמור]. ופליגי קמאי איזה יעשה. ובר"ן (יומא ד' ב' מדפי הרי"ף ד"ה וגרסי) כתב דעדיף שישחוט בשבת, דעדיף עבירה אחת אע"פ שהיא חמורה, מכמה עבירות קלות.

והנה על כרחך זמן השחיטה קודם לזמן האכילה, שהרי אחרי השחיטה צריך לבשלו [על ידי נכרי], נמצא דהחולה אינו אוכלו אלא רק אחר כך. חזינן דלא קפדינן בזה שמקדים הזמן של השחיטה הקל, אע"פ שעל החמור יעבור רק אחר כך. ואם כן נילף דהוא הדין לענין בין השמשות.

ו. נמצא במדבר

הנה במשנה ברורה (ביאור הלכה סי' שד"מ סע' א') דן שלא יעשה בין השמשות, והביא ראיה, דהנה אמרינן דהנמצא במדבר ואינו יודע באיזה יום שבת, עושה מלאכה כל יום כדי חיותו. והקשה דלכאורה למה לא הרשוהו שירויח ביום אחד או בשני ימים הרבה יותר מכדי פרנסתו, כדי שיוכל לשבות אחר כך ד' וה' ימים ממלאכה, שעל ידי זה קרוב שיקיים מצות שבת כדין תורה, משא"כ עתה שהוא עושה בכל יום ויום ודאי יתחלל שבת במלאכה דאורייתא.

אלא כתב דעל כרחך הטעם מכיון שיכול להמתין, ואם כן אין לחלל שבת אלא למה שנוגע לו בכל יום לפקוח נפש

וכתב במשנה ברורה דנוכל ללמוד מזה לנידון דידן, באיש הצבא שהוצרך לו מטעם הממשלה לעשות איזו מלאכה דאורייתא, ולא היה לו פנאי בכל היום עד בין השמשות, שמוטב לו לעשות המלאכה למחר אף שאז הוא יום שבת בודאי, שאז הוא מוכרח לזה ואין עליו איסור, משא"כ עתה הוא מחלל שבת ברצונו בספק.

ושוב דחה דבשלמא התם בהולך במדבר הוא שני ימים, משא"כ הכא לענין בין השמשות הוא יום אחד, ואם כן מה נפקא מינה בין תחילת השבת לאמצע השבת, הרי אדרבה מוטב יותר שיקדים דאפשר שינצל על ידי זה מחילול שבת.

אמנם לענ"ד יש לדחות באופן אחר, דהתם בהולך במדבר איכא טעמא אחרינא, דהיאך נתיר הכל ביום אחד, הרי להצד שהיום שבת הא יכול לעשות בהיתר.

ו. יום טוב בערב שבת

הנה כעין הנ"ל יש לדון ביום טוב דחל בערב שבת, וידעינן שבשבת יצטרכו לעשות מלאכה משום פיקוח נפש, ואפשר או לעשותה כבר ביום טוב או לחכות לשבת, מי אמרינן שיעשה המלאכה רק בשבת, דמותר לעשות המלאכה רק בשעת הסכנה, או דלמא אמרינן דגם השתא חשיבא הצלה על העתיד, ומותר כבר לעשות המלאכה ביום טוב, ואדרבה עדיף לעשותה ביום טוב מפאת הקל הקל תחילה, וכמו בהיו לפניו נבילה וחלב, דיאכל הנבילה דהוה רק מלקות, ולא החלב

דהוה כרת, והוא הדין בדידן עדיף לעשות מלאכה ביום טוב דהוי רק לא תעשה, ולא בשבת דהוי איסור סקילה.

וכתב בהרחב דבר (של הנצי"ב פרשת קרח י"ז י"א) שיעשה המלאכה ביום טוב. והנה זה כגיסא בביאור הלכה שיעשה בין השמשות, וכדאסיק במחנה ישראל.

אמנם באגרות משה (ח"ג או"ח סי' ס"ט) פליג על ההרחב דבר, והיינו כאידך גיסא דהביאור הלכה.

ח. אכילה ביום הכיפורים

הנה אטו ביום הכיפורים במוכרח לאכול משום פיקוח נפש, ואם יאכל בבוקר פחות פחות מכשיעור שפיר דמי, ואם ימתין אחר כך יצטרך לאכול כשיעור, האם נימא צריך להמתין עד הרגע האחרון,

ולכאורה להמחנה ישראל ולהרחב דבר יקדים, אך להמשנה ברורה בביאור הלכה צריך עיון, ולאגרות משה באמת יאחר.

ולולא שאיני כדאי יש למיזל בתר פיסקא דהמחנה ישראל.

✷ ✷ ✷

נדרה בין השמשות

כתב הגרע"א (ח"ג סי' א') דאם נדרה בבין השמשות, לכאורה היאך יפר לה הבעל, דילמא התחלף היום באמצע, ונמצא דכבר אינו יום שמעו.

ויש לדון מהו בהפר תוך כדי דיבור להנדר:

א. תוך כדי דיבור יכול להפר

הנה כתב הגרע"א (שם) דתוך כדי דיבור מיהת יכול להפר אף שנתחלף היום באמצע, כיון דמקודם לא יכל להפר.

ב. אחרי התוך כדי דיבור הוה ודאי לילה

הנה יש לעיין לפום דינא דהגרע"א דיכול להפר תוך כדי דיבור, מהו אם נדרה בסוף בין השמשות, והיה פחות מתוך כדי דיבור לפני ודאי צאת הכוכבים, דאמרינן דיכול להפר אף בלילה, האם יכול להפר רק תוך כדי דיבור להנדר, או דילמא יכול להפר כל המעת לעת כולו.

ואין ראיה ממה שכתב הגרע"א הנ"ל דיכול להפר רק תוך כדי דיבור, דהתם כיון שנמצא באמצע בין השמשות, חיישינן שנתחלף היום בכלות התוך כדי דיבור, ונמצא דעכשיו כבר נגמר היום שמעו, משא"כ הכא דהתחלפות היום יכולה להיות רק באמצע התוך כדי דיבור.

ולכאורה יהא הדין שבאמת יהא לו כל המעת לעת שלאחריו, כי מכיון דתוך כדי דיבור להנדר נעשה צאת הכוכבים, נמצא דבצאת הכוכבים עדיין לא חייל הנדר, ואם כן יהא לו גם כל היום דאחר כך.

ג. שמע הנדר הצהריים

הנה אם שמע את הנדר בצהריים והפר לאחר השקיעה, חיישינן שמא השקיעה הוה לילה ולא חיילא ההפרה, אך מכל מקום יש כאן ספק הפרה, דדילמא בין השמשות יום ואם כן אכתי הוה יום שמעו, ואם כן עכשיו הוה רק ספק נדר.

✷ ✷ ✷

כולו מן היום או מן הלילה

הנה אסיק הגרע"א (שם) דיוכל להפר מכח ספק ספיקא, דילמא כולו מן היום ודילמא כולו מן הלילה.

א. מלאכה בבין השמשות בין שבת ליום כיפור

הנה בסוגיא בכריתות (י"ט א') סבירא ליה לר' אליעזר דלא בעינן ידיעת חטאת, והלכך במסופק אם אכל חלב או אכל נותר, מביא חטאת, אע"פ דאינו יודע על איזה חטא מביא החטאת.

וכן במסופק אם עשה מלאכה ביום הכיפורים או עשה בשבת, מכל מקום חייב חטאת.

וקאמר (שם י"ט ב') ר' יוסי, דאף לר' אליעזר היינו רק כשעשה כל המלאכה או בשבת או ביום הכיפורים, אבל אם עשה מלאכה בבין השמשות בין שבת ליום הכיפורים כאשר מקדשים על פי הראיה, יהא פטור, דילמא עשה חצי שיעור בשבת וחצי שיעור ביום הכיפורים.

הרי דלא אמרינן דחייב מחמת הך ספק ספיקא דדילמא כולו מן היום ודילמא כולו מן הלילה.

ב. בין השמשות כהרף עין

יש ליישב, דר' יוסי לשיטתו (שבת ל"ד ב') דסבירא ליה דבין השמשות כהרף עין. ולפי זה איירי באופן דידעינן בודאי דחצי שיעור היה בשבת וחצי שיעור ביום הכיפורים.

אך בגמרא (שם) איתא דחכמים השיבוהו מהמגביה חפץ בבין השמשות שבין שבת ליום הכיפורים כדי להוציאו מרשות לרשות, דחייב מיד בהגבהה, [כמבואר ברש"י דהיינו הוצאה, שיש הגבהה שהיא הוצאה, כגון שהחפץ ברשות היחיד סמוך לרשות הרבים והוא עומד ברשות הרבים, ומיד כשמגביהו חייב], וקאמר עלה ר' יוסי דגם בזה באמת פטור, דחיישינן שנתחלף באמצע, דהרי בכל עשייה איכא שהיה מועטת.

הנה חזינן דקאי גם על בין השמשות דכהרף עין, ואמרינן ביה דפטור משום דחיישינן שנתחלף באמצע העשיה אע"פ דליכא אלא שהיה מועטת, ולא אמרינן ספק ספיקא דחייב. [א"ה, דהכא ליכא למימר דידעינן בודאי דחלק היה בשבת וחלק ביום כיפור, דבשהיה מועטת אי אפשר לחלקו באופן ודאי].

ג. סגי בהגבהה לחוד

ברבינו גרשם (שם) איתא דדעת חכמים דאי אפשר לחלק המלאכה ולומר שחצי היה בשבת וחצי ביום הכיפורים, דהרי סברי דסגי בעקירה, ואם כן איירי שהיה עומד ברשות היחיד בבין השמשות והגביה חפץ ברשות הרבים, דמשעה דאגבהה בבין השמשות חייב, והרי הגבהה אפשר להיות כהרף עין, וליכא למימר בה דמקצתה היתה היום ומקצתה למחר.

וצריך עיון הא לכולי עלמא בעי גם הנחה וכדחזינן במתניתין ריש שבת. ויש לומר דהתם גרע, דידו הפשוטה גרע.

תו יש לעיין דאף אם לא בעינן הנחה מכל מקום בעינן שיעבור לרשות אחרת, ובעינן שיעבור כל החפץ דאם לא כן הוה אגודו ברשות הקודמת, ואם כן אכתי יכול להתחלף הזמן באמצע.

✷ ✷ ✷

מכה בפטיש על הסדן

תו כתב רבינו גרשום (שם) דיש מפרשים דהגבהה דאיירינן התם היא מכה בפטיש, שמכה בקורנוס על הסדן בבין השמשות, ובההיא הגבהה אין בה שהיה, ואי אפשר שלא תהא כולה או בשבת או ביום הכיפורים. וכן הוא בתוספתא בכריתות (פ"ב הט"ו). [ואמרינן בגמרא דר' יוסף קאמר דנחלף בין הגבהה ובין ההכאה].

א. לחכמים אזלינן בתר ההכאה

הנה כתב בשיטה מקובצת דמדברי חכמים מתבאר דהמלאכה רק המכה בפטיש, [וכמבואר בשבת (ק"ג א') דכן מרדדי טסים היו עושים להכות בפטיש כדי שיהא חלק ולא יפגע בטס הזהב], ולכן אם הגביה הפטיש מערב שבת והורידו בשבת, חייב, נמצא דמכיון דלא אזלינן בתר ההגבהה אלא רק בתר ההכאה, אם כן במכה בבין השמשות שבין שבת ליום הכיפורים חייב, דההכאה אין בה שהות ליחלק לשנים.

[אמנם לדעת ר' יוסי אזלינן גם בתר הגבהה, שאם הגביה בערב שבת והוריד בשבת פטור, ואם כן הרי בהגבהה איכא שהות].

ב. כשהפטיש סמוך לסדן

הנה יש לשאול, דלכאורה פשוט דהזורק חץ בשבת ועשה מלאכה ביום הכיפורים שבמוצאי שבת, יהא פטור, לדעת אבני נזר (או"ח סי' מ"ח, ובאגלי טל זורע ח' ח') דהעושה פעולה בשבת ונעשתה המלאכה במוצאי שבת דפטור.

מעתה הרי לכאורה גם פעולת ההכאה אפשר לחלק לשנים, דהנה כשמוריד הפטיש על הסדן, כאשר הפטיש סמוך מאד לסדן, דהיינו שהפטיש רק נוגע בו אך הטס טרם נעשה חלק, הרי לא יוכל לעצור תנועת הפטיש, וחשיב שכבר עשה הפעולה, ואחר כך התחלף היום זמן מועט ביותר לפני שנגמרה הפעולה, ולא מצי לאהדורה, ובהאי גוונא פטור עושה המלאכה, דבשבת ליכא לחייבו, דהתוצאה היתה במוצאי שבת, וביום הכיפורים ליכא לחייבו, דהפעולה היתה בשבת.

ואם כן אכתי נימא דיתחלק הזמן, ומאי טעמא דחכמים דהשיבו על ר' יוסי.

ג. קפץ על אריה

על כן היה נראה, דיש לשאול מי שעמד על הגג בערב שבת וקפץ והגיע לקרקע בשבת והרג אריה לשם עורו, האם חייב על מלאכת שבת.

וצדדי הספק, דלחד גיסא יש לומר דחייב, דאין פטור אונס, דהרי השתא קא עביד בידים, אמנם לאידך גיסא יש לומר דפטור, דהשתא הוה אנוס, דלא חשיבא בידים דהוה ליה כגרזן ביד החוצב.

והעירוני דבנימוקי יוסף (בבא קמא י' א' בדפי הריף ד"ה אשו) הכריח דמותר להדליק נרות בערב שבת אע"פ דנשארו דולקים בשבת, דאין לומר דקא עביד בידים שהרי אנוס. ועדיין יש לומר דמכל מקום גופו שאני.

ד. מבקש מנכרי שיזרקנו

וכן יש לשאול בנמצא על הגג ולמטה יש אריה, ומבקש נכרי שיזרקנו על האריה, האם יהא חייב.

[בזה העירוני מתוספתא בשבת (פי"א הט"ז) דהכותב ואחד מחזיק בידו, דלגירסא דידן המחזיק הקולמוס הפטור והשני חייב, ולגירסת הגר"א הוא בהיפוך. ועיין בתבואות שור שהביא דברי התוספתא לענין שוחט כשנכרי מחזיק ביד ישראל].

ועיין בהא שדנו בתוספות (פסחים כ"ה ב' ד"ה אף, ושאר דוכתי) לענין מי שזורקים על התינוק אם מקרי רוצח.

ה. מהו בפטיש

מעתה אם נימא דחייב מכיון דחשיב דקא עביד בידים, יש לעיין בפטיש האם דמי לעושה בגופו או לזורק חץ. ותליא דנהי דאינו יכול להרפות ברגע האחרון, אם בכל זאת היה בלא ידו, האם הפטיש היה פועל, ובפשוטו היה פועל. ואם כן דמי לזורק חץ.

ואם כן אכתי תיקשי מאי השיבו חכמים לר' יוסי, הרי אם התחלף היום זמן מועט לפני גמר הפעולה, אם כן חשיב שהפעולה נעשתה בשבת והמלאכה רק ביום הכיפורים. אמנם אם דמי לעושה בגופו, אם כן איכא גם פעולה ביום הכיפורים.

ו. כיבוי ותולש

הנה בראי"ש (כריתות שם) הקשה דמשכחת לן בכיבוי נר כשמנשב על האש. [וכן הקשה מתולש. והעירו דמשכחת לן גם במדליק].

ויש להקשות על הראי"ש הרי זה ודאי דמי לחץ.

עניני שבת

נדר שהותר בשבת

אמרינן בגמרא שבת (מ"ו ב') דנשאלין על נדרים בשבת, ולא אמרינן מיגו דאתקצאי, וטעמא, דבקלות יכול להשאל על נדר, דסגי בג' הדיוטות. [ולא דמי לראיית בכור דאמרינן מי יימר דמיזדקק חכם].

תו אמרינן [לעיל מיניה] דמהני הפרת הבעל, ולא אמרינן מיגו דאתקצאי, מפאת דכל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת, וסמכה עליה דמיפר לה ביום שמעו.

שמעינן מהכא דבלא סברות אלו הוה אסרינן החפץ לאחר שנשאל, אע"פ שאגלאי מילתא למפרע שלא היה נדר.

ונפקא מינה לדינא מי שטלטל קונם בשבת, אם מורינן ליה שישאל כדי להפקיע למפרע איסור טלטול. [עיין בשפת אמת שם].

✷ ✷ ✷

מעתה יש לעיין בהקדש שנשאל עליו, וכן בתרומה טמאה כשנשאל עליה, [בגוונא דלא יהא טבל למפרע], האם נימא מיגו דאתקצאי.

א. צדדי הספק

צדדי הספק, מי אמרינן דרק בקונמות אמרינן דלא הוה מיגו דאתקצאי מכיון דמצוה לאתשולי, או דילמא הכי נמי בכל מילי. ולכאורה אין לחלק.

וגם יש להוסיף דהא דנשאלין לצורך השבת איירי בכל גוונא אף היכא דלא קיימא לאתשולי. ובפתחי תשובה (יו"ד סי' ק"ב סק"י) איתא דיש לומר דשבועות לא חשיבי יש לו מתירין כיון דלא אמרינן בהם מצוה לאתשולי, ובפשוטו נשאלין גם על שבועות לצורך השבת.

ב. נדר על אמצע השבת

מעתה כיון דנימא דהקדש שנשאל עליו לא אמרינן ביה מיגו דאתקצאי אע"פ דלא קיימא לאתשולי, הנה יש לעיין היכא דהיה נדר ולא נשאל עליו, אבל הנדר היה עד אמצע השבת, האם נימא ביה מיגו דאתקצאי, או דילמא נימא כיון דיכול להשאל ואז לא הוה מיגו דאתקצאי, הוא הדין בכל הפקעות אחרות.

ולכאורה איכא למילף דאמרינן מיגו דאתקצאי, מהא דהוצרכנו בהפרה לטעמא דכל הנודרת, ותיפוק ליה דאיתא בשאלה. אך יש לדחות דהוצרכנו להאי סברא בנדר על דעת רבים דליתא בשאלה.

תו יש לומר דסוגיין דקאמרה כל הנודרת היינו מקמי דידעינן דבשאלה לא אמרינן מיגו דאתקצאי.

ג. יחיד מומחה

יש להוכיח דלא אמרינן מיגו דאתקצאי, דהנה אם התירו נדר בשבת על ידי יחיד מומחה, בפשוטו לא אמרינן מיגו דאתקצאי, אע"פ דלא שכיח ודמי לבכור, והיינו מפאת דהיה אפשר על ידי ג' הדיוטות, ואם כן הוא הדין במילי אוחרי.

ויש לומר דלענין יחיד מומחה וג' הדיוטות, שם שאלה חדא הוא.

ד. מיושב קושיית הצל"ח

השתא אם נימא תרתי, גם דבהקדש שנשאל ליכא מיגו דאתקצאי, וגם היכא דאיכא שאלה, לא אמרינן מיגו דאתקצאי גם בהפקעות אחרות, אם כן יש ליישב קושיית הצל"ח,

דהנה אמרינן בגמרא ביצה (כ' ב') דלדברי האומר נדרים ונדבות אין קרבין ביום טוב, אם עבר ושחט, יאכל הבשר לאחר זריקה, והקשה בצל"ח הא מיגו דאתקצאי.

והשתא יתיישב, דמכיון דהיה יכול להשאל על ההקדש, ליכא מיגו דאתקצאי, אע"פ דלא היה הפקעה של שאלה אלא של זריקה.

ה. אחרי השחיטה לא יוכל להשאל

וכי תימא דהא אחרי השחיטה לא יוכל להשאל, מפאת דמשוי לה חולין בעזרה. ובאמת גם לאחר הסמיכה לא יוכל לישאל, לפי הגרע"א בחגיגה (ד' א') דאין לסמוך על בהמת חולין בעזרה.

[וכן לאחר זריקה כתבו בתוספות בכריתות (י"ג ב' ד"ה ארבע) דאי אפשר להשאל, אך מפאת הא לא איריא דהרי עם הזריקה הותר הבשר].

אך כל זה אינו, דמכל מקום עד הסמיכה או עד השחיטה יכול להשאל, ונמצא דהמיגו דאתקצאי חל רק אחרי הסמיכה והשחיטה, ואם כן בזה דיינינן אין מוקצה לחצי שבת כדקיימא לן הכי.

ו. יחיד מומחה

בהא דכתבנו למידן כשנשאל ביחיד מומחה אם יהא מיגו דאתקצאי כיון דאפשר בג' הדיוטות.

כמדומה שטעותא, דהרי איכא למאן דאמר (נדרים ע"ז א') דבשבת נשאלין רק על ידי יחיד מומחה, ותיקשי הוה ליה מיגו דאתקצאי.

ובפשוטו יש לומר דיחיד מומחה שכיחא, ורק ג' מומחין כגון בבכור לא שכיחי, ואם כן אזדו דברינו.

[וקצת יש לומר דלהך מאן דאמר יעמיד מתניתין בלא אוסרתה על כולי עלמא, אך מה נענה לאידך תירוץ בתוספות דלענין אכילה לא סגי שמותר לאחריני].

שוב נמצא קושיא הנ"ל להשיטות דבעינן יחיד מומחה אם כן ליהוי מיגו דאתקצאי, בישועות יעקב (סי' תקפ"ו בחידושי הגאון רמ"ז) ונשאר בצריך עיון גדול.

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה וכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

המערכת סוקולוב 17 א' דירה 7 ב"ב
טל' 035703949
L5703949@gmail.com

גליון
168
שנה ד'
תשע"ח

"שלמים מציון"

דברי תורה בפרשת השבוע בהלכה ובאגדה מתורתו של מורנו ורבנו הגאון הגדול רבי שלו' בן ציון פלמן זצוק"ל

פרשת מטות מסעי

בגדר קיום הנדר בשתיקת יום שמעו

"ושמע אביה את נדרה ואסרה אשר אסרה על נפשה והחריש לה אביה, וקמו כל נדריה וכל אסר אשר אסרה על נפשה יקום וגו'. ושמע אישה ביום שמעו והחריש לה, וקמו נדריה וגו'. ואם החרש יחריש לה אישה מיום אל יום והקים את כל נדריה או את כל אסריה אשר עליה, הקים אותם כי החרש לה ביום שמעו". (פרק ל' פסוק ה'–ט"ו).

הנה בכל הפסוקים הללו במקום שכתוב שהנדר הוקם מכח "והחריש לה", שכאשר האב או הבעל שמעו את הנדר ושתקו, חל הנדר ואי אפשר שוב להפר אותו, בתרגום יונתן כותב בכל המקומות הללו שהשתיקה היתה מתוך כוונה לקיים את הנדר, שהאב או הבעל בשעה ששמעו את הנדר ושתקו, לא מדובר בסתם שתיקה, אלא מדובר בשתיקה מתוך כוונה לקיים את הנדר.

וז"ל התרגום יונתן בפסוקים לפי הסדר, "וישמע איבהא ית נדרהא וכל איסרהא דאסרת על נפשה, **ויתכוון וישתוק לה איבהא**, ויתקיימון כל נדרהא וכל איסרא דאסרת על נפשה יתקיים וגו'. ואין בתר דאתנסיבת נדרת וישמע בעלה, **וביומא דשמע יתכוון לקיימותהון וישתוק לה** וגו'. ואין **משתק ישתוק ומתכוון לה בעלה**, מיומא דשמע ליומא חורן, ויתקיימון כל נדרהא או ית כל איסרהא דעלה, ובמשתוקיה קיים יתהון ארום שתיק לה ביומא ואתכוון ולא שרינון ביומא דשמע".

מבואר בתרגום יונתן שההלכה הזו ששתיקה (של האב או של הבעל) ביום שמעו מקיימת את הנדר, מדובר באופן שהשתיקה באה מתוך כוונה לקיים את הנדר. דהנה בפשוטו היה מקום להבין את דין שתיקה ביום שמעו בצורה אחרת, שבעצם הנדר של האשה מצד עצמו הוא נדר שצריך לחול, אלא שהתורה נתנה לאב ולבעל זכות להפר את הנדר ביום שמעו, וכאשר שתק ביום שמעו ולא הפר, איבד את זכותו, וממילא הנדר קיים מצד עצמו. אבל לפי דברי התרגום יונתן שכותב שההלכה הזו ששתיקה ביום שמעו מקיימת את הנדר, מדובר באופן שהאב והבעל שותקים מתוך כוונה ומחשבה לקיים את הנדר, מוכח שלמד את דין שתיקה ביום שמעו באופן אחר, שאין זה רק ביטול זכות ההפרה, אלא עיקר הדין הוא שהשתיקה היא מה שפועלת לקיים את הנדר, ועל כן צריך שישתוק מתוך כוונה שמסכים לנדר, ומחמת כן יש כח בשתיקה לקיים את הנדר.

הקמה בלב

וכדברי התרגום יונתן מצינו בר"ן בנדרים בסוף פרק נערה המאורסה (דף ע"ט א'), שאמרו בגמרא שיש חומרא בהקמה יותר מהפרה, "שהשתיקה מקיימת, ואין שתיקה מבטלת. קיים בלבו קיים, הפר בלבו אינו מופר". [ההבדל בין שתיקה להקמה, הוא ששתיקה מקיימת את הנדר רק אם שתק בכל יום שמעו, ואילו הקמה אם הקים את הנדר כששמעו הנדר התקיים מיד אפילו שעדיין לא עבר יום שמעו. וזהו מה שהגמרא אומרת בהמשך "קיים אין יכול להפר", שברגע שקיים את הנדר מיד הוקם הנדר ובטל ממנו הזכות להפר, אפילו שעדיין לא עבר יום שמעו].

מבואר בגמרא שבהקמה אם קיים בלבו קיים, שכדי להקים ולקיים את הנדר, אין צריך לומר את ההקמה בפה, אלא גם הקמה בלב נחשבת להקמה.

והמקור לכך שהקמה בלב נחשבת להקמה, כתב הר"ן שהוא נלמד משתיקה ביום שמעו, וז"ל "ונראה בעיני דילפינן לה משתיקה דיום שמעו שהיא מקיימת, דטעמא מאי משום דכיון שעבר יום שמיעה ולא הפר גלי אדעתיה שהוא רוצה בקיומו של נדר, אלמא כל שבלבו לקיימו סגי, אלא דיהיב ליה רחמנא כל ההוא יומא להפרה משום דעד דערבא שמשא לא מוכח מידי שיהא רוצה לקיים דדלמא בתר הכי מפר לה, כיון דבתר דעתיה בלחוד אזלינן, ומינה דכל שקיים בלבו קיים לאלתר דהוה ליה כאילו עבר יום שמיעה".

מבואר בר"ן שההלכה של הקמה בלב שנחשבת להקמה נלמדת מההלכה של שתיקה ביום שמעו, שיסוד הדין ששתיקה ביום שמעו מקיימת את הנדר הוא משום שעל ידי השתיקה כל יום שמעו, יש לנו גילוי דעתו של האב או הבעל שהוא רוצה לקיים את הנדר. ומזה יש ללמוד שאם עיקר ההקמה בשתיקת יום שמעו הוא מצד הגילוי דעת שהוא הסכים לנדר וקיימו, אם כן באמת קיים בפועל בלבו, צריך להיות שהנדר הוקם מיד ושוב אין אפשרות לבטלו ולהפר אותו.

ובדברי הר"ן הללו מפורש שההגדרה של שתיקה ביום שמעו היא שבשתיקה מונח מעשה קיום מצד האב או הבעל לנדר, שהשתיקה היא מגלה לנו את דעתם שהם מקיימים את הנדר, וזהו הקיום שמכוחו הנדר מקויים. ומשום כן לומד הר"ן מזה שרואים שבהקמת הנדר מועיל הקמה בלב, שהרי כל דין ההקמה בשתיקה ביום שמעו פועל מכח דברים שבלב, שהמחשבה הזו שמתגלה לנו אחרי יום שמעו שדעתם לקיים את הנדר היא מחשבה בלב, שהרי הם לא אמרו בפה שמקיימים את הנדר, אלא עצם הדבר שעבר יום שמעו ולא הפרו לנדר זה מוכיח שדעתם לקיים את הנדר ובכח זה הנדר מתקיים. וממילא יש ללמוד מזה שאם האב והבעל הקמו בפועל את הנדר מיד כששמעו, אלא שההקמה היתה בלב ולא בדיבור, שההקמה בלב תחשב להקמה. שמשתיקה ביום שמעו אנו למדים שדין הקמה לא צריך להיות דווקא בפה, אלא מועיל גם בלב.

שתיקה המקיימת

ולכאורה, אם ההגדרה של שתיקה ביום שמעו שהנדר מתקיים, הוא רק שהתורה נתנה לאב ולבעל זכות הפרה ביום שמעו, וכיון שלא קיימו את זכותם ממילא הנדר מתקיים מצד עצמו. שבעצם הנדר של האשה מצד עצמו הוא נדר גמור, אלא יש לאב ולבעל זכות הפרה ביום שמעו, ואם לא הפרו ולא השתמשו בזכותם זו, נשאר הדבר שהנדר קיים מצד עצמו. אם כן דברי הר"ן תמוהים מאוד, שאי אפשר ללמוד מדין שתיקה ביום שמעו לדין הקמה בלב, שבשתיקה ביום שמעו האב והבעל לא עושים שום מעשה בשביל לקיים את הנדר, אלא הנדר מתקיים מצד עצמו שכיון שלא השתמשו בזכותם להפר, ממילא הנדר קיים. אבל בהקמה, האב והבעל עושים מעשה בפועל כדי לקיים את הנדר, ומה ראיה מדין שתיקה ביום שמעו לדין הקמה בלב.

אלא בהכרח שהר"ן לומד שההגדרה של שתיקה ביום שמעו כדברי התרגום יונתן, שההקמה של השתיקה היא מצד הכוונה של האב והבעל לקיים את הנדר, אם כן בכל שתיקה כל יום שמעו מונחת מחשבה חיובית לקיים את הנדר ובזה הנדר מתקיים. ומעתה יש ללמוד מזה שאם בשתיקה ביום שמעו עיקר קיום הנדר נעשה מכח המחשבה שלהם לקיים את הנדר, אם כן רואים מזה שבדין הקמה הקמה בלב נחשבת להקמה, וממילא אם בפועל יחשבו מחשבת הקמה הנדר יתקיים מיד.

*

דברים שבלב בקיום בלב

הנה הרעק"א בגליון הש"ס הקשה על דברי הר"ן מה הראיה משתיקה ביום שמעו לדין הקמה בלב, דבאמת גם לפי ההגדרה של הר"ן בשתיקה ביום שמעו שעל ידי השתיקה מוכח שהיה מעשה הקמה מצד האב והבעל וזה מה שמקיים את הנדר, עדיין יש לחלק ולומר שאי אפשר ללמוד מזה לדין הקמה בלב. משום שבהקמה בלב כל ההקמה היא רק דברים שבלב, ואין שום הוכחה שמוכיחה לנו כלפי חוץ שכך חשב בלבו, ועל כן ההקמה הזו היא בגדר דברים שבלב שאינם דברים, ולא חלה ההקמה. אבל

בשתיקה ביום שמעו, עצם הדבר ששתק כל יום שמעו ולא הפר את הנדר, הוא מוכיח ומגלה את דעתו לכולם שהוא מקיים ורוצה את הנדר, ובמקום שהמחשבה גלויה לכולם אין זה בגדר דברים שבלב ומשום כן ההקמה הזאת חלה. אולם במקום שקיום הנדר הוא בלב בלבד, ואין כלפי חוץ הוכחה לקיום הזה, הרי זה נשאר בגדר דברים שבלב שאינם דברים.

וז"ל הרעק"א, "קשה לי הא קיי"ל דאף דדברים שבלב לא הוו דברים, מכל מקום היכא דמוכח וגלוי לכל הוי דברים כההיא דמברחת וכדומה, אם כן מה ראיה דבשתק כל יום השמיעה דאנו דנין דמוכח שהוא רוצה בקיומו של נדר וגלוי לנו כוונתו משום הכי הוי קיום, אבל בקיים בלבו שאינו גלוי לכל הוי ככל דברים שבלב דלא מהני, וצע"ג".

דברים שבלב שאינו סותר לדיבור ומעשה

ובדעת הר"ן שלומד שמועיל הקמה בלב מדין שתיקה ביום שמעו, מבואר שסובר שאין בהקמה חסרון של דברים שבלב, ולכן אפשר ללמוד את זה משתיקת יום שמעו. ובטעם הדבר שסובר שאין בהקמה שבלב את החיסרון של דברים שבלב, י"ל על פי דברי הרשב"א בקידושין (דף נ' א') שכותב שכל ההלכה שדברים שבלב אינן דברים נאמרה רק במקום שהדברים שבלב סותרים למעשיו ולדיבוריו, ובזה כיון שכנגד הדברים שבלב ישנו דיבור ומעשה שמכחיש וסותר לדברים שבלב, על כן נאמרה ההלכה שדברים שבלב אינם דברים, שאי אפשר להכחיש דיבור ומעשה על ידי דברים שבלב שאין להם שום מציאות במציאות. אבל במקום שהדברים שבלב אינם סותרים לדיבור או למעשה, לא נאמרה ההלכה שדברים שבלב אינם דברים, ובלב באמת אפשר לפעול חלות וקנין אפילו על ידי דברים שבלב.

והרשב"א מיישב בזה את הקושיה מתרומה, דהנה בתרומה נאמר בפסוק "ונחשב לכם תרומתכם" שהתרומה ניטלת במחשבה, שאפשר להפריש תרומות ומעשרות על ידי מחשבה. והקשה הרשב"א אם דברים שבלב אינם דברים אם כן איך התרומה חלה במחשבה, ומצד שני אם רואים שהתרומה חלה במחשבה אם כן נלמד מכאן שדברים שבלב הם דברים, ומדוע יש מ"ד שסובר שדברים שבלב אינם דברים.

ועל כך מיישב הרשב"א את התירוץ שכל מה שאנו אומרים שדברים שבלב אינם דברים נאמר דווקא במקום שהדברים שבלב סותרים לדיבורו או למעשיו, שבזה ההלכה היא שדברים שבלב אינם יכולים לבטל או להכחיש דבר שיש לו מציאות במציאות. אבל אם הדברים שבלב אינם סותרים לדבורו או למעשיו, הרי לכולי עלמא דברים שבלב הם דברים. וממילא בהפרשת תרומה הפרשת התרומה בלב אינה סותרת לשום דבר לא לדיבורו ולא למעשיו, ועל כן יכולה ההפרשה לחול בכח דברים שבלב. אבל במקום שהדברים שבלב סותרים לדבורו או למעשיו אין שום הוכחה מתרומה שנאמר בזה שדברים שבלב הרי הם דברים, אלא בזה באמת דברים שבלב אינם דברים.

ומעתה לפי זה מיושבים דברי הר"ן שבהקמת הנדר בלב, אין ההקמה שבלבו מכחישה לשום דבר, שאין כאן לא דיבור ולא מעשה שמכחיש את ההקמה שעושה בלבו, ועל כן ההקמה שבלב דומה לתרומה שבזה לכולי עלמא דברים שבלב הם דברים. וממילא אי אפשר לומר שבהקמה יש חיסרון של דברים שבלב וכמו שהקשה הרעק"א, משום שכל החיסרון של דברים שבלב נאמר רק במקום שהדברים שבלב סותרים לדיבורו ולמעשיו, אבל כאן בהקמה שאין זה סותר לדיבורו או למעשיו, אין בזה חיסרון של דברים שבלב, אלא אפילו שההקמה בלב היא מועיל להחיל דין הקמה על הנדר.

דיבור בנדר

אלא שלפי זה יש להבין מדוע הוצרך הר"ן להוכיח את דין הקמה בלב מדין שתיקה ביום שמעו, איזה חיסרון יכול להיות בהקמה בלב שצריך להוכיח משתיקה ביום שמעו שמועלת הקמה בלב, הלא אם אין בהקמה חיסרון של דברים שבלב (כיון שאינה סותרת לדבורו ולמעשיו), אם כן איזה צד יש לומר שהקמה בלב לא תועיל עד כדי כך שצריך להוכיח משתיקה ביום שמעו שמועלת הקמה בלב.

ונראה לומר שבאמת הקמה שבלב כיון שאינה סותרת לדיבורו ולמעשיו, ממילא אין בזה את החיסרון של דברים שבלב, אלא שעדיין יש צד לומר שאפילו שחיסרון של דברים שבלב אין בהקמה, בכל זאת יתכן שההקמה לא תועיל בלב. משום שבנדרים כתוב בפרשת כי תצא (דברים פרק כ"ג פסוק כ"ד) "מוצא שפתיך תשמור", שכדי להחיל חלות נדר צריך דווקא דיבור בפה, ואי אפשר להחיל חלות נדר על ידי דברים שבלב. וכן נפסק להלכה ברמב"ם בהלכות נדרים (פרק ב' הלכה ב') שכתב, "ואין הנודר נאסר בדבר שאסר על עצמו, עד שיוציא בשפתיו וכו'". ומעתה יש לדון ולומר כיון שהקמה היא כעין נדר, שההקמה הוא המקיים ומחיל את הנדר, אם כן יתכן שכשם שחלות נדר חל רק בפה ולא חל על ידי דברים שבלב, הוא הדין בהקמה, חלות ההקמה תחול דווקא על ידי דיבור בפה ולא על ידי דברים שבלב.

ויסוד הדברים הם על פי דברי הר"ן בנדרים (דף ס"ט א') שכותב על דברי הגמרא שיש שאלה בהקם, שלאחר שהאב או הבעל הקימו את הנדר יכולים הם להשאל על ההקמה ולבטלו, ומבאר הר"ן שהטעם שיש שאלה בהקמה הוא משום שההקמה כעין נדרא הוא, ועל כן כשם שבנדר יש שאלה הוא הדין בהקם יש שאלה. ומעתה יש צד לומר שהוא הדין לגבי דברים שבלב, כיון שבנדר צריך דווקא דיבור בפה ולא מועיל נדר בלב, הוא הדין לענין הקמה שהוא כעין נדר ההקמה תחול דווקא כשהיא בפה ולא כשהיא בלב. (ואפילו שאין בהקמה חיסרון של דברים בלב, כיון שאין זה סותר לדיבור ולמעשה, בכל זאת יש הלכה בנדר שאין הנדר חל אלא על ידי דיבור, ומשום כן יש לומר שההקמה לא תועיל בלב).

ולזה מביא הר"ן ראיה משתיקה ביום שמעו, שבשתיקה ביום שמעו אנו רואים שהשתיקה מקיימת את הנדר, שבזה ששתק כל יום שמעו, הרי הוא מגלה את דעתו ורצונו שהוא חפץ לקיים את הנדר, ובכח המחשבה שחושב לקיים את הנדר מתקיים הנדר, ואפילו שאינו מוציא בפה שום דיבור על ההקמה בכל זאת הנדר מתקיים במחשבה הזו בלבד שחושב לקיים את הנדר. ומעתה יש ללמוד מזה שהוא הדין לענין הקמה בלב, שהיא נחשבת להקמה, ואין הלכה שבהקמה צריך דווקא דיבור בפה. ובשתיקה אנו רואים שאפילו שהקמה היא כעין נדר, בכל זאת אין דינה כדיני נדר, ודווקא בנדר נאמרה ההלכה שנדר צריך לנודרו בפה, ואילו בהקמה אין הלכה שצריך דווקא דיבור אלא אפילו הקמה בלב נחשבת היא להקמה.

*

שותק על מנת למיקט

אמנם לכאורה יש לתמוה בעיקר הדברים שכתוב בתרגום יונתן ובר"ן בנדרים, שקיום הנדר בשתיקה ביום שמעו הוא בכח המחשבה שחושב לקיים את הנדר, וכאשר שותק כל יום שמעו ולא מפר את הנדר יש בזה גילוי דעת שהוא רוצה בקיומו של נדר, והדעת הזו שרוצה בקיומו של הנדר היא מה שמקיימת את הנדר. (ולא כמו ההבנה הפשוטה שבעצם הנדר הוא נדר מקויים מצד עצמו, אלא שהתורה נתנה לאב ולבעל זכות הפרה כל יום שמעו, ואם עבר יום שמעו ולא הפרו, בטלה מהם זכות ההפרה, וממילא הנדר מקויים מצד עצמו, ולא מצד מעשה מצידם).

ולכאורה קשה דהנה בגמרא בנדרים (דף ע"ח ב') מובא, "א"ר חנינא, השותק על מנת למיקט, מפר אפילו מכאן ועד עשרה ימים". והיינו שאם האב והבעל שתקו כל יום שמעו, אבל לא היתה להם כוונה לקיים את הנדר, אלא שתקו רק כדי לצער את האשה שתחשוב שבדעתו לקיים לה את הנדר, אבל באמת לא כיוונו לקיים את הנדר כלל וכלל, סובר רבי חנינא שכיון שלא התכוונו לקיים את הנדר ממילא הנדר לא מתקיים, ועדיין יש להם את זכות ההפרה על הנדר.

ושיטה זו מתאימה מאוד עם סברת התרגום יונתן והר"ן, שכל ענין קיום הנדר בשתיקת יום שמעו, הוא בכח זה שבשתיקה מונחת מחשבה חיובית לקיים את הנדר, והיא היא מה שמקיימת את הנדר, וממילא אם באמת לא היתה מצד האב והבעל שום מחשבה לקיים את הנדר אלא להפך הם חשבו במפורש שלא לקיים את הנדר, והשתיקה ביום שמעו לא היתה בתור כוונה לקיים את הנדר, אלא מסיבות אחרות, הרי הנדר לא התקיים, ואפשר עדיין להמשיך ולהפרו אפילו לאחר עשרה ימים.

אבל הגמרא מקשה על שיטת רבי חנינא, ולמעשה בסוף נשארת בתיובתא שיש ברייתא שמוכח משם שלא כדבריו, וממילא להלכה לא פוסקים כרבי חנינא, אלא זכות ההפרה היא אך ורק ביום שמעו, ואם עבר יום שמעו ולא הפרו אפילו שלא התכוונו להקים את הנדר, והשתיקה היתה רק כדי לצערה או מחמת סיבות אחרות, הרי כיון שעבר יום שמעו הנדר התקיים ואי אפשר לשוב ולהפרו.

וכך פסק הרמב"ם להלכה (הלכות נדרים, פרק י"ב הלכה י"ח), וכתב "שמע האב או הבעל ושתק כדי לצערה, אף על פי שלא היה בלבו לקיים נדרה, הואיל ועבר היום ולא הפר ולא בטל נתקיימו נדריה".

וצ"ע איך התרגום יונתן והר"ן יפרשו את ההלכה הזו, הלא לפי מה שנפסק להלכה כתוב בזה שקיום הנדר בשתיקה ביום שמעו הוא אפילו במקום שמצד האב והבעל אין שום כוונה לקיים את הנדר, שכל השתיקה היתה רק כדי לצערה ולא כדי לקיים, בכל זאת כיון שעבר יום שמעו ולא הפרו את הנדר, הרי הנדר מתקיים ובטלה מהם זכות ההפרה. ולכאורה אם כל קיום הנדר ביום שמעו הוא רק מצד המחשבה החיובית שהאב מגלה בדעתו שרצונו לקיים את הנדר וכמו שמבואר בדברי התרגום יונתן והר"ן, אם כן קשה איך הנדר מתקיים בשתיקה כזו שאין בה שום מחשבה לקיים את הנדר.

ב' גדרים בשתיקת יום שמעו

ונראה לומר דהנה בגמרא בנדרים (דף ע"ט א') מובא ברייתא, "ואם החרש יחריש לה אישה וגו', בשותק על מנת למיקט הכתוב מדבר. אתה אומר בשותק על מנת למיקט, או אינו אלא בשותק על מנת לקיים, כשהוא אומר כי החריש לה, הרי בשותק על מנת לקיים הכתוב מדבר, הא מה אני מקיים אם החרש יחריש לה אישה בשותק על מנת למיקט הכתוב מדבר". מבואר בגמרא שהסברא הפשוטה היא שכאשר כתוב בפסוק "כי החריש לה" המשמעות בזה שדין קיום הנדר על ידי שתיקה ביום שמעו מדובר באופן כזה שהשתיקה באה מתוך מחשבה לקיים את הנדר. ואם השתיקה היא בלא מחשבה לקיים את הנדר אלא היא בגדר "שותק על מנת למיקט" - ששותק על מנת לצערה, ואין לו שום כוונה לקיים את הנדר, הרי אין זה בגדר שתיקת יום שמעו שמקיימת את הנדר. משום שבאמת מעיקר הדין דין שתיקת יום שמעו, הוא בגדר קיום לנדר, וכדי לעשות קיום לנדר מוכרח שהשתיקה תבוא מתוך מחשבה ורצון לקיים את הנדר, ואז יש בכוחה לפעול את הקמת הנדר. ואילו שתיקה על מנת למיקט כיון שאין בזה רצון לקיים את הנדר, אין בכוחה לפעול הקמה לנדר.

אלא שלמעשה הגמרא דורשת מיתור הפסוק שגם שתיקה על מנת למיקט מקיימת את הנדר, וי"ל שבפסוק הזה לא נאמר גדר חדש לקיום הנדר בשתיקת

יום שמעו, ואין הגמרא חוזרת מההבנה הפשוטה כמו שהבינה עד כה ששתיקת יום שמעו הוא בגדר קיום לנדר (ועל כן צריך שישתוק מתוך כוונה לקיים את הנדר), אלא באמת בעיקר הדבר קיום הנדר בשתיקת יום שמעו הוא משום שהמחשבה לקיום הנדר היא מקיימת את הנדר. אלא ביתור הפסוק נאמרה עוד הלכה שגם אם לא כיוון בשתיקה לקיים את הנדר, אלא שתק מחמת סיבות אחרות, כיון שלמעשה שמע את הנדר ושתק ולא הפר, הנדר מתקיים, ושוב אין לו זכות הפרה, שזכות ההפרה מוגבלת ליום שמעו בלבד, ואם לא השתמש בזכות ההפרה ליום שמעו, הנדר מתקיים מצד עצמו אפילו שלא כיוון לקיימו.
ומזמילא באמת עיקר דין שתיקת יום שמעו הוא דין שהשתיקה מקיימת את הנדר, ומשום כן צריך שהשתיקה תהא מתוך מחשבה לקיים את הנדר, אלא שנאמרה עוד הלכה שגם אם למעשה לא התכוון לקיים את הנדר, בכל זאת עצם המציאות שעבר יום שמעו בלא הפרה הרי זה מצד עצמו פועל קיום לנדר.

ולפי זה מיושבים דברי התרגום יונתן ודברי הר"ן, שההלכה ששתיקה ביום שמעו על מנת למיקט מקיימת את הנדר אפילו שלא כיוון לקיימו, אין זה סתירה לעצם הדין שאמרו שגדר קיום הנדר בשתיקת יום שמעו הוא מצד זה שהשתיקה מקיימת את הנדר (וממילא צריך שישתוק מתוך כוונה לקיים את הנדר), משום שבאמת בעיקר הדין גדר שתיקת יום שמעו הוא שהשתיקה מקיימת את הנדר כמו שרואים בגמרא שכך הוא ההבנה הפשוטה בפסוק. אלא שבפסוק נאמר עוד חידוש דין מסויים לשותק על מנת למיקט וכיוצא בזה, שגם אם לא כיוון לקיים את הנדר בכל זאת בעצם הדבר שעבר יום שמעו בטל ממנו זכות ההפרה וזה עצמו פועל מצד עצמו קיום לנדר. ודין זה הוא לא המהלך הרגיל של שתיקת יום שמעו, אלא גם אחרי החידוש הזה שגם בשותק על מנת למיקט הנדר מתקיים, נשאר הדין שהמלך הרגיל של שתיקת יום שמעו צריך להיות בדווקא על ידי שתיקה שמקיימת את הנדר, אלא שבכל זאת התחדש שגם את השתיקה לא מקיימת את הנדר (ששתק על מנת למיקט) בכל זאת הנדר מתקיים.
ומזמילא התרגום יונתן והר"ן דברו על עיקר הדין של שתיקת יום שמעו, שהשתיקה מקיימת את הנדר מכח המחשבה שחושב לקיים את הנדר, ומזה הר"ן מוכיח את ההלכה שכדי לקיים את הנדר ביום שמעו הקמה בלב גם מקיימת את הנדר, ואין צריך דווקא דיבור בפה.

כל שתיקה נחשבת דברים שבלב

ולפי זה אפשר ליישב עוד ישוב על קושיית הרעק"א בדברי הר"ן, דהנה הרעק"א הקשה מה הראיה של הר"ן משתיקה ביום שמעו שהקמה בלב היא נחשבת להקמה (ואם הקים את הנדר בלבו אינו יכול לחזור ולהפר את הנדר, אפילו אם עדיין לא עבר יום שמעו), אולי דווקא בשתיקה ביום שמעו כיון ששתק כל היום יש לנו גילוי דעת שרוצה לקיים את הנדר, ושוב אין זה דברים שבלב, ועל כן המחשבה לקיים את הנדר מקיימתו. אבל בסתם הקמה ביום שמעו, כיון שאין שום גילוי דעת שכך חשב בלבו, ממילא ההקמה הזו היא רק בגדר דברים שבלב שאינם דברים.
ולפי הדברים הללו יש ליישב שבאמת גם בשתיקה ביום שמעו אין לנו גילוי דעת שבאמת רוצה לקיים את הנדר, שהרי לפי ההלכה נתחדש שגם בשותק על מנת למיקט הנדר מתקיים, ואם כן בסתם שתיקת יום שמעו אין הכרח שבאמת כיוון לקיים את הנדר. ובכל זאת כאשר שותק מתוך מחשבה לקיים את הנדר, חלות קיום הנדר חל מכח המחשבה שלו, כמו שרואים בגמרא שכך היא המשמעות הפשוטה של הפסוק. ומבואר בזה שבשתיקה ביום שמעו בעיקר הדין התחדש שהמחשבה מקיימת את הנדר, ואם כן יש ללמוד מכאן דין לענין הקמת הנדר שחלות ההקמה חלה במחשבה בלבד, ואין צריך לצורך זה דווקא דיבור.

*

דברי התרגום יונתן להלכה

אמנם בתרגום יונתן יש עדיין לתמוה, דהנה בתרגום יונתן כמעט בכל המקומות שכתוב בפסוק את דין שתיקת יום שמעו, הוא מוסיף את המילים "ומכוון לה" שהשתיקה היא מתוך כוונה לקיים את הנדר, ותמוה שהוא סותר בזה לדברי הגמרא שנוקטת להלכה (דלא כרבי חנינא) ששתיקה על מנת למיקט גם כן מקיימת את הנדר, וממילא אפילו ששותק שלא מתוך מחשבה לקיים את הנדר גם כן הנדר מתקיים.
וכל מה שנתבאר עד כה, שאפילו ששותק על מנת למיקט הנדר מתקיים, בכל זאת בסתם שותק מתוך מחשבה לקיים את הנדר הרי קיום הנדר חל מכח המחשבה. אבל בכל זאת למעשה, להלכה כיון שנתחדש שגם בשותק על מנת למיקט הנדר מתקיים, הרי גם שתיקה שלא מתוך מחשבה לקיים את הנדר מקיימתו. ומעתה תמוה איך התרגום יונתן תרגם בכל המקומות שהשתיקה שמקיימת את הנדר מדובר ששותק מתוך מחשבה וכוונה לקיים את הנדר, הרי למעשה ההלכה שגם בשותק על מנת למיקט שאין לו מחשבה לקיים את הנדר, גם כן הנדר מתקיים, וצע"ג.
[א"ה, יש לציין שיש פסוק אחד שבו התרגום יונתן לא מוסיף את המילים הללו שהשתיקה היא מתוך כוונה, והוא בפסוק י"ב שנאמר בו "ושמע אישה והחריש לה לא הניא אותה, וקמו כל נדריה וגו'", ובזה כתב בתרגום "וישמע בעלה וישתוק לה ולא בטיל יתה וגו' ויתקיימון כל נדרהא וגו'". ואולי התרגום סמך על מה שכתוב בפסוק הזה שיבוא ללמד על הכלל ששתיקת יום שמעו מועלת גם אם השתיקה לא באה מתוך מחשבה לקיים את הנדר, ועדיין צ"ע].

* * *

ימי בין המצרים

מובטחני בו שמורה הוראה בישראל

בגמרא בגיטין (דף נ"ח א') מובא, "ת"ר, מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לכרך גדול שברומי, אמרו לו תינוק אחד יש בבית האסורים יפה עיניים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים. הלך ועמד על פתח בית האסורים, אמר מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים? ענה אותו תינוק ואמר, הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו. אמר, מובטחני בו שמורה הוראה בישראל, העבודה שאיני זז מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו. אמרו, לא זז משם עד שפדאו בממון הרבה, ולא היו ימים מועטין עד שהורה הוראה בישראל, ומנו רבי ישמעאל בן אלישע".
ולכאורה יש להבין, מה רבי יהושע בן חנניה התפעל כל כך מהתשובה של אותו תינוק עד שאמר "מובטחני בו שמורה הוראה בישראל", ומשום כן השקיע בו ממון הרבה כדי לפדותו. הלא התשובה שהשיב התינוק לרבי יהושע היא לא תשובה שהוא חידש מעצמו שאפשר להתפעל מכך מחכמתו והבנתו, אלא זהו פסוק מפורש בישעיה, ורבי יהושע התחיל לקרוא את תחילת הפסוק והתינוק סיימו, שבישעיה (פרק מ"ב) נאמר "מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים הלוא ה', זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו". ואם כן לא מובן מה ההתפעלות הגדולה של רבי יהושע מאותו תינוק שיודע להשלים פסוקים מפורשים מהנביא ישעיה.

אמונה בעת צרה וצוקה

ושמעתי לבאר, שבשעה שרח"ל קם מושל גוי אכזר שגוזר גזירות קשות, המחשבה הראשונה היא שסיבת הסבל היא מכח הגוי האכזר, שהרי רואים בחוש שהוא באכזריותו גורם את כל הסבל הזה, ואילו הוא לא היה כאן, לא היה את כל הסבל הגדול הזה. אבל האמת האמיתית היא שאין שום כח ביד מי שיהיה לגרום לאחרים שום סבל, יהיה מי שיהיה, ואפילו מושל גדול שהכל בידו, בכל זאת אין לו שום כח כלפי אחרים לעשות מאומה. אלא שכאשר ישנם חטאים ועוונות, הקב"ה משתמש בו בתור שליח לייסר את החוטאים לשוב מעוונות. ואם הגוי האכזר הזה לא היה מושל, היו להקב"ה שלוחים אחרים לקיים את גזירתו, והרבה שלוחים למקום.
אלא שבתוך הצרה כשרואים בחוש את השליח שהוא המקל, נראה לעין שסיבת הצרה היא מכח המקל ומכח האכזר שמחזיק את המקל, ומאחר שלא רואים בחוש את הגבוה מעל גבוה שומר, והנהגת הקב"ה היא בהסתר, ממילא מה שרואים גלוי לעין זה מה שמתקבל על הלב. אבל אחרי הצרה כשמתבוננים באמונה שאין לאף אחד שום כח מעצמו אלא מהקב"ה, אז מבינים שכל הצרה באה מידו יתברך, וכל האנשים הרעים היו שלוחים מהקב"ה, וכל קושי קטן כגדול היה מדוייק בדיוק עצום כפי הגזירה שגזר.
אבל החכם האמיתי הוא מי שעומד ומתבונן בתוך הצרה, שהצרה היא רק מהקב"ה, וכל היתר הם שלוחים מהקב"ה, ואין להם שום כח עצמי. ולזה צריך חכמה גדולה להתבונן בזה שוב ושוב, עד שיכיר את האמת הזו ויחיה לאורה.
ומעתה רבי יהושע בן חנניה רצה לבחון את התינוק ולראות אם בעת הזו כשהוא בתוך בית האסורים, ובוודאי סובל שם סבל רב, אם הוא חכם שמכיר באמת הזו, ומבין שהצרה הגדולה שהוא בתוכה היא מהקב"ה, או שרואה רק את המקל שמכה וחושב שהגוי המכה הוא עושה את הצרה. ומשום כן עמד בפתח בית האסורים ואמר, "מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים?", ובזה בחן את חכמתו של התינוק כשיראה מה ישיב לו. וכאשר התינוק קם וענה מיד, "הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו", ולא תלה את הדבר במלכות רומי הרשעה, הבין מכך רבי יהושע שהתינוק הזה הוא לא סתם תינוק, שאין לו אלא את מה שעיניו רואות, אלא מדובר כאן בתינוק בר מעלה גדולה באמונה שרואה את מעשי ה' והנהגתו בכל פרט ופרט שנעשה עימו. וממילא אם כבר עכשיו בעודו תינוק יש בו את המעלות הללו, שייך לומר עליו "מובטחני בו שמורה הוראה בישראל", ולא זז משם עד שנשבע שיפדהו בכל ממון שפוסקים עליו, והשקיע ממון הרבה עד שפדהו.
ובאמת יסוד זה הוא מקיף את כל החיים, וחובת האמונה היא להכיר ולדעת בכל מעשה ומעשה שנעשה עם האדם שהכל בא עליו בהשגחה פרטית ומדוקדקת מהקב"ה, והסיבות שנראות לעין שהם גרמו לו את התוצאה אלו הם רק שלוחים, והם לא הסיבה האמיתית לתוצאה. ואדם שזוכה לקבוע את היסוד הזה, כל החיים אצלו הם בצורה אחרת לגמרי, וזוכה לחיות בצורה עליונה ומרוממת.

אלא אם כן נלחש לו מלמעלה

ובמדרש בקהלת (פרשה י' אות י"ד) כתוב, "אם ישך הנחש בלוא לחש, אמר ר' אבא בר כהנא לעולם אין הנחש נושך, אלא אם כן נלחש לו מלעיל. ואין הארי טורף, אלא אם כן נלחש לו מלמעלה. ואין המלכות מתגרה בבני אדם, אלא אם כן נלחש לה מלעיל".
רואים במדרש שכל הכוחות שנראים בעולם ככוחות טבעיים הפועלים לפי טבעם, האמת היא שמצד עצמם אין להם כח לעשות מאומה, אלא הכל נעשה בהשגחה עליונה. ומה שנראה למראה העיניים כאילו והנחש נושך מצד עצמו, והארי טורף מצד עצמו, שכך הוא טבעם ומהותם, האמת היא שהם מצד עצמם

אין להם שום כח לנשוך או לטרוף. אלא לפני כל נשיכה של הנחש ולפני כל טריפה של הארי, נלחש להם מלמעלה שיעשו כך. וכן כשרואים שהמלכות מתגרה בבני אדם, הסיבה האמיתית היא אך ורק משום שכך נלחש לה מלמעלה, ומה שנראה לעיניים שהם עושים כן מצד סיבה כזו או אחרת הכל טעות, אלא האמת היא שזה נעשה אך ורק בהשגחה עליונה, והרבה שלוחים למקום, והקב"ה משתמש עתה במלכות בתור שליח לקיים את גזירתו.

ומי שזוכר לפני שנים היה נשיא צרפת המושל דה גול, שבהתחלה היה אוהב ישראל גדול, ולפתע ביום מן הימים ללא שום סיבה נראית לעין הוא שינה את דעתו כלפי היהודים מהקצה אל הקצה. והיה בעולם רעש גדול מזה, ובארץ הפגינו כנגדם, אבל שום דבר לא עזר. והפשט בזה לפי דברי המדרש הוא שבאותו הזמן נלחש לו מלמעלה שישנה את דעתו, ואחרי שכך נלחש לו שום דבר לא יעזור, יעשו מה שיעשו והוא מוכרח לעשות כפי הנלחש עליו מלמעלה.

רמז הקב"ה לים והוציא לה כליה

והנה בשעה שרח"ל באה על האדם צרה, והוא מתחזק ומאמין שהצרה והצער שבאו לו הם מיד הקב"ה שמענישו על עוונותיו, ומקבל את הדין באהבה, הרי זה עצמו סיבה שהקב"ה ירחם עליו ויכפר לו על עוונותיו ויוציאהו מצרה לרווחה.

ומצינו דבר זה במדרש באיכה (פרשה א' אות מ"ט) וכתב, "מעשה במרים בת ביתוס נחתום, שנשבית ופדאוה בעכו. זבין לה חלוק אחד, אזלת למישטפיה בימא, אתא גלא ונסביה (היו קונים לה חלוק אחד, והלכה היא לכבסו במים, בא גל ושטפה, עין יוסף). זבנין לה אוחרן, אזלת למישטפיה בימא, ואתא גלא ונסביה (והיו קונים לה חלוק אחר, והלכה לכבסו במים ובא גל ושטפה ולקחה, ע"י). בעון עוד למיזבן לה אוחרין, אמרה להון הניחו לו לגבאי שיגבה את חובו (רצו עוד לקנות לה חלוק אחרת, אמרה להם הניחו לו להקב"ה שיגבה חובת עוונותי ממני, ומאחר שרצונו כך הוא שלא יהיה לי חלוק גם אני לא אקשה כנגדו ואקבל דינו באהבה, ע"י). כיון שצידקה עליה את הדין רמז הקב"ה לים והוציא לה כליה".

מבואר מדברי המדרש, שמיד כאשר הצדיקה עליה את הדין, והבינה שהגל שלקח את החלוק, לא היה במקרה מחמת אי זהירות וכדומה, אלא היה בהשגחה מהקב"ה מחמת עוונותיה, מיד הקב"ה סילק ממנה את מידת הדין ורמז לים והוציא לה את כליה.

מלך על מקלו

והיסוד העיקרי הוא לדעת בכל זמן ובכל מצב, שהקב"ה הוא מי שמנהיג את העולם, והוא בורא ומנהיג את כל הברואים כולם, וכל מה שאדם מקבל מאחרים בין טוב ובין רע הכל בהשגחה מדוקדקת ובגזירת עליון. וממילא גם כשרח"ל באים על האדם זמנים קשים, אסור להתייאש אלא צריך להתחזק באמונה שהכל מידו יתברך ולהתפלל אליו שיוציאהו מאפילה לאורה, ובזכות זה ירחם עליו ה' ויראהו בישועתו.

ובגמרא בסנהדרין (דף כ' ב') מובא על שלמה המלך, "אמר ריש לקיש, בתחילה (קודם שנשא שלמה נשים נכריות, מלך אף על עליונים, רש"י) מלך שלמה על העליונים וכו', ולבסוף מלך על התחתונים וכו', ולבסוף לא מלך אלא על ישראל וכו', ולבסוף לא מלך אלא על ירושלים וכו', ולבסוף לא מלך אלא על מטתו וכו', ולבסוף לא מלך אלא על מקלו (שהשליכו אשמדאי מכסאו, רש"י) וכו'".

ושמעתי בשם מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, שדייק בלשון הגמרא "ולבסוף לא מלך אלא על מקלו", ודייק את הלשון "מלך" שגם בעת הזו שהשליכו אשמדאי מכיסאו, והיה הולך כאחד מין העניים, בכל זאת לא נפל ברוחו ולא התייאש, אלא התחזק במלכות על מקלו ותרמילו. שגם בעת הצרה והקושי שנפל מאיגרא רמא, לא התייאש והלך בהרגשה שהוא אבוד מכל וכל, ואין לו עוד מה לעשות בעולם, אלא המשיך לנהוג במלכות על מקלו, כלומר שהמשיך להחזיק במעלותיו ובדרגתו הנעלה כמו שהשיג בעודו מלך על כל העולם, והחזיק את המלכות על עצמו בלבד.

הלימוד מכל זה הוא שבכל המצבים אדם חייב להתחזק באמונה, ומכח זה להמשיך לעלות ולהתעלות, ולא ליפול ולהתייאש, והחיזוק באמונה זה עצמו זכות שהקב"ה יוציאו לאורה.

אין לו תמורה

בימי בין המצרים היה רגיל הגרב"צ זצ"ל לספר מה שסיפר מרן הרב מפוניבז', הגרי"ש כהנמן זצ"ל, בהספד על אמו – אמו של הרב מפוניבז' היתה גרה בתל אביב וכאשר נפטרה הלוויה עברה דרך ישיבת פוניבז', והרב הספידה. ובהספד סיפר מעשה בעשיר גדול שהיה בביתו סט צלחות מיוחד במינו, הן מבחינת הטיב והן מבחינת המראה החיצוני. העשיר מאוד התכבד בצלחות הללו, ובכל הזדמנות חגיגית ביקש שיוגשו בשולחן מאלו הצלחות.

והנה ביום מהימים נשברה אחת מהצלחות והיה חסר בשלמות של הסט. כאשר הדבר נודע לעשיר הוא הצטער על כך רבות, וכמה פעמים הזכיר את אובדן הסט כולו מכח שבירת הצלחת ההיא.

בני ביתו לא הבינו על מה הצער הגדול הזה, הרי בהשקעה מועטת אפשר לקנות צלחת חדשה ולהשלים את הסט כמו שהיה, ואם בחנויות כבר נגמר המלאי, אפשר לעשות הזמנה מיוחדת מהמפעל, ותוך זמן קצר הצלחת החדשה כבר תהא בבית. ובעיקר שאביהם הלא עשיר גדול הוא, וההוצאה שישקיע בקניית הצלחת, כמעט ואיננה נחשבת אצלו להוצאה, אם כן על מה ולמה הוא מצטער, מדוע אינו נותן הוראה לאחד מעובדיו שיזמין את הצלחת. העשיר שראה את בני ביתו בפליאה על כך, ביאר להם את צערו, ואמר שהמפעל שמייצר את הצלחות הללו סגר את שעריו כבר לפני כמה שנים, ושוב אי אפשר להשיג כאלו צלחות. אפשר לקנות צלחות אחרות במפעלים אחרים, אבל צלחות ברמה כזו כמו שהיו מציירים במפעל הקודם, אין להשיג, ועל כך הצער שאבד לו עתה כל הסט הנפלא הזה ואין שום אפשרות להשיבו. כך המשיך הרב מפוניבז' והספיד את אמו, באומרו שמעלות כאלו כמו שהיו באמו אי אפשר כבר להשיג היום, וכאשר היא נפטרה, אבדן המעלות הללו הוא אובדן נצחי ששוב אי אפשר לראות כאלו מעלות בעולם, ועל כך הצער הגדול בפטירתה.

והגרב"צ היה מביא את הדברים הללו בהקשר לימי בין המצרים, ימי אבלות על חורבן הבית, שיש להתבונן ולהבין שהצער הגדול והאבלות הארוכה על חורבן הבית, הוא בעיקר על אובדן המעלות העליונות שהיו בזמן בית המקדש, ואי אפשר יותר להשיגם. וכאשר היה בית המקדש, שרתה השכינה בכלל ישראל, והיו כולם במעלות עליונות ונשגבות ובקדושה ובטהרה עלאית, וכל זה אבד בחורבן הבית, ואיננו, שאי אפשר לשוב ולהשיג את אותם המעלות עד אשר ישוב ויבנה בית המקדש במהרה בימינו. ולזה יש להתבונן בימים הללו, ובכח זה ימי האבלות לא יהיו ימי אבלות חיצונית בלבד, אלא אבלות פנימית, ועל אבלות כזו אמרו חז"ל "כל המתאבל על ירושלים, זוכה ורואה בשמחתה".

*

בדרכי הצדיקים

הוסיף הגרב"צ וסיפר על **הצדיק הגאון רבי אלעזר מנדלוביץ זצ"ל**, שהיה אחד מהצדיקים הנסתרים שהביא הרב מפוניבז' לישיבה, אשר מרן החזון איש זצ"ל העיד ואמר עליו "כי חצי עולם עומד בזכותו". וכאשר הרב מפוניבז' רצה לעשות ביטוח לישיבה, אמר לו החזון איש שאם יביא את הצדיק הזה לישיבה (שבתחילה התגורר בירושלים, ולמד בישיבת מיר) הרי זה ביטוח לישיבה.

וכשהוא התפלל בישיבה בתשעה באב, ראו עליו שבשעה שהתחילו לומר את הקינות, הוא פרץ בבכי מר, ובמשך זמן רב בכה ובכה. והרגישו אצלו את האבלות על חורבן הבית, שהיא אבלות חושית על דבר שהיה ואיננו, ואין זה רק אבלות חיצונית.

יש להוסיף בהקשר זה עוד מעשה מהצדיק רבי אלעזר זצ"ל, שסיפרו רבי יצחק מאיר קרלנשטיין זצ"ל (אביו של המגיד הנודע, רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל), שרבי אלעזר היה בדרך כלל מתפלל במנין שבביתו של החזון איש, ובשבת אחרי התפילה היה מוסר שיעור קצר בהלכות מתוך הספר "חיי אדם", ובשבת אחת למד את ההלכה שכוונה בברכה ראשונה בתפילת שמונה עשרה מעכבת את התפילה, ומי שהתפלל את כל התפילה ולא כיוון בברכה ראשונה לא יצא ידי חובתו. וחזר ברגש רב כמה וכמה פעמים על דברי החיי אדם שכתב (כלל כ"ד סעיף ב'), "ברכה ראשונה נקראת אבות, שמזכירין בה אבות. וצריך ליזהר הרבה לכוין בה פירוש המלות, כי מצד הדין אם לא כיון באבות צריך לחזור ולהתפלל. אך בזמן הזה בעוה"ר קרוב הדבר שגם בפעם שניה לא יכוין, ולכן אין חוזרין. על כל פנים נשמע מזה גודל החיוב וכו'".

ואמר רי"מ קרלנשטיין שאחרי ששמעו את הדברים יוצאים מפי רבי אלעזר בכזו התרגשות והתפעלות, שוב לא היה שייך להתפלל בלי לכוון, דבריו שיצאו מלב טהור וקדוש נכנסו כל כך עמוק בלבבות עד שלא היה שייך שלא לקיימם.

הצדיק רבי אלעזר זצ"ל היה מסתיר את עצמו מאוד, וכלפי חוץ כמעט ולא ראו עליו שום דבר מיוחד, אבל המתבוננים ראו גם ראו כי איש קדוש הוא.

ופעם לאחר שראו עליו כמה דברים מופלאים, נגשו אליו כמה בחורים ושאלוהו, מהי הדרך להתעלות בתורה וביראת שמים.

ובתחילה רבי אלעזר ניסה כדרכו להתחמק מתשובה, ולבסוף השיב "אם תלמדו טוב את הפרק הראשון של מסילת ישרים, ותחזרו עליו 10 עד 50 פעמים, מובטח לכם שתתעלו באמת בתורה וביראת שמים". (ממרן המשגיח הגר"ד סגל שליט"א).

רבי אלעזר הסתלק לבית עולמו בכ"ה מנחם אב תשכ"ג, וכה נחקק על מצבתו בבית החיים "זכרון מאיר" בבני ברק (סמוך לציונו של מרן המשגיח הגרא"א דסלר זצ"ל), **פ"נ, צדיק נשגב מופלא ונסתר, משרידי בעלי המוסר ובני עליה שבדור הקודם, כולו חסד והצנע לכת, חי כל ימיו באהלה של תורה, לא פסק פומיה מגירסא, הרביץ תורה ומוסר באופן מופלא לרבים. הרב ר' אלעזר ב"ר מנחם מנדלוביץ זצ"ל, מסלנט ליטא.** [יש להוסיף מדברי מרן הגר"י אדלשטיין זצ"ל, שאמר שנסתבר כי מקום ציונו, הוא בכלל קברי צדיקים, אשר התפילות מתקבלות שם ביותר].

ניתן להשיג את העלון בכל שבוע בטלפון 0527120854 או במייל 7120854@gmail.com

יחי ראובן

מתוך הספר "יחי ראובן"
מאוצרותיו של הגאון הצדיק **רבי ראובן קרלנשטיין** זצ"ל

החושד בחבירו לשווא - צריך לברכו

הַאַחֵיכֶם יָבֹאוּ לַמִּלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פֹה (לב, ו)

הגמרא (ברכות לא ע"ב) אומרת שהרואה בחברו דבר שאינו הגון - צריך להוכיחו. ועוד נאמר שם, שאם לבסוף התברר שחשד בחברו לשווא - צריך לפייסו, ולא עוד אלא שצריך לברכו.

כל זאת למדים מעלי וחנה. לאחר שראה את תפילתה - "רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע" - הוא חשב אותה לשיכורה. אך לאחר שהתברר לו מיהי, פייס אותה - "ויאמר לכי לשלום", והוסיף ובירך אותה - "ואלקי ישראל יתן את שאלתך".

כדבר הזה אפשר לפרש גם בפרשתנו: משה חשד בבני ראובן ובני גד - "האחיכם ילכו ולמלחמה", לכן בירך אותם - "ואחר תשובו", שאחרי ארבע עשרה שנה יחזרו כולם בריאים ושלמים.

סיפר לי יהודי שהיה צריך ישועה. אמרו לו: קח עצה טובה, תיכנס לרבי חיים קנייבסקי שליט"א, תעורר את חשדו בדבר מסוים, ואז יברך אותך...

מה עשה אותו אדם? בחול המועד נכנס לר' חיים שליט"א והושיט לו פתק ובו בקשתו. תמה ר' חיים: פתק בחול המועד? הלא אין כותבים בחול המועד. אמר לו היהודי: בוודאי, כתבתי לפני חול המועד... והוסיף ואמר: אבל כתוב בגמרא שמי שחושדים בו - צריך לברכו...

אמר לו ר' חיים: לא חשדתי, רק שאלתי... אבל עם כל זה - שיהיה ברכה והצלחה.

רחמנא לבא בעי

וְנָס שָׁמָה רֹצֵחַ מַכֵּה נַפְשׁ בִּשְׁגָגָה (לה, יא)

ההבדל בין שוגג למזיד - הכוונה!

מורי ורבותי, יש בפרשה אמורידיקער **רבינו בחיי**.

אני מקדים ומדגיש שאנו אומרים את דברי רבינו בחיי. ומדוע אני מקדים? כי אם לא אגיד שרבינו בחיי שואל את השאלה, אתם תתפסו אותי ותזרקו אותי מחוץ לבית המדרש... לכן אני מקדים שוב, כי לא אני השואל השאלה נשאלה על ידי רבינו בחיי. אם יש לכם טענות? לא עלי תלונותיכם...

בפרשתנו למדנו, כי הרוצח בשוגג חייב גלות לעיר מקלט, אבל רוצח במזיד חייב מיתה. ואם הרוצח במזיד ובהתראה רוצה לגלות? - אין כזה דבר, מוציאים אותו מערי מקלט ומביאים אותו לבית הדין, למיתה.

נשאלת השאלה: מדוע? מה ההבדל בין הרוצח בשוגג לרוצח במזיד, הלא סוף כל סוף שניהם עשו את אותו מעשה?

בוא נגיד ככה. אחד היה רוצח בשוגג. הלך ביער לחטוב עצים, ונשל הגרזן. הוא לא ידע שיש שם מישהו והוא לא שונא למישהו הזה, הכל בסדר, ואוי, רחמנא ליצלן, הגרזן נפל, העץ נפל - ובן אדם נהרג. הוא קורע את השערות מהראש: "מה עשיתי?!" מצטער מאד. בוכה ומילל: "הרגתי בן אדם!!"

בסדר, מבינים ללבו. אבל למעשה, בוכה ומצטער או לא מצטער, הוא הרג בן אדם. לוקחים את הנפטר שנרצח בשוגג, מניחים אותו בחדר המתים, להכין את הלוויה.

באותו יום, רחמנא ליצלן, במרחק של כמה קילומטרים, היה בן אדם, רוצח. עם עדים, עם התראה, הלך ורצח בן אדם. נו, מה עושים עם הנרצח? שמים אותו גם כן בחדר המתים, על יד הנפטר ההוא.

שואל רבינו בחיי: וכי יש הבדל בין שני הנפטרים האלה, שני הנרצחים? זה מת וזה מת, אם כן, מדוע רוצח במזיד נענש במיתה ורוצח בשוגג רק גלות? תשמעו תשמעו, הלא למעשה התוצאה שווה, שניהם עשו את אותו הדבר - הרגו בן אדם. זה בשוגג, זה במזיד, אבל הנפטרים שווים, מתו ונקברו.

אז מה, - ממשיך רבינו בחיי ואומר: זה אתה מבין שהקושיא לא קושיא. מדוע? אתה שואל מה ההבדל?! הרי שמים וארץ - ההבדל ביניהם! מה פירוש מה ההבדל? כל בר דעת יאמר לבד את ההבדל: זה הרג עם מחשבה, עם כוונה, עם רצון, לכן הוא רוצח במזיד וחייב מיתה. השני, גם הרג, נכון. אותו המעשה עשה, אבל בלי שום מחשבה. בלי כוונה, וללא רצון כלל.

אה, אומר רבינו בחיי - זה אתה מבין שיש הבדל. אם כך, תמשיך להבין עוד: אחד מברך ברכת המזון, עם כוונה, עם שמחה, עם רצון. והשני לידו מברך, ללא כוונה, בלי מחשבה, בלי רצון ושימת לב.

נו, מה ההבדל ביניהם?!

איי רבותי, איי, כמה חיזוק יש בדברים אלו של הרבינו בחיי. - שניהם עושים את אותו מעשה, וההבדל - שמים וארץ.

גיועלדיק. אותו מעשה, ועולם אחר. שונה לחלוטין.

הכלב ושכרו

אני נזכר במעשה שסיפר לי בחור, שהיום הוא כבר סבא זקן ובבחרותו למד בישיבת פוניבז'. אגיד את שמו - "מביא גאולה לעולם" - הרב ר' אליהו טהרני, שיהיה בריא. וכך הוא סיפר:

ביום בהיר הגיע לישיבת פוניבז' אורח. **רבי אלי'ה לופיאן** זצ"ל. הוא עוד למד אצל הסבא מקלם, והכיר את מרן המשגיח **רבי יחזקאל לוינשטיין** זצ"ל מכמה תקופות בחייו. הוא בא לר' חצק'ל ודיבר אתו [יש תמונות מאותו ביקור ששניהם יושבים יחד, ליד המרפסת של הישיבה]. לפני שהלך לדרכו, ר' חצק'ל ביקש ממנו שיגיד דברי חיזוק בישיבה. - מספר הרב טהרני.

בסדר, ר' אליה הסכים.

בין הדברים בשמוע"ס הוא אמר לתלמידים: אני רוצה לספר סיפור.

בדורות קודמים היתה, כידוע, מציאות של עלילות דם, ה' ישמור. הגויים היו מעלילים עלילות שהיהודים שוחטים שייגץ, גוי, ואת הדם לוקחים לאפיית מצות.

אי אפשר לתאר מה שהיה באותן תקופות, כזה שיגעון נכנס בהם באומות העולם, בגזירת שמים. [סיפר לי רבי יוסף טולידנו זצ"ל,שאביו - רבי ברוך זצ"ל -היה רב במקנס. וסיפר לו שמלך מרוקו - שהיה מלך חסד - שלח לקרוא לו בצנעה. הוא הגיע למלך. המלך נכנס איתו לחדר לפנים מחדר. התיישבו. ואמר לו: "אף אחד לא שומע. אני רוצה לשאול אותך דבר. אין איש איתנו, אין לך מה לפחד, אני נשבע לך שלא אספר לאדם בעולם. תגיד לי - זה אמת שהיהודים לא צריכים דם של גוים למצות? האם זה אמת לאמיתה?

הוא אמר לו, מה המלך מדבר? במצות, דם? וכי במצות שמים דם?! מצות עם דם?!...

עד כדי כך, ממש עד לפני דור, עוד היו כאלה שידעו - שהיהודים לוקחים דם למצות. מירעדיק. כאלו גזירות היו על עם ישראל קדושים. וידוע שהמהר"ל מפראג ברא את הגולם לענין הזה, ודרכו היו מירעדיקר ישועות].

ובכן, אמר רבי אל'ה, בעיר ובמקום פלוני, מצאו בערב פסח פגר גוי בחצר של יהודי. שייגץ.

נו, נהיה רעש גדול. אוהו, ותהום כל העיר. הגויים צעקו - "אשבח אל יהוד", יש להרוג את כל היהודים!

כתוב - "לב מלכים ושרים ביד ה'" - הקב"ה הכניס למושל העיר בראש, ואמר להמון העם: "מה פתאום? למה אתם אומרים שאם מצאו גוי, היהודים הרגוהו? מי אומר, אולי הגויים הרגו אותו כדי שיגידו שהיהודים צריכים דם? - מדוע אתם בטוחים כי אשבח אל יהוד?"

אמרו לו: "מה פירוש, אולי? הרי כאן הוא נמצא - בחצר של היהודי".

אמר המלך: "אולי גוי עשה את זה?"

"אז כיצד נדע?" תמהו המון העם, "הרי אין לנו אפשרות לעבור על מקרה כזה לסדר היום, העולם אינו הפקר!" צעק ההמון המוסת.

אמר המושל: יש לי דרך לברר האם הרוצח הוא מתוך הבית או מחוץ לבית. והיה, אם נגלה כי הרוצח מתוך הבית - יהודי הרג אותו. נגרש את כל היהודים שנמצאים בעיר [כשלושים אלף יהודים] ואת המשפחה נהרוג מיד, אבל אם הרוצח מבחוץ - הרי שלא היהודים עשו את הדבר הרע הזה.

נו נו, ואיך אפשר לברר את הדבר?

אמר המושל: "לאחרונה המציאו את המושג של כלב הגישוש. נביא כלב גישוש, שיריח את הפגר. ואחרי שהוא מריח את הפגר, הוא הולך לפי הפסיעות. אם הפסיעות מבפנים - הוא ילך פנימה. אם הפסיעות מבחוץ - ילך החוצה.

אה, היהודים שמעו שהכלב, הוא העתיד להיות השופט שלהם, הוא יהיה הפוסק. אוי, מה שיהיה... התחילו תעניות, וצעקות, תפילות, עד השמים. התחננו שהקב"ה יתן שכל לכלב שיצא החוצה. הרי אם ישעה ויכנס בפנים, שומו שמים.

אקיצע'ר רבותי. הביאו את הכלב לעיר. לקח שעות רבות עד שהביאו אותו למקום, הבולדוג הגדול.

המושל עמד שם בשעת מעשה, אתו עמדו גויים וכמרים, וגם הרבנים היהודים עמדו שם, לראות בדיוק כיצד מתנהל הדבר.

תושבי העיר היהודים התכנסו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, וצעקו ובכו והתפללו.

כאמור, הבולדוג התחיל להריח את הפגר, עוד, ועוד ועוד, והוא היה עצבני. הריח את הפגר של השייגץ. מריח, מריח.

הכלב, התחיל לעשות הקפות. מקיף את הפגר פעם, עוד פעם, מריח, שוב פעם עושה הקפות, הנשמה פרחה.

נו כבר, - יכנס בפנים או יצא החוצה? מריח עוד פעם, ולא מסתפק, מריח, מסתובב, עושה סיבובים.

עד שבסוף, אחרי שסיים להריח, ואת הסיבובים - - - הלך החוצה!! וליהודים היתה אורה ושמחה.

זה מעשה שהיה. כך אמר רבי אל'ה זצ"ל בשמוע'ת בישיבת פוניבז'.

עד כאן הכל טוב ויפה. אבל - ממשיך רבי אל'ה - אשאל אתכם שאלה: איזה שכר מגיע לכלב? כזו זכות יש לו, הציל שלושים אלף יהודים מגזרת גירוש, והציל משפחה שלמה שלא ירצחו אותם. כאלה זכויות. כמה ומה השכר המגיע לכלב?

מה תגידו לי? עולם הבא ודאי שלא מגיע לו. - לכלב אין עולם הבא. אולי עולם הזה? אויכנישט [-גם לא]. מדוע? והרי עשה כזה מעשה נוירא!

אה, כי הוא כלום. הוא עשה מעשה טבעי בלבד! ככה לימדו אותו! הוא מאולף ללכת אחרי הפסיעות. אינו יכול אחרת.

על מעשה טבעי, לא מגיע שום שכר.

נמשיך. איי, כעת כבר לא כל כך שמח. אומר לכם מה הוא אמר, עם מעט הוספה.

אם ככה, יהודי קם בבוקר, נוטל נעגל ואסעה, מתלבש וכו', הולך לבית הכנסת, מניח של יד, מניח של ראש ומתחיל להתפלל. מסיים להתפלל, מניח את התפילין בנרתיק, חוזר בחזרה הביתה.

מה זה?

טבעי. הוא רגיל. אם מניח תפילין ללא מחשבה, אם עושה את כל הנ"ל ללא שמחה, אם זה טבעי בלבד כי לכך הוא רגיל, "מצות אנשים מלומדה" שמקיימים מצוות - האם מגיע לו שכר עבור מעשים אלו?...

אלו הם דברי קדשו של ר' אל'ה.

ודאי שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, ויהיה שכר גם על כאלו מצוות, אך כפי שאומר רבינו בחיי: אין דמיון כלל בין העושה מצוה עם כוונה לעושה ללא כוונה. ההבדל הוא כהבדל שמים וארץ!

אצל פלוני ברכת המזון זו 'עבודה', התפילין 'עבודה', התפילה עבודת ה'. ואצל חבירו - שום דבר, טבעי בלבד.

מיירעדיק רבותי. כמה עלינו להתחזק ולהוסיף באמונה ובעבודת הלב. ולה' הישועה.

אימותיהן של כהנים מספקות להם מחיה וכסות

וְיָשַׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל (לה, כה)

הרוצח בשגגה יושב בעיר מקלט ויודע שתקופת שהותו במקום תלויה בחייו - או יותר נכון במותו - של הכהן הגדול. קיים חשש גדול שהוא יתפלל מכל הלב וייחל למותו של הכהן הגדול, ומי ערב לכהן הגדול שתפילתו של אותו יהודי שבור לא תתקבל בשמים, הרי "לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה" (תהלים נא, יט).

יש פתרון: צריך להנעים לרוצח את השהיה בעיר המקלט ככל האפשר, כדי שלא יתעורר בו הרצון להתפלל למותו של הכהן הגדול. וכך באמת היה: "אימותיהן של כהנים מספקות להם מחיה וכסות, כדי שלא יתפללו על בניהם שימותו" (מכות יא ע"א). כשהוא 'מסודר' מבחינה חומרית - הוא לא חושב כל הזמן איך יוצאים מכאן. יש לו אוכל בשפע ואינו צריך לדאוג לבגדים, ממש טוב לו שם...

מכאן יכולים ללמוד משהו על נפש האדם. האדם הזה מנותק ממשפחתו ומידידיו, חי כמו אסיר בבית הסוהר. יש לו הרבה זמן להרהר במצבו. ועל מה הוא חושב ומהרהר? בוודאי הוא מתגעגע לחיי החופש שבחוץ, למשפחתו, לידידיו; בטח הוא משתוקק לחזור לחיים הרגילים של אדם מן הישוב. ובכל זאת, יש משהו שיכול להשתיק את רגשותיו - אם מרפדים אותו בתנאי מחיה נוחים ומסירים ממנו את דאגות הפרנסה. לפעמים כשהוא חושב מה מחכה לו בחוץ ונזכר בקשיי החיים שהוא נאלץ להתמודד עימם בעבר - הוא כבר מעדיף להישאר כאן, בעיר מקלט...

נשאלת השאלה: מדוע "אימותיהן של כהנים מספקות להם מחיה וכסות", מדוע לא עושה זאת הכהן הגדול בעצמו?

התשובה פשוטה: הרי אמרנו שלעתים הרוצח מעדיף להישאר בעיר מקלט מאשר להתמודד עם קשיי הפרנסה שבחוץ. והנה, יש מקרה קיצוני עוד יותר: אדם לא הרג ולא פשע, אך מצבו החומרי הקשה גורם לו לחשוב על פתרון מקורי: אם יידע שבעיר מקלט כל מזונותיו מצויים בשפע למשך שנים רבות, הוא מוכן להיכנס לשם ביוזמתו... ואיך יעשה זאת, הרי לא רצח איש, לא בשוגג ולא במזיד? אל דאגה, גם לזה הוא מצא פתרון: הוא ייגש לבית הדין ויודה ברצח שהוא כמובן לא ביצע. בית הדין יקבל את דבריו, ידונו אותו לגלות בעיר מקלט, והנה הוא בא אל המנוחה ואל הנחלה...

אם הכהנים הגדולים היו מביאים בעצמם את המחיה והכסות לרוצחים השוהים בערי המקלט, יש חשש גדול שיהיה מי ש'יקנה' ברצינות את הרעיון הזה. אותו אדם יודע שבדרך הטבע מזומנות עוד הרבה שנות חיים לכהן הגדול שבימיו, ובינתיים הוא עצמו ייהנה משפע של מחיה וכסות שהכהן הגדול מספק לו בקביעות.

נכון, לא נעים שמכריו וידידיו סבורים שהוא רוצח, על לא עוול בכפו, אבל יותר לא נעים להיות רעב ללחם... גם בימינו יש אנשים גלמודים וחסרי בית, שבמקום להתגולל ברחובות היו מעדיפים שיכלאו אותם בבית כלא, שם יספקו להם מיטה מוצעת ואוכל חם... בית מלון של ממש.

די בטעם הזה כדי שהכהנים לא יספקו מחיה וכסות ליושבי ערי המקלט.

אם כן, מה הפתרון לבעיה האחרת - הרי אם יחסר להם מחיה ומזון יש חשש שהם יתפללו על הכהנים שימותו?

על כך אמרו שאמותיהם של הכהנים - הן שמספקות ליושבי ערי המקלט את צרכיהם. מצד אחד, בכך סר החשש לתפילותיהם הלא-רצויות, ומאידך אין חשש שאנשים יתנדבו מיוזמתם לגלות לערי מקלט רק כדי לקבל את המחיה והכסות בלי מאמץ, שכן מדרך הטבע, אמותיהם של הכהנים הנן נשים מבוגרות שלא נותרו להן שנות חיים רבות, והאדם לא יישוא סיכון... גם אם במשך זמן מסוים ייהנה ממחיה ומזון שתספק לו אמו של הכהן הגדול, הרי מרגע שיגיע זמנה להיפטר מן העולם הוא יישאר תקוע בתוך עיר המקלט, וייאלץ להמתין בסבלנות עוד שנים רבות עד מותו של הכהן הגדול. הוא לא יוכל לזעוק בקול: "אני חף מפשע, הפללתי את עצמי בכוונה". כעת כבר מאוחר מדי, איש לא יאמין לו...

מנשי ראובן

אם באנו לתאר את עוצם יראת החטא של רבי ראובן זצ"ל, ניתן לומר כי בבואו לידי חשש איסור או נדנוד עבירה, חש פחד ואימה כבעת סכנה איומה ונוראה. כביכול ראה את "השטן עומד על ימינו לשטנו" ואת מלאך החבלה העומד להיבראה חלילה מחמת העוון.

אף בשכבו בבית החולים על ערש דווי, נזהר ונשמר שלא להשתמש בממון בית החולים שלא בהיתר או שלא לצורך. כשהגישו לו נייר לניגוב ידיו, הקפיד שלא להשתמש ביותר משלושה ניירות בכל פעם. גם כאשר הקור בבית החולים היה גדול, סירב להשתמש ביותר משמיכה אחת.

כאשר מלויו רצו להביא לו נייר נוסף או שמיכה נוספת, היה פורץ בזעקה מקפיאת לב: "גזל! למי אחזיר? למי אשיב את הגזלה?!"

כאשר הציעו לו מטעם קופת החולים לרשום את אזור מגוריו במקום אחר, כדי שיוכל לקבל טיפול בבית חולים מסוים, לא הסכים לכך בשום אופן. כל הניסיונות לשכנעו כי מדובר בלא יותר מאשר עניין ביורוקרטי, עלו בתוהו. רבי ראובן הקשה עצמו כארז ולא אבה לדבר!

מרן הגאון רבי אריה פינקל זצוק"ל במלאות שנתיים לפטירתו

באדיבות בני המשפחה

מתוך הספר שעתיד לראות אור בעזה"י ונמצא בשלבי עריכה מתקדמים

אחז"ל שלשה נכנסים לדין, עני עשיר ורשע, עני בא לדין ושואלים אותו מדוע לא עסקת בתורה ומשיב העני, עני הייתי וטרוד בפרנסתי אומרים לו כלום היית עני יותר מהלל הזקן שכשראה שאין לו אפי' פרוטה כדי להיכנס לביהמ"ד לשמוע תורה מפי שמעיה ואבטליון מסר נפשו על כך וטיפס ושכב על פתח הארובה בגג ביהמ"ד על מנת לשמוע תורתם. עשיר בא לעמוד בדין שואלים אף אותו מדוע לא עסקת בתורה וכשיענה העשיר ויאמר עשיר הייתי וטרוד בעסקי נכסי עונים ומייסרים אותו האם היית עשיר יותר מרבי אליעזר בן חרסום שאביו השאיר לו בירושה אלף ערים וספינות ושאר נכסים והיה הולך מבית מדרש אחד לחברו ללמוד תורה. רשע לא שואלים אותו מדוע עשית מעשים רעים ולמה התאכזרת על יתומים ואלמנות אלא גם אותו שואלים את אותה השאלה מדוע לא עסקת בתורה, וזה פלא אחרי כל העברות שעשה בעוה"ז דווקא על עסק התורה נתבעים ממנו, כך שאל רבי אריה זצוק"ל בשיחתו בהיכל ישיבת מיר המעטירה?

והסביר במתק שפתיו, כי בעצם השאלה בסופו של יום אחת היא: למה עשית את העיקר מהעולם הזה ולא מחיי העוה"ב. הלא הקב"ה נפח באפך נשמת חיים, כדי שתתרומם ותחיה חיי רוח, חיי קדושה, חיים קרובים להקב"ה כדי להתקיים בהם לנצח, ואתה בחרת בחיים הפשוטים האלה חיים של עבד נרצע לחיי העוה"ז. אם העני מתוך טרדת הפרנסה אינו מוצא לו זמן לתורה, סימן שהוא לא צריך את זה כי אם הוא היה מרגיש שהוא זקוק לתורה כמו שהוא צריך פרנסה לחיות, ודאי שהוא היה מוצא זמן גם לזה כדי לחיות חיי נצח. גם העשיר נתבע כך, אם לא מצאת לעצמך זמן לקנות את הנצח סימן שבחרת בחיים של עבדות חיי העוה"ז. זה גם השאלה ששואלים את הרשע למרות כל מעשיו הרעים, מדוע לא עסקת בתורה והתאכזרת על עצמך.

את היסוד הזה שתורה וחיי תורה היא העיקר, חזר ושינן לא רק בשיחותיו בישיבת מיר במשך ל"ה שנים, אלא גם כדוגמא אישית בדמותו.

כשמדברים על מרן רבי אריה זצוק"ל צריך לדעת שקודם כל עסקינן "בראש ישיבה" משכמו ומעלה, ששימש כדמות מרכזית בביהמ"ד המרכזי של ישיבת מיר בירושלים, גם לעת התרחבותו, גם בזמנים בהם התקבצו בו הרבה דמויות הוד, ר"מים וראשי ישיבות בכוח ובפועל. כולם הביטו עליו בהערצה ועקבו אחר הליכותיו המרוממות וכולם הטו אוזן לדבריו בלימוד ובמוסר ללא עוררין.

ללומדי ישיבת מיר לדורותיה די בכך שמרן הגאון רבי נחום פרצוביץ זצוק"ל העיד עליו, שהוא עצמו, למד ממנו פשט בגמרא מהו. מי שיש לו מעט השגה מה משמעותו של שבח זה מפי מי שאמרו; מי שזכה וראה איך התייחסו אליו מרנן הגאונים הגדולים רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל, רבי חיים קמיל זצוק"ל ורבי רפאל שמואלביץ זצוק"ל - אינו זקוק למושגים שאינם ישיבתיים טהורים ומזוקקים לתחום של לימוד בלבד, על מנת לתאר את רבי אריה.

<u>כולו תורה</u>

רבי אריה היה כולו איש תורה, שלא היה לו בעולמו דבר זולת התורה, עוד מהיותו נער דבק ברבותיו, בסבא מרן הגרא"י פינקל זצוק"ל שהוא זכה לגדול בצילו כנכדו הבכור וחביבו שהתקרב אליו ללא גבול, ובדודו מרן הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל ובבן דודו מרן הגר"נ פרצוביץ זצוק"ל, וכל חפצו היה ללמוד עמהם ולהשתלם בלימוד וידיעת כל התורה ללא גבול, וכשרונותיו הברוכים וזכרונו המיוחד הביאו לכך שכל רז לא אניס ליה, ובכל מקום שדיברו עמו הוא שלט שליטה ללא מיצרים.

מספרים הבנים שליט"א: כל אימת שהלכנו לישון על יצועינו, תמיד היו לו חברותות בלילה, והיינו שומעים את קולו המתרונן בלימוד הגמרא, וכך היה לומד בקביעות מידי לילה, עם בן דודו רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל, ועוד אחרים.

הוא היה עבד נאמן של סבו מרן הגרא"י זצוק"ל, מחד היתה לו יראת כבוד ומסירות ונאמנות מיוחדת, והוא זכה ללמוד עמו מסכתות שלמות יחד, והיו לומדים את התלמוד כולו, והיה עושה דברו בכל מה שהתבקש ממנו, וידוע שהסבא סמך עליו יותר מכל, והוא היה זה שנשלח על ידו לכל שליחויותיו.

אביו זצ"ל שהתגורר אז בת"א, שלח אותו לירושלים כי רצה שיהיה במחיצת הסבא הגדול, וכך הוא התחנך ולמד במחיצתו וקיבל ממנו רוב תורתו והיה עושה דברו בכל אשר התבקש במסירות ונאמנות מופלאה. ואבא שלו גם היה הרבה בחו"ל, ולכן הוא דאג שהוא יגדל אצל הסבא והוא פינק אותו באמת ככל הניתן, ועם זאת היה לנגד עיניו תמיד במורא גדול.

בשנת תש"ח בעת ההפגזות סיפר שהיה הולך לסבתא ב'דיסקין' באמצע הפגזים, ותיאר שהלך תחת המטרת הפגזים, וכששמע שריקת הפגזים והיתה סכנה, שכב על הקרקע בכדי שלא לספוג רסיסים, והתפללו שלא תהיה פגיעה ישירה, והרעב כה הציק שהסכים לעבור מראות אלו להשקיט רעבונו. בימי המלחמה למד עם מרן הגר"ח שמואלביץ בחברותא, ורבי חיים אהבו אהבת נפש כל ימיו.

חביב על רבותיו

שח לנו הגאון רבי צבי פרצוביץ שליט"א: הוא היה אהוב מאד על הסבא הגדול מרן רבי אליעזר יהודה זצוק"ל ולמד עמו בחברותא. בשבת היה לומד עמו רמב"ם ובאמצע השבוע למד אתו גמרא. בהזדמנות הוא סיפר איך הסבא למד: למשל כשלמד מסכת זבחים, ביום הראשון למד דף ב' למחרת למד דף ב' ג' אח"כ דף ב' ג' ד' ככה הצליח עד דף ל' ואח"כ הפסיק.

הוא סיפר שהסבא בשנים האחרונות שמע כל היום חידושי תורה של אחרים ושילם להם כסף. בשנה האחרונה הרגיש הסבא לא טוב וראו מהחלון הוא והרב פרנקל המזכיר של הישיבה, איך שיהודי ירושלמי מגיע לומר תורה, אמר המזכיר לסבא: תן לו את הכסף ויבא שבוע הבא לומר את התורה. אמר הסבא: מה עם מסיר אזנו משמוע תורה?! רבי אריה התפעל מאד מהמעשה הזה.

עם מרן רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל למד רבי אריה עשרים ושמונה שנים בחברותא. הוא מאד העריץ אותו וכל הזמן עד התקופה האחרונה אמר בשיעורים ידיעות ששמע ממנו. בתשכ"ט התחילו לכתוב את השיעורים של רבי חיים, ומי כתב? רבי ארי' בנוסח שלו עם ההסברה המיוחדת שלו והסבא רבי חיים סמך עליו את ידו.

אני זוכר שהסבא רבי חיים היה אומר שמועס בליל יום כיפור אחרי כל נדרי והיה לו קבלה ממרן החפץ חיים זצוק"ל לדבר אז על יהודי רוסיה וכשסיים היה אומר, עכשיו נאמר תהילים על יהודי רוסיה, רבי אריה יאמר פרקי תהילים.

סבי רבי חיים שמואלביץ שלח מאמרי חז"ל לרבי אריה שימצא מקומם המדויק. אביו המשגיח רבי חיים זאב היה מגדולי הבקיאים במדרש וביותר בילקוט שמעוני וסבא היה נעזר בו רבות, אחרי פטירתו נעזר ברבינו.

התמדה ויגיעה

פעם התנצל ואמר לסבא רבי אליעזר יהודה אחרי שאיחר בדקה או שניים מזמנו הקבוע ללמוד עמו, וכשראה את פני הסבא שמעט תמהים על כך, אמר בטבעיות שמביתו ברח' צפניה עד לישיבה ברח' בית ישראל ישנם עליות והדרך מעט קשה ומתישה... וסבא השיב לו בפשטות אופיינית - "הדרך בהליכה הינה רק ירידות, ואם כך להיפך אז צריך להגיע במהירות יותר, ואולי בדרך חזרה שבה יש עליות, יתכן ויעכב מעט משובכם הביתה"...

קרה פעם שהסבא פגש את חותנו של רבי אריה, הגה"צ רבי שמואל אהרן יודלביץ זצוק"ל והתלונן בפניו על כך שבימי בין הזמנים של ניסן רבנו פחות מגיע לחברותא ללמוד. רבי שמואל אהרן תמה, הלא בימים שלפני פסח הוא יודע שבתו הצדקנית היתה בבית ובעלה הלך ללמוד עם הסבא מלבד ערב פסח בעצמו. א"ל רבי אליעזר יהודה: על זה גופא הטענה, ערב פסח עצמו למה לא בא ללמוד.

כל כך הסתיר את גאונותו ולמדנותו ויגיעתו הרבה, עד שהדבר שבלט תמיד כלפי הכלל היו מעשי החסד ומידותיו התרומיות, שהיו מיוחדות לשם דבר. אולם את עיקר חיותו הוא רכש דווקא בלימודו, שהיה כל משוש חייו יומם וליל, וכשצלל לעומקה של סוגיא, לא היו בעיניו כל הדברים האחרים כקליפת השום, וכולו היה מונח רק ברצון העז לזכות בעוד הבנה ועוד סברא ישרה, באמיתיות ויישרות מופלגת שאין בדומה לה.

כשההסתרה התגלתה מעט

למרות שהצניע את עצמו תמיד, מדי פעם הצליחו לעקוב אחר גאונותו של רבי אריה. הרב הורביץ שליט"א רב בגבעת זאב מספר שכתלמיד בישיבת 'כוכב מיעקב' טשעבין שלחוהו להיבחן אצל רבנו,

ושאלו על מה רוצה להיבחן, וענהו שרוצה להיבחן על מסכת פסחים, וכששאלו איזה דף, בענוות חן ענה שמוכן להיבחן על כל המסכת. רבנו כה התרגש מכך, ואמר שאם מדובר על כל המסכת, הוא מוכן לבוחנו, ובלי לפתוח גמרא החל לשאלו שאלות על כל דף בגמרא, והתפעל כמה ידענותו של רבנו במסכת היתה מופלגת.

סיפר ת"ח אחד שרצה לדבר עם רבנו בלימוד, וחשש לשוחח עמו בסדרי נשים נזיקין ששם לבטח ידענותו המופלגת אולי תגרום לו לחוש במבוכה, ובאותה עת עסק בסוגיות במנחות, והחל לדבר עם רבנו על הסוגיות במנחות, מתוך תקווה ששם לא תהיה ידענותו כה מופלגת... ולפלא בעיניו איך רבנו 'שחה' ברזי הסוגיות עד שנראה היה כאילו עתה למדו.

ופעם כשלמדו מסכת ביצה בחבורה, עבר ליד בנו ושאלו היכן אוחזים, ואמר לו במסכת ביצה בדף פלוני, ומיד החל לשוחח בעומק הסוגיא, וכולם נקבצו סביבו לשמוע זאת ולראות מה גדולים ידיעותיו.

זכורני, מוסיף בנו הגאון רבי נתן צבי שליט"א שלמדתי פעם בחברותא משניות 'טהרות' אחר התפילה, וכשבאתי לאבא תוך כדי שגלגל התפילין אחר התפילה, ושאלני מה למדנו הבוקר, והשבתיו במשנה מסוימת במסכת טהרות, ולפלא היה בעיני איך הוא בקיא ברזי המשנה, וציטט מדברי גדולי המפרשים והאחרונים, וניכר היה שהתעסק בכך ממש לאחרונה, ושפעו במראי מקומות, שכאן יש הגרי"ז במכתבים וכאן יש רעק"א ואחרים, והצטערתי שלא רשמתי, כי הביא הרבה מראי מקומות בכל עניין.

כשבאו לביתו בחורים מישיבת בריסק לאכול בלילות שבת, ודיברו עמו בלימוד בסוגיות קדשים, יצאו נפעמים מבקיאותו וידענותו המופלגת בעומק המסכתות.

<u>'ונחנו מה' – כל ימיו רבי אריה הסתיר את עצמו!</u>

<u>שיחה במעונו של מרן ראש ישיבת פוניבז' הגרב"ד פוברסקי שליט"א</u>

על פניו של מרן ראש הישיבה שליט"א ניכר פתאום איזה רגש געגועים ומתוך התרגשות גדולה מתחיל לשחזר דברים מלפני יותר משבעים שנה.

<u>כמעט כתאומים...</u>

ראש הישיבה שליט"א: 'האמת היא שהיינו כמעט כתאומים. אנחנו בני אותו גיל, (שניבדל לחיים טובים) בהפרש של כמה שבועות' פותח ראש הישיבה, מעת בואנו לארץ בשנת תש"א והגענו לתל אביב הכרתי את רבי אריה וגדלנו יחדיו ב'היכל התלמוד'. אביו הגה"צ רבי חיים זאב התחתן עם הרבנית לאה ע"ה שהיתה נכדה חורגת של מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל וגדלה אצלו בבית ואחרי נישואיהם עברו לת"א ליד 'היכל התלמוד'.

אני כילד צעיר למדתי בישיבה קטנה 'אור התלמוד' זה היה סניף של ישיבת היכל התלמוד בת"א שהקימוהו תלמידי הסבא מסלבודקא ה"ה הגאון ר' חיים זאב פינקל זצ"ל (חז"פ) הגאון ר' טוביה לסיצין זצ"ל והגאון ר' יוסף פרבר זצ"ל בראש הישיבה הקטנה הגאון רבי שמחה פינס זצ"ל עמד בראשות 'אור התלמוד', שם למדתי עם להבחל"ח רבי אריה היינו אז ילדים בני תשע ואבי מרן ראש הישיבה רבי דוד זצ"ל למד שם בהיכל התלמוד כאברך, בין לומדי הישיבה הגה"צ ר' משה טורק שליט"א שהוא למד איתי לבקשת אבי הגאון ר' דוד וכן עם ר' אריה לבקשת אביו הגרחז"פ, למד עמו באותם ימים והשיחה רווית ערגה לימים ההם. כשהוא מתאר כיצד נפשו בימים ההם בבין הזמנים כשהם יצאו לחורשה ברמת גן ושם חזרו על לימודיהם 'ואני עוד זוכר איך ששכבנו על הדשא וסיכמנו יחד את התוס' בגיטין'.

<u>הילדים שגדלו לתפארה בתל אביב</u>

מרן הגרב"ד שליט"א חוזר לספר על מרן הגר"א פינקל והגעגוע ניכר בקולו: 'רבי אריה ואחיו רבי משה היו ילדים יחידים בתל אביב עם פאות ארוכות עד הכתפיים'. לא יאומן כי יסופר. אביהם הצדיק רצה שהם לא יושפעו מהסביבה וכך גדלם בתל אביב של אז. אנשים הלכו ברחוב בתל אביב ולא האמינו למראה עיניהם...

כילדים, היינו גם משחקים יחד. הייתי מגיע הרבה לביתם והוא היה מגיע לביתנו שהיה בסמוך. ובשבתות, הייתי מגיע לביתם ברחוב מיכאל אחרי הסעודה, היה זה מחזה נפלא, אביו הצדיק רבי

חיים זאב הוציא מהארון 'מדרש רבה' ולמד עם אשתו הרבנית הצדקנית. היו ילדים ששיחקו בחוץ, ואני אבלחט"א ורבי אריה כילדים קטנים ישבנו כל שבת והקשבנו לשיעור במדרש רבה.

איך המשיך הקשר, שאלנו?

בתש"ה עברנו לבני ברק לישיבת פוניבז' כשאבי מרן זצוק"ל התמנה לכהן כראש הישיבה והוא עדין למד בישיבה קטנה בתל אביב. בתש"ו רבי אריה הגיע ללמוד בישיבת פוניבז' ומיד למדתי אתו. הוא שמע שיעורים מאבא זצוק"ל.

אחד הנוכחים מציין שרבי אריה היה מספר לו הרבה על מרן הגר"ד זצוק"ל והיה מזכיר דברים ששמע ממנו.

עניו שלא בנמצא

אחד הנוכחים מזכיר כשלמד חברותא עם רבי אריה, כמעט בכל סוגיא שסיימו היה רבי אריה מבקש את ה'בד קדש' (ספרו של מרן הגרב"ד שליט"א) לראות מה אמר רבי בערל בסוגיא.

מרן רה"י הגרב"ד שליט"א מחייך ואומר: נו, זה רבי אריה... תמיד הרגיש עצמו בטל לחבריו

הוא היה עניו שלא ראיתי כמוהו. אביו ואמו היו צדיקים ומופלאים במידות והוא ירש אותם. אני חייב לומר לכם מתרגש ראש הישיבה: לא ראיתי פעם אחת אותו בכעס או עם פנים של כעס, תמיד היה עם חיוך על הפנים. כך נשארנו כל השנים בידידות אמיצה עד יומו האחרון. קשה לי לדבר עליו... הקשר היה מאד אישי וידידותי. כל שנה ושנה היה ביננו טלפונים של איחולים לכל מיני אירועים שעשינו שנינו עד השנה האחרונה אי לאפשר לתאר את הזעזוע הכבד שהיה אצלנו בבית כששמענו על הסתלקותו [התערבות הרבנית תליט"א: ממש תשעה באב היה כאן]

אחרי שנתיים הוא עבר ללמוד בישיבת מיר בירושלים. אמו נפטרה צעירה והוא עבר למיר להיות אצל הסבא והדודים (רבי חיים שמואלביץ, רבי בייניש, והוא דבק ברבי נחום פרצוביץ)

בצילא דישיבת מיר המעטירה

מרן הגרב"ד שליט"א חוזר לשנים ההם: אתם רואים כיום את ישיבת מיר על אלפי תלמידיה, בישיבת מיר היה 15 בחורים באותם שנים.

מרן שליט"א עובר לספר על הקשר של משפחת פוברסקי עם משפחת ראש הישיבה דמיר.

כשאבא מרן הגר"ד זצוק"ל למד בישיבת מיר בפולין, הוא היה מגדולי תלמידיה ומקורב מאד למרן המשגיח רבי ירוחם זצ"ל ולמרנן ראשי הישיבה זצ"ל. בשבתות הוא היה מאוכלי שולחנו של המשגיח רבי ירוחם יחד עם מרן רבי חיים שמואלביץ זצ"ל כשני בחירי הישיבה. אבא גם היה מקושר עם הרב דמיר הגאון רבי אברהם צבי קמאי זצ"ל הי"ד. ראש הישיבה מאריך בעוד עובדות מישיבת מיר בפולין ועל הקשר של התלמידים עם המשגיח רבי ירוחם.

מעניין היה כאשר הגאון ר' אליהו ברוך קמאי הסתלק לעולמו והותיר את הרבנות ואת משרת ראשות הישיבה הוחלט שראשות הישיבה תעבור להגרא"י והרבנות להגאון רבי אברהם צבי ובכל זאת ביקש ראש הישיבה מגיסו למסור מידי שבוע שיעורים מהיחידים שלא ויתרו על שיעור אחד של הגרא"צ היה אבי זצוק"ל ולא זו בלבד אלא גם אבא ביקש שאקרא לבני על שמו וכן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל קרא לבנו הצעיר על שמו. הקשר היה חזק גם אחר כך הגרא"י מאוד קירבנו וזכיתי אז להיות מבני ביתו והרבה פרטים אישים היה מספר לי והכל בזכות הידידות העצומה שהיה עם אבי הגר"ד זצוק"ל.

לי באופן אישי מספר מרן שליט"א היה קשר צמוד עם מרן ראש הישיבה דמיר רבי אליעזר יהודה זצוק"ל והייתי מגיע הרבה לביתו בירושלים, שם הייתי פוגש את רבי אריה שהיה בן ביתו. הוא למד אתו ולמד עם דודו מרן רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל בחברותא. ושאביו רבי חיים זאב נפטר ולא ידעו מי יאמר שיחות במקום אביו שהיה משגיח, רצו שהוא יאמר אבל הוא בצניעותו כמובן שלא הסכים ואז רבי חיים שמואלביץ החל לומר שיחות.

בשבתות היו מגיעים כל הרמי"ם לשמוע קידוש בבית מרן הגרא"י ומאוחר יותר בבית מרן הגר"ח שמואלביץ (את הקידוש היה עושה רבי אריה) ואחר כך ירדנו לטעום מהחמין שהכינה מיוחד

"הדודה" אמו החורגת של ר' אריה שהיא היתה אחותו של מרן הגר"ח שמואלביץ (אלמנתו של הגה"צ ר"י ולדשיין זצ"ל)

ואחרי פטירת רבי חיים שמואלביץ, מינו לראש הישיבה את רבי בייניש פינקל (רבי בייניש גם היה עניו מאד משהו שקשה למצוא ר' בינייש היה גר כאן בב"ב ולפני כל שיעור היינו מדברים יחד על תוכן השיעור הוא היה מבריק בכשרונותיו ופעם שלחני הגרא"י שאכנס לשיעור ואחזור לפניו את הדברים) וכשרבי בייניש נפטר, היה ברור לכאורה שרבי אריה יתמנה כנכד הגדול והוא הכתיר את רבי נתן צבי זצ"ל וכולם ישבו במזרח הישיבה, רבי נתן צבי ושאר רבני הישיבה, ורבי אריה עצמו? יושב באמצע והשאיר לעצמו רק תפקיד אחד לשמש כגבאי לחלק את העליות. סוג ענווה שאין בנמצא בדורנו.

אבל, מסיים הגרב"ד, סוף הכבוד לבוא. כשהגיע בשנים מאוחרות יותר לברכפלד ועמד בראשות הישיבה ואמר שיעורים ושיחות כבר לא יכל להצניע את עצמו. ועם הכל נשאר עניו ובורח מהכבוד.

מה היה סוד גדלותו של רבי אריה, שאלנו?

רה"י שליט"א: כל מי שנפגש אתו ראה את הקדושה שלו. זה פרץ ממנו. שלמה המלך אומר: 'טוב שם משמן טוב' שמן הכוונה לריח, ריח הולך ונגמר, שם טוב הוא מסוף העולם עד סופו. מה הכוונה? בעיתונים? כבוד? פרסום?

שם טוב זה ריח של השפעת קדושה של השפעת יראת שמים כמו שנכנסו למרן החזון איש זצוק"ל בזמנו הרגישו השפעת יראת שמים, 'והריחו ביראת ד'', כך היה רבי אריה. תמיד שנפגשתי אתו הרגשתי את הקדושה שלו את היראת שמים שלו, זה השפיע על כל קריית ספר ועל כל ברכפלד שזכתה בגלל הקדושה שלו להיות מקום תורה, זה דרגה גבוהה שנעלמה לנו לפני שנה.

'טוב לב משתה תמיד'

ועוד דבר חייבים לדעת, ממשיך ראש הישיבה שליט"א: הרמ"א מביא בסוף חלק או"ח את דברי הפסוק במשלי 'וטוב לב משתה תמיד'. באמת צריך להבין איך מגיעים לזה הרי יש לאדם תקופות בחייו בהם קשה לו להיות בדרגה כזו, לא תמיד אדם יכול להיות במצב של 'משתה'?

ביאור הדבר הוא, אם אדם חי לעצמו וכל מחשבותיו סובבות סביב עצמו, בוודאי שלא שייך שהוא יהיה בטוב לב תמיד. אבל אדם שחי את השני אז גם אם הוא בעצמו נמצא בתקופה לא טובה אבל הוא שמח כל הזמן בשמחה של השני, טוב לו כי לשני טוב !

זה היה רבי אריה זצוק"ל. היו לו תקופות שונות בחיים והוא עבר דברים אבל תמיד היה עם מאור פנים.

איך מגיעים לכזו מדרגה של ענווה, שאלנו?

מרן הגרב"ד שליט"א: יש מדרגות שונות בענווה. דוד המלך אמר: 'ואנכי תולעת ולא איש'. אברהם אבינו אמר 'ואנכי עפר ואפר' אבל משה רבנו אמר 'ונחנו מה'. ביטל את עצמו לגמרי. מה הכוונה 'ונחנו מה'?

בגמרא בשבת מסופר שאחרי קבלת התורה בא השטן וראה שאין תורה והלך לחפש אצל שרו של ים וחיפש הלך לבן עמרם בלי שם, 'בן עמרם', ואמר לו התורה לא אצלי, א"ל הקב"ה בדאי אתה התורה לא אצלך? איך מסבירים כזו גמ' שואל הגרב"ד?

באמת הרי משה קיבל את התורה ואיך אמר שזה לא אצלו, אתם יודעים מה התשובה?

משה רבנו הרגיש בעצמו שהוא היה רק צינור שמעביר תורה לכלל ישראל, אני 'בן עמרם', אין משה בעולם - 'ונחנו מה' - מסרתי להם את התורה ואני לא קיים.

זה היה רבי אריה. יחיד. 'ונחנו מה' הוא לא קיים. כמו משה רבנו 'בן עמרם', הוא 'בן חיים זאב'.

לא הכרתי עוד עניו כמוהו. ככה היה מילדותו שהכרתיו עד יומו האחרון, מסיים מרן ראש ישיבת פוניבז' שליט"א.

התבטלותו של מרן רבי אריה זצוק"ל למרן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל

רבנו דיבר הרבה על 'ואל בינתך אל תישען' וכך אמר לרבי ראובן הכסטר שליט"א: יוחנן כהן גדול שמונים שנה שימש בכהונה גדולה ונעשה צדוקי. הוא נכנס לקדש הקדשים לבד עם בורא עולם לבד, לכולם אסור להיכנס, הוא לא רב ולא מנהיג אלא קדוש, וברגע שנשאה בלבו מחשבה 'אני' נכנסתי והם לא נכנסו, אני מבין יותר מהם, משהו זז אצלו ומיד נעשה צדוקי.

אם אין אמונת חכמים, לא מתחיל כלום. מבהיל. אם כהן גדול קדוש חושב אני מבין יותר מהחכמים מיד נפל ונהיה צדוקי. לא יהיה בך אל זר הכוונה לעבודה זרה שבקרבך, אני מבין יותר מהחכמים, אם לא מפחד ולא מבקש רחמים כבר נכשל ב'ויגבה ליבו' ומיד נעשה תועבה. אמרתי לו: אין ביטוח לאף אחד? אמר לי: ביטוח אין אבל ביטחון בהקב"ה יש.

בהזדמנות נוספת אמר רבנו: 'עושר שמור לבעליו לרעתו', עשירות זה לאו דווקא כסף גם עשירות רוחנית אדם זוכה להיות מגיד שיעור גדול ומפורסם אם חלילה נכשל בלשונו נגד גדולי ישראל, ההצלחה שלו היא לרעתו ומתקיים בו הפסוק הזה.

ספרו לו ששאלו את מרן ראש הישיבה רבי אהרן לייב שטינמן זצוק"ל מי רבו ואמר שהוא זקן מופלג מלך זקן וכסיל, רבנו התרגש ואמר: הוא למד איך להילחם אתו, הוא איש מלחמה זקן, למד עשרות שנים להילחם אתו. החסידים היו אומרים שעשו היה עם שטריימל הוא נכנס לגן עדן רק הקב"ה מוציא אותו משם יש לו מלבושים, רבי אהרן לייב למד להכיר את המלבושים של היצר.

ואני בתומי אלך

בתקופה ש'בני פריצי עמך ינשאו להעמיד חזון ונכשלו' נגד קברניט הדור רבי אהרן לייב שטינמן זצ"ל, רבינו אמר שרבותינו רבי אהרן לייב זצוק"ל ולהבחל"ח רבי חיים קנייבסקי שליט"א הם התורה בעצמה, ומי שמנסה לפגוע בכבודם, הוא זז קצת מהתורה. שאל אותו רבי ראובן הכסטר: איך אפשר להישמר שלא יקרה לנו כזה דבר? אמר לו רבנו: 'אני בתומי אלך' הקב"ה עוזר לדעת את האמת. כשזה משהו אחרת מהתורה וזזים קצת, כבר אפשר להיות שייך למרכבה שכנגד. כמה איום כח היצר הרע.

רבנו רצה להמחיש שגדולי ישראל זה עולם אחר ודרגה אחרת. ופעם אמר כשבאים לגדולי ישראל נכנסים ושותקים ומקשיבים. לא אומרים את דעותיך. כך כשהיה נכנס בקביעות למרן רבי אהרן לייב שטינמן זצ"ל היה בא לשמוע, אגב כל פעם שנכנס אליו נישק את ידו בהערצה.

הוא הקפיד מאד על כל פגיעה ח"ו בדבריהם או בהנהגתם. שח תלמידו רבי אליהו הילדסהיימר, אם הבין רבנו אפילו ברמז כי רצונם בהנהגה מסוימת, תמיד מיד ביטל דעתו בביטול גמור וזו היתה דעתו. דוגמא קטנה לכך, התרחשה בשנים האחרונות כשבקשו ממנו רבות לנסוע מעבר לים [בנסיעה האחרונה] למען מגבית לצורך מצווה גדולה, ושלל זאת מכל וכל, הן מחמת ביטול סדרי הלימוד הקבועים, והן מחמת חלישות גופו באותם ימים.

אבל כשנאמר לו שמדברי מרן רבי אהרן לייב זצוק"ל נשמע שהוא רוצה שרבנו יסע, מיד כהרף עין שינה דעתו, והודיע שאכן ייצא לשליחות קודש זו בכל מחיר.

לעם ישראל יש את חוש הריח!

בתשע"ד היתה מערכה גדולה בערב הבחירות לבצר את דעת גדולי הדור, התייצב רבנו כחומה בצורה. במעמד אלפי עמך בית ישראל בעיה"ק ירושלים נשא רבנו דברים כדרבנות וכה אמר:

התאספנו להתחזק למען כבוד התורה. בפרשה שלנו אומר הקב"ה לאברהם אבינו, 'כי ידעתיו למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה', אומר רש"י, ידעתיו לשון חיבה. אהבת הקב"ה לאברהם אבינו הוא משום שהפיץ את האמונה בכל העולם, אברהם מגייר את האנשים ושרה את הנשים, וע"ז אומר הקב"ה אני מכבדו למען אשר יצווה וגו', וזה כוונת דברי רש"י, שכל החיבה של הקב"ה לאברהם אבינו היא מפני שלא רק כלפי עצמו מפיץ את האמונה ומשליט את הקב"ה בשמים ובארץ, אלא, הוא מצווה את בניו. ובניו אלו תלמידיו.

המעלה של 'מצווה את בניו', שהוא שומר על ההמשכיות של כבוד מלכות שמים. לא מספיק שהאדם עצמו הוא ירא שמים, אלא צריך להמשיך את הדרך הזו כדי שיבוא דור אחר דור ועם ישראל יהיה עם נצחי, נצח ישראל לא ישקר.

שמעתי כמה פעמים ממורינו רב רבנן הגאון האדיר רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל ראש ישיבת מיר. 'ידוע בכל העולם שלעם ישראל יש חוש הריח, אנו יודעים שיש מסורת של התורה כמו שכתוב במשנה, משה רבינו קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו' ואנשי כנסת הגדולה מסרוה לתנאים, אח"כ אמוראים, רבנן סבוראי, ואח"כ כל הראשונים והאחרונים.

מי קבע את הגבולות האלו, מי זה תנא, מי זה אמורא וכו', אף אחד אינו יודע מי קבע את הגבולות, אלא שלעם ישראל יש חוש הריח ויודע לקבוע. כך אמר לנו הגר"ח זצ"ל. גאון הגאונים ה'בית יוסף' כשנעשה בן 6 אמרו עכשיו נפסקה השפעת הראשונים, עכשיו מתחיל אחרונים מי אמר את זה? עם ישראל. מי זה עם ישראל, עם התורה, יש לו חוש הריח. כך הוא אמר.

אנו יודעים מי המנהיגים שלנו, יש צדיקים, אף אחד אינו אומר, ח"ו, לא אלמן ישראל, יש הרבה צדיקים, אבל מי המנהיג, מי המנהיגות, עם התורה יודע מיהו ההנהגה שלנו, מי זקני הדור המנהיגים, לא רק צדיקים, אלא שמצווים את הדור ושמרו את דרך ד', מי הם המנהיגים, את מי שואלים. עם התורה יודע! יש לו חוש הריח לדעת! יש צדיקים, אבל המנהיגות היא בידי אלו שהקב"ה מקרב ומכבד.

למען אשר יצווה את בניו, בניו אלו תלמידיו, מדוע, שכל המלמד תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, וכך גם כתב רש"י בפרשת קריאת שמע 'ושננתם לבניך' אלו התלמידים, וכשם שהקב"ה אומר בנים אתם לד' אלוקיכם, ע"י שמלמד תורה - התורה היא היצירה הנצחית שנותנים ונוצרים בלב התלמידים ויותר מאב שמביאו לחיי עוה"ז הרב מביאו לחיי עוה"ב, הוא נותן לו את החיים הנצחיים האמתיים. אנחנו צריכים להתחזק באמונת חכמים, אם ח"ו אין אמונת חכמים, יש פקפוקים, אז ח"ו הולכים לרדת לא רוצה לומר לאן.

היסוד של שמירת התורה - דרך ה' היא רק ע"י אמונת חכמים, והחכמים הם המנהיגים, לא כל חכם יכול לצוות על הדור, הוא יכול להיות לבד צדיק, אבל את ההנהגה עם התורה קובע, ואנחנו צריכים לדעת שכל ספק הוא ירידה נוראה של אמונת חכמים, אמונת חכמים צריכה להיות קבועה וברורה, בלי ספק, במסירות נפש, וזהו כבוד שמים וקידוש שם שמים. אנחנו כולנו מתאחדים ומתלכדים, אנחנו ציבור של עם התורה וחובבי התורה, אוהבי התורה, תומכי התורה, כולם! אנו לא יחידים שכל אחד יש לו את הדעה שלו ומתקבצים יחד ובוחרים איזה מנהיג, אנחנו קיבוץ אחד של עם התורה ואנו כולנו תחת הדגל 'דגל התורה - יהדות התורה' עם המנהיגות שלנו עם מרן ראש הישיבה (שליט"א), שהקב"ה יאריך ימיו ושנותיו בשלום לחיים ארוכים לקבל פני משיח, ואיתו שר התורה מרן הגר"ח שליט"א, שיהיו בריאים ושלמים, נתפלל עליהם.

<u>הוא יחיד אין שני לו!</u>

כנס מיוחד של רבני הקהילות במודיעין עילית התקיים בדירתו של רבנו ובו הוא הביע דעת תורה ברורה: "ואנחנו עבדים, מה זה עבדים? עבדים לרצון השם בתורה. מה כתוב בתורה? לא תסור... ואתם צריכים לשמוע ולקיים את דברי הגדולים יותר ויותר, שהמילה שלהם קובעת. סנהדרין גדולה. מי לא יודע מי קובע היום, שמילה שלו מכריעה את הכל".

והמשיך רבנו ואמר: "החזון איש אמר על החפץ חיים שהוא הסנהדרין גדולה, הוא היה אחד רק, אבל המילה שלו קובעת, ומי שחולק על מה שהוא אומר זה כמו שחולק על הסנהדרין, ככה החזון איש אמר. "היום אנחנו יודעים מי קובע. אם מרן ראש הישיבה אומר אז יש לאו ועשה, לשמוע. בתורה זה כתוב, ואנחנו עבדים, לשמוע בקול התורה, תשמעו מי המנהיג של עם ישראל, הוא הסנהדרין היום. הוא יחיד, אין שני לו". לא יכולים לחלוק עליו, כולם מופרכים לגמרי, לא רוצה לקרוא את השם של אחד שחולק על הסנהדרין, אפילו זקן, אפילו תלמיד חכם גדול. "אנחנו צריכים להירתם ולעשות כל מה שאנחנו יכולים כי זה לא סתם חוב קדוש, אני לא יודע שיש יותר מזה, אבל אני רק אומר שהמליצה נשמע לנו טוב טוב מה זה. בנפשנו! פיקוח נפש רוחני וגשמי"

בכנס נוסף באותם ימים של גדולי ראשי הישיבות בבית רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א אמר רבנו משפט קצר:

"יש לנו רב, יש לנו ראש ישיבה, אנו הולכים 'ככל אשר יורוך', ומה שהוא רוצה זה רצון התורה. יש מנהיג לדור, הדור זה לא הפקר, צריך לקבל את כל הדברים כפי שנאמרו, בלי להוסיף מילה חיזוק. כולנו מוכנים לעזור, מה שכל אחד יכול".

אמונת חכמים

פעם אחת שלח רבנו לשאול את רבי אהרן לייב איזה שאלה כיצד לנהוג וחזר השליח ואמר את דברי רבי אהרן לייב, ועמד שם אחד והסביר בטוב טעם הוראת הגראי"ל, הצטער רבנו ואמר מקודם שלא הסברת את דבריו הייתי עושה את זה בתור אמונת חכמים, אבל עכשיו שהסברת לי אני עושה מחמת מה שאני מבין והפסדתי את המעלה של אמונת חכמים.

מוסיף ומחדד לנו הבן, הגאון רבי בנימין שליט"א: הרי האבא היה תמיד שרוי בין גדולי ישראל כגון זקנו הגרא"י פינקל זצ"ל והגר"ח שמואלביץ זצ"ל ועוד גדולי מיר, וכן ראשי הישיבות דפוניבז', והכיר בטבעם של גדולי ישראל, ולמרות זאת התבטלות שלו לרבי אהרן לייב היתה נשגבה, מחמת שראה בו דמות דיוקנם של גדולי ישראל שהכיר.

בשנת תשס"ג ביקש מרן ראש הישיבה רבי אהרן לייב שטינמן זצ"ל מרבנו לכהן כחבר מועצת גדולי התורה אמר שאינו מסכים, ואמר שיקחו את רבי נתן צבי פינקל זצ"ל שהוא ראש ישיבות מיר למרות שהיה צעיר ממנו בהרבה שנים. ורק אחרי פטירת רבי נתן צבי, הסכים רבנו להיכנס לחברות במועצת גדולי התורה.

פעם אחת כשהגיע רבנו לרבי אהרן לייב וראה את ישרותו והתבטלותו הנפלאה, שאל רבי אהרן לייב אח"כ את מקורביו, שנראה לו שלא נולד כך, אלא עמל על זה לנהוג בתמימות, וכששמעו מכך בני משפחת רבנו סיפרו שאכן כך: היה בילדותו היה חריף נפלא והשקיע הרבה עמל להגיע למדרגתו.

כשנפל פעם רבנו הגיע רבי אהרן לייב לבקרו בדירתו באחוזת ברכפלד. שאל רבנו את רבי אהרן לייב: בגמ' בשבת (לב, א) אמר רב יצחק בריה דרב יהודה: לעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה, שאם יחלה - אומרים לו: הבא זכות והפטר. אמר מר עוקבא: מאי קראה - כי יפל הנפל ממנו - ממנו להביא ראיה. תנא דבי רבי ישמעאל: כי יפל הנפל ממנו (ממנו) ראוי זה ליפול מששת ימי בראשית, שהרי לא נפל והכתוב קראו נופל. אלא שמגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב פרש"י מששת ימי בראשית - דכתיב קורא הדורות מראש (ישעיה מא) - שנגלו לפניו הדורות, ומעשיהם, וקנס פורענותם. נמצא שכבר בששת ימי בראשית נגזר עלי ליפול ביום זה וזה?

אמר לו רבי אהרן לייב: אכן כך, והרחיב בדברים שאדם חושב אם הייתי הולך באופן כזה או במקום כזה לא הייתי נופל וכו' ואינו יודע שהכל כבר רשום למעלה מששת ימי בראשית.

רבי אהרן לייב שטינמן זצ"ל סיפר לרבנו כמה וכמה פעמים על אביו הגה"צ רבי חיים זאב זצ"ל:

בשנת תש"ו בנישואי הרב שמחה זיסל דסלר, נתבקש דודו המשגיח רבי אליהו דסלר זצ"ל לשאת דברים, בתחילה הוא טען כי אין במעמד שכזה את הכובד ראש הראוי לדברי תורה אך כשהפצירו בו רבי אייזיק שר ורבי יחזקאל סרנא נעמד לדבר בסיום דבריו אמר, שברצונו לברך מעומקא דליבא את בן דודו עם זוגתו הנכבדה לבית טיקטין שלא יכירו לעולם את נסיון העושר.

הדברים נפלו על השומעים כרעם ביום בהיר, רבי אהרן לייב שנכח באותו מעמד מספר כי היה נוכח שם גם רבי אהרן ויינשטין זצ"ל אשר התקומם למשמע הדברים, הוא ציטט גם בשם רבי ישראל סלנטר שאמר על בני משפחת דסלר בדורות שעברו כי הם קונצנמאכערס והם יודעים להתמודד גם עם נסיון העשירות, אך הרב דסלר נותר איתן בדעתו, וכן הסכים עמו רבי חיים זאב שהיה נוכח שם.

בשיחה ביום שנפלו מגדלי התאומים אמר רבנו: רבי אהרן לייב ענה לראש ישיבה פלוני ששאלו למה לא עושים יום תפילה על המצב, והסביר שיום תפילה אפי' עם גדולי ישראל לא יעזור למצב שלנו כיום, משום שבית שני נחרב על עון שנאת חנם ומחלוקת (יומא ט:), ותפילה לבד לא מועילה אלא צריך לחזור בתשובה ולתקן את העוון שגרם לחורבן הבית ואח"כ להתפלל וה' ישמע תפילתנו, וכמו שאומרים (בתפילה לימים נוראים) "ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה", תחילה צריך לעשות תשובה על גורם חורבן הבית, שזהו מחלוקת ושנאת חינם ואח"כ אפשר לבוא ולהתפלל.

הגאון רבי אברהם יצחק ברזל שליט"א מראשי ישיבת מיר ברכפלד – "ולישרי לב שמחה"

בחור מהישיבה שאל אותי, האם גם אני יכול להיות כמו רבי אריה זצוק"ל או שרבי אריה נולד כך עם מידותיו המיוחדות?

אמרתי לו שבלי שום ספק שהוא עבד על עצמו. היו לו ניסיונות כמו לכל אחד. מה שזכה לכזה אור פנים שכולם נהנו לראות אותו והחיוך שלו זה זכיה מהשמיים. היה תמיד מדבר בשיחות על 'ואהבת' - 'אהבהו על הבריות' להאהיב את הקב"ה על כולם. אבל הייתה לי הרגשה מה זכה רבי אריה.

בפרקי אבות כתוב: 'כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר'. למה לא כתוב 'כל העוסק בתורה' מה זה 'מקיים'? יש מושג 'לקיים' את התורה! שהתורה תהיה מקוימת, שגם אחרים ירצו ללמוד בעקבותיו. מי שלומד מעוני, בדרך כלל לא גורם חשק ללמוד, רואים אותו מסכן, רץ לגמ"חים ולבלי חובות, נכון הוא צדיק גדול, אבל לא גורם לאחרים ללמוד תורה, אבל מי שבכל זאת 'מקיים' סופו לקיימה מעושר.

רבי אריה זצוק"ל בצעירותו היה במצבי דחק גדול. שמעתי שבדירתו ברח' מלאכי הייתה עניות, אבל תמיד בשמחה וכולם אהבו להיכנס לביתו, הוא תמיד גרם שגם אחרים ירצו ללמוד, והוא זכה ש'סופו לקיימה מעושר' הוא קנה את האור פנים המופלא שלו.

בחלק הזה ודאי שאפשר ללמוד ממנו וכל אחד יכול להגיע אם קצת עובד על עצמו. דבר נוסף שהוא לימד את הדור שלנו, שמלוותר לא מפסידים! הוא ויתר על הרבה דברים ורק הרוויח.

אמרתי לבני הישיבה, יכול להיות שיגדל תלמיד חכם כמו רבי אריה ויגדל גדול במידות כמו רבי אריה, אבל החיוך שלו, זה כבר לא יהיה. הלב טוב שלו שהיה מעודד ומחזק ואת זה כל אחד הרגיש. חז"ל אומרים: 'גדול המלבין שיניים לחברו יותר ממשקהו חלב' - חלב נותנים לילדים, זה בונה את העצמות זה מגדל ומחזק, אבל חיוך טוב זה יותר מגדל מאשר חלב. אבל לא סתם חיוך, חיוך שבא מלב לא חיוך מבחוץ.

מי קיבל את הברכה של 'ולבן שיניים מחלב', 'גור אריה יהודה' מי שזוכה למלכות מגיע ללבן שיניים מחלב. לראש הישיבה רבי אריה זצוק"ל הייתה מלכות, אצילות מופלאה כזו ולב כזה עם חיוך אחד יכול להחיות בני אדם. כל כך אהוב היה על בני הישיבה.

אנחנו צריכים ללמוד ממנו, לא לחשוב רק על עצמו לחשוב על טובת השני ברוחניות ובגשמיות. כמה דמעות שפך כמה בכה בתהילים על כל חולה ששמע, לשמוע את התהילים שהיה אומר בישיבה, היה מעורר את הלבבות, הרגשנו את הנשיאה בעול. הוא קורא לנו: @1'תהיו אחים זה לזה'@2.

בישיבה היה לו כבוד מלכים מהבחורים והוא לא ברח מהכבוד. חותני הגאון רבי אליעזר לאפיאן זצ"ל אמר פעם ש'הבורח מן הכבוד, הכבוד רודף אחריו' למה מגיע לו עונש? הוא בורח ומגיע לדרגה שכבוד אצלו זה כלום. היה לו הרבה כבוד, אבל זה בכלל לא היה קשור אליו.

למה נחרב בית המקדש

משגיח הישיבה הגאון רבי ראובן הכסטר שליט"א מספר שהיה בחור שעשה משהו שהיה פגם במידות. רבי אריה אמר שעם מידות כאלו יכול להחריב את כל כלל ישראל וטען שצריך להוציאו מהישיבה ואמרו לבחור שצריך ללכת. אחרי זמן בא הבחור להתחנן שיחזירו אותו. הייתי שליח לשאול את ראש הישיבה זצוק"ל. בהתחלה עמד על שלו ואחרי שביקש שוב אמר שצריכים להחזיר אותו. שאלתי אותו מה קרה?

ואז אמר: אנחנו יודעים שעל קמצא ובר קמצא חרוב ירושלים. בר קמצא היה אדם רע שפגעו בכבודו, בשביל זה מסר לכליה את כלל ישראל. אם היו שואלים אותנו מראש והיו אומרים כזה אחד פוגעים בכבוד שלו ימסור את כלל ישראל לקיסר רומי, האם מותר לגנות אותו, היינו אומרים שזה מצוה גדולה, וחז"ל אומרים שעל זה חרב ירושלים. מה גרם? הבושה גרמה, יש סיבה רוחנית לחורבן בית הקב"ה, שביישו אדם.

אם את הבחור הזה לא נחזיר לישיבה, הוא יתבייש, ולכן צריך להחזיר אותו. ואמר אז עוד, ששמע שאלו שהלכו מדרך הישר כל אחד מספר שהיה לו טענה כי ביישו אותו בישיבה.

במלאות שנתיים לפטירתו של הגאון הגדול רבי אריה ליב פינקל זצ"ל
ראש ישיבת מיר מודיעין עילית וחבר מועצת גדולי התורה

הדמות שהאירה פנים לכל אדם ,טהור עינים ולב מרגיש
לכל תלמיד ותלמיד, בשיעורים הנפלאים המאירים את לב הסוגיא
ובשיחות מוסר חצובות מהשרשים הגדולים, של אבותיו ורבותיו גדולי מיר זיע"א
נביא כאן פתח קטן מרשימות תלמידו הרה"ג ר' יצחק גליק שליט"א
על עצתו והדרכתו בעניני שידוכין ויש"כ על מסירת הדברים

מנהג "התיפח"

נשאל רבינו על מנהג "התיפח" שנוהגים בחורים בישיבות לרגל הגיעם לגיל עשרים לעשות משמר בלילה שבו חל יום הולדתם שאמרו חז"ל "כיון שהגיע יום עשרים ועוד לא נשא אישה תיפח עצמותיו" מה דעת רבינו בזה? הגיב רבינו: זה לא שאלה שיש לפסוק בה "תעשה ותלמד", שהרי האדם צריך ללמוד יומם ולילה בלי הפסקה. אבל אם יש לבחור התעוררות אמיתית שרוצה להתקשר ולהראות את שיכותו לתורה ביום זה **אדרבא**!!

והוסיפו לשאול לרבינו אם לאחר שעשה את "המשמר" ישן בסדר א' שלמחרת. האם זה עדין עדיף הלימוד שלמד כל הלילה? השיב רבינו: אם זה מנהג שכתבו אותו הקדמונים מי אני ח"ו ששוה להם. אבל אם לא כתבו זאת הקדמונים, הרי לא להגיע לסדר בבוקר מחמת שלמד בלילה, כל הלימוד שלו לא שווה כלום! וזה מראה שלא היה לו סיעתא דשמיא בלימוד, כי מאחר שלא בא לסדר, הרי החבר שיושב מימינו ומשמאלו לא יודע מדוע לא הגיע ואת סיבת העידרותו, ולכן אומר לעצמו א"כ למה שגם אני לא ילך לישון, ועקב העדרותו נמצא הוא "חוטא ומחטיא את הרבים" ועל זה כותב הפלא יועץ שזה "מצווה הבאה בעבירה" בכך שיוצר רפיון. וסיכם רבינו תשובתו: לא להגיע לסדר בבוקר זה שלילי ביותר!!

בהזדמנות אחרת אמר רבינו: מי "שהולך לישון מאוחר... הוא עושה ביטול תורה במה שלמד בלילה אם מחר ילמד פחות טוב!!

להתפלל על שידוך זה תמיד

אחד מתלמידי רבינו שתיעד להתחיל "תקופת השידוכים" אמר לו רבינו: "על זאת יתפלל כל חסיד לעת מצא" להתפלל על זיווג זה לא רק כשאוחז בזמן של "לעת מצא" אלא זה **תמיד**!!

האשה גם צריכה להתפלל

היה בחור שביקש מרבינו ברכה לזיווג אמר לו רבינו: "תתפלל טוב". ביקש הבחור, אני רוצה "שגם" הראש ישיבה יתפלל... חידד לו רבינו דבריו: אבל לפני "גם" יש "קודם"!! והוסיף רבינו ואמר: "על זאת יתפלל כל חסדי לעת מצא" "מצא" זה אישה כך אומרים חז"ל. וכמו "שהאיש" צריך להתפלל למצוא "אישה" כך צריכה "האישה" להתפלל למצוא "איש"!!

מתי הזמן להתחיל שידוכים

בערש"ק חוה"מ סוכות תשע"ה הגיעו קבוצת תלמידים לרבינו לביקור חג. לאחד מהם שבירך רבינו שיזכה לזיווג הגון בקרוב. שאלו רבינו באיזה וועד אתה נענה הבחור: וועד חמישי. אמר לו רבינו אם כך יש לך זמן עד וועד שישי. ואז שאל הבחור האם "וועד שישי" זה הזמן שאז "צריך" להתחיל שידוכים?

ענה רבינו: מי "שצריך" אז אפי' בגיל כמו שכתוב במשנה י"ב "בן 18 לחופה". אבל אם רוצה ללמוד עוד... הזמן הוא וועד שישי שבערך זה יוצא גיל 22 ונימק רבינו כי היום יש "כולל" שאפשר ללמוד גם אחרי החתונה, בשונה מבעבר שהגיל היה יותר מאוחר כי מיד כאשר בחור היה מתחתן הוא היה צריך לדאוג לבד לפרנסה.

אחר שבועות תשע"ה ענה רבינו לתלמיד ששאל בענין הזה: כשאני אומר בשם הסבא ר' אליעזר יהודה זצוק"ל שהזמן להתחיל להתכונן למציאת הזיווג זה בגיל 22 אין הכוונה בדיוק ליום שבו נעשה 22, אלא סף עשרים ושתים כעשרים ושתים דמי, כלומר 22 זה אומר שאז כבר צריך להיות נשוי. אבל ***"להתכונן"*** זה קודם! והסביר רבינו "שלהתכונן" זה נקרא לשאול חברים, שדכים, ולהתענין בזה!!

יש לך עוד שנה

בחודש טבת תשע"ה הגיע בחור לרבינו לבשר לו על אירוסיו ולקבל ברכה. ביקש רבינו כדרכו מהחתן שיברך את כל הנוכחים. בתוך בירכתו בירך החתן את רבינו "שהראש ישיבה יאריך ימים על ממלכתו" וכו'... לאחר סימו את ברכתו וכשענו כולם אכי"ר, הפטיר רבינו: לא יודע על איזה מדינה אני מולך... אבל האם כולם שמעו את הברכה? אחד הנוכחים השיב שיחזור החתן על הברכה כי לא ענה אמן. שאלו רבינו תגיד לי בן כמה אתה? לשאלתו השיב הבחור בן "עשרים ואחת" הפטיר רבינו: עכשיו אני מבין למה... **הרי יש לך עוד שנה**!!

קשוט עצמך

סיפרו לרבינו על בחור מסויים שזכה להיות שדכן של תלמיד מהישיבה, בירך רבינו את הבחור: שתזכה לעשות עוד שידוכים..., אבל הוסיף לו רבינו: "**קשוט עצמך**"!!

תתחיל אתה והקב"ה יעזור לאחיך

בא בחור לרבינו ובקשה עמו שרבינו יברך את אחיו שימצא זיוגו בקרוב כדי שיוכל אף הוא להתחיל בשידוכים. שאלו רבינו מה הבעיה תתחיל אתה והקב"ה יעזור לאחיך! הגיב הבחור: שאמו שתחי' לא מוכנה "שיעקוף" את אחיו. אמר לו רבינו:

אם כך שאחיך יזכה במהרה לזיווג הגון, ואתה מיד אחריו גם תמצא את זיווגך, והוסיף רבינו ואמר לבחור ומה שכעת אתה מתעכב בשביל אחיך מחמת רצונה של אמך, זה לא רק "כיבוד הורים", אלא הרבה יותר זה "**לחוס על הצער שלהם**"!!

לדרוש כסף

נשאל רבינו: בחור בשידוכים "שדורש כסף" עבור שידוך, האם זה נכלל בהגדרה של "מתנה" שעל מתנה נאמר "שונא מתנות יחיה"?

ענה רבינו: הוא לא "לוקח", יש לו "אישה" שע"י הכסף יכול לקנות דירה ושם להקים עימה את ביתו להיות נאמן בישראל אבל זה לא נקרא שלוקח מתנה!!

איך עונים בבירורים

ניגשו לרבינו קבוצת בחורים בחודש אדר א' תשע"ד שרוצים לשמוע וועד כיצד לענות בשידוכים בעקבות זאת שבחורים בוועד החלו שידוכים אנשים מבררים ולא כל כך יודעים איך בדיוק לענות תשובות. מיד הגיב רבינו עוד לפני שאישר את בקשתם אסור להגיד שום מילת גנאי! מה זה להגיד גנאי, צריך להיות בן אדם "מאן דעלך שאני אל תעש לחבירך"! ובוועד דיבר על כך שכל בחור תמיד יש לו איזה מעלה גם אם בשאר דברים אין לו, למשל בחור שהוא בטלן אבל יש לו מידת חסד נפלאה, אז אסור להגיד שהוא בטל, אלא יתמקד במעלה של החסד שיש בו וידבר ויפרט רק על זה. ואם שואלים בכל אופן על החסרון שלו, יאמר אני לא יודע!

והוסיף רבינו: בחור שאתה חושב שאין שום מעלה שיכול להתמקד במעלתו, אז לומר אני לא מכיר אותו תיפנה למי שמכירו. אבל אסור לומר שום מילת גנאי.

ואז נשאל רבינו אם שואלים אותי על מישהו והנשאל מכיר את השואל שנראה לו שהוא לא מתאים למי ששואל האם לומר לו זאת? הגיב רבינו: מי אתה שתחליט מי מתאים ומי לא מתאים!!!

בסוף הדברים אמר רבינו: צריכים לדעת בכל דבר שאנשים שואלים צריך גם "**שכל**" איך לענות בצורה שלא ישמע מוגזם לשואל!!

גוזמא זה לא שקר

נשאל רבינו לגבי שידוכים כשמציג רק את המעלות בלי החסרונות האם זה לא שקר? השיב רבינו: אם אומרים דברים טובים שנכונים ורק לא מספרים את המעלות שאין בו זה לא שקר. כי אמרתי רק "מעלות" שיש בו. והוסיף רבינו אמר, להגיד "גוזמא" זה לא נקרא "שקר" שזה כמו להגיד הוא "גאון" וכבר מצינו בגמ' מושג של "דיבור בגוזמא". אבל אם אומר דברים לא בגוזמא צריך להגיד רק "אמת", כי אחרת זה "טמא" כי כל דבר שהוא שקר זה טומאה כמו שרואים בפסוק "אמרות ה' אמרות טהורות" ממה הם טהורות וכי הכניסו אותם למקוה? ובכלל איך "אמרות" יכולות להיות "טמאות"? אלא הפשט טהורות משקר ואם נשתרבב שקר ולא אמת כבר יש טומאה!!

תשובה שלילית

בחור בשידוכים נכנס לרבינו להיוועץ עימו אדות הענין כשמקבל הצעת שידוך והוריו מבררים ומגיעים להחלטה שזה לא מה שמחפשים עבור בנם, איך יכולים לשדכן על תשובה שלילית באופן שזה לא יפגע במשפחת הבחורה?

כאן המשיך רבינו מעצמו את השאלה אתה צודק הרי צריך "לחשוב הרבה" מה לענות. כי להגיד "לא". זה לא יפה. וכן להגיד "זה לא מתאים" מעליב. ואז אמר הבחור שיש משפט שמקובל להגיד בשוק השדכנים "אנחנו כעת מתמקדים בהצעות אחרות" שאופן זה לא פגיעה כי מבינים שבסך הכל יש עדיפות להצעות אחרות ולא דבר אישי נגדם. אך דא עקא שיש שלא רוצים להבין זאת ובכל זאת ומחכים להצעה כביכול הצד השני יחזרו בהמשך להצעה הזו, ולבסוף מתברר שחיכו לחינם ויש להם צער... איך ניתן למנוע את זה? ענה רבינו: מי שלא מבין, כי לא **רוצה** להבין את זה וזה בעיה שלו. לא בעיה שלך! ונימק רבינו, שזאת מאחר שזה המשפט המקובל שאותו אומרים ומבינים בשוק!!

מרגישים חסרון בהצעה

התיעץ פעם תלמיד עם רבינו לגבי הצעות שאין בהם חסרון של ממש שיהא סיבה לא לגשת. אך דא עקא שיש הצעות שידוך שהבחור "מרגיש" חסרון בכזו הצעה כגון שהאב של הבחורה לא כ"כ מתאים לרוחו וכד' האם צריך להתיחס לרגש כל עוד יש הצעות נוספות שלא מרגיש בזה, או שכל כמה שאין חסרון בהצעה צריך לבדוק מחובת ההשתדלות את הצעה זו ככל שאר ההצעות?

ענה רבינו: "בחור אין לו שום חיוב לגשת להצעת שידוך שמרגיש שיש בה חסרון". אמנם הדגיש רבינו כל זה אם לא התחיל את הפגישות עם הבחורה, אבל אם התחיל להיפגש עם הבחורה אפי' פגישה אחת כבר "יש לו "חוב" לא לפגוע בבחורה וצריך לדון בזה שכל עוד שלא התחיל את הפגישות עם הבחורה לא נקרא שפוגע!!

יבדוק באחיה

בחור שעמד בפרק הפגישות בא להוועץ עם רבינו אודות הענין של "יבדוק באחיה". ששמע מהבחורה כמה סיפורים על אח שלה וסיפורים אלו אינם תואמים כ"כ לרוחו האם צריך להסתפק על שהשידוך הזה מצד הענין של "יבדוק באחיה" או לא? שאלו רבינו: כמה אחים יש לה? ענה הבחור: שלושה. אמר לו רבינו, א"כ תבדוק בשאר האחים שהם "הרוב", כיון שהאח האחד הוא "בטל ברוב"!!

מה אומרים בשמים

היה בחור מבוגר בישיבה שביקש ברכה מרבינו לזיווג בסעודת פורים תשע"ו באמצע ששאלו רבינו איך הגיע לכזה גיל? היה מאן דהו שאמר "הכל בידי שמים"...

אמר רבינו לבחור: "הכל בידי שמים", "והם אומרים"... **הכל תלוי בידך**!! אסור לך לדחות רוצים שתישתדל! ובירכו שבעז"ה אם תבוא הצעה שהבחורה תירצה שתלמד כל חייך תיקח אותה מיד ולא צריך להסתכל "איך נראית" ואיך לא!!

בין המצרים ותשעה באב במחיצת מרן החזון איש זי״ע

מרשימות מרן שר התורה שליט״א

התיר טבילת עזרא בתשעת הימים אף אם אינו מקפיד כל פעם על זה.

אומרים שהתיר בבין המצרים לבחור הנפגש עם בת ישראל לשידוך ללבוש בגדי שבת.

שטיפת הרצפה בתשעת הימים שאלתי לחזו״א וענה לשבת מותר.

ילדה קטנה שיחקה בתשעת הימים ונתלכלך בגדה אמה שאלה לחזו״א וענה וכי אי אפשר ללכת בשמלה מלוכלכת.

הבדלה בתשעת הימים במוצ״ש טעם מעט ואח״כ נתן לתינוק.

בתשעה באב למד ספר איוב וירמיה מועד קטן למד עם הילדים ועיין בספר סדר הדורות.

נהג לברך ברכת שעשה לי כל צרכי והמעביר שינה בלילה בשהי׳ נועל מנעליו ורוחץ עיניו וכדעת הגר״א ז״ל בס׳ מעשה רב אות ט׳

התיר לאמי ע״ה לומר תהילים בת״ב וי״א שאסר ואולי יש חילוק בין איש לאשה האומרת דרך תפילה ועי׳ מ״ב סי׳ תקנ״ד סק״ז

הכסא בת״ב א״צ פחות מג׳ טפחים רק שיהיה נמוך

אין צריך לצמצם בדיוק לנט״י עד סוף קשרי אצבעותיו ממש ואפשר ליטול בריוח קצת

הנוהג ליטול ידיו כשיוצא מביהכ״ס ו׳ או ח׳ פעמים שאלתי לחזו״א מהו בת״ב והתיר לי

אמר לי שבת״ב שחל בשבת אין ללמוד כבר מע״ש אחר חצות

העיד תלמידו רבי שלמה כהן ששמע מפיו והיה אומר מכל עינויי צום תשעה באב קשה עלי ביותר האיסור להרהר בדברי תורה כשישב אבילות על אמו ע״ה בשנת תש״א נכנס אליו רבי ירוחם ורהפטיג לנחמו יש לי צער גם על שאיני יכול לעסוק בתורה אמר רבינו ור׳ ירוחם תמה הלוא יש די עניינים בתורה שגם לאבל מותר ללמוד ורבינו השיבו אמת אבל אינם העניינים שעסקתי בהם לאחרונה בעיון.

מוסיף הגר״י שטיגל עדיין אצור בזכרוני המחזה המרגש איך שהחזו״א וגיסו רבי שמואל גריינימן בליל תשעה באב כמדומה שהיה זה בשנה שלאחר השואה לאחר גמר הקינות פורצים שניהם בבכי

הקפיד שלא יקראו הפטרת שבת חזון בניגון של מגילת איכה כי הדבר דומה לאבילות בפרהסיא

עובדא הוי שהבעל קורא הקבוע במנין ותיקין אמר בשבת חזון׳ את הפסוק איכה אשא לבדי׳ בניגון של איכה בשעת מעשה לא העיר על כך רבינו כלום ורק לשנה הבאה שבוע לפני שבת חזון׳ אמר רבינו לבעל קורא שיגיד במנגינה רגילה ומשום אבילות בפרהסיא בשבת מהרב יעקב ויינגולד בשם חותנו הרב נחום מינקוביץ

מספר רבי שריה דבליצקי שעקב אחריו בתשעה באב שהל במוצאי שבת קודש כי אחר שענה ברכו׳ היה מחליף בגדיו והמעיל והכובש כן ראיתיו נוהג

אצל מרן ז״ל הדליקו נרות בליל ת״ב רבי יהודה ברלינגר החזיק לו הנר במגילת איכה

היה מי שלמד בבית מדרשו בתשעת הימים בניגון ונכנס אחד ואמר לחזו״א שהלה שר בתשעת הימים אמר לו מרן ז״ל שלא להפריעו ולתת לו ללמוד מפי א׳ מתלמידיו

סיפר רבי לייב לישינסקי זצ״ל פעם הייתי חולה בשלהי תמוז ונחלשתי ושאלתי אם יש להקל לאכול בשר בתשעת הימים והשיב לי אם יש צורך אפשר להקל שאלתיו מי יכול להכריע בזה ואמר הספק של בריאות הגוף עדיף מספק אכילת בשר בט׳ הימים (מרשימות ר״מ גרילק)

בלילה שמעו דרך חלון ביתו בכיותיו של מרן באמירת פסוקים מספר ירמיהו הנ״ל ועוד כמה בחורים נעמדו ליד החלון לשמוע וזה היה ליל ת״ב האחרון לחייו.

החזו״א בכה באמירת ארזי הלבנון בת״ב וראו דמעות זולגות מעיניו

במוצ״ש חזון לא שינה מכל השנה שתה מעט יין בחור שתה רוב כוס ואח״כ חילק לילדים כל זה מהרב מרדכי וייספיש זצ״ל מרבי יהודה ברלינגר

כאשר סיפר לפניו רבי יצחק וולדשיין על גאון בדורו שמרוב אהבת התורה שבערה בלבו איננו מסוגל אף בתשעה באב להפסיק מגירסתו הגיב רבינו בנחרצות הלומד בת״ב ייענש באותו גיהנום שמענישים בו על ביטול תורה בכל השנה

הולכים על הקברות בת״ב

בתשעה באב בבוקר לאחר תפילת היום היה הולך רגלי דרך החולות מביתו עד לבית החיים דבני ברק כשכמה מאנשי המניין היו מלוים אותו לא היה נכנס בפנים הביה״ק ורק עמד קצת רחוק מהפתח הביט על הקברים ושב לביתו בשנים האחרונות היו מסיעים אותו ובת״ב של שנת תשי״ג האחרון לחיי רבינו ז״ל התקרב קצת יותר לעבר ביה״ח הביט בקברים והפטיר ואמר סאיז גיווארען אגנצע שטעטל ^ נהיה כאן עיר שלימהו הרב משה חיים אוקון ז״ל שעמד לידו חשב שהחזו״א אומר שטעקן ועמד להביא לו מקל אך מיד הבהיר לו החזו״א אמרתי שטעטל״ו מהרה״ג ר׳ נחום מינקוביץ שליט״א עיין רמ״א או״ח הל׳ תשעה באב סימן תקנ״ט ס״י ובמ״ב שמו.

אחד ממקורביו תמה בפניו היתכן והשיב כשפניו נוהרות ירמיהו הנביא חיבר את מגילת איכה כאשר הוא כתב בכה תבכה בלילה אין ספק שהוא בכה הרבה הוא הזיל דמעות על שבר בת עמי לכאורה יש כאן סתירה שהרי הנביא כתב זאת ברוח הקודש ורוח הקודש אינה שורה אלא מתוך שמחה אלא אפשר לבכות בכי תמרורים על חורבן ביהמ״ק ובו זמנית להיות בשמחה מהגר״א רוטר שליט״א

לא מצינו שיכתוב הרמב"ם על עצמו אלא פעם אחת

אמר פעם כי לא מצינו שיכתוב הרמב"ם דבר כלשהו על עצמו בספר היד החזקה אלא פעם אחת בהלכות תענית פרק ה' הלכה ט' שכתב ומימינו לא אכלנו ערב תשעה באב תבשיל אפילו תבשיל של עדשים אא"כ היה בשבת. מהג"ר ברוך גריינימן שליט"א

בין המצרים ותשעה באב במחיצת בצילו של מרן הגרי"ז

שנה אחת כאשר שהה מרן הגרי"ז זצ"ל מחוץ לעיר בריסק התפלל ביום צום תשעה באב באחד השטיבלך והיו שם ליצים ששפכו שם מים על הרצפה ועשו רקידה כדי שלא יכנסו האנשים יותר מדי לעצבות והנה אחד מבני משפחתו של מרן הגרי"ז זצ"ל קצת חייך ככל שאר הנוכחים מהמשחק הזה אשר לא הורגל בו בעירו אולם מרן הגרי"ז זצ"ל הזדעזע מאוד וחרה לו היטב על הדבר וגער בו והוכיחו על פניו שלא יעלה על הדעת לצחוק ולהעלות חיוך על הפנים ביום האבל על חורבן הבית ניגש הגאון הגדול רבי מנחם זעמבא זצ"ל שהיה שם לבן משפחת מרן הגרי"ז זצ"ל ואמר לו ער האט אונז אלעמען אנגעשמיסן הסטירה שקיבלת היתה מכוונת לכולנו

בנוסח אחר שמעתי את המעשה הנ"ל פעם כאשר היה מרן הגרי"ז זצ"ל ביום תשעה באב בפולין והתפלל בשטיבל אחד וכדרכו בקודש היה מרן הגרי"ז זצ"ל מאריך בבכי בעת אמירת הקינות ואמרם בנחת ובתחנונים כדרך אבלים וכמובא בפוסקים ואילו הרבי שם מיהר לסיימם במרוצה ורמז לחזן שיאמר קדיש אולם החזן מחמת כבודו של מרן הגרי"ז זצ"ל חיכה להגריי"ז עד שיסיים הקינות משפקעה סבלנותו של הרבי תפס מגבת וזרקה על החזן וגער בו שיאמר כבר קדיש לאחר התפילה ניגש מרן הגרי"ז זצ"ל אל החזן ואמר לו אל תיבהל הוא התכוון לזרוק עלי את המגבת רק מחוסר ברירה הוא זרקה עליך כך שאין לך מה להיפגע

פעם כאשר יצא מרן הגרי"ז זצ"ל להבראה בשוייץ אמר למארחיו כי ברצונו לנסוע לבית חולים מסוים המצוי במדינה זו המדובר היה בבית חולים מיוחד שטיפל בנפגעי המחלה הנוראה שיתוק ילדים מחלה שלפני כחמישים שנה פגעה בילדים רבים בארץ ישראל והסביר ידוע לי על נערה ממשפחה חרדית השוהה בבית חולים זה צום תשעה באב קרב ובא והיא ודאי תבקש לצום לכן אני חייב לנסוע ולהורות לה שהדבר אסור לה המארחים הסבירו למרן הגרי"ז כי הנסיעה לשם קשה ומייגעת ולא כדאי לו להטריח את עצמו ואפשר לשלוח מברק או לבקש למסור את ההודעה ע"י יהודי המתגורר בקרבת מקום אולם מרן הגרי"ז סירב ואמר אני מכיר את משפחתה באופן אישי היא באה ממשפחה יראה ומחמירה במיוחד הודעה בלבד לא תמנע בעדה רק אם תראה שהרב מגיע באופן אישי ופוסק לה

המעשה שהובא בספר עובדות והנהגות לבית בריסק נחלק א' עמ' מ"ג בדידי הוה עובדא שכאשר לקחתי במכוניתי את מרן הגרי"ז זצ"ל ובניו בדרכם מציריך לעיירת הנופש שולץ ביקש ממני מרן הגרי"ז זצ"ל לעבור דרך הכפר באד ראגעצ' אשר שם היה מוסד לטיפול בילדים חולים ושם שהתה אותה נערה חולה ועל אף שהתארכה הנסיעה בשל כך בשעתיים שעה לכל כיוון בכל זאת ביקש מרן הגרי"ז ליסוע לשם כדי להורות לנערה הנ"ל שלא תצום בתשעה באב והנה כאשר הגענו לשערי המוסד הנ"ל שלח מרן הגרי"ז זצ"ל את אחד מבניו כדי לדבר עם הנערה ולהזהירה לבל תצום ולאחר מכן המשכנו בדרכנו לעיירת הנופש שולץ

פעם אמר לי מרן הגרי"ז זצ"ל הנה העולם מחזיק שאף אותם אנשים אשר אין ביכולתם לצום בתשעה באב ופטורים הם מהצום אעפ"כ חייבים הם לצום בליל תשעה באב עד הבוקר וכו' אולם מרן הגרי"ז זצ"ל אמר לי והרי במקום חולי לא גזרו רבנן וא"כ זהו ממש כיום רגיל ועל כן אף אם האדם צריך לשתות לפני השינה כוס חלב וכדו' הרי ברור שהוא יכול לעשות

כאשר העלו בשעתו את הרעיון לעשות יום צום ותענית עקב מאורעות השואה התנגד לכך מרן הגרי"ז זצ"ל בכל תוקף ואמר מרן הגרי"ז שבקינות לתשעה באב אומרים אודות גזירות מסעי הצלב בשנת תתנ"ו שרצו אז לעשות עוד יום צום על אותם גזירות ושם אומרים שימו נא על לבבכם מספד מר לקושרה כי שקולה הריגתם להתאבל ולהתעפרה כשרפת בית אלהינו האולם והבירה וכי אין להוסיף מועד שבר ותבערה ואין להקדים זולתי לאחרה תחת כן היום לויתי אעוררה ואספדה ואילילה ואבכה בנפש מרה והראה מרן הגרי"ז דהרי כתיב שם אין להוסיף מועד

ראיתי בכתביו של גאון אחד שליט"א ממקורבי מרן הגרי"ז זצ"ל שאלתי פעם אודות צום תשעה באב אודות אשתי שהרגישה חלשה בימי עיבורה וענה לי וכי אינך יודע שספק דרבנן להקל"י הערת הכותב יעוין בטורי אבן במגילה ה' ע"ב שכתב דתשעה באב הוא מדברי קבלה ודברי קבלה כדברי תורה דמיא ומחמירינן בספיקא ועיין מש"כ ע"ז בספר עקבי חיים לדודי הגרח"י קלפהולץ זצ"ל סי' ט"ז

זצ"ל פעם בהיות מרן הגרי"ז זצ"ל ילד צעיר ורך בשנים עמד ודיבר ביום תשעה באב עם ילד אחר בבית המדרש לאחר מכן שאלו מרן הגר"ח זצ"ל מה דיבר עם אותו ילדי ואמר הגרי"ז לאביו שהוא סיפר לאותו ילד ממאמרי חז"ל אודות חורבן בית המקדש כפי שמובא בגמ' גיטין בפרק הניזקין שאלו מרן הגר"ח זצ"ל ומה ענה לך אותו ילד ואמר לו הגרי"ז שאותו ילד אמר לו שיש לסיפור אחד גירסא אחרת באחד מן הספרים החיצוניים כששמע את זאת מרן הגר"ח זצ"ל מיד אמר דע לך שהילד הזה הוא אפיקורס ואסור לעמוד בד' אמותיו ויינו יין נסך

פעם שאל אביו הגאון ר' מרדכי אפל זצ"ל את מרן הגרי"ז זצ"ל על מה שאומרים בקינות לתשעה באב גדולה השנאה יותר מן האהבה וכן מובא הדבר בתוס' יבמות צ"ד ע"א ד"ה כי וכי איך יתכן הדבר והרי הכל הוא בבחינת מידה כנגד מידה וא"כ השנאה צריכה להיות בדיוק באותו השיעור של האהבה ענה לו מרן הגרי"ז זצ"ל אין הכוונה במה שאומרים שהשנאה עצמה תהיה במידה יותר גדולה שכן זו תהיה בדיוק כמידת האהבה אלא הכוונה היא דהרי כאשר אדם אוהב את חבירו אהבת נפש דואג עבורו ומיטיב לו והנה לפתע פתאום נהפך הגלגל ואותו אוהב נהפך לשונא גדול הרי מלבד עצם השנאה ששונא אותו אדם הוא עוד מיצר וכואב מאוד על כך שחבירו משכבר הימים אוהבו הדגול לפתע נהפך לשונאו בנפש וזהו צער גדול ועמוק אשר מי ישורנו וזהו שאומרים גדולה השנאה יותר מן האהבה.

כאיל תערוג

- גליון מיוחד -

הבן של כל בני הגולה

בתחילת השנה, מידי שבוע הבאנו בגליונות "כאיל תערוג" אודות מדינות העולם, מה שטרח רבנו למענם לכוונם לתורה ולכבוד שמים, הן במקומות שטרח להגיע להם בגופו הקדוש, והן מה שבמכתבים ובמאמרים שונים. וכתבנו שם על מדינות אוקראינה אירופה אנגליה ארגנטינה, ותחילת המסעות לארצות הברית. וכאשר כבו המאורות וחשך העולם בכ"ד כסלו תשע"ח הפסקנו מדור זה ועתה בס"ד נביא את המשך הדברים. ובאמת צריך לזה חיבור גדול, ומה גם שהרבה מהדברים, הם דברים שבצנעא שרבנו הורה לעתים לעשות מלחמה על עניינים הדת ולפעמים לעשות בדרך תחבולות וכדו', ואינם הנמסרים ברבים, וכן בודאי שנשמט מאיתנו הרבה מקומות שרבנו היה ופעל שם ולא הגיע לידנו, (ונבקש מהקוראים שישלחו לנו) ויזכנו ה' להשלים את הדברים בל"נ. - יש"כ למשפחת הרה"ג ר' יצחק לוינשטיין זלל"ה על עזרתם בהעתקה מהיומנים שכתב אביהם זצ"ל ונתפרסמו חלקם הגדול בספרו הפנקס, כן נודה למערכת מוסף שבת קודש, וקו' המסע לחו"ל והמסע לצרפת. וזאת למודעי - שקשה היתה המלאכה מאוד להקיף את כל המקומות עם כל הפרטים, בעיקר עקב ריחוק המקומות, וכן מחמת שהרבה מהמאורעות נשכחו בצוק העתים וחבל, ע"כ ניגע באצבע קטנה כמה שידינו מגעת.

- עשרה ממסעותיו של רבנו לחיזוק הקהילות ברחבי תבל יובאו כאן -

המסע לארצות הברית ביחד עם האדמו"ר מגור, כג אייר - ב' סיון תשנ"ח | **המסע לצרפת**, יט - כב אדר תשס"ב | **המסע לאנגליה יחד עם הג"ר דוב לנדו והג"ר יעקב הלל**, ה' - ו' תשרי תשס"ה | **המסע לארצות הברית קנדה צרפת ושוויץ**, ו' - כא' חשון תשס"ה | **המסע לארצות הברית יחד עם האדמו"ר מגור** משם המשיך רבנו לבדו **למקסיקו ארגנטינה וברזיל**, טז – כה אייר תשס"ו | **המסע לצרפת ביחד עם הגר"י הלל**, כד סיון תשס"ו | **המסע לצרפת יחד עם האדמו"ר מגור** ומשם המשיך רבנו לבדו **לאנגליה ובלגיה**, יא - טז אייר תשס"ז | **המסע לאודסה ברלין וגיברלטר**, כז - כט סיון תש"ע | **המסע לארצות הברית פנמה ומקסיקו**, ה' – י אלול תש"ע | **המסע לצרפת**, ט"ו אלול תשע"ב.

אוסטרליה

אודות אוסטרליה כתבנו בס"ד בגליון פר' בראשית תשע"ח, ונביא כאן עוד פרט.

סיפר אחד העסקנים באוסטלריה שנכנס פעם לרבנו וסיפר לו שהוא היה כעת אצל אחד מגאונים ארץ ישראל שטען לו שצריכים האברכים להקים שחיטה נפרדת באוסטרליה ולא לסמוך על השחיטה הרגילה וכו'. אמר לו רבנו אתה הרי מתעסק בחינוך, ובזה תתעסק אל תתעסק בדברים אחרים, להקים שחיטה נוספת זה יעשה מחלוקת עצומה שאחריתה מי ישורנה. ואכן כך עשה, והמשיך בפעלו למען החינוך, והציל את העיר מחלוקת גדולה.

אודסה

אודות אודסה כתבנו בס"ד בגליון פר' נח תשע"ח, ונביא כאן עוד כמה פרטים.

אודסה סימלה תמיד את החופש. עד היום מתנוססת בעיר דמותו של המושל הראשון, דוכס ר., בעודו מושיט את ידו בתנועה של 'ברוכים הבאים!' היא שוכנת בדרום אוקראינה, אדמתה הפורייה של מדינה זו, כונתה בעבר 'אסם התבואה' של רוסיה. רוב החיטה שנשלחה ליצוא, עברה דרך נמל אודסה. חלקם של היהודים במסחר התבואה היה רב ביותר. בתקופה מסוימת הם שלטו על היצוא באופן נמרץ, כאשר למעלה משמונים אחוז מהיצואנים היו יהודים.

במשך שנים עמלו המשכילים לקלקל את היהודים בעיר, ומה שלא סיימו הם השלימו הקומוניסטים ותקופת השואה. על מנת להעיר את נשמתה היהודית הרדומה של העיר, נדרשה מהפכה של ממש. אצל חלק מהיהודים לא מדובר בנתק של שבעים שנה, אלא של מאה ושבעים שנה. אחד מראשוני הפעילים במקום ניסח זאת 'במקום שיהודים הרסו במו ידיהם את היהדות - החלטנו שיהודים חייבים לתקן'. הדרך היתה לספק להם דעת תחת "דעת", עין רואה תחת עין רעולה, ומי שעמד בעוז ובגאון בהכוונת מרנן ורבנן שליט"א, היה הגאון רבי שלמה בקשט שליט"א כדי להקים תשתיתה של אודסה התורנית, על מוסדות החינוך המפוארים שלה עם 1500 תלמי־דים מבית יתומים בעריסה ועד לישיבה וכולל וכדי להציל מהתבוללות, אף אוניברסיטה המתקיימת בין כותלי בית הכנסת באגף נפרד.

עברו חלפו להן שנים ובסוף זמן חורף תשס"ז לבקשת מרן זצוק"ל ישיבה מוקמת באודסה, עם רוח הישיבה, עם שלושה סדרים ולימוד בספרי עבודת ד', וכהוראת אותו זקן - אם חפצים לבסס קהילה של קבע ולקיים חיי רוח, חייב לעמוד במרכז מקום תורה.

האומנם ישיבה אמיתית באודסה?! - שאלנו את הגאון רבי שלמה בקשט שליט"א ראש הישיבה ורבה של העיר.

אנחנו אחת הקהילות הוותיקות ביותר בבריה"מ לשעבר, וכיוון שעבודת הקירוב טומנת בחובה שאלות עדינות של התנהגות הן ולאו, היינו חייבים מורה דרך קבוע לאורחות הקהילה, ואני ב"ה זכיתי להכנס הרבה למרן ראש הישיבה, החיבה שלו היתה כל העת רק להגדיל תורה ולהאדירה.

וכשמרן זצוק"ל מורה דרכינו בא לבקר וחיזק אותנו השמחה שנראתה כאן ברחובות העיר היתה נשגבה ממש, וכשהיה כאן באודסה כנס מחנכים ועלו שאלות קשות, אחת השאלות המצויות נגעה בכך שיש ילדים מבתים קשים העלולים לקלקל ולקרר אחרים, וזהו חשש אמיתי לדורות בשונה מהקורה אצלכם בארץ, והיו ויכוחים כאן איך לנהוג. מאז יצאו מפיו המילים הבהירות והברורות שלא לוותר אפילו על נפש יהודית אחת, וזאת למרות שבכנס מחנכים לחצו עליו מכל הכיוונים בשאלות וטענות, הוא לא שינה כמלא הנימה מהוראתו, ופעלנו לפיה, ונוכחנו עד מהרה בגודל ראייתו למרחוק.

■ **מה זכור לכם במיוחד מביקורו רב הרושם בעירכם?**

עין לא נותרה יבשה במעמד הכנסת ספר התורה,ובתום ביקורו נערכה הכנסת ס"ת תחת חופה וזמרה, ואז הרחוב נסגר לכבוד התורה. כשנכנסתי אליו לאחר מכן למעונו, הוא כה התרגש ואמר לי בקולו הנרגש - לא יאומן כי יסופר שסוגרים את רח' לנין מראשי הקומוניזם ומייסדיו לכבוד התורה, וכה היה מרגש הדבר.

הוא גדל בנערותו ברחובות כאלו, עם התרבות הזאת, וידע היטב מי הם הקומוניסטים ונזקיהם וידע להעריך כמה העבודה חשובה להציל יקר מזולל, וכה העריך וייקר כל פעילות שלנו.

היתה פעם שאלה שנגעה לפיקוח נפש, כשהיתה המלחמה בין הלבנים לרוסים באיי קרים, והיה פיקוח נפש אם לעזוב את המקום מפאת סכנה, והמשפחות בארץ דאגו לשליחים, והוא ליווה אותנו בכל עת, באומרו שהת־שובה היא להיום בלבד לפי המצב, ויתכן שמחר תשתנה ההוראה, וראוי לשאול שוב, וכך הכל ממש התנהל רק על פיו, וראינו מעשי ניסים ממש כיצד הוא חדר לכל פרט ופרט בכדי לתת תשובה אמיתית ומעמיקה כדרכו.

■ **מה אכן רואים בפירות עמלו?**

בקהילה כיום ישנן מאות משפחות, ויש חדר ובית ספר בית יעקב, וישיבה ומתיבתא לבחורים צעירים וכוללים וכולל לבעלי בתים, וביהכ"נ פעיל מהשכם בבוקר עד אחרי 10 בלילה. זר הנכנס לכאן יכול לחשוב שאנו ברחוב חזון איש בבני ברק, רוחו שורה כאן בכל הליכות הקהילה.

מלבד זאת מוסדות הקירוב מתחזקים וגדלים כל העת. וזה ניסי ניסים בכל יום, שלא ניתן לתאר, אלא שאנו עסוקים בעשיה ופחות מדברים על כך, ולכן יתכן שלא מוכרת דיה הפעילות העצומה והנשגבה שכולה נזקפת לזכותו.

אנגליה

אודות אנגליה כתבנו בס"ד בגליון וירא - חיי שרה - תולדות, ונביא כאן עוד כמה ענינים

וכך תואר: אחד המקומות בהם שהה רבנו את הזמן הארוך ביותר היה מנציסטר־אנגליה, שבה ביקר במהלך יומיים. זו קהילה חרדית שמונה אלפים, אולי רבבות, חרדים, מלבד היהודים הלא חרדים שגם הם אינם מעטים. הרב אריה ארנטרוי מראשי הקהילה המקומית, וידיו רב לו בהצלחה המיוחדת של הביקור במנצ'סטר מספר כי זה היה ביקור שמנצ'סטר לא ראתה כמוהו.

בעיקר לילדים החרדים שהם ללא ספק היו הנרגשים ביותר במהלך הביקור, וגם היום שבועיים אחרי הביקור אומרים לנו המחנכים של הילדים שאלו לא אותם ילדים שהכירו. האהבת תורה גברה אצלם שבעתיים. ארנטרוי: "ילדי ביקשו מתנה לאפיקומן לפגוש את הרב של אבא שלהם, הגראי"ל שטינמן". היום אחרי שפגשו את ראש הישיבה בעת הביקור והוא גם ברך אותם, הם אומריס-וגם מרגישים-שזו הייתה המתנה הגדולה שיכלו לקבל אי פעם. כולם ראו את זה. זה התבטא במיוחד בתפילת ותיקין שבאנגליה היא נערכת לפני שעה 5 לפנות בוקר, ובכל זאת נכחו בה המון ילדים גם בני 5 ו - 7, שקמו לפחות ב-4 לפנות בוקר, כדי לזכות להתפלל עם ראש הישיבה. הרושם העז בוודאי נחרת בליבם לכל החיים.

הרב ארנטרוי היה גם "בעל אכסניה", רוב חברי המשלחת התאכסנו בביתו, והתפעלו גם מהדרך בה קדמה העיר את ראש הישיבה. ריגש אותי במיוחד, יהודי זקן שנימנה על ראשוני הקהילה ובהתאם גילו עבר את ה - 85, והוא עוד עובד כקברן בחברה קדישא המקומית. ראיתי אותו בכינוס של הילדים שבו נכחו אלפים רבים והנה הוא עומד בירכתי האולם הגדול ובוכה. כמה ימים אחרי הכנס הגדול והביקור, הוא נגש אלי: "ר' אריה, אני חייב לך יישר כח, אני עוד זוכר את העיר הזאת כשאנחנו היינו 12 ילדים חרדים בלבד, ולמדנו קבוצה קטנה בתוככי בי"ס גוי. והנה תראה למה הגענו היום כשנוכחים בכינוס לפחות 2500 ילדים חרדיים!

שאלת החילונית

זה לא היה פרץ הרגשות היחיד שניצח אח המזג האנגלי המאופק, שפרץ. אשה חילוניו שעובדת בבי"ס החרדי המקומי אמרה אחר הכינוס שהיא ממש לא מבינה איך יכול להיוח שבמנציסטר נערך מעמד כה גדול, וגדול הדור כאן והמשיח עוד לא בא...

הרב ארנטרוי: "ישבתי ליד הרבנים, וראיתי את כולם, כולל היושבים ראשונה, מביטיב נכחם ביראה. במיוחד היה זה בעת משאו שי הגראי"ל שטינמן. שכשהוא דיבר אף אחד לא הוציא הגה, וניתן היה לחתוך את האווירו במחט. כאן, מגלה ארנטרוי, התושבים התכוננו לביקור במהלך שבועיים, לכן גם התוצאור נראות על פני כולם. היה צריך להיות במקום כד להבין במה מדובר. גם אחרי הכינוס הגראי"" שטינמן ישב במקומו וישב יותר משעה על המקום, עד שאלפי האנשים כל אחד ניגש אלי ולחץ את ידו, זה עשה רושם בל ימחה. אנשיכ נגשו אלי ונישקו אותי, באומרם: "חיינו יהי מעתה שונים בזכות ביקור הגראי"ל".

היו ילד אצלנו בקהילה בן 7 חולה במחלה קשה הסיפור נגע ללב של כולם ולכן סידרו לילך עם אביו וסבו פגישה עם הגראי"ל שטינמן

למרות שהזמן היה די מוגבל הילד בן השבע ישב עם הגראי"ל במשך עשרים דקות שבהם ראש הישיבה עודד וחיזק אותו. הילד לא נרגע עד שהגראי"ל הבטיח לו כי יבריא ויהיה כאחד האדם. והוא כל משפחתו יצאו אנשים אחרים אחרי הפגישה".

"אחרי הכינוס סיפרו לי שבמהלכו השתתפו ילדים חילוניים שלומדים בבי"ס החילוני המקומי "קינג דיוויד", אך המורים החרדים שלהם הביאו אותם להתחזק. הילדים אומרים כי את חלקם לפחות אנחנו נמצא באחד הימים בקהילה החרדית, ללמדך כי הכינוס בכלל וזעקת ה"שמע ישראל" בפרט הותירו רושם בלבבות הצעירים. אגב, בכינוסים השתתפו אנשים מכל הקשת החרדית, כך נראו למשל עשרות חסידי סאטמאר בכינוס המרכזי במנצ'סטר.

הרב ארנטרוי: "מה שברור שמהיום יהיו פחות ילדים/בחורים ללא מסגרת. זאת בעקבות דברי הגראי"ל בכינוס המחנכים בהם זעק כי אין להשאיר ילד או נער ללא מסגרת. הרב אריה ארנטרוי מספר כי בעקבות דברי הגראי"ל התכנסה הנהלת הקהילה והחליטה ליישם את ההנחיה. מילות הסיכום שייכות לרבי גבריאל קנופלער, ראש ישיבת 'שערי תורה' המקומית: "בביקור הקצר כולם ראו את כבוד התורה ובלבבם נכנס השאיפה לגדלות, דבר שגרם לקידוש השם".

הגראי"ל ביקר גם בעיר גייטסהד. הרב פסח פאלק, [בעמח"ס מחזה אליהו] אחד מהשלושה שממלאים את מקום הרב ומוסר שיעורים מידי יום לקהילה ־מקומית וכן מוסר שיעורים בסמינר המקומי. הרב פאלק אומר כי גייטסהד זכתה לחוש את כבוד התורה. כאשר לותיקי ־זעיר זה הזכיר את המעמד שהיה בעיר לפני 50 שנה, עת הגיע לכאן רבי אהרון קוטלר. הרב פאלק:

"אמנם גייטסהד היא "מקום תורה", אבל מעתה יעריכו כאן יותר את התורה, זה -- ביקור שלקח לא יותר מ-3 שעות אבל עשה הרבה לכולם. כל הציבור חיכה אך לא כולם זכו. חלק מקבלות הפנים התבטלו בחוסר זמן, אך בישיבה כולם ראו ושמעו והתחזקו מאוד. הילדים לא הספיקו לשמוע ורוחם הייתה נפולה עליהם, אחד מהרבנים רצה לעודד את רוחם ואמר להם שכתוב "אילו קרבנו לפני הר סיני, ולא נתן לנו את התורה דיינו" זה גם היה כאן אצלנו, כולם התכוננו ולא כולם זכו לראות אבל דיינו... מה שברור שחג השבועות בוודאי ייראה אחרת".

הרב פאלק מספר סיפור שעשה כנפיים בגייטסהד. רצינו לדעת איך להתכונן לבואו של ראש הישיבה, אז אמרו לנו אתם לא צריכים להכין כלום רק ביקשו מאיתנו תכינו תפוח אדמה אחד, ואותו יבשלו לראש הישיבה בכלים משלו. הכנו בדחילו ורחימו את תפוח האדמה הבודד. אבל בסופו של דבר בגלל הביקור הקצר לא היה זמן אפילו לבשל את התפוח אדמה הבודד, וראש הישיבה לא שתה ולא אכל כלום אצלנו. אבל לבסוף תפוח האדמה בושל במנצ'סטר. כך הבנו מה היא הסתפקות במועט".

לכ' הגאון בצלאל ראקוב שליט"א

שמחתי לשמוע כי מצב בריאותו הולך ומשתפר קצת

יתן הי"ת שנזכה לשמוע בשורה טובה על רפואה שלימה ויוכל להמשיך לנהל עדתו בטוב ובנעימים כדרכו מאז.

הכו"ח בברכה

ארצות הברית

על המסע הראשון לארצות הברית כתבנו בגליון פר' מקץ. ונביא כאן עוד פרטים.

הלך למקום אחר

סיפר הרב ירחמיאל בויאר שבעת שהותו של מרן במונסי כל הפמליה שכנו בביתו המפואר של הנגיד ר' שמעון גליק, ומרן עצמו שהה עם ר' משה בבית שלו בקומה אחרת ולא עם כולם, הסיבה לכך, היא הרגישות מיוחדת בבית אדם לחברו. הוא ידע כי לכולם הרב גליק יגיש אוכל מפואר כיד המלך וכו' כל מיני עניני נוחות, ואילו מרן עצמו הרי אוכל רק פת חרבה, ולא רצה שירגישו נבוכים, ולכן הלך לאכול במקום אחר, שירגישו בנוח. כי תבע מעצמו את הסיגופים ולא מאחרים.

זהירותו של רבנו בעניני ממון

סיפר נכד רבנו הרה"ג ר' אשר שליט"א כשרבנו היה באמריקה [באחד ממסעותיו לחיזוק יהודות אמריקה] התאכסן בבית ר' שמעון גליק נ"י, והיה לו בית נפרד בחצרו, באחד הימים שיצא לתפלת שחרית לפתע שב על עקבותיו, שאלו לרבנו מה קרה? השיב רבנו שברצונו לראות אם כיבה כל האורות בבית האכסניה שלו, והסביר רבנו זה לא בית שלו, נתן לי רשות להשתמש, וזה רק כשאני נמצא ברשותי להדליק האורות, אף שאין עניות במקום עשירות, אבל אנחנו צריכים להיות בסדר. [למעשה התאורה היתה מכובה].

כל הכסף נפרע

עוד דבר מופלא היה שר' שמעון גליק נ"י לקח על עצמו כל הוצאות נסיעת רבנו שעלתה סכום גדול, ולבסוף הקב"ה החזיר לו פי שלש מעלות הנסיעה, וכך היה המעשה, ר' שמעון היה שקוע ראשו ורובו בדבר נסיעת רבנו, והיו ניירות ערך שהוצרך למכרם, וביקש לפני הנסיעה מעוזריו שימכרו את הניירות, באמצע המסע נכנס לרגע למשרדו, נתברר ששכחו עדיין למכור את הניירות, וביקש שימכרו את זה היום, ובדיוק באותו יום זה עלה פי שלש, ולאחרי יום זה נפל, ומשמים התגלגל שכל מה שהוציא על נסיעת רבנו הרויח פי שלש.

לנחות בשביל מעריב

כשחזר רבנו במטוס מיוחד ויקר, אמר לו הקרבניט שכאן זה מטוס שנותנים את הבקשות של הנוסעים, ושאל מה רבנו רוצה, וחשב רבנו ואמר שהוא רוצה לעשות הפסקה באמצע הטיסה כדי להתפלל מעריב לא בתוך הטיסה.

והסכים לכך הקרנביט, ועל אף שזה היה הוצאה גדולה ויקרה, עצרו ונחתו במיוחד באיים הקרבים כדי שיכולו להתפלל מעריב במנוחת הנפש.

וראו כל עמי הארץ

מספר הרב י' פרידמן: מטוס הגמבו של חברת אל אל היה מלא מפה לפה המקומות שהוקצו למשלחת היו על הספון העליון מחלקת עסקים קטנה שמנותקת ע"י מדרגות משאר חלקי המטוס בתאום מוקדם עם הרב יוחנן חיות מי שמופקד על הטפול בנוסע הדתי ניתנה הוראת שרות מיוחד לנוסעים באותה מחלקה.

מטבע הדברים היה אמור להווצר לחץ של נוסעים שיבקשו לעלות למעלה במשך הטיסה להתיעץ ולהתברך, הדיילים עמדו במשימה בנחישות מרובה כדי למנוע תנועה בלתי פוסקת של נוסעים בספון העליון, אך הלחץ לא חדל נוסעים הפצירו והדייל בשלו. כעבור מספר שעות של טיסה נגש אלי הדייל ובפיו שאלה אולי אתה יכול להסביר לי מה הם רוצים מדוע הם מתעקשים לעלות ולהפריע, מה הלחץ הזה לקבל ברכה?

לא יכולתי להסביר לו, מה אפשר לאמר לאדם שרחוק מהוויה הזו של צבור החרדי לדבר ד', האמון על אמונת חכמים.

היתה כנות בצורת השאלה לא חלילה קנטרנות, אבל איך תסביר?

הדרך הלכה והתארכה האורות במטוס כבו והצוות הגיף את החלונות האטומים כדי להחשיך, אנשים עצמו את עיניהם ונרדמו, רק במושב הקדמי ביותר שעל הספון העליון דלקה מנורת צד שאורה עמום, רבנו היה שקוע במושבו כשבידיו הדפים המצולמים של עמודי הגמרא, הכל מסביב חשוך נם את שנתו, והוא שקוע בלמודו הקבוע במסכת מנחות, ככל שהדרך לאמריקה הלכה והתקצרה נעורו נוסעי המטוס משנתם.

האורות נדלקו ושוב תנועה ערה ואז ניגש אלי הדייל ובפיו בקשה הוא נעץ בי מבט נבוך מעט, ושאל האם אתה יכול לסדר לי ברכה?

הוא בקש כיפה מאחד הנוסעים כשלראשו נותר כובע, ונגש בצעד מהסס לבקש ברכה.

מה קרה שאלתי אותו מה השתנה? אינני יכול להסביר הוא אמר בקול חרישי ,אני לא מבין אבל ראיתי ראיתי אדם שיושב עם נורה קטנה ולומד תורה כמעט כל הדרך, המראה הזה הסעיר את רגשותי החלטתי לבקש ברכה, וראו כי שם ד' נקרא עליך כך זה כשאדם עושה את המוטל עליו, כשהרצינות קורנת ממעשיו כשהאמיתיות ניכרת כלפי חוץ כל אחד יכול כמה זה מחייב.

כשנשאל רבנו "ילמדנו רבנו, עד כמה אדם חייב?" ואז הוא פתח את הספר (אליהו רבה יג) ונתן לנו לעיין: "שבעים אלף שנהרגו בגבעת בנימין, מפני מה נהרגו?

לפי שהיה להם לסנהדרין שהניח משה ויהושע ופנחס בן אלעזר עמהם, היה להם לילך ולקשור חבלים במתניהם ולהגביה בגדיהם למעלה מארכו־בותיהן ויחזרו בכל עיירות ישראל, יום אחד ללכיש, יום אחד לבית א-ל, יום אחד לחברון, יום אחד לירושלים, וכן בכל מקומות ישראל, וילמדו את ישראל דרך ארץ... כדי שיתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה בעולמות כולן שברא מסוף העולם ועד סופו - והם לא עשו כן, אלא, כשנכנסו לארצם, כל אחד ואחד מהם נכנס לכרמו, ליינו ולשדהו ואומרים שלום עליך נפשי, כדי שלא להרבות עליהם את הטורח". והוסיף: ראו עד כמה מגעת חובתו של כל אחד שיכול, לדאוג לרוחניותו של הזולת, של הכלל..."

אני נוסע כדי להאהיב ולייקר את לומדי התורה על המון העם. אני נוסע כדי להאהיב ולייקר את התורה על לומדיה. אני נוסע כדי לייקר את רבנן על תלמידהון, **אני נוסע כדי לזעוק שהכל תורה ובלי תורה אין שום דבר.** אני נוסע כדי להכריז תורה וכל השאר הבל",

בס"ד. ז"ך אלול תשס"ד בני-ברק

לכב' השואלים מהסמינר בני יורק ד' עליהם יחיו

בענין מה שספרו למרן ראש הישיבה הגראי"ל שטינמן שליט"א על הצרות שיש רח"ל בסמינר, ובקשו עצה לחיזוק.

הנה אחרי שספרו הדברים למרן שליט"א את הדברים נאנח מאד...

ובתור עצה לחיזוק אמר שכדאי שכל אחד בין ההורים ובין התלמידות יראה לקבל על עצמו להתחזק בענין "ויתור" שיראה לוותר דבר לחבירו.

בברכת כתיבה וחתימה טובה

יצחק רוזנגרטן

הנסיעה השניה לארה"ב חשון תשס"ה

בה' חשון עד י"ט חשון תשס"ה נסע רבנו זצוק"ל למסע שני של חיזוק בארצות הברית. נביא כאן שו"ת שנשאל מרבני ארצה"ב. ועל פרטי הנסיעה בכל עיר ומדינה נביא אי"ה בהמשך.

וכשרבנו נסע למסע חיזוק בחשון תשס"ה לארצות הברית, הקפיד לנסוע לפני ז' חשון כדי שלא יצטרך לומר בחו"ל ותן טל ומטר.

בקבלת פנים בבית כ"ק מרן האדמו"ר מנובומינסק שליט"א

כתוב במשנה בסנהדרין (ע"א ב') כינוס לצדיקים טוב להם וטוב לעולם. ומה נקרא כינוס לצדיקים, היום בדורינו האם אדם יכול לומר שהוא צדיק?

אם רואים שהאמוראים היו מחזיקים את עצמם לבינונים, כמו שאמר רבה אנא בינוני, האיך אדם בזמנינו יוכל לומר שהוא צדיק, האם הוא צדיק יותר גדול מרבה?! הרי לא שייך, וא"כ האיך שייך בזמנינו כינוס לצדיקים? אך זה הכל כשדנים כל אחד בפרט, אבל בכללות אם מתאספים יחד בשביל דבר מצוה, זה נחשב כינוס לצדיקים.

וכיון שכתוב במשנה שזה טוב להם וטוב לעולם, מוכרח לצאת מזה דברים טובים, כי אם לא, במה זה טוב לעולם, אלא ע"כ מפני שיוצא מזה תועלת.

א"כ צריכים לקוות כשבאים לכזה כינוס שמתאספים כל ה"ערליכע יידן" עם רצון טוב, וכל אחד רוצה באמת שיפעלו בשביל היידישקייט, וכמו

שהזכירו שצריך לראות האיך לעקור ולשרש את ה"גויישקייט" מה שיש, יש לקוות אי"ה שבמשך הזמן זה ייעקר מהשורש, וכמו שרואים שהיתה מהפיכה באמריקה, מה שלפני המלחמה כמעט ולא היו ישיבות באמריקה, רק ישיבה אחת או שתים בכל המדינה, ולא היו חדרים כמו שיש היום, הכל הי' פחות, ואח"כ ב"ה צמח מאד, אמריקה עלתה מאד! רק כמו שהזכירו שצריך לעלות עוד יותר.

והנה כולם יודעים את המעשה מה שהגמ' בעירובין מביאה שר' פרידא הי' לו תלמיד שהי' צריך ללמוד אתו כל דבר ארבע מאות פעמים, כזה צידקות! שיהי' לבן אדם כזו סבלנות ללמוד דבר אחד ארבע מאות פעמים! ופעם אחת רבי פרידא היה צריך ללכת לאיזה דבר מצוה, והתלמיד הרגיש שעוד מעט הרבי הולך, וזה הפריע לו לריכוז, והי' צריך לחזור וללמוד אתו עוד ארבע מאות פעם, ובסך הכל זה "שמונה מאות פעמים".

אומרת הגמ' שיצאה בת קול ושאלה את רבי פרידא מה אתה רוצה אם שיהי' לך אריכות ימים גדולה או שכל הדור יזכה לחיי העולם הבא, והשיב שרוצה שכל הדור יזכה לעולם הבא, ואמרו בשמים שיהי' לו את שתיהם גם שיחי' ארבע מאות שנים וגם שכל הדור יזכו לעולם הבא.

וצריך להבין מה הפשט שכל הדור יזכה לעולם הבא?

הרי בכל הדור בודאי היה כאלה שהיו מחללי שבת, ואפי' שהדורות הקודמים לא היו כמו היום, אבל בכל זאת מחללי שבת ואוכלי נבילות וטריפות וכל מיני חטאים בודאי היו גם אז, וכי כולם היו צדיקים?!

הרי תמיד היו גם רשעים, וא"כ האיך שייך שיזכו כולם לעולם הבא? אדם שחילל שבת האיך לפתע יזכה לעולם הבא, מה קרה? אמנם רבי פרידא עשה מצוה, ובודאי זה דבר גדול שהוא מסר את נפשו כ"כ בשביל שהתלמיד ילמד תורה, ולמד אתו שמונה מאות פעמים! ובשמים באמת העריכו את זה, עד כדי כך שאמרו לו שיכול לבחור את זה או זה, אבל מה זה מועיל לזכות את כל הדור לעולם הבא.

ואפשר לומר כך, הנה כשאדם חוטא קשה לו מאד לצאת מזה, כי כשנכנסים לבוץ קשה לצאת מזה, ואדם ששקוע רח"ל בחטאים אינו יודע האיך אפשר לעשות תשובה, האיך אפשר להיחלץ ממצב כזה קשה? אבל אם מרימים אותו מעט, הרי זה כמו שנותנים לו סולם לעלות. וזה מה שהועיל רבי פרידא עם המסירות נפש הגדולה שלו לתורה שכל הדור התרומם קצת, וכשמתחילים להתרומם, אפשר כבר ללכת הלאה, וכל אחד יכול לזכות להשיג עולם הבא.

ממילא גם בדור שלנו, אי אפשר לעשות שבבת אחת כולם יחזרו בתשובה, יש בלי עין הרע חמש או שש מליון יהודים, וחלק גדול מהם לא שומרים שבת, וכהנה עוד עבירות חמורות מאד, ואי אפשר בבת אחת להחזיר את כולם בתשובה, אבל מה שאפשר לעשות זה לנסות להתרומם קצת, ואם מתרוממים יש לקוות שגם אחרים יתרוממו עי"ז, ויש תקוה שיתרוממו יותר ויותר עד שיגיע מצב שיהיו הרבה יהודים שיהיו שייכים לעולם הבא.

ואמנם המצב עכשיו קשה מאד, אבל צריך לקוות שהציבור הזה שמתאסף כדי לקדש שם שמים יצא מזה תועלת גדולה, וכל כלל ישראל יתרומם, וכשמתרוממים קצת, הכל כבר אחרת, ואפשר כבר לקוות שאחרי שיתחילו קצת לצאת מהבוץ, אולי הקב"ה יעזור שאנשים יתרוממו בחיי היום יום, ויתרוממו יותר שיתווספו בני תורה וישיבות ויתרבו לומדי תורה. והרי יש הרבה אנשים שהם עצמם רחוקים מאד מיהדות והילדים שלהם הולכים לישיבות, ויש ג"כ הורים שצועקים חמס שילדיהם לא ילכו לישיבות, ובכל זאת מתרוממים קצת.

וממילא אם יתרוממו קצת הקב"ה יעזור שיתנתקו לגמרי מה"גויישקייט" ויתקרבו יותר להקב"ה.

הקב"ה יעזור באמת שבקרוב כולם יתרוממו להתקרב אליו ית', ויתרבו לומדי תורה ושומרי מצות וכל הדברים הטובים שהקב"ה רוצה, ונוכל לזכות לביאת המשיח במהרה בימינו אמן.

בכינוס מועצת גדולי התורה

נשאל רבנו בכינוס מועצת גדולי התורה דארצות הברית:

■ לאחרונה הסלימו הרפורמים את פריקת עולם, אפילו בדברים שהנוכרים האמריקאים ברובם מתנגדים. היות והללו מתיימרים לדבר בשם היהדות ומתיימרים לייצגה, זה נראה בעיני הגויים כאילו היהדות תומכת בענינים אלו. מלבד הסילוף, זה גם חילול ד'. האם על היהדות הנאמנה לבטא דעתה ולצאת חוצץ בסוגיה זו, או שמא יפה לזה השתיקה?

ת. הרפורמים הם מזייפי התורה ומסלפיה התורה. בראש ובראשונה, אסור לשתוק במיוחד כשמדובר באיסורי דאורייתא! יש לצאת חוצץ נגד עוקרי התורה, בקול גדול. יש להוקיע אותם, כדי שהכל ידעו שהם מסלפי התורה ועוקריה, שאין הם חלק מהיהדות, ואין הם מייצגיה.

■ עוד מעט יסיימו מחזור נוסף של הדף היומי. יוזמה זו היא אחד הגורמים לצרף יהודים נוספים למעגל הלמוד. כיצד יש לפעול כדי לעודד זאת?

והשיב: בוודאי שכל אחד חייב לקבוע עיתים לתורה. אולם צריך להדגיש כי לימוד הדף היומי טוב לבעלי בתים ולא לבני תורה ואברכים שעליהם ללמוד בעיון. כל מי שיכול, עליו לשקע את עצמו בלמוד לעומקה של סוגייה. אולם זכות גדולה היא למהר"ם שפירא זצוק"ל שחולל את הרעיון והביא המונים המונים אל למוד הגמרא! זהו רעיון כביר ואשרי חלקו של כל מי שמרבה ספסלים בבת המדרש! כאשר עושים ארוע גדול, עצם הפרסום והעיסוק בנושא, בוודאי גורם למודעות גוברת ומביא רבים נוספים למעגל הלמוד.

■ האם יש לעשות מעמד נפרד לדוברי עברית ולדוברי אנגלית?

והשיב: ברוב עם הדרת מלך! עוד צריך לדעת, כי גדול תלמוד המביא לידי מעשה. לכן, כאשר לומדים את הדף היומי, כדאי להוציא שתי הלכות הנוגעות למעשה, מתוך הדף הנלמד - כי גדול תלמוד המביא לידי מעשה. כבר בא הדבר אל מרן הגרי"ש אלישיב והוא תומך מאוד ברעיון.

■ בעית הנושרים באמריקה הולכת וגדלה. כיצד יש לדאוג לבחורים אלה?

והשיב: חייבים לעשות את הכל כדי שבחורים אלה לא ינשרו לרחוב, ולפעול כדי שישארו במסגרת ישיבתית. הפתרון הוא אך ורק במסגרת של ישיבה - אף אם יש צורך ליסד ישיבות מיוחדות בהם הצוות יהיה רגיש יותר ומבין ללבם של בחורים אלה חייבים לשמור על כל אחד שישאר במסגרת הישיבה ולא יגיע לרחוב! מדובר בנפשות! אסור לוותר על אף אחד!

■ ישנה בעייה חינוכית קשה, כאשר ילדים רבים, חלשים, אינם מצליחים למצוא מוסדות חינוך ראויים. כיצד ניתן לפתור את הבעייה?

והשיב: כבר העלתי את ההצעה הזו בכנס המחנכים בליקווד: צריך להקים בכל מקום ואתר ועד של רבנים "בי"ד לעניני חינוך" כשועד זה יהיה המוסמך לסדר כל ילד במסגרת החינוך המתאימה לו והראוייה לו.

■ ובעיה קשה נוספת, מענין לענין באותו ענין: מה באשר לשאלת הבנות שאינן מתקבלות לסמינרים, כאשר לעיתים המנהלים אינם נכונים להכניס תלמידות בגלל שהבית לדעתם אינו מתאים למסגרות?

והשיב: הבעייה היא קשה מאוד. מחד גיסא, כאשר הבית אינו מתאים, זה יכול להשפיע על התלמידה והיא עלולה להשפיע על חברותיה ולפגוע בחינוך. מאידך גיסא, היינו מפסידים גם כמה מגדולי הדורות ואפילו מאבות האומה, אם היינו צריכים לשפוט לפי בית ההורים או לפי האחים. צריך לזכור שזה ממש דיני נפשות, ודיני נפשות לא "דנים ביחידות". ובכלל, לפעמים בהחלטה של מנהלים, עלולים להתערב גם שקולי יוקרה וכבוד! אם אכן יש חשש לפגיעה ברוחניות של המקום, בוודאי שאסור להסתכן חלילה בהשפעה שלילית! אבל כל מקרה צריך להשקל לגופו, ואין להכריע לבד בדיני נפשות! בענין זה, ועדת רבנים חשובים שתוסמך בכל עיר ועיר, יכולה לשקול את כל הצדדים באחריות ולקבל הכרעות מחייבות!

■ האם כדאי הוא שאגודת ישראל באמריקה תתערב גם בנעשה בארץ הקודש ע"י ארגון "בצדק"?

והשיב: "ארגון זה, אם יפעל נכון, ביכולתו לפעול גדולות ונצורות. כיון שהפעלתו של הארגון אינה כרוכה בהוצאות שלא ניתן לעמוד בהן, בוודאי שיש לפעול, כמובן בהכונתם של גדולי התורה...

■ כרבנים, מובאים לפנינו שאלות רבות של סכסוכים מכל הסוגים. מלבד הטפול של כל ענין בגופו, האם יש דרך לפעול גם באופן מחנך?

והשיב: יש להפנים אצל האנשים שצריך להיות מנוצח! אדם הרוצה לעבור את העולם בשלום מבחינה רוחנית, עליו להיות מנוצח. צריך לזכור: המנצח הוא המנוצח! המנוצח הוא המנצח! כמובן, שלא מדובר בענינים של רוחניות, שאז בודאי צריך לפעול רק לפי רצון ד', אי אפשר לוותר! כשמדובר בעניינים רוחנים, אז אין לאדם רשות לוותר. אבל ברוב המקרים, אם נבחן אותם בכנות, הרי השאלות הן שאלות של גשמיות: כסף, כבוד, סמכויות, שליטה... חייבים להפנים שהמנצח הוא המנוצח!

■ אם רב רוצה ליסד קהילה שיהיו בה רק בני תורה ואברכים והוא נמצא במקום שיש בו גם כאלה שאינם עונים על ההגדרה הזו. האם יש לו את הזכות ליסד קהילה כזו?

והשיב: השאלה איננה האם מותר - שהרי כל אחד יכול ליסד מה שלבו חפץ. השאלה היא האם זה נכון ליסד קהילה מתוך גישה כזו. במקרים כאלה האדם צריך לבדוק את עצמו, האם אין כאן רק שאלה של גאוה, על מנת שיוכל אדם להתהדר כי בקהלתו ישנם רק כאלה וכאלה. העקרון חייב להיות שונה: צריך שלקהילה תהינה דרישות רוחניות, צריכים להציב את הרף, ומי שמתאים את עצמו לדרישות האלה, הוא יוכל להשתיך לקהילה. השאלה איננה "מי", אלא "מה". כל מי שיתאים לדרישות, צריך שיוכל להשתייך לקהילה, שיהיה לו שער פתוח.

■ לעיתים נסיבות הזמן, המקום וסוג האנשים המשתייכים לקהילה מחייבים להתחשב בהם בהכרעות. ואכן, אמריקה על בעיותיה הרוחניות, שונה מאשר ארץ הקודש. איך צריכים הרבנים האמריקנים לנהוג?

והשיב: אין שתי תורות! יש תורה שבכתב ותורה שבע"פ, ותורה אחת היא! אין תורה לארץ הקודש ותורה לאמריקה. אם לעיתים נדרשת הוראת שעה, חייב להיות רק אדם גדול מאד, כפי שמצינו בגדולי הדורות שהיו, שרק אדם כזה יכול להורות על הוראת שעה. אם באמת מתעוררות שאלות קשות, אסור לטפל בהן אלא חייבים להפנות אותם ולהמלך בגדולי ופוסקי הדור, אל השופט אשר יהיה בימים ההם ולעשות ככל אשר יורוך...

■ ישנן שכונות שבהן מכהנים הן רבנים חרדים והן רבנים המכונים "מודרנים". האם מותר להשתתף עמם באיגוד משותף כי ביחד ניתן לפעול ביתר שאת למען האינטרסים המשותפים ולעשות יותר למען היהדות?

והשיב: אנשים אלו לא מאמינים ברבנות. רבנים אלו אינם מאמינים ברבנות. זו פשוט עקירת הדת. כל שיתוף פעולה עם "רבנים" כאלה, זו עקירת הדת!

עוד לקט שאלות מאסיפות הרבנים שנשאלו בשיקגו, טורונטו ובשאר מקומות:

■ **ישנם רבים שרחוקים מעולמה של תורה. כרבנים, מה עלינו לעשות כדי לקרבם?**

והשיב: אתם פועלים בקרב הקהילה אך גם היצה"ר אינו חדל ממלאכתו. צריך לדעת שיש צמא גדול. הנשמה רוצה אבל הגוף מפריע. מהו דין כופין אותו עד שיאמר רוצה אני? אלא למעשה האדם רוצה! צריך להסיר רק את התנגדות הגוף. צריך להביא את האנשים אל התורה, זהו הקירוב הגדול ביותר. טעמו וראו כי טוב ד' - ואחר שיטעמו כבר יראו וירצו עוד. ברגע שאדם יקבל מעט חיות בלמוד וכשיחוש בגישמאק, הוא כבר ירצה בעצמו! חובת הלבבות כותב שאפילו אדם שמגיע לדרגת מלאך, עדיין אינו מגיע לדרגת מזכה הרבים. חייבים לעשות את הכל, עד שהעיר תהפוך להיות עיר שכולה יראים ושלמים, עיר של תורה.

■ **האם עדיף לעסוק בקירוב רחוקים, או לעבוד עם ה"קרובים"?**

והשיב: בוודאי ש"קירוב קרובים", והכי חשוב לעבוד עם הקרוב ביותר - הוא עצמו. בכל אחד ואחד יש את "רחוקים", שבתוכו, וחייבים לקרבו...

■ **עד כמה חייב בעל הון להשקיע את כספי הצדקה בעירו בבחינת עניי עירך קודמים, וכמה להוציא למטרות כלליות מחוץ לעירו?**

והשיב: ישנם בעלי יכולת בודדים שנותנים ממש את מעשר כספם לצדקה. בוודאי שיש, אך רובם של בעלי היכולת אינם נותנים מעשר בשלמות! דווקא העניים הם שנותנים. האברכים נטולי היכולת, אלה שחיים על פת לחם, הם שנותנים במסירות נפש והם גם הראשונים לתת! כל גבאי צדקה יודע זאת ורואה זאת בחוש! אילו כולם היו נותנים מעשר כספים כראוי, הרי שהשאלה לא היתה קיימת, כי יש די במעשר שבידי צבור החרדים לדבר ד', לפתור את כל צרכים של היהדות החרדית.

לגבי מתנת שכיב מרע השאלה היא אימתי זה חל: עם גמר מיתה או לאחר גמר מיתה. ולכאורה, מה זה משנה? הרי זה ענין של רגע בודד? הרף רגע! אלא רואים שאפילו כשמדובר בכזה חלקיק שנייה, אדם מתקשה להפרד מכסף.

בוורשא היה הגביר המפורסם ונדיב הלב, שבנה את בתי ברויידא. הוא הניח סכום כסף גדול שיינתן לישיבה לאחר מותו. מרן הח"ח, מרן הגר"ח ועוד אדם נוסף שאינני זוכר מיהו, היו האפוטרופסים. והנה, לאחר הסתלקותו, גייסו היורשים את מיטב עורכי הדין והצליחו לבטל את המתנה. והתוצאה: מה שאותו נדיב לב נתן בחייו, זה התקיים וזה עמד לזכותו בעולם הבא. אם היה נותן את אותו סכום בחייו, זה היה עומד לעד!

גם בחיפה היה יהודי בעל מפעל, שהשאיר בצוואתו את מיטב כספו לישיבה - אך במציאות, היורשים לא העבירו כלום! כששותפו ראה זאת, הוא העביר סכום אדיר לצדקה בחייו, והשאיר לעצמו רק סכום שממנו יוכל לחיות בכבוד עד סוף ימיו. צריך להחדיר זאת באנשים. כמה האדם יכול לאכול בחייו? לאיזה סכום נזקקים ילדיו? אם האנשים יפנימו זאת, יהיה די לכל המטרות...

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטין

מגיעים למלון במנהטן, מרן יוצא מהמכונית ומתקבל ע"י ר' שמואל בלום ועוד עסקנים חשובים, עולים שתי קומות לחדר גדול, ומסביב יושבים כ-50 רבנים שדנו במשך היום בכל מיני נושאים.

שאלות רבות מופנות למרן, לדוגמא:

א. **שאלה: כמה זמן רב צריך להקדיש לקהילה וכמה לעצמו.**

תשובה: כ"א יש לו מספיק זמן גם לעצמו וגם לקהילה, כמובן שברגע שרב לוקח על עצמו עול ציבור, הוא צריך להתמסר לציבור:

ב. **שאלה: האם לשתף וכמה את רבני המזרחי.**

לפני שנגמרה השאלה נשמע קולו של מרן: אין כזה דבר!

המַנחה לא קולט וחשב שמרן לא הבין, ושוב חוזר, ואז נשמע מרן תקיף באומרו - אין כזה דבר 'רבני מזרחי'! הם אנשים שאינם מאמינים, אינם מקפידים לשמור דינים דרבנן, ואין לנו שום עסק עמהם.

אלה מילים כדורבנות לאמריקה המגושמת.

ג. **שאלה: אנשים רוצים לומר תפילה לשלום המדינה האם להתחיל איתם או לא.**

תשובה: אני לא עונה על שאלה פוליטית...

כולם מחייכים ונהנים מפקחות, ענווה, מחשבה, ותשובה חריפה בין רגע של 'כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה...'

בס"ד, החיים והשלו' להו"כ שב"ז ע"ה הגאון המפורסם ר' ... שליט"א ולכל בני ביתו אך טוב וברכה כל הימים

אחדשה"ט כפי שמסרו לי כמה רבנים ראשי ישיבות מאמריקה היות שבזמן האחרון כמה אנשים חשובים ממועצת גדולי התורה אשר באמריקה הלכו במנוחות לחיי עולם הבא, וכעת חסר אנשים אשר ישאו בעול הציבור והמליצו על כ"ג שיסכים להיות חבר המועצה, ואם כי צריך לקחת מזמן למוד התורה, אבל ביטולה זהו קיומה ולכן גדולי התורה מהדורות הקודמים לקחו עליהם העול הזה, וזה מוטל על כל חכם בדורו, בכן בקשוני לפנות למע"כ שיסכים להכנס בעול הציבור, וכפי שמסרו לי אין הרבה אסיפות של המועצה נדמה לי שזה רק פעם בחודש או פעם בשבועים. ובכן אחכה לתשובתו בזה, ויתברך כ"ג בכל טוב ברוחניות ובגשמיות בהרבצת תורה ויראה כיד השם הטובה עליו ויזכה הוא וכל בני ביתו בהטוב ההוא בזה ובבא. כ"ד אדר ראשון תשס"ג

בנס חיזוק יהדות ארה"ב

ראש הישיבה מלווה באדמו"ר מנובימנסק יוצא למעמד.

מגיעים למקום, לא יאומן!!! על מגרש ספורט הקים מיודענו הר"ר שמעון אהל ענק המכיל 5,000 מקומות ישיבה ועוד כמה מסכים בחוץ. האולם מלא על גדותיו, וכאשר מרן נכנס עם האדמו"ר מנובומינסק הקהל פותח בשירה אדירה 'ימים על ימי מלך תוסיף'.

עולים על במה גבוהה, מתיישבים, מזמינים את האדמו"ר לשאת דברים. הרבי מדבר על הזכות הגדולה שיש בביקור שכולו רק לחיזוק. ובאמת כ"א צריך לקחת לעצמו הלכה למעשה בחיזוק. ומסיים בברכה ותודה לרבנו ראש הישיבה.

ואז מזמינים את מרן רבנו לשאת דברים. ברגע שמרן נעמד לשאת את דבריו, כל הציבור כאיש אחד מתפרץ בסערת רגשות ובתפילה של 'ימים על ימי מלך תוסיף' - בשירה אדירה. השירה נמשכת כשבע דקות תמימות ואז מבקשים להפסיק. מתיישבים ומרן פותח דבריו בדברי הרמב"ם שמבטא אמונה בלידע את ה'. ידיעה. לא מספיק אמונה, אלא צריך לדעת ולהכיר.

כל יום וכל רגע - יותר להתבונן ולראות השגחה על כל צעד ושעל.

עוד הזכיר מרן את הגמ' (שבת נ"ג ע"ב) מעשה באחד שמתה אשתו והניחה בן לינק, ולא היה לו שכר מניקה ליתן, ונעשה לו נס ונפתחו לו דדין כשני דדי אשה והניק את בנו. אמר רב יוסף: בא וראה כמה גדול אדם זה, שנעשה לו נס כזה. אמר לו אביי: אדרבה, כמה גרוע אדם זה שנשתנו לו סדרי בראשית.

והקשה מרן מדוע גרוע, לכאורה ר' יוסף צודק.

והסביר מרן כי אדם שזוכה לכזה נס, פירוש שבדרך זו רוצים שיראה השגחה פרטית איך לתינוק יש אוכל. ואביי מוסיף נכון שהוא צדיק, אבל חבל שצריך כזה שינוי בבריאה כדי להראות לו ולא מספיק בדרך הפשוטה של כל רגע ורגע אדם ניזון ומתפרנס ממנו יתב'.

ואמר מרן שכל אחד ואחד צריך להתלות בו יתברך, ולחשוב כמה שיותר שהכל מאיתו ית' ואז יתרומם הוא ובני משפחתו. וסיים בברכה שנזכה לגאולה בקרוב.

מיד כסיים פרצה שוב שירה אדירה מפי אלפי המשתתפים, "וטהר לבנו לעבדך באמת". איזה מילים שמבטאות את כל המעמד הענק והמרומם. לא רוצים כלום, לא שווה כלום, רק דבר מבקשים - טהרת הלב.

לאחמ"כ דיבר המשגיח הג"ר מתתיהו סלומון באנגלית על גודל המעמד ועוד. מסתיים הכנס קמים מתברכים לשלום.

יום שלישי, י"א מר חשון בורו-פארק. השכמה לתפילת ותיקין וארוחת בוקר. בסביבות השעה 10:00 יוצאים לכיוון בורו-פארק לבית האדמו"ר מנו־בומינסק. כאשר מגיעים אל הבית, האדמו"ר כבר מחכה למטה ומקבל את ראש הישיבה בשמחה ואהבה. עוד נמצאים שם ראשי קהילת אגודת ישראל באמריקה, ר' שמואל בלום ועוד...

עולים אל הבית שם מחכים כל גדולי ואדמור"י בורו-פארק לקבלת פנים. בקושי רב מפלסים דרך אל סלון הבית, אבל בס"ד מגיעים למקום. האדמו"ר מקבל את פני מרן בברכת ברוכים הבאים לחזק את יהדות אמריקה, ומכבד את הרב הורביץ, ראש הישיבה שם שיפתח בדברים.

הרב הורביץ מדבר על הבעיה המרכזית של אמריקה שלומדים הרבה דברים מהגויים, וחיים עם המושגים שלהם, ושוכחים שכל בוקר אנו אומרים "שלא עשני גוי", ובבכיות הוא מציין שהיום הוא יום יארצייט דרחל אמנו - ומסיים ב"קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה".

אחריו מתכבד מרן לומר דברים, ומדבר על המשנה בסנהדרין (פרק ח' משנה ה') 'כינוס לצדיקים הנאה להן והנאה לעולם'. עצם כינוס לצדיקים - מי ראוי לצדיק, לא כ"א זוכה, ואיך התנא רבי הק' אני יכול אלא כשרבים מתכוונים לאותו דבר זה מתבטא בכינוס לצדיקים.

והוסיף מרן את הגמ' של ר' פרידא שלמד עם תלמידו שמונה מאות פעם וזכה שהוסיפו לו אריכות שנים ושכל דורו יכנס לגן עדן. ושאל ראש הישיבה וכי לא היו רשעים - אפילו במשהו - באותו דור? ואיך זכו להיכנס לגן עדן? אלא כמו שר"י סלנטר אומר שכאשר יהודי אחד מניח תפילין פה, הוא מציל משמד יהודי אחר בפאריז, וכמו"כ כאן, ר' פרידא כ"כ מסר נפש למען אהבת תורה, ובכך הוא זכה להרים את כל הדור למצב שאפשר לעבור ולעלות למקום בג"ע. כמו בנ"א שצריך לעלות בסולם ולא יכול, בעזרה קטנה לעלות לשלב ראשון הוא ממשיך לעלות למעלה, כמו"כ זה מה שר' פרידא עשה לדורו. והמשיך מרן בקול עצור מבכי כשקולו נשנק:

זה תפקידנו בדור שלנו, כ"כ הרבה יהודים מרוחקים מתורה ויראת שמים, אולי נזכה ונביא אותם למצב של עלי' לתויר"ש.

דברי רבנו בבנס חיזוק בבורו פארק י"ז חשון

ידוע לכולם כי המצוה הראשונה של עשרת הדברות היא "אנכי ה' אלקיך" והרמב"ם מתחיל את הלכות יסודי התורה "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שֵׁם מצוי ראשון והוא ממציא כל נמצא וכו', כל המצוה הזו קורא הרמב"ם שהיא מצות ידיעה "לידע", ולכאורה לפי האיך שרגילים לדבר היה צריך לקרוא לזה מצות "אמונה" והרמב"ם לא מזכיר אמונה, רק "לידע".

והחילוק הגדול בין לידע ובין אמונה הוא פשוט, כי אם למשל אחד יעמוד בלילה ויאמר אני מאמין שזה לילה, אין לזה משמעות, כי מה שייך בזה להאמין, הרי אתה יודע ברור שעכשיו זה לילה ומה יש להאמין כאן, אלא זו ידיעה ברורה, וכך צריך "לדעת" שיש בורא עולם, לא "להאמין" רק לדעת!

ואע"פ שמצאנו מקומות בתורה שכתוב לשון אמונה, כמו והאמין בה', שהקב"ה הבטיח לאברהם כה יהי' זרעך, שיהי' לו ילדים על אף שעדיין לא היו ילדים, בזה שייך הלשון והאמין בה', שכיון שהקב"ה הבטיח לו הוא מאמין שיהי' כך, אבל עצם הידיעה היא לא אמונה לפי הרמב"ם אלא "ידיעה" שצריך לדעת שיש בורא עולם, [וכמדומני שלא מוזכר בשום מקום ברמב"ם במשנה תורה את הלשון "אמונה"].

והאיך באים להכרה הזאת, הנה בפשטות משמע שמהבריאה עצמה אפשר להגיע להכרה הזאת, כי הבריאה מעידה על זה, כל הבריאה אומרת עדות שיש רבונו של עולם, כמו שכתוב בפסוק "כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת וגו'" כשרואים את השמים ואת כל הבריאה, רואים שיש בורא עולם, וזה נכנס במצוה של ידיעה, במצוה של אנכי ה' אלקיך, שתדע שהוא כן, ויש חיוב לדעת את זה שיש שם וגו' כל מה שכתב הרמב"ם.

אך השאלה היא באדם פשוט שהדברים שמתנהלים בבריאה יום יום אין להם כ"כ השפעה עליו, וכשרואה דבר שהיה אתמול וישנו היום, הוא לא מתפעל ולא מרגיש שקרה משהו, וממילא אין לזה כ"כ השפעה עליו, ורק כשקורה לפעמים דבר שהוא יוצא מן הכלל, בזה הוא מרגיש שיש משהו, ואמנם הרמב"ם כותב שהי' צריך להיות שילמד מהבריאה, אבל לא כל אחד הוא רמב"ם!

ולכן כדי שבני אדם ירגישו השגחה, ויכירו שיש בורא עולם שהוא משגיח על הכל, שולח הקב"ה מזמן לזמן דברים מסוימים כדי ללמד לבני אדם השגחה, ומפעם לפעם הקב"ה משנה את המצבים של האדם, ומכניס לפעמים את האדם למצב של מצוקה, כי אח"כ כשהוא ניצול הוא מרגיש את ההשגחה של הקב"ה עליו.

וכן כשיש מלחמות, כשמתבוננים רואים שתמיד כשהי' מלחמות זה הביא כל מיני מצבים שונים לבני האדם, ועפ"י רוב הי' צריך לעבור כל מיני נסים, ואפי' לא ממש נסים, אבל קרו דברים לא פשוטים, וכל זה הם דברים שמביאים את האדם לידע את ה', לדעת שיש בורא עולם, ושיש השגחה.

ולמשל בארץ ישראל במשך הכמה שנים אחרונות היו הרבה מאד פעמים ששונאי ישראל רצו לעשות "פיגועים", ורצו חלילה וחס להרוג אלפי אלפי אנשים, ובסך הכל לא יצא לפועל רק אולי חלק "אחד ממאה" ממה שהם יזמו לעשות בפיגועים, ואם רוצים להתבונן רואים כמה השגחה משמים שיש בזה, וכן רואים היכן קרו הפיגועים וכו' ומי נפגע וכו', אם רק רוצים לראות רואים בזה השגחה.

אך כל זה לא מספיק, ויש הרבה פעמים שהקב"ה רוצה להראות השגחה במדה גדולה מאד ושירגישו השגחה בחוש, וכמו שנראה בהמשך.

הנה בגמ' יש הרבה פעמים סיפורי מעשים, אבל האם חז"ל מספרים סתם ספורים?! הרי רואים שכשיש מעשה בגמ' כתוב על זה "תנו רבנן" זאת אומרת שזה ברייתא שצריך ללמוד אותה, ולא סתם מספרים ספור אלא חז"ל למדו את זה, ונראה לעמוד על ברייתא אחת מה שנדמה לי שאפשר ללמוד מזה הרבה.

הגמ' מביאה בשבת (דף נ"ג ע"ב) ת"ר מעשה באחד שמתה אשתו ולא היה לו שכר מניקה ליתן ונעשה לו נס ונפתחו לו שני דדין כאשה והניק את בנו, [כזה נס גדול שאיש יוכל להניק], אמר רב יוסף בא וראה כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס כזה [אומר רב יוסף שאם רואים שנעשה לאדם דבר נורא כזה, נס פלאי שלא כדרך הטבע שאיש יוכל להניק, יש לראות מזה כמה גדול אדם זה] ממשיכה הגמ' אמר ליה אביי אדרבה כמה גרוע אדם זה שנשתנו עליו סדרי בראשית, ע"כ לשון הגמ'.

הנה רב יוסף אמר כמה גדול אדם זה, ובא אביי ואומר להיפך "כמה גרוע אדם זה, שהרי נשתנו עליו סדרי בראשית". וקשה להבין מהי סברת אביי, הרי לכאו' רב יוסף צודק, אדם שאין לו שכר להניק את בנו, והקב"ה עושה לו נס כזה מופלא, הרי זה דבר פלאי מאד! ובודאי הוא אדם גדול, והאיך בא אביי ואומר שזה לא כך אלא כמה גרוע אדם זה.

ובדרך כלל כשמביאה הגמ' סברא בלי לשאול על זה כלום משמע שזה העיקר, וא"כ גם כאן שלא דחו את דבריו משמע שהעיקר כאביי, ואפי' אם נאמר שזה לא כך, עכ"פ הרי יש כאן שתי שיטות ואביי סובר שהוא אדם גרוע, והאיך אפשר להבין את זה שאדם שקורה לו כזה נס לא רגיל הוא אדם גרוע, וכי לאדם גרוע קורה כאלה נסים?

ובמסורת הש"ס שם נדפס מש"כ התוס' ישנים דבבראשית רבה על הפסוק ויהי אומן את הדסה, כתוב שמרדכי הניק את אסתר. ומתפלא על אביי שאמר כמה גרוע אדם זה, וכי נאמר על מרדכי שהיה אדם גרוע?! הרי מרדכי הצדיק בודאי היה אדם גדול מאד ואין שום הו"א לומר ח"ו שהי' אדם גרוע, וא"כ יש ללמוד מזה שמי שנעשה לו כזה נס הוא אדם גדול, והאיך יכול אביי לומר על אותו אדם שהי' אדם גרוע.

ומתרץ התוס' ישנים שאצל מרדכי הצדיק שכר מינקת היה לו, רק שלא היה מוצא מינקת, ובזה לא יאמר אביי שהוא אדם גרוע, רק אדם זה שלא היה לו שכר לשלם למינקת, זה גרוע.

ותמוה מאד הרי סוף כל סוף נעשה לו נס גדול מאד, ומה שאין לו במה לשלם למינקת מה הגרוע בזה, וכי כל עני שאין לו פרנסה הוא אדם גרוע? הרי רבי חנינא בן דוסא אומרת הגמ' שהיה לו רק קב חרובין מערב שבת לערב שבת, וכי היה אדם גרוע? הרי היה אדם גדול מאד שאין כמותו.

ויותר מזה מצינו בתענית (דף כ"ה ע"א) רבי אלעזר בן פדת דחיקא ליה מילתא טובא [רבי אלעזר בן פדת הי' דחוק מאד] עבד מילתא [פעם אחת הקיז דם], ולא הוה ליה מידי למטעם [ולא היה לו מה לאכול אחרי ההקזה, ואחרי הקזת דם אומרת הגמ' שצריך לאכול סעודה היות שהפסיד דם], שקל ברא דתומא ושדייה בפומיה [לקח חתיכת שום והכניסו לפיו] חלש לביה ונים [נחלש לבו והת־עלף], אזול רבנן לשיולי ביה [באו רבנן אצלו] חזיוהו דקא בכי וחייך [וראוהו שהיה בוכה ומחייך - מתוך שינתו] וכו', כי אתער אמרו ליה מאי טעמא קבכית וחייכת [כשהתעורר שאלו אותו מה הסיבה שבכה וחייך], אמר להו דהוה יתיב עמי הקב"ה, ואמרי ליה עד מתי אצטער בהאי עלמא? [ושאלתי לו כמה זמן עוד אצטער בעולם הזה], ואמר לי - הקב"ה - אלעזר בני ניחא לך דאפכת לעלמא מרישא אפשר דמתילדת בשעתא דמזוני, [שאלו הקב"ה אם ניחא לו שיחריב את העולם ויחזירו לתחילתו, ואולי אז הוא יולד בזמן שיש בו מזל טוב ויהי' לו מזונות, עד כדי כך, שאין לו מה לאכול, וכדי שיהי' לו מזונות צריך להפוך את העולם, ואומר לו הקב"ה כי גם אז "אולי" יהי' לו מזונות]. אמרי לקמיה כולי האי ואפשר? [האם גם אז זה רק אפשר, היינו רק ספק אם יולד בזמן של מזונות], ושאל רבי אלעזר דחיי טפי או דחיינא, [כמה יש לי עוד לחיות, אם השנים שהוא עתיד לחיות הם יותר מהשנים שכבר חי או לא], אמר לי דחיית [מה שכבר חי], אמרי לקמיה א"כ לא בעינא [אם כך הוא רוצה להישאר בעניותו], כך מספרת הגמ'.

עכ"פ רואים מזה שאם אדם נולד בזמן שלא נגזר עליו מזונות, אין תקנה, וצריך להחריב את העולם ולבוראו מחדש, וגם אז רק אולי יזכה, עד כדי כך! ובסוף היה שנשאר בעניו.

וא"כ מה עונה התוס' ישנים שהיה אדם גרוע בגלל שלא היה לו מזונות, מה הגריעותא בזה שאין לו מזונות, הרי רואים שרבי אלעזר בן פדת לא היה לו מזונות, ור' אלעזר בן פדת היה תלמידו של רבי יוחנן ומגדולי האמוראים, וכן לרבי חנינא בן דוסא לא הי' כמעט כלום, ומה גרוע אדם זה במה שלא היה לו שכר לשלם למינקת, עד שקוראהו אביי אדם גרוע?

ואפשר לומר כך, הנה בודאי שעל הילד נגזר שיהי' לו מזונות, וכמו שרואים באמת שנשאר לחיות, וא"כ כל הנידון הוא רק איך יהי' לו אוכל כדי שיחיה, ויש לזה שתי אפשרויות, או שיהי' לאבא במה לשלם למינקת, או שהקב"ה יעשה שינוי הטבע כמו הנס שהי'.

ודבר זה תלוי בדרגה של אביו, זאת אומרת היות שכל אחד צריך להת־רומם ולעלות בהכרה ובידיעה שהקב"ה מנהיג את הכל, ושאין שום דבר בלי השגחה, ואפי' שיודע, אבל צריך לחזק את הידיעה תמיד יותר ויותר לדעת שיש השגחה של הקב"ה ושכל פרט ופרט מתוכנן ע"י הקב"ה, ובדיוק כמו שאדם צריך לעלות ביראת שמים, צריך לעלות ג"כ בענין זה לדעת שהכל בהשגחה, ובספור הזה כפי הנראה הקב"ה רצה שאותו אדם יעלה ויתרומם בהכרה הזאת.

ובודאי שהיה אדם גדול כמו שרב יוסף אומר, ואביי ג"כ מודה בזה, רק שהיה צריך להתרומם ולהתעלות עוד יותר.

ועכשיו האיך שיבוא להתעלות מזה יש ב' דרכים, או לעשות שיהי' לו שכר ליתן למינקת, ומזה עצמו שזימן לו הקב"ה במה לפרנס את בנו יראה את ההשגחה, שהקב"ה משגיח על כל אחד ונותן לו פרנסתו, או לעשות לו שינוי מדרך הטבע, ומהנס הגדול יתעלה בהכרה שהקב"ה משגיח עליו.

וטוען אביי שאם אדם זה היה מספיק גדול, ממילא כדי להתעלות בהשגחה, היה מספיק אם הקב"ה הי' עושה שמעכשיו יהי' לו פרנסה ויוכל לקחת מינקת, ואז יראה ויכיר שיש השגחה שהקב"ה מנהיג את העולם, והכל מתוכנן ע"י הקב"ה. אבל אם זה לא מספיק לו, והוא כמו רוב בני אדם שכשיש להם פרנסה וכל מה שצריך, הם לא רואים בזה השגחה, אלא כל אחד חושב ש"הוא בְּרִיָּה" [אדם מוצלח] ו"הוא" זה שהרויח, ולא רואה כ"כ האיך שהכל רק "השגחה", ואדם כזה כדי שיכיר שיש השגחה צריך לעשות לו שינוי מדרך הטבע, ורק אז הוא מתרומם בהכרה שיש השגחה.

ואדם זה מצד אחד הוא אמנם אדם גדול שנעשה לו נס גדול כ"כ, אבל כדי שיתעלה עוד, יש שתי דרכים, או לעשות שיהי' לו פרנסה כמו אדם רגיל, או לעשות לו דוקא שינוי מדרך הטבע.

וסובר רב יוסף שאעפ"כ הוא אדם גדול היות ונעשה לו נס כזה, ובא אביי ואומר אמנם הוא אדם גדול, אבל בזה הוא אדם גרוע, היות שכדי להתעלות הוא מוכרח דוקא שישתנו עליו סדרי בראשית, ולא יגיע למדרגה

הגבוהה שהוא צריך להגיע, להכיר את ההשגחה של הקב"ה בלי שישתנו עליו סדרי בראשית.

וזה הגריעותא כי למה לא יכול להספיק בשבילו אם הקב"ה יתן לו פרנסה. ובאמת רואים מעשים בכל יום שכל היהודים שיש להם פרנסה, האם הם מתעלים בהשגחה?! הרי יש הרבה יהודים שיש להם פרנסה והם חילוניים! האם מישהו חושב שזה השגחה, הרי הם חושבים שנופל להם כסף מהשמים, ומי שבדרגה כזאת כדי שיתעלה ויכיר בהשגחה, צריך שיהי' דוקא דבר מסויים, שינוי מהטבע כדי שיראה שיש השגחה, ושיֵעשה לו נס כזה שיוכל להניק את בנו.

אמנם כל זה הי' כאן, אבל אצל אסתר היות ולא היתה השאלה שלא היה למרדכי במה לשלם למינקת רק שלא הי' מינקת, א"כ האיך שלא יהי' הי' מוכרח להיות נס שלא כדרך הטבע, כי אם אין מצוי אשה שיכולה להניק ולפתע יהי' נס שתניק, הרי זה ג"כ נס, וא"כ אין כבר הבדל בין אשה שאינה יולדת לאיש, ובכדי להגיע להשגחה מוכרחים להגיע לנס, כי אין דרך אחרת, היות ואסתר צריכה אוכל, ומוכרח להיות נס, או שאשה שאינה יולדת תניק או מרדכי, ואין כל גריעותא במה שנעשה נס.

עכ"פ מה שרצינו לומר, שהקב"ה מנהיג את הכל כדי שהאדם יראה השגחה, וצריך רק לרצות לראות, ואם רוצים לראות השגחה, אפשר לראות את זה מהכל.

ולמשל אם יש מלחמות אפשר לראות מזה השגחה, כמו שכתוב בפסוק (צפניה ג' ו') הִכְרַתִּי גוֹיִם נָשַׁמּוּ פִּנּוֹתָם וגו' אָמַרְתִּי אַךְ תִּירְאִי אוֹתִי תִּקְחִי מוּסָר. אפשר לראות בכל אלו הדברים האיך שהם מתנהלים, שהכל הקב"ה מנהיג בהשגחתו, הכל מתוכנן עם חשבונות.

והכלל הוא שכדי להתעלות בהכרה הזאת צריך הזדמנות האיך להתע־לות, וזה אפשרי ע"י התבוננות בהנהגה בכל דבר ואפשר כמו אדם פשוט, שמתעלה רק ע"י שעושים לו מצב כזה שהוא מוכרח לראות בזה השגחה, וזה בא מתוך כך שבנושא זה הוא גרוע, ולא ילמד מספיק את הדבר לדעת שיש השגחה, רק צריך לעשות לו כזה שינוי, עד שיתפעל ויראה בחוש שיש השגחה!

ומה שנוגע לנו, הרי כלל ישראל בדור שלנו יש לו כסדר נסים, וצריך לראות שיש השגחה, כדי שלא נצטרך להגיע ח"ו למקרים שיאירו לנו את ההשגחה. ובארץ ישראל כל כמה ימים באים מאומות העולם ורוצים ח"ו להרוג, ויש מעשה נסים כל הזמן, כנראה שבכדי שנכיר שיש השגחה צריך לעשות נסים, אבל שלא נצטרך להגיע לזה, אלא נתרומם לדעת שיש רבונו של עולם, ושהכל נעשה בהשגחה.

הנה חז"ל אומרים במדרש (בראשית רבה פר' פ"ה) שבטים היו עסוקין במכי־רתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו, ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח. זאת אומרת שכל מה שקרה אז הי' מתוכנן כדי שיצא אורו של משיח.

ואז באותה שעה מי שראה שלוקחים את יוסף ורוצים להרוג אותו ואח"כ מוכרים אותו, האם הי' חושב שזה קשור לאורו של משיח, אבל חז"ל אומרים שהקב"ה הכין כבר אז את אורו של משיח. ואמנם לא כל אחד יכול לזכות לראות את זה, ואולי גם יעקב לא ידע, עכ"פ יש דברים שכן אפשר לראות בהם האיך שהקב"ה מסבב את הדברים, וזה צריך לדעת שהקב"ה מנהיג את הכל, ולהתחזק באמונה והשגחה.

והקב"ה יעזור שכולם יתרוממו לראות שכל מה שנעשה בעולם זה הכל השגחה מן השמים, ובזכות זה הקב"ה יעזור שנתעלה בתורה ויראת שמים, וב"לידע" את ה', ובזה נזכה למלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ונזכה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן.

בבית חולים

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין:

בגמר התפילה יושבים שותים לחיים, ברכות, וסוף סוף נכנסים לאכסניה בבית ר' אברהם בידרמן, לנוח מיום מפרך וקשה מלא חוויות רוחניות. ראש הישיבה עייף ומבקש לנוח, והוא נשכב על המיטה מרוצה מיום עמוס חיזוק ביהדות אמריקה.

כולם נקראים לאכול, וכפי הידוע נשארתי בחדר סמוך לבד, כעבור כמה דקות אני נכנס לחדרו של מרן להביט אם הכל בסדר, ואוי! אוי! מרן שוכב על הריצפה!...

אני מנסה להעירו ושומע איזו תשובה חלושה.

רצתי לחדר הסמוך לקרוא לאיצ'ה וישראל - בואו תעזרו. מנסים להעירו. וב"ה מרן מתעורר באופן חלקי.

קוראים להצלה, בודקים אק"ג, לא הכל טוב. מזעיקים רופא בכיר ביותר והלה מחליט שצריך בדיקות בביה"ח. ראש הישיבה מסרב ואומר 'זה מעיים', אבל חזקה פקודתו של הרופא: ביה"ח. ראש הישיבה מסכים בלית ברירה, וקורא לנו ואומר שאם זה המצב צריך לחזור הביתה.

בינתיים הרמתי טלפון לר' שמעון גליק. אשתו אומרת שהוא באמצע התפילה, בקול רועד אמרתי שיפסיק, מיד נגש לטלפון וסיפרתי לו את המקרה ושיבוא מיד.

בביה"ח בלאגן גדול, כולם רצים ומבוהלים ודורשים בשלום מרן. האדמו"ר מנובומינסק מגיע, מזעיק עוד כמה רופאים גדולים, והם שואלים האם יש בדיקות אק"ג בארץ. כן, יש במעייני הישועה. הערתי את יהודה פורת והלה נסע לד"ר פריד הקשור למרן, אולם לד"ר פריד לא היה אק"ג. מעירים את ד"ר ברייער ונוסע לביה"ח, ובשעה 12:00 אצלנו מגיעים הבדיקות הישנות מביה"ח מעיני הישועה. הרופאים נושמים לרווחה כאשר הם מבחינים שבה־שוואה עם הבדיקות של לפני שנתיים זה אותו דבר.

השמועה פשטה בא"י, ואף הודיעו למרן הגרי"ש אלישיב, ואילו כאן תפילות עד לב השמים בלייקווד ובשאר הישיבות באמריקה.

חזרנו הביתה בשעה 1:00 בערך - קצת יותר רגועים,

האדמו"ר מנובסינסק היה הרבה זמן בית חולים ודיבר עם רבנו בכל מיני נושאים של הנהגה ומתי רבנו החליט שצריך להנהיג את כלל ישראל מכיון שלא רצה אז לדבר בלימוד בגלל מקום נקי.

יום רביעי, י"ב מר חשון בבית החולים

סוף סוף הגיעה השעה 6:00, קמים לוותיקין בביה"כ הסמוך.

לאחר התפילה אנו נוסעים לביה"ח, שומר מיוחד מוצב על יד חדרו של מרן עם פתק ובו שמות מסוימים בלבד של המורשים להיכנס. מסדרים מהר שגם משה יהודה יוכל להיכנס ללמוד עם ראש הישיבה, וזה יהיה הכדור הכי טוב לבריאותו. נכנסנו למרן ומיד אומר שהיה זה עין רעה, וב"ה מרגיש טוב.

המשגיח רבי דן סגל שליט"א מגיע לבקרו, ומספר שבא מסנדקאות. מרן שואלו בשחוק האם זכה לראות אותו, ומשוחחים בד"ת והדברים משמחין כקילורין לעיניים.

כאשר הם מסיימים, נכנס ר' משה יהודה ותלמודו בידו, מתחילים ללמוד ונכנס רופא בכיר לבודקו, ושואל באנגלית את מרן: האם טוב לך פה? ומרן עונה: 'לא, אני רוצה לחזור הביתה'...

ב"ה בשעה 12:00 מרן נראה טוב, נפרד מהרופאים ומברכם. אפילו הגויים במקום נדחקים לזכות לברכה "מהרבאיי הקדוש".

חוזרים לאכסניה, מנוחה מוחלטת. אנחנו הלכנו לאכול ארוחת בוקר, שותים "לחיים" שיהיה לחיים אמיתי לאורך ימים ושנים. ראש הישיבה נח כשעתיים, ישן טוב, אולם כאשר הוא קם, הוא נראה חיוור. מנסים לשכנעו להישאר בבית, ואילו ראש הישיבה אינו מוותר בטענה 'השטן רצה להפריע - לא ניתן, והקב"ה לא יתן לו'.

עוד בעניני הנסיעה

שח הגר"א מן: סיפר לי הרב יצחק לוינשטיין אודות נסיעתו של מרן הגראי"ל שיחי' לאמריקה. הרי מרן נפל שם מרוב תשישות והתעלף והיה בחולשה גדולה ובני המשפחה בא"י דרשו בתוקף שמיד ישוב לביתו, אבל הוא עצמו התבטא לאמר - הרי אנו ב"ה מצליחים והשטן כואב לו ומנסה להפריע. לא אכנע לו.

עוד סיפר, שמחמת המקרה, הגראי"ל היה יום אחד בבית חולים, והפסידו יום של עשיה לפי התוכנית המקורית, ולכן רצו לבטל את הנסיעה לקליב־לנד, אבל מפני כבודו של הגר"ח שטיין שהוא היה ת"ח וזקן מופלג, רצה הגראי"ל לנסוע לשם בכל מחיר, וזה לא היה פשוט, והרופא שהצמידו לו אחרי שנפל אמר שעל פי רפואה אסור לו לנסוע.

ענה הגראי"ל: רבי ישראל סלנטער זצ"ל היה בפריז ונפל לבור שהיה בו כדי להמית בוודאי, ויצא שלם. ואמר: הייתי בטוח שלא אנזק, כי באתי עם מחשבה מושלמת לשם שמים ולכן לא יתכן שאנזק. ואמר הגראי"ל: **אנו באנו לכאן במחשבה שלימה לשם שמים, ולכן לא אנזק**, ונסעו, וכך הוה שעבר הכל בשלום.

הנ"ל הרב יצחק לוינשטיין זל"ה סיפר עוד. ביתד כתבו גיליון שלם על הנסיעה, ומרן הגרי"ש (שליט"א) עבר על כל המוסף והעיר רק הערה אחת - כי באחת התמונות עמוד 9 בדרשתו של ראש ישיבת טלז שיקגו מרן הגראי"ל נראה נרדם, ולא היו צריכים להכניס תמונה כזו. וכאשר אמרו זאת להגראי"ל אמר לא נרדמתי, רק כל כך דיבר עלי ולא הייתי מסוגל לפתוח את העיניים.

בהיות הגראי"ל בבורו פארק והיה זה אחרי בית החולים הנ"ל, לא הכניסו כמעט אנשים לבית באופן פרטי, ובחוץ המתינו כמאתיים איש. כאשר הגראי"ל יצא הם ניגשו והוא נתן להם ברכות. בין האנשים היה אברך שביקש ברכה וקיבל. אחרי כמה דקות לפתע הגראי"ל התעניין ושאל היכן האברך שהיה כאן, חיפשו אותו ומצאוהו בחוץ במרחק, והרב יצחק לוינשטיין שמע שמרן אומר לו (כנראה ביקש ברכה על 'שלום בית') האם אתה מוותר וההוא לא ענה ברור, אמר לו הגראי"ל: תדע לך שטוב לך לוותר, וזה לא יזיק אלא יהיה לטובתך, תוותר ותוותר!

וזה דבר מפליא, כי אחרי האברך הנ"ל עברו אנשים רבים והגראי"ל היה חלש, ובכל זאת עדיין היה בליבו ובזיכרונו לחשוב להוסיף לו עצה הוגנת. ע"כ מהגראי"ל. (כל משאלותיך)

מכתב רבנו זצוק"ל לנשות הנוסעים

בס"ד, כמה מלים לפי בקשת בעליהן שנסעו כמה שבועות לחו"ל להעלות צבור עם ה' שבגולה

הנה מבואר בדברי חז"ל כי שכר הנשים אשר גורמות שבעליהן או בניהם לומדים תורה גדול עד מאד, ובזה ודאי כי כל דבר הגורם תועלת רוחני לבעליהן או לבניהן או לכל צבור שכרן הרבה מאד, לכן לא להצטער על הקשיים שגרם להן היות שבעליהן עזבו הבית בשביל תועלת שהי' להן או לשאר אנשים מישראל, וכל מה שיותר הי' קשה להן אז שכרן יותר גדול.

והקב"ה יעזור להן שיהי' להן אושר בחיים גם שיהי' להן יחד עם בעליהן הרבה נחת מבנים ובנות.

כ"א מרחשון תשס"ה לפ"ק. (קובץ אגרות שצד)

הנסיעה השלישית לארה"ב אייר תשס"ו

בימים ט"ז אייר עד בכ"ח אייר תשס"ו נסע בפעם השלשית רבנו לחיזוק בארצות הברית. ונביא כאן בכללות ובהמשך אי"ה נכתב בפירוט על כל עיר ועיר.

דברי רבנו לאלפי מחנכים מארגון תורה ומסורה

הביא רבנו זצ"ל את דברי מרנא הגר"א שכתב כי סייעתא דשמייא מגיעה, רק אחר שהאדם עשה את כל ההשתדלויות מצידו. ועכשיו, "ואנחנו לא נדע מה נעשה". מסביר הטור: התפללנו כבר בישיבה, בעמידה ובנפילת אפיים - כמשה רבינו. מה עוד נותר לעשות? אנחנו לא נדע מה נעשה. רבש"ע, עשינו ככל שביכולתינו, ואין אנו יודעים מה עוד לעשות. עכשיו עשה אתה את שלך וגאלינו".

וכאן החלו הדמעות לזלוג. קולו של הגאון הגדול נשנק: רבש"ע, יושבים כאן מחנכים כה רבים שעוסקים בחינוך וקירוב. בניך כל כך משתדלים למען כבוד ד'. אנחנו לא נדע מה עוד נעשה למען בניך שיגדלו לקדש שם שמים. רבש"ע, עכשיו עשה אתה, וגאלינו...

עיכוב בשדה התעופה

העכוב בשדה התעופה של אולבני, היה בלתי צפוי. הטיסה מטורונטו הגיעה לבירת מדינת ניו יורק, הסמוכה למקום שבו התקיימה ועידת תורה ומסורה. השעה היתה שעת ערב מוקדמת, לא היה עומס אוירי בשדה שמיועד לטיסות פנים. במפתיע, ללא הכנה מוקדמת, עלתה הטיסה הזו על מדגם חריג של בדיקות בטחוניות. מאז הרגישות של האחד עשר בספטמבר הנורא ההוא, הבדיקות מהסוג המדגמי הן קפדניות ביותר - ואז אין אח"ם ואין הנחות בבדיקה. כל אחד חשוד, עד שיוכיח את חפותו.

כל תיקי היד נפתחו. השאלות צולבות, שתי וערב. מהו עיסוקך? - נשאל גם רבנו זצ"ל, במסגרת אימות פרטים. מי שהיה אז מתרגם השיחה הוא הרב שלמה גוטסמן שליט"א - עורך הקובץ התורני "ישורון" ויו"ר ועד ארגון מסע החיזוק. "זהו אחד מגדולי הדור", הבהיר הרב גוסטמן לשוטר הגבולות. אבל מה לרשום בסעיף המקצוע? - התעקש כחול המדים ענק המידות, בקוצר סבלנות בולטת.

הרב גוטסמן: "אז תרשום "גדול דור".

איך מאייתים זאת? הוסיף להציק איש משטרת הגבולות.

הרב גוטסמן איית - כמובן בשפה האנגלית, והשוטר האמריקני הקליד ישירות לתוך המחשב, במשבצות המיועדות לסעיף המקצוע. "בפעם הבאה כששואלים אותך על סעיף המקצוע ומה אתה עושה, תשיב "גדול-דור", כי זה חייב להיות תואם למה שנרשם במחשב המדינה", הוסיף השוטר

"בתום העיכוב הלא צפוי", מספר הרב שלמה גוסטמן, "נגשתי אל רבנו ובקשתי ממנו סליחה על אי הנעימות שבבדיקות הבטחוניות הלא מתוכננות, למרות שמדובר באח"מ. ראש הישיבה התבונן בי כלא מבין. "מה רע בזה? - שאל. "זו פשוט תזכורת מן השמים, שחייבים לבדוק. **אדם עלול לטעות ולחשוב שהוא אח"מ ומובטח לו מעבר חופשי. תמיד צריך לזכור שנכונה לו בדיקה, רצינית, נוגעת בכל ענין ובכל פרט. בדיקה קשה, נוקבת, בלי ויתורים וללא פשרות. אין מדגם, כל אחד יעבור את זה. אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה!**

"ראש הישיבה לא חדל מלבדוק", ממשיך הרב גוטסמן לספר. "זה היה על המטוס בדרך ארצה, זמן קצר לפני תפילת יום כפור קטן. נגשתי אליו, הוא היה אחוז בשרעפיו. כשהבחין בי, העיר: בתפלה צריך הפעם לכוון כוונה נוספת: צריך כפרה על כל הכבוד המדומה, שלא מגיע. ובכלל, האם כל זה היה כדאי? האם זה השפיע על ההמונים שבאו? האם היתה התועלת המצופה? האם היה שווה לעזוב את כל הבעיות הבלתי פתורות שנותרו בוערות בארץ הקודש? האם התועלת הצדיקה את השעות למען התורה שמנעו למוד תורה?

"כמי שעמד מול התיאום עם ראשי המארגנים בכל אתר ואתר, ספרתי לו על תגובותיהם הנלהבות. ספרתי לו על מה שאנחנו ראינו, כשהוא עצם עינים. אבל דעתו של ראש הישיבה לא נחה. הרי הכל ייקבע על פי התוצאות, על פי ההשלכות שאי אפשר עדין לדעתם. "בעיקר צריך כפרה על כל הכבוד המדומה שלא מגיע", אמר - והמשיך בהרהוריו". עד שהגיעו תלמידיו ואמרו לו , רבנו, הגיע זמן מנחה...

העיד הר"י לוינשיין זלל"ה שרבנו בנסיעה אכל חצי מה שרגיל לאכול בכל פעם, ואמר אני כעת אמנם עוסק בריבוי כבוד שמים אבל אני פוחת לומד וע"כ מגיע לי פחות אוכל.

הנסיעה הרביעית לארה"ב בח' אלול תש"ע

בח' ט' אלול תש"ע נסע רבנו בפעם הרביעית לחזק בארצות הברית בעיר ליקוד.

בתחילה שהה בבית הרב שמעון גליק במונסי לשם הגיעו רבני ואדמור"י אמריקה להתיעצות ולברכה, בהמשך הגיעו בחורי ישיבה קטנה דמונסי בראשות הגר"א בכרך ורבנו חיזקם ועודדם בדרכי התורה לבל יתאשו בדרכם הקדושה. לאחר מכן נסע לליקוד וכדלהלן.

ולכן למחרת הגיעו הרבה מחנכים ורבנו נשא בפניהם דברים במעלת החינוך, ולמחרת נשא רבנו דברים בפני אברכים מכוללי ממונסי.

אדיסון

מכתב לישיבה

בס"ד. כ"ג מרחשון תשס"ד

ברכתי נתונה להנדיב היקר והחשוב הר"ר אברהם יוסף שטערן נ"י אשר נדב בלב טהור להקים בית לתורה ויראת שמים, וכן ברכתי לישיבה הקדושה הנקראת ישיבת רבנו יעקב יוסף בעיר אדיסון. יתן השי"ת שהמקום ישמש לתפארת ושיצאו ממנו ת"ח מופלגים ויראי השי"ת. (קובץ אגרות קנג)

ביקור רבנו בישיבה

ביום א' ט' חשון תשס"ה הגיע רבנו לישיבה.

פרבר שקט של אדיסון נמצאת הישיבה על שמו של הגאון רבי יעקב יוזעף זצ"ל, רבה הכולל של ניו יורק, האיש שסבל מרורים מהיהדות האמריקנית בגלל עומדו על משמר רבנותו - ולימים הושיבו ישיבה על קברו. ארון קודש ענק ופרוכת חלקה משווים למקום הדר ומורא. דמותו הכפופה של רבנו על רקע מידות ההיכל, מהוים ניגוד חריף. והקול הזועק "אין תחליף לתורה, וכל יסורי העולם הזה אינן כדאים אם לא בשביל חיי נצח", חודר בלבבות. וכמו בכל המקומות.

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין זלל"ה: תפילת ותיקין, ברכת כהנים בחדר סמוך עם מנין ספרדי, ארוחת בוקר חטופה, ויוצאים לאדיסון.

לאחר נסיעה של שעה וחצי מגיעים לבנין הישיבה הגדול והמפואר כשכל הבחורים מחכים בחוץ להקביל את פני מרן. בשירה אדירה של "ימים על ימי מלך תוסיף' - נכנס מרן לישיבה, ודיבר על חובתו של האדם בעולמו, ועל כך שאין תחליף לתורה, כי כל הייסורים לא כדאיים אם לא לחיי נצח ותיקון המעשים של בנ"א לחבירו.

כשסיים עברו כל הבחורים על פניו לשלום. ישיבה קצרה עם אנשי הצוות, ומיד יוצאים ונוסעים לכיוון פילדלפיה, נסיעה של כשעתיים.

מתוך שיחת רבנו בהיכל הישיבה

הקנאה והתאוה והכבוד מפריעים לבני אדם לעלות, אם בן אדם פעם דברנו בענין קנאה, חז"ל אומרים איזהו עשיר השמח בחלקו, בדרך כלל בן אדם מרגיש שחסר לו משהו, אם הוא רוצה משהו ואין לו את זה הוא נשבר, ומסתובב כל אחד חושב שהוא הוא לא מרגיש שכל מה שיש לו זה הכל חסד, הקב"ה נותן אבל האם הוא צריך לתת לו. אם אדם מסתכל במבט נכון על כל הבריאה על עצמו, הוא רואה שאין שום דבר אדרבה הקב"ה ברא עולם הקב"ה רוצה להנות את האדם שיהי' לו חסד של להת־ענג על ה', עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו, יוצא שהשכר הכי גדול העונג הכי גדול שיכול להיות הקב"ה רוצה לתת לאדם, ולכן ברא את האדם ועושה לו את כל הקשיים שיש בחיים את כל הנסיונות הכל כדי שיגיע לתענוג האמיתי ואמנם בשעת מעשה לא מרגישים את זה וחושבים שזה לא טוב, מה לא טוב? אדרבה הכל זה סיבה כדי שיוכל להיות לו התענוג, כי מה שאדם מתאמץ יותר כדי לקיים מצוה בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, אבל להרגיש כזה תענוג כזה הנאה זה הרי מדרגה רוחנית, אבל האמת היא זו בראתי לו תורה תבלין, ותלמוד תורה כנגד כולם, המשנה מונה בעיקר דברים של בין אדם לחבירו, אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן כבוד אב ואם בקור חולים והכנסת כלה והלוית המת רוב רוב דברים הם דברים שבבין אדם לחבירו.

בורו פארק

בנסיעה הראשונה לבורו פראק [אייר תשנ"ח] ביקר רבנו בישיבות דלהלן:

מתוך שיחה בישיבת רבנו חיים ברלין – אייר תשנ"ח

האור היחידי הבוקע מהיכלי התורה הוא המאיר את העולם כולו, בחוץ קיים חושך גדול אפלה רק בהיכלי התודה בוקע האור שבזכותו קיים העולם,

משום כך מוטלת עלינו החובה לנצל כל רגע ורגע, זוהי אחריות כבדה המוטלת על כתפינו לדעת שבזכותנו קיים העולם ובלעדיו חרב.

הלבבות מתרחבים ומתחממים לראות את עולם התורה בארה"ב ב"ה אתם זוכים לקיים את לימוד התורה ברוב עם הדרת מלך

גם בחודש חשון תשס"ה ביקר בישיבה ומסר שם שיחה.

ובישיבת רבי חיים ברלין בטרם פתח רבנו ב"שמועס", זרק שאלה עיונית לחלל האויר. המצח נחרש בקמטי מחשבה. האולם הפך לכבשן. אצבעות החלו לחתוך באויר. קולות של ריתחא דאוריתא החלו לנסר. חילופי דברים הרעישו את האולם. וכשהים הסוער שכך מזעפו, החל רבנו לפתח את הסוגיה. לאחר מכן הדהדו דברי המוסר שירדו אל הלבבות.

האולם עצמו נעטף בהדר. בימה מיוחדת שנבנתה, נעטפה בבד לבן עטור זהב, - כראוי ל"מאן מלכי רבנן". עם תום השיחה, כמו במרבית המקומות, עוברים ההמונים על פני האורח הדגול, להתברך. קטעי הנסיעה הללו היו חיוניים, גם כפסק זמן. זה איפשר לעשות סדר בדברים. היה זה הרף רגע להפנמה. גם כדי לפנות מקום בתרמילי הרוח, גם כדי לקלוט את המסר הבא

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין: בתום דבריו יוצאים וממשיכים לישיבת "רבי חיים ברלין", אלפים מחכים, נכנסים לחדרו של ראש הישיבה לכמה דקות, מכניסים מס' אנשים בודדים לברכות דחופות, ומיד נכנסים לביהמ"ד הגדול והיפה, המלא כבר מפה לפה באלפי אנשים.

במזרח מוכנה בימה מיוחדת למרן, עטופה בסדין לבן עטור זהב, ושטיח אדום כראוי "למאן מלכי רבנן". שקט, דומיה.

ושוב נזרקת שאלה בלימוד לחלל בית המדרש, ומרן מבקש תשובה, מחכה. נסיונות ליישב את הקושיה תוך כדי ריתחא דאורייתא. לאחר מכן מרן אומר "שמועס" קצר ואז הבחורים עוברים על פניו לאמירת שלום. כשעה לוקח עד שכולם עוברים על פניו.

לאחר מכן יוצאים לחדר רמי"ם, שם יושבים כל צוות הישיבה וכולם מבקשים דברי חיזוק בעבודת הק', ומרן מעודדם להתאמץ לעמול ולקבל שכר בעלמא דאתי.

מבנין הישיבה יוצאים בקושי רב, ורק כשמכונית המשטרה צופרת מצליחים סוף סוף לצאת מההמונים הצובאים ומבקשים לחזות בנועם זיו פניו.

שיחה בישיבת מיר שבראשות הגאון רבי שמואל בירנבוים זצ"ל

הכל יודעים שכל העולם עומד על התורה, והכל יודעים כמה מאושר הוא האדם שלומד תורה, וברוך השם אתם זוכים לישב ולעסוק בתורה, וצריך לדעת את גודל האחריות שעלינו, שכל הבריאה תלויה בלימוד התורה שלנו, וכל תיבה של תורה שהאדם מוציא מפיו הוא בונה עולמות! וכמשאחז"ל לעולם יראה אדם את העולם כאילו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, וחלילה וחס להיפך.

וכידוע בספרים דלהבדיל בשאר האומות אין מעשיהם משפיעים כ" כ בבריאה,

רק כלל ישראל ע" י התורה, בזה עיקר השפעתם על הבריאה, וזה התחיל במתן תורה. ולכן צריך לדעת שהאחריות המוטלת עלינו היא גדולה מאד.

מצד אחד בונים עולמות, ומצד שני ח"ו זה נורא ואיום, ואתם שזכיתם להיות ממחזיקי העולם, עליכם לדעת את האחריות שעליכם, וכל אחד צריך לראות לגדול מאד מאד, כי כל הבריאה תלויה עליו.

וכל אחד ואחד יתחזק בתורה ויראת שמים ומעשי המצות, הכל לשם שמים!

ומה שמתחזק יותר עושה בזה נחת רוח להשי"ת, ובזה מחזיקים את הבריאה.

והקב"ה יעזור שכל אחד מאתנו יתחזק בתורה ויראת שמים, ובזכות זה נזכה במהרה להגאל מכל אומות העולם, ונזכה לעשות מה שהקב"ה רוצה, ויתקיים "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"

שיחה בישיבת תורה תמימה [בראשות הג"ר ליפא מרגליות שליט"א]

מבקשים ברכה, והרי יש לנו ברכה מהקב"ה. "ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת" ומה צריך יותר מזה, התורה עצמה נותנת לנו ברכה. ראש הישיבה מבקש אבל אין לי מה להוסיף, ואומר מה שנאמר כמעט בכל המקומות.

בן ישיבה, בן תורה, לא יודע כמה מאושר הוא צריך להיות בתוך כזה עולם,

רח"ל, חוץ מהד' אמות של הלכה, בתוך עולם התורה. יש כזה חושך בעולם, כ" כ הרבה רע יש בעולם, ורק המקום היחידי זה בתוך ד' אמות של הלכה, מקום שאפשר לשבת וללמוד, בלי נסיונות, אמנם יש נסיונות, אבל סוג אחר של נסיונות.

וצריך כל אחד להרגיש את ההכרח והחשיבות, לישב באהלה של תורה, ולדעת את האחריות המוטלת עליו, והזכות שיכול לשבת וללמוד ויכול לעבוד את ה/ שזהו התפקיד שבשבילו בא לעולם, דאם לא בשביל זה לאיזה תכלית נשלח לכאן, האם לאכול ולשתות? לזה נשלח?! וכל אחד יודע את זה שנשלח לעוה"ז לישב וללמוד ולעבוד את ה/ וכל אחד יכול לזכות לזה. ובפרט אלו שיושבים בישיבה, הרי הם האנשים המאושרים!

ולכן צריך לראות לנצל את הזמן, ולהתחזק בתורה ויראת שמים, ובמדות, ובכל מה שקשור ליראת שמים, ויכול כל אחד להיות "אדם גדול", רק צריך לדעת מה שכתוב בפסוק "כי קרוב אליך הדבר מאד, בפיך ובלבבך לעשותו", ואין בין גיהנם לגן עדן אלא כחוט השערה, רק קצת להתגבר, אפשר כבר לזכות להיות גדולים. אמנם אי"ז כ"כ קל, אבל הבא ליטהר מסייעין אותו.

וכל אחד ירגיש את האחריות מצד אחד, ומצד שני את האפשרות שיכול לזכות להיות גדול, ולהיות קשור עם הקב"ה. והקב"ה יעזור שכל אחד באמת יתחזק, ויקויים בנו "ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת".

גם בחודש חשון תשס"ה ביקר בישיבה ומסר שם שיחה.

בשעה 4:00 יוצאים לישיבת "תורה תמימה". מאות ילדים עומדים נרגשים בצידי הדרכים בשירת 'ימים על ימי מלך'. נכנסים לישיבה, הדוחק רב מאוד. הרב מרגלית, ראש הישיבה דשם, מקדם בברכה את מרן על גודל מסי"נ לבוא לחזק את יהודי אמריקה. הס הושלך בקהל. ומרן נעמד על בימה יפה ליד ארון הקודש ופותח בשאלה חזקה בגמ'. מחכה לתשובה, אבל זו לא שאלה פשוטה והניסיונות ליישבה עולים בתוהו. משום כך מיישב ראש הישיבה את הקושיה כדרכו בחריפות ובפשטות.

לאחר מכן ממשיך מרן "בשמועס" על קבלת עול מלכות שמים. בשקט ובדומי' ובחיזוק גדול נשמעים "דברי אלוקים חיים".

בס"ד, לכבוד הרבנים מרביצי תורה ובראשם ראשי הישיבה שליט"א דישיבת תורה תמימה בארה"ב ה' עליהם יחיו

הנני בזה לברך אתכם והתלמידים לרגל שמחת חג היובל של מקום תורה גדול במשך חמישים שנה, אשר נתקיים בו חינוך של דורות שבהם גדלו עדרים עדרים של ת"ח ועובדי השי"ת אשר זה תכלית הבריאה.

יתן השי"ת שכולם ימשיכו עוד בעבודת הקודש עם תלמידים הגונים עד ביאת ינון ועד בכלל. הכו"ח בברכת התורה

ח' שבט תשס"ח לפ"ק בני ברק יצ"ו

מתוך שיחה בישיבת מטרסדורף שבראשות גאב"ד מטרסדורף זצ"ל

וכל אחד צריך לדעת מצד אחד את האחריות המוטלת עליו כי כל העולם עומד עליו ואם מזניח משהו ח"ו חסר בכל הבריאה, וכל הצרות שבעולם מי יודע אם זה לא בא חלילה "מהאוי להם לבריות מעלבונה של תורה" והמתחזק הרי הוא המאושר שמשפיע לכל העולם וכולם יכולים להשפיע תורה ויראת שמים בזה שמתרבים ת"ח ובני ישיבות שעוסקים.

מתוך שיחה בישיבת נובומינסק במעמד כ"ק הרבי מנובומינסק שליט"א

עליכם להיות המאושרים שבאדם על הזכות שנפלה בחלקיכם לשבת ולהגות בתורה.

יש לכם "רבי" ראש ישיבה אדם גדול.

לדאבונינו לומדי התורה הם מעטים בעולם מתוך מליארדי אנשים שיש בעולם יהודים הם המעט, ומתוך היהודים בעולם רובם אינו יודע רח"ל מה היא תורה רבים מתבוללים רח"ל רק מעט יהודים חרדים נותרו בעולם ומתוכם מעט מעט בני ישיבות.

לא לכל יהודי יש אפשרות לשבת ולשקוד על התורה, לכל אדם לאחר נישואיו יש מצבים שונים ומניעות שונות של פרנסה וכדו' שטורדות את לימודו, אבל בחורים בצעירותם יכולים לשבת ולשקוד על תלמודם באין מפריע, ועליכם לנצל זמן זה משום שאח"כ מי יודע אם זה יהיה אפשרי, ישנם בחורים שנשברים בגלל חוסר חשק ללמוד תורה, ישנם בחורים שהולכים בתחושה של מועקה שהם אינם משיגים השגות בלימוד תורה, עליכם להתחזק מכל רגע שאתם יכולים לשהות בבית המדרש ולנצל כל רגע ללימוד תורה משום שלא חיים לנצח וכל רגע של לימוד תורה הוא נצחיות.

ואינני בא לומר חידושים גדולים, כי ידעתי שב"ה לומדים תורה ויש ראש ישיבה גדול וכל מה שצריך, רק שכבדוני ואינני יכול לסרב.

גם בחודש חשון תשס"ה ביקר בישיבה ומסר שם שיחה.

הזמן מתאחר ורוצים עוד ועוד לחזות בנועם ה', אבל השעון מתאכזר וכבר השעה 2:00 ומאות בחורים דישיבת נובומינסק מחכים. יורדים לתפילת מנחה ברוב עם. 'מזרח' מכובד, האדמו"ר, ר' חיים אפשטיין, ר' שמואל קמינצקי תפילה זכה כמנחה ביוה"כ, לאחר מכן שמועס' ממרן ראש הישיבה על חסידים הראשונים שהיו שוהים שעה אחת קודם התפילה, אף שאין לזה קשר לזמן הזה, שהרי כתוב חסידים הראשונים וא"כ מדוע רבי כתב את זה. אלא ללמדנו שבן אדם צריך להתעסק באופן קבוע עם דברים גבוהים, ואז אולי יגיע למשהו ברוחניות.

והמשיך מרן עם דברי הגמ' בברכות שאדם צריך לזקוף בה', שנאמר "זוקף כפופים". ומה זה שייך לזה? שואל מרן. ומיישב כי אליבא דאמת אם אדם ירגיש כל תפילה שבלי שהקב"ה יזקוף אותו אינו יכול לזוז והכל מאיתו יתב', ירגיש נכנע ואז יהיה האדם המאושר.

לאחר שסיים את דבריו, עוברים כל הבחורים על פניו לאמירת שלום, ולאחר מכן עולים לבית האדמו"ר לארוחה קלה ומנוחה חפוזה.

שיחה בבהמ"ד בעלזא

בחשון תשס"ה הגיע רבנו לביהמ"ד בעלז, הרחוב כולו סגור, המונים מתגו־דדים ברחוב, בקושי מצליחים ויוצאים מהרכב... עולים במדרגות ביהמ"ד המלא מפה לפה, ומשני הצדדים "פרנצ'עס" כשהבחורים והילדים עומדים עליהם.

דברי פתיחה של הגאון רבי משה גרוס - הדיין של בעלז שמזכיר שמכיר את רבנו מימים ימימה, עוד משוויץ, בשעה שכלל ישראל היה בטירוף הדעת, וסיפר איך מרן ישב ועמל והגה בתורה ללא הרף.

לאחמ"כ התכבד מרן לשאת דברים והזכיר שבמשנה נאמר שחסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם התפילה, ועכ"ז ק"ש היתה באש־מורה הראשונה. מלאכים, שרפים, משהו מיוחד לחסידים... וסיים כמה בן אדם צריך לעמול על יראת שמים טהורה. כאשר דיבר היה ניכר על פני החסידים איך הם מתמוגגים מנחת מדברים היוצאים מפה קדוש וגוף טהור. מרן מסיים בברכה לאדמו"ר שיאריך ימים ובברכה לכל הציבור.

עוברים לשלום הדוחק נורא, הצפיפות איומה, אבל זה לא 'סכנת נפשות' אלא 'תקנת נפשות'...

בית המדרש דחסידי בעלז היה מלא מפה לפה על הפארענצ"ס נראו המונים שיצרו תחושה של מדרון אנושי השירה היתה אדירה דברי החיזוק וההתעוררות שנשא רבנו נמשכו שעה ארוכה מאות אנשים הגיעו מכל רחבי ניו יורק ארון הקודש רחב המימדים שהתנשא לגובה שיוה למקום הדר של אחד היפים מבתי המקדש מעט שבניויורק.

עמדתי מן הצד והתבוננתי במתרחש לפתע נגש אלי אחד הנוכחים ביידיש מעורבת בעגה אמריקאית כבדה הוא הציג את עצמו אני דווקא חסיד באבוב אבל הגעתי לכאן לבית מדרשה של בעלז שמעתי על הנסיעה הזו אל היכלי התורה כדי לחזק וגם אני רציתי להתחזק גם אני רציתי שייחזקו אותי דע לך מה שרבנו עושה כאן בבית המדרש החסידי זה קרוב של הקרובים קרוב של לבבות קרובים קירוב של קרובים לאביהם שבשמים יותר הוא לא הוסיף יותר לא היה צריך לאמר.

בולטימור

בט' חשון תשס"ה הגיע רבנו לביקור בעיר בוליטמור

תיאור הביקור: בני הישיבה שבבולטימור, בוודאי שלא ראו בעיניהם את אחד מגדולי הדור שליט"א, שמגיע אליהם. משני צידי הדרך, המון אדם. לאורך מספר ק"מ!!! - וזה איננו תאור נסחף אלא הגדרת מה שהיה שם - המונים שרים בהתלהבות. משני צידי הדרך בוקעת שירה אדירה שאינה עשויה מתווים, אלא מנימי לב. כמו בליקווד, העינים מנסות ללכוד את הרגע, כדי לחרוט אותו בתודעה. ככל שאתה מתקרב אל ביתו של ראש ישיבת "נר ישראל" - הגאון רבי אהרן פלדמן שליט"א, המקום נעשה צפוף יותר. מעמד אדיר של כבוד התורה, מעמד של אלפים שבאו לחלוק - והם קמים ושרים מקמי ספר תורה חי. המרפסות של הבתים, עמוסות לעייפה. קשה לפלס דרך. על ה"גבעות" שעליהן עומדים הבתים, מתגודדים המונים שמנסים לצפות אל הכביש שנמצא בתווך. שלט ענק מתוח על הבית: "ברוך הבא בשם ד'". והשירה הזו אינה נפסקת, עד שרבנו נבלע בפתח המקום בו יתאכסן -ביתו של ראש ישיבת "נר ישראל", שם ייפנה לאספת מחנכים) ראה בנפרד (בטרם יעלה לשאת את דברו בהיכל הישיבה.

היכלה של ישיבת נר ישראל בבולטימור, רחב ידים. עדשת המצלמה אינה יכולה לקלוט את מלוא רוחבו של האולם, להנציח את ההמונים. פתח ארון הקודש הנראה כהר והפרוכת הכתומה שעיצובה מינימליסטי, משרים אוירה של חום.

אותות המאמץ של היום האחרון, ניכרו על פניו של רבנו. משהו בהבעה היה כבר מיוסר קמעא. אבל כשהוא עלה לשאת את דבריו, הדהד הקול וניסר בלבבות. כאילו היו אלה שני אנשים שונים: זה שפסע אל הסטנדר וזה שנשא את דברו. וקוויי ד' יחליפו כח. במשך ארבעים דקות הוא לא חדל. והוא דבר על רמת השאיפה לגדלות. הוא דבר על שאיפה לדבר אחד, לתורה. בכל מקום שבו נשא את דבריו, בכל הכנסים והאסיפות, הוא התאים את המסר וניתב את חיציו אל המטרה הספציפית, הנחוצה לאותו מקום. הלבבות היו פתוחים לרווחה. האוזנים היו כרויות, העינים היו ממוקדות אל הדמות נמוכת הקומה, הכפופה, שמקרינה את העוצמה האדירה. "רק תורה! 'לא' מוחלט לשום דבר אחר. אדם חייב למסור את עצמו למען התורה! זו חובתו! רק תורה! אין להניח דריסת רגל למשהו אחר". וזה היה בהיכלה של הישיבה בבולטימור. דוקא בהיכלה של הישיבה בבולטימור. ואני תהיתי - האם הדברים הסיטו את המתג - או שמא ישוב אבק היומיום ויכסה באדרתו את האמירה הגדולה?

בשעת אמירת הדברים, הקהל כולו התמסר. בעינים של הנוכחים, עמד מבטו של ילד. עינים עמוקות, שאתה פשוט רוצה לטבוע בהן. עינים ממוקדות, קשובות. וככל שהתקדמו הדברים, אנשים נאלצו לעזוב את השקפת עולם כמו נשל של נחש. היה צורך להתנקות משכבות של אבק ועובש, שהמציאות האמריקנית הערימה על נפשם. היו גם קטיפה וגם צמר פלדה בדיבור שהדהד בחלל האולם. טון רך - מבקש ומסביר, ומסר שמבקש לקלף, לשנות... האם זה ישיג את המטרה? האם יהיו גם תוצאות? לא היה די זמן למחשבה, להתלבט בשאלה. בשעת הערב המאוחרת, נקשה קבוצת בחורים על הדלת. היו אלה מספר מבני הישיבה, כשצעדיהם מהוססים. "הרב", הם פנו בחשש. "שמענו את הדברים - תורה ולא לימודים אחרים. החלטנו לעזוב את הקולג'. אבל אנחנו רוצים ברכה: אבא ואמא, לא יוותרו בנקל. אנא, חפצים אנחנו בברכה שיהיה לנו הכח לעמוד בהחלטה, לממשה".

אפילו רק בשביל קומץ בחורים אלו, היתי חייב לטרוח ולצאת לדרך הארוכה", שח לנו רבנו, כשחיוך של קורת רוח על שפתיו.

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין: שוב שעתיים נסיעה ובשערי העיר בול־טימור עומדים וממתינים מאות רבות של אנשים. כאשר מבחינים במכוניתו של מרן ראש הישיבה פותחים בשירה אדירה וכך מלווים את המכונית ליווי ארוך, תוך כדי דוחק ודוחס ודריסת רגלים, ואך בקושי מגיעים לבית האכסניה.

לאחר ההגעה, נערכת ישיבה עם רבני המקום, מחנכים, ובשעה 9:00 יוצאים לשיחה בישיבה. האולם הענק מלא מפה לפה, ומיד כאשר נכנס מרן לאולם, פורצת שירה אדירה ומרגשת מעומק הלב: "תהא השעה הזאת" את פני מרן מקבל ראש הישיבה הג"ר אהרן פלדמן שליט"א, הג"ר הרב פלדמן מקבל את מרן בדברים חמים ובברכת 'ברוכים הבאים', ולאחמ"כ מרן מדבר כחצי שעה, שמועס' ארוך ונפלא על תפקיד האדם בקבלת עול מלכות שמים ועל כך שאין דבר אחר חוץ מתורה.

מרן ראש הישיבה פותח בקושיה, מדוע המשנה בברכות כותבת שחסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם התפילה, הרי זה לא שייך לנו ומדוע רבי הקד' כתב את זה. אלא תירץ מרן שזה נכתב במשנה כדי להראות לנו לאיזה שאיפות בנ"א צריך לשאוף, לתכלית של דבקות בה'. משם המשיך מרן וחזר על היסוד שרבי התחיל בק"ש כדי לקבל עול מלכות שמים, 'עד סוף האשמורה הראשונה' שזה מתכוון לרמז על שירת המלאכים שהם כ"כ מחכים לשבח ולפאר. עאכו"כ בנ"א שיכולים לעלות בדרגה עד בלי די. וכך כ"א מאתנו צריך לשאוף לגדלות.

והמשיך מרן והביא את דברי הגמרא (עירובין נ"ד) על ר' פרידא שלמד עם תלמידו ארבע מאות פעם, ופעם אחת היה צריך לחזור עמו עוד ארבע מאות פעם, ומשמים שאלו את ר' פרידא האם רוצה שכר של אריכות ימים ארבע מאות שנה, או שכל הדור יכנס לגן עדן, וביקש שכל הדור יכנס וענו לו מן השמים שיקבל את שני הדברים - גם אריכות ימים וגם שכל הדור יכנס לגן עדן. ושאל מרן: מה כ"כ גדול מעשה זה עד כדי כך שכולם יזכו לגן עדן? וכי לא היו רשעים בדור? אלא הסביר ראש הישיבה, שכשיהודי עושה מעשה מצווה בשלימות - הוא משפיע על אחרים בכל העולם, ולכן מעשה כזה נקי של ר' פרידא הרים את כולם למקום שאפשר ממנו לעבוד את ה' ולהיכנס לגן עדן. וסיים ראש הישיבה בדברים נוקבים ומרעידים כמה צריך כ"א להשקיע רק בתורה, כי זה עבודה לחיי נצח.

לאחר שסיים מרן ראש הישיבה את דבריו חוצבי הלהבות, התקיימה בהיכל תפילת מעריב ברוב עם. והיתה תפילה זו כתפילת 'נעילה'. בתום התפילה חזרה הביתה לשינה קצרה.

כינוס מחנכים בבית הגר"א פלדמן שליט"א בבלטימור - כנס המון העם עם בני הישיבות בהיכל הישיבה שם - יום ב' י' מרחשון בתלמוד תורה הנקרא "שארית הפליטה" - במתיבתא ות"ת חפץ חיים - 2 דרשות במתיבתא בלטימור

לאחר מכן נסיעה לישיבה על טהרת הקודש, שירה אדירה וכולם נכנסים לברכה. מרן ראש הישיבה מדבר על הצפי' למשיח בכל רגע, וכמה צריך להתחזק בתורה ויראת שמים.

הגאון רבי אהרן פלדמן שליט"א בשיחה מספר מזכרונותיו - 'הנסיעה של מרן ראש הישיבה זצוק"ל פעלה בשעת מעשה לאין ערוך, כי זה הרים את קול התורה באיזור כולו. כשהגיע מרן ראש הישיבה לכאן לבולטימור, הוא היה אצלנו בבית, והיתה לנו הזכות לארחו בביתנו, היתה התרגשות גדולה מאד בבואו.

אני זוכר שבכל בתי הספר שהוא ביקר בהם, הילדים יצאו לקבל את פניו עם דגלים, זה השפיע עליהם מאד לראות יהודי כה גדול בשנתו המאוחרת, שהטריח עצמו רק בכדי לבא ולחזקם. הילדים ביקשו לדעת מה יכתבו על הדגלים שהחזיקו בידיהם, והיה בכך ספק, ומה שקיבלנו בהכרעה היה שיהיה כתוב עליהם שזה כפי שחזינו בהר סיני בקבלת התורה, כי המסורת שלו בכל לימודו היא ממרן הגר"ח מבריסק זצוק"ל ותלמידו המובהק מרן האמרי משה זצוק"ל, והרגישו בכך שיש להם קשר עם המסורת של עם ישראל, לחזות במי שממשיך את מסורת התורה כפי שינק בבריסק אצל רבותיו הדגולים.

■ במה ניכרה השפעת מרן ראש הישיבה זצוק"ל בהיותו באזורכם?

ראשית אני זוכר את הדברים שנשא בוועידת 'תורה ומסורה', הוא דיבר דברים שהשפיעו מאד על כל שומעיו, היו אלו דברים שיצאו מלב טהור ונכנסו לתוך חדרי ליבם של הרבבות והאלפים ששמעו ושתו בצמא את דבריו. הוא זעק מנהמת לב - "רק תודה! 'לא' מוחלט לשום דבר אחר.

אדם חייב למסור את עצמו למען התורה! זו חובתו! רק תודה! אין להניח דריסת רגל למשהו אחר".

בשעת ערב מאוחרת, הגיעה קבוצת בחורים שביקשה לשוחח עם מרן ראש הישיבה, היו אלה מספר מבני הישיבה, כשצעדו בהיסוס ופתחו בשאלה - 'הרב, שמענו את הדברים של הראש ישיבה - תורה ולא לימודים אחרים. החלטנו לעזוב את הקולג', אבל אנחנו רוצים ברכה, כי אבא ואמא שלנו, לא יוותרו בנקל, אנו חפצים אנחנו בברכה שיהיה לנו הכח לעמוד בהחלטה, לממשה'.

מרן ראש הישיבה נעמד לברכם בחום אופייני. ואז הפטיר ואמר לאחר צאתם - אפילו רק בשביל קומץ בחורים אלו, הייתי חייב לטרוח ולצאת לדרך הארוכה, כשניכרת היטב הקורת רוח שהיתה על שפתיו.

ביום ראשון לאחר השבת התקיים כינוס מחנכים בביתנו בבולטימור,

מרן ראש הישיבה נשאל, באשר לחינוך הבנות, עד כמה צריך שתהיה הבת משכלת?

והוא השיב - בנות ישראל מעולם לא היו משכילות. רובן אפילו לא ידעו לקרוא ולכתוב - ורק בודדות ידעו. בכל עיירה היתה אחת שנקראה "הדאוונקע" - "המתפללת", שכולן היו חוזרות אחריה אפילו את התפילה. וראו אלו דורות הן גידלו. כאלה היו גם אמותיהם של גדולי הדורות, שבדמ־עותיהן ותחינות ליבן זכו.

אך הדורות ירדו - ולעתים הבנות נמשכו ללימודים בחוץ, והיה הכרח לייסד מסגרת חינוך הבנות! בעקבות זאת, התירו גדולי ישראל לייסד מסגרות, כשהעקרון היה למנוע חלילה היסחפות החוצה. כך שהכלל הוא המינימום שבמינימום שבכוחו למנוע הליכה למקומות האסורים - זו המידה, אך כל ענין צריך להיבדק לגופו והוא מסור להכרעתם של גדולי הדור שבכל דור ודור.

■ **היו דברים שהפליאו בתשובותיו את השואלים?**

פקחותו הנודעת היתה לשם דבר, כשנשאל מה הם הקריטריונים לזריקת ילד מהמוסד הלימודי ומי מחליט, השיב ברורות - אלו הם דיני נפשות, שאי אפשר לדונם יחידי, שכן אי אפשר לזרוק בקלות. ואמר, שמעתי אודות אחד מגדולי הדור שעבר, שכאשר למד בישיבה, ראש הישיבה, אחד מגדולי ראשי הישיבות בעצמו, לא היה מרוצה ממנו ולכן לא רצה שישאר בישיבה. לימים, כשראה מה יצא מאותו בחור, הודה בטעותו. רואים שאפשר לטעות וזו עלולה להיות טעות גורלית, שעלולה להפסיד את גדול הדור הבא. מרן החפץ חיים מעולם לא הוציא תלמיד מישיבתו. לעתים יש הכרח, אבל חייבים לדעת שאלו דיני נפשות ולפעול בהתאם. צריך לשם כך ועדה שתכריע, לא לדון יחידי.

לאחר מכן הוא נשא שיעור תורני ושיחה בהיכל ישיבת "נר ישראל" בבולטימור, שאל בני הישיבה הצטרפו ובאו המוני בני העיר. ולמחרת בבוקר ביום שני היתה השיחה בתלמוד תורה "שארית הפליטה" בבולטימור, ולאחר מכן נשא שיחות במתיבתא ובת"ת חפץ חיים, והמשיך בשיחה במתיבתא בולטימור, והם הותירו רושם בל ימחה שעד היום נזכרים בכך בערגה.

ברוקלין

בס"ד. למע"כ רו"מ ישיבה מתיבתא דברוקלין ובראשם ראש הישיבה הג"ר שלמה מנדל שליט"א

שמחתי באומרים לי כי בא מועד של מאה שנה מאז יסוד הישיבה בארה"ב, ושמחים הם בשמחתה של תורה.

ויתן ד' ויזכו להמשיך ולהרחיב גבולות הקדושה, בכל מוסדות החינוך שעל ידם, וללמוד וללמד תורה בטהרתה כפי המסור לנו מדור דור. **א.ל. שטינמן**

ט' אדר ב' תשס"ח לפ"ק בני ברק יצ"ו

דטריוט

בס"ד. לכ' הר"ר צבי הירש טורגו נ"י ראש בית יהודה בעיר דטריוט שלומו ישגא מאד

יסוד כולל ללומדי תורה ברמת לימוד גבוה הוא בזמנינו הדבר הכי מועיל והיות שכבודו מקבל עליו כלכלת האברכים יבורך בכל הברכות האמורות בתורה ויזכה להמשיך להרבות תורה ושכרו אין להעריך.

אהרן יהודה ליב שטינמן. כ"ג טבת תשס"ח בני ברק יצ"ו

מספר הרה"ג ר"י פריד: כאשר שאלתי פי מרן הגראי"ל שטינמן וצידד מאוד שעלי להישאר בדאלאס ובנוגע לחשש בנוגע לחינוך הילדים אמר לי שרבים הצליחו בחינוך ילדיהם גם במקומות כאלו.

וושינגטון סיטי

בחודש חשון תשס"ה הגיע רבנו להלה סמוכה לוושינגטון [סילבר ספרינג], אסיפת בני הישיבה ובני העיר

בבנין נמוך קומה שעצובו פונקציונלי, ממוקמת אחת הישיבות המרתקות ביותר. אור זהוב שבוקע מתאורה מלאכותית, מחמם מעט את האוירה הקפואה שמקרינים בנין הזכוכית ופסי המתכת. כאן, באחד מפרבריה של וושינגטון - סילבר ספריג, הקים הרה"ג ר' אהרן שרגא לופיאנסקי, חתנו של מרן הגאון רבי בייניש פינקל זצוק"ל, את המגדלור הרוחני. בבואו, כמעט לא נראה כאן אדם בעל ארשת וחזות של בן תורה. כובע על ראש וחליפה - מאן דכר שמם. עשור שנים אחרי, והשכונה שנתה את פניה. כאן מתגוררת האצולה האינטלקטואלית של וושינגטון. רבים מתושבי השכונה נמנים על הפקידות הממשלתית הבכירה. הם היו רחוקים מחיי תורה, והפנו עורף לישיבה שהניחה כאן מדרך רגל. עתה, האולם הומה מפה לפה. מקום התורה שהוקם כאן, האיר את הסביבה כולה. "בכל מקום רואים שהקב"ה שולח את היחידים ובידם לעשות מהפכה. כל אחד יכול", הבהיר רבנו. "כל אחד גם חייב". מעתה הוטלה המשימה על כתפיו של כל פרט ופרט. עד שהניצוצות שהובערו, יאירו את כל וושינגטון באור יקרות.

ערבית ושיחת מוסר בענין נוסח פרנקפורט בקהל עדת ישורון ליוצאי גרמניה - וושינגטון הייטס.

שם עמד על החובה לשמור מסורת ומורשת האבות ללא שינוי במסורת ועלינו לדעת שלכל שבט משבטי ישראל היתה יחודיות מיוחדת ולכן על כל אחד מבני הקהילה זו מוטלת החובה לשמור על מורשת אבותיו ולהיות בכך מופת גם לאחרים.

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין: משם ממשיכים לאזור וואשינגטון, שם קמה והתפתחה קהילה של מתחזקים, שזכו להצמיח בני תורה. נסיעה של כשעה וחצי, כשבמהלכה עוברים יערות ומקומות יפים מאוד. והנה מגיעים ל'מקום שממה' מבחינה רוחנית, אך בסיבוב לחצר גדולה מתגלה מחזה פלא: מאות ילדים עם דגלים של 'שמחת-תורה' מקבלים את פני מרן בשירת "אור זרוע לצדיק", וראש הישיבה מברכם בברכה מעומק הלב שיגדלו להיות גדולי תורה.

נכנסים לתוך היכל הישיבה המלא מפה לפה במגוון אנשים, אברכים, בעלי בתים וחוזרים בתשובה. את פני מרן מקדם רב המקום, וראש הישיבה דשם, הרב לופאנסקי - גיסו של הגרנ"צ פינקל זצוק"ל.

מרן מכבדו ומזכיר בדבריו שבכל מקום ישוב, רואים שהקב"ה שולח אנשים מעטים שבידם לעשות מהפכות רוחניות גדולות, וכך כל אחד יכול לעשות מהפכה.

מתפללים תפילת מנחה כאשר לאחריה פונים לצאת וממהרים לשדה התעופה הציבור נדחק בדרך היציאה וכל אחד מנסה 'לחטוף' את ברכת הצדיק. כל מי שהצליח פונה משם כשהבעת אושר אמיתי נסוכה על פניו.

לאחר נסיעה קצרה מגיעים לשדה תעופה קטן. השומרים במקום שבודקים כ"א ואחד בבדיקה קפדנית, רואים את צורת פני מרן ראש הישיבה, נבהלים ופותחים מיד את הדלת בלי בדיקה. "וראו כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך".

לונגביץ'

יום ב' י"ז מרחשון תשס"ה לונג ביץ', ". העיר שוכנת על אי צר בן 061 ק"מ, לאורך האוקינוס. כאן, במדינת לונג איילנד - "אי ארוך", נמצאת אחת הישיבות החשובות. בראשה עומד חבר מועצגה"ת הגאון הגדול רבי יצחק פייגלשטוק שליט"א - הקב"ה ישלח לו רפואה שלמה. אל המקום הגענו לתפילת ותיקין. אוירה של נכבדות שורה על המקום, כמו הבל נעים. שמועס, דברים חוצבי לב. שמו של ראש הישיבה שבלונג ביץ' נחרט באותיות של זהב בכותל המזרח של עולם התורה בארה"ב. בעקבות ידידות ארוכה וכהוקרה לת"ח מופלג, הגיע רבנו עד לכאן, למרות הטרחה שבדבר.

בצעדים איטיים לאורך הרחוב, כשהם מלווים בשירתם של בני התורה, פסע רבנו לכיוון ביתו של הגאון הגדול רבי יצחק פיגלשטוק שליט"א שנותר עטור בטליתו ותפיליו ויושב בכסא הגלגלים. הם שתקו ביחד שתיקה של אהבת גדולי תורה. לא רחוק משם, מאות מטרים בלבד, הקציף האוקינוס האטלנטי את גליו, שסערו, כמו הלבבות... ימים על ימי מלך תוסיף...

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטין:

בשעה 4:30 מתעוררים כשפנינו לנסיעה לישיבה בלונג-ביץ' בראשות הג"ר יצחק פייגלשטוק. יהודי כבן שמונים, שהיה מגדולי ראשי הישיבות באמריקה, ולפני כשלוש שנים קיבל אירוע מוחי והוא משותק וחולה עד היום.

בשעה 5:00 בערך יצאנו, השיירה בראשות מרן, בחוץ חושך והכבישים די פתוחים, אנו ממהרים כי קצת מאוחר. בשעה 6:00 הגענו למקום, ההתרגשות גדולה, כל הבחורים קמים לנץ לתפילה של 'עת רצון' אמיתי. מניחים תפי־לין ונכנסים לביהמ"ד המלא מפה לפה. מתחילים 'מזמור שיר', איזו אוירה רצינית, איזו תפילה, 'ברכו', שמונה עשרה, ולאחריה סליחות מעומק הלב, "מידת הרחמים עלינו התגלגלי"... "אזכרה אלקים ואהמיה בראותי כל עיר על תילה בנוי' ועיר האלקים מושפלת עד שאול תחתיה". כמה מזעזע לומר את זה בנכר, באווירה דיוה"כ...

לאחר שמסיימים את תפילת שחרית, מרן ראש הישיבה פותח בשיחת חיזוק על דברי הגמ' בברכות (י"ב ע"א) אמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב: המתפלל, כשהוא כורע - כורע בברוך וכשהוא זוקף - זוקף בשם. אמר שמואל: מאי טעמא דרב דכתיב: ה' זוקף כפופים. וביאר כמה האדם צריך להרגיש את ההכנעה, וזאת - ענווה, וההכנעה הזאת היא סיבת ההצלחה היחידה לגדול בתורה. ומסיים בברכה.

כולם עוברים לאמירת 'שלום עליכם', חולצים תפילין, ולמטה מחכה ראש הישיבה דשם, הג"ר יצחק - כשהוא יושב בכסא גלגלים, וממתין כדי ללוות את מרן לביתו.

בהליכה של כרבע שעה מלווים כל בני הישיבה את הרבנים ברחובות לונג־ביץ' בשירת 'ימים על ימי מלך', ו'אור זרוע לצדיק', וכך עד שמגיעים לבית.

בבית נערכת פגישה קצרה עם צוות הישיבה והנהלת החיידר, ארוחת בוקר, ומנוחה קצרה.

בפרידה קשה נפרד מרן מר' יצחק כשהוא לא גומר לנשק את ידו, ומת־קדמים לביתו של הנדיב זאב וולפסון.

בבית וולפסון כל המשפחה מחכה, אך כבר אין זמן להיכנס, על כן זאב נכנס למכוניתו של ראש הישיבה ושם הוא מקבל את ברכתו של מרן.

בס"ד, הו"כ הגאון המפורסם ר' יצחק פיגילשטוק שליט"א ולכל אשר לו אך טוב וברכה כל הימים

שמעתי כי כ"ג לא מרגיש טוב ונקוה כי ירפאהו השי"ת בקרוב ויוכל להמשיך עבודתו עבודת הקודש באמירת שיעורים כסדרן ויזכה גם בעבודה הציבורית לנהל על צד היותר טוב עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו, א.ס.

ט"ז אייר תשס"ג לפ"ק בני ברק יצ"ו

לוס אנג'לס

בי"ז - י"ח אייר תשסו הגיע רבנו לביקור חיזוק ביחד עם האדמו"ר מגור.

כשירדו מהמטוס הזרזרז האדמו"ר לרדת קודם, ואז פנה לקראת רבנו ואמר: שהוא רצה להיות הראשון שמקבל את פני רבנו בלוס אנגלס.

תפילת שחרית ברוב עם בכולל לוס אנג'לס ברכת כהנים במנין ספרדים בחדר צדדי

דברי חיזוק למתפללים וכך אמר:

כשברא הקב"ה את העולם, בזמן הראשון היה העולם בלי תורה, היות ועדיין לא היה מתן תורה. וכתוב שכל הדורות לא היו בסדר, כל הדורות חטאו, רק יחידים יחידים היו צדיקים, חנוך, מתושלח, אדם הראשון ג"כ, אמנם חטא פעם אחת, אבל אחרי זה הוא היה בעל תשובה והיה צדיק, אבל רוב האנשים בכל הדורות לא היו בסדר. לכן הקב"ה הביא מבול, עד כדי כך, שכל העולם מתו, הכל נכחד, אפילו בעלי חיים! רק יחידים נשארו מכל מין. ומבני אדם נשארו רק נח ואשתו ושלושת בניו ונשיהם, כולם ביחד שמונה אנשים. ועוג מלך הבשן כתוב בגמ' שהלך בצידי התיבה, וכן סיחון מובא בתוס' בנדה (דף ע' א) בשם המדרש שנולד בתוך התיבה, מאשת חם.

עכ"פ בריאה שלימה של מיליארדים אנשים, אי אפשר לדעת כמה היו, היות והיו פרים ורבים מאד, ואפשרי שהיו כבר מיליארדים מליארדים אנשים, וכזה עולם שלם כולו נמחק! היות שלא היה תורה ולא חסד, כי אם היה לכל הפחות חסד, אולי היה יותר טוב.

וחטאם היה "גזל" כמו שאמרו חז"ל שלא נחתם גזר דינם אלא על הגזל. הקב"ה שונא גזל יותר מכל הדברים, שהרי היה גם עבודה זרה, כי מדור אנוש התחילו לעבוד עבודה זרה ומאז המשיכו כל הזמן בזה, ובכל זאת כתוב שגזר דינם היה בגלל גזל, זאת אומרת בין אדם לחבירו.

וכן האנשים הראשונים שנבראו אחרי אדם הראשון, היו קין והבל, שני אנשים היו בעולם) ואולי הי' גם התאומים שלהם) עכ"פ בסך הכל היו רק כמה אנשים בעולם, והם כבר רבו, וקין הרג את הבל, מיד בהתחלה החטא הראשון חוץ מחטא אדם הראשון, היה בין אדם לחבירו.

ואותו הדבר אח"כ בא המבול וכילה את כל העולם, למה, אפילו שהיה עבודה זרה, זה עדיין לא נורא כ"כ, אפילו שבודאי זה חטא גדול מאד, אבל מה שהעולם נחרב זה בגלל גזל, "לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל", בין אדם לחבירו!

ואח"כ אחרי המבול האם זה כבר בסדר, נח ומשפחתו הם היחידים שנשארו, ותיכף ומיד שוב פרו ורבו מאד, והיו כ"כ הרבה, הגיע שוב סיפור חדש, דור ההפלגה!

ואח"כ היה מהפיכת סדום ועמורה, ובפסוק כתוב ארדה נא ואראה הכצעקתה עשו כלה, ואם לא, אדעה. ואומרים חז"ל שהיה מעשה עם בתו של לוט שנתנה לחם לעני, וגרמו לה שתמות, ע"י ששמו אותה במקום של דבורים, ועקצו אותה הדבורים עד שמתה, כזה דבר נורא, זה הפירוש כצעקתה. וא"כ לכאורה נראה שזה העיקר, אבל בפסוק ביחזקאל [ט"ז מ"ט] כתוב הנה זה היה עון סדם אחותך וגו' ויד עני ואביון לא החזיקה, מה היה חטאה, שלא החזיקה יד עני ואביון, ולא נזכר בכלל על שהרגו את בתו של לוט, כל הדברים הגרועים האלה שעשו, רק מה, שלא החזיקה יד עני ואביון, לא היה צדקה ולא היה חסד, אם אין תורה לכל הפחות חסד היה צריך להיות, ומקום שאין בו חסד אין לו זכות קיום.

נמצא שזה לא שאלה רק על כל העולם בכללו, אלא כל מקום לעצמו, שכל מקום צריך שיהיה בו חסד, וזה היה קודם מתן תורה, ועכשיו אחרי מתן תורה צריך "תורה וחסד".

וברוך השם כאן בעיר יש תורה, אני רואה שיש אברכים שלומדים תורה, ויש בודאי ג"כ חסד. אבל מה שיש יותר תורה וחסד, יש יותר קיום למקום, ולא רק כל העולם נידון יחד, אלא יש חשבון כללי של כל העולם, ויש חשבון של כל מקום לעצמו. שהרי סדום ועמורה נענשו על שלא היה בהם חסד, אפילו שבשאר מקומות היה חסד, כי אחרת גם המקומות האחרים היו צריכים להיחרב, ובכל זאת במקומות אלו שלא היה בהם חסד, ותורה בודאי לא היה) נחרבו. ומה נהיה מהם, כלום! לא נשאר מהם שום זכר, למה כי יד עני ואביון לא החזיקה. על תורה לא יכלו לדון אותם כי בכל העולם לא היה תורה, אבל לכל הפחות חסד היה צריך להיות.

וזה מה שצריך לדעת שכל מקום נידון לעצמו, וכן פוסק הרמב"ם שכל מדינה וכל מקום אם אין בהם חסד, וכן שאר הדברים הגרועים, זה נורא מאד ח"ו.

ממילא יש לקוות שהמקום הזה שיש בו ברוך ד' תורה וחסד כמו שרואים, ואולי צריך להיות עוד יותר טוב, הלואי שיהיה פי אלף, ויש מסתמא מה להשתפר יותר, וכן בכל המקומות יש מה להשתפר. הקב"ה יעזור שהעיר תתרבה בין בתורה ובין בחסד, ובודאי יצאו גדולי תורה, תלמידי חכמים, צדיקים, יראי שמים, ובזכות זה הקב"ה יעזור שכל המקומות יזכו, כל כלל ישראל בכל מקומות מושבותיהם.

אומרים שרבי חיים וואלוז'ינר אמר - בדורו, שהתורה עוד תגיע לאמריקה,) ככה אומרים בשמו, ואולי איננו אמת). ויכול להיות שהרי לפני הרבה שנים לא היה באמריקה שום דבר, ישיבות כמעט לא היה, רק ישיבה אחת והיא ג"כ היתה ישיבה חלשה, והיום ברוך ד' כמעט בכל מקום יש קצת תורה, ויש חסד, וצריך לקוות שיהיה יותר ויותר, עד שהקב"ה ירחם וישלח את הגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן סלה.

בנס ילדי תשב"ר

גדולי ישראל ממשיכים לעבר האולם בו כבר ישובים תלמידי הכתות הגבוהות, הקמים על רגליהם ופוצחים עתה בשירת 'ימים על ימי מלך תוסיף'. הם נרגשים, ולא רק הם. גם מחנכיהם, גם הורים שהגיעו, גם האורחים הרבים. הרב שמחה אולמן, מנהל התלמוד תורה דלוס־אנג'לס, פותח בכבוד גדולי ישראל ושגב המעמד ומבקש רשותם לדבר אל הילדים בשפת המדינה המובנת להם יותר.

הוא ממשיל את משל השעון, הממוקם בכל בתי המדרשות על הקיר, גבוה, כדי שיד אדם לא תהיה מסוגלת לגעת במחוגיו. 'השעון הוא מורה דרך, לא כל אחד יכול לקבוע את השעה כראות עיניו. השעון מכתיב את סדר היום, הוא הקובע אימתי הגיע זמן תפילה וכד', ולא כל אחד יטהו כרצונו. כאלו הם גדולי ישראל, מאורי הדור. הם ניצבים מעלינו, מעל להשגת אדם, מורים דרך, מנתבים אורחות.

"הייתי, הוא מספר לילדים, אצל גדולי ישראל לפני המעמד ושאלתי מה המסר שאעביר לכם. כ"ק הרבי שליט"א אמר לי, 'תינוקות של בית רבן, שיתעלו בתודה וביואת שמים, אך שיהיה עם איידלקייט, עם עדינות־הנפש'. ראש הישיבה שליט"א ביקשני שאעורר על חשיבות לימוד בספרי מוסר, שהרי אין כמו לימוד מוסר כמדפא לנפש".

ראש הישיבה שליט"א משמיע דברים קצרים לפני הילדים. כבר לא היה צורך בדברים ארוכים יותר. הילדים קיבלו מטענים שלמים של התייחסות, של חיות. המעמד דיבר אל ליבם, המראה הרטיט את נימי נפשם. המסר היה ברור וחד. לו רק ישכילו ויתמידו, אם רק יאלפו עצמם לעדינות; אם ילמדו מוסר ויבקשו להתעלות בתורה וביראת שמים - עולמם לפניהם להצלחה ולכל טוב עולמים.

אף ראש הישיבה אינו חוסך ברכתו מהם. "ילדי ישראל היו במתן תורה ערבים לקדוש ברוך הוא. הם ערבים לכלל ישראל (שהש"ר א' פ' ג א), ולכן הם צריכים לשאוף להיות גדולים בתורה. ובפרט כאן, במדבר הרוחני בלוס־אנג'לס, שהרי התורה ניתנה במדבר".

לאחר הדברים - תם המעמד. הילדים עוברים בסך לפני גדולי ישראל, מביטים ונפעמים, מברכים 'ימים על ימי מלך תוסיף', מודים על הזכות ומתברכים בכפליים, לעלות מעלה מעלה במעלות תורה ויראת שמים.

בנס בחורי הישיבות בהיכל ישיבת לוס אנג'לס ושיחת חיזוק

ואמר בתו"ד של שימי הספירה הם ההכנה לקראת מתן תורה, וכי בכל יום ויום צריך לעקור מדה רעה מן הן האדם, כמו שכלל ישראל שיצאו ממצרים, וראתה אז שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא במחזה, ואעפי"כ לא קבלו את התור מיד, אלא עמלו לתקן בכל יומעוד מדה ועוד מדה מאותן מ"ט שערים שהי שקועים בה, עד שהיו ראויים לקבלת התורה. הארה זו חוזרת בכל שנה והיא המובילה לויחן שם ישראל כנגד ההר.

הזמן דוחק והנה החיזון המפעים חוזר על עצמו בישיבת לוס־ אנג'לס, לפני מאות בחורים. גדולי ישראל מגיעים יחדיו במכונית אחת, נכנסים אהדדי להיכל הישיבה המלא וגדוש מפה לפה ומתקבלים בשירה אדירה. "תראה תראה", מצביע בחור צעיר באוזני חברו על שרואות עיניו. "אמרו לנו שמגיעים 'אורחים', ובאמת הגיעו מלאכים יראתי מלהביט". מן העבר האחר, פונה בחור נוסף לחברו: "ראה איך הם מכבדים אחד את השני, כיצד הרבי רוצה שראש הישיבה יכנס לפניו וכיצד ראש הישיבה ממתין לרבי. אם הם כך - מה נאמר אנו?"".

את התשובה, בעז"ה, הם יתנו במעשים. אכן כן, הליכותיהם של גדולי ישראל מחייבות. הדבק בתלמידי חכמים ובמדותיהם. ישיבת לוס־אנג'לס היא

אי של תורה במדבר רוחני אי־שם בקצה העולם. בית המדרש נראה ככל בית מדרש אחר ברחבי העולם היהודי. על הקיר מתנוסס שעוקאותיות גדול, תחתיו נכתב: "אם לא עכשיו אימתי". מעליו חקוק פסוק: "לבי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם ברכו ד' - בית המדרש רייזמן".

ראש הישיבה המקומית, הגר"ח גרוס, מקדים דברים על חשיבות כבוד התורה, על המחייב שבביקור גדולי ישראל שהטריחו עצמם למעננו, על משמעות ה"יחד' האדירה, שהיא המפתח להצלחת יהודי עובד ד' בעמל־חייו.

בינוס מחנכים - שאלות ותשובות

בטרם התיישבו במקומם, התפתחה ביניהם שיחה אם מותר לשבת כאשר הגב מופנה אל ארון הקודש. רק אחר שהכריעו שניתן לעשות כן רק בדרך ארעי, הם תופסים מקומם. מן המעמד כולו ניתן לראות עד כמה מייחסים גדולי ישראל חשיבות למלאכתם של העוסקים במלאכת קודש זו, של הנחלת תורה ויראת שמים לדור העתיד.

ניתן גם, כאמור, לראות בחוש, את מידת ההערכה והקירבה בין שני גדולי ישראל, את השיח המיוחד הנהדר והנאדר בקודש. הארת הפנים הבוהקת מעלה את כל הנמצאים לאטמוספירה שונה. כל הנוכחים יזכרו את אשר שמעו. יזכרו וינצח את כל אשר ראו ולא ניתן לחזור עליו במילים.

ילדי ישראל, שוב עומדים במרכז הדיון. הדיון נסוב על שאלות בעניני גישה לתלמיד, ענישה - אם וכיצד, פנימיות הנפש ועבודת ההתעלות העצמית המתבקשת מהמלמד ומהמחנך, ואיך יהיה טופח על מנת להטפיח, דרכי לימוד, הישגי התלמידים ועוד. הרב יואל בורשטיין, מנהל "בית יעקב" לוס־אנג'לס, פותח בדברים קצרים ומקדם בברכה ובתודה בואם של גדולי ישראל, ומכבד את ראש הישיבה שליט"א להשמיע דברי ברכה והדרכה.

הדברים קצרים, אך נוקבים וחודרים: אאע"ה מסר נפשו לרבש"ע. הסכים להפיל עצמו לכבשן האש, שמובא כי רק כאשר הגיעו לקירבתו היו נשרפים. ובכל זאת, כאשר נותנים סיבה מדוע נקרא אאע"ה 'אהובו של מקום', הרי זאת בגלל "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ד'". לא בגלל המסירות־נפש, אלא בגלל אשר יצוה דרך ד. מכאן רואים את החשיבות שבחינוך.

מכל אשר קירב אאע"ה לבורא יתברך, 'את הנפש אשר עשו בחרן, אף אחד לא נשאר. לא היה להם המשך. למה? - כי לא חינכו אותם. הם עצמם נהיו טובים, אבל לא חינכו הלאה. לכן לא נשאר מהם. חינוך הוא הדבר החשוב ביותר. הוא היסוד: דבר ראשון לחנך את הילדים. כל אבא הוא מחנך. אבל קודם צריך לחנך את עצמו... לכן, מוסרים את הילד למחנכים, אבל צריך שיהיה רק חינוך טהור.

איך מלמד יכול להשפיע? איך אפשר להשפיע על אחרים, על ציבור? - ידוע משל הכוס המלאה. אם רוצים שימזג ממנה לכוסות נוספות צריך למלאות אותה על גדותיה. כדי להשפיע - צריך להיות מלא בעצמו. כל אחד צריך לדאוג שהוא עצמו יהיה מלא, שכל מלמד ילמד מוסר. מסופר שמרן ה'חתם סופר' זי"ע למד ב'חובות הלבבות' לפני השיעורים שמסר.

מלמד צריך לזכור שמלאכתו היא מלאכת קודש. אם מלמד מגיע לכיתה לא כל־כך מרוצה, דברים בבית לא היו לרוחו - שלא יעביר ההרגשה שלו לתלמידים. מלמד צריך שיזכור שהוא לומד תורה עם ילדי ישראל. עם נפש יהודית. הוא צריך להכין עצמו טוב לקראת השיעור. ובמה? - א. שיהיה מלא יראת שמים. ב. שידע שהוא לומד עם נשמות של כלל ישראל. הרבש"ע ציווה להעניק לילד חינוך וצריך המלמד לדעת שהוא עוסק בנשמות.

העיניים נשואות עתה אל כ"ק אדמו"ר מגור שליט"א, שיאמר דברי ברכתו. "ראש־הישיבה אמר הכל", אומר הרבי, ומחווה בידו לפותח והמנחה להמשיך בסדר היום. (בשעות הערב, במפגש עם רבנים, יאציל להם כ"ק האדמו"ר שליט"א מברכתו, "יעזור השי"ת וכל רב יוכל להשפיע במקומו תורה ומצוות ויראת שמים כפי יכולתו". וראש הישיבה שליט"א ישלים ויאמר: 'די ברכה פון דעם רבין איז א גוטע ברכה.')

את אשר הצענו כבר במהלך הכתבה הזו, כדאי לשוב ולהציע: עיצמו נא, קוראים יקרים, עיניכם ושוו לפניכם את כ"ק האדמו"ר שליט"א וראש הישיבה יושבים אהדדי, מאזינים בכובד ראש לשאלות ומשיבים עליהן כמעט יחדיו. והשאלות מפורטות מאד, הן אינן עוסקות במה שנקרא 'תיאוריה ופילוסופיה', אלא במה שנתקלים בהם מלמדים בכתות השונות.

כמו למשל, השאלה הבאה: יש איסור של הלבנת פנים ואונאת דברים גם בילדים ובתלמידים, אבל האם יש אופנים שמותר לדבר בלשון חריפה, בהע־לבה, כדי להוכיח לתלמיד, כגון: 1. שהוא מפריע ללימודים וקשה לדבר אליו בסתר באמצע השיעור; 2. שהוא עושה דבר שלא כהוגן לפני אחרים, וצריך להוכיחו ברבים כדי שיבינו תלמידים אחרים שלא נכון לעשות כמעשיו; 3. באופן שרגיל התלמיד להפריע; והתוכחה ברבים, העלבון, ישמשו בתור עונש.

דממה מושלכת באולם. דומה היה שהמחנכים עצמם ביקשו לבדוק האם לשאלות כגון אלו התכוונו גדולי ישראל; כיצד יתייחסו, כיצד ישיבו: האם יתנו מענה כולל, או שמא ירדו לפרטי פרטים. ראש הישיבה מבקש שכ"ק אדמו"ר מגור שליט"א ישיב ראשונה. והדברים נאמרים לאט ובהטעמה:

יותר טוב להמתין להפסקה. ילדים אחרים אינם צריכים לדעת על כך. ואם מביישים ילד לעיניהם, הם לומדים מרבם לבייש אחרים. צריכים לחפש דרך להוכיח תלמיד שמפריע, אבל לא כאשר ילדים אחרים רואים.

זאת ועוד, אם מוכיחים מיד במקום - עשויים להוכיח יותר בתקיפות, ולפעמים אף בכעס. אם מחכים להפסקה - אפשר שהתוכחה תהיה יותר בישוב הדעת של המוכיח.

ראש הישיבה: אין לבייש את הילד לנגד עיני חבריו. אין בכך כל תועלת, רק נזק, חלילה.

■ **ואם התלמיד מאד מפריע, מה יעשה?**

כ"ק אדמו"ר שליט"א וראש הישיבה משיבים כמענו יחדיו: יוציאו אותו מן הכיתה, אך לא יביישו אותו ברבים.

הנה כי כן, ראו נא מי דואג דאגתם של ילדי ישראל טהורים, מי נושא בעול שלהם. על לוח לבם לזכרון תמיד נושאים אותם גדולי ישראל. הם דואגים להם כאשר הם מתעלים בתורה הקדושה; הם עמם גם בעת מעידה ונפילה. הפריעו, לא הקשיבו, הקשו על המלמד במלאכתו. גדולי ישראל עדיין מחפשים להם תקוה מבקשים להציל להם את העתיד, משתדלים שלא יעלבו בהם חלילה.

המעשה אשר עשו אלו אינו מעשה טוב, אבל למרות זאת, הם מותירים פתח לתקוה. הם חפצים בהתעלות כל תלמיד ותלמיד יהא מצבו אשר יהא. הם מעבירים מסר: אל יאוש.

אך ראו גם ראו את המחנכים, אלו שההורים הפקידו בידיהם אה מלאכת חינוך הבנים. הם אינם עושים דברים כלאחר יד, הם בוחנים את עצמם שוב ושוב בטרם יעירו. כבודם ומעמדם של התלמידים, בכל מצב ובכל הנסיבות, היוו עבורם את השאלו הראשונה אשר הציגו באותו מפגש פומבי ומיוחד.

מהותו של מלמד - (ושוב הערה מתבקשת ומחוייבת: הדברים נאמרו ע"י גדול ישראל בכלליות, כך שברור שאין להסיק מהדיווח שלנו המתבסס על שמיעת־אוזן, מסקנות למקרים פרטיים, שם כל ענין צריך להיוו נדון לגופו, עפ"י חלקי בונה וסותר שלו.)

■ **ניטול לדוגמא שאלה שונה, גם היא מחיי היום־יום בתלמוד תורה: האם מותר למלמד של ילדים קטנים ביותר לנהוג בשחול וקלות־ראש (זעך מאכען צו נאר), כדי שלא ישעמם לתלמידים וימשוך לבם ע"י שישתטה. האם מותר לו?**

ראש הישיבה, פוטר את השאלה כמעט בטרם נסתיימה הצגתה: זו לא דרך. כ"ק אדמו"ר שליט"א מזכיר דרשת חז"ל(חגיגה טו:)"כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא - אם דומה הרב למלאך ה' צב־אות יבקשו תורה מפיהו", על הרב להיות לפחות דומה... ליצנות? - חלילה. הילדים ילמדו ממנו ליצנות.

המסר כאן ברור, משיחים אחר כך המלמדים בינם לבין עצמם. גדולי ישראל נתנו לנו להבין שאנו משמשים כסמל לתלמידים. הם רואים את המלמדים שלהם, את התנהלותם והתנהגותם, ומכך הם מסיקים מה ראוי ומה לא. אם נבייש ילד לעיני הכיתה, אפילו אם אנו חושבים שזה לצורך, הילדים ילמדו - חלילה - שלבייש זה לגיטימי. אם ננהג בשחוק ובקלות־ראש, אפילו אם הכוונה היא למשוך לב התלמידים, הם יסיקו מכך שליצנות היא דרך חיים.

כזה הוא סוג השיח שבין המלמדים והמחנכים בלוס־אנג'לס לבין גדולי ישראל. שעה נינוחה, הזדמנות פז נדירה, המנוצלת בדווקא לסוגיות שבשי־גרה, לגביהן מבקשים לקבל התייחסות מאת גדולי ישראל היושבים נכחם, מאירים להם פנים ומעניקים להם את מלוא התחושה כי המלאכה אותה הם מבצעים והשליחות עליה הם מופקדים - אין להן ערוך.

■ **הנה למשל, שאלה בעלת אופי שונה, המגיעה מנקודת מבט של מנהל תלמוד־תורה: האם יותר טוב לשלם לכל המלמדים ב'חיידר', אותה משכורת בדיוק, או אם יותר טוב לשלם לכל מלמד כפי ראות עיני ההנהלה, ובכך יהיה דרבון לכל מלמד שירגיש שמעריכים את השקעתו וגם לגרום ל'קנאת סופרים'?**

ראש הישיבה מעיר למשמע השאלה, בהארת פנים המיוחדת לו, שעדיין לא ראה שהמלמדים עשירים כ"כ, עד שבאים לדון בשכרם הגבוה... לגוף הדבר, הוא מזכיר את אשר מצינו אצל יוסף הצדיק שכתונת הפסים שנתן לו יעקב אביו יותר מכל אחיו גרמה לקנאה, כמ"ש 'ויקנאו בו אחיו', ומכאן שגם כשמתכוונים לטובה, עכ"ז יש לחשוש שהשינוי גורם לקנאה! וכי חובה היא להנהלת הת"ת לדאוג שלא תהיה חלילה קנאה בין המלמדים.

כ"ק אדמו"ר שליט"א מוסיף לדברי ראש־הישיבה, כי מדברי הרמב"ם משמע כי ענין זה הוא מעיקר הדין, שכן כתב להלכה (הלכות נחלות פרק ו הל' יג) "צוו חכמים שלא ישנה אדם בין הבנים אפילו בדבר מועט שלא יבואו לידי תחרות וקנאה כאחי יוסף עם יוסף". זה יגרום קנאה ולא יותר.

ראש הישיבה מבהיר שוב, שהאפליה בין המלמדים תגרום לקנאה, ואין הדבר ראוי. אם ההנהלה מצאה מלמד מיוחד שהיא חפצה ביקרו, אזי רק אם אפשר שיוסיפו לו והמלמדים האחרים לא ידעו מכך, אולי ניתן להסכים לזאת.

■ **שאלה אחרת, לשם המחשה, עסקה במלמדים שיש להם קשר חזק עם תלמידים מהשנה שחלפה, ואם יוסיפו להחזיק עמם קשר וללמוד עמם הדבר יוסיף להם מאד; אבל אם ישמרו כזה קשר יהיה זה על־חשבון הזמן של התלמידים הנוכחיים. למי אפוא דין קדימה?**

כ"ק אדמו"ר: פשוט שמצד מחוייבות המלמד לתלמידיו יש דין קדימה לתל־מידים הנוכחיים. שהרי המלמד הוא שליח של האבא, לקיים מצות 'ושמתם לבניך'. הוא שליח של האבות ללמד ולהשקיע את הזמן בתלמידים הנוכחיים.

ראש הישיבה: בוודאי שכך. המלמד יכול לעודד את התלמידים משנה קודמת, אבל ללמוד, לייחד זמן ומאמץ, הוא צריך עם התלמידים הנוכחיים.

במסקנת הדברים מדגישים ראש הישיבה שליט"א וכ"ק אדמו"ר שליט"א, שבזמנים שאינם בסדר הלימוד הקבוע בתלמוד־תורה, כמו בשבת וכד', יכול בהחלט המלמד ללמוד עם תלמידים משנים קודמות, לעודדם ולטפחם ולהצעידם במעלה המסילה העולה בית ד'.

עוד שאלה אשר תמחיש את אשר עמד על סדר היום בביהמ"ד "בית יהודה" בלוס אנג'לס, באותה שעת אחר הצהריים בה נתכנסו ובאו מחנכי העיר והמלמדים לדון לפני גדולי ישראל, היא זו העוסקת במהותו של המלמד. וכה שאל הרב בורשטיין בשם הנוכחים:

■ אם שני מלמדים מתמודדים על אותה משרה. יש אחד שהוא יותר תלמיד־חכם ויותר ירא־שמים אבל פחות מקצועי; ומולו אחד שהוא יותר מקצועי ופחות ת"ח ופחות יר"ש. את מי מהם להעדיף?

ראש הישיבה: קשה למדוד דבר כזה. איך מודדים מי יותר ירא־שמים?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יראת שמים זו הדלת להיכנס לתורה (רש"י יומא עב:).

ראש הישיבה: "חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד"". (שבת לא:) - אך אם בכל זאת מדדו, ואם בידוע שפלוני הוא ירא־שמים יותר, בוודאי שלו דין קדימה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הגמרא בשבת, לא:, כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצו־ניות לא מסרו לו, בהי עייל. ולשון רש"י שם: "יראת שמים דומה לפתחים חיצוניים - שדרך להם נכנסים לפנימיים. כך אם יר"ש הוא - נעשה חרד לשמור ולעשות ואם לאו אינו חש לתורתו"".

תם ולא נשלם. על הפרק עמדו שאלות נוספות, אשר ביקשו לעסוק בדרכי לימוד, דרכי הוראה, שמירת התלמידים מפו מכשולות וכד'. מארגני המעמד מספרים לנו לאחר סיומו, של כל אשר הכינו מראש עבור מעמד פומבי זה הם הביאו בסופו של דבר, וכי שאלות נוספות עלו במסגרת פרטית יותר ומצומצמו אולם את רוח הדברים הם קלטו היטב: התלמיד הצעיר, הוא תקו העתיד. דאגת גדולי ישראל נתונה אליו. הם דורשים את טובת מבקשים את הצלחתו, רוצים שכל נער יהודי - לאילנא רברבא יתעביד.

בינוס אברכי הכוללים - כינוס רבנים במלון הילטון - כנס כל בני העיר באולם הכינוסים של הילטון תפילת מעריב ברוב עם

שעה ארוכה קודם הכינוס בהילטון יוניברס, כבר לא היו מקומות ריקים. גם לא על הכסאות שמחוץ לאולם. המסכים הענקיים שאמורים להעביר את הארוע במעגל סגור, טרם הראו דבר. אבל כבר היה צפוף, הירידה מהאוטוסדרדה הסואנת, היתה פקוקה. הכל השחיר בזכות הנוף האנושי. נברשות בדולח בגודל של כעשרים מטרים)! פארו את התקרה. חלקן היו מרובעות, אחרות צורתן ככוכבים. אבל לא זו היתה התאורה. האור האמיתי הבליח, כשהאיר המזרח. מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א, נכנסו ביחד אל האולם הגדול שנמלא בחמש אלפי איש. המעברים התמלאו. הכל הפך לגוש אנושי שכרה אוזן לקלוט כל איוושה וצמצם אישונים כדי לחדד את התמונה הניצפית. ביחד! כאיש אחד בלב אחד! ביחד, לביצור חומות הדת! ביחד לחיזוק החינוך היהודי הטהור! ואתה יודע, שלא רק חמש אלפי אנשים נוכחים, צופים בארוע. עיניו של כל העולם היהודי, נשואות אל האולם הענק הזה. וקול התהלים "קויתי ד' קיותה נפשי ולדברו הוחלתי", כשהוא בוקע מאלפי גרונות ועולה כלהבה ממעמקיו של כבשן, ממחיש היטב את חומה של הטמפרטורה. ממעמקים קראתיך ד'.

רבנו, נושא דברים. הוא קורא לחזק את שבת קודש: חייבים לקבל קבלה טובה. מוכרחים לחזק. להקדים שביתה ממלאכה, לפחות שלושים דקות קודם. לא להכנס לקודש, ישר מתוך אבק החול. כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א נושא דברים (ראה מסגרת דברים במילואם). והגאון רבי אשר וייס שליט"א, תרגם את המילים לשפת המדינה. את שפת הלב, הכל הבינו. את ה"ביחד". ראו את ה"ביחד", הרגישו. את השירה האדירה "ימים על ימי מלך תוסיף", שמעו. הקולות הלמו ברקות. אח"כ, כאיש אחד בלב אחד, עמדו הכל וזעקו: "שמע ישראל ד' אלוקנו ד' אחד". תפלת ערבית. קהילה שלמה בערה באש הנשמות, באש של אהבה, באש של "אחד" - וזעקו: ד' אלוקינו ד' אחד.

הרשימה הזו, אינה יורדת לפרטי פרטים. היא מבקשת רק לגעת בשורשיו של מסע. והשורשים האלה הגיעו גם לטורנטו. האולם הענק של בית יעקב, היה מלא מפה לפה. כולם היו שם. באו מכל החוגים, הגיעו מכל העדות. אור אפלולי האיר את האולם רחב הידים. ורק כותל המזרח, המוגבה, היה מואר באור יקרות. התאורה הפיזית הזו, אולי היה בה סמל. זה המבט הנכון. מלמטה, למעלה! מהמקום החשוך, אל מקור התרת הספקות, אל האור.

היה זה הרב משה יעקב קנר, שהטיב להגדיר את מה שהתרחש לעיני האנשים: "כי כתבור בהרים וככרמל בים יבוא". הגמ' במסכת מגילה מספרת על "שני אורחים" שעברו את הים ובאו בעת קבלת התורה מארץ ישראל, להר סיני. שני הרים: הר תבור והר הכרמל. שניהם, ברבות השנים, היו למקומות בהם התקדש שמו של הקב"ה לעין כל. ברבים! "לך ומשכת בהר תבור, - שם נמשך לבן של ישראל ללחום מלחמת הקדושה נגד טומאת כנען. בימי דבורה הנביאה הדהדה שם שירת ההתבטלות לד' יתברך: אנכי לד' אנכי אשירה אזמר לד' אלוקי ישראל. הרים נזלו לפני ד' זה סיני מפני ד' אלוקי ישראל. גם בהר הכרמל התקדש שם שמים בפי רבבות אלפי ישראל. שם נרפא מזבח ד' ההרוס והתגלתה האמת האלוקית, עת ירדה אש מן השמים ותלהט לבות העם. גם זה בא מכוחו של סיני (ילקוט שופטים).

לאחר יותר משלושת אלפים שנה", זעק הרב קנר, "זוכים אנו לבואם של שני הרים מארץ הקודש. גם הם, כמו אז, עברו את הים ובאו למדבר העמים. הם באו למעמד קבלת התורה, לכנס של חיזוק התורה, לחזק את היניקה מסיני. ההרים הללו מסמלים קידוש שם שמים. הררי קדם, הררי קודש, הררי אלף.

אשא עיני אל ההרים - אשא עיני אל ההורים למלפני ולמעבדני) בראשית רבה). לא רק כהרים הם באו, אלא כהורים, כאבות לבנים שגלו למדינת הים. במסירות אבהית באו. בהמשך דבריו הזכיר הרב את דברי הפסוק (איוב כט) "כאשר הייתי בימי חורשי בסוד אלוק עלי אהלי". מבאר רש"י: כשהיו כשרי הדור באים לאוהלי להוסד בדברי הקב"ה בתורה, הוא בגדר סייג לשעה. גם כשאיוב שרוי בתהומות יגונו מתבוסס במעמקי מכאביו, זכרון אחד חרוט בלבו. עזוב ונטוש, מיוסר ואומלל, אך זכרון בודד ניצב אל מול עיניו כתמרור: זכרון המראות הנאדרים מאוהלו בימים אחרים, עת הכשרים של הדור התקבצו שם, כדי לחזק את הדת ולבצר שלטונה של תורה. זה החותם שצריך להחרט בתודעת הנוכחים, תבע הרב קנר.

כמו בכל המקומות, השירה האדירה שליוותה את בואם של גדולי ישראל, לא היתה עשויה מתוים, אלא מנימי לב. היו אלה מעמדות אדירים של כבוד התורה, מעמדות אדירים של אלפים שבאו לחלוק - והם קמו ושרו מקמי ספר, ספרי תורה חיים.

לוס אנגלס שוכנת בצידה השני של היבשת. השדרות הרחבות שחוצות את המרכז הסואן ואת פרברי המגורים באזורים השבעים, מעוטרות בעצי נוי. בתים רחבי מידות, הם קצהו של החלום האמריקני, הנוכרי הזר. קרוב יותר למרכז המסחרי, שוכן היכל הישיבה. כאן נמצא הגרעין הקשה של חיי הדעת באזור. כמו צדפה שסוככת על פנינה יקרת ערך שהולכת ומתהווה בתוכה, סוגרים הקירות העבים על בני הישיבה. הכל אטום, כדי שרוח החומרנות ואוירת המקום לא יוכלו לנשב מבעד לחרכים. הגאון רבי אליעזר גרוס שליט"א - ראש ישיבת "ישיבה גדולה דלוס אנג'לס" עמד וברך שהחיינו. קולו פרט על מיתרי הלב. הוא רעד, דמעה מלוחה נגרה על פניו. מול האולם המלא במאות בני ישיבה שנקבצו לכאן מכל מוסדות התורה, הוא דיבר על כבוד חכמים. כאן בהיכל ריזמן, השעון גדול שנקבע על הקיר, לא חדל מלתקתק את הרגע, את העכשיו. הכתובת שעליו זעקה - "אם לא עכשיו, אימתי". רבנו "דבר על הקושי של בני ישראל לטפס מתוך מ"ט שערי טומאה. בכל יום היה עליהם לתקן מידה אחת. וזה היה קשה, כי איך מתקנים מידות כשעדין לא ניתנה תורה? אבל אנחנו יכולים! לנו יש תורה"! והוסיף כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א: שרי אלפים ושרי מאות. כיצד מארגנים כזה מבנה סמכותי? הרי כל אחד רוצה להיות שר אלפים ולא שר מאות? אבל אז, כל אחד הכיר את מקומו. היתה בהם תחושת האחדות. וכשכל אחד הכיר את מקומו, אפשר לקבל את התורה!

קולו של הגאון רבי אשר ויס שליט"א חידד את התחושות. חיתוך הדבור שלו, חד. השליטה שלו בשפת המקום, היא הרבה יותר מתרגום. תנועות הידים והבעות הפנים, משתלבות לאמירה הגדולה. והוא הביא את דברי הרמ"ע מפאנו בספר מעין גנים, שהגזרה בימי ספירה היתה על הרב, ועשרים וארבעה אלף מתלמידיו היו פדיון הנפש. זה היה שבר של דור שלם. עשרים וארבע אלף תלמידים נפטרו, ולנו זה יום שמחה? הרי נותרנו עם החורבן?! כן! כי אם נשאר גדול הדור, זה יום שמחה. שמחה, כי תורה קום תקום! הקב"ה שגזר גזרה נוראה, חמל עלינו. הוא הותיר את מנהיגו של דור. זהו יום שמחה! כך זעק הגר"א ויס בהיכלה של ישיבת לוס אנג'לס. אם נותרו מוסרי תורה, תהיה תחייה מחודשת!

דברי רבנו בקיצור: העולם כולו צריך חיזוק, בכל דור התורה צריכה חיזוק גם בדור של התנאים רבי יהושע בן לוי יצתה בת קול ואמרה אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, על אחת כמה וכמה בדורות אחריהם צריך חיזוק.

היות והעולם חייב להיוץ מתאום לתורה ולא חלילה להיפך שהרי הקב"ה איסתכל באורייתא וברא עלמא הרי ממילא החובה היא לעשות כמה שיותר כדי שהעולם יהיה מותאם לתורה ובלי תורה אין כלום. תורה זה הכל.

לכן צריך לחזק מאוד את הלימוד, ושהחים יהיו עפ"י התורה והמצוות כי זהו הקיום של העולם.

מכתב

בס"ד. לכ' בני קהילת לוס אנגלאס שלו' וישע רב. שמעתי שאתם רוצים לכנס אנשי הקהלה ולהשמיע גודל ענין הצניעות והיות שזה מהדברים העיקרים מאד וח"ו אם אין צניעות כתוב ושב מאחריך היינו סילוק שכינה ח"ו לכן בודאי תזדרזו מאד לחזק ענין הצניעות ובודאי יהי' מזה תועלת גדול ונזכה להרבות קדושת ישראל ונזכה לגאולה האמיתית בבא"ס.

א.ל. שטינמן. ב' אדר תש"ע לפ"ק

לייקווד

הרבה טרח רבנו למען העיר והישיבה המפוארה דשם, בתחילה נביא מכתבי רבנו לתשובי העיר בענינים שונים, ולאחר מכאן נביא מתיאור ארבע ביקורי רבנו בעיר.

בס"ד, לכ' הנאספים להכנסת ס"ת וחנוכת בית המדרש "בית דוד" ע"ש הג"ר דוד ברקין ז"ל בעיר ליקוואד ה' עליהם יחי'. שמחתי להוודע שאתם זוכים בחנוכת ביהמ"ד לתורה ולתפלה ובודאי המקום ישמש לדבר השי"ת ותורתו שיוכלו ללמוד שם בהרחבת הדעת ולשפוך שיח חנונם להבוית"ש בבית המקדש מעט שנקרא שם שמים עליו ולמותר יחשב להאריך ולבאר שבחה של יסוד בנין כזה, וגם זכיתם להכניס לביהמ"ד ספר תורה שנכתב ע"י הר"ר יצחק בלונדר שליט"א לע"נ האברך הצנוע מוכתר בתורה ויר"ש הרב יעקב ידידי' פרידמן ז"ל, וזה מוסיף בקדושת המקום.

ויתברכו הנדיבים יחד עם כל הציבור שבאו לכבד את המקום קדוש, גם יתברכו שקול התורה לא יפסק שם, וגבולות הקדושה תפרוצנה בכל עוז על ידכם כרצונכם וכרצון כל מבקשי השי"ת. י"ט כסלו תשס"ח לפ"ק בני ברק יצ"ו

כולם ידועים שישיבת ליקווד היא ראש של כל הישבות באמריקה, ר' אהרן זצ"ל יסד את השיבה ואז זה הי' ישיבה קטנה, אבל ב"ה הישיבה גדלה והיא ראש לכל הישיבות באמריקה וכולם מסתכלים על הישיבה הזאת, ואפשר לומר על השיבה באר חפרוה שרים, מאותו באר שיוצא מים ואין מים אלא תורה, חפרוה שרים, עשה ר' אהרן שהי' אדם גדול, ועד היום הזכות שלו שהישיבה מצליחה באופן יוצא מהכלל, וצריך לדעת שהשישיבה הזאת היא עמוד, בכל הישיבות צריך לתמוך, אבל במיוחד בישיבה זו שהיא המרכז לכל הישיבות שכולם מתסכלים עליה ומשם יוצאים יר"ש ות"ח גדולים, והעיר כולה עם תורה בזכות הישיבה, וממילא צריך מאוד לתמוך בישיבה שתוכל להמשיך, עד שהקב"ה יעזור שתבוא הגאולה צריך מאוד שימשיך המקום הלאה, והעיקר שיצאו ת"ח גדולים ויר"ש , והקב"ה יעזור לכל אלו שיתרמו להם ולכל משפחתם ברוחניות וגשמיות וכל טוב. (קובץ אגרות קנ)

בס"ד, מע"כ איש החסד וההטבה, ... נ"י ויזרח לעד, ולכל הנלווים אליו נועם ה' עליהם. אחדשה"ט בהוקרה.

בעמדנו בימי הרחמים, אשר סוד ימים אלו הוא התקרבות ה' אל ישראל, מיוחדים ימים אלו כימים אשר מרבין ישראל במצוות ומע"ט, ומתוך סגולת ימים אלו שואבים שפע ברכה והצלחה לכל ימות השנה, ולמשפחותיהם להתברך בכל טוב.

וכמה תגדל הזכות של החזקת התורה בימים אלו, אשר תוכנו של יוה"כ הוא קבלת התורה - לוחות שניות, בימים אלו מתעוררים זכויות הזוכים להיות נמנים בין שליחי ההשגחה לקיום התורה והמשך מסירתה ומסורתה לדורות, וזכות החזקת תלמידי חכמים המרבים שלום בעולם, עומדת למחזיקי', להתברך בברכת השלום אהבה וחיבה ואיחוד הלבבות.

והנה הישיבה הק' בית מדרש גבוה, באר חפרוה שרים מתוך מסירות נפש, מגדל אור השופע אור התורה וטל תחי' בחשכת גלותנו, אשר בו מתעלים בני העלי' שבדור מתוך עמל ושקידה רבה. זכיתי לראותה מקרוב, ולראות את השפעתה הכבירה. חושבני לנכון שתסכימו להשתתף בחיזוק מקום תורה זה ולהיות שותף במסירות נפשם של רבותינו הגדולים מצוקי ארץ זצוק"ל, אשר האירו תבל באור תורתם ויראתם, ולפתוח ביתכם להחזקתה וביסוסה.

ויהא חלקו בהקמת התורה שמור לו ולדורותיו, ובזכות זה תתברכו בברכת ברוך אשר יקים דברי התורה ובגמר חתימה טובה

בר"כ אהרן יהודה ליב שטינמן

ז' תשרי תשנ"ט. בני ברק יצ"ו. (קובץ אגרות קנ)

לכב' הנהלת ישיבת לייקוואוד נועם ה' עליהם יהי'

הנני בזה לברך אותכם לרגלי הנחת אבן הפנה להישיבה הקדושה ויה"ר שיתרבה כבוד שמים על ידכם, וזכות מרן הגאון זצ"ל אשר בכל כחו עמל להפיץ תורה במדינתכם וחפץ ה' בידו הצליח שהתרבה תורה במדינתכם על ידו כן תוסיפו להגדיל תורה ויתקיים וכל בניך למודי השי"ת כרצונו וכרצון כל מבקשי ה' **אהרן יהודה ליב שטינמן**

י"ז מרחשון תשנ"ט בני ברק. (קובץ אגרות קנא)

כאשר שמענו דעת ראשי הישיבה דישיבת לייקוואוד שליט"א הנושאים בעול הציבור ומצטערים בצער המשפחות שבנותיהם לא נתקבלו לביה"ס על זמן הבעל"ט באנו בזה לחזק ידיהם שלא יתחילו הלימודים במוסדות הבנות עד שיסודר הדברים ע"י הועד שעוסקים בזה.

כ"ו אב תשס"ה. א.י.ל. שטינמן.

בס"ד. לכבוד בני תורה אהובי השי"ת בלייקוואד עליהם יחיו.

בדבר שאלתכם היות שהנשים רוצות לעזור לבעליהן בפרנסתן כדי שיוכלו להתמסר לגמרי ללימוד התורה, אמנם צריכים לזה ללמוד לימודים שמערבים בהם דברי כפירה, והדבר נוגע מאד לפרנסתן.

תשובה. אין שום צד היתר ללמוד דברי כפירה, כי זה מעיקרי היהדות, אשר אין לזה שום היתר. וכל א' יבטח בהשי"ת שישיג פרנסתו בדרך היתר. ובדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו.

ובזכות זה יזכו להקים דורות ישרים, בריאים ברוח ובגשם, עוסקים בתורה ומצוות לש"ש כרצונו ית"ש.

כ"ד טבת תשנ"ט לפ"ק, כו"ח למען חשיבות הדברים. (קובץ אגרות קנב)

בס"ד לאחבנ"י תושבי לייקוואוד ה' עליהם יחי'

על דבר האסונות אשר קרו בזמן האחרון, מי יכול לדעת דרכי השי"ת. אמנם פשוט שחיזוק בתוי"ש של הציבור ישכך כעס וחרון אף.

הנה חיזוק בבין אדם למקום הוא בענין שבת כפי שכבר דיברנו בהיותינו שם שישתדלו קצת להקדים שביתה מכל מה שבשבת אסור. והשני דבר שבין אדם לחבירו. הנה בסידור אשי ישראל בברכת השבנו כתוב וז"ל, בן קיש שהקיש דלתי רחמים וכו' ובמה הקיש על דלת רחמים ע"ד שאמרו רז"ל ונתן לך רחמים וריחמך וכו' המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים שני דלתות ברא הקב"ה א' בלב השמים וא' בלב האדם וכאשר הקיש בדלת התחתית ורחמיו על הבריות נפתחו דלתות השמים. וזה דבר שמאד יכול לגרום לסייעתא דשמיא וה' הטוב יכפר עליכם ותזכו בכל מילי דמיטב ולגאולה שלימה בבא"ס. כ"ה שבט תשס"ח לפ"ק. בני ברק יצ"ו.

א.ל. שטינמן (קובץ אגרות תיד)

בס"ד, לכב' הגה"צ ר' מתי' סלומון שליט"א

ולכל אשר לו אך טוב וברכה כל הימים

בשורות הבאים באתי להביע איחולי לכת"ה לרגל התמנותו למנהל רוחני בישיבת לייקוואוד אשר בארצות הברית,

והנה שנינו באבות פ"ד מצוה גוררת מצוה וכו' ששכר מצוה מצוה דעי"ז שעושין מצוה זוכין לעוד מצוות, והנה בהיות כתר"ה עוסק במצות זיכוי הרבים זה רבות בשנים זיכהו השי"ת האפשרות להיות מזכה הרבים יותר, ע"י ההתמנות בתור מנהל רוחני בישיבת ליקוואוד אשר בארצות הברית יחד עם הגה"צ נתן וכטפויגל שליט"א, אשר כפי ששמענו יש שם בישיבה יחד עם הכולל שע"י הישיבה קרוב לאלפיים בני תורה כן ירבו, והשפעתם פרוסה על כל ארצות הברית גם במדינות הסמוכות שם, והיות שכהיום רוב כלל ישראל נמצא ביבשת אמריקה פרושם של הדברים מקום השפעה של חלק הכי גדול של כלל ישראל תלוי בישיבה הנ"ל כי ממנו פינה ממנו יתד לגדל גדולי תורה וחכמיה ביראת ה' הטהורה, וכפי גודל האחריות הרובץ על העומדים בראש בית תלמוד כזה כן גדול הסיכוים על מי שמתמסר באמת לשם שמים שיתקדש שמו יתברך,

ונקוה שיהי' רצון מלפניו שלא יעזוב קוראי שמו באמת, ואנו בברכה ובתפילה שיצליח במשימה הגדולה אשר עומד לפניו ויגדל עדרים עדרים גדולים בתוי"ש עובדי ה' ית"ש כרצונו וכרצון כל יראיו מבקשי ה'.

ער"ח ניסן תשנ"ז בני ברק יצ"ו

לכ' הגאונים ראשי הישיבה דליקוואד שליט"א הנני מצטרף למנוע ביטול תורה של תינוקות של בית רבן ולא להתחיל שום פעולה לקבלת תלמידים להישיבות קטנות לפני חג השבועות כי אחרי שנתקבלו לישיבות קטנות כבר מזלזלים בלמוד ולהשומעים יונעם ויזכו להיות ממזכי הרבים ושכר לימוד התורה של כל התלמידים נזקף עליהם ומצוה גוררת מצוה שהתלמידים ילמדו ויעלו עי"ז בתוי"ש כרצון הקב"ה כתיבה וחתימה טובה בסשצ"ג אהרן יהודה ליב שטינמן ד' אלול תשס"ו לפ"ק בני ברק יצ"ו

ביקור לומדי ירחי כלה דלייקווד אצל רבנו.

■ המשתתפים: **ירחי כלה של ליקווד באו לא"י ללמוד שבוע שלם על התורה ועל העבודה עזבו את כל הביזנס בשביל תורה.**

הגראי"ל: בשלמא תורה אבל מהו העבודה, מה הם עושים.

■ המשתתפים: **כל החברים קובעים עתים לתורה ביום ובלילה.**

הגראי"ל: טוב מאוד הרי ליקווד זה עיר התורה, יתן הקב"ה שכולם יהיו תלמידי חכמים גדולים וגדולים ביראה זה הרי זכות. הרי פעם אמריקה היה מקום שכולם עובדים שם וכל הדברים הגרועים יצאו משם, ב"ה היום זה כבר נהיה מקום תורה ורק דברים טובים באים משם, ר' אהרן בנה מקום גדול בתורה יהי רצון שתזכו לרוב נחת מהילדים ושמשיח יבוא כבר.

■ **אחד מהמשתתפים ב"ה יש לו פרנסה בשפע וחפץ הוא לדעת האם עדיף שיסיים עבודתו, ורק יעבוד כפי צרכו או שימשיך לעבוד וממילא יוכל להיות כזבולון ולעזור ע"י כך ללומדי תורה.**

הגראי"ל: כמה יעבוד? הרי לזה אין גבול?

■ **הא גופא השאלה? כמה יעבוד?**

הגראי"ל: הרי זה וודאי שתכלית האדם שהוא עצמו ילמד תורה וממילא יצטרך ללמוד.

■ **אבל למעשה הוא מחזיק תורה.**

הגראי"ל: מה יעשה. אבל הוא בעצמו צריך להיות מלא.

■ **מי שאין לו פרנסה ומאמין שהכל משמים, והנה מתפלל ברך עלינו ובו על פרנסה, והרי כיון שאין לו פרנסה הרי מאמין שזה רצונו של הקב"ה א"כ היאך מתפלל על פרנסה הרי כך רצונו יתברך שלא יהיה לו?**

הגראי"ל: והרי למעשה הוא מתפלל לטובה א"כ הכוונה שמה שהקב"ה חפץ זה יקבל.

■ **א"כ מה יבקש. ובמה ישמח.**

הגראי"ל: במה שיש, כי אם לא שילך לכולל והרי שם אין כלום. אלא כך רצונו.

הנה האדם עובד בתחילת חייו כדי שיהא לו פרנסה בהמשך, והרי כל חייו של אדם הוא אך ששים, שבעים או שמונים שנה. ובעולם הבא זה הרי שנים על גבי שנים. וע"ז צריך לעבוד הרבה יותר כי זה להרבה יותר זמן והרבה יותר איכות. והאם צריך הוא עולם חולף בעולם קיים.

■ **אנו מבקשים ברכה לליקווד.**

הגראי"ל: שכל בני העיר יהא להם בני חיי ומזוני ויתברכו בכל מילי דמיטב. נחת מכל צאציהם ויהא שידוכים לכל אלו הצריכים לכן. (צריך לבדוק כל שידוך קודם שעושה שיהא כמו שצריך כי אם לא זה "אוי ואבוי).

■ **למה זה כ"כ קשה בשידוכים?**

הגראי"ל: כשהקב"ה בירך אדם הראשון בבנים קיללו שיהא בעצב. ועל פרנסה אמר לו בזעת אפך תאכל לחם וממילא היום שהנשים עובדות והם מביאות הפרנסה ממילא זה נכלל בקללה של בזעת אפך.

בשנת תרצ"ב (לפני פ"ב שנה) בט"ו בשבט הלכתי ללמוד בישיבת קלעצק של הגאון ר' אהרן קוטלר זכרונו לברכה, ור' איסר זלמן כבר היה גר בארץ ישראל. והיה בישיבה עוד רבנים ורמי"ם שם. ובאותו שבוע שבאתי התחיל בנו של ר' איסר זלמן ללמד בישיבה וכן נהיה משגיח, בישיבה היו כמה מאות בחורים ואחר התפילה היו נשארים בישיבה כמאה בחורים לדבר עם ר' אהרן בלימוד על השיעור שמסר, האריות שבחבורה שם ובינהם היה בחור חשוב שכינהו ה"אוסטעצקער" הוא היה עמל בתורה ומאוד חריף, ר' אהרן לימד אותנו מאוד איך לדייק את דברי הרמב"ם בכל מקום, ובאותו שבוע מסר על הסוגיא בבבא מציעא טז, על הא דבע"ח קונה את השבח ארבע שיעורים כל שיעור היה בערך שעתיים ומחצה, ואני הגעתי בשיעור השלישי ולא הבנתי דבריו באותו סוגיא לעומקו, אחר חג השבועות עזב בנו של ר' איסר זלמן את הישיבה ואיתו עוד קבוצה גדולה מאוד של בחורים גם ר' אהרן עזב את הישיבה ונסע לאסוף כספים באמריקה. ואחר מעריב היו נשארים רק כעשרים בחורים לדבר בלימוד, ואח"כ למדנו הסוגיא ביאוש שלא מדעת.

ר' איסר זלמן אחר שהגיע לארץ ישראל היה בא לבקר את גיסו בעיר פתח תקווה והיה מכונים אותו ה"אוסטיצינר" ושם היה לגיסו כולל ומסר שם ר' איסר זלמן שיעור ושמועס ארוך.

■ **מחר ט"ו בשבט ר"ה לאילנות יש משהו שצריך לעשות ביום הזה?**

הגראי"ל: יש אוכלים פירות ואנו צריכים ללמוד (יש לבדוק הפירות שלא יהא שם תולעים יש יהודי בשם הרב ויא הוא מומחה לענינים אלו).

■ **כתוב בספרים "כי אדם עץ השדה" אדם דומה לשדה האם יש לזה שייכות?**

הגראי"ל: אוי ואבוי אם אדם יהא עץ.

תהיו בריאים וחזקים ברוח ובגשם הקב"ה ישלח לכם הרבה הצלחה ברוחניות וגשמיות הצלחה בשידוכים לבניכם ובנותיכם רוב נחת ושמחה מכל צאצאיכם שיגדלו בעז"ה תלמידי חכמים גדולים וגדולי יראה ומוסר וכל טוב.

ביקור הראשון בישיבת לייקווד

בחודש אייר תשנ"ח הגיע רבנו לישיבה ומסר שיעור ושיחה כבר הובא בגליונות קודמים. וזכתה ממלכת לייקווד לשיעור כללי נפלא בסוגיא דטוען טענת גנב, והי' שם ריתחא דאורייתא גדולה.

ביקור השני בישיבת לייקווד

בו' ז' חשון תשס"ה הגיע רבנו לעיר

קבלת פנים באולם החדש של הישיבה בלייקוואד אור לו' מרחשון תשס"ה

ידוע כי עד לפני המלחמה היה מעט תורה באמריקה, וב"ה שמחה גדולה מאד לראות שצמח כזה דור. למרות שהחלק הגדול של היהודים לדאבון־נינו רחוקים מאד מתורה, אבל בכל זאת יש חלק גדול, חלק "לא מבוטל" שצמחו ונתעלו, ולאחרונה ב"ה יושבים ולומדים, ויש צמאון לתורה ויראת שמים, וזה חסד עצום משמים, כי לפני המלחמה זה לא היה, וכמעט ולא היה תורה, רק יחידים יחידים ממש, וב"ה רואים שיש צמאון גדול לדבר ה', ושמחה גדולה לראות את זה.

והקב"ה יעזור שזה יתרבה עוד ועוד, ויעלו עוד ועוד, בין כל אלה שלומדים תורה, ובין כל הציבור, ההורים ישלחו את ילדיהם לתורה, ויתרבו שיהיו בני תורה לשם ולתפארת בכלל ישראל, ובזכות זה שיתחזקו בתורה, הקב"ה יעזור שנזכה לגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.

אסיפת רבנים בבית הרבנית קוטלר

תפילת מנחה בשדה התעופה, ומיד יוצאים ונוסעים בשיירה מלווה במכוניות משטרה לכיוון העיר "לייקווד", כאשר עוצרים בדרך לתפילת הדרך.

מתקרבים לשערי העיר, כשקהל גדול של אנשים נשים וטף - קהל הנאמד בכעשרת אלפים איש - עומדים משני צדי הכביש כדי להקביל את פני מרן.

כאשר מגיעים לישיבת לייקווד יצא מרן מהרכב, והקהל האדיר פורץ בשירת 'ימים על ימי מלך תוסיף'.

מרן פונה לכיוון הישיבה כשהוא מלווה בראשי הישיבה, כך הולכים כברת דרך קצרה, כשבקושי רב מצליחים לפלס עבורם דרך.

מרן נכנס לביהמ"ד הגדול. הצפיפות נוראה והדוחק גדול מנשוא. אלפי איש גודשים את בית המדרש כשהם עומדים צפופים. בחוץ נותרו עוד אלפים רבים.

ראש הישיבה מקבל את פני מרן בהתרגשות גדולה, ואומר שכל הנסיעה היתה שווה בשביל מעמד כבוד התורה שרואים עכשיו.

לאחר מכן מרן דיבר כמה דקות על ריבוי התורה באמריקה מאז המלחמה, ומסיים בברכה שלימוד התורה יתרבה וימשיך.

חזרנו לבית ראש הישיבה, שם התקיימה תפילת מעריב, קבלת קהל במשך כשעתיים, ולאחר מכן ביקור בבית הרבנית קוטלר [אשת הג"ר שניאור זצ"ל].

בשעת לילה מאוחרת מתקיימת ישיבה קצרה עם כל ראשי הישיבה, שבאו לשאול ולקבל את הדרכתו בענייני הישיבה.

עם רבני לייקווד

בשעה 5:30 בבוקר, כשעה לפני היציאה לוותיקין, כבר עומדים מחוץ לבית האכסניה אנשים רבים שהשכימו ובאו עם ילדיהם. קר מאוד, והמשטרה לא נותנת להתקרב, אולם רק כדי לחזות בפני הקדוש והצדיק קמו כולם בעוד לילה, אולי יזכו...

תפילת וותיקין. אולם בית המדרש מלא מפה לפה, גברים עם ילדיהם שמיהרו לזכות להתפלל עם מרן. לאחר התפילה, שני ילדי ישראל הנכנסים בבריתו של א"א, זוכים שיניחום על ברכי הסנדק הצדיק - אשרי להם. ומיד ברכת כהנים במניין, בצד.

ארוחת בוקר בבית המשגיח הג"ר מתתיהו סלומון שליט"א. לאחריה מרן מסתגר עמו כחצי שעה, ודנים בבעיות העיר וכו'. חזרה לבית ראש הישיבה, מנוחה וקבלת קהל, כאשר כל אחד מתקבל לשניות ספורות. העיקר לזכות למשהו.

שיעור כללי בישיבת לייקוואד בענין רוב, ובסוף השיעור אמר רבנו ספק בענין לולב בשתים, אח"כ שיחה

שלשה מלכים אין להם חלק לעולם הבא

יש משנה בסנהדרין (ריש פרק חלק) כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, ואח"כ כתוב ואלו שאין להם חלק לעולם הבא וכו' שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא, יש אנשים שהם היו מלכים ואיבדו את החלק לעולם הבא, ומי הם השלשה מלכים, ירבעם בן נבט, אחאב, ומנשה. ובדף ק"ב ב' מביאההגמ' מעשה נורא, רב אשי אוקי אשלשה מלכים, [ופרש"י שסיים פרק חלק עד שהגיע למשנה של ג' מלכים], אמר למחר נפתח בחברין, [מחר נדרוש בחבירינו שהיו תלמידי חכמים כמותינו ואין להם חלק לעולם הבא].

אתא מנשה איתחזי ליה בחלמיה, [בא מנשה בחלום לרב אשי], אמר חברך וחברי דאבוך קרית לן [וכי סבור אתה שנהי' חבירך וחבירי דאבוך-רש"י, זאת אומרת שבא בטענה האיך אתה קורא לי חבר? כאילו אתה דומה לי?], מהיכא בעית למישרא המוציא [תאמר לי מאיזה מקום צריך לבצוע את הפת כשמברכים המוציא לחם מן הארץ], אמר ליה לא ידענא, [רב אשי אומר לו בחלום! אני לא יודע], אמר ליה מהיכא דבעית למישרא המוציא לא גמירת, וחברך קרית לן, [מאיזה מקום בפת צריך לבצוע אתה לא יודע, ואתה קורא לי חבר? כאילו אתה דומה אלי?].

אמר ליה אגמריה לי ולמחר דרישנא ליה משמך בפירקא, [אדרבה תלמד אותי את הדין, ומחר בשיעור אני יזכיר את זה בשמך], אמר ליה מהיכא דקרים בישולא, ויש גורסין מהיכא דקדים בישולא, [והם שני פירושים מה שהוא ענה לו, אם מהמקום שנקרם פני הלחם או מהמקום שמקדים הלחם לאפות, והשאלה היא אם הכונה למעלה במקום שנקרם פניו או למטה במקום שמונח על השולים של התנור, ונחלקו בזה הפוסקים להלכה כמובא בשו"ע].

אמר ליה מאחר דחכימתו כולי האי מאי טעמא קא פלחיתו לעבודה זרה, [רב אשי שאל את מנשה מאחר שאתם כ"כ חכמים למה השתחויתם לעבודה זרה?] אמר ליה [מנשה לרב אשי] אי הות התם הות נקיטנא בשיפולי גלימא ורהטת אבתראי, [היית מגביה את שפת חלוקך כדי שיהי' קל לך לרוץ, והיית רץ אחרי לעבוד עבודה זרה], למחר אמר להו לרבנן נפתח ברבוותא [למחרת כשהתחיל לומר את השיעור הוא כבר לא אמר שנדבר מהחברים שלי, אלא "ברבותינו" כאילו מנשה הוא הרבי שלן].

מה המיוחד בהלכה זאת ודברי בגמ' קשה מאד להבין, ראשית הרי בלי שום ספק שרב אשי היה תלמיד חכם ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרו, רב אשי! האם צריך תלמיד חכם יותר גדול מרב אשי ובודאי שהיו שואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרו, א"כ בודאי יודע הכל! ומנין ידע מנשה לבחור בדיוק את ההלכה הזאת שרב אשי לא יודע, האם מן השמים גילו לו למנשה בנבואה תדע לך אתה יכול לבחון את רב אשי בהלכה הזאת בדיוק.

עוד צריך להבין הרי רב אשי אמר נפתח בחברין, רק שחשב שמנשה לא יותר גדול ממנו ובא מנשה ואמר לו שהוא גדול ממנו, א"כ רב אשי ידע שמנשה הוא תלמיד חכם ובכל זאת לא היה קשה לו האיך עבדו ע"ז, אלא הבין שאפי' שהוא תלמיד חכם שייך שיכשל בעבודה זרה, ולפתע אחרי שמנשה שאל אותו מהיכא בעית למישרא המוציא, ורב אשי לא ידע לענות, וראה שיש הבדל ביניהם בדין אחד שמנשה יודע יותר ממנו, לפתע התעורר לו הקושיא, מאחר דחכימתו כולי האי מאי טעמא קא פלחיתו לעבודה זרה? נמצא שזה שמנשה יודע כל התורה כולה, לא הי' קשה לו האיך עבד ע"ז, וא"כ מה קרה אחרי שנתחדש לו שמנשה יודע דין שהוא לא יודע, עד שהתעוררה לו הקושיא חכמיתו כולי האי מאי טעמא קא פלחיתו לעבודה זרה, מה נשתחדש לו עכשיו כל כך?

ויש להוסיף, הנה בדורותינו יכול להיות בחור בישיבה שהוא לא למדן מאד גדול, ולומד משנהה ברורה, ויודע את ההלכה שצריך לבצוע במקום דקדים בישולא או דקרים בישולא-לפי ב' הגירסאות, ויכול להיות למדן גדול שלא למד את המשנה ברורה הזה והוא לא יודע שיש כזה דין, האם זה שיודע את הדין הזה הוא כבר יותר למדן, הרי בסך הכל הוא למד את המשנה ברורה הזה והוא לא למד, האם זה כל כך מכריע, עד שרב אשי אומר כיון שהוא יודע את הדין הזה, סימן שהיו חכמים כל כך, וממילא הוא מתפלא האיך עבדתם עבודה זרה, מה זה קובע כ"כ.

וחוץ מזה הנה בגיטין (דף ו' ב') מביאה הגמ' שרב אביתר אמר הלכה מסוימת, ושאל רב יוסף מאן לימא לן דרב אביתר בר סמכא הוא, [פי' שראוי לסמוך עליו בדין שאומר], ועוד הא איהו דשלח לי' לרב יהודה בני אדם העולין משם לכאן הן קיימו בעצמן ויתנו את הילד בזונה והילדה מכרו ביין וישתו, [הוא כתב את הפסוק הזה] וכתב לי' בלא שרטוט, ואמר רבי יצחק ב' כותבין ג' אין כותבין, [מותר לכתוב שתי מלים בלי שרטוט ולא שלש], במתניתא תנא שלש כותבין ארבע אין כותבין, [והיות שהוא כתב את הפסוק הזה ועבר על הדין שאסור לכתוב בלי שרטוט, ממילא אינו בר סמכא, כך טען רב יוסף].

אמר ליה אביי אטו כל דלא ידע הא דרבי יצחק לאו גברא רבה הוא, [האם כל מי שלא יודע את הדין הזה של רב יצחק הוא כבר לא גברא רבא?], בשלמא מילתא דתליא בסברא לחיי, [בשלמא דבר שתלוי בסברא זה טענה, אבל] הא גמרא היא וגמרא לא שמיע ליה, [דין זה לא חדשוהו מסברא אלא בקבלה מרבותיהם, והוא לא קבל את הקבלה הזאת, וכשלא יודע דבר של קבלה, האם בגלל זה הוא כבר לא גברא רבא?!].

א"כ רואים מהגמ' שאם אחד לא יודע איזה הלכה שבקבלה לא נפרך שבשביל זה הוא לא גברא רבא, וא"כ מה רצה מנשה מרב אשי, האם זה דבר של סברא, וא"כ אם למנשה הי' בקבלה את הדין הזה ורב אשי לא ידע, האם בגלל זה רב אשי כבר לא כ"כ גדול ורק מנשה גדול, עד שהוא הוא כבר לא יכול להיות חבר שלו, וצריך לקרותו "רבותינו".

ובכלל צריך להבין מה רוצה מנשה בזה, האם הוא רוצה להתפאר, שהוא יודע איזה דין יותר מרב אשי, הרי רב אשי יכול לומר לו מה אתה רוצה ממני לך יש ראש גאוני, ולאחרים אין כזה ראש כמוך, האם בשביל זה הוא כבר מופרך עד שאי אפשר להיות גברא רבא?

דבר שאדם משתוקק אליו הוא משקיע בו מחשבה

ואפשר לומר כך, הנה בעצם מאי נפקא מינא מהיכן לבצוע את הלחם אם למטה או למעלה, ומבואר במ"ב שזה מכבוד הברכה לבצוע במקום חשוב, כי ברכה לא אומרים סתם על איזה דבר אלא צריך להיות על דבר חשוב, ולכן כשיש אפשרות לברך על דבר חשוב ועל דבר פחות חשוב צריך לברך על החשוב.

והרי כתוב בשו"ע (או"ח סעיף א') שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים וכו' כ"ש כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו, ולכן גם בחדרי חדרים צריך להתנהג כראוי לפני מלך מלכי המלכים, כך מביא הרמ"א.

והרי הכלל הוא שדבר שאדם רוצה מאד, הוא משתדל ומתעניין בזה האיך שיוכל לעשותו האופן הטוב ביותר, וכן כל דבר שאדם רוצה שזה נוגע אליו הוא הוא עושה הכל ומשקיע מחשבות האיך לעשותו באופן שיהי' מרוצה ביותר, א"כ כשיש לאדם אהבת ה' ומרגיש שויתי ה' לנגדי תמיד, בודאי הוא מבין שכשעושים דבר צריך לעשותו חשוב, וכשעושים ברכה צריך לעשותו באופן חשוב, ואם יעשה ברכה על דבר לא כ"כ חשוב במקום על דבר חשוב, זה סימן שהוא לא מרגיש כבוד שמים, כי אם הוא מרגיש כבוד שמים הוא צריך לדעת שהדבר הכי טוב עושים בשביל הקב"ה.

ואם רב אשי היה עונה למנשה כששאלו מנין בוצעים על המוציא, היה אומר לו יש לי באמת שאלה, עמלתי על זה ואינני יודע מה צריך לעשות, לא היה לו שום טענות אליו, כי עמלת על זה ורצית לקדש שם שמים, חפשת האיך לראות שיצא יותר כבוד שמים, רק שלא יכולת להכריע, בסדר, אבל רב אשי ענה לו לא ידענא! זאת אומרת שהוא לא חשב על זה, ואז היתה לו טענה אליו, כי בדור שלנו [של מנשה] התלמידי חכמים ידעו שדבר כזה שנוגע לכבוד שמים לא החרישו, אלא עמלו על זה לגעת האיך יצא כבוד שמים, וחפשו את כל העצות לראות האיך שיצא כבוד שמים.

ונמצא שלא בא אליו בטענה על שהוא לא יודע דין, זה לא טענה עליו, אבל למה לא חשב האיך להרבות כבוד שמים, ומזה הוא הוכיח לו שהם היו יותר גדולים.

והסכים לזה רב אשי שזה דבר גדול מאד, שאדם לא מחסיר שום מקום מלחשוב האיך שיצא מזה כבוד שמים, ובכל פעולה חושב האיך יצא מזה כבוד שמים, ובדור של מנשה משמע שכך היה, ואמר לו רב אשי אתה צודק, וא"כ אתה הרבי שלי, ולא הרבי שלו במה שלמד אותו את הדין, אלא לימד אותו שכיש נושא שנוגע לכבוד המקום צריך לחשוב בכל דבר שיצא מה שיותר כבוד שמים, ומי שלא נעצר לחשוב את זה, הוא קטן, ואתם קטנים מאתנו.

ולכן מתחילה לא היה קשה לרב האיך זה שהוא תלמיד חכם ועובד עבודה זרה, אבל מאחר דחכמיתו כולי האי, "מען האט אריין געטאן דעם גאנצן קאפ ווי זאל ארויס קומען כבוד שמים" השקיעו את כל הראש לחשוב האיך יצא כבוד שמים, האיך מגיע כזה דבר שתעבדו עבודה זרה? תלמיד חכם שעבד עבודה זרה יכול להיות, אבל להיות כל כך חזק בכבוד שמים שבכל פעולה מקיימים שויתי ה' לנגדי תמיד ומחפש עצות רק שיצא מה שיותר כבוד שמים, א"כ האיך פלחיתו לעבודה זרה... וענה לו מנשה מה שענה.

ובזמנינו אחד שלמד את השו"ע ועושה את זה אין ראי' שהוא אדם גדול רק שלמד את הדין ומקיימו, אבל בזמנם שלא הי' עדיין הלכה, ובכלל לא נתקן עדיין ברכות, כי מאה ברכות תקן דוד המלך או אולי כן היה, אבל הטענה לא היתה על מה שהוא ידע את הדין ורב אשי לא, רק שאנחנו יודעים שצריכים לחשוב! ולראות שבכל פעולה יצא כבוד שמים.

ובודאי אנחנו לא במדרגות כאלה, אנחנו רחוקים מאד... אבל לדעת צריך, ולכל הפחות כל אחד ישתדל מה שיותר לעשות שיצא כבוד שמים...

ואמנם אנחנו רחוקים מזה מאד, אבל הקב"ה יעזור שנגיע לכל הפחות למעין של מעין מזה, וזה יהי' הדבר הכי גדול, והקב"ה יעזור שנתרומם למדרגה שלכל הפחות נחשוב על כבוד שמים, ואז הקב"ה יעזור...

שיעור בהיכל הישיבה

ההתרגשות מגיעה לשיא חדש. יציאה לשיעור בישיבה בשעה 12:30, האולם מלא וגדוש. שקט מתוח. מרן נכנס ומתחיל את שיעורו בעניין רובא דליתא קמן במשך כ-20 דקות. לבסוף הפנה שאלה לציבור האם יש חסרון באתרוג שהחזיקוהו שניים. לאחר מכן עבר לשיחה על הוויכוח שהתקיים בין ר' אשי ומנשה (סנהדרין ק"ב ע"ב) כשבתחילה קרא לו רב אשי: 'חברינו' ולבסוף 'רבנו'... וסיים מרן בבכי ובדמעות במשך כמה רגעים על חובתו של כל אדם לחשוב ולהתבונן בחובה להרבות כבוד שמים בכל דבר ודבר, וכשעיני כולם דומעות סיים מרן: 'יה"ר שנתראה מהר בגאולה שלימה בא"י'.

כנס מתיבתות לייקוואד [מכתות ז'-שיעור א' ישיבה גדולה] באולם .

משם ממהרים לכנס מתיבתות (ישיב"ק) באולם ענק ודחוס באלפי בחורים צעירים. מרן נכנס, כשכל הציבור שר 'ימים על ימי מלך תוסיף...' מרן יושב על הבמה, כשראשי הישיבה מסביב. את פניו מקבל הג"ר דוד שוסטל שליט"א שמדבר בפני הבחורים על שתי נקודות: א. לאיזה כבוד התורה הם זוכים במעמד נשגב זה. ב. כמה שמחה והנאה יש ברגעים נעלים אלו לסבא הג"ר אהרן קוטלר ולבנו הג"ר שניאור זצוק"ל.

מרן נעמד ודיבר על חובת קבלת עול מלכות שמים, שהפסוק הראשון בתורה זה שורש האמונה, והמשנה הראשונה זה קבלת עול מלכות שמים.

כאשר מסתיים המעמד, סרים לבית העסקן הנודע ר' אליעזר טולדנו, שהוא זה שאירגן את כל המסע על הצד היותר טוב, ועל כך הוא זוכה להתברך הוא ובני ביתו מפי מרן.

בינוס מחנכים – שאלות ותשובות, בבית

חוזרים לאכסניה בבית הראש הישיבה לצהריים ולמנוחה, לאחמ"כ קבלת קהל קצרה, כשבשעה 6:00 מתכנסים בבית כל מנהלי ומפקחי המוסדות, לשמוע את דבר ה' מפי רבנו.

כמאתיים איש מצטופפים בסלון הבית. אני מקריב את המיקרופון למרן, ומרן מדבר בחרדת קודש על החינוך הטהור 'כי ידעתיו למען אשר יצוה', ציווי שנאמר לאברהם אבינו, ולכן מהגויים לא יצא כלום. מרן מציע להקים בי"ד מיוחד לענייני חינוך, וכן להפסיק בלימוד בספרי חול שכתבו הגויים, אלא לחבר ספרים משלנו. השאלות מתרבות והזמן מתארך, אך א"א להפסיק, כי זאת ישיבה שחיי נפש תלויים בה.

כנס כל בני העיר באולם

אסיפת בני העיר -

לקראת השעה 8:00 בערב שוב קבלת קהל קצרה, וב-8:30 יוצאים לאסיפה של כל בני העיר. שוב חוזר המחזה - משפחות על ילדיהם וטפם מגיעים לחזות בזיו קדשו.

בחוץ קור וגשם, והציבור צובא בהמוניו על האולם. הקהל העצום לא זז, אלא כולם כאיש אחד עומדים ומקשיבים למשגיח הג"ר מתתיהו שמדבר באידיש ובאנגלית על הזכיה הנוראה שיש בערב זה.

מרן חוזר ומדבר בפני הציבור, והפעם על המעשה המובא בגמרא (שבת ל"ג ע"ב) שרשב"י התפעל מאותו סבא שהכין הדסים לשבת, וביאר שההתפעלות היתה משום שרשב"י ראה בזה 'לב' להקב"ה, ומרן הרחיב עד כמה יהודי צריך להשתדל ולכוון שכל מעשה יהיה עם 'לב' ושבכל מעשה יהיה גם 'משהו קטן' לבורא יתברך שמו. לאחר מכן תפילת מעריב ולאחריה קבלת קהל עד 12:30 בלילה.

סיום כמה פעמים ש"ס ע"י תלמידי הישיבה [בבית] **- יום ו' ז' מרחשון מבחן משניות סדר מועד לילדי ת"ת** [בבית] **- סיום מסכתות יבמות גיטין** [שע"י דרשו] **בפרוזדור הישיבה**

תפילת וותיקין. שוב מתגודדים המונים מסביב לבית. משפחות, בחורים וזקנים עם נערים, אולי יזכו לקבל שלום. 'אשרי מי שנתן לו שלום...'

תפילה 'ברוב עם'. אלפים רבים. שוב ילד מישראל יזכה להיות נימול על ברכי מרן שישמש סנדק. לאחמ"כ עוברים על פניו באמירת שלום כמחצית השעה, ברכת כהנים. במקום נערך מעמד סיום הש"ס של חבורת אברכים, כשמרן מדבר על הדבר המיוחד שרק ברוחניות יש שמחה למשתתפים כמסיים המסכת. לאחר מכן יוצאים אל בית האכסניה כשאלפים מלווים את מרן בשירת 'ימים'. התארגנות מהירה ליציאה, המזוודות מועברות לאוטובוס הגדול המשמש כ"קראוון".

בדרך סרים לכנס ילדי החדרים של לייקווד. המנהל ר' נחמי' גוטליב מנחה, המשגיח הג"ר מתתיהו סלומון מדבר באנגלית ומסביר את גודל המעמד, ולאחר מכן מרן מדבר על כך שהעולם עומד על הבל פיהם של תשב"ר. תורה ורק תורה ותורה.

שח הרה"ג ר"א פ' שליט"א: בשנת תשסה בחשון כשמרן ביקר בלייקווד רצו למנוע שלא יבוא בשעת הסדר מחשש 'ביטול תורה' [אני לא מתייחס לטענה] ולפלא מרן יצא מהמטוס והגיע בדיוק בסוף הסדר ועשו לו כבוד גדול מאוד מאוד כל העיר עמדו בשני צידי הכביש וליוו את מרן לתוך הישיבה, נהוג בלייקווד כל אורח מחניף לישיבה, מרן כל כך נזהר גם וגם, הוא מיד דיבר בשבח רבי אהרן קוטלר זצ"ל והישיבה שהוא הקים...,

היה אז כנס למחנכים, הרה"ג ר' מנדל שלומוביץ שאל השאלות

מרן פתח בביקורת חריפה על לימודי חול שיש בזה גילוי עריות עבודה זרה ושפיכות דמים ואיך שזה חשוב לא ללמד את זה, ואז שאלו למרן שאלות רבות בחינוך ובהנהלת המוסדות, למשל שאלו אותו אם מותר למנהל להקשיב בסתר למה שוקרה בכיתה על ידי מכשירי האזנה, אני זוכר מרן דיבר על איך שאברהם אבינו לא היה יכול להיכנס לבית ספר האבא תרח האח נחור אח אחר הרן..., באמצע מישהו שאל את מרן על תחנת הרדיו החדש שנפתח אז בלייקווד והציע למרן להגיד שזה אסור בגלל שילד יכול לסובב את הכפתור לתחנה של גויים, כולם צעקו על השואל 'תשאל! אל תגיד מה שאתה רוצה שהפסק יצא!", מרן פנה לרה"י ולחש לו כמה דקות ואז הרהר וענה "צריכים לשאול את הרבנים, אם יש רבנים..."!

ביקור השלישי בישיבת ליקווד

בכ"א אייר תשס"ו הגיע שוב רבנו לישיבה, ודיבר על ענין חטא הירח וכו'. [נדפס בכאיל תערוג מועדים]

וסיים: ...ונדבר כמה מלים מה שנוגע למעשה. שמעתי שר"ל יש צרות בעיר. לא חסר לדאבונינו צרות בכלל ישראל. בבני ברק גם היה מעשה כזה, ודברו שיחזקו את הענין של שמירת שבת, חז"ל אומרים שלשבת יש כח גדול מאד.

והיות שכתוב ביערות דבש כי אדם שלא למד הלכות שבת לכל הפחות שתים ושלש פעמים לא שייך שלא יכשל בחילול שבת, "אפילו בדאורייתא" וכ"ש בדרבנן. למשל הענין של מלאכת "בורר" זה כ"כ קשה, ויכול להיות שאדם יכשל באיסור בורר ועובר מלאכה דאורייתא, ולא שם לב.

וזה בדאורייתא, ובדרבנן הרי יש הרבה מאד איסורים. ולמשל אמירה לעכו"ם שבות, אדם יודע שאפשר לעשות על ידי גוי, אך זה לא ככה לא כל דבר מותר, יש שולחן ערוך שלם מה מותר ומה אסור, זה לא פשוט. אבל כשלומד הלכות שבת, יודע מתי מותר ע"י גוי ואז משתמש בגוי, אבל לא כל דבר הותר ע"י עכו"ם, ואיסור דרבנן זה ג"כ לא פשוט, אמירה לעכו"ם שבות.

ממילא מוכרחים לראות שכל אחד ידע הלכות שבת, ואני חושב שהעיר תעשה תקנות לקבל שבת כראוי בזמן, "לכל הפחות חצי שעה" לפני השקיעה. וכן לראות אופנים האיך לעשות שילמדו הלכות שבת, כדי שידעו שלא כל דבר מותר, ואפילו מה שלא דאורייתא, אבל מדרבנן אסור. ולמשל מוקצה, זה דבר קשה כל כך, אם אחד רוצה לשמור שבת בלי להיכשל באיסור מוקצה, הוא צריך לדעת את השולחן ערוך והמשנה ברורה שמסביר טוב את כל הענינים עד כמה שידו מגעת.

עכ"פ זכות גדול יהיה אם יראו לחזק את הענין של שמירת שבת, ולימוד הלכות שבת.

עוד דבר יש מה שכבר דברו פעם, שיש הרבה מקומות שלומדים בספרי לימוד מה שגויים עשו. וזה בודאי שללמוד בספרים שעשו גויים זה לא דבר טוב.

הנה הגמ' אומרת בבבא מציעא גדולים מעשי חייא, שהיה צד צבאים והיה מפשיט העור וכותב ע"ז חומשים, והיה לומד עם ילדים, עם זה בראשית ועם השני שמות וכן ויקרא וכו'. ולמה היה צריך לעשות את הכל לבד, לצוד צבי ולהפשיט את עורו, האם זה עבודה בשביל רבי חייא, היה יכול לקנות מן המוכן?

אומר הגאון כך, שאם רוצים שילד יגדל תלמיד חכם, צריך שכל מה שעושים בשביל זה יהי' בתכלית הקדושה, בתכלית הטהרה, ואם יש משהו לא חלק, זה כבר לא טוב. ולמשל אם יקח כסף בהלואה בריבית, הרי זה עבירה, יוצא שהלימוד עם הילדים הי' ע"י עבירה, ואם זה בא ע"י עבירה אין ברכה, ואין בזה הצלחה, והילד לא יכול כבר לגדול צדיק גדול מאד, למה, כי זה בא ע"י עבירה. לכן עשה רבי חייא את הכל לבד, כדי שידע שלא היה בזה שום עבירה. הוא צד צבי, והוא כתב, ולמד עם הילדים, הכל הוא עשה, ובזבז על זה כ"כ הרבה זמן, למה, כי רצה שהילדים יגדלו צדיקים אמיתיים, תלמידי חכמים אמיתיים.

ובאבן שלמה מציין לזה את הספורנו, שכותב כי המשכן הואיל ונעשה ע"י יהודים, לכן כתוב עצי שטים עומדים, שעומדים עד היום, אמנם כתוב טבעו בארץ שעריה, אבל הם נמצאים. למה כי זה נעשה הכל רק ע"י יהודים בלי שום תערובת גויים, והיהודים עשו עם כונה רצויה שרצו שיהיה בית המקדש, ונשמות יהודיות הכניסו את כל לבם בבית המקדש, ממילא זה עצי שטים עומדים. משא"כ אצל שלמה המלך בבית המקדש שהיה מעורב חירם, ששלח עצים, אע"פ שזה היה כשר, אבל זה בא ע"י גוי, ואם זה נעשה ע"י גוי כבר לא יכול להיות קדושה, ממילא באמת הקרשים בבית המקדש נשרפו.

ממילא צריך לדעת שכל מה שמעורב בזה אומות העולם, כמה טוב שזה יהיה אבל זה אומות העולם! ולא יכול להיות המדרגה הגדולה.

ונמצינו למדים מהגאון "כי ללמד יידישע קינדער (ילדי ישראל) תורה, שיגדלו תלמידי חכמים זה כמו לבנות בית המקדש" וכמו שלבנות בית המקדש צריך להיות בתכלית הטהרה, אחרת זה לא מה שצריך להיות, ובודאי זה היה בית המקדש, ח"ו לומר שפסול, אבל היה חסר בזה משהו, ואותו הדבר לגדל ילדי ישראל. ולכן עבד רבי חייא עד כדי כך שלקח הרבה מזמנו, שבאותו הזמן שמתעסק עם כל זה היה יכול ללמוד חצי ש"ס ואפילו את כל הש"ס, הכל כדאי כדי לגדל ילדים תלמידי חכמים, רואים עד כמה רחוק שזה, וצריך להיות מאד זהירים בזה.

ודרך אגב נוסיף דבר מה שכדאי לדעת, הגמ' אומרת בכתובות (דף ק"ג ע"ב) שרבי קודם פטירתו מינה את רבי חנינא בר חמא לראש ישיבה, שואלת הגמ' למה לא מינה את רבי חייא, הרי רבי חייא התלמיד הכי טוב שלו, ומתרצת הגמ' לפי פי' אחד, רבי חייא עסוק במצות הוי ורבי סבר לא אפגריה, (פי' לא אבטליי ממצות), ומביאה הגמ' את כל מה שהיה עושה עם לימוד הילדים, זאת אומרת בגלל שרבי חייא עוסק עם הילדים שילמדו תורה, לא רצה רבי לבטלו מזה.

רואים כאן דבר נורא! הרי הישיבה הכי גדולה שהיתה אז בכלל ישראל, זו היתה הישיבה של רבי, זאת אומרת שרבי היה הראש ישיבה הכי גדול, כל התנאים היו תלמידים של רבי. ויותר מזה כתוב שאליהו הנביא היה בא כל יום לשמוע את השיעור של רבי,ויום אחד הוא לא הגיע כמבואר כל המעשה בבבא מציעא, אליהו הנביא על אף שהיה ממקבלי התורה כמבואר ברמב"ם, בכל זאת הוא בא לשיעור של רבי. ושיעור כזה של כל כלל ישראל, לא רצה רבי לקחת את רבי חייא להיות ראש ישיבה, כדי שלא להפריע לו במה שעושה עם הילדים, ואמר לא אפגריה ממצות, ממש מבהיל!

נתאר לנו היום יגידו היום לאדם או שתהי' ראש ישיבה בישיבה הכי גדולה שיש בעולם, או שתלמד עם ילדים, תתפוש צבאים ותפשיט את עורם וכו', מוראדיג, נורא לשמוע מה שרבי אמר שזה יותר חשוב...

עוד דבר דברו פעם, שהיה דבר טוב מאד אם היה אפשר להקים בית דין לקבוע איזה ילדים להוציא, ולא שיזרקו סתם ילדים, כי צריך לדעת שזה דיני נפשות.

וכל אלו הדברים אמנם אינני ראוי לומר לכם מוסר, שאתם יכולים לומר טול קורה מבין עיניך, והאחד בא לגור וישפוט שפוט... אך בכל זאת היה דבר גדול מאד אם אפשר לעשות שינוי.

העיקר שהקב"ה יעזור לעיר הזאת, שבאמריקה בפרט יש בה הכי הרבה בני תורה, וכ"כ הרבה תלמידי חכמים כן ירבו, הקב"ה יעזור שכולם יעלו ויתעלו, וכל הילדים יגדלו להיות תלמידי חכמים ויראי שמים, ד' יעזור עד שנזכה למלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים, ונזכה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן סלה.

מספר הרה"ג רא"פ: בתשסו מרן הגיע בקיץ אחרי לג בעומר ביום שישי בבוקר, לפני כמה שבועות קרה מקרה נורא על חטיפת נערה, ובפורים שלפני זה קרה סיפור של אברך שהתפלל ותיקים בפורים והתמוטט אחר ותיקין שנשאר ללמוד והציבור הרגיל אחזו בחזרת הש"ץ והצלה הגיעו והיה נורא ומיד אחרי חזרת הש"ץ אמרו הרבה תהילים במקום קריאת התורה ומגילה ואחרי 40 דקות החזירו לו הדופק אבל הוא שכח לגמרי מי הוא מה שמו איפה הוא גר מי זאת אשתו וככה זה עד היום, מרן היה בבית מלון התקשרתי להרבנית לוינשטיין שאלתי מה המספר של בעלה שאלתי מותר לבקש ממנו והיא השיבה לבקש תמיד אפשר התקשרתי להרב לוינשטיין וסיפרתי לו כל הסיפור עם החטיפה, העסקנים אירגנו למרן שיצא להכביש הראשי לא במספר 98 אלא במספר 89 שם הוא עשה תחנה ליד המכבי אש החדש, ונפגש עם האברך הזה ששכח את כל הזכרון שלו וגם עם הנערה שנחטפה, ועם עוד כמה אלמנות וכדומה, ואז מרן הגיע לישיבה ואמר על הצרות שיש בלייקווד להציע להקדים לא לעשות מלאכה חצי שעה לפני שבת.

והציבור באמת התחילו להיזהר להקדים לא לעשות לפני שבת פעם היה רגיל תנועה ברחוב ואנשים במקווה עד רבע שעה ו 10 דקות לפני שקיעה אני זוכר אחרי 10 דקות לפני שקיעה היה נדיר במקווה [אני גרתי ממש סמוך] וגם ברחוב כבר לא אבל אחרי הביקור של מרן זה התקבל וכבר 40 דקות או חצי שעה יש כבר ירידה משמעותית מאוד אנשים כבר מוכנים לשבת לא נוסעים וגם לא מצוי כל כך למצוא מי שהולך לטבול רק בודדים.

ביקור הרביעי בליקווד

בח' אלול תש"ע הגיע רבנו לעיר שם קבלו את פניו אלפי תושבי העיר. לאחר מכאן נערך כינוס לילדי התתי"ם שם אמר להם שבדורינו על המח־נכים וההרים מוטל להתמודד עם בעיות הרחוב הקלוקל וזה אפשר רק ע"י לימוד התורה בהתמדה.

לאחר מכאן נשא רבנו דברים בהיכל הישיבה, ועמד בהרחבה על חשיות לימוד התורה ועל כך שרק עי"ז אפשר להתקרב להקב"ה.

כשמרן הכין הדרשה הוא רצה לדבר על שמש בגבעון דום, אבל הוא אמר שמכיון שבאייר תשסו הוא דיבר על לכי ומיעטי את עצמך אז הוא חשש שיאמרו עלו "וואס וויל ער שוין מיט די מערכת השמים"

ולכן מרן מסר שיחה אחרת על המים התחתונים והמים העליונים.

בחצות הלילה שלפני הדרשה בלייקווד הרב שניידר קם כי שמע את מרן מחפש משהו, מה יש? הוא שאל

מרן אמר שרוצה לחזור על הדרשה

אז שעתיים הכינו את הדרשה ולא היו להם ספרים כי מרן היה בבית הקטן הישן במגרש שמאחורה בנה שמעון גליק את הבית החדש שלו

ואל אף שהוא הכין השיחה כבר בארץ ישראל רק בלילה לפני הוא עבר על זה שוב, הוא עבר על כל פסוק ושאל מה כתוב לפני זה בענין .

וכך אמר בשיחה לילדים: ילדי ישראל היקרים תדעו שהקב"ה ברא את העולם עם ד' סוגי דברים, דומם חי צומח ומדבר, הצדרגה הגדולה זה מדבר והעיקר מה שהמדבר עם הבנה אבל זה הכל באינו ישראל, אמנם בישראל נוסף גם נשמה שהיתה מתחת כסא הכבוד, ואתם ידי ישראל תדעו שאתם כולכם נולדתם עם נשמת ישראל, כל אחד מכל יכול להיות עובד ה' ות"ח וצדיק, והקב"ה יעזור שכל אחד יזכה להיות בריא ושלם, להיות צדיקים ת"ח ויר"ש ולהיות נחת ממכם, וכולם ישועו ויזכו בכט"ס וכוח"ט. (ימלא פי תהלתך עניני ציבור עמ' קב)

כשפגש את נכד של ר שמעון גליק הוא קרא לו נו יש לך כבר תשובה לשאלה ששאלתי לך מה הפשט עכו חציו בפנים וחציו בחוץ שאתה לומד גיטין איך זה היה גמרו את המלחמה באמצע העיר כביש זה כן כביש זה לא?

מרן גם שאל איך זה שמעון בן שטח קידש שלש מאות נשים בשני בצורת להאכילן כרשיני תרומה הרי אם זו שנת בצורת ואין תבואה מאיפה יש תרומה?

מנהטן

בחודש אייר תשנ"ח עבר רבנו בעיר בכולל של הרב שמעון גליק ומסר שם שיחה.

מאנסי

בחודש אייר תשנ"ח מסר רבנו שיחה בעיר מתוך שיחה

בכינוס במונסי דיבר באריכות על ענין הבן יקיר לי אפרים [הובא בגליון פר' מקץ תשע"ה]

וסיים ונמצא דבזמנינו שידוע לכל אחד האיך שהדורות מתמעטים, והעולם הזה משתכלל יותר ויותר, ונעשה יותר מעובד, נורא ואיום! צריך לדעת כי העולם הזה הוא פיתוי גדול, ויכול מאוד לגרור את האדם אחרי זה, עד שנופל, ח"ו, ומוכרחים לעשות חיזוקים!

ואיזה חיזוקים צריך לעשות, כבר לימד אותנו יוסף הצדיק, דצריך לידע תמיד ב' דברים, אחד, להרגיש שלמרות הכל, זה רק אפר, [אפרים כדרשת חז"ל] ולא יהא נראה בעינינו שיש בזה משהו, אלא רק עפר ואפר, ושנית להיות מוכנים בשביל "יידישקייט" לעשות הכל, אפי' מסירות נפש, כמו שיצחק אבינו היה מוכן להישחט בשביל שמו יתברך. (וראה בס' ימלא פי תהלתך עניני ציבור עמ' רט)

מתוך כינוס למען לב לאחים

כפי שהזכירו כבר, ב"ה הבני תורה כאן מוסרים את נפשם בשביל התורה, וכל אחד אם היה רוצה היה יכול לוותר על חיים של עוה"ב, והיה לו מצב יותר קל בעניני עוה"ז, ואעפ"כ מוסרים נפשם לתורה, כי יודעים שכל העוה"ז אינו אלא "אפר", והעיקר הוא תורה, ויגיעת התורה! ובכח זה צריך להגיע שיוכלו להציל ילדי ישראל, שיזכו להכנס תחת כנפי השכינה.

ויעזור ה' שכל אחד מאתנו יעזור בזה להציל ולקיים לא תעמוד על דם רעך, כי גדול המחטיאו יותר מן ההורגו,

וזו ההצלה הגדולה ביותר מה ששייך - להציל ילדי ישראל!

ודברי רבנו בכינוס לנדיבים למען הקרן ראה בס' ימלא פי תהלתך עניני ציבור עמ' קמג

בנסיעה השניה - מאנסי

יוצאים לכיוון מאנסי לביתו של ר' שמעון גליק. בדרך נכנסים לאדמו"ר מסקווער שמתאונן על אי-זכייתם שמרן ידבר בישיבה בפני הבחורים. לאחר ד"ת קצרים נפרדים ומגיעים לביתו של ר' שמעון. לאחר התארגנות קצרה יוצאים לבית אדמו"ר מויז'ניץ, שם מתגודד קהל רב שנדחק ונדחס עד לב השמים כדי לזכות לקבל ברכה. החסידים עוברים בשורה ומתברכים.

חוזרים לביתו של ר' שמעון. השמועה פשטה חיש מהרה ומאות אנשים זורמים אל הבית כדי לקבל ברכה, עצה ותושיה.

שבת במאנסי

הדלקת נרות. תפילת מנחה בבית ר' שמעון, הסלון הענק, כגודל הדירה כולה, מלא באנשים העומדים צפופים ומשתחווים רווחים. בחור ניגש אחרי התפילה בהתרגשות ואומר לפי תומו: הרגשנו ב'נעילה'.

מרן סועד בבית שהוכן לו. ואילו שאר המלווים סועדים את סעודת שבת בבית ר' שמעון, בשירה ובד"ת. לפתע מרן עומד בדלת, כולם קפצו ממקומם וחרדו לכבודו, וכשראש הישיבה הרגיש שמפריע לא רצה לשבת, אמר 'גוט שבת' וחזר לדירתו.

סיימנו סעודת שבת הלכנו לישון, ובשעה 3:30 אני שומע את מרן מנגן ניגון ושר תוך כדי הלימוד. איך אפשר להמשיך ולישון?...

שבת קודש, ח' מר חשון - וביום השבת

קמנו לותיקין חשבנו שבוודאי עכשיו לא יהיה צפוף, כי מי יקום בשעה כ"כ מוקדמת, אך כשנכנסנו לדירה, הכל היה כבר מלא וגדוש ללא אפשרות להכניס סיכה...

תפילה בהתרוממות רוח ובהשתפכות הנפש כביה"כ. לאחר מוסף הקהל עוברים במשך כחצי שעה לאמירת 'גוט שבת'. חוזרים לדירה לסעודת שבת כיד המלך. הר"ר ישראל פרידמן מתכבד באמירת ד"ת, ובדבריו הוא עומד על כך שלכל אחד יש את החלק שלו בעבודת ה', ומברך את הבעה"ב בחלקו הגדול במסע. לאחר מכן זמירות שבת וברכהמ"ז.

שיעור בחומש

בשעות אחה"צ מרן מוסר שיעור בחומש-רש"י, כשהמון עם צובאים על הדלתות לשמוע את דבר ה'. בקול חלש ושקט מתחיל מרן: "לך לך מארצך ממולדתך ומבית אביך". מדוע שלושה דברים, והרי זה היינו הך. אלא משום שהקב"ה בטובו חפץ לתת עוד שכר ועוד שכר. והמשיך ראש הישיבה בדברי מוסר וכיבושין- כמה יהודי צריך לייקר ולהחשיב את המצוות כי זה כל האדם. ועוד נקודה: "ואברכה מברכך" זה מיוחד לאברהם אבינו, אבל לאחר מתן תורה - דרך התורה אפשר לברך את כל מה ששייך.

סעודה שלישית

בשעה 5:00 התקיימה תפילת מנחה ברוב עם, ושוב הקהל עובר לאמירת 'גוט שבת' כשמיד אח"כ סעודה שלישית ברוב עם, בשירה וכו', כשמרן מצטרף לסעודה בשירת 'ידיד נפש' בהשתפכות הנפש. 'לולא תורתך', 'רחם בחסדך'. לפתע מבקש מרן מהג"ר ברוך שפירא לדבר. ר' ברוך מדבר על האמונה שכל אדם צריך לקחת אתו בכל פרט ממהלכי חייו. שרנו שוב, ומרן ביקש שאני אדבר. דיברתי על כך שמעגל השנה דומה למכונית שצריכה מדי פעם

בנזין, וכל חצי שנה יש להכניסה למוסך. כך שבת זה הבנזין, והמועדים זה המוסך שבו היהודי מקבל חיזוק תקופתי. כאשר היהודי ראה את כל הניסים בביהמ"ק, הוא חוזר לביתו מלא וגדוש אמונה ובטחון. כך אנחנו בני החבורה, צריכים להתעורר ולקחת את הימים האלה לחיזוק, כי אל"כ התביעה תהיה גדולה. ב"ה, כשגמרתי ראש הישיבה אמר לי: 'טוב מאוד דברת'.

מוצאי שבת

מעריב וקידוש לבנה. קבוצת בחורים מבוסטון שהגיעו במיוחד למאנסי, מרחק של ארבע שעות נסיעה, נכנסו למרן שדיבר עמהם על חשיבות לימוד התורה ועל כך שאין לאדם מה לחפש בעולם הזה חוץ מלהתענג על ה' בתורה ועמל התורה, וכל אחד יכול לחולל מהפך כאברהם אבינו, בין אם זה הוא לעצמו, למשפחתו או לסביבה.

כינוס לבני העיר

בשעה 9:30 יצאנו לכנס במאנסי בהשתתפות אלפי איש שגדשו את האולם הגדול. בהתחלה דיבר הג"ר דן אונגרישר, ר"י בימ"ד עליון, ולאחמ"כ דיבר ראש ישיבת זכרון משה על חשיבות המעמד ומסי"נ של מרן ראש הישיבה.

הס הושלך באולם ומרן נשא דברים קצרים, שרק ע"י תורה יש המשך וקיום לכלל ישראל בכלל, וליהדות אמריקה בפרט.

חזרנו הביתה ושם התקיימה קבלת קהל עד ל-12:00 כשלאחר מכן הר' דוד בודנר והר' קלאצקי יושבים עם מרן לדיון עמוק ומיוחד על אופני חלוקת קרן 'יד אברהם'.

ב-1:00 בלילה ישבנו למלווה מלכה בביתו של ר' שמעון, וב-2:00 הלכנו לישון.

יום שישי, י"ד מר חשון

מתעוררים לוותיקין, מנין קטן לברכת כהנים, ארוחת בוקר. וראש הישיבה נשכב לנוח.

בחצר ביתו של ר' שמעון מוקם אהל מיוחד לתפילות השבת, ובו מקום ל-500 איש. האוהל מרשים מאד. אנו מתפלאים, וכי יבואו 500 איש? אבל עם ר' שמעון לא מתווכחים, רצונו של אדם זהו כבודו. לאט לאט האוהל מקבל צורה, מוקם גשר מיוחד המוביל מחדרו של מרן הנמצא בחצר עד לאהל, וכן גשר נוסף מהאוהל לבית הגדול של ר' שמעון שבו נסעד.

אנו שבים ומתפלאים באזני ר' שמעון, האם אתה חושב שיבואו כל כך הרבה אנשים? ור' שמעון בשלו: אתם תראו כמה יהיה מלא. נו נו...

המשך שיחה בתוכנית המסע עם ר' שמעון שמנסה לשכנע אותנו שראש הישיבה ישאר עוד שבת, כדי לפצות את החסרים מיום אשפוזו של מרן, אך אנו לא מוכנים לשמוע מזה, כי כל אחד ואחד רוצה למהר ולחזור לביתו החם. נכנסים לראש הישיבה לשאול, וראש הישיבה אומר: לי אין בעי' להישאר, אין לי אישה, משפחה, אתם תחזרו ואני יכול להישאר לבד... עניתי: ראש הישיבה, נפשנו קשורה בנפשך, באשר תלך נלך. נתאמץ עוד קצת ונקצץ דברים ונספיק כמה שיותר. וראש הישיבה פוסק - בסדר, נחזור עד שבת עם קיצוצים העיקר שהיו מרוצים.

שבת במאנסי

יוצאים לכיוון "מאנסי", ממהרים כי עוד מעט שבת, והנה האוהל בחצר הבית קרם עור וגידים, מוקם להפליא כשר' שמעון מנצח על המלאכה. מתכוננים לשבת. צפצוף, ראש הישיבה מדליק נרות ומוציא את כולנו [אפילו שלא צריך] ויורדים לתפילת מנחה.

כמאתיים איש כבר מחכים, ומרן נכנס אל האוהל לתפילת מנחה. לקבלת שבת ניגש ר' אליעזר סורוצקין כשמיד אח"כ מכריזים על שיעור בהל' שבת הרב מ.י. שניידר שליט"א, כשר' שמעון מסביר שהוא חברותא של ראש הישיבה.

לאחר תפילת ערבית עוברים מאות אנשים לאמירת גוט-שבת, שלום עליכם וכו'. בבית ר"ש מוכן שולחן ערוך להפליא כיד ה' הטובה עליו ועל משפחתו, קידוש סעודת שבת וזמירות, כולם עייפים ומסיימים מהר. יש שהולכים קצת לטייל לשאוף אויר צח, מתפעלים מהעצים המכוסים בעלי השלכת בצבעים מיוחדים, אשר בתוך שבוע ינשרו כולם. ממש פלאי הבריאה.

שבת קודש, ט"ו מר חשון תפילה ברב עם

קימה בנץ. כשמתקרבים לאוהל ממש אין מקום. דחוס וצפוף. יותר משש מאות איש משתתפים בתפילה עם עז"נ גדולה. ישראל קדושים. אנשים הלכו ברגל במשך שעה ויותר, כדי לזכות להתפלל עם הצדיק.

שיעור בחומש

קמים ומתכוננים לשיעור מרן בחומש-רש"י. השיעור מתקיים בשעה 4:15 לקבוצה מצומצמת, כדי שיוכלו לשמוע בלי רמקול. פרשת וירא עם רש"י. כל רש"י מקבל משמעות אחרת. שיעור נפלא מעניין ומרתק.

סעודה שלישית

בשעה 4:45 מנחה. ר' שעיה עובר לפני התיבה בקולו הערב. לאחר התפילה מתקיימת סעודה שלישית. שלוש מאות איש מסובים ונהנים בצוותא, זמירות יפות, שירי רגש. נחנו אכלנו ביחד עם מרן בדירה, וכעבור 20 דקות נכנס מרן לאוהל שבו אכלו כולם, ומיד החלו לשורר "ידיד נפש אב הרחמן". אי אי ידיד של נפש נשמה ורוח. אב הרחמן תרחם עליו. אמן.

אני בדברי הקדמה קצרים מזכיר את יום היארצייט של מרנא החזו"א, ומבקש מהר' קלאצקי, מרבני המקום, לדבר. הרב קלצקי מדבר יפה על מטרת הביקור ועל הצורך התמידי להתחזק, ומסיים "אבינו האב הרחמן המרחם רחם עלינו ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד"...

מתחילים לשיר "אבינו אב הרחמן"... ומרן מתנדנד מעט, סימן יפה לשיר. ושוב חוזרים "אבינו האב הרחמן רחם עלינו" אכי"ר.

ושוב בדברים קצרים, אני מעלה את זכרו של מרן הגרא"מ שך זצ"ל, ומבקש מהרב וקסמן לדבר. הרב וקסמן נעמד ומדבר דברים כדורבנות היוצאים מלב טהור, על חיזוק אמיתי שצריך לקחת מהביקור של מרן, ומסיים בבכי תמרורים שראש הישיבה יזכיר לטובה את מאנסי, כי רבו הצרות בה עד בלי די, רח"ל.

כינוס מחנכים

שיר המעלות, ברכהמ"ז, מעריב והבדלה. ר' שמעון מבקש מהציבור לצאת מהאוהל מהר, כי צריך להכין את המקום לכנס מחנכים בראשות מרן.

קרוב לשעה 8:30 התאספו כל מחנכי מאנסי, ליטאים וחסידים, לשמוע ולחוש את "המחנך" הגדול של כלל ישראל. מרן נכנס, והחל ערב מרתק של שאלות ותשובות נוקבות בענייני חינוך כשמרן עונה בבהירות תשובות נפלאות.

א. שאלה: האם כדאי להפריד ולחלק כיתות לפי רמה או לא.

תשובה: כל כתה שיעשו ויחלקו - אפילו ל-3 ילדים ימצאו 3 רמות, אין מושג שכולם יהיו שווים.

ב. שאלה: האם יש רשות להוציא ילדים מהמוסד בגלל חוצפה ונבול פה.

תשובה : נבול פה זה בעיה ואם זה קלקול שמקלקל אחרים אין ברירה. חוצפה, אני לא מכיר חוצפה, ילד לא רוצה להתחצף אלא הוא רוצה לרצות את רבותיו והוריו, בד"כ זה מתחיל שהילד עשה משהו לא טוב, והרב העיר לו יותר מדי והילד נפגע, ומשום כך הוא פוגע וחוזר חלילה, ואין לדבר סוף. צריך לבדוק סיבה ללחץ שזה הגורם לכל הירידה. כל ירידה של ילד בד"כ תלוי בסיבה שראוי לבודקה.

לגבי זריקת ילדים וודאי שהמנהל לא יכול להחליט לבד, אלא צריך ועדת חינוך עם ועדת רבנים מעליו כמו שהצענו בעוד מקומות.

ג. שאלה: בחורים חלשים שלא מבינים, עד כמה המוסד אחראי עליהם.

תשובה: למדנו במשנה לגבי קניין בהמה הכישה - נתחייב בה. דהיינו שקונה ונעשה חייב בכל הדברים. כמו"כ להבדיל, מוסד שקיבל ילד לא יכול לזרוק אותו, אלא צריך לטפל בו כמה שיותר.

ד. שאלה: האם לקבל ילדים רק מבתים טובים.

תשובה: אני אשאל אתכם - האם את אברהם אבינו היו מקבלים עם אבא כמו תרח?... האם את רבקה היו מקבלים עם אבא כמו בתואל ואח כמו לבן? וודאי שלא נו... הלוואי, וכולנו היינו משהו שבמשהו אז איך אפשר לדחות בתים טובים, אפילו שזה לא כולו תורה. העיקר לבדוק את הילד, ואם ההורים לא מתאימים צריך לפנות לועדת חינוך כמו שהצענו.

ה. שאלה: אברך שרוצה להישאר בלימוד ובשביל זה אשתו צריכה לעבוד במשרה מכובדת בין גברים שאין חשש לבעיה.

ותוך כדי שאלה אמר ראש הישיבה מיד: וודאי שיש בעיה!

השואל חשב שראש הישיבה לא מבין כ"כ, ומדגיש שמדובר שאין בעיה. וראש הישיבה עונה לו בחוזק רב: יהיה בעיות וח"ו לעבוד במשרדים של גברים.

והמשיך מרן - כולם כ"כ מודאגים איך נחיה, ממה נתקיים, ושוכחים שהעיקר צריך לדאוג לעוה"ב להכין צידה. לא ראינו שהגבירים למדו מקצוע ויצאו גבירים, הכל מן השמים. למטה בקבר לא משנה ואין כל הבדל בין מי שאכל כל ימיו בשר שמן למי שאכל לחם. הגר"א אומר שיש מצוות שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז, זה לאנשים פשוטים אבל צדיקים גם את הפירות מבקשים לעוה"ב. וסיים: אתם המחנכים צדיקים ותחשבו על השכר הגדול בעוה"ב.

ו. שאלה: איך מכניסים בילד טעם בתפילה.

תשובה: גם בזה תלוי הרבה הרבה הדוגמא האישית. איך שהילדים רואים את האבא או את הרב'ה מתפלל - כך הם מתפללים, כמה שלרב'ה יש יותר יראת שמים כך זה נכנס בלב הילדים. ידוע המשל שהגר"א אמר לדובנר להוציא מים מכוס ניתן רק ע"י שמתמלא עד גדותיו ויותר נשפך החוצה, כך רק מי שמלא מלא ביראת שמים, מה שמוציא החוצה לאחרים יכול להשפיע.

וסיים מרן שכל מלמד צריך ללמוד מוסר בכל יום כדי שיושפע ביראת שמים וכך יוכל להשפיע על תלמידיו.

משאלה לשאלה המחזה מפעים ונראה על פני המחנכים את קורת רוחם מהתשובות הקולעות והמדודות, ורואים איך בכל תשובה הם מהנהנים בראשם לאות הסכמה כמה צודקים דברי מרן והשמחה על פניהם שזוכים לשעה כזאת של שאל אביך... זקניך ויאמרו לך...

שו"ת במונסי

■ **מהם הקריטריונים לזריקת ילד מהמוסד הלימודי? ומי מחליט?**

תשובה: כאמור, אלו הם דיני נפשות, שאם אפשר לדונם יחידי. אי אפשר לזרוק בקלות. שמעתי אודות אחד מגדולי הדור שעבר, שכאשר למד בישיבה, ראש הישיבה, אחד מגדולי ראשי הישיבות בעצמו, לא היה מרוצה ממנו ולכן לא רצה שישאר בישיבה. לימים, כשראה מה יצא מאותו בחור, הודה בטעותו. רואים שאפשר לטעות וזו עלולה להיות טעות גורלית, שעלולה

להפסיד את גדול הדור הבא. מרן החפץ חיים מעולם לא הוציא תלמיד. נכון, לעתים יש הכרח, אבל חייבים לדעת שאלו דיני נפשות ולפעול בהתאם. צריך לשם כך ועדה שתכריע, לא לדון יחידי.

■ **האם מותר לשלוח אשה לעבודה במקום שפרנסתו גבוהה יותר, אך הסביבה אינה כל כך טובה?**

תשובה: אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך. לאשה אסור בשום פנים לעבוד במקום שאינו ראוי דיו.

■ **אבל אם מדובר באשה חזקה ויר"ש שלא תרד?**

היא כן תרד! היא איננה מלאך!

■ **כיצד מתמודדים עם ילד חוצפן?**

תשובה: בוודאי שצריך להעמיד ילד על מקומו. אולם המחנך בינו לבין עצמו, צריך לראות אם מדובר בחוצפה אמיתית. ילד אינו רוצה להתחצף. כל ילד הוא מטבעו טוב. לפעמים הוא דורש תשומת לב באופן כזה. המלמד חייב לבדוק את עצמו אם הוא אינו מגיב כך כי הוא נפגע, ואת כבוד עצמו הוא דורש. לכן כל מחנך חייב ללמוד מוסר!

■ **כיצד לפעול, כשיש לחץ מההורים ללמד למודי חול וזאת מתוך דאגה לעתידם הכלכלי של ילדיהם?**

תשובה: אם ההורים רוצים, שיעזרו הם לעצמם. בתי החינוך שלנו צריכים להיות על טהרת הקודש ואין לעזור להם בכך. בכלל, זו טעות בידי ההורים. פרנסה באה מהקב"ה, לא מהלמודים. נדמה לי כי דוקא הגבירים הגדולים, לא ידעו דבר!

■ **עד כמה חייב המוסד לשכנע את מסיימיו, שלא ללכת ללמוד למודי חול?**

תשובה: בראש ובראשונה כל אחד חייב למסור את עצמו רק ללמודי התורה הקדושה, ללא תערובת. אבל כאן יש ענין נוסף. הרי אין אוניברסיטה דתית וטוב מאוד שאין! לכן, בנוסף לחובה האמיתית, באוניברסיטה הרי מלמדים אפיקורסות ואי אפשר להמנע מכך. אסור ללמוד אפיקורסות. זה אפילו לא חשוב אם יושפע מכך אם לאו. פשוט אסור ללמוד את זה ואסור להיות שם - גם בלי להתחשב בתוצאה!

שאלו מתי מותר למלמד לצאת לשמחה משפחתית, זה היה במונסי במוצאי שבת היה כנס למחנכים מרן שאל איך אומרים ממשלה אמרו גוברנמנט, מרן אמר "שיחשבו כאילו הוא עובד בגוברנמנט"

מרן שאל מתי מתחילים גמרא אמרו לו בגיל עשר מרן אמר זה בסדר לא טוב מוקדם

מלוה מלכה- כאשר נגמר הכנס יוצאים אל ביתו של ר' ד. בודנר למלוה מלכה. ראש הישיבה מגיע אליו והם נכנסים למשרד שבביתו.

לאחר כשעה ראש הישיבה נכנס לסלון. נמסר שהאדמו"ר מויז'ניץ רוצה להגיע. זהו פלא גדול. יהודי ששבר את האגן ולא הולך, ומגיע למרן? אלא נאמר לנו שהאדמו"ר מויז'ניץ שמע מה שחסידות מסוימת עשו למרן, והחליט לבוא כמחאה על כבוד התורה.

האדמו"ר מויז'ניץ מגיע, יושב מספר דקות והולך. מרן קם וחוזר אל ביתו של ר' שמעון גליק. בבית אומרים שעוד מעט ויבוא הסקווערר רבה, הסקווערר רב'ה מגיע אחרי 12:00 בלילה, יושב כמה דקות אומר ד"ת והולך.

מרן יוצא ליטול ידיו למלווה מלכה. ארוחה דשנה של מרן כידוע... עוד אנשים נכנסים לברכות עד מאוחר, עד שבשעה 1:00 מרן עולה על יצועו לנוח.

יום ראשון, ט"ז מר חשון

בשעה 4:00- בבוקר, ר' משה יהודה כבר רואה את מרן לומד עד ותיקין. התפילה באהל מחומם בחשמל של גנרטורים פרטיים. בסיום התפילה אני שם לב שראש הישיבה לא מרגיש טוב סוגרים בקושי את הדלת מהאנשים הצובאים על הפתח, מרן אוכל מעט והולך לנוח עד לשעה 11:00.

תשב"ר דמאנסי

יוצאים למנחה עם ילדי תשב"ר דמאנסי, עולים לאולם למעלה ומרן מתקבל בשירה. הילדים נעמדים לאמירת תהילים "ממעמקים קראתיך ה'", מנחה עם סידורים שהודפסו במיוחד למעמד הקדוש, ושוב מכבדים את הרב וקסמן לשאת דברים. הוא מדבר להפליא ומרגש את הילדים ואותנו. אחריו מרן נושא דברים, ומדבר על חובת העריבות כללית של הילדים, וכמה צריך להשקיע את הראש בלימוד ולא בשטויות.

חוזרים לבית ר' שמעון, נסיעה אחרונה ברחובות מאנסי, לקראת צהריים, מתארגנים ליציאה עם כל המזוודות, הכנות אחרונות, ובני ביתו של ר' שמעון נכנסים לקבל ברכה, בכיות התרגשות של 'קשה עלי פרידתכם', ובמיוחד מאשת ר"ש אשת החיל שדאגה לנו, כ"כ בוכה, זזה הצידה ולא נרגעת...

מרן משאיר ספר עם הקדשה מיוחדת לר"ש ומכנהו 'ידי"נ מחזיק התורה בדורנו' ולנוות ביתו מלא ברכות.

בנסיעה השלשית בחודש אייר תשסו גם שהה רבנו שם בשבת.

מכתב

בס"ד לכ' הנהלת בית ספר עטרת בית יעקב מונסי
יה"ר שתזכו לחנך בנות ישראל על טהרת הקודש.

בס"ד, לכ' מתפללי בית מדרש שערי תפילה בראשות הרה"ג ר' מרדכי אורבך שליט"א בארה"ב

שמחתי לשמוע שאתם חונכים בית מדרש גדול לתורה ולתפילה בה יוכלו החרדים לדבר ה' ולתורתו ללמוד בהרחבת הדעת ולשפוך שיח חנונם להבורא יתברך בבית המקדש מעט אשר בונים שיקרא שם שמים עליו, ולמותר יחשב להאריך ולבאר שבחה של יסוד בית כזה כי זה המובן לכל איש יראה ד', ובעז"ה בנין ביהמ"ד יוסיף להפיץ אור תורה ודעת ויראת שמים בכל הסביבה.

ואין לי אלא לברך שקול התורה בפרט מהלומדים בעיון לא יפסק שם יומם ולילה, וגבולות הקדושה תפרוצנה בכל עוזם ותפארתם על ידכם, כרצונכם וכרצון כל בית ישראל

כ"ח שבט תשס"ח לפ"ק. בני ברק יצ"ו

בס"ד, נא למסור מכתב תנחומין זה לידי כ"ק מרן האדמו"ר מויז'ניץ-מאנסי שליט"א

בס"ד, אור לכ"ו טבת תשס"ה

לכ"ק האדמו"ר ומשפחתו שליט"א נקוה כי יתמו היסורים והכאב ואך טוב וחסד יהי' במעונם. המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

רפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל.

סאט פולסברג

בערב שבת פר' וירא תשס"ה נסע רבנו למסור שיחה בישיבה בסן פאלסבערג ביום המחרת, ערב שבת, תצא השיירה אל עבר העיירה סאוט-פולסברג, בה נמצאת ישיבת "זכרון משה". ראש הישיבה היה מראשי הדוברים בכנס הענק במונסי, יחד עם הגאון רבי דן אונגרישר זצ"ל. במרכז דבריו הבהיר את המעלה הגדולה שבשמיעת דברי חיזוק ממי שהסתופף במחיצתם של מרן החזו"א ומרן הגרי"ז, זצוק"ל, "ועתה אנו זוכים לקבל את ה"מסרה", לבני דור שלא הכירו את ענקי הדור ההוא". דור לדור יביע אומר...

סאוט-פולסברג נמצאת בלב הרי הקצקל. רבנו נכנס אל החידר. הוא עבר בין הילדים וברכם: "יברכך ד' וישמרך". ברקע, ריחפה שירתם האדירה של בני הישיבה, שירים שמתחלפים ללא הפוגה וריקודים עד כלות הנפש - משל היה זה יום שמחת תורה. "ימים על ימי מלך", "אור זרוע לצדיק", ו"אשרי מי שעמלו בתורה"...

היה זה לאחר שרבנו, הסתגר לשיחה ארוכה בעניני הנהגת הכלל, עם ראש ישיבת סאוט-פולסברג. בתום השיחה בדלתיים סגורות, הוא שילב את זרועו בזרועות של רבנו, וכך יצאו השנים אל היכל הישיבה. כאן נשאו דברים הגאון רבי אבא גורליק שליט"א והגאון רבי יעקב שניידמן שליט"א - ראש ישיבת סקרנטון. "רבי אמר, לא זכיתי אני לאורייתא, אלא בגין שראיתי את צוארו של רבי מאיר מאחוריו. רבי יוחנן וריש לקיש תריהון אמרין אנו לא זכינו לאוריתא אלא בגין דחמי אצבעתיה דרבי מן גולגיקין דידיה" (ירושלמי ביצה פרק ד'), וכך, גם אלה שלא הבינו, עמדו וראו...

רבנו נשא דברי חזוק והתעוררות. וכשיצא, השירה לא חדלה. עוד מעט תפרוש שבת קודש את כנפיה. מחוגי השעון הנוקף, לא התחשבו במאויי בני הבמקום. אי אפשר להתמהמה.

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין:

מתכוננים לנסוע לישיבתו של הרב ווכטפוגל הנמצאת במקום הנקרא "סאוט פולסברג" נסיעה של שעתיים ממאנסי, מקום נופש בקיץ. נוסעים ועוברים דרך יערות מקסימים מרהיבי עין, בדרך שאלתי את ראש הישיבה איזה שירים לשיר בשלוש סעודות, וענה י"ה רבון, א-ל אחד בראני, ואודה לא-ל. "צור משלו" לא לשיר - כי י"א שזה פוטר מברכהמ"ז.

בדרך מקבלים כמה טלפונים מהארץ על בעיות שונות, משרד החינוך וכו'.

נוסעים ומגיעים למקום נידח כ"כ, שבלי דברי חז"ל של אדם הראשון א"א להבין איך הגיעו לכזה מקום, נכנסים לבית ראש הישיבה דשם, שמסתגר עם מרן ל-10 דקות, לאחר מכן ברכות לבני המשפחה, ויוצאים לכיוון החיידר.

לא ניתן לתאר במילים מחזה שמי שלא ראה לא יבין, ילדים מסודרים להפליא בשתי שורות עם הוריהם, כשהאימהות עומדות בצד, כולם בגדי לבן, והם שרים "אור זרוע לצדיק". משפחות 'פרומריות' מאוד. שם הם נקראים הבריסקר'ס של אמריקה...

מרן עובר בין הילדים המברכים ב"יברכך ה' וישמרך"... ומשם צועדים לעבר הישיבה. הבחורים שרים עד כלות הנפש: "ימים על ימי מלך תוסיף", "אור זרוע", ו"אשרי מי שעמלו בתורה". מרגש לשמוע את השיר כשיודעים עד כמה שזה נכון. הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה...

באולם נמצאים בחורים משתי הישיבות שבמקום. שני רמ"ים באותן ישיבות מקדמים את פני מרן בדברים יקרים וחשובים, ומרן מוזמן לשאת דברים.

מרן בקצרה מזכיר את הגמ' בראש השנה (כ"ו ע"ב) כמה דכייף איניש דעתיה טפי מעלי. ומבאר כמה יהודי צריך להרגיש כפוף, ומסיים בברכה

נאמנה שכולם יהיו גדולי תורה. שירה אדירה של "צדיק כתמר יפרח". כבוד התורה אמיתי מבחורים מצוינים שמבינים מה זה כבוד התורה. מרן פוסע למכונית לאט לאט, בליווי כל ההמונים כאומרים לו: קשה עלינו פרידתך רבנו גדול הדור.

סקווירא

ביום ו' כ"ו אייר תשנ"ח הגיע רבנו למסור שיחה בישיבת סקווירא – ארה"ב -חיוב לימוד לברר ההלכה

הדבר ידוע ומפורש בגמ' ובמדרשים, דהעיקר מה שזכו כלל ישראל למתן תורה, הלשון שמלאכי השרת משתמשין בו, דכתיב במלאכים גבורי כח עושי דברו, קודם גבורי כח ואח"כ לשמוע בקול דבר, ומדריגה גדולה כ"כ זכו כלל ישראל, להיות כמלאכי השרת, דמתחילה נעשה ואח"כ נשמע שבשמים החשיבו את זה, והקב"ה שמח בזה, ובאמת הצדוקי תמה, עמא פזיזא! דקדמיתו פומייכו לאודנייכו! דאין השכל מבין דבר כזה, וזו היתה הזכות העצומה של כלל ישראל, שלא הלכו כפי דעת בני אדם, אלא כמלאכים.

והנה בפרשת השבוע כתיב, "אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו", ופרש"י "בחקתי תלכו, שתהיו עמלים בתורה", ולכאו' אם מעלת ה"נעשה" קודם, למה אין הפסוק מתחיל במצותי תשמרו ואח"כ בחקתי תלכו?

אך התירוץ הוא פשוט, דבודאי מה שכלל ישראל קבלו על עצמם נעשה קודם לנשמע, זה מדריגה נפלאה, לומר "נעשה" גם כשאין יודעים על מה מדובר, אבל בלמעשה לא שייך נעשה קודם נשמע, דלא שייך לעשות בלי ללמוד מתחילה!

כי כשאין יודעים את ההלכות יכולים ליכשל שלא מרצון, בדברים החמורים ביותר, ולמשל מצוה כמו שבת, האם יש מצוה גדולה מזו, הרי שבת היא היסוד של כלל ישראל, ועל זה כתב היערות דבש [הובא בהקדמה של המשנה ברורה] דאחד שאינו לומד הלכות שבת, לא יתכן שישמור שבת בשלימות, נמצא א"כ דצריך לידע מתחילה הלכות שבת, והלכות שבת אי"ז דבר קטן - מסכתא גדולה, עם כ"כ הרבה קשיים בפוסקים, וסוגיות עצומות כ"כ, והכל בא להלכה למעשה, וצריכים לידע הדין, ובלי זה לא שייך.

ולכן בודאי אם בחקתי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, זה הדבר הראשון, וצריך ג"כ "עמלים" בתורה. דבשביל לידע היטב כדי לפסוק דין, אי אפשר ע"י לימוד בשטחיות, ממש לא יתכן, ואם בלימוד שטחי יכול לגמור מסכת שבת בזמן קצר, אבל לא ידע מזה כלום, בדיוק כמו שאי אפשר לדעת מתורה שבכתב בלי תורה שבעל פה, כך אי אפשר לדעת מתורה שבעל פה בלי עמלות! ובלימוד שטחי יוכל ללמוד עשרה דפים ובלמעשה מה לעשות לא ידע כלום, ולכן מוכרח להיות עמלים בתורה, כמו שציותה התורה.

וברוך השם, כלל ישראל במשך כל שנותיו, אע"פ שהיה בכל מיני מצבים קשים, בגלות, וכתוב שע"י הגזירות באמת נתמעטו הלבבות, שהפריע קצת ללימוד התורה כמו שהיה בזמן הראשונים, שהיו גזירות ושמדות רח"ל ובכל זאת שמר הקב"ה את כלל ישראל, ותמיד למדו בעיון ובעמקות, והוציאו הלכות ברוב עמל ויגיעה בתורה.

ושמעתי פעם שהחפץ חיים אמר, כי היהודים לא הפסידו כלום בגלות, דבגלות נעשה הש"ס בבלי, ש"ס ירושלמי, ספרא ספרי תוספתא מכילתא, רמב"ם רי"ף טור ושו"ע, הרי כל זה הרווחנו בגלות! אע"פ שהגלות זה מר מאד, מ"מ זכינו עי"ז בכזה ש"ס! אפי' המשניות הרי עשה רבי שהיה לאחר החורבן. וא"כ כל מה שיש לנו, הכל נוצר בגלות ספרא ספרי ותו"כ, הכל, כל מה שנתחבר ע"י התנאים הכי גדולים, תלמידי רבן יוחנן בן זכאי שהיו כבר אחרי החורבן, זה מה שיש לנו עד היום, ומזה אנו חיים! מכל אלו שנעשה בגלות.

וכאן רואים ב"ה עיר שנוסדה על טהרה וקדושה, הכל בטהרה, ובכל העולם יצא שמה, כי היא עיר שכולה רק יהודים חרדים, רק על טהרת הקדש, ויושבים ועמלים בתורה, כמו שהזכירו כבר האנשים הגדולים שדברו קודם, והם כולם דואגים שיהיו הבחורים עמלים בתורה.

ובאמת יעזור הקב"ה שתזכו לקרב את הגאולה השלימה, ויבוא משיח במהרה בימינו. וכל אחד יוכל לומר לרבונו של עולם, "לא עזבנו את התורה, אפי' בגלות, ואפי' במצבים הקשים", ועד היום אנו ממשיכים עד שיעזור ה' ונזכה לגאולה השלימה, ובא לציון גואל במהרה בימינו אמן. (ימלא פי תהלתך עניני ציבור עמ' ריב)

לקראת שבת שבו שכן מרן זצוק"ל בעיר מונסי, הופיע מרן זצוק"ל בהיכל הישיבה הגדולה של חסידי סקווירא שבעיירה סקווירא הסמוכה לשיחת חיזוק, כשראש הישיבה הגאון רבי דוב מאיר (בערל) קרויזר זצ"ל מחבר ספרי דבר המלך יצא לקראתו להקביל את פניו יחד עם כל ראשי הישיבה. מרן זצוק"ל עמד בדבריו על חשיבות הקדמת נעשה לנשמע, ויחד עם זאת התנאי ההכרחי של ללמוד על מנת לעשות, שמחייב לימוד בעיון ועמל התורה.

לאחר המעמד המיוחד בהיכל הישיבה, נכנס מרן זצוק"ל לביקור במעונו של כ"ק האדמו"ר מסקווירא שליט"א, שהודה נרגשות למרן זצוק"ל על דברי החיזוק שמסר בישיבתו, מרן זצוק"ל השיבו כי הנה רואים ביעקב שביקש לצאת ממעי אמו כשעברה ליד בית המדרש, אף שלא היה חסר לו בלימוד התורה שהרי למד במעי אמו, אלא מוכח שלהכנס לבית המדרש לבד גם זה הוא ענין!

בהמשך הדברים עמד מרן זצוק"ל על השתתפות הגוף בשמחת קיום המצוות, והעמיק בדברי האבודרהם בענין זה. מרן זצוק"ל הזכיר עוד בשיחתו עם האדמו"ר שיבלחט"א, את הגאון רבי חיים ברים זצוק"ל שבשנים עברו שימש אף הוא כראש ישיבה במקום. ביציאתו מהמקום דיבר מרן זצוק"ל בשבח המקום שבנוי כולו על אדני התורה והיראה, והתבטא שמורגש במקום אוירא דארץ ישראל.

אף כ"ק האדמו"ר שליט"א החזיר ביקור גומלין באכסנייתו של מרן זצוק"ל במוצש"ק. ולאחר שמרן זצוק"ל נשאל על ידו אם השבת עברה במנוחה, השיב כי מנוחה הולכת רק עם קדושה, וכנאמר "יום מנוחה וקדושה" והרחיב על כך מרן זצוק"ל בעוד דברים בביאור נוסח התפילה בשחרית של שבת "וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים", שאף שיש לגויים ימי מנוחה, אבל גם במנוחה אין הם שותפים עם ישראל במנוחת השבת, כי יום השבת מיוחד הוא רק לישראל. ואף האדמו"ר שליט"א השיבו בדברי חסידות מענין לענין.

במשך השנים היו כמה וכמה ביקורים הדדיים בין כ"ק האדמו"ר מסקווירא שליט"א למרן זצוק"ל, הן בפעמים שמרן זצוק"ל שהה בחו"ל והן בביקורי האדמו"ר שליט"א בארץ הקודש, ותמיד דיברו ביניהם בחביבות יתירה בדברי תורה ויראה. באחד הביקורים של מרן זצוק"ל בערש"ק לך לך תשס"ה האריך כ"ק האדמו"ר מסקווירא שליט"א בדברים, על חשיבות הפעולות שמרן זצוק"ל עשה לחיזוק התורה ברחבי תבל ולחזק את השלום והאחדות בין יראי ד', כשאמר על כך שמרן זצוק"ל מקיים בכך "הדבק במדותיו" שהפסוק אומר 'ד' עוז לעמו יתן ד' יברך את עמו בשלום', וחז"ל הלא אומרים על כך אין עוז אלא תורה, ומרן זצוק"ל אוחז בשני הדברים, גם מרביץ תורה וחיזוק בכל אתר ואתר, וגם מרבה את השלום. מרן זצוק"ל הודה נרגשות לאדמו"ר שליט"א על דברי החיזוק בענין זה.

במהלך השיחות מרן זצוק"ל היה מתעניין על שורשי מחצבת שושלת סקווירא מבית טשרנוביל, המיוחסת עד לתלמיד הבעש"ט, ועל פועלם הנשגב להרבות כבוד שמים ופעלים לתורה בסביבתם הקרובה והרחוקה, ואף ציין את עדותו של מרן הקהלות יעקב זצוק"ל שהיה מבית הוריו חסיד לבית טשרנוביל וסיפר על גדולת רבותיהם ופועליהם המרובים. מרן זצוק"ל אף ציין כי זכור הוא את ביקורו של כ"ק האדמו"ר מסקווירא זצוק"ל אביו של האדמו"ר שליט"א בבני ברק לפני עשרות בשנים, ואת בית אכסנייתו ברח' אור החיים.

אף בביקורו האחרון של כ"ק האדמו"ר מסקווירא שליט"א בארץ הקודש לפני כשנתיים, נכנס למעונו של מרן זצוק"ל, והציג את אברכי החסידות שנבחנו על הש"ס, ומרן זצוק"ל הפליג בשיחה על חשיבות ידיעת הש"ס והשליטה במרחביה שלא כל אדם זוכה לכך, וציין את ידיעת התורה המופלגת בדורנו הניכרת אצל רשכבה"ג מרן שר התורה שליט"א, , וציין את עובדת היותו של מרן נצר לחסידי בית טשרנוביל.

פילדלפיה

מכתב

בס"ד לכ' רו"מ ישיבת פילאדלפיא ה' עליהם יחי'

שמחנו לשמוע שאתם זכיתם לגדל עדרים בני תורה במשך תקופה ארוכה של חמשים שנה. ויש לקוות שיש מהם ת"ח מופלגים אשר בהם ישראל יתפאר, מה טוב חלקכם.

ומצוה גוררת מצוה לכן בודאי תזכו להוסיף תורה עוד רבות בשנים עד עת יבוא ינון ובא הגואל בב"א. י"ב כסלו תשס"ד לפ"ק

בני ברק יצ"ו בברכה ועתירה לעתיד

בשהתכנסו תלמידי ובוגרי ישיבת פילדלפיה למעמד כבוד התורה והכ־נסת ספר תורה לכבוד מייסד וראש הישיבה הגאון רבי שמואל קמיצנקי.

רבנו שיגר מכתב ברכה מיוחד לרגל המעמד, בו כתב: "לכבוד רבנן ותלמידיהון בישיבת דפילדלפיה ד' עליהם יחי'. שמחתי לשמוע שזכיתם להכניס ספר תורה לבית מדרשכם לכבודו של ראש הישיבה ידידי הגאון רבי שמואל קמינצקי.

"והנה כל השומע ישמח בכפלים על כבוד שמים שיש בזה ונקווה כי זה יגרום לעוד כבוד שמים כי כמו שמצווה גוררת מצווה כן כבוד שמים אשר בני אדם עושים להקב"ה זוכים להרבות כבוד שמים יותר.

"יתן השם יתברך שעל ידי זה יזכו לראות בהרמת קרן התורה והיהדות האמיתית ונזכה בקרוב לגאולתינו האמיתית במהרה בימינו אמן".

בחודש אייר תשנ"ח הגיע רבנו לישיבה ומסר שיחה והיה התעוררות גדולה. ואודות ראש הישיבה דשם הגאון רבי אליהו שווי זצ"ל כבר כתבנו בגליון פר' ויקרא תשע"ו.

בחודש חשון תשס"ה הגיע שוב רבנו: כשמתקרבים אל בנין הישיבה, כבר מרחוק שמים לב לשלט גדול שתלוי למעלה: "ברוך הבא בשם ה'". מאות בחורים לבושים בבגדי שבת פורצים בשירה אדירה של "ימים על ימי מלך", "אור זרוע לצדיק" ו"אשרי מי שעמלו בתורה". הבחורים קופצים ומרקדים ומפזזים בהתרגשות ובדמעות על הזכי' הגדולה שנפלה בחלקם.

בקושי רב המכונית מפלסת את דרכה, וכשנכנסה לחצר הישיבה יש הפתעה גדולה - הגאון ר' אלי' שווי שאינו בקו הבריאות יוצא לקבל פני מרן בשירה בשמחה. השמחה פורצת ביתר עוז, וכששניהם צועדים שלובי זרוע, יד ביד עם הגאון רבי שמואל קמניצקי, מתקדמים לאט לאט לכיוון הישיבה. מיד בהכנסו כיבדו את מרן לדבר, ומרן דיבר על עניין חשיבות עמל התורה ותיקון המידות וקבלת מרות מראשי הישיבה.

תפילת מנחה, ולכבוד ראש הישיבה מתפללים מנחה ארוכה ולא קצרה. לאחר התפילה קבלת פנים מראשי הישיבה ויציאה לכיוון בולטימור.

בשיחה שקיימו עם ראש הישיבה הגאון הגדול רבי שמואל קמינצקי שליט"א, חבר מועצגה"ת בארה"ב וראש ישיבת פילדלפיה, שאלנו - האם כיום ניתן לומר שמסעותיו של מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטינמן זצוק"ל תרם לעולם הקירוב בארה"ב.

ראש הישיבה הגאון הגדול רבי שמואל קמינצקי שליט"א משיב לנו בנחרצות - בוודאי שכן, העובדה שראו הכל כיצד מגיע אחד מגדולי הדור שאין לו בעולמו דבר מלבד התורה ועבודת ד', וכל מטרתו בנסיעתו הנה היתה רק אחת, לקרב עוד יהודי לאבינו שבשמים, ולהרבות ולקדש שם שמים בעולם, זה עצמו הביא למהפכה של ממש בקרב רבים מכל שדרות הציבור כאן בארה"ב.

אני זוכר שהיו רבים שלא היו כה קרובים ללימוד התורה, והודות לדברו־תיו שיצאו תמיד ממעמקי הלב, הם פשוט שינו את אורחותיהם, ואף שלחו את ילדיהם להיכלי הישיבות בארץ הקודש או בגולה ובנו בתים לתפארה.

בכל מקום אליו הוא הגיע, היתה התעוררות עצומה, וראו הכל בחוש, כיצד הזעקה שבקעה מליבו הטהור, אכן חלחלה עמוקות בלב כל אחד ואחד פנימה.

■ במה עוד השפיע מדן דאש הישיבה זצוק"ל כשדאו בו ההמונים בכל מקום שדיבד והשפיע?

לא רק במסעות הקירוב שנשא בכל מקום, גם בקהילות רחוקות מעט, אלא אף בהיכלי הישיבות הגדולות, בכל מקום שהוא בא היה ניכר היטב תוצאות דבריו ושיעוריו, הוא אמנם בא במטרה לקרב, אבל לא הסכים לוותר על ייעודו האמיתי כאחד שהרביץ תורה כל ימיו והתורה היא משוש חייו ולבו, ואכן בכל מקום שבא הוא אף מסר שיעורים לפני בני הישיבה, והם שתו בצמא את דברותיו, שהראו להם כיצד ניתן לצמוח כשיש שלמות בכל עמודי העולם.

פלדבוש

בחודש אייר תשנ"ח הגיע רבנו ומסר שיחה בישיבת תורה ודעת שבראשות הגאון רבי אברהם פאם זצ"ל

יום ד' י"ב מרחשון ברכה לילדי תשב"ר תורה ודעת

באסיפת מאות מחנכים בישיבת תורה ודעת

באספת המחנכים הגדולה שנערכה בהיכלה של ישיבת "תורה ודעת". במקום שבו נעמדו למעלה מחמש מאות מסלתה ושמנה של מערכת החינוך התורתית של ניו יורק, תבע רבנו לטעת בלב הילדים רק את השאיפות לתורה ולא ללמד את הלימודים האסורים, הזרים! רבים מבניה של אמריקה שגילו את ההשכלה הזרה שלדעתם תביא רווחה כלכלית, רצעו את אוזנם למשקופה. בלב לבה של המעצמה החומרנית ששלחה גרורות אל תוככי היהדות החרדית, הוא קרא להקים את המחסום ולמנוע את ה"לימודים השטותיים": עתידו של העם היהודי תלוי רק ב"למען אשר יצווה". לימוד כזה, אף לא מבטיח דבר וחצי דבר. כסף מגיע רק בגלל סייעתא דשמיא. אסור לתכנן עתיד, זה גם לא עוזר. רק תורה, לחנך רק לתורה, לחיים שכולם תורה - על טהרת הקודש.

אסיפת מאות מחנכים בהיכל ישיבת "תורה ודעת"

■ האם כדאי לחלק הכיתות באופן שהמוכשרים והטובים יותר יהיו במקום אחד והפחותים בכשרון ולימוד יהיו במקום אחר, או למזגם כולם ביחד?

תשובה: החלוקה הזאת אינה אפשרית, כי קודם כל החלשים יותר נשברים ומתיאשים והילד החלש אומר לעצמו שממנו כבר לא יצא טוב, ולראיה ששמו אותו בנפרד. וסיבה נוספת, דאין לדבר סוף. כי גם בכיתה זו שילמדו בה המוכשרים, יהיו טובים יותר וטובים פחות ויהא גם בזה עידית, בינונית וזיבורית, ולכך טוב המיזוג. ועל ידי המיזוג, החלש רוצה להדמות לטוב יותר, וגם הטובים בכחם לעזור לחלשים יותר. בכמה מקומות ניסו את ההפרדה, וזה מאד לא הצליח - גם מפני שהחלשים נשברו, וגם מפני שבין הטובים נהיו מדרגות ושוב נהיו "טובים ו"חלשים".

■ מה הן ההדגשות שצריך להדגיש אצל המחנך, כדי להבטיח שבנינו יגדלו ליראי שמים?

תשובה: אנו יודעים שמשגיח בישיבה אם אינו ירא שמים אינו מצליח. כן מובא שהמגיד מדובנא שאל את הגר"א זיע"א איך אפשר להשפיע על אנשים יראת שמים. אמר לו הגר"א: שכשאדם מחזיק כוס משקה, אזי כשהכוס מתמלאת, נשפך המשקה לצדדים וגולש על גדותיו. אבל אם אין מתמלאת הכוס, אין המשקה שופע בחוץ. וכן באדם. כשהוא עצמו מלא וגדוש בתורה ויר"ש, אזי הוא יכול להשפיע על אחרים. ובאמת מלמדים של פעם היו מלאים בתורה ויר"ש וזה באמת השפיע על התלמידים, והיום, אף שמס־תמא כאן כולם יקרים, אבל צריך לדעת שככל שימלא עצמו יותר ויותר "ווערם", הוא יוכל יותר להשפיע. אבל אם הוא רק מלא בקושי, אינו יכול להשפיע על תלמידיו.

■ מה עלינו (המחנכים) לעשות כדי לחזק ענין התפילה אצל ילדי ישראל?

תשובה: גם בדבר הזה זה תלוי במחנך, כי הרי אין שייך לומר לילד שמעצמו ירצה להתפלל כי הרי התפילה מחויבת הרגש, והילד אינו בר הרגש. אלא כשהמלמד הוא בר הרגש, והתלמיד רואה זאת, הרי זה משפיע עליו. אבל אם המלמד רק עושה מלאכתו ואינו משפיע הרגש על התלמידים, הרי שאין זה משפיע על הנער. פעם רוב המלמדים היו יראי שמים ולכן רוב אנשים היו פעם יראי שמים. אמנם אין תמיד תלויה האשמה במלמד, דהנה יעקב ועשיו למדו באותו בית המדרש ומ"מ אחד היה יעקב, ואחד היה עשיו, ובודאי שהדבר גם תלוי בזכויות האדם, אבל על המלמד לעשות את המוטל עליו.

כשהיתה תכנית "הזרם הרביעי" שיקבלו המלמדים משכורות כמו המורים בבית הספר, מרן החזו"א זצוק"ל התנגד מאוד ושמעתי אז ממנו את טעם הדבר באומרו כי אם המלמד חי בדחקות, הרי הוא מצליח יותר! ואע"פ שדעת בני אדם אינה כן וחושבים שאם יש לו פרנסה בריוח יכול ללמד כדבעי, אבל האמת אינה כן - אלא אם אינו חי בדחקות הצלחתו פחותה.

ומלמד שחי בדחקות, חלילה שיהא בצער. אדרבה, עליו לשמוח שתלמידיו יגדלו ליראי שמים - חוץ ממה שהוא עצמו יקבל שכרו בעוה"ב. וכי מה יועיל לו שיהיו לו עוד כמה מאות דולרים? האם הוא מאושר בזה? אבל בעולם האמת, כל דבר שיגע בשביל התורה, שכרו גדול - ואין לדמות זאת כלל להבלי העוה"ז ולכמה מאות דולרים, שזה אפס שבאפסים לעומת שכר עוה"ב.

והנה הרבה מלמדים בקשו ברכה שתהא "פרנסה בנקל". למה הוא רוצה בנקל? הרי כמה שיש לו יותר קושי כאן, יקבל יותר בעולם הבא. הרי כאן הוא עולם חולף והוא רק פרוחדור, והתכלית היא בעוה"ב - וכמה שיקשה לו כאן, ירויח שם יותר! לכן, אם יש לו לאדם הכוחות לחנך ויש בידו כח ההשפעה, בוודאי שלא יחשוב שיכול ע"י מסחר להרויח יותר מאשר לחנך ילדי ישראל. אם הוא חושב כך בגלל כמה יתרונות והקלות שהוא יכול להרויח מכך, הרי הוא סכל וטיפש. וכי יהיה על ידי כך גביר? ואף אם יהיה, וכי אפשר לדמות זה לחיי נצח, שבהם אפשר לזכות על ידי שמחנכים ילדי ישראל לתרי"ג מצוות? הרי בעולם האמת יתבייש האדם שעשה חשבונות אלו!

ובעצם הדבר, שמעתי בשם מרן "החפץ חיים" זצוק"ל עד כמה שכל האדם רחוק משכל התוה"ק. הנה למשל, כאשר חתול אכל אוכל של אדם, האם יאמר אדם שבעל החתול חייב לשלם? אבל אם בנו הקטן הזיק, יאמר כל אדם שבוודאי חייב אביו לשלם. אבל האמת עפ"י התוה"ק אינה כן. אם בנו הזיק הוא פטור, ואם הבעל-חיים הזיק, חייב לשלם. וכן גם בדבר הזה: אם נשאל אדם מה חשוב יותר, מלמד תינוקות או אדם העוסק במסחר, בוודאי יאמר שמלמד התינוקות הוא עני בדרך כלל, ואינו כל כך חשוב. אבל האמת אינה כן, דהוא חשוב מאוד שמעמיד דורות של ילדי ישראל שיגדלו בתורה ויר"ש.

והנה שמעתי בשם גדול א' דבגמ' ב"ק (סב.) "אמר רבא הנותן דינר זהב לאשה ואמר לה הזהרי בו של כסף הוא, הזיקתו משלמת לו דינר זהב משום דאמר ליה מאי הוה ליך גביה דאזקתיה, פשעה בו משלמת של כסף דאמרה ליה נטירותא דכספא קבילי עלי, נטירותא דדהבא לא קבילי עלי". ואמר אותו גדול דכן בנשמת ישראל. דאדם אינו יודע מה ניתן לו לשמירה. הוא חושב שנתנו לו לשמור כסף והאמת שהוא זהב והרבה יותר מזהב ויהלומים. וכן הוא כל ילד וילד. ולא רק בעלי הכשרונות ביכלתם לגדול בתורה. הרבה היו שלא היו בעלי כשרונות וגדלו מאוד בתורה.

לכן צריך לדעת שכל נשמה יהודית הוא נטירותא דדהבא, ולא יאמר המלמד נטירותא דכספא קבלית עלי. וממילא האחריות על המחנכים והר"מים וכן האבות גדולה מאוד. וכן צריך המלמד להזהר שכשצריך לגעור בתלמידים יזכור שזה "דהבא" - ולא יקלקל הזהב, וכשמתכוון לשם שמים לא יצא מכשול. חז"ל מספרים על ר' יהושע בן פרחיא שגער בתלמיד ועל ידי כך ריחקו מאוד. ורואים מכאן האחריות הגדולה שאפילו על תנא קדוש עליון כתוב בגמ' שריחק יותר מדאי. וכל אחד צריך כפי כחו שלא לקלקל ולא לזלזל בשום תלמיד, שעל ידי כך מתרחק ומאבד חשקו בלימוד, וכמה פעמים

שרואים שתלמידים אינם הולכים לת"ת מפני זה, וכל נשמה מישראל, אם יתמסר לתורה ויר"ש יגדל מאוד, אבל צריך נטירותא יתרה.

וכיון דבדורנו אנו, לדאבוננו, לא לכל אחד יש התשוקה שבנו יהא ירא שמים ות"ח, והוא מסתפק במועט... ובחיי אדם בהקדמה כתב שבימי ילדותו לא עלה מעולם על דעת האב לדאוג במה יתפרנס הבן, רק כל מגמתם היה שיזכה הבן לתורה. אבל היום, אין אב שאינו דואג לפרנסת בנו. וזהו עיוות, כי האמת היא שגם על עצמו אינו יודע מאין יחיה, ואף אם יש לו, מי יודע מה יילד יום - ומה ידאג על בנו? וכי דאגתו עוזרת לו או לבנו?

ולא די בכך, אלא שהיום דואגים ושולחים הבן לאוניברסיטה כדי שילמד מקצוע ותהא לו פרנסה. חוץ מכך שהרבה אינם מצליחים בזה כלל, אבל העיקר הדבר הראשון צריך שיהא בנו יר"ש ות"ח, ולמה לו לדאוג לפרנ־סתו? ומרן החפץ חיים זיע"א היה אומר, שאדם דואג לפרנסתו כדי לחיות שבעים, שמונים או מאה שנה, אבל חיי העוה"ב הם חיי נצח, ובוודאי שצריך לדאוג לזה יותר, והשנים כאן יחלפו גם בלא דאגתו והעיקר הוא חיי הנצח, וכשמת, אין שום חילוק אם אכל לחם צר או אם אכל מעדנים.

וגם עוד במקומות הנ"ל אין לומדים בדרך כלל דברים כשרים. ואף אם הם כשרים לגמרי, אל ידאג לפרנסתו אלא אך ורק לחיי נצח. כי גם מבחינת הצניעות וגם מבחינת תוכן הלימודים, מקומות אלו אינם טובים כלל. וזאת מלבד החיוב למסור את בנו אך ורק ללמוד תורה ולדאוג ששאיפותיו יהיו אך ורק לגדול בתורה!

יעזור ד' שכולם יחנכו בניהם על טהרת הקודש ולא במקומות שחציים כשרים אלא ישלחו כולם לישיבות על טהרת הקודש, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, אמן.

בינוס ילדי ישראל בברוקלין

משם יוצאים לכינוס ילדי ישראל מכל בורו-פארק ופלאטבוש. השעה 12:57. נכנסים לאולם ענק ובו אלפי ילדי ישראל יושבים בסדר מופתי כשהם לבושים בבגדי שבת ומלווים במלמדיהם והוריהם הגודשים את צידי האולם. בשירה וצפצוף של "ימים על ימי מלך" מתקבל מרן בכניסתו לאולם.

מרגש עד דמעות לראות את הדור הבא שזוכה ורואה את הדורות הקודמים ח"ח, רח"ע, חזו"א, בריסקר רב וכו' מול עיניו.

אמירת פרקי תהילים "ממעמקים קראתיך ה'", "אשא עיני אל ההרים". באיזה כוונה ומחשבה טהורה יוצאים המזמורים מפי אלפי ילדי ישראל.

הרב שמואל דישון, מסביר לילדים באנגלית על גודל המעמד שבו הם זוכים לקיים "והיו עיניך רואות את מוריך", בהבזק חד פעמי, מסנוור, שממנו ניתן לקחת צידה לדרך לכל החיים, והוא מכבד את מרן לשאת דברי ברכה.

במילים קצרות מלאות תוכן מסביר מרן לילדים מה הפירוש שישראל נעשו ערבים זה לזה, וא"א להפטר וכל אחד ואחד יכול וחייב לצאת גדול בישראל ות"ח אמיתי, רק עם רצון לשקידה. וסיים בברכה: שכולכם תהיו גדולי תורה ויראת שמים. ובשיא הדממה והמתח נשמע מכל עבר: "א-מ-ן" בקול רם ארוך.

מתפללים מנחה. ראש הישיבה נשאר לעמוד על במה גדולה וגבוהה כדי שכולם יראו אותו. שקט. שמונה עשרה תפילה לא-ל חי מעומק הלב עם הצדיק.

ישיבת עטרת התורה

יום ה' י"ג מרחשון. בטרם עזב הגאון הגדול את העיר ניו-יורק, לא פסח על ישיבת "עטרת תורה", ישיבתו של הגאון רבי יוסף רפול שליט"א, הישיבה החשובה לבני העדה החלבית. אתה חש ביחודיותו של המקום. מעוז של תורה על טהרת הקודש שהושתת על אדניה של ההשקפה התורנית הצרופה, לבני עדות המזרח. בתום משא ומתן הלכתי, האריך רבנו בדברי החיזוק וההתעוררות. כמה רב אנפין הוא עולם התורה האמריקאי. ובכל זאת, האמירה היא אחת: תורה!

בשעה 12:00 יוצאים לישיבת "עטרת התורה" בראשות הרב רפול, ישיבה של בני עדות המזרח.

הרב רפול פותח בהתרגשות גדולה על חלקם בזכיה לחזות בצדיק המקובל המלוב"ן. אחריו מדבר מרן ומביא את דברי הגמרא (ברכות ל"א ע"א) שכל ארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב - נתישבה, וכל ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לישוב - לא נתישבה. וכי אדם הראשון חשב על סתם ישו־בים? וודאי שלא! הוא היה צדיק גדול מאוד, אלא כל ישוב חייב להיות שיהיו בו מקדשי שם שמים, ולכן בהרבה מדינות יש מקומות של תורה. גם בארה"ב, לשעבר לא היה תורה והיום מתגשמים רצונו ומחשבתו של אדם הראשון שבמדינה כ"כ גדולה יש כ"כ הרבה תורה.

כשסיים מרן את דבריו ביקשו ממנו שיאמר משהו בהלכה ומרן מסר להם פלפול בהלכה בעניין תשובה.

בס"ד, מע"כ ... שליט"א
מרא דאתרא "קהל כולל בני הישיבות"
פלטבוש נ.י.

שמחתי באומרים לי כי הרחיבו גבולות הקדושה של ה"מקדש מעט" בביהכ"נ וביהמ"ד ד"כולל בני הישיבות" ולרומם בית אלקינו.

יהי רצון שיזכו להגדיל תורה ויראה ולהאדירה ולהרבות כבוד שמים.

ברכה מיוחדת לנדיב היקר רב פעלים לתורה וחסד הר"ר חיים ז. שטרן שיחי' לאוי"ט אשר זכה להיות המקים והמעמיד של מקום תורה ותפילה זה, יזכה להמשיך הלאה להרבות תורה וחסד מתוך בריאות ואורך ימים ויראה ברכה במעש"י.

במענה לשאלה מה ראוי לקבוע ביסוד ביהמ"ד החדש, הנה ידוע כמה החמירו בשו"ע שלא לשוח שיחה בטלה בביהמ"ד וכ"ש בשעת התפילה. והיא מ"ע דאת מקדשי תיראו דקאי גם אבית מקדש מעט. וראוי' זכות זו להגן על כל מי שמשתדל ועמל בקיומה, ואזי יתקיים בהם ועשו לי ... ושכנתי בתוכם.

כ"ז אדר תשס"ט לפ"ק, **אהרן יהודה לייב שטינמן**

פסייאק

רבנו בחודש חשון תשס"ה הגיע לחזק בעיר.

פסייק נראית כמקום ציורי. בתים עטופי ירק בהם מתגוררת קהילה חרדית, מה שמקרין כאן על חיי הרוח, זו רק הישיבה - בראשות הגאון רבי מאיר שטרן שליט"א - אחת מספינות הדגל של עולם התורה. בית המדרש מכיל כארבע מאות בחורים. הכל יצאו לקבל את פני האורח. גברים, נשים וטף מבני הקהילה, יוצרים צפיפות נוראה. שירת "אור זרוע לצדיק" אינה חדלה. כמו צדפה שסוגרת על פנינה יקרת ערך, כך עטפו ההמונים באהבתם את האיש הגדול בתורה, שבא אל תוכם, אל היכלם, אל קהלם. פנים בית המדרש אפוף עץ ומשרה נעימות גדולה. שיחת מוסר, תפלת ערבית - והקהל מסרב להפרד. קשה עלי פרידתכם. זמן רב חלף, עד שהאשכול האנושי התפרק לגורמיו. גם עזיבתו של צדיק את העיר, עושה רושם. גדול...

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין:

השעה 4:15 ר' שמעון גליק מגיע ומאיץ שחייבים לצאת. האדמו"ר מנו־בומינסק מגיע מסתדרים בחדר, וב-4:30 יוצאים לכיוון העיירה פסייק, עיירה קטנה ויפה ובה קהילה של 250 משפחות, וישיבה גדולה מאוד אשר בה לומדים כ-400 בחורים, בראשות הגאון רבי מאיר שטרן, שמדברים בו גדולות כמי שעתיד להיות מראשי ההנהגה בארה"ב.

יושבים ומשוחחים בדברי חולין של ת"ח, ברכות, מנוחה קצרה, ויוצאים לישיבה. ניידות משטרה מלוות מלפנים ומאחור, מפלסים דרך, בקושי רב מגיעים לעבר הישיבה, כל בני הקהילה וילדיהם עומדים לבושים בבגדי שבת ומקבלים את פני מרן המלווה ברבי מאיר שטרן בשירה אדירה "אור זרוע לצדיק".

נכנסים לביהמ"ד, במה מאולתרת, ומיד מרן נושא דברים. בישיבה שקט, דממה, אף שהאולם מלא מפה לפה. מי היה מאמין לפני 20 שנה שבמקום כזה יהיה מרכז כה גדול של תורה וישמעו בו דברי אלוקים חיים?!

בתום דבריו של מרן מתפללים מעריב ברוב-עם גדול מאוד, ושוב בקושי יוצאים כששוטרים מגוייסים לשמור על הסדר, אך ללא הצלחה גדולה... מדי פעם נראה שכבר א"א בדוחק הזה, אבל הנותן ליעף כח נותן עוד טיפה כוחות לעמוד מול זרם הדחיפות, עד שמגיעים למכוניתו של ר' שמעון נכנסים והמכונית מסתלקת במהירות מהמקום לכיוון מאנסי.

אנחנו נוסעים ומגיעים לבית ר' שמעון,

פאר-ראקווי

רבנו הגיע לעיר בחודש אייר תשנח ומסר שיחה.

ושוב הגיע בחשון תשס"ה ומסר שיחה בישיבת "דרכי תורה" בפאר-ראקווי

פאראקאווי, פרבר ניו יורקי הסמוך לשדה התעופה. תחנתנו הבאה היתה בבית המדרש היכל דוד וישיבת דרכי תורה, בראשות הרב הגאון רבי יעקב בנדר שליט"א. היכל הישיבה גדוש בכאלפיים איש, שירה אדירה. שיחה מוסרית חיזקה את לב הנוכחים. מטוסים לא חדלו מהמראתם מנמל התעופה קנדי, במסלול שחולף מעל בניני הישיבה. גם תחושותיהם של בני הישיבה גאו, המריאו. לא בכל יום הם זוכים לביקור מהסוג הזה. אפשר היה להשאר במקום זמן רב, אפילו ברצון. אבל הזמן נשף בעורף. השעון תקתק בקצב שאין ממנו מנוס. בשדה התעופה כבר המתין מטוס הסילון הדו-מנועי, שנשכר במיוחד למטרה זו...

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין:

יחד עם ר' שמעון נוסעים לכנס בפרקאווי אצל הר"ר יעקב בנדר ראש ישיבת "דרכי תורה", ושם ממתינים למרן ראש הישיבה חצר מלאה בילדים ובחורים, אשרי עין ראתה כל אלה...

נכנסים לביהמ"ד הגדול והמפואר המלא על גדותיו באנשים מכל הסביבה, הר' בנדר מקדם את ראש הישיבה במילים קצרות וקולעות, ומציין שאין זה דבר פשוט לזכות לכזאת ראיית פני השכינה וכ"א צריך להתחזק מכך. ומזמין את מרן לדבר.

במילים קצרות, מביא מרן את דברי הגמרא (ברכות ל"א ע"א) שכל ארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב - נתישבה, וכל ארץ שלא גזר עליה אדם

הראשון לישוב - לא נתישבה. וביאר שאדם הראשון היה במחשבתו שכל מקום ישוב יהיו בו מקדשי שם שמים. והרחיב מרן ראש הישיבה עד כמה זה מחייב את כל אחד ואחד. אך מאידך יש להתבונן באיזה קלות יכול כל אחד לזכות להיות ממקדשי שם שמים, בבריאה הזקוקה לתיקון.

קווינס

בחודש חשון תשס"ה הגיע רבנו לחזק בעיר

ואלו דבריו בת"ת שערי ציון

ברוך השם אני רואה שאחרי זמן קצר יש כבר ב"ה כ"כ הרבה כן ירבו, ונקוה שיגדל ויגדל שיתרומם בכלל העדה הזאת שיתרבו תורה יתרבו יראי שמים לא היה שם כ"כ הרבה יראת שמים וב"ה עכשיו באו לארץ כאן, ויש לקוות שיתרבו מאד יראי שמים לומדי תורה, וזה ירומם את כל הקהלה, ע"י שיש יראי שמים תלמידי חכמים זה זכות לכל הקהלה.

והקב"ה יעזור שיהי' נחת מהילדים ונזכה אי"ה עוד ועוד עד שנזכה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן.

בישיבת שער התורה קווינס

אסיפת רבני ישיבת שער התורה

מווישינגטון, חזרה לשדה התעופה קנדי. היום קצר, עוד מעט נגיע אל ישיבת שער התורה - גרודנא, שבראשה עומד הגאון הישיש רבי זליג אפשטיין [זצ"ל]. הפשטות מעוררת הכבוד של אחד משרידיה החשובים של ישיבת מיר, כובשת. החום האנושי מבעבע ומציף את החדר הדהוי משהו. משא השנים, כן ירבו, ניכר היטב על "פני זקן". שיגם של זקנים על זכרונות מעולם שאנו לא הכרנו, ושיחם על ימים רחוקים של שהייה במחיצתם של ענקי הדורות, הולכת ומתמשכת.

עוד מעט נעזוב את ביתו הפרטי של הגאון רבי זליג אפשטיין, כדי להכנס אל היכל הישיבה שברובע קווינס, לשיחה בהיכל הישיבה. אחריה תערך אספת מחנכים.

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין:

לאחר הנחיתה, שיירת מכוניות משטרה מתקרבת לעברינו, וראש הישיבה נכנס לאחת מהם, וכך בשיירה נוסעים לקווינס. הדרך מתפנה מסירנות המשטרה, ובמהירות מגיעים למוסדות שערי ציון בהנהלת ר' שמואל אלישיוב. ר' שמואל מקבל את פני מרן ובהתרגשות מרובה נכנס לת"ת, שם מאות ילדים מקבלים פניו בשירת "ימים על ימי מלך תוסיף". מרן מחייך ומרוצה מסיפוק - מילדים קדושים אלו, ומברכם שיזכו להיות גדולים אמיתיים בתורה ויראת שמים.

אין זמן להישאר, וראש הישיבה עובר על פניהם ומברכם, ומיד ממשיכים בנסיעה.

מכתב

בס"ד. לכ' בית הכנסת בשכונת קיו גארדנס ה' עליהם יחי'

שמחתי לשמוע כי אתם חונכים בית המדרש ע"ש ר' פנחס שלו' אטלס ז"ל.

ויהי רצון שתפלותיכם יתקבלו ברצון לפני אדון כל בבואכם לשפוך שיח לפני הקב"ה, ועי"ז מצוה גוררת מצוה שיתרבו באי בהמ"ד גם יתעוררו ברוח טהור ובנפש חפיצה ללמוד וללמד לשמור ולעשות עד נזכה למלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

כ"ט סיון תשס"ד בני ברק יצ"ו

קליוולנד

בחשון תשס"ה הגיע רבנו לביקור בעיירה

וכך מתאר הרה"ג ר' יצחק לוינשטיין זלל"ה: ישיבת טעלז - קליולנד

ממהרים לשדה התעופה כדי לטוס לקליולנד. לאחר טיסה של כשעה מגיעים ושם ממתינים למרן ראשי הקהילה, ובראשם ר' מאיר דסלר בן הרב דסלר זצ"ל.

לאחר נסיעה של כחצי שעה ברכב, מגיעים למקום רחוק, מיוער, בתים בין עצי היער, ובמרכז - הבניין הגדול של ישיבת טעלז הידועה.

בחורים מכל האזור הגיעו בהסעות. המוני ילדים מצטופפים משני צידי הכביש, בפיהם שירה, ובידם הם אוחזים פתק ובו נוסח הברכה: "אשר חלק מחכמתו ליראיו".

ראש הישיבה דשם - הג"ר ר"ח שטיין, מגיע לקדם את פני מרן. יוצאים מהרכב ושניהם צועדים אל עבר בנין הישיבה. שירה, דחיפות וצעקות כרגיל...

כאשר נכנסים סוף סוף לאולם. הגר"ח שטיין ראש הישיבה דשם - יהודי בגיל 92, אך כל מהלכיו כצעיר נמרץ, ב"ה - מקדם בברכה את פני ראש הישיבה ומזמין אותו לדבר. מרן מדבר דברים קצרים בשבח המקום והתורה.

בתום דבריו מתקיימת תפילת מנחה בהיכל הישיבה כשלאחריה מרן נכנס לביתו של הגר"ח שטיין לכמה רגעים, לישיבה סגורה עם ההנהלה.

בתום הישיבה מודה הגר"ח שטיין למרן ראש הישיבה בהתרגשות גדולה על הטרחה המרובה שטרח אך מציין באזניו את התועלת העצומה שתישאר חתומה וצרובה בזכרונם של כל הנאספים. ובסיום דבריו הוא מצטרף אל שיירת מרן, כי ברצונו ללוות את מרן ראש הישיבה אל שדה התעופה.

וכך מתאר הרב ישראל פרידמן נ"י: קליוולנד, עיר תעשייתית שאחוז גדול מתושביה נמנה על קהילת השחורים. הישיבה ממוקמת בקצה מנותק של העיר, הרחק מהמולת הכרך. שמא ענין של שקט, אולי כדי שרוחה של אמריקה החומרנית, לא תוכל לנשב מבעד לחרכים. שובל ארוך של בני הישיבה, המתין כבר בקוצר רוח. גם ממרחק הגיעו: מדטרויט ומבוסטון. גם ראשי הישיבה כבר המתינו לבאים, כשבראשם הגאון הישיש רבי חיים שטיין. איש גבוה, גם פיזית. וכשהוא אוחז בידו של רבנו, הם פסעו לתוך בית המדרש הענק, שכבר לא יכול היה להכיל אדם נוסף, עקב הצפיפות. לאחר דברי פתיחה של ראש ישיבת טעלז-קליוולנד, נשא רבנו את דברי מוסרו. הדברים נישאו בחלל הישיבה, והד גדול חזר אל המקום, ממרחק של דורות.

הגאון רבי חיים שטיין, קיבל את פני האורח הדגול במילים חמות. הוא חידד באוזני המוני המסתופפים באולם הדחוס, את מהות השליחות, בדברים מתוך פרשת השבוע דאז - לך לך: עד שהגיע אברהם אבינו, כונה "אלוקי השמים". מאז שאברהם אבינו כיתת את רגליו ממקום למקום כדי לקרוא בשם ד', כונה הקב"ה "אלוקי השמים והארץ". קולו של ראש ישיבת טעלז סער ורעד. ידיו חתרו באויר, כמו סימני קריאה. רק אחר כך עלה רבנו לשאת את דברו.

קרני השמש צבעו את הבימה בכתום - זהוב. ארון הקודש שוכן בתוך גומחה שמדרגות במאונך לצדדיה ואיש נמוך קומה - אך גדול, עמד שם וזעק בקול חרישי אך מהדהד, היישר אל תוך הלבבות: תורה! גדלות בתורה! ואי אפשר היה להמלט. "ואני הייתי בטוח שהוא בא כדי לקחת, לא בשביל לתת", שח לי אחד המקומיים. "ואם בשביל זה הוא, בגילו, טלטל את עצמו - אז אני, אנה אני בא?" אמר לי, ושמא השמיע זאת לאוזני עצמו.

עם תום השמועה יצא רבנו לביתו של הגר"ח שטיין - שם התכנסה ישיבת הנהלה-רוחנית לדון בעניני הישיבה - והכל בקשו את הכרעותיו של הקברניט - מקברניטיו של דור. ביתו נמוך הקומה של ראש הישיבה, טובל בין עצים. ישיבת טעלז מרוחקת מהעיר, ואפשר למשש שם את הדממה. השמים היו מעוננים, הולכים ומאפירים. אולי בגלל יום גווע, אולי בגלל הגשם המתקרב, שמא בגלל השאלה - "ואני אנא אני בא" שנותרה תלויה ועומדת. השמים, לא התבהרו. סימן השאלה נותר תלוי ועומד...

רבים מבני הישיבה נהרו אל המקום לחטוף עוד מבט אחרון. מי שלא יראה עכשיו, סביר להניח שלא יראה בקרוב מראות דומים. יש דברים שמתרחשים פעם אחת בדור, וכש"המסך יורד", הפסדת. בשדה התעופה, המטוס בן עשרת המקומות, כבר חימם מנועיו, בגלל האיחור בלוח הזמנים. הגאון רבי חיים שטיין שהתעקש ללוות את רבנו אל שדה התעופה הקטן, התקשה להפרד. הוא לחץ יד, וזיק של חום גדול בער בעיניו. באהבת תורה יוקדת, הוא רכן ונשק את פניו של רבנו. ולא היתה בידי המצלמה באותו רגע מרגש, לכן אתם לא תראו. התמונה הזו נותרה רק שלי ושל אלה שעמדו לידי, בזכרון.

דברים שסיפר הגר"ח לרבנו

בעת שביקר רבנו בעיירה סיפר הגר"ח שטיין זצ"ל ראש ישיבת טלז' בארצה"ב לרבנו סיפור נורא שלא סיפר לאף אחד עד שסיפר זה לרבנו כמעט שבעים שנה אחר אירועי הדברים?

כשהגיעו הנאצים ימ"ש לעיר טלז' שבליטא הרגו את כל תושבי העיר חוץ משנים הלא הם הגר"ח שטיין ובחור נוסף שהתלווה עמו לכל אורך הדרך אף כשגלו בסיביר במשך שנים ושניהם ניצלו בדרך נס ולא היה בהצלתם שום ענין טבעי ומספר הגר"ח כל בני הישיבה נהרגו על קידוש השם כל המלכות של טלז' בראשונה היה זה הג' רבי לייזר גורדון ואח"כ הג' רבי יוסף יהודה ליב בלאך זצ"ל ואחר זה בנו הגרא"י זצ"ל ואח"כ כל בני הישיבה הי"ד כך שבאותו יום מר ונמהר כ' תמוז שנת תש"א נהרגו לא רק את כל קדושי ישיבת ועיר טלז' אלא גם כל שלשלת ממלכת התורה של הישיבה והנה כשהגיעה השעה שאותם רשעים הגיעו לישיבה וכמו תמיד הם הסתירו את כוונותיהם להביא את כל בני הישיבה יחד עם ההנהלה נשיהם בניהם ובנותיהם לגיא ההריגה ואמרו שהם מעונינים להוציא אותם לעבודה, אבל הגרא"י הבין שזה דרך האחרונה שלהם והבין את כוונת השונאים להורגם חשב הגרא"י עצה כיצד לחזק את בני הישיבה קודם שיהרגו על קידוש השם.

ואמר להם תשמעו אנחנו בני ישיבה ואיננו רגילים בעבודה תנו לי כמה דקות להסביר לבני הישיבה מה זה עבודה כדי להכינם לכך השונאים שחשבו שאכן הוא מאמין להם הסכימו בבת שחוק על פניהם, לבקשת הגר"י זצ"ל התחיל הגר"י לדבר לפני בני הישיבה ואמר להם בזה"ל הנה זה הזמן האחרון שאנחנו חיים כמו טלואים ואת כל מה שטלז' חינכה במשך עשרות שנים אנחנו הולכים לקיים עכשיו ועתה זה הפיסגה, הנה כאן בישיבה לימדו אותנו שהשפה שלנו איננו אותו שפה של הרחוב המושגים שלנו הם לא אותם מושגים של הרחוב, אנחנו מדברים אחרת ואני אמשול לכם משל היה עשיר שעקר דירתו מפולין על מנת לגור באמריקה וקודם לכן נסע למדינת צרפת ומשם התכונן לנסוע למחוז חפצו בשהותו שם שכר לעצמו פרופסור

ללמדו את השפה המדוברת כדי שיוכל לקנות את כל שיצטרך לנסיעתו בזמן ישיבתו על האניה וגם שכר חדר הכי יקר באניה כדי שישוט במנוחה ולא יגיע עיף ויגע והנה לבסוף כשהגיע לאמריקה לא נשארה לו פרוטה להסתדר כי במקום לקמוץ ולצמצם הוצאותיו רק לדברים הכרחיים ולהש־כיר חדר פשוט על האניה בזבז את כל כספו בשעת נסיעתו אשר היה רק אמצעי לתכליתו המבוקש ובמקום לשכור מורה שילמדנו את השפה המדוברת באמריקה כדי שיוכל לעסוק שם במסחר למד שפה שהיה צריך רק לזמן קצר וכשקנה דברים יקרים שיספיקו לו לרעבונו בשעת נסיעתו שכח את העיקר ולא זכר רק את הטפל ובמקום להגיע לאמריקה עם אוצרותיו בזבזם

איתא במס' ברכות יז ע"א מרגלא בפומיה דרב לא כעולם הזה העולם הבא העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה לא פריה ורביה ולא משא ומתן לא קנאה לא שנאה ולא תחרות אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה ע"כ ונראה בביאור כוונת רב ע"פ מש"כ הרי הכל יודעים שהעוה"ז הוא פרוזדור לעוה"ב אמנם צריכים לדעת מהו התכלית של עולם הבא ששם צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם צריכים ללמוד בעוה"ז את השפה המדוברת שמה כדי שיהיה לאדם במה לפרנס את נפשו שם והמשקיע עצמו בענייני עוה"ז אכילה שתיה משא ומתן קנאה שנאה ותחרות בהגיעו לשם לא יהיה לו שום תועלת מענינים אלו אוי לו למי שמשקיע כל כוחו ומרצו בעולם הזה כי לא כעוה"ב עוה"ז והמאבד ומבלה ימיו בעוה"ז להשיג לעצמו מנוחה לא יהיה לו במה לפרנס את נפשו עם הצדיקים היושבים שם ונהנים מזיו השכינה השפה המדוברת בעוה"ב היא קדושה והמקום ללימוד שפה זו היא פה בעוה"ז אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה.

אמר הגרא"י לזה אנחנו דומים עוברים כאן לכמה שנים בדיוק כמו אותו עשיר שעבר בצרפת אבל העיקר הוא שנוסעים לעוה"ב ואנחנו צריכים ליודע טוב את השפה של עוה"ב השפה של שם הוא רשב"א וריטב"א ולא שום דבר אחר תכליתנו הוא להגיע לשם עם נצח לא עם שטרות ולא עם אבנים יקרי ערך אלא עם ש"ס בבלי וירושלמי משניות ששה סדרי משנה וכו' כי רק זה השפה של עולם הנצח הלא מתפללים הרחמן יזכנו ליום שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשם ונהנים מזיו השכינה פה זה הכל כסף קטן העיקר מה שמחכה לנו שם בעולם הנצח אנחנו זכינו בעולם הזה לקנות את השפה של שם של עוה"ב ואנחנו מתכוננים כעת לילך ליהנות מזיו השכינה כי זה מה שלמדנו.

בכל החיים שלנו באו ונלכו בשמחה אנחנו יודעים טוב שפת העוה"ב כי השקענו בשפת המקום עוה"ב לכן אין לנו מה לפחד עכת"ד

לאחר ששוח שעה ארוכה הגר"ח עם רבנו, יצא ואמר הגר"ח שגילה שרבנו צעיר ממנו רק בשנה וחצי, וא"כ הרי רבנו מחייב את הזקנים...

ריוֶוֶר-דַיל

בב"ו אייר תשנ"ח מסר רבנו שיחה בישיבה

חז"ל אומרים, תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים, תחילתה גמילות חסדים ויעש אלוקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישים, וסופה גמילות חסדים ויקבור אותו בגיא, התורה תחילתה חסד! וכן אחז"ל דעשרים וששה דורות קודם ממתן תורה היו עומדין "בחסדו" של הקב"ה, חסד מיוחד, אע"פ שכל הבריאה היא חסד, עולם חסד יבנה! מ"מ במיוחד עשרים וששה דורות הללו שלא היה עדיין תורה, היו תלויין רק בחסד.

ובפשוטו הכונה, דהקב"ה עשה חסד, אבל יכול להתפרש דקאי גם על האנשים, דאמנם באומות העולם יש רק ז' מצוות בני נח, ואין בכללם מצות חסד, מ"מ אנו רואים שתובעים גם את האומות על עשיית חסד, כמו שנאמר בסדום ועמורה, דעיקר חטאם מוזכר בתנ"ך על שלא עשו חסד. אע"פ שהיו בהם חטאים ונתבעים על זה, מ"מ עיקר התביעה היתה בשביל זה, ולכאו' מה התביעה עליהם הרי אין חסד בכלל הז' מצות, משמע כמו שנקטו הרבה אחרונים דדבר שהשכל מחייב, מצווה על זה גם בן נח. דאמנם אינו מצווה על זה בכל החומר כמו הז' מצוות, דז' מצוות בן נח נהרג עליהם, וע דברים אלו אינו נהרג. אבל מ"מ הוא מחוייב בהם. וצריך לקיימם, ודומה למה שאחז"ל דבן נח נהרג על שהיה לו ללמוד ולא למד, הרי שאפשר לחייבו אפי' מיתה מטעם זה, ועכ"פ ודאי אפשר לחייבו לקיים מחמת זה מצות חסד, והשכל הפשוט מחייב לעשות חסד, דהקב"ה ברא בריאה כזו, שהשכל מחייב שצריך לעשות חסד, וכשאינו עושה חסד הוא נתבע על זה, אפ' בן נח. ולכן נתבעו על זה אנשי סדום ועמורה, חוץ ממה שנתבעו על חטאים שעשו, יש עליהם תביעה במה שנמנעו מעשיית חסד.

וא"כ תורה תחילתה חסד, חוץ מפשוטן של דברים דתחילתה נזכר בה חסד יש לפרש ג"כ, דבשביל להגיע לתורה, מוכרח לעבור מתחילה שלב של חסד. ואולי יש ליתן בזה ג"כ טעם למה לא נתן הקב"ה תורה מיד בתחילת הבריאה, אלא המתין כ"ו דורות, משום דמתחילה צריך לעבור דורות של חסד, ואז שייך ליתן את התורה.

"אמריקה" היא מדינה שהיתה ידועה למדינה של חסד, ורואים בחוש דבין במלחמת העולם הראשונה ובין בשניה, אמריקה לא נפגעה כלל אירופה נפגעה, אסיה נפגעה, אפריקה, וכל המדינות, בכל מקום היו מלחמות וצרות, ובאמריקה אף פעם לא פגעו, וכל זה למה? משום הזכות של חסד! וממילא אחרי כ"כ הרבה דורות של חסד, זכו שהגיע מצב שיש "תורה" באמריקה, מה שלא היה קודם לכן. חסד היה, אבל תורה לא היה. דבר הידוע לכל וא"א להכחישו, ולא היו ישיבות ולא תורה. אמנם היו יהודים טובים, אבל לא נשאר מהם כלום ובניהם התבוללו, ולא נשאר מהם כלום. משום שלא היו ישיבות, ולא תלמודי תורה, רק חסד היה, אבל הזכות של חסד השפיע שבמשך הזמן הגיע גם תורה, וזכו שכהיום יש ב"ה ישיבות, ורואים בחורים שיושבים ולומדים, ואפי' הרבה מהם שיש להם נסיונות גדולים, מ"מ הם בכזו השתוקקות לתורה, וזה דבר גדול מאד, וכל זה הזכות של חסד הגינה על המדינה שיהא בה תורה.

ועכשיו אתם הרי המאושרים, שזכיתם כבר למצב היותר טוב, לא במצב של שנים שעברו שלא היה כאן תורה, ועכשיו ב"ה יש כבר תורה, עם ראשי ישיבות גדולים, ורבנים גדולים, תלמידי חכמים גדולים, וב"ה יש השתוקקות לדבר ה', ואתם ב"ה מאלו שזכו להיות בד' אמות של הלכה, שאתם מעותדים להיות גדולי ישראל, "כל אחד צריך לדעת שהוא יכול להיות גדול בישראל".

והרבה פעמים היצר הרע - השטן, תופס בחור ואומר לו, מה יהיה אתך, הרי בין כך לא היה גדול, ומכניס בו יאוש. ועוזב את הגמרא, ונהיה לאיזה דבר אחר...והוא שוכח שזה מעשה היצר, ולכן צריכים אתם לדעת שכל אחד מכם, יכול להיות "גדול" אם רק ירצה! עם השתוקקות, עם צמאון, בהתמדה ובשקידה, וב"ה אני שומע שזה כך באמת.

ויעזור הקב"ה שכולכם תצמחיו לגדולים בתורה ויראת שמים, כמו רצון הקב"ה. (ימלא פי תהלתך עניני ציבור עמ' רי"ב)

ובחודש חשון תשס"ה חזר רבנו ומסר בישיבה.

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן כל פרשה שהיתה חביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי פתח באשרי דכתיב אשרי האיש וסיים באשרי דכתיב אשרי כל חוסי בו.

כל פרשה שהיתה חביבה על דוד כו' - וא"ת מאי כל הפרשיות והא לא אשכחן שום פרשה אחרת שמתחלת באשרי ומסיימת באשרי אלא היא. וי"ל דלאו דוקא פתח באשרי וסיים באשרי. אלא חתימה מעין פתיחה כמו תהלה שפתח בתהלה וסיים בתהלה תהלת ה' ידבר פי וכן הרבה פרשיות שמתחילות בהללויה ומסיימות בהללויה.

השאלה היא למה זה חביב, האם דוד המלך אהב פרשיות אלו יותר מאחרות, מסתמא מזכיר גם משהו ממנו כגון בפרשה נ"א לב טהור ברא לי אלקים וגו', אל תשליכני מלפניך מבקש גם על עצמו, בודאי מכוין הכל לשם שמים, הדבר היחידי שזה אשרי שמחילה עד הסוף אשרי יושבי ביתך מדבר הכל על הקב"ה תהלה לדוד ארוממך אלוקי המלך ואברכה שמך לעולם ועד, בכל יום אברכך וגו' הכל אין דבר אחד שהוא אומר אותו הדבר בהללוקה הכל שבחים על הקב"ה, ואדם כשהוא אוהב איזה דבר הוא לא כול להיפרד מזה, הוא כ"כ שמח ומרוצה מזה עד שהוא לא יכול להיפרד מזה וזה הכל חביב מאד.

נמצא כך כדי להגיע הכל אחרת, דוד המלך מקום שהיה מוזכר הוא עצמו אפי' שהכל.. בכל זאת היות ומוזכר עצמו שם רק הקב"ה, אם ככה זה כ"כ חביב עד שלא יכול להיפרד מזה.

ואמנם מדרגה כזאת שהי' לדוד המלך אבל בכל זאת צריך לשאוף מה שיותר אפי' אם יהי' לנו אחד מאלף מהדרגה שהי' לדוד המלך זה גם טוב, אם אדם רוצה לעשות בשביל הקב"ה הוא יזכה להיות גדול מאד

הקב"ה יעזור לכל אלה שלומדים כאן, וכל הבני תורה יזכו בכל הלב לעבוד את הקב"ה ויזכו לכל המדרגות מה שהקב"ה רוצה, ובזכות זה יהיו תלמידי חכמים גדולים ויראי שמים גדולים, והקב"ה ישמח בנו ואנו נשמח בו, והקב"ה שנזכה לגאולה האמיתית ואז ימשיך להיות ככה שיעבדו את הקב"ה, שנזכה לזמן הזה במהרה בימינו אמן.

כברת דרך מובילה לישיבת טעלז - ריוור דייל, שבראשות הגאון רבי אברהם אוזבנד שליט"א. החושך עוטף את העיר בשמיכה שחורה. מגדליה של ניו יורק הופכים להיות נקודות אור שצומחות לתוך השמים. נסיעה חוצת גשרים, מוליכה לכאן. התחנה הקודמת היתה בקווינס, ב"שערי ציון" של הרה"ג רבי שמואל אלישיוב שליט"א, כדי לפקוד את מוסדותיה של בני העדה הבוכרית המחזירים עטרה ליושנה. עתה, פעמינו אל הישיבה שבריוור דייל. הרבה מים נשקפים מחלון הרכב השואט לאורך נהר ההדסון. בתיו של הכרך משתקפים במים, כמו כופלים את עצמם לדעת. פתאום אתה מבין שאין משמעות למרחקים גאוגרפיים. את הקשר הזה, גם מים רבים לא יכבו. הרבה אהבה פרצה כלבה, כשהרכב עצר ליד הישיבה. ירדנו מציר התנועה המרכזי, והדרך מוליכה אותנו אל מקום שכמו נחבא בין העצים, אך אור גדול זורח משם. שירה אדירה התלהטה. היכל הישיבה אינו גדול, אך דחוס הרבה מעבר לתכולתו.

הגאון רבי אברהם אוזבנד שליט"א נושא דברים, וראש הישיבה רבנו מדבר בצליל רפה ונמוך על דבר מאוד גבוה: הגמ' מספרת כי המזמור "אשרי" היה חביב מאוד על דוד המלך, מפני שכאשר אדם מבקש לעצמו - אפילו ברוחניות - אינו דומה למזמור שכולו שירות ותשבחות. ככל שיש פחות "אני", אפשר יותר להתקרב. בלי "אני".

כמה מתאימים הדברים ונאים למי שאמרם, לחשה באוזני קבוצת בחורים שהתקשו להסיר מבטם מרבנו המותש למראה, העומד ומוסר נפש למען ה"אתה", בלי שום "אני"...

כמה מלים לבעלי בתים תומכי תורה בריוור דיל

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין: הפעם נוסעים לישיבה בראשות הרב אוזבנד הנמצאת בעיירה קטנה הנקראת "ריציבל". הנסיעה אורכת כשעה, היום פנה והחושך שולט ומרחוק מבחינים באור התורה הבוקע ממקום נידח ושומם. מתקרבים למקום וההתרגשות גדולה מאד.

נכנסים אל בנין הישיבה, שם נפגש מרן עם כמה ממחזיקי הישיבה דשם, והוא משבחם ומעודדם על הזכות הגדולה שנפלה בחלקם להיות זבולוני הישיבה החשובה הזאת.

נכנסים להיכל הישיבה. ההיכל צפוף ומלא על גדותיו בבחורי חמד, עמלי תורה. ישיבה זו היא מהישיבות החשובות באמריקה. הבחורים מקבלים את פני מרן בשירת "ימים על ימי מלך תוסיף", שירה הבוקעת מעומק הלב.

יושבים ונרגעים והם מושלך בהיכל הישיבה. ראש הישיבה דשם, הרב אוזבנד, מקדם בברכה את מרן, ומביא מדברי רבינו יונה בשערי תשובה כמה הכל תלוי בדביקות בת"ח. התרגשות מרובה מדבר אל לבם על השעה הגדולה שזכו בדקות אלו לחזות בנועם ה', ומכבד את מרן לשאת דברים.

מרן מביא את דברי הגמ' בברכות שאשרי חביב היה מאוד לדוד המלך, ומדוע דוקא זה. ומתרץ ראש הישיבה כי בפרקים אלו אין שום בקשה לעצמו, כי כל מה שמבקש לעצמו אפילו ברוחניות, זה אינו דומה לפרקים שכל כולם שירות ותשבחות לבורא יתב'. וממשיך ומוסיף כמה שאדם יוריד מה'אני' שלו, כך יזכה יותר להתקרב כי אינו בעל גאווה.

גומרים ומנסים לצאת, אך בני הישיבה בהרגישם את גודל השעה, ממאנים להיפרד ממרן. אך בקושי רב נכנסים למכונית וממשיך בדרך.

עתה פנינו מועדות לתפילת מעריב בבית הכנסת של הקהילה "הֶיקִית". אלפי אנשים מחכים כדי לקבל את פני מרן. הכניסה לבית הכנסת איטית מחמת הדוחק הרב. לאחר שנכנסים ויושבים, רב ביהכ"נ מקדם את ראש הישיבה ולאחר מכן מרן מדבר על מנהגי אשכנז שנשמרו וישמרו הלאה במסורתם המקורית.

שיקאגו

בי"ז חשון תשס"ה הגיע רבנו לשיקגו

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין: ממהרים לשדה התעופה, טסים לשיקאגו, נסיעה של שעתיים בערך. נחים מעט בטיסה. בשעה 1:00 מגיעים, בחוץ יורד גשם, קריר קצת.

ברכת 'שלום עליכם' מראשי הקהילה, ומיד נוסעים לביתו של הגאון ר' א.ח. לוין, ראש ישיבת טעלז בשיקאגו.

הבחורים מחכים מחוץ לביתו של ראש הישיבה, ומקבלים את פני מרן בשירה אדירה. נכנסים אל הבית, האוירה מיוחדת, בית חם, הכנסת אורחים מופלאה שתתעצם במשך שהותנו שם.

מרן פורש לחדרו למנוחה קצרה, ובשעה 4:00 יוצאים לתפלת מנחה עם ילדי התשב"ר. דגלים מתנופפים מהילדים הקטנים. 'ברוך הבא', 'צדיק כתמר יפרח' וכו'. תפילת מנחה כשמיד לאחריה אמירת תהילים. מנהל החיידר שם פותח בדברים ומציין את גודל השעה והמעמד הנשגב, והוא מזמין את מרן ראש הישיבה לשאת דברים.

מרן מדבר על כך שכל ישראל ערבים זה לזה, ו"כל", כולל את כולם, גם את ילדי התשב"ר, שהם ערבים ואחראים וצריכים להכיר בחשיבות הענין.

מיד אח"כ מתקיים במקום כנס מחנכים. השאלות חוזרות על עצמן, פחות או יותר, חוץ משאלה אחת ממלמד ששאל האם כדאי להשקיע בילדים רצון ומחשבה על א"י.

מרן שחשב שהשואל משתייך ל'מזרחי' עונה בקצרה: למה לא אירופה?...

עצרת חיזוק ליהודי שיקאגו

שבים אל בית האכסניה למנוחה קצרה, ומיד יוצאים לעצרת חיזוק שמת־קיימת בביהכ"נ הגדול.

בית הכנסת הענק מלא בכ-2,000 איש היושבים על מקומותיהם. ובקריאה של מרן נכנס לאולם יחד עם הגאון א.ח. לוין. נכנסים בחרדת קודש כל מיני סוגי אנשים נראים חרדים, מזרחי, בע"ת, וגם סתם יהודים שכיפה לראשם, הג"ר א.ח. לוין פותח באנגלית, ולאחריו מדבר מרן ראש הישיבה. מרן מדבר על דברי המשנה שחסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם התפילה, וכן מביא את דברי הגמרא על ר' פרידא ששנה לתלמידו ארבע מאות פעם, ודיבר באריכות על חביבות לימוד התורה ועל החשק וההתעוררות בתפילה.

הג"ר אשר וייס שהגיע במיוחד מא"י והצטרף לטיסה מתרגם את דברי מרן לאנגלית, ולאחר מכן ממשיך משלו ומסביר לציבור את גודל המעמד, שהם זוכים לארח את מרן ראש הישיבה, גדול הדור, וזוכים לשמוע מפיו דברי אלקים חיים. ובתוך הדברים אמר בחיוך: נס שראש הישיבה לא מבין אותי, אחרת הוא היה זורק אותי...

לאחר תפילת מעריב, שבים אל בית האכסניה, שם מתקיימת קבלת קהל עד 11:00, לעצה, תושיה וברכה, עד לשעת לילה מאוחרת מאד.

יום ג' ח"י מרחשון שיחה בישיבת טלז שיקגו לאחר שחרית

חז"ל אומרים בברכות (דף ל"א א') מאי דכתיב בארץ אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם, וכי מאחר דלא עבר היאך ישב אלא לומר לך כל ארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב נתישבה וכל ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לישוב לא נתישבה.

ונשאלת השאלה מה החילוק לאדם הראשון לגזור על מקום שיהי' ישוב או לא יהי' ישוב, מה מעניין אותו מה שיהי' בעוד חמשת אלפים שנה, או ארבעת אלפים שנה, מה החילוק בשבילו, וכמו שנאמר היום לבן אדם מה שיהי' בעוד מאה שנים, מה זה מעניין אותו.

משמע כך, הרי אדם הראשון רצה לקדש שם שמים, זה ברור בלי שום ספק! ואפי' שנכשל בחטא של עץ הדעת, אבל חוץ מזה לא היה לו שום עבירה, שום עבירה לא היה לו! רק עבירה אחת מה שחטא בעץ הדעת. וגם זה לא היה כ"כ פשוט האיך שחטא, כתוב במדרש על הפסוק היא נתנה לי מן העץ, שהכתה אותו מן העץ, חוה הכתה את אדם הראשון עם העץ שהוא מוכרח לאכול, אחרי שהיא אכלה היא רצתה שגם הוא יאכל, ממילא היא הפעילה עליו לחץ שגם הוא יאכל, עכ"פ לא היה שום תירוץ והוא נענש מיתה.

ועכשיו בודאי היה רצונו שיהי' מה שיותר קידוש שם שמים בעולם, הרי הוא היה אדם חכם, וידע שהעולם נברא כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, צריך לצאת כבוד שמים, א"כ מוכרח להיות קידוש שם שמים, ולכן רצה שכל הבריאה, והוא עצמו כתוב בחז"ל סהנדרין ל"ח ב' שראשו נברא בארץ ישראל ומשמע ברמב"ם דהיינו ממקום המזבח, וגופו נברא משאר ארצות, נמצא שיש לו שייכות עם כל העולם, ולכל מקום שיש לו שייכות צריך לצאת קידוש שם שמים, ואין לו מנוחה כשלא יוצא קידוש שם שמים, לכן רצה שמכל הבריאה יצא קידוש שם שמים.

ורצה לגזור שכאן יהי' יחשוב כדי שכל המקומות של ישוב יצא מהם קידוש שם שמים, כך צריך להבין שזה הפשט במה שאדם הראשון גזר שיהי' ישוב, כי אחרת מה יש לו מזה שיהי' ישוב של גנבים ושל רוצחים, מה הוא צריך את זה, רק היות ומוצאו מכל העולם, הוא רוצה שמכל העולם יצא קידוש שם שמים, ובגלל שהוא באמת פגם בעץ הדעת, ונעשה עי"ז פגם, הוא רצה להיפך שהתיקון יהי' כ"כ גדול שכל מה שהי' בו פגם יהי' בו תיקון.

חז"ל מביאים בתחלת יומא את המשנה במס' פרה שבעת ימים קודם שריפת הפרה היו מפרישין כהן השורף את הפרה מביתו ללשכה שעל פני הבירה וכו', ומפרשת הגמ' מאי טעמא כיון דטבול יום כשר בפרה דתנן מטמאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרים במעורבי השמש היתה נעשית, תקינו לה רבנן כלי גללים כלי אבנים וכלי אדמה דלא ליקבלו טומאה כי היכי דלא ליזלזלו בה.

זאת אומרת היות שהדין הוא שפרה אדומה כשרה בטבול יום, והצדוקים שאינם מודים בקבלת חכמים סוברים שטבול יום פסול בה, היו מטמאים בכונה את הכהן גדול כדי להוציא מלבן של צדוקים, [וי"א שהטומאה היתה רק טומאה דרבנן], ובגלל שטמאו אותו עשו כנגד זה הרבה מאד פרישות, הרבה מאד גזירות, היו מוכרחים לעשות דוקא בכלי גללים וכלי אבנים, והמקום היה במקום שידעו שזה בתכלית הטהרה, הכל בגלל שמצד אחד כדי להוציא מלבן של צדוקים היו צריכים לטמאות אותו, כנגד זה היו מוכרחים לעשות כל מיני חיזוקים והרחקות, כך אומרים בשם רבי ישראל סלנטר שבגלל שעשו איזה דבר שהיה בזה קצת חולשה, ואפי' שהיו מוכרחים לעשות את זה מאיזה טעם כדי להוציא מלבן של צדוקים, אבל למעשה היה איזה ענין של חולשה שהרי טמאו את הכהן גדול, לכן היה צריך לעשות כל מיני דברים כדי להוציא מזה, להיפך להראות כמה התוקף שזה צריך להיות בתכלית הטהרה.

כך גם אדם הראשון היות שפגם והוא הרי נוצר מכל העולם, נמצא שבכל העולם נהיה איזה פגם, כי בעשיית החטא זה גרם פגם בכל האדם הראשון, ואדם הראשון הוא מכל העולם, ממילא צריך לראות שמכל העולם יצא קידוש שם שמים, לכן גזר שבכל מקום יהי' ישוב, וממילא יצא קידוש שם שמים מכל העולם, כדי לתקן מה שחלילה יצא קלקול.

אנחנו יודעים כי ב"ה אפי' במדינות כאלה רחוקות שבאמריקה, כידוע שמקום זה [שיקגו] רחוק מעיקר הישוב, ממילא צריך לצאת ממקום זה קידוש שם שמים גדול, דוקא בגלל שזה כ"כ רחוק, ובכל המקומות יש קבוץ גדול של יהודים, ואמנם גם כאן יש קבוץ גדול של יהודים, אבל יש הרבה מקומות שיש קבוץ יותר גדול, אם נסתכל על מרכז אמריקה הרי מסתמא יש שם

מליוני יהודים, וכאן יש רק אחוז קטן, לכן צריך לצאת מכאן קידוש שם שמים, ומה שיכול לצאת קידוש שם שמים כאן, חביב מאד אצל הקב"ה, בדיוק כמו שכתוב בשם הגר"א על הגמ' ביומא (דף, שאול באחת ועלתה לו, שאול המלך היה לו רק חטא אחד והוא אבד מלוכה והכל, הוא ודורי דורות אחריו, כי כך היה יכול להיות מלך הוא וכל דורותיו, רק שהגיע החטא שהיה עם המעשה של אגג מלך עמלק בשביל זה הוא איבד את המלוכה, דוד כתוב דוד בשתים ולא עלתה לו, דוד היה לו שתי עבירות ובכל זאת הוא נשאר מלך. ושואל הגאון מה הסיבה באמת וכי משוא פנים יש בדבר? שאול שהיה לו רק חטא אחד הפסיד הכל, ודוד שהיו לו שתי חטאים לא הפסיד?!

אומר הגאון כך, אדם שעושה עבירה, למשל אחד עבר עבירה אפי' איסור דאורייתא, אפי' שזה נורא, החטא הוא גדול מאד, אבל מצד שני המצוה לא בטילה לגמרי, הוא עבר על זה, אבל אנשים אחרים לא יעברו, הוא לא קיים את העשה, אחרים כן יקיימו את העשה, לכן אפי' שזה חטא גדול מאד, בכל זאת מאמר ה' לא נתבטל, מאמר ה' שאמר לעשות כך וכך יתקיים יתקיים, אם לא על ידו יתקיים ע"י אחרים, אבל כשיש ציווי ה' ליחיד, כמו הציווי ה' שהי' לשאול שזה הי' במיוחד אליו, וזה חוץ מהמצוה של מחיית עמלק שהיא מצוה כללית, כאן היה ציווי "לך והחרמת את עמלק", הכל הוא צריך להחרים, וכשזה נתבטל, כל מאמר ה' התבטל, וכשכל מאמר ה' התבטל, החטא הוא חזק כ"כ שזה נורא.

נמצא לפי"ז כי כל מה שיש פחות אנשים שמקיימים את המצוה, במקום שיש הרבה שמקיימים את המצוה, בודאי זה גדול מאד, ואין לשער, וכל אחד הוא גדול מאד, אבל בכל זאת יש עוד שמקיימים את המצוה, ואפי' אם חלילה וחס הוא לא מניח תפילין יש אחרים שמניחים תפילין, הוא לא לובש ציצית, אחרים כן לובשים, ומאמר ה' אינו בטל, ואותו הדבר מה שמתקיים פחות רצון ה', השכר הרבה יותר גדול לפי החשבון הזה של הגאון, כי במקום שיש הרבה בודאי זה טוב מאד, אבל יש כבר עוד, ואפי' אם חלילה יש שלא מקיימים מאמר ה' לא מתבטל, ומה יותר שיש מאמר ה' מתקיים יותר, נמצא שמקום שרחוק מעיקר הישוב ויש פחות אנשים, השכר כשמקיימים את המצות זה הרבה יותר חזק.

כולם צריכים לדעת שכאן צריך להתקיים מה שיותר מצות, מה שיותר תורה, ומה שעושה יותר יש לו עוד יותר שכר, יותר רצון ה', הקב"ה שמח מאד בזה.

והקב"ה יעזור שכל אלה שנמצאים כאן בני ישיבה וכולם, מה שיעשו יותר רצון ה' הקב"ה יותר מרוצה בהם, והקב"ה יעזור לכולם שיתברכו בכל טוב ברוחניות ובגשמיות, ונזכה כולנו לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן סלה.

השמים בשיקגו היו מעוננים. בחוף נשבה רוח חזקה. גשם החל לזרזף, אבל שום דבר לא היה יכול לצנן את האוירה. כבר כמעט ערב, המונים מתגודדים ברחובות. בני ישיבה ממתינים בקוצר רוח ליד ביתו של הגאון הגדול רבי אברהם חיים לוין שליט"א - ר"י טעלז שיקגו וחבר מועצג"ת. ילדים פעוטים שדגלים בידיהם, מנסים להתרומם על בהונות, כדי להיטיב ראות. השירה אדירה. ההתרגשות, אינה יודעת גבולות. העיר שיקגו של העבר נשרפה באש. הדליקה הנוראה שהיתה שם, כילתה את כל העבר. ההסטוריה של העיר הפכה לאפר. אך מאז, כל בניניה החשובים של העיר, שוחזרו בדיוק ובהתאמה למה שפעם היה. עכשיו הכל בוער כאן באש אחרת, אש הלבבות. אש שאינה הורסת, אלא צורפת. אש שבונה את העבר, אש של כבוד התורה. כאן, בביתו החמים של ראש הישיבה - הגאון הגדול רבי אברהם חיים לוין שליט"א - "טעלזר" בכל יישותו והליכותיו, תערך אספת רבנים. התוכנית עוד ענפה. בשיקגו יערך מעמד התשב"ר, כנס המחנכים והכנס הענק. בכל אלה ישא רבנו את דברו. ובבוקר, לאחר תפלת ותיקין, ישא רבנו את שיחתו בהיכל הישיבה. הישיבה, זה המקום! הישיבה זה דופק הלב, שמזרים את הדם לאיברים. מהיכל הישיבה הוא יאמר את דברו. דווקא מהיכל הישיבה - וגם זו אמירה - אולי החשובה מכולן...

הכל מתנהל כאן בהדר טעלזאי. לכל מקום יש אופי, גם לטעלז של שיקגו. אפילו משהו בתנועותיהם של האנשים, כל כך טעלזאי. אתה מרגיש איך הלב מתרונן, הרבה יותר מאשר הרגלים שמגביהות את עצמן בעת הריקוד. יש כאן הרבה כבוד התורה והדרה!

טיסה של שעה במטוס הצמוד, חוצה את הגבול הקנדי. מחלון המטוס ניתן לזהות את מפלי הניאגרה. מקולות מים רבים, אין מים אלא תורה. "באתי לייקר את לומדי התורה והיכלי התורה על המון העם". לכן, כמו שבשיקגו התאכסן רבנו בביתו של הגאון הגדול רא"ח לוין שליט"א, כך גם בטורונטו קבע את משכנו בבית הגאון רבי שלמה מילר שליט"א - ראש כולל ליקווד, מורה דרכה הרוחנית של קהילת בני התורה בטורונטו ומח־שובי הפוסקים בצפון אמריקה. הלחץ על הבית, היה כבד מנשוא. המונים בקשו להתקבל. עוד מעט יערך בבית הכנסת "אגודת ישראל" הכנס לתל־מידי הישיבות הקטנות וכנס מחנכים. הארוע קצת התעכב, כדי לאפשר לאוטובוסים עם בני הישיבה להגיע ממונטריאול המרוחקת כשש שעות נסיעה, להגיע. ורק בשעות הערב יערך כנס ההמונים לכל תושבי העיר, באולם "בית יעקב" - שם ישאו הדברים הגאון רבי שלמה מילר שליט"א והגאון רבי אשר וויס שליט"א שהגיע במיוחד מארץ הקודש כדי להשתתף בכנסים בשיקגו וטורונטו. אולם גולת הכותרת של השהייה בטורונטו, היתה השיחה שבכולל, לאחר תפילת ותיקין. במקום שבו נמצאים בני התורה, שם פועם דופק החיים האמיתיים של העיר.

ירחי כלה

על כינוסי ירחי כלה שבאים בעלי בתים מבני חו"ל ללמוד כמה ימים בירחי כלה בירושלם עיה"ק, והכל נעשה ע"פ הכוונת רבנו, ורבנו היה טורח מידי שנה בשנה [י"ד שנים] למסור שם דברי חיזוק, [כבר הבאנו באריכות בפר' שמות תשע"ז]

בוכרה

מסירות נפש לתורה

יהדות בוכרה עלתה ברובה במשך השנים מארץ חבר העמים, בעיקר לארץ ישראל ולארה"ב, שם בבוכרה ובפרבריה נשארו בני קהילה מבוגרים, כשבני הדור הצעיר ברובו הגדול עוזב את המקום הנחשל לארצות רווחה.

שנים רבות של קהילה מפוארת, שמסרה את נפשה על קיום התורה בכל הדורות, נגד ניסיונות הטמעה של שלטונות רוסיה הרשעה, עולים רח"ל בטמיון עם ההתבוללות הגדולה בקרב בני הקהילה ברחבי העולם, כמו שקורה אצל קהילות רבות אחרות בעולם כולו.

הקהילה החרדית בארץ ישראל בראשות הג"ר שמואל אלישיב שליט"א ובני משפחתו הענפה, עושים רבות כדי להחזיר עטרה ליושנה, ולחבר את בני הדור החדש עם היהדות המקורית שניתנה בסיני.

רבנו שימש כתל תלפיות לכל בעיות וחיבוטי בני הקהילה, משמש להם למזור ומרפא, והם נהנים ממנו עצה ותושייה, בבניית קהילות חדשות לבני העדה ברחבי העולם, בעזרת השם בגיבורים נפתחו כמה בתי ספר ובתי כנסת בכמה מריכוזי הקהילות בארה"ב וקנדה, שם מרוכזים כ- 50.000 יהודים יוצאי בוכרה, אשר רבים מהם כמעט שהתבוללו בקרב העמים, מפאת ריחוקם לדת.

בניו יורק פתחו מוסדות שערי ציון בית ספר חדש, בבית כנסת משלהם מתפללים כ- 700 מתפללים דתיים מבני העדה, ועוד כולל ערב ושיעורים רבים נמסרים לקירוב הלבבות. המהפכה הדתית מורגשת בכל מקום. עוד כמה קהילות חדשות נפתחו בשנים האחרונות בטורונטו וקנדה, באריזונה ופינק'ס ודוונר קולרבו ועוד. מדובר במאות רבות של בני הקהילה שחוזרים את הדת ואל השורשים, מול אחרים שרח"ל כמעט שנטמעים בין האומות.

הניסיונות שעומדים לפני בני הקהילה הם בעיקרם חומריים. כמה אישי ציבור מודרניים מיוצאי העדה, מנסים למשוך את בני העדה, לעבר פי פחת, לעזוב מקורות נאמנים של תורת אמת, ולהמירם בחיי עולם. הפיתויים שעומדים בני העדה גדולים, ובאין הנהגה עליונה כל אחד נמשך לעבר המדרון התהומי ונסחף בניסיונות הקשים שעומדים מולו.

בשעה קשה זו לצנינים בעיניהם של רבים, חילוניים ואף דתיים לאומיים ודומיהם, ללמוד תורה יומם ולילה בתוך אוהל העדות, ולא לנטוש את הסטנדר והגמרא בגלל קשיי פרנסה, עומדים רבים מבני הקהילה בניסיונות קשיים ומרים מול תחלופי העולם הזה, והנהגה רוחנית עליונה זו, של בני העדה החרדים לדבר השם, בנשיאות רבנו, באה לחזקם ולעודדם בעצם נטיעתם באוהל העדות, ומסירות נפשם למען שמירת התורה ומצוותיה ללא עוררין, ושמיעה לדבר גדולי התורה ולכל אשר יורוך.

מוסדות "שערי ציון" בארץ ובגולה, שולחים את בני הקהילה המתמחים בדבר, חלקם בוגרי המוסדות עצמם לרחבי העולם, למקומות ריכוז של אלפי בני העדה, כדי להביא את דבר השם לשדות, לנסות להפריח את הפירות ותנובת השדות, לשמר את התורה בטהרתה, מול כל אותן שעות קשות שעוברות עליהן.

גם בארץ ישראל עומדים בני הקהילה וראשיה החרדים לדבר השם, על משמר היהדות, בבניית מאות גני ילדים ועשרות בתי ספר, ישיבות קטנות וגדולות, תיכוניים וסמינרים וכוללי אברכים לבני העדה הבוכרית ברחבי הארץ, ובנקודות רבות על המפה, באימפרית מוסדות התורה השם: "שערי ציון" תופס מקום של כבוד והערכה גדולה, ללומדי תורת אמת המעמיקה שורשים ביתדות נאמנים וישרים.

כאלף איש מבני העדה הבוכרית מהארץ ומהתפוצות, ביניהם ראשי ישיבות, דיינים, רבנים ואברכים רבים, השתתפו בכנס חיזוק מרשים שהתקיים באולם מוסדות "שערי ציון" בבני ברק, בקריאה נרגשת לאיחוד כל בני הקהילה תחת שרביטם של גדולי ישראל, חיזוקם ועידודם בהרבצת תורה, ובפיתוח מפעליהם הרבים לחיזוקם של בני הישיבות ואברכי הכוללים בני העדה.

בקרב הציבור הבוכרי בארץ ובעולם המונה למעלה מחמשים אלף איש, קיימים כל מיני קבוצות פנימיות וארגונים נוספים, חלקם באו מתוך הגולה הבוכרית מעבר למסך הברזל, עם מושגים אחרים ושאיפות חומריות גדולות שאינם בדרכם של בני התורה, חלק מבני העדה נסחף אחרי הנהגה המעוניינת להוציאם מתחת אוהל העדות, ונשאב לתוך פיתויים חומריים המוצעים לו.

הנהגה חדשה זו של ראשי ישיבות ורבנים, באה להעמיד בראש סולם הערכים, את התורה ומנהיגיה הגדולים, העושים הכל כדי להגביר תורה בישראל, ולהפיץ את דעתה של תורה בכל מקום, להביא לעם בשדות את

דבר השם זו הלכה, ולהחדיר בתוך מושגי חברי הקהילה הבוכרית את הצורך בציות לדעת תורה עם ההשקפה הנכונה בכל דבר.

לרגל הכינוס ההיסטורי הראשון של בני הקהילה הבוכרית החרדים, והתא־חדותם לאור דרכם של גדולי ישראל, שלח מכתב ברכה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל

במכתבו לבאי הכנס כותב עמוד ההוראה מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב: "שמחתי באומרים לי כי נדברו יראי ד' איש אל רעהו יוצאי גולת בוכרה, להקים גוף בנשיאות הגאון הגדול פאר הדור הגראי"ל שטינמן שליט"א, אשר מטרתו להגדיל תורה, ע"י חיזוק האברכים ובני הישיבות לצד פעילות תורנית אצל העם שבשדות. ברכה מיוחדת ליזם הפעולה הרה"ג ר"ש אלישיב שליט"א, אשר הוא ומשפחתו פועלים בכל כוחם להרבצת תורה בכלל ובקרב יוצאי בוכרה בפרט - יהא רעוא שיראו ברכה והצלה בכל פעלם. בברכת התורה".

רבנו שכיבד בהשתתפותו את באי הכנס, נשא את המשא המרכזי בדברים חמים על חשיבות התאחדות בני הקהילה הבוכרית החרדיים, סביב עולם התורה והישיבות. בדבריו הביא את דברי חז"ל אודות כינוס לצדיקים שטוב להם וטוב לעולם, כי הם ממלאים בזכויותיהם את העולם ועוזרים בקיומו, ובוודאי שכוונת כל המשתתפים להרבות תורה וכבוד שמים, ועם רצון טוב נזכה משמים שלא יסטו מדרך הישר והטוב, וביחד את משתתפי הכינוס, שיזכו להרבות במעשיהם הגדולים כבוד שמים להשפיע על כלל ישראל כל טוב עד ביאת גואל צדק.

בכינוס שנמשך שעות רבות, דיברו גדולי הרבנים, על חשיבות התאחדות בני העדה בנשיאות רבנו, ועל הניסיונות העומדים לפתחם של רבים, מאותם שנפשם צרה מלראות את התפתחות מוסדות ומבצרי התורה, ומשקידתם והתמדתם של בני הישיבות ואברכי הכוללים הממיתים את עצמם באוהל העדות, מול קשיים פיתויים חומרים.

קריאה נרגשת לעזרת השם בגיבורים יצאה מן הכנס, ובהחלטה נדיבת לב הוחלט על הקמת כמה קרנות גדולות לעזרת בני העדה לומדי התורה בשעה קשה זו, וכן על הענקת מלגות מכובדות לבני העדה המצטיינים בעלייתם בתוי"ש, לעידודם ולהגביר חיל בהתמדה ושקידה, וכן להמשיך ביתר עוז להביא את דבר השם לעם שבשדות, בהרבצת תורה בשיעורים והרצאות נוספות, וחיזוק בני משפחות העדה בתורה ויראת שמים.

דברי רבנו בכנס יסוד להתועדות כללית של "יוצאי בוכרה" בעולם אור לכ"ג כסלו תשס"ד במוסדות "שערי-ציון" בני ברק

ידוע שכל כנסיה שהיא לשם שמים סופה להתקיים, והכנס הזה אנו מקוים שהאנשים שבאו, רובם ככולם, כונתם לשמים, כי אחרת מה יש להם מזה?! ובודאי שהם רוצים להתכנס כדי לעשות דברים טובים ליהדות החרדית, לתורה ליראת שמים, למדות טובות, ולכל מה שהקב"ה רוצה, ומסתמא כל אחד ואחד הולך בלב טהור! לעשות פעולות כדי להרבות כבוד שמים.

ורצינו רק להביא משנה, מה שזה ג"כ בכיוון הזה, בסנהדרין (דף ע"א ע"ב) המשנה מדברת על בן סורר ומורה שנענש על שם סופו, ומסיימת ע"ז המשנה שמיתתן של רשעים הנאה להן והנאה לעולם, [אם רשעים מתים יש בזה הנאה להם והנאה לעולם], והנה מה שזה הנאה לעולם זה פשוט, אבל מה ההנאה להם, מפרש רש"י מפני שאין מוסיפין לחטוא. זאת אומרת שהיות שאם היו ממשיכים לחיות היו מוסיפים לחטוא, לכן גם להם זה טוב מה שמתו, והאדם הרשע אמנם לא מרגיש את זה, אבל אומרת המשנה שהאמת היא שזה טוב להם, מפני שאינם מוסיפין לחטוא.

ולצדיקים, [פי' מיתת צדיקים] רע להם ורע לעולם, ומבאר רש"י רע להם שהיו מוסיפין זכיות, [כי כל מה שהם חיים יותר הם מוסיפים זכויות ולכן זה רע להם], ורע לעולם שהם מגינים על דורם ומוכיחין את הדורות, זה מה שרע לעולם שעכשיו חסר מי שיגן על הדור ומי שיוכיחן.

וממשיכה המשנה יין ושינה לרשעים הנאה להן והנאה לעולם, ולצדיקים רע להם ורע לעולם, ומפרש רש"י למה יין ושינה לרשעים הנאה להם והנאה לעולם, שכל זמן ששותין וישנין אינן חוטאין, ואינן מריעין לבריות. ולצדיקים רע להם שאין עוסקין בתורה, ורע לעולם שהתורה שהם עוסקין בה מגינה על הדור, וכשהם מתבטלין פורענות בא לעולם, לכן כשצדיקים ישנים זה רע להם מפני שהם לא עוסקים בתורה וחסר להם זכויות, ורע לעולם מפני שכך התורה שלהם מגינה לעולם, וע"י שמתבטלין פורענות באה לעולם.

פיזור לרשעים הנאה להן והנאה לעולם, ולצדיקים רע להן ורע לעולם, פרש"י פיזור לרשעים שנפרדין זה מזה ואין יכולין להועץ עצה רעה ולסייע זה את זה. כינוס לרשעים רע להם ורע לעולם, לצדיקים הנאה להם והנאה לעולם.

עכ"פ המשנה מאריכה כ"כ הרבה לבאר את ההבדל בין הרשעים שבהעדרן טוב להם וטוב לעולם, ולהיפך אצל הצדיקים.

ובודאי שצריך לראות שהכנס הזה יהי' ג"כ בבחינה הזאת, שיהא שייך עליו מה שחז"ל אומרים טוב להם וטוב לעולם. שעי"ז יתרבו לומדי תורה, יתרבו עושי חסד, יתרבו חרדים לדבר ה', יתרבה צידקות, מצות ומעשים טובים, זה צריך להיות היסוד של הכנס הזה.

ומקוים שכל אלה שבאו בודאי אין להם שום תכלית אחרת, רק שיתרבה כבוד שמים, שיתרבה תורה, שיתרבה מעשים טובים, שיתרבה חסד, וכל הדברים הטובים מה שעליהם העולם עומד, ודברים אלו אם ח"ו לוקחים את זה יש סכנה, כמו שחז"ל אומרים כינוס לרשעים, ח"ו, רע להם ורע לעולם, שעי"ז מתרבה הרע, ומתרבה כל הדברים הרעים מה שיש.

אבל כאן הרי רוצים לא ללכת בכיוון הזה, רק להוסיף תורה ויראת שמים, כמו שאנו מקוים שכל אחד ואחד שבא לכאן, בא עם רצון טוב להוסיף תורה, להוסיף יראת שמים, והזכות הזה גדול מאד! ואין לתאר מה שיכול לצאת תוצאות מזה.

ואם הקב"ה יעזור שלא נסטה מהדרך האמיתית, ונראה ללכת בכיוון הזה "שהכל יהיה רק לשם שמים" רק להוסיף תורה, להוסיף מצות, אז בודאי שהכנס הזה יהי' יסוד גדול, שכל אלה שהשתתפו, הם וכל המשפחות שלהם, וכל מי שהם משפיעים עליהם, יצאו עם תורה ויראת שמים, ומעשי חסד, והקב"ה ישמח בזה.

וכולנו נזכה באמת שכל אלה יושפעו לטוב, וישפיעו שכל כלל ישראל יתרבו להיות עובדי ה', וכל אחד ואחד יתברך שהוא והמשפחה שלו יזכו לרב טוב, ויזכו ג"כ לראות בטוב ה' שנזכה בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

בס"ד, הנה הרב שמואל אלישיב שליט"א יסד לפני הרבה שנים מוסדות "שערי ציון" ובמשך הזמן נתרבו התלמידים כאשר יראה ברשימה המצורפת, בתי ספר, ישיבות, כוללים, וכן בתי ספר לבנות בכמה מקומות. ובזמן האחרון יסד גם מוסדות חינוך בארצות הברית בעיקר בשביל אחיו יוצאי בוכרה.

עד הזמן האחרון כל זה הי' ע"י נדבת אחיו משפחת אלישיב אשר הם אנשי עסקים גדולים בארץ ישראל ובשאר ארצות.

בזמן האחרון היות שכבר גדלו והתרבו המוסדות, ותקציבי המדינה התצמ־צמו, גם היה להם הרבה הפסדים, לכן בקשתם שישתתפו בתמיכת המוסדות שאר נדיבי לב ובהחזקת המוסדות.

ובודאי זה מצוה לעזור שיוכלו להמשיך בכלכלת כל המוסדות שקיימים, והתומכים יתברכו, כמו שכתוב ותומכיה מאֻשר.

י' אייר תשס"ה בני ברק יצ"ו

בלגיה

מכתב להכתרת הרב

בס"ד סיון תשס"ד לפ"ק, לכבוד קהל עדת ישורון דק"ק אנטוורפן ה' עליהם יחי'

בהכנסכם למנות עטרת לראשכם את הגאון ר' אלטר אליהו הלוי רובי־נשטיין שליט"א יתן השי"ת שהקהלה יחד עם הרב יוסיפו לגדול בכמות ובאיכות לתפארת בישראל.

בחודש אייר תשס"ז הגיע רבנו לעיר. כעבור שעה נוחתים באנטוורפן. הגאון הרב אליהו שטרנבוך עם הגאון רבי יהודה טרגר ראש ישיבת עץ חיים עם ראשי הקהל מחכים לקבל את פני מרן באמירת 'שלום עליכם'. פה יש חסידי גור, והכל סודר שמיד יוצאים לכיוון העיר. חמשה אופנועי משטרה מפנים את הדרך, ובמהירות מגיעים למקום.

כל ילדי תשב"ר מחכים לראות את פני מרן, ובשירה אדירה הם מקבלים את מרן רבנו, ורבנו מברכם שימשיכו לשמור את הערבות שקבלו.

נכנסים לבית הכנסת של הגאון רבי חיים קרייזוירט זצ"ל, מחזיקי הדת, וכל רבני העיר יושבים וכ"א מקבל 'שלום עליכם'. במה גבוהה נבנתה במיוחד, לפני ארון הקודש.

רבנו מדבר על המשנה הראשונה דברכות שרבנו הקד' התחיל בק"ש דוקא, ולא בשבת וע"ז החמורות, משום שדבר ראשון זה קבלת עול מלכות שמים.

לאחר שסיים מרן את דבריו עושים סיום על 'סדר מועד', ורבנו מדבר על מעלת כבוד השבת וכו'. מסיימים. אמירת קדיש: יתגדל ויתקדש שמי' רבה... אמן...

רבנו יורד למטה וכל הציבור עובר על פניו כשעה בערך וב-8:48 עוזבים את המקום בחזרה לשדה התעופה כדי לשוב הביתה, אל ארץ הקודש.

לא בכל יום זוכה עיר מסחר לארח גדול בישראל...

בביקורו של רבנו באייר תשס"ז בבלגיה, התכנסו כל הרבנים בבית המדרש לקבל את פניו, לאחר שהתכבד מרן לסיים את מסכת מועד דיבר על כבוד השבת וקדושתה, בה הוא תבע מהקהל להתחזק בענין זה להוסיף מקודש על חול, לשבות מוקדם ממלאכה.

לאחר מכן כעשהקהל עמד נפעם ונרגש מהביקור המיוחד, עמד הגר"א שטרנבוך זצוק"ל בהיותו ראב"ד קהל מחזיקי הדת ואמר בקולו הנרגש - 'אנטוורפן איז א' סוחרישע שטאט [היא עיר מסחר], באנטוורפן אנחנו לא זוכים לראות גדולי ישראל באופן שגרתי', וודאי לא אדם גדול בפארנעם כזה של גדול הדור, זהו מחזה שמותיר רושם על כל ואחד מבני הקהילה, על אחת כמה וכמה שהדבר מותיר רושם על הילדים שהוריהם הצטופפו עימם כאן

כדי לזכות בברכה, אני מתאר לעצמי שהרושם יישאר לאורך ימים ושנים בכלל, גם מבחינת הקהילה, זה יצר כאן אוירה יחודית, והמעמד המיוחד בו הצטופפו יחד אלפיים וחמש מאות איש חסידים וליטאים, הינו מחזה נדיר באנטוורפן שאין לו אח ורע, ומחזה זה כשלעצמו עורר רושם ניכר.

העובדה שהביקור לא נערך לצורך התרמה ומגבית כלשהי, ואנטוורפן היא עיר של סוחרים, היהודים כאן רגילים לביקורים של רבנים ואף רבנים חשובים מאד, אבל רב שמגיע מתוך מטרה להרביץ תורה בלבד ללא שום עניין אחר, זה לכשעצמו הותיר פה רושם אדיר, אנשים בטבעם אוהבים לבטל גם דברים גדולים, כאשר מגיע ראש ישיבה לצורך החזקת תורה, מעריכים אמנם את המטרה הקדושה שלמענה הטריח עצמו, זו זכות גדולה כשלעצמה, וגדול המעשה יותר מהעושה, אך בתת ההכרה היצה"ר מצליח להגניב את המחשבה שהעניין הוא בכל זאת ענין של ממון, לצערי כך זה פועל בתת ההכרה של בעלי בתים בייחסם לתלמידי חכמים, אבל שגדול יגיע עד לאנטוורפן אך ורק כדי להפיץ את דבר ד', זה הרי געוואלדיג, אין מי שלא הושפע מכך לאורך שנים.

לאחר מכן הוסיף ווארט חשוב באומרו, חז"ל אומרים כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, והעולם שואל שלכאורה היה מתאים יותר לומר הרואה אשה שנוהגת שלא כראוי יזיר עצמו מן היין, כי הרי כאשר הסוטה כבר מגיעה לקלקולה ולחורבן שלה, כבר אין צורך להזהיר על כך, שהרי כבר רואים את החורבן בעיניים.

ובעלי המוסר מיישבים זאת, שבשעה שהרשע מצליח בדרכו, קשה לאנשים לקלוט שמדובר בהצלחה מדומה, שבעצם מדובר בחורבן, בשעה שהרשע מצליח מבחינים רק בהצלחה בכסף ובמה שנוצץ, בשלב זה קשה מאוד להזהיר אנשים מדרכו, אבל דווקא כאשר החורבן נוחת על הרשע, אז זה הזמן המתאים והראוי שאנשים יכולים להפנים את המחיר, כעת הזמן להזהיר, יזיר עצמו מן היין, ופעם היה נראה שדרך רשעים צלחה פעם עוד היה מישהו מסוגל להאמין ששם ברחוב יש אידיאלים והצלחה, אבל כיום שהרשעים נועצים חרב איש ברעהו, הרי כבר רואים את החורבן בעיניים, דווקא היום ניתן וראוי להזהיר את הדור, הזירו עצמכם מן היין, זה הזמן לחזור לדרך הסלולה של כל הדורות כפי שמטווה לנו רבנו, צאי לך בעקבי הצאן בדרך ההנהגה של גדולי ישראל.

שח הג"ר אליהו שטרנבוך ראב"ד אנטוורפען: אדמו"ר מגור ביקר כאן יום קודם לרבנו, שהייתו במחיצתנו היוותה התעלות גדולה ליהודי אנטוורפן וגרמה להתרגשות גדולה, שטחתי בפניו את בקשתי שיישאר בעיר ליום נוסף עד אחרי ביקורו של רבנו שהגיע יום אחר כך, הוא השיב לי שעליו לחזור לארץ ישראל.

העליתי את הרעיון שהוא ישוב לארץ ישראל עוד לפני שבת יחד עם רבנו שהיה אמור לעזוב את העיר בליל שישי, ואז הפליג בשבחו של הג"ר וענה לי במשפט מדהים: הוא יחיד בעניין הזה רק הוא מסוגל לדלג על שינה לקום ווותיקין ולהמשיך כרגיל הוא לא מתעייף ואכן כאשר הוא הגיע לכאן לא הייתה ניכרת בו עייפות כלשהי למרות שגם אנשים צעירים מתעייפים מטיסה אלו הם לא כוחות טבעיים אלא כוחות של מתנת שמים ולא כל אחד יודע להשתמש בהם לשם שמיים.

וכך מתואר בכתבי העתי"ם: היעד האחרון במסע של הגראי"ל שטינמן היה אנטוורפן: "הגראי"ל הגיע באיחור מה לבלגיה וככל שהתאחר הזמן הכל חיכו במתח רב יותר. לרבים זה היה נראה כמו הכנה למתן תורה, מעין שלושת ימי הגבלה. לנו הייתה תחושה שהלוואי שהצפייה לביאת המשיח תהיה כזו... הילדים חיכו שעות ארוכות בחוץ וכשהגראי"ל הגיע הוא אכן ראשית בירך את הילדים והמשיך מיד לביהכנ"ס הגדול, "אוסטן שול" ע"ש הרחוב, שבו התקיים מעמד כנראה חסר בתקדים בהיקפו, כשאלפים נכנסו, ועוד המונים נאלצו להסתפק בצפייה במעגל סגור. הכל חשבו שהגראי"ל יאמר שיעור, אך הגראי"ל דיבר על קריאת שמע והלכותיה. אחד הדברים שעשו עלינו רושם מיוחד היה כאשר הגראי"ל הקריא מספר תשב"ץ ובמשך עשר דקות קרא מתוך הדף שצולם בו התשב"ץ לכולם היה ברור כי הוא יודע את הכל בע"פ, ועכ"ז הוא רצה להראות לנו שאפילו ראש הישיבה מציין מקור ומקריא מתוך הכתב. אחרי הביקור הייתה הרגשה שהיה זה מעין מעמד של מעתיקי השמועה, ולציבור שלא רגיל לאירועים כאלה זה עשה המון.

אחת התוצאות: מספרים כי בעקבות הביקור יפתחו עוד כמה כוללים, כי התודעה של תורה ואווירת הלימוד גברה בעקבות הביקור. עדות לכך שאירוע כזה לא היה מזה שנים. וזאת בעיר שבה אין היום רב. כאשר בשעתו היה הרב המיתולוגי הגר"ח קריזווירט מוסר שתי דרשות המוניות מידי שנה, בשבת שובה ובשבת הגדול, אליהם היו מגיעים כל תושבי העיר מגדול ועד קטן, אך מאז פטירתו לא התקיימו כאן דרשות כאלה, ומאז העיר גדלה וכעת חזרה עטרה ליושנה בכינוס שמילא בשנית את בית הכנסת הגדול. אחד הדברים המעניינים בכינוס הגדול היה השתתפות קבוצה גדולה של בחורים מישיבת "בית ספר יבנה" של המזרחי שבראשותה עומד הרב יעקב גרוזמן שהאזינה בעניין נראה לעין לכל דברי הגראי"ל".

ברזיל

ביום ה' כ"ז אייר תשס"ו הגיע רבנו לביקור חיזוק בברזיל

בינוס חיזוק לתושביה החרדים של סאו פאולו

יום ה' כ"ז אייר שחרית כוותיקין בבהכ"נ מאור יצחק [הרב וואלט] דברי חיזוק אחרי התפילה - ביקור בישיבה הגבוהה של הרב פרידמן ושיחת חיזוק בבהמ"ד סאטמר - בכולל בנין עולם - בבהמ"ד האדמו"ר מרצפארט

אם נותר המעיין של התורה, הוא ישוב וירווה את הארץ, הבהיר לימים רבנו, כשדבר בכנס הרבנים בברזיל בביתו של הגאון רבי יצחק דישי שליט"א. הדאגה של רבנו ליהדות באשר היא, לא הסתפקה במילים. עוד טרם בואו לברזיל, יצא לשם הרב אליעזר יוטקובסקי בשליחות. הוא נועד עם רבני ברזיל, כדי להקים ועדות לביצור חומות היהדות: ועדת חינוך, ועדת שבת, ועדת כשרות, ועדת טהרת הבית היהודי. בראש כל אחת מהועדות הוצב אחד הרבנים. אלה תהיינה ועדות פעילות. אך כשהגיע רבנו לכינוס שהוכן מראש, הוא קבע מסגרות ושאל: ומה עם ועדה שתדאג ללמוד התורה? והוסיף: אין הכוונה לשעורי תורה שילמדו בהם בבקיאות. רק למוד התורה בעיון יציל את היהדות! צריך לייסד שעורים בעיון! חייבים ליסד ישיבות! מה היה קורה אם אז, לפני כמה עשרות שנים, היו באמריקה כמה אלפי לומד הדף היומי? כיצד היתה נראית היהדות המקומית, כיום? ואז קולו נשנק. הוא השפיל את עיניו וברר את מילותיו: "למוד בבקיאות, לא היה מציל את יהדות אמריקה. אבל היה רבי אהרן קוטלר אחד, שהקים ישיבה אחת, ישיבה על טהרת הקודש - מקדש לד' ולתורתו, וכך הציל את יהדות אמריקה".

סאו פאולו, ברזיל. עיר של ניגודים. בוקר חם ורטוב שרובץ על העיר, משאיר אחריו ענן ערפל שתלוי כמו צעיף. גורדי השחקים הם חלק מנופה של העיר. מפוזרים בה בניני פאר שהוקמו בשכונות יוקרה. אבל מראות הפאר אינן חושפים אפילו טפח מברזיל האמיתית. רק רחובות בודדים מפרידים בין הנוצץ והמבריק, לקודר והמדכא - לעיתים זה הרחוב עצמו. לצד העיר הבנויה היטב, אתה מוצא שכונות עוני, וגם את ה"פאבלות" - רכוזי עוני מהמדכאים בעולם. אנשים גרים בארגזים. יש כאן רחובות יהודיים כמו רחוב ירושלים או רחוב תלמוד תורה שבשכונת בום-רטירו. פעם זו היתה שכונה יהודית, נצולי שואה. וכשהם נטשו, הפכה השכונה לאלימה יותר, מאוכלסת באוכלוסיה ירודה יותר. לא הרחק מכאן שוכנת ישיבת "כתר תורה" החסידית, ברשות הגאון רבי ישראל אילוביץ שליט"א - אב"ד סאו-פאולו ומי שעומד בראש מערכות הכשרות בה. השירה היתה אדירה. הצורבים הצעירים המתינו בחוץ, ופרצו בשירה. התחנה הבאה היתה בשכונת איז'ינופוליס. בבנינים שגורדים את השחקים, מתגוררים יהודים רבים. נמוכים, כמו מסתתרים, נחבאים בניני הישיבה דסאו פאולו. וראש הישיבה, הרה"ג ר' יצחק פרידמן יגיד לרבנו, שאין זה כל כך פשוט כמו שזה נראה. "ההורים מתנגדים, אבל בני הישיבה באים במסירות נפש. חשקה נפשם בתורה, ואין מי שיעמוד בפני הרצון". הם זכו לברכה, מעמקי לב נרגש. צריך למהר, סדר היום דוחק. לא רחוק, בשדה התעופה, מטוס מחמם מנועיו. מחוגי השעון אינם מתחשבים. אבל כשרבנו נכנס ל"בנין עולם", כולל הקירוב בראשות הרה"ג רבי ישעיהו נוימן שליט"א, כאילו לא נשמעים קולות המנועים. כמו עצר הזמן מלכת. "היכן אתם אוחזים"? - שאל. ואז, עלה הבל למוד מן האולם. המקום כולו שקע בריתחא דאורייתא, בסוגייה מסוגיות גיטין. אצבעות חתרו באויר, קולות גבהו. כאילו הכל נשכח, ונותרו סביב רק ד' אמות של הלכה. ועל פני רבנו נראתה נהרה.

הכולל החשוב והיחודי הזה הוקם לפני שנים ע"י הרה"ג ר' סנדר חכמוביץ. הוא נשלח לשם ע"י מרן הגראמ"מ שך זצוק"ל, לפתוח מקום תורה. כי רק מקום תורה יכול להציל. מכאן יצאה מלאכת הקירוב. עשרות בני נוער זוכים לשעורי תורה ע"י לומדי המקום, בשעות הערב. מידי פרק זמן, מצטרף אחד מהם לספסלי בית המדרש. הברען מסרב לכבות. שוקלים וטרים. קשה עלי פרידתכם....

הדרך לשדה פקוקה. אין כאן ליווי משטרתי. סאו פאולו, בימי הבקור, שרויה במתח. מלחמה של כנופיות פשע במשטרה, הכניסה את העיר לעוצר. היו גם יריות, ועשרות הרוגים. כל שוטר הפך ללוח מטרה. דוקא ליווי משטרתי, מסוכן כאן מאוד, בהיותו מושך אש. בימים רגילים, כדאי שלא יראו על ידך שעון יקר ערך. יותר מידי אנשים רעבים כאן, ואם לא יצליחו לקחת לך רק את השעון, הם עלולים לקחתו גם עם היד. ההוראות לנו היו: לא לדבר בטלפון בפומבי, לא להבליט המצלמות. כאן זה קיום לא רוגע, לאורך היומיום. "ושכבתם ואין מחריד, אם בחוקותי תלכו", נפרד רבנו במילות עידוד מהרה"ג ר' יצחק דישי שליט"א רבה של קהילת "מקור חיים" ומחלוצי מרביצי התורה במקום ומהמרא דאתרא - הרה"ג ר' אליהו ואלט שליט"א. תורה מגנא ומצלא. רק מקומות תורה יצילו את העיר. עוד יפרחו פה חיי תורה, מאחל רבנו, כשבניני הענק הולכים ומתרחקים. גם גורדי שחקים, ענקי קומה, התחילו מלמטה, מקצת, מנמוך....

מכתב לחזק

בס"ד. למתכנסים בעיר ס. פאולו ברזיל

יש שני חלקים שהתורה מתיחסת אליהם וקבעה משום זה דינים ומש־פטים חלק א' בין אדם למקום וחלק א' בין אדם לחבירו וידוע שהחלק של אדם לחבירו יותר קשה ותיכף אחרי בריאת אדם וחוה רבו שני אחים ותחלתו הי' מחמת שכל א' הכיר בתבונתו שצריך להקריב קרבן להקב"ה וזהו מדרגה גדולה של אנשים שבלי שיצוו להם באו להבנה להביא קרבן וזה יכול להתפרש גם בשביל תודה להשי"ת על שבראו שנותן לו לחיות ונותן לו כל צרכיו, אבל זה גרם לקנאה על שא' עשה יותר ברצון שנתן ממובחר צאנו ומחלביהן והשני בפחות וזה גרם לריב עד שא' הרג את השני וזה בכל הדורות שא' עם השני לא משתוים ועי"ז כל א' רוצה לדבר רע על השני ולריב עם השני.

ומצאנו בגמ' שבת שא' בא להלל ורצה ללמוד התורה על רגל א' אמר לו על דעלך סני לחברך לא תעביד מה שאתה שונא לא תעשה לחברך ולא אמר לו את הדברים שבין אדם למקום כי זה הקשה יותר ובכל קהלה וקהלה אפילו יש רק קצת אנשים תיכף נוצר ריב בין איש לרעהו. לכן על זה צריך מאד לעבוד שלא יהי' ריב ושיהי' לכל הפחות יחס דרך ארץ בין איש לרעהו.

אחשוב שא"צ להאריך וכל שתשתדלו להיות בשלו' גם איש עם השני בין יחידים בין קהלות ותזכו לכל הדברים הטובים בבנים צדיקים ותלמידי חכמים יראי השי"ת ויה"ר שנזכה לגאולה האמיתית במהרה בימינו א.ס.

אהרן יהודה ליב שטינמן

י"ח אב תשס"ז לפ"ק בני ברק יצ"ו. (קובץ אגרת שסח)

גיברלטר

ביקור רבנו

רבנו הגיע לחזק בגיברלטר ביום כח סיון תשע. וסיפר רבנו שכ"כ שמחו שבכלל באו אליהם, ממש אי בודד, שני ק"מ מספרד, יש שם ס"ה שלש מאות אלף תושבים, ובתוכם שבע מאות יהודים, ואין שם כמעט מחללי שבת. (כ' צדיק כתמר יפרח)

השיחה בגיברלטר

בכינוס לאברכים אמר בתו"ד: אדם הראשון נוצר ראשו מירושלים וגופו מכל העולם, כאשר חטא הוא פגם בכל העולם, אחר כך בכל מקום שאדם הראשון גזר שיהיה יישוב, נוצר יישוב, מאי נפקא מינה לנו אם יש ישוב או אין ישוב אלא פירושו של דבר הוא שבכל ישוב יהיה קידוש ד' ובכך הוא מתקן את חטאו.

אתם האברכים, אתם אלה שלומדים התורה ומתקנים את היישוב הזה שנקרא גיברלטר, כי על התורה העולם עומד, ולימוד התורה שלכם מתקן את המקום, ממילא אתם עיקרו של המקום.

בחזרה לארץ ישראל

יום ו' כ"ט סיון. בשעה ארבע [בבוקר] נכנס רבנו לביתו בחזור מהמסע וזכיתי לקבל פניו, מיד נכנס רבנו לחדרו לבוש בכובע וחליפה, והתיישב במקומו, ואמר לי שחבל על הזמן וצריך להתחיל ללמוד, מיד הבאתי לרבנו הגמ' שבת, ומיד שאל היכן אוחזין, והראתי לרבנו היכן אוחזין בדף קי"ט ב' והתחיל רבנו לקרוא את ההלכה לעולם יסדר שולחנו בע"ש, ושאל רבנו מה פי' יסדר שולחנו, לפרוס מפה?

ובכלל העיר רבנו הא להאריז"ל צריך כל השבוע לאכול על המפה, ויש לע' אם המ"ד השני שאומר שיסדר במו"ש פליג על האי מ"ד. (כ' צדיק כתמר יפרח)

גרוזיה

מכתבי רבנו

בס"ד, כבוד ציבור המתכנסים בעיר טיביליסי אשר במדינת גרוזי' ללמוד תורה, אשר בזכותה העולם עומד, וכאשר כעת יש שלטון והנהגה של חסד ונשיאיה אנשי חסד המה ומתנהגים בחסדם גם כלפי היהודים אך שלו' וברכה.

בחמלת ד', עת אשר קרא דרור לאחינו בני-ישראל אשר במדינות רוסלאנד לשעבר מתחת עול דיכוי הנפש והגוף, קווה קיוינו שיחזרו אלינו אחינו האובדים באונס אל חיק אומתינו ואמונתנו. אך נכזבה תוחלתנו ובמשך השנים נשכחו ואין איש שם על לב את המון רבבות נשמות טהורות, אשר באונס גמור הועברו על הדת, אשר בדממה משוועות ומצפות לגואל ועוזר. אכן ידענו נאמנה אשר אנשי חיל גיבורי כח פעלו ועשו ליסד במקומות ההמה, דוקא, מוסדות חינוך וישיבות טהורות על טהרת הקודש וביניהם הועד להצלת נדחי ישראל, ובאמת אלו רואים ברכה מרובה במעשיהם והצליחו לבנות מאות בני תורה ומשפחות אשר בהם ישראל יתפאר. ועל דרך זה יש אפשרות לעשות כהנה וכהנה למען עמנו ותורתנו, ומזה יש תקוה לבנות עם הזמן את הנהרסות לראות קהילות קדושות חזורות ונבנות.

ושמחנו לשמוע שמתאספים בימים אלו ללמוד וללמד בעיר טביליסי אשר בגרוזי' יחד עם ת"ח מופלגים מארץ ישראל ללימוד תורה בחברותות ושמיעת שיחות מוסר וחיזוק ונקוה שיצאו מימים אלו מחוזקים בתורה ויר"ש.

כן יתברכו בכל מילי דמיטב כל העסקנים והעומדים בהתכנסות של ירחי כלה הרב זאב רוטשילד מארצה"ב והרב שמעון ברוק מארץ ישראל.

ברכה מיוחדת לנשיא האירגון הגהצ"ר מתתיהו סלומון שליט"א.

יהי רצון שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה ואור ה' על כולנו יזרח.

החותם בברכה **א.י.ל. שטינמן**

ח' אדר א' תשס"ח לפ"ק בני ברק יצ"ו. (קובץ אגרות קעה)

שח רבנו: הנה נסעו לגרוזיה הג"ר משה שפירא ועוד, והבאתי להם מכתב לראש ממשלת גרוזיה [גו'] ואמרתי להם שיגידו לו שאני מזקני הרבנים, ומיד הוא יצר קשר עם אמריקה. כתבתי לו בענין עשית טוב ליהודים. גם החפץ חיים אמר כך לראש הממשלה שהוא מזקני הרבנים. [ראה מכתבי החפץ חיים עמ' ריז-רלח].

ואלו דברי הג"ר משה שפירא לראש הממשלה: אנו נמצאים כאן בשמם של ששים ריבוא איש שהתייצבו למרגלות הר סיני, קבלו את התורה והת־חייבו למסור אותה לדורות הבאים. אני פונה אליך בשם הזקן הגדול שהוא מהאחראים למסירת התורה לדורות הבאים, מגדולי מקבלי ומוסרי התורה בדורינו. אנו מודים לך על שמתאפשר לנו כיום למסור את התורה והיהדות במדינה הזו ולקיים את התחייבותנו. לא בכל מדינה ולא בכל עת היינו יכולים להעביר את מה שקבלנו לדורות הבאים ועל כך אנו מבקשים להודות.

וז"ל מכתב רבנו: בחמלת ד' עת אשר קרא דרור לאחינו בני ישראל אשר במדינות רוסלאנד לשעבר מתחת עול דיכוי הנפש והגוף, קווה קיווינו שיחזרו אלינו אחינו האובדים באונס אל חיק אומתינו ואמונתנו, אך נכזבה תוחלתנו ובמשך השנים נשכחו ואין איש שם על לב את המון רבבות הנש־מות הטהורות אשר באונס גמור הועברו על הדת, אשר בדממה משוועות ומצפות לגואל ועוזר, וכאשר כעת יש במדינתכם שלטון והנהגה של חסד ונשיאה ראש ממשלתה ושריה אנשי חסד המה ומתנהגים בחסדם גם כלפי היהודים, וכפי ששמענו מסייעים לבנות עם הזמן את הנהרסות לראות קהילות חוזרות ונבנות ומוסדות תורה וחינוך הולכים ונבנים, וזכות גדולה היא לכם ולמדינתכם, ובוודאי תמשיכו בכך ועל כך תבורכו. החותם בברכה **אי"ל שטינמן**

י' אדר א' תשס"ח לפ"ק בני ברק יצ"ו (מוסף שב"ק ית"נ פקודי תשס"ח).

גרמניה

מכתב לישיבה בברלין

בס"ד אור לי"ב אייר תשס"ד לפ"ק שלום וישע רב לכל לומדי תורה

נודע לנו שיש פינה קטנה במדינה גדולה אשר לדאבונינו דם אחינו נשפך כמים בימי הזעם ר"ל ונקוה שבמשך הזמן גם במקום הזה התורה לחזור כי לפני הרבה דורות גדולי עולם הרביצו תורה כגון המהר"ם מרוטנבורג ותל־מידו הרא"ש ועוד כאלה ותורה מחזרת על אכסניה שלה ואולי במשך הזמן יבנה גם במקום השמם מתורה ומיהדות הצרופה להיות מקום גם לתורה וליראת שמים בלי תערובות של דברים הנוגדים לתורה, יתן ה' שתתחזקו ותהי' טופח ע"מ להטפיח לתורה ויראת שמים כחפץ לב כל מבקשי השי"ת,

א.ל. שטינמן. בני ברק יצ"ו

ביקור רבנו בברלין

בכ"ח סיון הגיע רבנו רבנו לברלין.

ושם במשאו בישיבה בברלין שבראשות הגר"י ספינר בענין שמחה בחזרת עטרה ליושנה:

ב"ה שגם במקומות כאלה שלא היו ישיבות כבר כמה דורות, היו דורות שהיו הרבה ת"ח גדולים מאוד בגרמניא וצרפת, אבל כבר הרבה שנים שלא זכו מקומות אלו להיות מקום תורה, וב"ה עכשיו אע"פ שאנחנו כאילו ננסים כלפי ענקים, אבל גם בזה צריך דור אחרון לשמוח שחזרה עטרה ליושנה, אפי' שאינו כמו שהי' אז, בכל זאת אנחנו מאוד שמחים שהקב"ה הכניס רוח באנשים בעלי מעלה שמקיימים כל מה שצריך, ומשתדלים בכל כוחם להפיץ תוי"ש לציבור הצמאים מאוד לדבר ה', והקב"ה יעזור שימשיכו להוסיף כהנה וכהנה הרבה ת"ח ויר"ש שיתקדש ש"ש בעולם, וע"י זה נזכה שתהא הגאולה האמיתית בבא"ס.

ידוע שהקב"ה הוריד את האדם לעוה"ז מתחת לכסא הכבוד, והנה הקב"ה רוצה רק להיטיב ובודאי שאין תכלית האדם בעוה"ז שיאכל בשר וכל מיני מעדנים, וע"כ שיש דבר יותר גבוה שהקב"ה רוצה, האושר של האדם זה להיות עובד ה', וכמש"כ במסילת ישרים (פ"א) שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו שזה התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא, מה שנמצא תחת כסא הכבוד זה עדיין לא מספיק, אלא ע"י שעובר כל מיני מצבים ונסיונות שיש בעולם והוא מתחזק, הוא זוכה לכל העידונים.

אמנם למעשה כשאדם יורד לעולם הזה, היצה"ר מבלבלו ומטרידו בעניני ממון כבוד ומעדנים, שזה הכל אפס ממש, אבל אדם מתבלבל וכמו שיכור שאינו יודע מה נעשה עם עצמו, אבל למי שיש שכל צריך לדעת שהתכלית הוא תורה ומצות.

והנה בחובת הלבבות (שער הבחינה) מזכיר את טובות הקב"ה שעושה לאדם מלידתו, ואח"כ כתב שהגדולה שבטובות זה מה שנתן לנו את התורה, שעל ידה אפשר להגיע לדרגות עצומות, כזה שמחה גדולה יש על שקיבלנו את התורה.

ובאמת בדורות לפני מ"ת האנשים לא התנהגו כראוי, ולא הי' רצון ה' בהתנהגותם, בתחילה הי' מעשה קין והבל, ואח"כ בדור השלישי שהי' אנוש התחילו לעבוד ע"ז, והקב"ה הציף את האוקיינוס על שליש עולם (עי' רש"י פרשת האזינו ל"ב ז') וחלק זה נחרב והיבשה הוקטנה ממה שהי' בתחילה.

ואח"כ הי' המבול, ואע"פ שהקב"ה קל רחום וחנון, אבל אז ההנהגה היתה שא"א להשאיר עולם כזה, לא כתוב כמה אנשים היו אז, אבל הי' ריבוי עצום של אנשים, שהם היו גבורים וענקים וכו' הרבה יותר מבזמנינו, וכולם מתו חוץ מנח ואשר אתו בתיבה, וגם עוג מלך הבשן, ועי' בזבחים (קי"ג ב') את הנס שהי' לו איך שנשאר חי מחוץ לתיבה במשך שנה שלימה, דאע"פ שהמים היו רותחים אבל סביב התיבה היו מים צוננים, ונח נתן לו אוכל, אבל את כל הבריאה אנשים בע"ח וצמחים הכל הוא החריב, דאין תכלית לעולם עם אנשים כאלו, והשאיר רק כדי קיום העולם שלא יתכלה לגמרי ויוכל אח"כ לחזור לקדמותו.

ואח"כ הי' דור ההפלגה שרצו לבנות מגדל ולהלחם עם הקב"ה, כזה טיפשות, אבל כך הם רצו, והם לא נענשו כ"כ עונש חמור כמו דור המבול כי הם היו בשלו' ובאחדות (כדפרש"י פרשת נח י"א ט'), והקב"ה בלבל את שפתם, דעד אז כולם דיברו שפה אחת שהיא לה"ק שבה ברא הקב"ה את העולם, וע"י שבלבל שפתם הם לא יכלו להתאחד ביחד.

ואח"כ הי' סדום ועמורה שג"כ חטאו ובפסוק (יחזקאל ט"ז מ"ט) כתוב דהט־ענה עליהם היא על שלא החזיקו יד עני ואביון, וזה מספיק תביעה שלכך נהפכו עריהם, כי אין רצון ה' באנשים כאלה, אלא רצונו ברחמנים ועושי חסד, שכך הנהגתו וזה רצונו שכל האנשים יעשו, שיחזיקו יד עני ואביון.

עד שבא אברהם אבינו ועשה מהפכה והכריז שכל האלילים הם כלום, דעד אז כל האנשים האמינו באלילים, ובנוסף לזה הוא הי' היסוד של חסד, כדכתיב (מיכה ז' כ') תתן אמת ליעקב חסד לאברהם, וביום ג' למילתו שמל בזקנותו שהי' בן צ"ט שנים והי' חלש מאוד והקב"ה הוציא חמה מנרתיקה, בכל זאת הוא יצא לפתח האהל לראות שמא יבואו אורחים, כי זה הי' החיים שלו עשיית חסד, להיפך מסדום אשר יד עני ואביון לא החזיקו, וכאב לו אם לא יכול לעשות חסד, והקב"ה שלח אליו שלש מלאכים בדמות אנשים והכניסם לביתו וכו', ובזה הוא זכה לכל מיני דברים על פעולותיו (עי' ב"מ פ"ו ב'), וגם לדורותיו אחריו שהם גדולים בחסד, ואמרינן (יבמות ע"ט א') ג' סימנים יש באומה זו הרחמנים הביישנים וגומלי חסדים, כל שיש בו ג' סימנים אלו ראוי לידבק באומה זו, ואז הגיע לתכלית שהקב"ה רוצה שיהיו אנשים טובים בעלי חסד, וכך המשיך יצחק יעקב והשבטים, ואח"כ הוצרכו לעבור את שיעבוד מצרים במצב של עבודת פרך וכל מיני דברים קשים.

ובכדי לזכות למ"ת ג"כ הוצרכו שאנשים יתעלו במידות, דא"א לתת את התורה לאנשים שאינם בדרגת אנשי חסד, ובר"ח סיון כתוב (פרשת יתרו י"ט ב') ויחן שם ישראל כנגד ההר, ופרש"י כאיש אחד בלב אחד, שהי' אחדות, וזה ממש נס, שהרי אפי' בקהילה קטנה בדרך כלל יש ריב, וכאן בפרט לפי מה שמשער הח"ח שהיו אז בערך ה' מליון אנשים, כי היו שישים ריבוא מבני כ' עד ס', ועוד הפחותין מבני כ' והיתרים מבני ס' וערב רב, ושלא יהא ריב בין כ"כ הרבה אנשים זה נס גדול, וכשהגענו לדרגה כזאת הוא נתן לנו את התורה, ועכשיו זכינו למה שאף אחד לא זכה, הקב"ה אינו נצרך לכלום אלא רצונו בטובת הבריות שרוצה לעשות חסד.

ובשעת מ"ת היתה שמחה גדולה, כתוב (תהילים קי"ד ד') ההרים רקדו כאילים, וכי ההר יכול לרקוד, אלא הקב"ה עשה שינוי בטבע בכדי להראות איך שכל הבריאה שמחה ממ"ת, שזה החסד הכי גדול במה שנתן לנו את התורה שכל דרכיה דרכי נועם, ולאחר שזכינו לקבלה אנחנו המאושרים, אבל עלינו לקיימה, אם יש תורה ולא מקיימים אותה זה שוב לא בסדר, וכמו בדורות לפני מ"ת שלא הי' טוב.

והנה כבר אמרנו דבמדינות אלו היו הרבה גדולים בתורה וביראה, אבל הרבה שנים לא הי' בסדר, וב"ה שהקב"ה מגלגל כ"כ שלא תשתכח תורה מישראל במקומות אלו, וב"ה אע"פ שלפני ע' שנים הי' כזה מצב נורא ואיום, שהרגו כ"כ הרבה אנשים נשים וטף בלי רחמנות, באכזריות נוראה, הקב"ה עושה חסד ששוב מתחיל, ויעזור שלא ימוש מאתנו החסד, וב"ה שגם במקומות אלו שכבר הרבה שנים לא הי' תורה וקיום המצוות, אנו שמחים מאוד לראות שאנשים חוזרים בתשובה ורוצים ללמוד תורה ולעשות חסד וכל מה שצריך.

הקב"ה יעזור שנזכה באמת לגאולה האמיתית שאז ג"כ יהא שמחה שאין כמותה, כתוב (ישעי' מ"ד כ"ג) רנו שמים כי עשה ה' הריעו תחתיות ארץ וגו' כי גאל ה' את יעקב, והשמחה תהא לפי שהבריאה תבוא על תיקונה, ונקוה שדורינו כבר מדורות אחרונים ואח"כ כבר יהא הגאולה האמיתית בבא"ס.

(ימלא פי תהלתך עניני ציבור עמ' רכב- רכד)

שילם בעצמו

ראיתי שרבנו שאל לר' דוד שפירא נ"י מה עם החמש דולר?

וכך הי' המעשה שכשרבנו הי' בברלין שם בישיבה, קנו לו לצהרים תפו"א וגזר, ורבנו אמר שאינו מוכן שהישיבה תשלם, ורוצה בעצמו לשלם זה, ולוה חמש דולר מדוד, ועכשיו רבנו רצה להשיבו. (צדיק כתמר יפרח)

דנמרק

בס"ד עש"ק פרשת משפטים, תשע"ג

ברכה מרובה למשתתפי "סיום הש"ס" במעמד ציון 100 שנים ליסוד קהילת "מחזיקי הדת" בקופנהגן, אשר נוסדה ע"י צדיקים ואנשי אמת במסי־רות גדולה ובנאמנות, וזכתה ממלכת התורה בארה"ק וברחבי תבל ליהנות מפירותיה ופירי פירותיה.

בייחוד ישא ברכה מגיד השיעור ה"ה הרב ר' אליהו אליעזר הכהן כצנ־שטיין שלייט"א אשר נושא בעול הקהילה בהקרבה גדולה ובדביקות מיוחדת.

ברכת ה' תלווה את בני הקהילה והמשתתפים להצלחה וברכה בכל מעשה ידיהם בכל מילי דמיטב. **א.ל. שטינמן** (קובץ אגרות קסו)

דרום אפריקה

דברי רבנו בשידור חי ליהודי יוהנסבורג אור לט"ו כסלו תשס"ג

כבוד יהודי אפריקה שלום.

רציתי לומר לכם דברים אחדים. ידוע שכתוב בתורה על אברהם אבינו כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה', זה הי' היסוד של אברהם אבינו, לחנך את הדור, לא רק שהוא הלך ממקום למקום, רק העיקר ג"כ לחזק את "שלו" את הבנים שלו.

וזה הוכיח שכל אלה שהיו יחד עם אברהם אבינו לא נשאר מהם כלום! רק נשאר אברהם וכל יוצאי חלציו מזה נבנה כלל ישראל.

ובכל הדורות יודעים שמקום שהי' בו חינוך של תורה של יהדות, נשאר כלל ישראל, ח"ו מקום שלא הי' או שלא הי' מספיק, אז לא החזיקו מעמד, וככה הי' במדינה שלכם. אני לא יודע בדיוק, מה שהי' שם. אבל זה ידוע שיהודים לפני יותר ממאה שנה, באו הרבה יהודים ממקומות חרדים, אבל לא הצליחו לחנך את הדורות, והדורות ירד....היתה ירידה עצומה, עד כדי כך שבזמן האחרון רוב הציבור שבמדינה זו הם לא דתיים. לא חרדים.

ועכשיו ב"ה רוצים להחזיר עטרה ליושנה, להקים בתי ספר שיהי' לתפארת, שכולם יצמחו שם יהודים שומרי תורה ומצות. שימשיכו את המסורת שיש לנו מדור דור. עד סיני, שכל כלל ישראל קיבלו את התורה מסיני. הם נשבעו שישמרו את התורה תמיד בכל הדורות.

וזה מקוים אי"ה שכל הילדים שילמדו עכשיו בבתי ספר החרדים. יחזרו להיות יהודים טובים כמו שהקב"ה רוצה, כמו שהיו לפני מאה, מאה וחמ־שים שנה.

ואתם זוכים ב"ה לבנות בתי ספר על טהרת הקודש ותדעו שזה העיקר הגדול. ובלי זה, אפי' אדם שהוא חרדי שומר תורה ומצות אבל הוא לא דואג על הדורות שאחריו. סימן שחסר לו ביידישקייט. הוא לא יהודי אמתי. כי היהודי אמתי זה כבר מושרש, שהעיקר הוא החינוך של הילדים. ואם הוא לא דואג על הדור שלו, על הצאצאים שלו על הבנים והנכדים שלו, אז הוא לא שום דבר! כזה בן אדם לא נקרא יהודי חרדי.

לכן אני מברך אתכם שתמשיכו בדרך זה לייסד בתי ספר שיהי' על טהרת הקודש. וכולם ילמדו מה שקיבלנו מסיני, עד שהדור הזה יתרבו שומרי תורה ומצות.

ובזכות זה הקב"ה יעזור שכולנו, גם אתם, גם כל ישראל, יתחדש ויזכה להיות דור אמתי, כמו שהקב"ה רוצה. ובזכות זה נזכה לגאולה השלימה האמתית בקרוב בימינו אמן. ג' תמוז התש"ס בני-ברק

שמעתי שבס"ד בקהלת יוהניסבורג נתרבו יהודים שומרי תורה ומצות היראים את השי"ת ורוצים לגדל בניהם לתורה ויראת שמים אשר זה העיקר הגדול, אשר נצטוינו.

ויסוד חדר אשר כולו מיוסד על לימודי קודש בלי תערובות של דברים הפוגמים בנפש הילד, הוא הדבר המוכרח לחינוך של הילדים. ומובן מאלי' שההורים ישלחו ילדיהם לחדר כזה, וגם כולם יתמכו בזה.

והנסיון הראה כי בזה מקוים והי' ראשיתך מצער ואחריתך ישגא מאד, וסוף הכל יש סיעתא דשמיא אחרי שטועמין טעם הטוב של תו"ש נמשכים לזה כרצון השי"ת.

ויתברכו אנשי קהלתכם לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות ויתקיים גם וכל בניך לימודי השי"ת ורב שלום בניך.

הכו"ח למען חשיבות הדבר. (קובץ אגרות קנח)

בס"ד, לכבוד אנשי קהלת חזון איש ה' עליהם יחי'

שמעתי שמדינתכם שכמעט אין בה יהודים נמצאים בה קצת יהודים שומרי תורה ומצות כדת של תורה. וברוך השם אשר הבטיחנו כי לא תשכח מפי זרעו ומלמדים תינוקות של בית רבן על טהרת הקודש כמו שקיבלנו תורה מסיני ונמסרו לנו איש מפי איש.

והנני בזה לחזק אתכם שתמשיכו לעבוד בוראנו יתברך כמצוה עלינו ותשתדלו לקבוע עיתים לתורה מי שיוכל בגמ' או בעין יעקב או בחומש או במשניות או בשולחן ערוך כדי שכל א' יהי' לו שייכות לתורתינו הקדושה.

ותזכו יחד עם כל בית ישראל לכל הטוב המובטח לעושי רצונו ית"ש ונזכה במהרה לגאולה האמיתית במהרה בימינו א"ס. (קובץ אגרות קנט)

ראשוני היהודים הגיעו לדרום אפריקה עם תחילת ההתיישבות האירו־פית בכף התקווה הטובה במאה ה-17 למנינם, והתיישבו במקום שהתפתח להיות העיר קייפטאון. לאורך המאה ה-18 והמאה ה-19 המשיכו להגיע יהודים במספרים קטנים. בסוף המאה ה-19 גברה ההגירה למספרים משמעותיים, בעקבות גילוי מרבצי היהלומים והזהב בעומק המדינה. פוגרומים במזרח אירופה נתנו עידוד משמעותי להגירה, וקהילות שלמות הגיעו מליטא ,פולין, רוסיה הלבנה ולטוויה, תנועה שנמשכה עד שנות ה-30 של המאה ה-20.

בראשית ההתיישבות היהודית לא הוקמו במקום מוסדות תורה, המתיישבים שלחו את בניהם ללמוד במסגרת החינוך הממלכתי - שבהשוואה לימינו נשאה אופי הרבה יותר דתי. באופן כללי, התחשבו המקומיים בצורכי היהודים וכיבדו אותם. אם כי למצער לא היתה בקרב התושבים דרישה גבוהה ליהדות, שכן רובם התנתקו ממנה באופן הדרגתי. דור המהגרים שנמנו ברובם על יוצאי ליטא, שמרו על יהדותם באופן יחסי, מי פחות ומי יותר. אולם, בניהם הבאים אחריהם, כבר לא זכו להכיר את כור מחצבתם של ההורים, כך שאפילו דוגמא לאותם חיים לא ראו מימיהם.

בתקופה מסוימת שלח מרן הגאון רח"ע גרודז'ינסקי זצוק"ל את גיסו, רבי יצחק קוסובסקי, לכהן כרב במקום. הוא פעל רבות לרומם את קהל עדתו, כיהן בה כאב"ד, ובנו ירש את מקומו אחריו.

מצב זה נמשך עד שנות ה-60 של המאה הקודמת, אז הוקמה קהילה קטנה של יהודים יוצאי גרמניה אשר נמלטו מאימת הנאצים. בקרב בני הקהילה בלטה משפחת עמנואל, אשר בראותה את המצב הדתי הירוד ותו־צאותיו, הקימה מנין קטן בבית פרטי, אליו צרפו מתפללים מבני המקום. עבור ילדיהם - שכרו מורה פרטי לשעות אחה"צ ולימי ראשון. היו שראו את בני הקבוצה כ'עושים שבת לעצמם', אך נועם הליכותיהם איפשר להם להמשיך בשלהם מבלי לעורר מחלוקות מיותרות. מאוחר יותר רכשו בית קטן לבית הכנסת, ובהמשך העמידו להם לרב את רבי יעקב זלצר, שהגיע מהארץ בהמלצתו של הגאון רבי ברוך קונשטט, אשר מלבד היותו ידוע כתלמיד חכם, עמד על קיומה של ההלכה ללא פשרות.

בראותו את המצב הרוחני בדרום אפריקה בכלל ובעיר יוהנסבורג בפרט, החליט להקים במקום כולל שישמש כמגדלור להפצת אור התורה. לשם כך עמד בשיתוף פעולה עם בעלי הבתים מקהילתו, ובעזרת גיסו רבי צבי ליבמן, הביאו כמנין אברכים מגייטסהד שבאנגליה. בראשות הכולל הציב את רבי מרדכי שיקוביצקי, שפעל רבות להפרחת השממה הרוחנית במקום. במסגרת לימודם בכולל, פעלו האברכים לצרף את המקומיים לשיעורי תורה, ואט אט החלה מהפכה של ממש. במקום נוצרה תנועה של בעלי תשובה (אולי הראשונה מסוגה) שהצטרפה אל הקהילה. במקביל, בעקבות הדרישה, הוקמו מוסדות חינוך עבור ילדי המשפחות. בחלוף מספר שנים כבר מנתה הקהילה כמה מאות משפחות, חלקן עלו מאוחר יותר ארצה. במשך השנים עמדו בראשות הכולל הגאונים רבי ברוך גרוסנס (הנושא בתפקידו עד היום) ורבי משה שטרנבוך שליט"א.

כיום מונה הקהילה כ-77,500 איש והיא הקהילה היהודית הגדולה ביבשת אפריקה, הכוללת בתוכה את הריכוז הגדול בעולם של יהודים יוצאי ליטא. רוב היהודים יושבים בערים יוהנסבורג, קייפטאון ודרבן.

זרם המזרחי הפעיל במקום בית ספר שנים רבות בטרם נוסדה הקהילה החרדית. מאוחר יותר הקים הרב נחמן מאיר ברנהרד בית ספר שעמד תחת פיקוחו של הרב זלצר, ובאותם ימים שלחה הקהילה את בניה ללמוד בבית ספר זה. במשך כעשרים שנה פעלו יחד, עד אשר פתחה הקהילה בנפרד את בית הספר 'שערי תורה' ובית הספר 'בית יעקב'.

לפני כ-15 שנה קיים בעצמו רבי יצחק לוינשטיין את הכתוב 'הרוצה להחכים ידרים... לדרום אפריקה. אז, באותם ימים, בטרם גדלו ילדיו, יכול היה להרשות לעצמו לשהות במקום. עם השנים, ככל שהילדים גדלו, הגיעה גם העת שבה היה עליו לדאוג את דאגת חינוכם ברוח ישראל סבא.

דאגתו ודאגת ביתו, אשר סברה בתחילה כי שהותם במקום תסתיים כעבור חמש שנים לכל היותר ולא העלתה כלל על דעתה כי הפתרון 'הפשוט' מורכב הרבה יותר. בטרם יחליטו לארוז את מטלטליהם, בקש רבי יצחק לקיים בעצמם את 'ועלית... אל הכהן אשר יהיה בימים ההם', עלה ובא אל ביתו של ראש הישיבה ליטול בעצת זקן.

כעשרים דקות ארכה השיחה, במהלכה השיח את דאגתו בפני ראש הישיבה, תוך שהוא מקשה 'ותורה מה תהא עליה?' בסיומה, נענה ראש הישיבה והשיב בשאלה: 'ואולי תקים חדר עבור ילדיך, ועבור שאר בני האברכים?'

תגובתו הלא צפויה של ראש הישיבה הוטלה על ראשו של רבי יצחק כרעם ביום בהיר, 'הדבר האחרון שעליו חשבתי היה משהו בכיוון הזה. ריחוק השנים והזמן עשו את שלהם, לא די בכך שאינני מורשה לחזור ארצה, עתה גם הוטלה עלי משימה חדשה הנראית קשה עד מאד לביצוע. יתירה מכך, עמדתי בפני דילמה קשה הרבה יותר: איך אני מציג את הדברים בפני בני הבית, האם יהיו מסוגלים לעכל את הדברים?' הדבר היה בעיני פליאה של ממש, לא רכשתי עד אז כל נסיון בתחום הניהול, הייתי רחוק מכל קשר לנושא, מלבד היותי משמש קודם לכן כמפקח בתלמוד תורה. בקשתי מראש הישיבה שיכתוב מכתב לקהילה, כי רציתי מישהו אחר שיעשה זאת. הוא נאות לבקשתי. שבתי לדרום אפריקה כשבליבי חשש גדול מפני הבלתי נודע, ובידי מכתבו של ראש הישיבה. פניתי אל אברכי הקהילה, שיתפתי אותם בשיחתי עם ראש הישיבה, והצגתי בפניהם את תמונת המצב הכללית. אותה שעה אחזה בהם התלהבות גדולה נוכח האפשרות של הקמת חדר מקומי על טהרת הקודש.

במקביל, התרחש באותה העת מעשה מופלא: שני אברכים נוספים מן הקהילה, שאף הם דאגו את דאגת החינוך לבניהם, קמו ונסעו לארצות הברית לשאול בעצתו של הגאון הגדול רבי אליהו שווי זצ"ל. שאלתם היתה האם להקים חדר בדרום אפריקה. אותה עת טרם נתכנסה התכנסות רשמית לדון בשאלה. רבי אליהו שמע את שאלתם, דן עימם בצדדי הענין השונים, והורה להם להקים זרם נוסף שיפעל במסגרת תלמוד התורה הקיים.

בעקבות דבריו של רבי אליהו שווי, התעורר צורך לשוב לראש הישיבה ולהציג את הדברים בפניו. משששמע את הדברים, אמר ראש הישיבה: 'אני יושב בארץ ישראל, רבי אליהו יושב באמריקה, מטבע הדברים עניניהם של יהודי אירופה קשורים אלי, ועניניהם של יהודי אפריקה מופנים אל רבי אליהו, יחד עם עניניהם של יהודי ארצות הברית, רבי אליהו הוא הפוסק שם'.

אם כן, מה אפוא מוטל עלי לעשות? שאלתי. 'תפנה לרבי אליהו, תציג בפניו את הדברים ואת דעתי בענין, וכי אכן הוא המוסמך לפסוק בענין, מן הסתם יקבל את דעתי'. וכדבריו כן היה. מלווה בברכתו של ראש הישיבה, נסעתי לרבי אליהו זצ"ל, הצגתי בפניו את מכתבו של ראש הישיבה, אותו מסר בידי עוד בביקורי הקודם. רבי אליהו נטל את המכתב לידיו, החזיקו וקרא בו ברעדה של ממש, משל היה קורא דבר נבואה שנשלח אליו. והנה, הפלא ופלא, משסיים לקוראו, הניחו מידיו, ואמר בקול ובנימת התלהבות, תוך שהוא משתף אותי במחשבותיו: 'פלאי פלאים'. המכתב, שעבורי היה נדמה לכאורה כמנוסח בפשטות גמורה, נמצא על ידי הגאון הגדול רבי אליהו כטומן בחובו פלאות. אותה שעה זכיתי, מספר רבי יצחק לוינשטיין, לקבל שיעור חי בביטול עצמי של גדול בישראל לדעתו של גדול אחר. כשעתיים ארכה השיחה עם רבי אליהו, בה נטל חלק אברך נוסף מבני הקהילה, בסיומה הורה לנו רבי אליהו לעשות כדברי ראש הישיבה.

מלווים בברכותיהם של גדולי ישראל ובטוחים בצדקת דרכנו, התחלנו לעשות צעדים ראשונים בדרך הארוכה מרובת הקשיים שעוד נכונה לנו.

ראשית, נגשנו להציג את הדברים בפני בני הקהילה - שותפינו העיקריים לדרך. שנית, מוכרחים היינו את תמיכתם של הגבירים המקומיים, בלעדיהם תהפוך נשיאת הנטל לכבדה עד מאד עבורנו. משהצגנו בפניהם את הדברים, טענו כנגדנו כי אין כל ענין בפתיחת תלמוד תורה נוסף על אלה הפועלים כאן כבר ימים רבים. גם כאשר הבהרנו כי מדובר בחדר שיפעל על טהרת הקודש, התקשינו לשנות את עמדתם.

מי שחילץ אותנו מהמצוקה באותם ימי בראשית היה הגאון הגדול רבי אליהו שווי, שהזמין אותי אליו, עודד אותי והציע את עזרתו. בנוכחותי הוא הרים טלפונים לגביר אחר גביר, לחלקם השאיר הודעות, תוך שהוא משתמש בדבריו בטיעון כי 'מצוה לשמוע תלמידי חכמים'. הוא היה מתקשר אלי ומציג את עצמו: 'שלום, מדבר שווי', גביר פלוני ממתין לך, תיגש אליו'. כך גייס מכל גביר כעשרת אלפים דולר בממוצע, חלקם נענו ואמרו: הכסף ממתין עבורכם כאן. כאשר הגעתי לבתי הגבירים, חזרו בפני שוב על תוכן דבריו של רבי אליהו שווי: '...אני סברתי אחרת וטעיתי, רבי אהרן ליב סובר שצריך לפתוח חדר, מצוה לשמוע וכו'...".

כאשר בקשתי לשאול את ראש הישיבה בנוגע להחזקת החדר, השיב לי: אתה תפתח וד' יעזור, ובלבד שלא תיכנס לחובות. מאוחר יותר, כאשר הגעתי אליו להשיח בפניו את מצוקת המימון, אמר לי: תעבוד, השם יעזור.

החדר נפתח לאחר חג הסוכות של שנת התשס"א עם שמונה עשר ילדים, שהתחלקו בין כיתות הגן, א' וב', ותוך זמן קצר הגענו לארבעים וחמישה ילדים. החינוך שזכו לו אותם ילדים של ימי בראשית היה איכותי ביותר, בהתחשב ביחס האישי שזכה לו כל אחד מהם. בחמש השנים הראשונות לא חל גידול משמעותי במספר הילדים, דבר שלא מנע מאיתנו לפתוח כיתות נוספות בהתאם לדרישה. היתה זו משימה בלתי אפשרית כמעט, עמלנו קשה

מאד להחזיק כיתות גם עבור ארבעה ילדים בלבד. כאשר הייתי מציג את מצבת התלמידים בפני גבירים בארצות הברית, תמהו בפני אודות הצורך באחזקת מוסד עבור מספר לא גדול של ילדים. ובכלל, הקשו, 'הלא הכסף, או יותר נכון הזהב, הלא נמצא אצלכם, מה לכם כי תבקשו אותו מאיתנו?!' מצב זה נמשך עד לפני כחמש וחצי שנים, אז החל להסתמן שינוי של ממש, מספר הילדים גדל ועלה לשישים, ולשמונים, עד לכמאה וארבעים ויותר מכך. כיום מונה החדר כמאתיים וחמישים ילדים.

באחד מרגעי המשבר פניתי לראש הישיבה ושטחתי בפניו את מצוקתנו, הוא נענה ואמר: 'אתה עושה את שלך, הקב"ה יעשה את שלו'. אכן, לולא עקשנותו, לא היה בכוחנו לשאת בנטל. הקשיים, אמר לי אז, נקבעים לאדם בראש השנה, עדיפים קשיים מסוג זה על פני קשיים אחרים. הקב"ה שלח אותך למחיה רוחנית לדרום אפריקה, זהו תפקידך עלי אדמות.

אודות מטרתו של החדר, מספר הרב לוינשטיין את אשר שמע מפיו של ראש הישיבה: הכל כדאי בכדי שנוכל לראות אדם גדול אחד יוצא מהחדר, זו הלא המטרה של כלל ישראל, שכולם יעמדו תחת אדם גדול. בהזדמנות באתי אליו יחד עם קבוצה של גבירים מדרום אפריקה, הם יצאו מהכלים, במשך שעה ורבע ישבו ושמעו את דבריו. במהלך הדברים העמיד אותם במקומם, וסיבר את אוזנם אודות חיובם עלי אדמות. דבריו חוללו פלאות, עד כי נקשרו לחדר בקשר של קיימא. כששאלוהו אודות נחיצותו של החדר, ענה להם: הייתם פעם בצרפת? יש שם קהילה גדולה של יהודים, כמה מתוכם יכולים לומר כי הם צאצאים של היהודים מזמן בעלי התוספות, לא הרבה. כך גם הדבר בנוגע לשאר המדינות בהם חיו בעבר בעלי התוספות. מה ההסבר לתופעה זו? בעלי התוספות הלא עברו לאשכנז, הקימו ישיבות, פעלו והשפיעו על סביבתם, ובזכותם פיעמו שם חיים יהודיים. אולם ברבות הימים, גם שם נסגרו הישיבות. בני הדור שלאחר מכן כבר נחלשו, בני הדור השלישי כבר הרשו לעצמם להקל יותר, ובני הדור הרביעי כבר התחתנו עם גויים. נמצאנו למדים, אמר ראש הישיבה, כי היהדות חיה וקיימת רק היכן שבנו מסביבה עולם של תורה. זו הסיבה, מחמתה חשוב ונחוץ שיפעל חדר ללא שום פשרות, על טהרת הקודש.

במסגרת סדר יומו העמוס לעייפה, מוצא הרב לוינשטיין מידי יום ביומו כשלוש שעות בכדי לקיים בעצמו 'ושננתם לבניך - אלו התלמידים'. תחילה לימד בכיתות א' וב' את חומשים בראשית ושמות, לקראת תחילת לימוד ספר ויקרא שאל את עצמו: 'איך צולחים פרוייקט שכזה בהצלחה, הלא ריבוי הפרטים למי שאינו מונח בהם עלול לעמוד לרועץ. אם חלילה ישנה בעיה בהבנה, לוקה לא רק המלמד, כי אם גם ובעיקר התלמידים. ובכלל, איך הופכים את הלימוד של ספר זה לחוויה מהנה?'

דרך אגב, מן הראוי לצטט בענין זה את אשר שמעתי פעם מאחד מידידי, מלמד בעצמו בת"ת 'המסורה'. היה זה בכינוס שנערך למלמדי הת"ת, בו נשא דברים ראש הישיבה. בשולי הדברים התאפשר למלמדים לשאול שאלות. אחד המלמדים הפנה את השאלה הבאה: כידוע, כל כיתה בעולם מורכבת מילדים המסווגים לרמות שונות - מצויינים, בינוניים וחלשים. יש שבוחרים ללמד את כולם בהתאם לרמה הנמוכה, כך, סבורים הם, יצליחו כולם. יש הסבורים כי על מנת שהטובים ימצו את כשרונותיהם, מן הראוי להתאים את הרמה עבורם, השאר ייאלצו להתאים את עצמם (או שלא). איזו היא הדרך הטובה שיבור לו המורה על מנת לבצע את מלאכתו על הצד הטוב ביותר, שאל המלמד את ראש הישיבה. 'אם המלמד יכין היטב את החומר הנלמד, יהיה בקי בו היטב, הרי שיצליח להעביר היטב את הדברים גם אל הילדים החלשים'. כך גם שמעתי ממנו באופן אישי.

משנתו החינוכית של הרב לוינשטיין סדורה היטב, ובנויה על תובנות רבות שזכה להן מפיו של ראש הישיבה, אליו הוא מפנה במשך השנים את לבטיו ואת ספקותיו. נושאים רבים, שאלות רבות העלה על שולחנו, לטובת הענין נאות הוא לחלוק עם הקוראים מן המעט שאצר בזכרונו. אמנם, מן הראוי לסייג ולומר: יפים הדברים לחדר יוהנסבורג היחיד מסוגו בקהילת דרום אפריקה, משכך אין ללמוד מהם הלכה למעשה, ויש להתייחס לכל מקרה ומקרה בהתאם לנסיבות שהמקום והזמן גורמים.

כששאלתי אודות קבלת ילדים מבתים שונים, מקהלים שונים, הורה לי לקבל כל ילד שפונה, בלי חשבונות כספיים ואחרים, בלי תחכומים. פעמים רבות הפניתי אליו שאלות מעין אלו, ותמיד אמר לי תקבל.

שאלתי אודות ילדים שבביתם יש את המכשיר הטמא, אם אין חשש שהרמה תרד בשל כך? תקבל אותם ותדאג להעלות אותם, הורה לי. אם יגיעו הדברים לידי חשש של קלקול ילדים אחרים, נדון בכל מקרה לגופו.

בנוגע לקבלת ילדים חלשים, פורש הרב לוינשטיין את משנתו תוך הצגת הנתונים הבאים: הממוצע העולמי של ילדים בעלי קשיי למידה ודיסלקציה ברמות שונות עומד על שיעור של בין שמונה לעשרה אחוז מילדי האוכלוסייה לגווניה השונים. כיתה הכוללת שלושים ילדים, תמיד יימצאו בה ילדים מן הסוג הבעייתי. חלקם מתקשים ללמוד, עושים צרות, שקועים בבטלה מתמדת או ממורמרים. האם ניתן להם להיות מובלים אל הברזלים בפינת הרחוב, כיצד נוכל לומר 'חוסר סבלנותנו לא הרסה את הילד הזה?!' הנושא הזה הטריד את מנוחתי, חתרתי בכל הכח למצוא את המענה הנכון לגביו. היה זה בעקבות מקרה של ילד מתוק וחכם מהחדר, עימו ישבתי ללמוד מידי יום כשעה, בשעות שלאחר הלימודים.

הלימוד איתו התנהל בעצלתיים, החומר לא נכנס לראשו בשום צורה שהיא. עמדתי בפני דילמה לא פשוטה: מה עלי לעשות במצב שכזה? קצת לפני שהחלטתי להרים ידים, זימנה בידי ההשגחה לפגוש זוג הורים. הם סיפרו לי על יהודי חסיד סאטמר מבורו פארק שפיתח שיטה מיוחדת לטובת הנחלת הלימוד אצל קשיי הלמידה. נועדתי עימו לשיחה בארצות הברית, בסיומה הזמנתי אותו להעביר השתלמות לצוות בית הספר. הוא ישב עם המורים במשך שלושה ימים מבוקר ועד ערב, לימד אותם את השיטה. מאז חזר אלינו שוב כמה פעמים. השיטה בס"ד הוכיחה את עצמה בצורה יוצאת מן הכלל, זכינו לראות מהפכות ממש אצל תלמידים בעלי לקות למידה.

כאמור, עצתו של ראש הישיבה מלווה אותנו על כל צעד ושעל, לא פעם שמעתי ממנו עד כמה יש לעודד את החלשים, 'מנין לנו לדעת מהיכן תצא תורה?' שאל אותי. הלא שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן, קטן שבהם הוא רבי יוחנן בן זכאי, ודרכו עברה כל תורתו של רבו לדורות הבאים. ללמדנו עד כמה ראוי לנו להיזהר מהעדפה של תלמיד מוצלח לכאורה על פני חברו החלש ממנו.

בהזדמנות אחרת, כאשר על הפרק עמדה שאלה אודות קבלת ילד שהוריו נפרדו, דבר שהשפיע קשות על התנהגותו ובא לידי ביטוי בין היתר בצורת דיבורו הקלוקלת. בקשתי לדעת האם מוטל עלי לקבלו למרות הנתונים הלא מעודדים. האם בגלל שהאמא מרושעת לא תקבל אותו? הקשה כנגדי ראש הישיבה במענה לשאלתי. תוך שהוא מוסיף להבהיר את דבריו: הוא בוודאי אינו מנבל את פיו מתוך בחירה, אין זה אלא ביטוי חיצוני למתחולל בקרבו. תאמר לו ש'כך לא מדברים אצלנו', הוא בוודאי ישנה את דרכו אחרי שתעמיד אותו על חומרת הענין.

וכשהצגתי בפניו את השאלה: מתי רשאי אני לסלק ילד מן החדר? ענה לי: אם תסלק ילד תצטרך לעמוד בבוא העת לפני בי"ד של מעלה ולתת דו"ח על כל מעשיו. האם אתה מסוגל לכך?! אמנם תיכף סייג את דבריו ואמר: ומתי מצוה לשלוח? כאשר הילד מקלקל אחרים. אמנם, גם אז, אל לך להחליט לבד, כי אם מוטל עליך להושיב בי"ד, המורכב משלושה מומחים לחינוך, אתה ועמך שניים נוספים. אם תגיעו להחלטה כי אכן הילד פוגע בחינוכם של האחרים, הרי זהו פסק בי"ד. אחר כל זאת, אין אתה אחראי כלפי שמיא לתוצאות מעשיו. ואולם, במקרה שבו קיים צל צילו של ספק אודות מידת השפעתו של הילד על סביבתו, הרי שעליכם ללכת לקולא.

רבי יצחק נושא עמו מעשי-רב רבים נוספים, להם היה עד מכלי ראשון, חזרתו לתלמוד התורה דוחקת את השעה, הירעה אף היא צרה מהכיל את כולם. לו יכול היה, בוודאי היו נותרים כאן, הוא ובני משפחתו, אולם, שם, בדרום הרחוק, כך פסק לו ראש הישיבה, ממתין לו תפקידו עלי אדמות.

רבנו רצה מאוד לנסוע לחזק בדרום אפריקה, רק נמנע מאחר שחשש שבני לוויו יצאו להסתובב בשקווים וברחובות זוה מקום סכנה ונמצא שיכול ליגרם ע"י סכנה לכן לא הסכים ליסוע. (מפי הגרמ"י שניידר)

הולנד

בס"ד. אל בני הקהילה באמסטרדם ה' עליכם יחי'

ידוע לכל גודל החשיבות של הקמת כוללים בכל מקום, ובפרט בערים בהם התורה מונחת בקרן זויות, במקומות אלו ראינו השפעה גדולה מאד ע"י הכוללים על כל הסביבה.

לכן בואו ונחזיק טובה למייסדי ומחזיקי כולל אברכים ... בעירכם ולעמוד בראשו הרה"ג ר' ... שליט"א תלמידם שך גדולים מדור העבר.

כידוע עיר זו היא במצב ירוד ביותר וההתבוללות רבה שם, ובעוה"ר אחוז נישואי תערובות מחריד ר"ל.

ונקוה שאם יתרבו אברכי הכולל שם תהי' השפעה גדולה על העיר והאברכים ירבצו תורה להנוער תהי' השפעה גדולה.

וברצוני לברך אתכם אשרי חלקכם ותזכו להמשיך בפעלכם הגדול ולהרבות חיילים לתורינו הקדטשה ותתברכו בכל הברכות האמורות על מקיימי התורה כסלו תשסז. (קובץ אגרות קסד)

מקסיקו

מכתבי חיזוק

בס"ד. לאחינו בני ישראל יושבי מכסיקו שלומכם ישגא סלה

שמעתי על המצב הלא טוב במדינתכם במחלה הנוראה אשר התפשטה שם, כמובן אין אנחנו יכולים לדעת מה עושה ה', אבל זה ודאי כי כל מה שנוסיף בתורה וחסד יכולים להועיל.

וא' מהדברים אשר בדרך כלל צריך להשתפר הוא עשות חסד ולהמנע מריב ומחלוקת, ושכל א' ידרוש שלו' חבירו, גם להקפיד להזהר בחילול שבת ולכבד את השבת ולהשתדל ללמוד בו בין אבות עם ילדיהם בין לעצמם.

ונקוה כי המצות החשובות מאד יכבו את חרון אף השולט שם ותזכו להפקד בישועות. **אהרן יהודה ליב שטינמן**

ה' אייר תשס"ט לפ"ק. (קובץ אגרות תיז וע"ע בקובץ אגרות קסא קסב)

ביקור רבנו ביום א' כ"ג אייר כינוס לכארבעת אלפים איש, עם קבלת מלכות שמים

ומצפון היבשת למרכזה: מקסיקו סיטי. חצי הכוס היתה כבר מלאה, גדושה. תם חצי מסע. אותות המאמץ של הימים העמוסים לעיפה, ניכרו על פניו של רבנו. משהו בהבעה היה נראה מיוסר קמעא. אבל כשהוא עלה לדבר, הדהד הקול וניסר בלבבות. כאילו היו אלה שני אנשים שונים: זה שפסע אל הסטנדר, וזה שנשא דברים. וקווי ד' יחליפו כח.... ירוצו ולא ייגעו. ילכו ולא ייעפו. ראית בחוש, שהצעדים אל המקרופון, היו בכוחותיו "הטבעיים" של אדם. אבל הדבורים המסרים, האמירות, היו בכוחות של מתנה. כוחות מיוחדים, שלא מהמאגר הקבוע, שלא מן המנין. האולם הגדוש בארבעת אלפים איש - פתח שערים ולבבות. העינים היו ממוקדות אל הדמות הכפופה, נמוכת הקומה, שהקרינה את העוצמה האדירה. ראית את הדברים זזים שם. אבק היומיום שוב לא יוכל לכסות באדרתו את האמירה הגדולה. הקול היה חרישי, אך ערב. משהו בחיתוך הדבור ובצליל, היה כל כך "אמת". זה התרפק על האוזן, נגע בעצב רגיש. ראית איך הנוכחים אוספים את הדברים לאמתחת לבם.

לאחר אמירת "למנצח מזמור לדוד", פסוק בפסוק, החל הרב הגאון רבי שלמה טויל שליט"א - רבה של קהילת "מגן דוד", לשאת דברי פתיחה. אחריו נשא דברים הגאון רבי דוד שוויקי שליט"א - ראש מוסדות ארם צובא. הרב הגאון רבי אברהם שבות - ראש מוסדות כתר תורה, סיים את שרשרת הנואמים. וכשעלה רבנו לשאת דבריו, היה אפשר לחתוך את השקט בסכין. לא היתה זו שביתת דבור. זה היה שקט, דממה פוזיטיבית. היא עמדה באולם, כמו דמות. היה לשקט הזה נוכחות.

רבנו השפיל מבטו. הוא לא הביט בקהל. המקרופון עשה עמו חסד, כשהגביה את הקול, כדי שיקל עליו לזחול למעמקי התודעה. הוא ניצב ללא תנועה, מכונס. אתה מתבונן על הקהל, מנסה לשער את מחשבותיהם. אתה שומע את גלגלי המוח, כרוח בערבי נחל. בחנתי את הבעתם, כשרבנו הציב שם עמוד איתן לתביעה הנוקבת, גבוהה יותר מעמודי האולם שבו נערך הכינוס - "סנטרו בנמקס". "הבן יקיר לי אפרים". אפרים - שני אפרים) מלשון אפר(: כנגד אברהם אבינו שאמר ו"אנוכי עפר ואפר" וכנגד יצחק בנו שנעקד "ואפרו צבור". שני אפרים: אפר של ענווה - "עפר ואפר" ואפרו הצבור של יצחק, עפר של מסירות נפש. ע"י הענוה, ההתבטלות וההנמכה העצמית, יכולות כל קהילות הקודש להתאחד "כאיש אחד בלב אחד", שהוא תנאי לקבלת התורה. ע"י הכניעה העצמית יכולות הקהילות השונות להגיע לאחדות הלבבות. וכך בכל אתר ואתר. זאת כדי שיוכלו לעמוד במסירות נפש, כנגד כל הקשיים. כנגד כל הסכנות שעלולות לנסות ולהפריע להרחבת גדרי התורה והקדושה. שני אפרים - אפר של ענווה ואפר של מסירות נפש. צריך ענווה כדי להתאחד. ביחד, צריך מסירות נפש של ממש, כיצחק, למען התורה, מצוותיה ולומדיה. כך החל רבנו לטפטף מושגים חדשים לתודעת ההמון. גם אם עדין לא ניצבים על השליבה הגבוהה של הסולם, אף אם טרם אוחזים בזה, לפחות לפתוח דלת לשאיפות רוח, למאוויים של מסירות נפש. לפחות להרהר, לחשוב. וזה קל יותר, כשרואים את הדוגמה האישית, למסירות נפש, אל מול העינים. גם אם קשה להבין, יודעים שיש דבר כזה, ואפשר!

השקט הזה הופר באחת. כשהחל מעמד קבלת עול מלכות שמים, הפך האולם כמרקחה. "ד' היא האלוקים". לא, אל תעברו על השורות הללו ביעף של קוראים. אנא, עיצמו את העינים והקשיבו. ארבעת אלפים איש, ביחד, בגרון ניחר, בעינים עצומות, בידים מונפות - ד' הוא האלוקים. תרגישו את דופק הלב, איך הוא מתגבר. שם במקסיקו הרחוקה. כולם, ביחד, ארבעת אלפי איש: ד' הוא אלוקים!!! ואני, מקנח את דמעות, חשבתי: אלוקים שבש־מים, ראה, שמע. כאיש אחד בלב אחד. אלו הם בניך. הבט משמים וראה...

דקות לאחר מכן החלה תפלת ערבית בנוסח המקום, במנגינת הקדיש של הימים הנוראים כמנהג "ארם צובא". היתה כזו תחושה. שופר נתקע בעיר, עם יחרדו. זעקת ה"אמן יהא שמיה רבא" ברוב עם, רשמה עוצמות של קול ורגש, שמקסיקו סיטי לא ראתה עד אז. הזעקה בקעה רקעים. היא עודנה מהדהדת שם, אני מניח. בלבבות.

ביום המחרת, מקסיקו סיטי היתה מקסיקו סיטי אחרת, שח לי הגאון רבי דוד שוויקי שליט"א - ראש מוסדות ארם צובא. "מקסיקו סיטי של אתמול, אינה מקסיקו סיטי של היום. זה הותיר חותם שאני לא יכול לקרוא לו בשם, אבל התוצאות ייראו. לא לכל המשתתפים יש עומק מלא להבין מהי תורה, במלוא עומקו של המושג. אבל יש פה כבוד התורה וכבוד ת"ח, שאין במקומות רבים אחרים. אני מכיר היטב את המקום, וזה היה משהו אחר. זז כאן משהו בשורש, בעומק. זה היה "כבוד התורה" אחר. זה לא כמו שמגיע לכאן חכם, זה לא כמו שמגיע לכאן ראש ישיבה. זה היה משהו אחר, אחר לגמרי. הזרע שנזרע כאן היום, ינביט, ללא ספק, את הפירות"...

יום ב' כ"ד אייר שחרית כותיקין דברי חיזוק אחר התפילה בבהמ"ד כתר תורה - דברי תורה וחיזוק למוסדות ארם צובא, בבית הגר"ד שוויקי שליט"א- ברכה לילדי ת"ת כתר תורה

מאות ילדים לובשים בגדי חג, נופפו בדגלים בהתרגשות מרובה, עם בואו של הגאון הגדול לבקור חיזוק בת"ת כתר תורה שבמקסיקו סיטי - בראשות הרה"ג רבי אברהם שבות שליט"א. רבנו עבר ביניהם כדי שיטיבו לראות. שירה אדירה "אורך ימים ושנות חיים יוסיפו לו", בקעה בקולם הילדותי והטהור. הורים ששבתו ממלאכתם עמדו וצפו, כשפורץ מהם בכי של התרגשות.

ברכה ודברי חיזוק לילדי ת"ת עטרת יוסף

לאחר שנשא דברי חיזוק, יצא לבקור בת"ת "עטרת יוסף" של "עדת ארם צובא - בראשות הגאון רבי דוד שוואקי שליט"א. המונים גדשו את הרחוב בפתח הת"ת. גם כאן, אנשים נרגשים פרצו בבכי אדיר והליטו פניהם בכפות ידיהם. הם לא יכלו לכלוא את הדמעות. ססמוגרף הרגשות גבה ורשם תנודות חדות.

אחרי דברי פתיחה, החל רבנו לשאת את דבריו. הוא התקשה לדבר, קולו נשנק. ראית את הנסיון לכלוא את הבכי. ללא הועיל, ההתרגשות האדירה שעלתה על פניו אל מול פניהם הטהורות של הילדים, קבלה בטוי במילותיו של רבנו: "יעקב אבינו, לפני פגישתו עם עשו, חילק את מחנהו לשנים: "אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו, והיה המחנה הנשאר לפליטה". ואז פרץ בבכיה. דמעה רטובה החלה לגלוש במורד הלחי, במדרון הפנים מלאות העדנה. הפקעת שבגרון מנעה מהמילים לצאת בקצב הראוי להן. צמרמורת חלפה בגו הנוכחים. המלים שיצאו ממעמקי הלב ועומק תהומותיו, חלחלו לתוך מעמקי התודעה, כדי להתמקם שם, לצמיתות...

"במשך כל הדורות ניסה עשו להכחיד את יעקב. בשואה נכחד חלק הארי של כלל ישראל. ההשכלה עשתה שמות בכרם בית ישראל. ההתבוללות והחיים המודרניים גזרו חלקים שלמים מעם ישראל. רק מחנה קטן נשאר לפליטה, מחנה בני התורה. והמחנה הזה, אחוז קטן ביותר מכלל ישראל, טעון שמירה מעולה. אתם ילדים יקרים", אמר רבנו בקול נשבר ודמע, "בכם תלוי עתידו של כלל ישראל. אתם המחנה הנשאר לפליטה. אנחנו חייבים להגדיל את המחנה הזה, לשומרו בטהרתו". העינים שלא יכלו להסיר את מבטן, התלחלחו ונרטבו. דמעה קולקטיבית של הורים ילדים ואיש זקן - בן שלושת אלפים שנות תורה, עמדה בחלל האויר. משהו כאן כבר לא יכול לחזור להיות כמו קודם. המתג הוסט. היו שם הרבה דמעות. דמעות שקופות, כמו חלון, שאיפשרו גם לי, הצופה מבחוץ את ההצצה...

השהייה במקסיקו אינה קלה, למי שאינו מקומי. האויר דליל, שלושים אחוזי חמצן פחות. מקסיקו שוכנת על רמה והנתונים האלה מתורגמים מידית לתעוקה. די במאמץ קל, כדי להתנשף כמי שרץ למרחקים. כבר מהמטוס אתה מבחין בענן העשן שעוטף את מקסיקו סיטי המפויחת. ממרחק אתה מבחין בהר הגעש הגבוה, שכמו סבא מעשן מקטרת, צופה אל העיר. אולי כסמל להתפרצות האדירה שתבקע מהגרונות, עם נחיתת המטוס בשדה התעופה "טולקה", שדה קטן הממוקם בקצה האחר של העיר.

זה היה שעור ראשון בטמפרמנט הלטיני, המקצב הדרום-אמריקני. איך הם הצליחו להגיע עד לכבש המטוס? החום האנושי המפכה ומתפרץ כהר געש בדרום היבשת ומרכזה, אינו דומה לשום דבר שהכרנו מקודם. זה לא רק מקצב הדבור, הספרדית וצלילה השירי.

והמיוחד במוסדות אלו שיש להם ישיבת לב אליהו שכולה על טהרת הקודש ללא לימודי חול.

ואח"כ ביקר רבנו בת"ת תורת אמת האשכנזי בעיר שהוקם בהכוונת רבנו, והתפעל טובא מילדי המקום

כינוס מחנכים

הם ישבו באולמה של הקהילה. לפגוש מספר כה גדול של מחנכים במקסיקו סיטי, זו הפתעה חריגה, מרגינת לב. לא ראי לוס-אנג'לס, כראי שאלותיה של מקסיקו סיטי. שמענו את זה בשאלות. הבנו את זה טוב יותר בתשובות. בראש ובראשונה פתח רבנו בדברי הקדמה קצרים. החנוך הטהור, על טהרת הקודש, ללא תערובת, הוא זעק. זה השורש, זה המפתח, זה הכל. מתוך דברי הקדמה:

אנו רואים היום אצל בחורי ישיבה, שאם הוא לומד טוב הוא יכול להגיד סברות טובות, אפי' לכוון לסברות של ראשונים, סברות של רקע"א, סברות של הקצוה"ח. לעיתים אנו זוכים לשמוע מהם את אותן סברות שאמרו גדולי עולם לפניהם. איך יכול להיות? לפי שיש סייעתא דשמיא. הקב"ה נותן. כתוב "כי לא תשכח מפי זרעו", והקב"ה עושה זאת כדי שלא תשכח מפי זרעו. יוצא שאם ילדים לומדים אתם כמו שצריך הם צומחים, ואפשר להיות גדולים בתורה. וזה מוטל על כל אחד מהמחנכים, לדאוג ל"לא

תשכח", לעשות שיהי' המשך. ואפילו שלגבי הדורות הראשונים אנחנו מאד קטנים אבל בכ"ז שיהיה המשך לכה"פ. וההמשך יהי' בס"ד רק אם ילמדו על טהרת הקודש, תורה בקדושתה וטהרתה, ולא בתערובת של דברים זרים. ואז ילמדו הילדים ויהי' מהם הרבה נחת, והילדים ישמחו וההורים ישמחו. והקב"ה יעזור שכולכם תצליחו באמת להעלות את הילדים על הרמה שצריך ותזכו כולכם ברוחניות ובגשמיות, והקב"ה יעזור שכולם יעלו והקב"ה יעזור לכולנו שנזכה לזה.

ילד שנמצא בכתה ומתנהג בלי גבולות, מתי כדאי להוציא אותו לגמרי מביה"ס ומה הגדר בזה. ויש לחדד את השאלה ולהדגיש שאם מוציאים ילד, לפעמים הוא ילך לבי"ס אחר, מודרני-אורטודוקסי, אבל יש לפעמים שאם יוציאוהו, הוא ילך לבי"ס חילוני לגמרי.

אתה חושב שזה רק כאן? גם באר"י זה כך. גם שם יש בתי ספר חילו־נים ויש ג"כ בתי ספר לא חילונים והם ג"כ לא בסדר. ובאמת צריך מאד מאד להשתדל עד כמה שאפשר לא לזרוק. וקודם כל, הדבר הכי טוב הוא להגיד מוסר לילדים "בארבע עינים", כדי שלא לפגוע בו לעיני כולם. אפילו אם הוא עושה דבר לא טוב, תקרא לו הביתה ותדבר אתו. הילד ירגיש שאם המלמד קורא לו אליו הביתה, זה מחשיב אותו - וזה עושה אותו שיוכל לקבל. אחרת, אם אתה אומר לו בפני כמה אנשים, הוא לא יקבל שום דבר. הוא רק מתבייש וזה עושה אותו לא טוב. אבל אם אתה קורא לו הביתה, עצם זה שאתה קורא לו הביתה, זה נותן לו הנאה: הנה הרב מדבר אתי אצלו בבית, ואז הוא יכול להשתפר. ואם ניסית ולא הועיל, יש לחשוב על איזה עונש, אבל לא תיכף להתחיל עם עונשים. לקרב מועיל יותר מאשר ללכת בכוח, בחוזק יד. מרן החזו"א זצוק"ל הי' אומר ש"משיכה" זה יותר טוב מ"חזקה".

קורה לפעמים שיש תלמיד שעשו הכל ולא עוזר, אבל בדרך כלל, אם יעשה את כל המאמצים, אז קרוב לודאי שהענין יסתדר. רק פעם בהרבה שנים יש שנופלים לגמרי. ואם לא יעשו כך, אז כל יום יצטרך להוציא ילד.

■ **א"כ כמה קילקול צריך להיות בילד, שיהי' ניתן להוציאו?**

קשה להגיד בזה גדר. אנו צריכים לעשות כל המאמצים מה ששייך. כשהמנהל בא לזרוק ילד, עליו לזכור שזה דיני נפשות! אם באמת הילד הזה היה הילד שלו, האם הי' תיכף ומיד ממהר לזרוק אותו? אלא מאי, זה לא הילד שלו, אלא זה ילד של מישהו אחר!

אם זה היה עם הילד שלו וכי היה תיכף זורק אותו? הוא הי' משתדל ומשקיע כל מיני מאמצים, כדי שלא לזרוק אותו. הוא היה מותח את חבל התחבולות, חבל הרחמים וחבל הסנגוריה, לפני שיצטרך לזרוק אותו. ולמה ילד של איש אחר זה אחרת? הוא ילד יהודי! נשמה יהודית, למה אתה עושה לו כך בקלות? תחשוב שהוא ילד שלך! ילד שלך אתה חושב כל זמן להציל! מחנך צריך לחשוב על כל ילד שהוא הילד שלו. והגדר "מתי מותר לזרוק" הוא: אם זה היה הילד שלך, האם במצב הזה שמונח לפניך, היית זורק גם את בנך שאר בשרך...

ואם הוא מקלקל אחרים...

כמובן שאז זה אחרת, אבל גם אז חייב לשקול אם המצב חמור עד כדי כך, שגם את הבן שלך היית זורק בגלל קלקול כזה! אבל אם תעשה עם הילד כפי מה שאמרנו, קרוב לודאי שברוב המקרים הוא לא יגרום לקלקול. יכול להיות שאם יש אחד שהוא עד כדי כך, אז זה באמת משהו אחר. על עשיו כתוב שכבר במעי אמו הוא רצה ללכת לע"ז, זה עשיו שהי' משהו מיוחד. אבל בדר"כ, ילד לכתחילה רוצה להיות טוב. כל ילד רוצה להיות טוב ומה שהוא עושה לפעמים דברים לא טובים, הרי הוא ילד קטן ועדיין אין לו שכל. צריך להגיד לו ולהסביר לו. חלק הכי גדול אפשר להציל. ואם באמת יהי' כזה ילד כמו עשיו, אין ברירה. אבל אין הרבה עשיו.

בזמן האחרון שמענו שבחדרים מסוימים באמריקה תקנו תקנות לאסור מכשירים אלקטרונים ופלאפונים שיש להם דרכי גישה לדברים לא ראויים. אם יעשו כאלו תקנות נוקשות ומחמירות לא להרשות בשום אופן, ייאלצו לעזוב את ביה"ס כ-5 אחוזים מהתלמידים ואולי יותר. האם כדאי לתקן התקנות שיעמדו עליהם בתוקף ומי שלא מוכן שילך - ואז הסכנה היא שמאבדים את חלקם לגמרי, או להשליט זאת לאט ועם הזמן הבעייה תפטר, אבל יש בינתים סכנה שיקלקלו אחרים.

כל דבר צריך להיות במדה. שמעתי, ואינני יודע אם זה נכון - מאחד שלמד בראדין שהח"ח אף פעם לא הוציא בחור מהישיבה. אמנם הוא באמת לא הי' המנהל של הישיבה. לח"ח לא היתה שייכות לישיבה. הוא הי' גר בראדין ובחורים שרצו להיות על ידו נסעו לישיבה. הוא לא הי' אומר שיעור, ואפילו מוסר הוא לא אמר. לפעמים היה אומר מוסר בבית שלו. הוא הי' יושב בבוקר אחרי שחרית והיה אומר כחצי שעה מוסר ומי שהי' רוצה להיכנס לשמוע נכנס. הבית שלו לא הי' כ"כ גדול, כמה יכלו להכנס? עשרה או חמשה עשר בחורים? רובם באו מהישיבה, אבל לא הי' לו שייכות לישיבה. אבל אעפ"כ, כנראה שאלו אתו.

היהודי שהכרתי, כשהוא הגיע לראדין, עדיין לא היו בישיבה עשרים בחורים והוא הי' מהעשרים הראשונים, כך הוא סיפר לי. ואחרי שהוא התחתן, הוא נשאר לחיות קבוע בראדין. עכ"פ גם אז לא הי' לחפץ חיים שייכות לישיבה רק כיון שהי' נחשב לגדול בתורה ששמו הולך לפניו, באו להיות במחיצתו, ויכול להיות שחברי ההנהלה באו להתייעץ אתו בשאלה של זריקת בחורים. פעם, כששמע שזרקו בחור התבטא בדרך משל: "קח את הבחור באוניה או סירה ותזרוק אותו לים". בחומרה כזו הוא ראה אובדן של בחור אחד. הנושא שהעליתם הוא חמור ביותר! חייבים לעשות תקנות נחרצות וברורות! אבל לזרוק את מי שכבר נמצא, זו שאלה של נפשות!

השאלה היא - אם נתקן תקנה כזו, יעזבו מעצמם כחמישה אחוזים בגלל שזה לא יתאים להם - ואז יש סכנה לעתידם. אבל לא הכוונה לזרוק...

כפי שאמרתי, הנושא חשוב ביותר, וצריך לקבוע גדר. חשוב לתקן תקנה שלא לקבל כאלה. מכאן ולהבא! עליכם לתקן תקנות שמי שיש לו ובביתו מכשירים כאלה לא מקבלים אותו. קרוב לודאי שרבים ממהורים יוותרו ויתאימו את עצמם, כדי שהילדים שלהם יוכלו ללמוד במסגרת הטובה הזו. חשוב לתקן את התקנות האלה, לעת כזו. שמכאן ולהבא לא יקבלו! לא צריך להניח גם למי שעכשיו יש לו. צריך לעשות הכל לבער את הנגע. חובה לטפל בו עד כמה שאפשר. אבל לגרום שילד יעזוב, זה דיני נפשות - ובדיני נפשות כתוב שאם ב"ד פוסקים מיתה על בנ"א פעם בשבעים שנה הוא נקרא סנהדרין קטלנית, והיינו שבי"ד צריך לעשות כל מיני מאמצים שלא להגיע לכך. ובאמת דברתי באיזה מקום שאם רוצים להוציא ילד, שיעשו בי"ד. לכל הפחות בי"ד של שלושה, אם לא של ע"א. ואולי צריך באמת בי"ד של ע"א, אולי לפחות של כ"ג אבל אם אי אפשר לכל הפחות בי"ד של שלושה.

האם כדאי לארגן חידונים פומבים עם פרסים ותעודות, עד היום ראינו שזה מאד הועיל לקנאת סופרים. אבל לעומת זה יש ילדים חלשים כשהם רואים שהם לא מצליחים הם נשברים.

ושאלה נוספת. כאשר בשעת השעור ילד שואל שאלה טובה. האם להח־מיא לו ולעודדו על כך, כאשר מאידך גיסא יש ילדים חלשים שהם אף פעם לא יזכו לעידוד הזה ואולי זה גורם להם לקנאה, לעצבות בלב, ליאוש והרגשה שהם לעולם לא יכולים להגיע. והשאלה אם לעודד הטובים בזמן שזה גורם חולשה לאחרים.

עידוד הוא דבר חשוב ביותר. תקח את הבחור או את הילד ותאמר לו "אמרת סברא טובה". אבל למה ברבים, כל דבר שעושים ברבים זו סכנה גדולה. הכבוד הזה בפומבי, לעולם אינו מביא לטוב. ילד שזכה לכבוד פומבי, יתקשה לגדול בעתידו לת"ח אמיתי. החידונים והמבחנים הפומביים שעושים בפרהסיא זה מסוכן. מה שלא עושים בפרהסיא זה פחות מסוכן.

כתוב בגמ' קנאת סופרים תרבה חכמה. אפילו יוסף הצדיק שיעקב אבינו נתן לו כתונת פסים, אומרת הגמ' שבן אדם לא יגדיל בן בין הבנים כיון שבזה שיעקב אבינו נתן ליוסף כתונת פסים - ומה זה כתונת פסים - כלום! זה ממש חסר כל ערך ובכל זאת בגלל שיעקב נתן לו כתונת פסים לכן נהי' בזה קנאה. ואפילו שהיו אנשים כאלה גדולים וכל הענין כפי מדרגתם, אבל כך זה כשיש קנאה. אבל אם הי' עושה כתונת פסים ואף אחד לא הי' יודע, לא היה קורה שום דבר.

כך במחמאות וכך גם בהערות ובקורת. ככל שפחות בפומבי, ההשפעה יותר גדולה ומשיגה את המטרה. ויותר מכך, כאשר צריך להעיר לילד אל תאמר לו "אתה אמרת לא כהוגן" אלא תאמר לו "על דבר כזה לא אומרים כך וכך". תמיד תגיד על הענין, ולא על האדם בעצמו. אם תעיר האדם עצמו, תמיד תזיק. כמו שיש איסור גברא ואיסור חפצא, כך גם בבקורת. ביקורת על החפצא מותרת ויעילה, אבל לא על הגברא. כמובן שגם בבקורת על חפצא, ג"כ צריך להשתדל ולאמרה באופן המועיל. אפשר לשבח את הדבר הטוב ולגנות את הדבר הלא טוב - אבל בוודאי שלא להגיד על הבנ"א.

ואוסיף רק לסיום: משה רבינו אמר "ד' אלוקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם". אומר רש"י: אמרו לו: משה, אתה נותן קצבה לברכתינו? כבר הבטיח הקב"ה את אברהם, אשר אם יוכל איש למנות... אמר להם, זו היא משלי היא, אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם". מרש"י מבואר שמשה הגביל הברכה לפי שבנ"א הוא מצומצם, הוא לא יכול לתת בלי סוף, אבל הקב"ה יכול לתת בלי סוף. ממילא עכ"פ אלף פעמים אדם יכול לתת, שיהי' אלף פעמים הצלחה...

ביקור בבית הגר"א שבות שליט"א עם דברי תורה וחיזוק - מנחה וכינוס לגבאי צדקה בכולל ארם צובא, שאלות ותשובות - דברי חיזוק ושיחת מוסר לאברכי הכוללים, בכולל ברכת שמואל

משום כך גם זכה כולל "מאור אברהם", לבקורו של רבנו. הבשורה הגדולה ליהדות מקסיקו, חייבת להשמע מתוך היכלי התורה. בדבריו בטא את דאגתו האדירה, מהאובדן של בנים לעם ישראל, מההתבוללות שברחבי העולם: "הסבים היו שומרי מצוות, ואילו הנכדים הלכו לאבדון. יש לכך סיבה אחת: לא היו ישיבות! הישיבות ומקומות התורה הם הערובה היחידה לשמור על כלל ישראל. הישיבות זה הכל"! ואז נשנק קולו בהתרגשות כשתאר את עולם התורה במקסיקו. לפתע פרץ בבכי עז. בקול שבור המתקשה להתבטא, פנה אל יהדות העולם: "אנא המשיכו לייסד עוד כוללים, עוד חדרים, כדי שנוכל לסחוב את העגלה, למרות הקשיים, עד ביאת משיח צדקנו".

כשהדמעה הרטובה גלשה במורד הפנים מלאות העדנה, הצבור עמד נפעם. זו היתה הפקעת בגרון שמנעה מהמילים לצאת ברצף הראוי להן, אבל מסרן

הלם ברקות. צמרמורת חלפה בגוו הנוכחים. המילים שיצאו ממעמקי הלב ועומק תהומותיו, חלחלו במעמקי התודעה, כדי להתמקם שם. "למשוך את העגלה עד לביאת המשיח"! הנוכחים, כמו אלה בליקווד, ראו תמונה של אדם שאוהב את הקב"ה, בתמונת אהבת ד' מוחשית. גדול בתורה שמדבר על תורה שמגנא ומצלא, ובוכה. ממרומי זקנותו הוא מנסה להדביק את התחושה הזו לשומעים, לעטוף בהרגשה את המאזינים, כשמיכה, כמו אבא שמכסה את ילדו אחרי קריאת שמע שעל המטה...

אבל כשמדברים בהיכלי תורה על תורה, זה לא היה מסר ערטילאי. בשעת אחר הצהרים המאוחרת, בא רבנו להפרד ממקסיקו היהודית, התורנית. גם זו היתה פרידה בדברי תורה, מתוך היכלי התורה. כינוס הפרידה נערך בכולל "ברכת שמואל". מאות בני תורה הצטופפו באולם הקטן יחסית. במשך ארבעים וחמש דקות הם כרו אוזן לגדול בתורה, הזועק בהיכלי התורה, על חיזוקה של תורה.

מעריב בבית הכנסת הרה"ג שלמה טוויל שליט"א

דברי ברכה וכתיבת אות בס"ת

בדבריו קרא רבנו, לביצור כותלי בית המדרש, פנימה: חז"ל, אומרים כי בתקופתו של רבי יהושע בן לוי, יצאה בת קול שהכריזה, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. בימינו עם ירידת הדורות, בוודאי ובוודאי שיש לחזק לדאבון לב, כל דבר הקטן ביותר, עלול לגרום חלילה, לבטול תורה. כאשר אדם הינו בעל משרה חיצונית, הוא שקול ומדוד בפלס. אפילו כאשר הוא נקרא לדבר- מצווה כמו להתפלל בבית אבלים, הוא שוקל את הדבר במשורה, בדקדוק ובחשבון מפורט אם הוא יכול להעדר מעבודתו ומה תהיינה ההשלכות. ואנחנו? לעיתים, אוי לנו מעלבונה של תורה. תורה זה קיום העולם חייבים. להדגיש זאת: "לולא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי". בלי תורה אין עולם ולא צריך עולם. לכן עלינו להזהר על כל רגע", זעק רבנו באוזני ההמון שבא להפרד.

סיפר לי בנו הגאון רבי משה שליט"א שבעת שנסע עם אביו למקסיקו התאכסנו בבית אדם אחד, ושם הבניינים מוקפים חומה, אולי גובה שלש מטר, מפני יראת שודדים וכו', ופתאום בלילה רואים בחור קפץ מעל החומה לבפנים, ומאד נבהלו, והבחור סיפר שגר במרחק עצום משם, אינני זוכר כמה, ושמע שראש הישיבה הגיע, ומבקש רק לראותו לומד, וכשראו שכוונתו רצויה נתנו לו לעמוד מרחוק ולראות את ראש הישיבה כל הלילה לומד, והבחור עמד ועמד והסתכל, ולמחרת כשראש הישיבה נסע לשדה התעופה, אמר הבחור לר' משה שהתפעל מהלימוד, אבל יש לו שאלה על הראש ישיבה, שראה שבאמצע הלימוד הפסיק כדי לכתוב הקדשה על ספר לבעה"ב, ואחר זמן הפסיק באמצע הלימוד כדי לסדר עוד איזה דבר, ואיך זה שמפסיק באמצע הלימוד? כך תמה הבחור...

השיב לו הגר"מ ואמר: אני אסביר לך, הראש ישיבה הוא פשוט מאד כל הזמן יושב ולומד, ממילא כל מה שיעשה הוא באמצע הלימוד, הוא מתפלל באמצע הלימוד, הוא אוכל באמצע הלימוד, הוא הולך לישון באמצע הלימוד, וממילא גם כל סידור שמוכרח לעשות הוא באמצע הלימוד.

חיזוק לבני התורה המשקעים עצמם בעמלה של תורה במיעוט עוה"ז בכולל מכסיקו

מצינו בחז"ל מאמרים רבים בשבחה של תורה וגודל מעלתה שאין לתאר. ואמרו ע"ז בפרקי אבות)פ"ו(אמר רבי יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, ובת קול זו כבר נאמרה בזמן חז"ל שכבר אז הי' ה"עלבונה של תורה", א"כ עאכו"כ בזמנינו שהעלבונה של תורה הוא כפול ומכופל ממה שבזמן חז"ל, א"כ בזמנינו הדבר הראשון שצריך לחזק זהו את עלבונה של תורה.

ונתבונן בזה נראה שהרי אין לך אדם שאין לו טירדות שונות ועל כל דבר קטן שמזדמן לו הוא מיד מבטל תורה, ואילו כשעסוק בדברים אחרים אינו מתבטל מהם, ואין לך עלבון של תורה גדול מזה. וע"כ צריך מאד להתחזק בזה שזה נורא ואיום. ולמשל אם אדם יושב שבעה רח"ל ומחפשים אנשים שיבואו להשלים למנין בבית האבל, בכלל מי אומר שהאבל צריך מנין, ורואים אברך שהולך ללמוד תורה, ומבקשים ממנו שיכנס להשלים למנין, וכשאומר שהוא הולך לעסוק בתורה לא יבינו אותו למה אינו נכנס להצטרף הרי האבל צריך מנין, אבל אם עובר אדם שהולך למקום עבודתו, ומבקשים ממנו להצטרף למנין יאמר שהוא צריך להיות במקום עבדתו בשעה שמונה, זה מובן, הרי יש לו משרה וע"כ אינו צריך להיכנס. ואפילו שכל הרווח שמקבל ממשרתו הוא סה"כ כמה פרוטות, שהרי אין מדובר באדם שמרויח מליוני דולרים, וזה מובן שאינו צריך להיכנס. אבל כשמדובר באברך יש טענות למה אינו נכנס להצטרף למניין. א"כ, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה,

וא"כ זה מה שעלינו לדעת שתורה זה העיקר, וחשיבות התורה עלה על הכל, יותר מכל משרה איזה שיהי', וכל העולם לא נברא אלא בשביל תורה ולא בשביל משרות חולין. ואומרים חז"ל אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, וכל מטרת בריאת העולם הי' כדי שישראל יקבלו התורה, ובלי תורה אין צורך לכל העולם. הנה כיום אומרים שיש בעולם שבע או שמונה מליארד אנשים וברובם הם אינשי דלא מעלי, גנבים, רוצחים, גזלנים, שודדים וכדו', א"כ מה יש לקוב"ה מכל העולם? רק את כלל ישראל. ובתוך כלל ישראל יש חלק גדול שהם ג"כ לא טובים כ"כ, ומהמעט הטובים כמה לומדי תורה יש? מעט שבמעט. א"כ האם כדאי הי' לברוא העולם בשביל כ"כ הרבה רוצחים וגנבים? מה יש להקב"ה מזה? כלום! הבשביל זה ברא את העולם? ודאי שלא, אלא עיקר תכלית הבריאה הוא בשביל ישראל. בשביל התורה ולומדיה!

והנה בעיקר תכלית בריאת העולם פליגי הרמב"ם ובעלי הקבלה אם הוא רק לבנ"א או גם למלאכים, שלדעת הרמב"ם העולם נברא לא רק לבני אדם אלא גם בשביל המלאכים, שגם המלאכים יכולים להשיג דרגות בעבודתם את ד' וא"א לתאר את גודל שמחתם שיש להם בשעה שהם עובדים את הקב"ה ולהקב"ה יש נחת מהם.

אבל לדעת המקובלים עיקר הבריאה היא בשביל האדם השלם. אמנם גם המלאכים יש בהם מהטוב, אבל לא זה תכלית הבריאה, כי עיקר תכלית הבריאה הוא האדם לעבודת הבורא ית'. ואיתא בירושלמי)פ"ק דערלה, ומובא בתוס' קידושין ל"ז ב'(האי מאן דאכיל מחברי' בהית לאיסתכולי בי', והיינו שהאדם כשאוכל מאכלים שאינם שלו, אע"פ שנהנה מעצם האכילה שכיבדו אותו בבשר ודגים וכל מיני מעדנים, מ"מ הוא מתבייש להסתכל בפניו של מי שהאכילו, וע"כ נתן הקב"ה לאדם בחירה, והיצה"ר עומד עליו ולא נותן לא לעשות טוב, ומערים עליו קשיים כפי שכל א' יודע איזה קושי יש כשצריך להתגבר על היצר, ובכל פעם הוא מחותן, כשהוא רוצה ללמוד הוא לא נותן, אבל אם ח"ו רוצה לעבור עבירה הוא מניח לו לעשות.

והנה אחרי שאדם התאמץ והגיע לדרגה שהגיע, הנה נהנה במה שמגיע לו והקב"ה הרי רוצה להנות את הנבראים בתענוג הטוב שיש לו, אמנם גם למלאכים יש תענוג אבל אין זה התענוג האמיתי לפי שלא עבד ע"ז והרי"ז כאוכל לחם חסד. משא"כ אצל האדם שיש לו יצה"ר והי' לפניו מצבים קשים, וכמו שכתב במסילת ישרים שאין לך אדם שיכול לומר שכל ימי חייו היו בטוב אלא לכל אחד מגיעים לו במשך חייו מצבים קשים והם נסיונות לאדם, ואם יצליח לעמוד בלב הנסיונות הוא מאושר ויש לו תענוג שאינו אוכל לחם חסד, וכמש"כ המסילת ישרים)פ"א(שמה שהורונו חז"ל הוא שהאדם לא נברא אלא להתענג על ד' וליהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים לימצא.

וא"כ אנחנו צריכים להיות מאושרים שיש לנו את כל הנסיונות, כי בלעדיהם לא היינו שוים כלום, אוכלים לחם חסד, ובעית לאיסתכולי בי'. ומה שעובדים יותר קשה יש אח"כ לעוה"ב יותר סיפוק והנאה וזהו עבודת הצדיקים בכל חייהם, כי כמה שעובדים יותר מקבלים יותר שלא בחסד.

ומצינו עוד במתני' ריש פאה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לעולם הבא, וביאר הגר"א במשלי שהצדיקים אף את הפירות אינם רוצים בזה העולם, אלא מתאוים לקבל הכל לעוה"ב, ובאמת יש לזה ראי' גדולה מר' חנינא בן דוסא שהי' די לו בקב חרובין מער"ש לער"ש, והרי זה ודאי שר' חנינא קיים משנה זו בשלמות, וא"כ הי' ראוי לקבל פירות בעוה"ז ובכ"ז הסתפק בקב חרובין. ולמה? לפי שהוא בעצמו לא הי' מעונין לחיות ביתר רחבות לפי שחבל לו על חלקו בעוה"ב, וכדאי לו לחיות חיי צער עם קב חרובין שהוא מאכל קשה כדי שכשיגיע להתכלית יהי' לו כל עמלו.

והנה להגיע למדרגות כאלו זה רחוק מאתנו, ורק מה באתי לומר לכם מה שכ"א צריך לדעת שהוא נמצא בעולם הזה וכל העולם אינו שוה כלום שהוא עולם חולף ומי שיתאמץ יותר יזכה יותר. ואל יכנע חלילה לקשיים.

ונזכיר כאן דבר נוסף מה שאומרים בתפילת ימים נוראים כציץ נובל וכצל עובר וכענן כלה, ואומרים חז"ל לא כצלו של אילן ולא כצלו של כותל אלא כצל עוף הפורח באויר. ולכאו', זה הרי גוזמה. כי הלא עוף הפורח באויר זה ממש כהרף עין, ואילו האדם חי שבעים שמונים ותשעים שנה, ואיך אפשר לדמות חייו כעוף הפורח? אלא אפשר לבאר בדרך משל כי אם נשוה כבש לפיל נאמר שהכבש קטן לעומת הפיל, ואילו הנמלה היא ממש כלום, ז"א שבודקים כל דבר באופן יחסי, וא"כ בנ"א שעיקר תכליתו הוא לחיי הנצח, א"כ מיליארד שנה מול חיי נצח הם ממש כלום. א"כ זהו הדמיון לעוף הפורח שחיי האדם הם ממש כלום לעומת חיי נצח, וע"י שיש יותר נסיונות קשים זוכים ליותר חיי נצח וא"כ לתאר של העונג הגדול שיש לאדם במה שמקבל שכרו לעוה"ב ואינו אוכל לחם חסד.

אומרים בשם הח"ח שכשאדם נמצא במצב של מלחמה, את איזה צד צריך להעדיף? את הצד החזק או את הצד הרפה? ודאי שעם הצד החזק. והנה דרך העולם לחשוב שהצד החזק הוא הצד השני, אבל האמת היא שהצד החזק הוא הקב"ה שהוא כל יכול ומאתו הכל ובודאי צריך להיות עם הצד החזק והקב"ה יעזור שבאמת נחזיק בצד החזק ונתחזק כל החיים להתגבר על כל הקשיים שזהו עיקר חייו של האדם, וכמה שיש יותר קושיים יש יותר תענוג לעתיד לבוא.

ונתבונן בחז"ל בעובדא של רשב"י)שבת ל"ג ב'(שהסתתר עם ר"א בנו במערה י"ג שנה, ואיתרחש להם נס שגדל ע"י המערה עץ חרובין ומעין, ובמשך כל היום היו צריכים לפשוט בגדיהם כדי שלא יבלו והיו מכסים

גופן בחול, וכך עסקו בתורה, ואין לתאר איזה מצב זה י"ג שנה לאכול מאכל קשה ולחיות במערה הרי אין לך גהנום גדול מזה.

וכשיצאו מהמערה אחרי י"ב שנה יצאו וראו אנשים חורשין וזורעין את שדותיהם אמר: מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה)שהי' פשוט לו שא"א לחיות בלי חיי תורה והקב"ה יזמן את צרכיהם(, וכל מקום שנתן עיניו בן מיד נשרף. יצאה בת קול ואמרה: להחריב את עולמי יצאתם, חזרו למערתכם, וחזרו למערה לעוד י"ב חודש ויצאה בת קול ואמרה צאו ממערתכם, ועדיין כל מקום שר"א הסתכל התקלקל ורשב"י הי' מתקן עד שראו זקן אחד שלוקח שני הדסים בער"ש, ושאלו אותו למה לוקח ההדסים וא"ל לכבוד שבת. אמרו לו שא"כ מספיק אחד, ולמה לו שנים? א"ל: אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור. אמר לבנו חזי כמה חביבין מצות על ישראל.

וצ"ב, וכי עד עכשיו לא ראו יהודים מקיימים מצות? הלא ראו אנשים מניחים תפילין ולובשים ציצית. א"כ למה דוקא כשראו שלוקח הדסים לכבוד שבת דבר שאינו מצוה כ"כ נחה דעתו?! אלא צ"ל דודאי ראו אנשים מקיימים מצות תפילין וציצית שהם מצוות גדולות יותר מלקיחת הדסים לכבוד שבת, אבל בכ"ז אין זה משקף את גדלות האדם, ולכן לא התפ־עלו. אבל כשראה שלוקח שני הדסים לכבד את השבת ולא בגלל שכתוב שצריך לקחת ב' הדסים אלא שהוא מחשב ומחפש איך יוכל להרבות יותר כבוד שמים וע"כ לוקח שנים א' כנגד זכור וא' כנגד שמור כדי לכבד את הקב"ה, בזה נחה דעתו.

ובהמשך הגמ' כתוב שכאשר הגיע רשב"י לעירו יצאו לקראתו חותנו ר' פנחס בן יאיר וראה שגופו מלא בקעים וסדקים מחמת החול. בכה וירדו הדמעות על גופו של רשב"י והכאיבו לו (פרש"י לפי שהדמעות מלוחין ומכאיבין את המכה). א"ל רפב"י: אוי לי שראיתיך בכך. א"ל רשב"י: אשריך שראיתני בכך, שאלמלא לא ראיתני כך לא מצאתי בי כך, שעד עכשיו הי' רשב"י שואל שאלה ורפב"י עונה י"ב תירוצים, ועכשיו לאחר שהי' במערה, הי' רפב"י שואל ורשב"י עונה כ"ד תירוצים. ז"א שבגלל היסורין התעלה כ"כ הרבה עד שהשתנה וכעת זה לא אותו רשב"י שלפני המערה.

ובאמת כתוב בגמ' בב"מ)פ"ה א'(שאת ר"א קברו במערת רשב"י, אבל כשבאו לקבור את הנכד שאף הוא הי' בסופו צדיק גדול, מצאו נחש שמקיף את המערה ולא נותן להכנס לקבור. כסבורים העם לומר שזה גדול מזה, יצתה בת קול ואמרה: לא מפני שזה גדול מזה אלא זה הי' בצער מערה וזה לא הי' בצער מערה.

רואים מזה כמה גודל מעלת היסורין. אדם חושב שאם סבל כל החיים, הרי לא הי' לו טוב, ומה זה טוב? - אם מתענג ואוכל מעדנים כל היום? אבל האמת היא לא כך, שאם התענג הרי זה רע לו! ואילו האדם שסבל, א"א להידמות אליו כלל, וזהו האושר של האדם ובעוה"ב הוא מקבל את הענג הגדול כמש"כ המסילת ישרים שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול שבכל העידונים שיכולים להמצא.

והקב"ה יעזור שנזכה בקרוב לגאולה האמיתית ואז זה כבר יהי' אחרת, שזה כבר יהי' עולם התשלום. היום זה עולם העבודה ואח"כ התשלום, וכ"ז שנמצאים בעוה"ז צריך להתאמץ להתגבר ולעבור את על הקושיים כדי לזכות להתשלום, והקב"ה יעזור שיהי' ומלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים ונזכה לתחית המתים בב"א.

בה' אלול תשע הגיע שוב רבנו לחזק את בני המדינה.

כשהגיע רבנו התקימה קבלת פנים ובה נשא רבנו דברי חיזוק לקראת הימים הנוראים.

בנוסף התקיים כינוס לרבני המקום, שבו ענה רבנו לשאלות של רבני המקום.

בליל ו' אלול התקים כינוס אדיר לכל בני העיר שם נשא רבנו דברים ואמר בתו"ד: על צורת העולם קודם מתן תורהכאשר בכל פעם שבני אדם לא התנהגו ראוי חרב העולם, דור אנוש שליש העולם הוצף ובדור המבול כל העולם נשטף, ורק לאחר מתן תורה התורה היא זאת שמקימת את העולם ומזה אנו לומדים כד כמה חייב כל אחד להשקיע את עצמו בלימוד התורה בהתמדה מיוחדת ובמיוחד יש לראות ולהשתדל להחזיק את לומדי התורה בעיון שהם מקיימם את העולם כולו.

לאחר מכן נערך כינוס לכל הפרנסים הנושאים את משא הכספי של היהדות, ורבנו הפליג בשבחם. וכך אמר באבות תנן על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח, ובגמ"ח כלול כל מיני ענינים של חסד, והנה כתוב על ג' דברים העולם עומד, אמנם לתורה זכינו רק לאחר כ"ו דורות דבדורות הראשונים, לא הי' תורה, וכן עבודת הקרנות לא הי' אז כ"כ, אבל גמ"ח הי' כבר מתחילת הבריאה, בלי חסד לא יכול להיות שטם קיום וא"כ א"א לתאר את גודל הענין של חסד, מה ששמעתי שיש כאן כל מיני אירגונים של חסד שהקב"ה יעזור להם שימליחו, וכולם יתברכו ויכתבו בכוח"ט. (ימלא פי תהלתך עניני ציבור עמ' רמז)

ביום ב' השתתף רבנו באמירת הסליחות [כמנהג עדות המזרח לומר בכל חודש אלול את הסליחות] בבית הכנסת המרכזי מגן דוד, ולאר התפילה נשא רבנו דברי חיזוק.

במהלך היום נשא רבנו דברים בפני אברכי המקום ואמר בפניהם שעל האברכים לדעת כי כל עתיד הקהילות היהודיות במקסיקו נתון על כתפיהם וזהו היא זכות עצומה בעבורם.

הפרחת קהילת מגן דוד - מקסיקו

מי שיסתובב כיום ברחובות מקסיקו התורתית, יתקשה להאמין שאינו מהלך ברחובות בני ברק או ירושלים, אך לא רבים יודעים שהרבה מכך נעוץ בזכות מסעו של מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטינמן זצוק"ל למקסיקו במסעו לחיזוק היהודים בה.

'דוגמא מוחשית לכך' - מספר לנו במיוחד הג"ר שלמה טוויל שליט"א רבה של מקסיקו - 'ניתן ללמוד מאירוע רב רושם שנערך לפני זמן, בהיות והקהילה התורנית חגגה 75 שנה להיווסדותה, התכנסו חברי ועד הקהילה לדיון מעמיק כיצד ראוי לציין ענין זה, והם העלו במסקנתם, כי כקהילת בני תורה, אין מתאים יותר מלציין זאת בהכנסת ארבעה ספרי תורה להיכלות השונים.

ראוי לציין, כי וועד הקהילה שבעיקרו אינו מורכב מאברכים, אלא בעלי בתים נודעים, מבינים כיום מהי חשיבות התורה, עד כדי שלאור ציון הקהילה ראו לנכון לעשות מסיבה ייחודית שמרכזה בהכנסת ספרי תורה. וכל זה לציון חשיבותה של קהילת 'מגן דוד' במקסיקו, המונה כיום כארבעת אלפים משפחות מהן כאלף משפחות אברכים, וכא-

לף בעלי בתים בני תורה, ויש אף רבים מסורתיים, כשאין בכלל אנשים חילוניים בין בני הקהילה, וכולם מתחזקים, עד כי כ-80 אחוז מהיהודים כאן שומרי שבת.

■ **האם אכן דברי מדן זצוק"ל הביאו למהפך אצל ותיקי הקהילה לערכה של תודה?**

אני מכהן כרב הקהילה מזה שנים רבות, כיום ישנם עשרה בתי כנסיות, ויש שמונה כוללים וארבע ישיבות, אני עצמי מכהן כראש כולל ללימוד חו"מ ובו כט"ו אברכים מבוגרים הלומדים הוראה. לצד זה קיים כולל מגן אברהם שבו כ-70 אברכים, והכולל 'ארם צובא' המונה כ- 70 אברכים, ואף הוקם כולל 'אבי עזרי' בראשותו של אחי רבי יוסף טויל שליט"א המונה כארבעים אברכים, כך שיש לנו בקהילה למעלה מ- 300 אברכים הלומדים במשך היום כולו.

אין ספק, כי הודות לכך, התפיסה כלפי הלומדים השתנתה לבלי הכר. בעוד שבעבר השפה של הבנות המתבגרות, ושל הוריהן היתה כיצד לעשות כסף ולהתעשר, כיום הודות להתפתחות מקומות התורה, והרושם הייחודי שיש לעמלי התורה באותם מקומות, כולן לומדות בבית יעקב, ובסמינר ייחודי שהקמנו 'כתר תורה', כשמידי שנה יוצאות כשישים בנות מידי שנה שכמעט כולן רוצות להינשא לבעל אברך שימית עצמו באהלה של תורה יומם וליל, זה דבר שלא היה אף פעם, והוא נעשה רק בעקבות חשיבות התורה שהוטבעה בדברותיו באותם ימים שהביאו להפרחת מקומות התורה כאן.

■ **מה השתנה בכל השנים הללו של כהונתכם הודות למקומות התודה הפורחים במקום?**

אכן, לפני כעשרים שנה קראו לי ממקום מושבי בארגנטינה, בהיות ואני בוגר הישיבות הקד' סלבודקה ופוניבז', והורגלתי בפתיחת קהילות לאור מקומות תורה, כפי שעשה חמי רבי דוד ענתבי זצ"ל בהוראתו של מרן הגראמ"מ שך זיע"א ופתח כולל ייחודי בארגנטינה, שהביא להקמתה של קהילת שובה ישראל. ובשנת תשמ"ח נפטר הרב הראשי של הקהילה, הרב צדיק הררי, ולא היה מי שימלא מקומו, ולכך קראו לי למלא את מקומו.

כל שאלה או התלבטות נידונה אצל גדולי התורה, ובשנים האחרונות הכל התנהל על פי החלטותיו של מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטינמן זצוק"ל שהוא המורה דרך שלנו, זכיתי לארח אותו בביתי פעמיים, וכל פעם הרגשנו במתהלך בינינו מלאך אלוקים ממש.

בעצת רבותיי, שייעצו לי לחזק את חיי הקהילה בהקמת מוסדות תורה איכותיים במקום, אכן התחלתי במלאכה כבירה זו. כשבאתי הנה היה רק כולל אחד קטן, כיום יש בקהילה שמונה כוללים, והכשרות במקום הפכה להיות בינלאומית כשכולם אוכלים כשר בבית, ונהיה איחוד מלא בין החרדים כקהילה מגובשת החיה לאור מוסדות התורה.

בתחילת דרכי, בן משפחה שנהיה חרדי, לא יכל לאכול בבית אביו או חותנו, אך כיום אף המסעדות כולן כשרות למהדרין, וכל החתונות במקום הינן כשרות לחלוטין. וזה רק מפאת כך שעשינו הכל כפי שהורה לנו מרן זצוק"ל בכל הנעשה כאן בתחומי החיים התורניים.

אך גולת הכותרת שגרם מהלך זה הינו היותם של בחורי ישיבה בני הקהילה, ומאוחר יותר נעשה בקרבם כבוד גדול להיות אברך אף בעיני משפחתם הרחוקה, ולא מסתכלים על האברכים ככאלו שמ- בזבזים את זמנם

כפי שהיה בעבר. היום זו גאווה עצומה בעבורם, והמריבות שהיו בעבר בין ההורים לילדים על כך, נעלמו כיום כליל.

יתרה מכך, אף הבעלי בתים, שלמדו להעריך ערכה של תורה מהי וכמה חשיבות יש למקומות התורה, מוזילים מהונם ממון רב למוסדות התורה בארץ ובגולה. אין ספק כי הקשר המיוחד שקיבלו הראשונים מגדולי התורה ובראשם מרן זצוק"ל שהגיע וטרח להגיע עד הנה לחזק את היהודים ולייקר בעיניהם את לומדי התורה, והעובדה שלא ביקש ואף סרב לקבל כסף והכל ראו שבא רק לחיזוק הקהילה ולקרוא במעמדי האלפים "ד' הוא האלוקים", עשתה רושם אדיר וחולל מפנה תרם רבות לרמה הגבוהה המונהגת בחיי הקהילה בכל הליכותיה, ואכן רוב האברכים למדו לא מעט בארץ וראו מהי רמה גבוהה בלימוד והנהגה. עד כי הודות למהפכת התורה הפך המקום למרכז יוקרתי של תורה.

■ **ואיך נותנים ההודים לבניהם להיות אברכי כוללים שנים כה רבות?**

מאז דברותיו של מרן ראש הישיבה זצוק"ל, שהראה והמחיש כאן כי התורה איננה עוד מקצוע גם אם הוא החשוב ביותר, אלא התורה היא ורק היא עיקר חיינו, ובה יש להשקיע כל הנצרך, זה מה שהחדיר לכולם את סדרי העדיפויות לדעת שהתורה היא משוש כל האדם באשר הוא.

והאמת, שאחרי החתונה נותרים במקום אך מעט, רובם נוסעים לארץ הקודש לשנתיים שלוש, ולאחר מכן הם שבים לגור כאן. הכוללים כאן משלמים מילגה גבוהה יותר מהנהוג בארץ, והאשה עובדת בדרך כלל באופן שדי בכך לכלכל את בני המשפחה המתרחבת, ומי שלא מצליח בכך, ההורים מחזקים ומסייעים בעדו, בהכירם בצורך של האברך לשקוד על תלמודו יומם וליל.

הבחורים המתבגרים כיום באופן פשוט וחלק הולכים ללמוד בישיבות המובחרות בארץ, כך לדוגמא בני שלמד בישיבת בית מתתיהו, לומד כיום בכולל הנודע 'בית הלל' בבני ברק, הוא זכה לחבר ספר על עירובין, וכשבא הנה לדור במקסיקו, מכהן כראש כולל במוסדותיו של חמיו הרב שאול מלאך. אלו דברים שלפני דור בטרם קמו מקומות התורה הללו, איש לא חלם עליהם.

לפני זמן מה נעשה כאן חיזוק גדול בענין האינטרנט והאייפונים, ויש חידוש גדול, שחיידרים לא מקבלים למוסדותיהם ילדים שאין להוריהם אינטרנט כשר.

■ **מה זכור במיוחד ממסעו של מדן ראש הישיבה כיום?**

לא ישכחו את עיקר המסר שהעביר כאן בדרשתו המאלפת, כשאמר, שמצינו בחז"ל מאמרים רבים בשבחה של תורה וגודל מעלתה שאין לתאר. ואמרו ע"ז בפרקי אבות אמר רבי יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, ובת קול זו כבר נאמרה בזמן חז"ל שכבר אז הי' ה"עלבונה של תורה", א"כ קל וחומר בזמנינו שהעלבונה של תורה הוא כפול ומכופל ממה שבזמן חז"ל, והדבר הראשון שצריך לחזק זהו את עלבונה של תורה.

ונתבונן בזה נראה שהרי אין לך אדם שאין לו טירדות שונות ועל כל דבר קטן שמזדמן לו הוא מיד מבטל תורה, ואילו כשעסוק בדברים אחרים אינו מתבטל מהם, ואין לך עלבון של תורה גדול מזה. ולכן צריך מאד להתחזק בזה. למשל, אם אדם יושב שבעה רח"ל ומחפשים אנשים שיבואו להשלים למנין בבית האבל, מי אומר שהאבל צריך מנין, ורואים אברך שהולך ללמוד תורה, ומבקשים ממנו שיכנס להשלים למנין, וכשאומר שהוא הולך לעסוק בתורה לא יבינו אותו למה אינו נכנס להצטרף הרי האבל צריך מנין. אבל אם עובר אדם שהולך למקום עבודתו, ומבקשים ממנו להצטרף למנין יאמר שהוא צריך להיות במקום עבודתו בשעה שמונה, זה מובן, הרי יש לו משרה וע"כ אינו צריך להיכנס. ואפילו שכל הרווח שמקבל ממשרתו הוא סה"כ כמה פרוטות, שהרי אין מדובר באדם שמרוויח מליוני דולרים, וזה מובן שאינו צריך להיכנס. אבל כשמדובר באברך יש טענות למה אינו נכנס להצטרף למניין. א"כ, אוי להן לבריות מעלבונה של תורה,

זה מה שעלינו לדעת שתורה זה העיקר, וחשיבות התורה עלה על הכל, יותר מכל משרה איזה שיהי', וכל העולם לא נברא אלא בשביל תורה ולא בשביל משרות חולין. ואומרים חז"ל אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, וכל מטרת בריאת העולם הי' כדי שישראל יקבלו התורה, ובלי תורה אין צורך לכל העולם.

המילים האלה נחרטו בלבבות ועד היום גדלים עליהן דורות כאן במקומנו.

על הכולל ארם צובא ועל קהילת אור ישראל

רבות עודד רבנו את הרבצת התורה במקסיקו, ונביא כאן דוגמא אחת מני רבות ממה שרבנו הק' עודד את הרבצת התורה בכל העולם ובכל אתר ואתר, מה ששמענו על ביאתו של הגאון רבי יוחנן גרילק שליט"א ראש כולל בכולל ארם צובא, ורב קהילת אור ישראל במקסיקו, להרביץ תורה במקסיקו עפ"י הכוונת והדרכת רבנו מתחילת ביאתו ועד הלום.

בעת שהציעו את הצעה לכהן כראש כולל במקסיקו לקבוצת בוגרי הישיבות בארץ ישראל שגרים שם, שרצו ללמוד בכולל במתכונת ישיבתית סדרי נשים נזיקין וכדו'. היה הג"ר הנ"ל מרביץ תורה באחד הישיבות החשובות בארץ ישראל וכלל לא התייחס להצעה, אך לאחר טענת אביו הרב רבי משה גרילק שליט"א שצריך לשאול את רבנו שהיה למורה דרך בכל הענינים הרבה שנים, נסע הג"ר שליט"א לשאול את רבנו, ואיך שנכנס שאל אותו רבנו 'ומה דעת אביך בזה'?

ורוח הקודש נזרקה בבית ממדרשו שזה היה פעם היחידה בכל השנים ששאל רבנו שאלה כזו, ואמר לו הג"ר יוחנן שליט"א שבגללו הוא פה שאביו שליט"א שלח אותו לשאול דבר ה' מפי רבנו.

ואז אמר רבנו כך: הרי מגיד שיעור בארץ ישראל ימצאו במקומך עוד רבים, אבל לכהן ראש כולל בחו"ל אין הרבה שמתאימים, והאריך הרבה בחשיבות להרבות תורה בעיון בכל העולם כולו כמה זה נצרך וכמה זה חשוב, וע"כ תסע לבדוק ותחזור אלי לספר לי בדיוק מה ראית שם.

ונסע ובדק הג"ר הנ"ל וחזר לרבנו וסיפר לו מכל מה שראה, ואמר לרבנו שיש שם 14 כוללים, וכששמע את זה התלהב רבנו ביותר על ריבוי התורה בעולם ועיניו הק' ברקו מאושר "אשרי עין ראתה זאת", וקם מקומו וניגש לארון ושאל מה ילמדו שם זמן הבא?

ואמר הג"ר הנ"ל לרבנו: גיטין. והוציא רבנו אילת השחר גיטין מארון והראה קושיא חמורה שיש לו בפרק השולח, ואמר: **את זה אני שולח לכולל שם, את הקושיא הזו שיתרצו לי אותה**, ובזה חתם את הענין שיסע לשם.

ואכן כשהגיע לשם בתחילת זמן חורף הגיעו לפרק השולח ושאל את השאלה בכולל, ואז שני אברכים תירצו תירוץ חזק, ושלח הג"ר שליט"א את זה ע"י שליח לארץ ישראל לרבנו, ובסוף החורף כשבא אליו הוא ישר שאל מה נשמע, ואז מיד התחיל להתוכח על התשובה שנשלח אליו ממקסיקו על הקושיא בפרק השולח, והיה לפלא גדול בעיני כל, שחצי שנה זה עמד במוחו ומיד שראה את ראש הכולל נכנס לענין ובתוך הקושיא כאילו הוא ראה את זה כעת ממש.

וכך בכל פעם ופעם ליוה בעצה ותושיה את הכולל, וכל פעם התענין רבנו בפרטים בקהילה ובכל עניני הציבור שם. וכשסיימו מסכת קידושין שלח מכתב ברכה מיוחד לכולל.

לאחר כמה שנים כשהיה קשה לבני המשפחה שהותם במקום, שאל לרבנו האם הוא יכול לעזוב, ואמר שאם זה קשה למשפחה אז לעזוב.

ובעת שביקר רבנו בעיר באייר תשס"ו באו עליו בטענה תושבי העיר כיצד הרשה לו לחזור?

ואמר רבנו: הרי מי הביא אותו עליכם הקב"ה, הוא ידאג לכם למישהו אחר.

בחודש אלול תש"ע חזר רבנו למקסיקו ופנו אליו שלשה אנשים שונים והתחננו שיבקש מהג"ר יוחנן שליט"א לחזור, מכיון שלא הצליחו להביא מחליף וממלא מקום כראוי לתפקיד. ואז ביקש רבנו ממנו לשקול את זה שוב, ולומר למשפחה שזה דבר חשוב מאוד בעיניו ליסוע לשם, ואכן בהס־כמת המשפחה נסע שוב ומאז לא הירפה ותמיד עודד להמשיך בכל הכוח בהרבצת התורה, וכן בשיחה האחרונה ב"ח תמוז תשע"ו ישב אצלו זמן ממושך מאוד, והורה בכל כוחו לא להרפות רק להגדיל תורה ולהאדירה וללמד תורה בעיון.

ולאחר שהורה ליסוע בפעם השניה, ילדו הקטן של הג"ר הנ"ל שהיה כבן 10 מאוד הפריע לו שיעזוב את הבית לחודש ימים, והיה לו טענה הרי בשעתו אמר רבנו לחזור לארץ ישראל בגלל המשפחה ומה קרה כעת, והציע לו אביו שיציע טענתו לרבנו, וכך היה שנסעו לרבנו ואמר לרבנו שהבן הקטן יש לו טענה על רבנו שמורה לו ליסוע לחו"ל והוא ילד וזה קשה לו שלא יהיה בבית.

קרא לו רבנו וליטף את ידו בידו הק' ושאלו מה לומד? ואמר לו פרק המפקיד ואז שאלו כמה שאלות וב"ה ידע, ואז שאל אותו רבנו מי לדעתך מקבל שכר בשמים על כך שאבא שלך נוסע לחו"ל להרביץ תורה אבא שלך או אתה?

והילד ענה: אבא שלי, ואמר לו רבנו בחביבות לא! ודאי שאבא מקבל שכר **אבל אתה ואמא שלך מקבלים שכר עצום על הקושי הזה שאתם נותנים עבור התורה**, וכך האריך דקות ארוכות לתאר גודל השכר שהילד זוכה שאביו ילמד תורה ברבים עד שנחה דעתו של הבן, והיה לפלא כיצד גם בשליחות להרבצת תורה התייחס רבנו לכל ילד וקטן לחזקו ולאמצו.

בהמשך הזמן הוקמה קהילת אור ישראל במקסיקו ושם התמנה הגר"י לרב בשליחותו של רבנו שעודד הרבה מאוד את יסוד הקהילה מבלי לחשוש למפריעים שונים, ואמר לו בחיוך קח אילת השחר, קח ימלא פי תהלתך יש שם גם דברים טובים, ותשתמש בזה לכולל ולקהילה, תקח איזה דרשות שאתה רוצה משם ואיזה שיעורים ותעשה את שני התפקידים.

והתעוררה שם שאלה שבתפילת שחרית של יום חול שזה בית כנסת אשכנז מתפללים גם הכולל ספרדי במקום והם רוצים לברך ברכת כהנים, ומצד שני מנהג אשכנז שלא לברך אבל הם ציבור של חמשים ששים אחוז מהמנין ספרדים שרוצים לברך ברכת כהנים, ושאלתי את רבנו והורה שאפשר לברך שם ברכת כהנים וכך נוהגים עד היום על פיו.

וסיפר הנ"ל: ניתן לציין את ההשפעה העצומה שהיתה בביקור של רבנו במקסיקו שהיתה לרוח טהרה מיוחדת, ואח"כ חיזק את בני הקהילה בצני־עות ושמירת הלשון ועוד פרטים שכל הציבור התרומם מהמעמדות הנשגבים שהיו שם.

ורבנו דיבר שם באריכות של שם "אפרים" [וראה בכאיל תערוג פר' מקץ] ועל מדות טובות, ואח"כ באר הג"ר הנ"ל בכולל בועד את כוונת רבנו, וכשחזר לארץ ישראל וחזר בפניו על מה שהסביר שם, אמר לו שביאר לנכון את דבריו.

וכשחזר רבנו ממקסיקו לארץ ישראל אמר לנכדו הרה"ג ר' גדליהו הונ־גיסברג פגשתי שם במקסיקו את רבי יוחנן גרילק [שהוא ת"ח] וב"ה הוא עושה שטייגען שם.

פנמה

מכתב

בס"ד, לכ' משפחת הגאון רבי ציון רחמים לוי זצ"ל רבה הראשי של יהדות פנמה

הגיעתנו הבשורה הלא טובה בפטירת אביכם מקים עולה של תורה ורועה נאמן לעדתו באהבה ומסירות עושה ומעשה למוסדות התורה והחסד והנני בזה לנחמכם כמו שהורונו חז"ל.

ונקוה כי ה' הטוב לא יוסיף לדאבה עוד וינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים. ראש חודש כסלו תשס"ט בני ברק יצ"ו

בז' אלול תש"ע הגיע רבנו לחזק את בני המדינה.

בשדה תעופה הגיעו רבים מבני העיר ומרבניה לקראת רבנו, משם הגיע לכינוס המרכזי בבית הכנסת שבת אחים. שם קידם את פניו רב הקהילה הרה"ג ר' חיים לוי שליט"א.

לאחר מכאן נשא רבנו דברים ואמר בתו"ד: אשר כל מטרת קיום הבריאה בעולם היא עבור עם ישראל, ומטרת השליחות של עם שיראל בבריאה היא לימוד וקיום התורה והמצוות וק ע"י לימוד התורה ניתן למנוע את כל הצרות והאסונות הרבים המתרגשות ובאות לעולם.

ורבנו עמד בדבריו אודות האסונות הקדים שפקדו את עם ישראל ואמר ' אין ספק כי אנו נמצאים לקראת בואו של משיח צדקנו אמנם אין אנו יודעים את זמן בואו אבל אלו ודאי פעמי משיח, ובתקופה זאת של סער עלינו להגביר את לימוד התורה ושמירת המצוות. ועל כל יחידויחיד מוטלת החובה להגביר ולהוסיף חיילים לתורה ככל האפשר וזאת בהשתפותתו בשיעורי תורה המתקימים בכל קהילה הן בימות החול ובמיוחד בשבתות, כאשר אז אין טירדות הפרנסה ועליו לנצלם היטב, כאדר זוהי הערובה היחידה לקיום העם התורה.

למחרת לאחר תפילת שחרית ואמירת סליחות נשא רבנו שיחה בפני בני הישיבה קטנה בעיר ובדבריו קרא להוסיף בשקידת התורה ובעבודת התפילה.

צילה

בס"ד. לכבוד קהלת צילה נרם יאיר

יש מצוה שנצטוינו מהר סיני ללמוד תורה ובש"ס ובמדרשים מוזכר מאוד גודל חיוב לימוד התורה ובפרט בספר תנא דבי אליהו מרבה מאד בשבח וחיוב לימוד התורה זה מציל האדם בעוה"ז והעיקר הוא לעולם הבא.

וצריך להתאמץ בכל כחו להרבות למוד התורה והלואי שנזכה לזה ונהיה זכאי שנמצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם. **אהרן יהודה ליב שטינמן**

אור לי"א שבט תשע"ג לפ"ק. (קובץ אגרות קס)

צרפת

רבות השקיע רבנו בצרפת להפוך אותה למקום תורה על טהרת הקודש, ונסע חמש פעמים לשם כך, וכן כתב הרבה מכתבים והדרכות למען הארץ הזו. נביא בתחילה מכתבים למדינה. ולאחר מכאן על הנסיעות בכללותם, ולאחר מכאן על כל עיר ועיר בפני עצמה.

מכתבים ליהדות צרפת

בס"ד, לאחינו בני ישראל במדינת צרפת ה' עליהם יחי'

הנה מצב בני ישראל בכל מדינות בחוץ לארץ לדאבונינו הם בירידה ונטמעים עד כדי כך סכנת הטמיעה הולכת ומתרבה מאד. ועל כל אחד מהציבור מחויב לראות לעצור את הטמיעה, ולכן בכל שאלות מינוי ראשים שישפיעו על הציבור צריך לדאוג שיהי' כאלה ראשים שידאגו שחס ושלום הטמיעה לא תגדל.

וכידוע שהרב סיטרוק הרב הראשי לצרפת איש הראוי לתפקיד להיות משפיע על הציבור ועל הנוער ועד כמה ששייך לעצור את ההדרדרות הוא האיש הכי ראוי לזה, וחיוב גדול על הציבור לבחור בו לראש ומנהיג.

ועל ידי זה כלל ישראל שבמדינתכם יוכל להיות להמשיך להיות העם הנבחר כמו מאז. הכו"ח בציפיה שנצח ישראל לא ישקר ולא יעשו עול

אהרן יהודה ליב שטינמן יוסף שלו' אלישיב

י' סיון תשס"ח לפ"ק בני ברק יצ"ו

בס"ד, לכ' הנאספים להסיר מכשול פרצות גדרי הצניעות ה' עליהם יחיו

הנה כידוע בשנים האחרונות דרכי הצניעות ירדו מאד, וגם הרבה מבנות ישראל נגררו אחרי זה. וזה גם גובל במחטיא את הרבים, ומאד צריך חיזוק ענין הזה בין בגילוי בשר בין בבגדים אשר רחוק מִלְבוש הראוי לבנות ישראל.

ויבורכו העוסקים לטהר בין הנוהגות, ובזכות זה תזכו לרוות רוב נחת מאד מבנים ומבנות.

בס"ד, לאחינו בני ישראל יושבי ... ה' עליהם יחי'

שמועה שמענו ותרגז בטנינו איך אנשי רשע הגיעו במזימותם לשרוף ולכלות חלק גדול של בית הספר.

אמנם ידוע שבכל הדורות עמדו עלינו להצר ולהזיק ולכלותינו והקב"ה מצילנו מידם, ובודאי גם כעת לא יעזוב אותנו, ותהיו חזקים באמונה ובטחון כי ישועת ה' כהרף עין, עד שנזכה לישועה האמיתית בב"א.

ואנחנו מקוים שהקב"ה יעזור לנו שתוכלו לבנות הנהרסות וביתר שאת, ובודאי כל קהלות ישראל אשר במדינה יעזרו להקים הכל, באופן שהחנוך לתורה ומצות לא יופגע, שתוכלו להמשיך בעבודת הקודש עד כי יבא ינון ויבנה המקדש שנזכה לראות זה בקרוב.

הכו"ח בצפיה לישועת עמו כ"ה מרחשון תשס"ד לפ"ק

בני ברק יצ"ו. (קובץ אגרות קפז)

בס"ד, לכ' הנאספים ב..... המתכנסת בעיר ....

בראשות הרב הראשי למדינת ... הרה"ג רבי ... שליט"א ה' עליהם ישגא

כפי ששמעתי כמו כל דבר של רוחניות צריך חיזוק, וידוע שכל מקומות אשר בני ישראל נפזרו יש ירידת הדורות מאד וכך גם במדינת צרפת שבזמן בעלי התוס' היתה מדינה עם כ"כ הרבה תלמידי חכמים, והיו שם אלפי בעלי התוס' וכן רש"י הי' שם, ואח"כ כ"כ נשתנה המקום שנהפכה להיות מדינה עם הרבה עמי הארצות וחילוניות ובענינים מסוימים הרבה יותר גרוע משאר מקומות, ונתערבו חלק גדול מעמינו עם לא יהודים.

ואחרי שזכינו שאנשי חיל גבורי כח פעלו ועשו ליסד במקומות ההמה דוקא מוסדות חינוך וישיבות טהורות על טהרת הקודש ובאמת אלו רואים ברכה מרובה במעשיהם והצליחו לבנות מאות בני תורה ומשפחות ועל דרך זו יש אפשרות לעשות כהנה וכהנה למען עמנו ותורתנו, ומזה יש תקוה לבנות עם הזמן את הנהרסות לראות קהילות קדושות חוזרות ונבנות.

ובהיות שאחריות הצבור מוטל על רבני דמתא ע"כ לעת כזאת יש לחזק את העומדים על משמר הרבנות בהנהגת הקהילות בהשקפת התורה וברוח ישראל סבא למען יוכלו להמשיך בעבודת הקודש בהעמדת הדת על תילה בכל דבר ודבר ובפרט בדברים אשר רבים עושים במרמה כגיורים וכדו'.

וכדי שיוכלו להרבות תורה בפרט בהנוער אשר זה קובע מצב האדם על כל החיים וכשמתחנך על דברי רבותינו מדור דור יש לקוות שהתורה לא תמוש מפיהם אמנם גם כי כבר באו בשנים ג"כ המאור שבה מחזירן למוטב, ויש לקוות שיכולים הרבה להועיל בתשומת לב מיוחדת ובעמל ויגיעה.

וה' ינחנו בדרך אור לרעות את קהלות ישראל, ותזכו לחזק מוסדות התורה והחסד אשר בקהלכם ויתרבו שומרי תורה ומצות וגומלי חסדים והתועים יחזרו בתשובה שלימה למקור מחצבתם, וזכותם של מזכי הרבים אין להעריך.

יתן ה' ואור התורה יזרח ממקום חשוב זה עד כי ישוב וירחם עלינו, בשוב ה' את שיבת ציון. ב' דר"ח אייר תשס"ח לפ"ק

א.ל. שטינמן בני ברק יצ"ו

בס"ד, לאחינו בני ישראל תושבי צרפת המתעתדים לעלות לארץ ישראל ה' עליהם יחי'

עתיד ילדיכם תלוי במקומות חינוך מתאימים. ובא"י קיימים הרבה סוגי בתי ספר, וכידוע גם מתוך בתי הספר שאינם חילוניים במוצהר, הרבה מהם אינם מחנכים מספיק ליראת שמים וקיום תורה ומצוות, והתוצאות ניכרות מאד אצל חניכיהם, ובפרט לטווח ארוך.

בחינוך החרדי לעומת זאת, מושם דגש מיוחד על יראת שמים, קיום ודקדוק במצוות, דרך ארץ וכיבוד הורים.

לכן מוטל עליכם חיוב לדאוג עוד בחו"ל למקומות חינוך חרדיים לילדיכם. ולהשומעים יונעם ויזכו לכל טוב ברוחניות ובגשמיות ויתברכו בברכת ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת. **א.ל. שטינמן**

י' מרחשון תשס"ז לפ"ק בני ברק יצ"ו. (קובץ אגרות סי' קפח)

דברי רבנו בבנס לב לאחים בבהכנ"ס דברי שיר ב"ב למען עולי צרפת

עצם הדבר שהתאספו אנשים ורוצים לחזק את אלה האנשים שהם צרי־כים חיזוק כדי שיוכלו להתחזק ביראת שמים ובתורה 'כי אנשים אלה כמו

שאמרו הם תינוקות שנשבו וצריכים חיזוק, עצם הכינוס לשם שמים הזה זה עושה קידוש שם שמים שבזכות הזה ג"כ הרבה גורם שאחרי זה העבודה תהיה יותר קלה ,כי מה שיש יותר זכויות בעולם זה כבר גורם שאפשר יותר לקרב את אלה שהתרחקו ממילא זה הדבר עצמו מה שעושים כינוס לשם שמים ומחפשים עצות האיך לקרב את אלה שהתרחקו משום איזה סיבה שיהיה ,וגם אלה שאפי' לא התרחקו אבל הם צריכים עכ"פ קירוב זה עצמו כבר זכות גדולה מאד, ומקומים שהזכות הזו תועיל שבאמת אח"כ מה שיעשו הפעילים כל אלה שיעשו בבתים למשפחות בודאי יהיה סייעתא דשמיא גדולה לכל אחד שירתם לזה ויעשה את זה לשם שמים יהיה לו הצלחה גדולה ויהיה נזקף לזכותו הצלת נפשות ממש , כי חז"ל הרי אומרים גדול המחטיאו יותר מן ההורגו , ולהיפך מה שמציל אפי' יהודי אחד אין לתאר איזה זכות שיש לו ,והזכות הזו באמת תלוה את כולכם כל האנשים שנמצאים כאן שהם באים כדי לחזק ה' יעזור להם שיצליחו במפעלם הזה ויצליחו לקרב את הלבבות לאבינו שבשמים ,ובזכות זה הקב"ה יעזור להם ולמשפחותיהם בכל מקומות ,שהקב"ה יעזור שיהיה להם טוב ולכל יוצאי חלציהם והקב"ה , יעזור להם בכל הענינים

הנסיעה הראשונה לצרפת יט- כב אדר תשס"ב

בשלהי חודש אדר תשס"ב נסע רבנו לצרפת, לחזק ולהקים ישיבה קטנה על טהרת הקודש ללא לימודי חול, והתבטא שמסכים ליסוע אפי' אם רק שני ילדים יתחילו ללמוד על טהרת הקודש. ונביא כאן חלק מהשיחות שנאמרו שם [חלקם נדפסו בקו' המסע לצרפת].

מסירות נפש

כתב מרן הגרי"ש אלישיב במכתבו לכינוס בפריז: הנה כבוד ידידי .... הגיע למקומכם במסירות נפש לעורר ההורים היקרים וכו'

ובאותה תקופה הרבנית ע"ה היתה חולה מאוד [נפטרה מס' חודשים אח"כ] ואפ"ה היא שיכנעה את רבנו שיסע לחיזוק הרבים.

נותרתי לזיכוי הרבים

סיפר רבי יצחק לוינשטיין.' שלילה לפני הנסיעה אמר לו רבנו, "שהוא מתחרט מהכל, יתנו לי שם כבוד מלכים, ואיני מסוגל לסבול את זה", והר' יצחק התחיל לשכנע ולהסביר, והוא בשלו, וכך נפרד ממנו בלילה בהרגשה כזו שאינו רוצה ליסוע

בבוקר הגיע לרבנו, וראה שמסכים לנסיעה בלא פקפוק, שאל אתו ר' יצחק מה השתנה מהלילה. ואמר לו רבנו: חשבתי אח"כ בלילה, הרי כל חברי וידידי בני גילי מנעורי כבר אינן בחיים הרבה שנים, ואני נותרתי לבדי לחיות, וא"כ האם אני יכול לעשות חשבונות ולא ליסוע, אולי אזכה לזכות את הרבים בעוד דבר קטן, לכן אני נוסע כעת ללא פקפוק.

קבלת פנים בפריז

בעת שהגיע רבנו לפריז, קבלו אלפים את פניו, והכריזו אחד הרבנים שם בקול את הברכה 'ברוך שחלק' ורבנו הביע אי נוחות ברורה ואמר "זו ברכה לבטלה", וכל מי שהיה סביב שמע. אמרו לו שזהו פסק הלכה של הג"ר בצלאל ראקוב מגיטסהד אבל דעתו לא היתה נוחה מזה.

את תפילת מנחה התפללו שם בציבור אלפים, כשהרבנים עומדים על במה מוגבהת ומתפללים, ומרן עצמו ירד מן הבמה כדי להתפלל. 'שאלתי אותו מה לא טוב להתפלל פה על הבמה, איזה פסול יש, הוא ענה לי בפשטות: ממעמקים קראתיך ה'. לא סבל את הגבהות.

העמדת החינוך

מתוך דברים שנאמרו בכינוס חיזוק פריז - אור לכ' אדר תשס"ב

והנה מצינו בסוכה דף נ"ג א' לגבי שמחת בית השואבה שהיו כל ישראל עולים לרגל, והיתה שמחה גדולה מאד עד שאמרו חז"ל כל מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו ומביאה הגמ' מה היו אומרים בשמחת בית השואבה אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותינו, ואת זה אמרו החסידים ואנשי מעשה, וכוונתם לומר שלא חטאו גם בימי ילדותם ואין להם במה להתבייש, ואחרים היו אומרים אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו אלה בעלי תשובה, וכוונתם כי אמנם בילדותנו לא היינו בסדר אבל זקנותנו מכפרת, כי עכשיו אנחנו טובים אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחלו לו.

ובאמת יש בגמ' בברכות דף ל"ד ע"ב מחלוקת אמוראים מי יותר גדול האם צדיק שאף פעם לא חטא או בעל תשובה, ולהלכה פוסק הרמב"ם (הל' תשובה פ"ז ה"ב) כאותו מ"ד הסובר שבעל תשובה יותר גדול, וא"כ וכי יעלה על דעתו של בן אדם לומר שעדיף לחנך את בנו לעשות עבירות ח"ו כדי שאח"כ יעשה תשובה ויהי' עוד יותר גדול ולמה לחנך אותו להיות צדיק, הרי צדיק לדעת אותו מ"ד זה פחות דרגה, ודרגה היותר גדולה זה בעל תשובה, וכי יעלה על הדעת כן הרי לא שייך לומר כך כי אפי' שזה שחטא וזכה לחזור בתשובה הוא בדרגה גדולה מאד, בכל זאת בוודאי שלא זו הדרך, כי הדרך היא לחנך תיכף ומיד בתחילה לעשות טוב"' ולא ח"ו לעשות לא טוב ושאח"כ יחזור בתשובה ואפי' שעי"ז יהיה בדרגה גדולה יותר.

וא"כ צריך לדעת גם לענינו כי הדרך של בן אדם צריך להיות כך, שהוא לא יכול לסמוך שמתחילה ילמד הבן דברים שהם לא העיקר ואח"כ יעשה את העיקר, אלא מתחילה צריך ללמוד את מה שהעיקר, והעיקר הוא רק תורה ויראת שמים, וזה צריך להשריש בלב הילד כשהוא עדיין צעיר את הרגש של יראת שמים לדעת שיש רבונו של עולם, לדעת שהעיקר זה תורה ומצוות תורה ומעשים טובים הם העיקר, וכך הוא הדרך שצריך לחנך ואדרבה כשבן אדם יתחזק מתחילה בתורה ויהי' גדול בתורה, אז אח"כ אף אם יצטרך מאיזה סיבה שיהי' לעשות משהו אם משום פרנסה או דבר אחר אז יעשה, אבל החינוך צריך להיות שמתחילה ללמוד את העיקר ולא את הטפל.

ואתם שבאתם ברוך ד' כדי להתחזק צריך לדעת כל אחד להשריש בתוך לב הילדים שלו תורה והאיך יש תורה רק עם ישיבות.

הנה למשל צרפת ידוע שהיו בה בעלי תוספות, ובעלי תוספות היו אלפים כמו שכתב המאירי בפתיחה למסכת אבות רשימה של עיירות בצרפת שלא מוכרות לנו שהיו בהם אלפים אלפים של תלמידי חכמים, ויש מהם שהיו גדולים בתורה ויראת שמים שאין לדמות אליהם כמו שכתוב בספר צידה לדרך (בהקדמה) שהם הגיעו לדרגה כמו האמוראים, דרגה גדולה מאד ולא היו הולכים הביתה רק בשבת, וכל ימות החול היו יושבים יומם ולילה ולומדים והגיעו לגדלות שאין לתאר, אבל אחרי שלערך לפני שלוש מאות שנה חדלו הישיבות בצרפת התחיל כבר לרדת, ורואים כי היום אי אפשר למצוא כמעט יהודי צרפתי שאבותיו ואבות אבותיו היו מצרפת לא נשאר מהם כלום, ולמה כי אחרי שהפסיקו ישיבות נגמר הכול ונטמעו בגויים והתערבו בהם עד שלא נשאר מהם, ואולי יש רק יחידים ממש שהם עדיין צאצאים של הדורות הקודמים שהיו בצרפת וכל זה מפני שלא היו ישיבות.

וממילא הערובה היחידה היא לעשות ישיבות שיהיו על טהרת הקדש ולימוד התורה בהם זה יהיה העיקר ואחרי זה אם יאלצו בשביל איזה סיבה מיוחדת לצאת לעבוד יוכלו לעבוד, אבל התכלית הוא לחנך את הבן שיהי' כולו תורה.

יעזור הקב"ה שכל אחד מכם באמת יעשה ככה שיחנך את ילדיו לתורה ועי"ז יהי' לו נחת ממנו גם בעולם הבא וגם בעולם הזה וכולנו נזכה על ידי זה לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

צריך ללמוד כל החיים וצריך להשפיע על ההורים

אסיפת ראשי ישיבות קטנות בפריז

מאן דיהיב חיי יהיב מזוני, אני תמיד אומר אומרים שיש היום בעולם שבע מיליארד אנשים, וכולם אוכלים כל יום, כולם אוכלים והאיך זה?

אין קושיא וזה כל אחד צריך לדעת כי אוכל הקב"ה יתן והאיך יתן זה לא נוגע לנו רק צריך כעת ללמוד, וזה העיקר, ולאכול הקב"ה כבר ידאג שיהי' מה לאכול, וזה קשה בן אדם לא רואה את זה בעיניים בפסוק כתוב ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרועו וגו' ברוך הגבר אשר יבטח בה' והי' ה' מבטחו זה צריך שיהי' והי' ה' מבטחו הקב"ה יש לו לתת לכל אחד לאכול, ואין מה לדאוג שימות ברעב צריך בטחון ולאט לאט הדבר יכנס.

וצריך להשפיע על ההורים מה יכולים לעשות יותר? אם יהיה הורה אחד שיעשה או שתים במשך הזמן יהי' עוד אחד ועוד אחד יראו שהילד הזה מתחנך טוב אז יראו שזה טוב.

והנה להבדיל בלמודי חול יש ציונים, הוא יודע זה וזה אבל בתורה אין כזה דבר, אי אפשר להגדיר את זה אם אחד למד ב"ק, ב"מ, ב"ב, אין תואר מיוחד לזה ולהורים זה מפריע שאין כאלה דרגות כי הם התרגלו שלומדים לימודי חול בבתי ספר, וחושבים שזה הלכה למשה מסיני אבל אין לזה שום חשיבות, ואדרבה אם יש ציונים ותוארים אז כשגומר את הכל כבר לא צריך ללמוד, אבל בתורה אין כזה דבר כי צריך ללמוד כל החיים"' ולא שייך לקבוע גם ציונים על איכות בתורה, והעיקר הוא להשפיע על ההורים ולהסביר להם שהתכלית להיות ירא שמים, וכמדומה שהחפץ חיים היה אומר כי בן אדם דואג לפרנסה שלו שזה רק על שבעים או שמונים שנה, אבל הרי צריך לדאוג על נצח ולמה לזה לא דואגים הרי מה יותר חשוב נצח או שבעים שנה?

וצריך להתחיל ללמוד תורה עם הילדים מיד אחרי הבר מצוה, ולא יאבד את עיקר שנותיו אמנם בתחילה ההורים לא ירצו כ"כ ויבואו רק אחדים, אבל אחרי שיתחיל הסדר ככה ויכנס יותר יראו שזה טוב וכמו שהגמ' אומרת ביומא (פו, א) שיאמרו אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה אז יבואו כבר.

על שיחת רבנו בישיבת "חכמי צרפת" - עקס לע בען - כ"א אדר תשס"ב ראה מה שהבאנו בעניני אברכים.

הנסיעה השניה לצרפת

בכ' חשון תשס"ה אחרי מסע רבנו בארצות הברית חזר רבנו דרך צרפת.

אחר תפלת שחרית בישיבת נשמת ישראל, התיצב רבנו על המרפסת הפונה אל הרחבה כמו בעיר הקודש הבנויה מחצרות המוקפות בתים,

סוגר שער כבד על הכניסה למקום. אולי ענין של בטחון, כפי שיטען איש הבטחון המופקד על השער הסגור תדיר, אולי הכל אטום כדי שפריז לא תבוא הנה - כפי שיבהיר ראש ישיבת "נשמת ישראל", הגאון רבי יצחק כץ שליט"א. וכאן ברחבה הפנימית המוגנת פיזית ורוחנית התקבצו המוני יהודי פריז. כמו באמריקה שם המתינו בני התשחורת עם כתרים לראשם, דגלים בידיהם ושלטים של שושלת מוסרי התורה ותמונותיהם מאז זקנים, נביאים ועד לדורינו אנו - כך המתינו הפעוטות עם הדגלים בידיהם. המוני המבוגרים השחירו את הרחבה ונשאו מבט אל המרפסת כדי להטיב לראות אל אולם בית המדרש, שם הצטופפו אלה שכבר זכו להתפלל במחיצת רבנו, הועברה השיחה על מסך, במעגל סגור. והלב מחסיר פעימה. בתוך הטומאה של פריז, מתנשא מגדלור רוחני על טהרת הקודש, ואת זה צריך לבצר. ושוב דברים כנגד למודי החולין, ושוב מילות התעוררות על חובת האבות לחנך את ילדיהם רק על אדני התורה, על טהרת הקודש - למען אשר יצווה את בניו... מאוחר יותר יעלה הגאון הגדול לבחון בישיבת "אביעזרי" - הישיבה לצעירים, לראות כיצד הנערים מפליאים את הבנתם ובקיאותם במסכת קידושין.

וכך מתאר הרה"ג ר"י לויינשטיין כעת יוצאים לכיוון שדה התעופה, לנסיעה גדולה וארוכה - 7 שעות לפריז. נפרדים בשדה התעופה, הגר"ח שטיין מתרגש ובוכה, ומנשק את מרן ב'מי יודע מתי נפגש עוד פעם?', כולם מתרגשים ודומעים, אך ממהרים למטוס.

מרן היושב ממולי שואל מדי פעם מה שעה, ואני שואלו: למה ראש הישיבה לא נרדם? ומרן עונה: אני רוצה גמ' ללמוד, אבל אל תעיר את משה יהודה...

כמצווה עלי - הלכתי 'רק' לבדוק אם משה יהודה 'אולי' ער, וכמובן 'פתאום' הוא התעורר... הבאנו לרבנו גמ', ולמד בהתמדה רבה, ולאחר מכן נרדם קצת.

יום חמישי, י"ט מר חשון בפאריז

השעון מראה שיש ספק אם נספיק 'ותיקין' בפריז. בפני מרן נכרת דאגה חמורה. 'מנסים לדחוף את המטוס', ולא הולך...

כאשר נוחתים השעה 7:15, ויש לנו חצי שעה לנץ. בדיקת דרכונים מהירה, רצים, אולי נספיק להתפלל בשדה התעופה, אבל השעון לא נעצר והשעה 7:35, ומרן פוסק: 'למען כלל ישראל, התפילה תתקבל גם שלא בוותיקין'.

עכשיו יש זמן לפנות לר' רפאל הררי וחבורתו הצרפתים, עם ר' פנחס וייס שהגיע. הם מקבלים את פני מרן בברכת 'שלום עליכם', ובשיירה של סירנות נוסעים לכיוון הישיבה. יש עומס תנועה כבד, ובקושי מתקדמים מצד לצד בכביש, ממש סכנה. עד שלבסוף מגיעים לישיבה.

היכל הישיבה מלא מפה לפה. כל רבני צרפת הגיעו, חלקם לאחר נסיעה של מספר שעות. תפילת שחרית, קריאת התורה יעמוד אדוננו, מורינו, ורבנו, מרן א.י.ל. בן... שקט. ברכו את ה' ...

מסיימים את התפילה, ברכת כהנים. מתכנסים בחדר לא גדול, אך מצוייד בכמה וכמה רמקולים לכיוון החלון, כיון שלמטה בחצר מצטופפים כ-1000 איש. גם בביהמ"ד שומעים במעגל סגור.

הרב אוזן פותח ומדבר בצרפתית על הזכיה הגדולה שזוכים לקבל כאן בפריז את פניו מרן ראש הישיבה. לאחריו מרן מדבר בחרדת קודש. הוא מדבר דברים חוצבים, עד כמה אדם הראשון ציפה לרגעים אלו של קידוש ה', והוא מסיים בדברי ברכה עמוקים לכולם.

ארוחת בוקר ומנוחה קצרה כשלאחר מכן נערך מבחן בישיבה קטנה דשם, ישיבה שנפתחה על טהרת הקודש, לאחר ביקור מרן שם לפני שלוש שנים. מרן שוב מדבר נגד לימודי חול, שאין כל צורך בזה, והנחת הכי גדול בזה ובבא, זה תורה ותורה ויראת שמים.

יורדים למטה. החצר מלאה בילדים קטנים עם כתרים יפים לראשיהם, דגלים בידיהם, והם מנפנפים בשמחה עצומה, חזוכים לברכת מרן שכולם יהיו גדולי תורה צדיקים ועובדי ה'. ולאחר מכן נפרדים מרבני המקום.

לא נסיים, כי אין סיום ב'שמחת תורה', אלא מתחילים מיד ב'בראשית', לומר כי את התורה לא מסיימים.

דברי רבנו

ואמר שם רבנו לבחורים: ילד שמגיע לשלש שנים אביו צריך ללמדו תורה, איזו תורה, תורה ציוה לנו משה הפסוק נאמר בכוונה לילד שמגיע לגיל ששלש שיתחיל אביו למדו בקדושה וטהרה, הילדים מתחילים בלימוד בספר ויקרא ואומרים יבואו טהורים ויתעסקו בטהרה. לכן שהילד הקטן מאד ואינו מבין עדיין, מתחילים ללמדו טהרה, והסיבה כי הנשמות של הילדים טהרות ללא חטא והבסיסי צריך להיות הטהרה. בן אדם מראשיתו צריך ללמוד תורה שאר הדברים זה שטיות. מי שרוצה שבנו ילמד תורה יתחיל למד את בנו קבדושה והטהרה.

וברך את הילדים: ברוך השם הילדים כאן לומדים בקדושה ובטהרה והקב"ה יעזור שכל הילדים שלומדים כאן יגדלו בתורה וביראת שמים.

הנסיעה השלישית לצרפת כ"ו סיון תשס"ו

בכ"ו סיון תשס"ו נסע רבנו לביקור קצר לחיזוק בכינוס גדול בצרפת.

היה שקט באולם הענק, אבל יכולת לשמוע את גלגלי המוח. זה לא היה האולם היחיד. אולם סמוך היה גדוש באלפי נשים, ולצידם אולם נוסף ובו אלפי ילדים. קולו של רבנו הדהד, קול נוקב במסריו. אבל הפנים שעיטרו את המסך הענק והאירו את האולם המוחשך בחושך יקרות, היו מאירות, מלטפות, מפיקות טוב. הוא הגיד לבית ישראל, ובו ברגע הועברו הדברים הקשים כגידים במעגל סגור, כדי שייאמרו בלשון רכה גם לבית יעקב: ה"חיי אדם" בהקדמה שניה כותב אודות שנות צעירותו. אז איש לא חשב מה יהיה עם בנו כשיגדל ומהיכן יתפרנס. כל אב רצה רק שילדיו ילמדו תורה! ומנין יתפרנס? - לזה לא דאגו כלל! האב ידע שמאן דיהיב חיי יהיב מזוני. צריך ללמוד", זעק רבנו. "יש מיליארדי אנשים בעולם שאוכלים, כי הקב"ה זן אותם. לא לזה צריך לדאוג. צריך לדאוג שהבנים ילמדו, הקב"ה יתן אוכל. ארור הגבר אשר יבטח באדם. ברוך הגבר אשר יבטח בד', והיה ד' מבטחו. אדם חייב לשים בד' מבטחו בענין הפרנסה, ולדאוג לבנו שילמד תורה. צריך לשלוח את הילדים להתחנך במוסדות שעל טהרת הקודש שבהם מגדלים תלמידי חכמים, לא לדאוג ל"תכלית", הדהד הקול הנוקב באולם הענק.

כשמונת אלפים יהודים גדשו את שלושת האולמות הענקים של אורט דה פרי)פריז(שבפרוור אוברווילייה. ההמונים גדשו את האולמות רחבי ידים. יום ראשון הוא יום מתאים לכנס חיזוק, לא עובדים: 'ולא נתתו לגויי הארצות ולא הנחלתו לעובדי פסילים'. אם כן", שאל רבנו את רבה הראשי של צרפת - הרה"ג רבי יוסף סיטרוק זצ"ל שבא להוועד עמו, "לשם מה מוסיפים את המילים 'וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים'? אלא, הבהיר רבנו, "אין זה רק שאומות העולם לא קבלו את שבת קודש כיום קדוש, שהרי לא ניתנה לגויי ארצות ועובדי פסילים. אבל אפילו כיום מנוחה, הם לא זכו ליום זה. יום מנוחתם יחול או ביום שישי - כמנהגה של דת אחת, או ביום ראשון - בדת אחרת. גם במנוחתו - כיום מנוחה, לא ישכנו ערלים...

ורבנו המשיך במשא ממושך, על שבת שחייבים להקדים את קבלתה לפחות שלושים דקות קודם השקיעה - כי היא מקור הברכה ומחלליה מות יומת. הוא שח על חזוק באמונה. אבל, בעיקר דיבר על התורה. אוי להם לבריות מעלבונה של תורה: מותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל. העולם הזה שייך לבהמות. להן אין השארות הנפש. האדם הוא המאושר, ומי זה האדם? כלל ישראל! להבדיל, לאומות העולם אין להם את זה. אין כל דמיון במדרגתם לכלל ישראל, ממש בבחינת מותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל. אנחנו לא כך. אנחנו יכולים להיות מאוד גדולים. רק צריך להבין זאת, לנצל זאת. לנו העוה"ז אינו אלא תחנה! תחנה בדרך לנצח! צריך לעמול כאן כדי לזכות לנצח. לשם כך אדם צריך להיות תמיד רעב. לרצות לבלוע עוד ועוד. לעולם לא להיות שבע. לנסות לחטוף: "יש שש מצוות תדירות שאדם יכול לקיימם כסדר: אנכי ד', לא יהיה לך אלוקים אחרים, אהבת ד', יראת ד' ועוד מצוות שספר החינוך מונה, ואדם יכול לקיימם כל רגע. כך גם מצוות תלמוד תורה, שאין כמותה. כתוב שמצוות תלמוד תורה זו המצווה הגדולה ביותר. על כל רגע שהוא חושב בתורה ומדבר בדברי תורה, יש לו מצווה. מרגליות מתגלגלות ברחוב, צריך רק לאסוף! צריך להיות רעב, לא להיות שבע, לאסוף את המרגליות. הדברים הגדולים והחשובים ביותר, מתגוללים ברחובות. צריך רק לראות את זה ולנצל את זה. הניחו לעוה"ז, הוא לא שייך לאדם. עיזבו את הבליו של העולם הזה".

בתום הארוע, התפללו האלפים תפילת מנחה, ברוב עם. אחר התפילה, ללא שהות מיותרת, יצא רבנו ישירות לשדה התעופה. מלווה בגאון רבי יצחק וויל שליט"א ראש ישיבת "אעס-לע-בען שהגיע במיוחד לארוע, הגר"י פאלק שליט"א מגייטסהד והמארחים - הגאון רבי יצחק כץ שליט"א - ראש ישיבות "יד מרדכי" והנגיד הר"ר רפאל הררי הי"ו, רבני צרפת וראשי ישיבותיה.

מסע החיזוק הקודם של רבנו על אדמת צרפת, שח לי הגר"י כץ שליט"א, הוליד שינוי בתודעת היהדות המקומית. המושג של "חינוך על טהרת הקודש", היה מושג ששיך רק ליחידי סגולה. מאז, בעקבות הבקור ההוא, דברים השתנו. עקבות עמוקים נטבעו כאן בקרקע. לכן הפצרנו בו שיבוא לחזק כאן, למרות הקושי הפיזי התובע מסירות נפש. לכן הוא נעתר. "אין ספק שהבקור הזה יוסיף להעמיק את השינוי שראש הישיבה החל בו. הבקור הזה הוא יום גדול לתורה, לחיזוק וביצור גדרי הדת", אמר הגר"י כץ שליט"א בכניסה לבית הנתיבות הקטן בכניסה לשדה התעופה.

שיגם ושיחם

בטיסה שוחח רבנו עם הגר"י הלל שליט"א: "הם עמלים ואינם, מקבלים שכר", שח רבנו. "וכי כל השכר שמשולם בעולם הזה, אינו כלום? אדם, הרי, עמל - ומקבל שכר?! אלא מהו תשלום גשמי בעוה"ז, מול נצח! המדרש אומר: "כצל עובר" - כצל של עוף חולף. וכי כל שכר כאן הוא כצל עובר, כצילו של עוף?! אלא מהו כל זה, מול נצח? אדם עמל, טורח ויגע - מבזבז את שנותיו, מה יהיה לו מזה? הכל כצילו של עוף! איך אדם לא מבין שעליו לנצל את הזמן.

וכאן עברה השיחה לדון כיצד ניתן לבצר יותר את חומות הכוללים, איך ניתן להוסיף ספסלים לבית המדרש, היאך להרבות חילים לאוריתא. ושח רבנו לגאון רבי יעקב הלל שליט"א: פעם, בשנים רחוקות, אדם שלא זכה לחבוש את ספסלי בית המדרש, שלא זכה להמית עצמו באוהל, עדין היה "שורד". בגלל שהדורות היו גבוהים יותר, היה יכול להשאר שומר מצוות ולהקים בית יהודי כראוי. אמנם נעדרה ממנו הזכיה להפוך ללומד תורה שזו המדרגה הגבוהה ביותר, אך לפחות יכול ל"השרד" ולהשאר שומר מצוות כראוי. היום, הדורות ירדו, הרחוב כל כך מסוכן, לפתח חטאת רובץ. בלי שאדם ממית עצמו האוהל כבסיס לבית, ללא הכולל, כל רוחניותו בסכנה. זו פשוט הצלה. זה תנאי לבית יהודי. מלבד חיובו של אדם להתמסר ולהקדיש חייו ללמוד תורה, היום זו פשוט גם הצלה! חייבים לעשות הכל כדי להוסיף כוללים. חובה עלינו להשאיר את כולם בין כותלי בית המדרש.

והגאון רבי יעקב הלל שליט"א הוסיף באומרו: מי שלא למד בכולל, לא התחיל ללמוד! מי שהתמיד וניצל את זמנו בשנות הישיבה, קבל יסודות, קיבל דרך בלמוד. בכולל, אחרי שקיבל דרך, הוא רק מתחיל ללמוד. זה לא המשך, זו פשוט התחלה.

במשך שעה ארוכה שקעו רבנו והגאון רבי יעקב הלל שליט"א בשיחה על פניו של עולם התורה. בגלל שבכולל רק מתחילים ללמוד, צריך להשקיע לפחות את השנים ראשונות בלמוד העיון הישיבתי, בעומקה של סוגיה, כדי להפוך, ללמדן, אמר הגאון רבי יעקב הלל שליט"א.

ללמוד שלא בעיון, אין זה נקרא ללמוד. מי שרוצה ללמוד, חייב לנהוג כך. לא לפנות ליוזמות של למודים אחרים של בקיאות, הדגיש רבנו. מי שרוצה לגדול בתורה, חייב להשקיע את שנותיו אלה בלמוד התורה, בעיונה, בעומקה... לימוד ישיבתי בעומקה של סוגיה. רק כך אפשר לצמוח...זה מה שבן תורה צריך לעשות, בעיקר בשנים הראשונות.

הגר"י הלל שליט"א: "אם אין גדיים אין תיישים. אבל אם אין תיישים, גדיים למה לי"?

ללמוד שלא בעיון, אין זה נקרא ללמוד. מי שרוצה ללמוד, חייב לנהוג כך. לא לפנות ליוזמות של למודים אחרים של בקיאות, הדגיש רבנו. מי שרוצה לגדול בתורה, חייב להשקיע את שנותיו אלה בלמוד התורה, בעיונה, בעומקה... לימוד ישיבתי בעומקה של סוגיה. רק כך אפשר לצמוח...זה מה שבן תורה צריך לעשות, בעיקר בשנים הראשונות.

היום, הדורות ירדו, הרחוב כל כך מסוכן, לפתח חטאת רובץ. בלי שאדם ממית עצמו האוהל כבסיס לבית, ללא הכולל, כל רוחניותו בסכנה. זו פשוט הצלה. זה תנאי לבית יהודי. מלבד חיובו של אדם להתמסר ולהקדיש חייו ללמוד תורה, היום זו פשוט גם הצלה! חייבים לעשות הכל כדי להוסיף כוללים. חובה עלינו להשאיר את כולם בין כותלי בית המדרש.

"יש מיליארדי אנשים בעולם שאוכלים, כי הקב"ה זן אותם. לא לזה צריך לדאוג. צריך לדאוג שהבנים ילמדו, הקב"ה יתן אוכל. ארור הגבר אשר יבטח באדם. ברוך הגבר אשר יבטח בד', והיה ד' מבטחו. אדם חייב לשים בד' מבטחו בענין הפרנסה, ולדאוג לבנו שילמד תורה. צריך לשלוח את הילדים להתחנך במוסדות שעל טהרת הקודש שבהם מגדלים תלמידי חכמים, לא לדאוג ל"תכלית". (מוסף שב"ק קרח תשס"ז)

הנסיעה הרביעית לצרפת אייר תשס"ז ביחד עם האדמו"ר מגור

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין זלל"ה: נכנסים לתוך המטוס שבו שלושה חדרים מרווחים. בחדר הראשון שתי כורסאות ולידם מיטה. לאדמו"ר ניתן באמצע חדר גדול, ובו כסאות, כורסאות שולחנות וכו', ובסוף עוד חדר שנועד עבור מרן זצ"ל. בחדר זה יש שתי כסאות ומיטה. כשמציעים למרן אולי ישכב לנוח במיטה, הוא אומר שאינו יכול לישון.

לאחר כשעה של טיסה מתוועדים ביחד מרן ראש הישיבה עם האדמו"ר מגור, ומשוחחים על הנושאים שצריך לעורר בתפוצות: חינוך הילדים, צניעות, להרבות שיעורי תורה.

ננסה לכתוב את מהלך השיחה בין האדמו"ר למרן ראש הישיבה שאני הייתי המתורגמן, כי קשה לשמוע בטיסה מאחר ויש רעש גדול.

הרב"ה דיבר על כך שצריך לבחור כל אחד בנושא מסוים, או צניעות, שיעורי תורה, חינוך הילדים.

מרן ראש הישיבה הביא את המפרש באבות דר"נ, שלשון הקודש זאת שפה שבה העולם נברא, ולכן, אם ייקחו ילד שנולד זה עתה ויכניסוהו לחדר סגור, אחרי שנים ידע לדבר לשון הקודש. ומזה מוכח כמה לבריאה יש בורא, כי מה פתאום דווקא השפה הזאת.

והאדמו"ר הביא שבשבעים לשון נתנה התורה, כדי שכולם יוכלו להבין את התורה בכל הגלויות.

ואז עלה נושא האינטרנט בעולם כולו, איך במכשיר קטן יש כ"כ הרבה מכשולות וניסיונות. ואחרי הצלחה בפלאפון, היו צריכים לתקן גם תקנות בנושא האינטרנט וכו'.

השיחה גולשת ומתארכת הרבה זמן על אסון המחשבים, אינטרנט, ועל כך שצריך מלחמת חורמה כנגד הדברים, עד כדי הוצאת ילדים מהמוסדות.

וסיכם מרן זצ"ל שדבר ראשון צריך לדבר תורה. תורה, כי בלי תורה - אין כלום. עד מתן תורה היה גזל חמס וכו', כי לא היה תורה. ואחרי שמדברים על תורה אפשר להוסיף צניעות וכו'.

האדמו"ר ממשיך ומשוחח על המצב הירוד של היהודים בתפוצות, אבל מציין שתמיד הם נשארים יהודים. הוא מביא את מה שאומר החידושי הרי"ם ש"קדושים תהיו אני ה'", זאת דרגה הכי גבוהה. "את שבתותי תשמורו", זו דרגה נמוכה יותר, אבל גם כאן: "אני ה'". ו"אל תפנו אל האלילים", זאת הדרגה הנמוכה ביותר, אך גם כאן "אני ה'". וממשיכים לשוחח כארבעים דקות על כל בעיות כלל ישראל. גם על בני ברק דברו, איך עיר כלילת יופי מאבדת מיופיה, וביקשו שישראל פרידמן ובהמודיע יכתבו ע"ז כמה שיותר, והוחלט שצריך לעשות כנסים גם בנושא הזה.

הטיסה ממשיכה ראש הישיבה מכין ועובר על השיחות, האדמו"ר פרש לנוח, ואנו משוחחים, קצת לומדים, ועוד מעט ננחת במרסיי.

הטיסה ממשיכה ועוד כשעה ננחת במרסיי, ולפתע מגיע האדמו"ר לראש ישיבה לדרוש בשלומו, ומשוחחים על עוצם כלי הטיס, שהקב"ה ברא רק בשביל הנסיעה הזאת. וכמו ר' אהרן קוטלר זצ"ל שהיה נוסע מאמריקה לא"י למסור שיעורים ושיחות.

וראש הישיבה מדבר על התפילה בר"ה: "וגם את נח באהבה זכרת... להרבות זרעו כעפרות תבל וצאצאיו כחול אשר על שפת הים". ושאל ראש הישיבה: מה הברכה לכ"כ הרבה צאצאים גויים, גנבים רוצחים וכו'.

וענה ראש הישיבה: כי בעצם את מספר האנשים שקיימים מימות עולם עד הסוף, הקב"ה היה יכול לברוא בשנה אחת - ובזה יגמר העולם, אבל הקב"ה, שכולו רחמים, רצה לתת הזדמנות לתקן מה שחטאו, ואם דור חוטא - הדור הבא אחריו מתקן, ויכולים להיות דורות רבים אח"כ. וזה הפירוש "כעפרות תבל", שיבואו לתקן. ואפילו אצל הגויים מצאנו 'חסידי אומות העולם' שגם הם בתיקון מסוים מתקנים.

והאדמו"ר השיב באופן אחר, שבר"ה שמזכירים 'חסדי אבות', ולכן אנו מזכירים אפילו את נח שיש דורשים לגנאי, ובכל אופן "באהבה זכרת", כך תפקוד אותנו בדבר ישועה ורחמים.

והמשיכו עוד קצת לשוחח בעניין, ואז נפרד האדמו"ר מראש הישיבה וחזר למקומו.

לאחר נסיעה למרסי וליליאון. נוחתים בפאריז. אל המטוס עולים ר' רפאל ואתו הרב כץ. ההתרגשות גדולה.

ראש הישיבה יורד ועמו האדמו"ר, הולכים כברת דרך בשדה התעופה, ראש הישיבה מתבטא: "עד הנה עזרונו רחמיך... על כן ה'"... לפי' הגר"א עד עכשיו לא יכולנו לסמוך על עצמנו רק עליך, וא"כ "אל תטשנו לנצח", והאדמו"ר מגיב: "השלך על ה' יהבך".

נכנסים למכוניות, אנו נוסעים לבית ר' רפאל הררי עם ראש הישיבה ור' משה בלבד. נוסעים ברחובות השוממים של פאריז, כי באותו יום היה 1 במאי, יום שביתת הפועלים. מכונית משטרה מפנה את הדרך, אבל כמעט ואין צורך, כי הפעם אין את הפקקים כמו בפעם הקודמת.

מתקדמים לעבר הישיבה של הרב כץ, המון תלמידי הישיבה עומדים ברחוב למטה, כשס"ת בראשם, וכך הם מקדמים את פני רבנו בשירה אדירה: 'ימים על ימי מלך תוסיף', 'אור זרוע לצדיק', כזאת שירה אדירה ברחובות פאריז. מי היה מאמין...

מסתמא ר' ישראל סלנטר נהנה מהזרעים שזרע לפני 100 שנה, כשהיה בפאריז...

מתקדמים לאט. הילדים עומדים עם דגלים צבעוניים - מראה מיוחד מאוד - והם שרים בהתרגשות.

בשירה אדירה מלווים את רבנו ליציאה, ואנו ממשיכים לביתו של ר' רפאל. והנה מגיעים. זהו בית יפה מאוד, בן שש קומות, והוא נמצא מול נהר הסיין. נכנסים למעלית, עולים ומגיעים לדירה.

שאלתי את ראש הישיבה אם הוא מכיר את המקום אחר שלוש פעמים שבהם שהה שם, ואילו ראש הישיבה ביטל בהינף יד את השאלה, ונכנס לחדר לימוד.

בינתיים הכינו את השלחן לארוחה, אולם רבנו לקח גמ' שבת ושקע חזק בלימוד, אשרי עין ראתה... אין עייפות אין טרדות, כמו בבית, חשקה נפשי בתורה!!!

לאחר כשעה האוכל מוכן, רבנו אוכל מהתפו"א והגזר, האוכל הקבוע על שולחנו, קומפוט, ברכה אחרונה, 'ברוך חי העולמים' אמן... ופורש לנוח בחדר הקבוע בסוף הדירה.

שקט ושלוה. אני משוחח עם ר' רפאל בכמה נושאים.

בינתיים מגיעים לדירה ר' שמעון, ואתו הרב עדס שהוזמן במיוחד לכנס, הגיעו לומר 'שלום עליכם'. נכנסים לרבנו, והוא מברך את כולם בברכות עד בלי די. רק בשביל זה דיינו...

הטלפונים מצלצלים, האולמות מלאים, צריך להגיע. וב-2:30 רבנו יוצא מחדרו ויוצאים לכנס.

הכינוס בפאריז

בדרך לכינוס נפגשים עם האדמו"ר והוא נכנס למכונית עם רבנו. והנה, לאחר נסיעה קצרה מגיעים לכנס שא"א לתאר במילים.

עשרות רבנים מפארים את ה'מזרח', ובאולם עצמו נאסף קהל עצום של אלפי איש, בלי עין רעה, והקהל כולו עומד על רגליו ובהתרגשות פורצת שירה אדירה של 'ימים על ימי'... וכך מתקבלים מרן והאדמו"ר.

מפלסים דרך ומגיעים למקומות. ההתרגשות גדולה. 'שלום עליכם'. כל רב ניגש ומקבל ברכה.

הרב עדס פותח ומדבר על גודל המעמד... ומזמין את רבנו לדבר.

רבנו נשאר במקומו ומדבר על חיזוק גדול באמונה ומזכיר את דברי הרמב"ם שכתוב 'לידע את ה'. צריך 'ידיעה' וזה לא סתם 'אמונה'. ועוד מזכיר מרן את דברי הגמ' (שבת נ"ג ע"ב): מעשה באחד שמתה אשתו והניחה בן לינק, ולא היה לו שכר מניקה ליתן, ונעשה לו נס ונפתחו לו דדין כשני דדי אשה והניק את בנו. אמר רב יוסף: בא וראה כמה גדול אדם זה, שנעשה לו נס כזה. אמר לו אביי: אדרבה, כמה גרוע אדם זה שנשתנו לו סדרי בראשית. והסביר מרן מדוע זה לא טוב? משום שאם היו צריכים לעשות כזה נס כדי שהאדם יכיר בהקב"ה, ולא הספיק להכיר את הקב"ה מהבריאה בעצמה, אז כמו שהרמב"ם אומר: 'סימן רע הוא לבעל הנס'. ואז המשיך רבנו בנושא צניעות, כמה צריך להתחזק. וכן מדבר על החינוך, כמה צריך להשגיח ולהשקיע. 'כחיצים ביד גיבור כן בני הנעורים'.

כאשר רבנו גמר את המשא, הרב בנישו מתרגם את הדברים לצרפתית. ומזמינים את האדמו"ר לדבר ולאחר שהאדמו"ר סיים מתרגמים את הדברים ומפנים כיסאות, כדי שהקהל יוכל לעבור על פניהם.

ר' שמעון מאיץ כי המטוס למנצ'סטר צריך לטוס ב-6:00 ואין זמן. האדמו"ר שואל את ראש הישיבה אם לשבת לבד ולקבל קהל, ורבנו עונה: הרי זה קידוש ה', כבוד שמים - תישאר.

רבנו קם ממקומו והאדמו"ר נפרד בלבביות מיוחדת, ומתנצל שלא יכול ללוות.

הנסיעה החמישית לצרפת ט"ו אלול תשע"ב

דברי רבנו בכינוס חיזוק – צרפת - ט"ו אלול תשע"ב

אתם יודעים שהקב"ה ברא את האדם - גוף ונשמה, גם גוף וגם נשמה. הגוף לא שוה כלום בלי הנשמה, והנשמה גם כן לא יכולה להיות בלי גוף, רק הקב"ה הרכיב אותם ביחד. עכשיו לגוף יש כללים איך הוא יכול להתקיים, וכך יש כללים לנשמה האיך היא יכולה להתקיים.

והנה הגוף צריך לאכול, לשתות, ולישון. אמנם כל הצרכים שהגוף צריך, אי אפשר שמישהו אחר יעשה בשבילו, אי אפשר שאחד יאכל בשביל השני, אחד יישן בשביל השני, וכן שאר הדברים, כל מה שהגוף צריך, אי אפשר ע"י מישהו אחר.

אבל ברוחניות - בצורכי הנשמה יש דברים שכן אפשרי ע"י אחר, למשל אחד יכול להוציא את השני באיזה מצוה, באיזה ברכה, ואפילו שהשני לא עושה את הברכה, בכל זאת הוא יוצא.

ולמה זה ככה? בגלל שהקב"ה הלא ברא את העולם, ורצה שכל אחד יוכל להתקיים, כי אם לא יתקיים, הרי זה כאילו לא ברא אותו, סתם לברוא?! ממילא ברוחניות יש לפעמים דברים שאדם לא יכול לעשות והשני כן יכול, אז הקב"ה נתן הקלה [עשה קולא] שאפשרי אפילו אחד להוציא את השני. אבל זה לא בכל המצות, יש דברים שכן, יש דברים שלא, ועל כמה דברים יש שאלה אם אפשר להוציא.

עכ"פ יש דבר אחד שאדם יכול לעשות גם כן בשביל השני והוא "לימוד התורה", יש מושג "יששכר וזבולון", כידוע שזבולון עסק בפרקמטיא ויששכר למד, ושתיהם ביחד השלימו אחד את השני, הוא השלים את הגשמיות שלו והוא השלים את הרוחניות שלו. דבר זה אפשרי. ולמה זה שונה משאר דברים? מפני שהקב"ה רוצה שהאדם יתקיים, ויש אנשים שלא יכולים לעשות ברוחניות לבד, אז הקב"ה ברא את האפשרות שמישהו אחר יעשה ויהי' גם לו. עכ"פ זה רק בדבר של "תורה", ולמה תורה, כי תורה זה דבר שאי אפשר שכל אחד יהיה תלמיד חכם גדול, כל אחד?! הרי יש אדם שלא מסוגל להיות תלמיד חכם גדול, אז הקב"ה נתן אפשרות לזכות עי"ז שמישהו אחר ילמד והוא יתמוך בו.

עכ"פ מה שעיקר האדם הוא בעצם "הרוחניות", ורק היות שבכדי שהרו־חניות יתקיים אי אפשר בלי גשמיות, לזה ברא הקב"ה גוף. והגוף צריך לאכול, הגוף צריך לישון, ובזה רק הוא בעצמו, אבל ברוחניות עשה הקב"ה הקלה כדי שכל אדם יוכל להתקיים, ונתן אפשרות שמישהו אחר יעשה בשבילו וגם זה טוב.

ובמה עשה את זה הקב"ה, בדבר הכי עיקרי שבלי זה אי אפשר! למשל אדם לא יכול לחיות בלי אויר, לכן הקב"ה עשה שבכל מקום שאדם חי יש אויר. ויש דברים שהם לא כל כך הכרחי, אבל גם כן מאד מאד צריך, למשל מים, בלי מים גם כן אי אפשר, שום דבר לא יכול להיות בלי מים, לא רק אדם ובהמות, אלא גם צמחים לא יכולים בלי מים, הכל צריכים מים, אבל זה לא הכרחי כמו אויר, לכן זה פחות מצוי מאויר, רואים שמה שהכי נצרך, הקב"ה נתן לכולם.

ומה הדבר שאנחנו צריכים יותר מהכל כדי לחיות "חיי נצח" שזה התכלית של האדם, הרי התכלית של האדם זה לא לאכול ולשתות ולמות, ככה זה בהמה לא בן אדם! הרי הקב"ה ברא את כל הבריאה כולה בשביל האדם, לא בשביל הבהמות, רק הקב"ה ברא אנשים, ומה המעלה של אנשים, שהם למעלה... הם לא רק אוכלים ושותים ומתים, רק מוכן להם להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו, כמו שכתוב בספר מסילת ישרים, שזהו התענוג והעידון האמיתי שבכל העידונים, זה התכלית של בן אדם.

וכיון שבכדי להגיע לתכלית לא כל אחד יכול, עשה הקב"ה שיש אפשרות גם כן באופן זה - ע"י אחר, כי התכלית האמיתי זה תורה, תורה ויראת שמים, ובזה הקב"ה עשה שאפשר לזכות, כיון שזה התכלית, היקל הקב"ה שתהי' אפשרות.

כתוב בתורה אצל אברהם אבינו "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו, ושמרו דרך ה' לעשות משפט וצדקה כאשר דיבר ה' על אברהם". והנה כידוע לאברהם אבינו היו נסיונות קשים כל כך שאין לתאר, הוא הלך בכל העולם וצעק נגד האלילים, נגד העבודה זרה, הוא צעק, וכולם כנגדו. והמלך של המדינה שאברהם אבינו היה חי, היה נמרוד, והוא גזר להשליך את אברהם אבינו לכבשן האש, והכבשן היה כל כך בוער שאפילו האנשים שזרקו אותו לתוך הכבשן כולם נכוו ונשרפו, ורק אברהם אבינו נשאר בחיים עפ"י נס.

א"כ עכשיו כשהקב"ה רוצה להגיד למה הוא אוהב את אברהם אבינו, למה מזכיר רק מה שהיה מצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה', ולמה לא מזכיר אני אוהב אותו בגלל שהוא מסר נפשו, אפילו להפיל אותו לכבשן האש, לא מזכיר את זה?

משמע שאף שזה בודאי דבר גדול מאד, אבל הרי חכמינו זכרונם לברכה אומרים שאברהם היה מגייר את האנשים, ושרה היתה מגיירת את הנשים, א"כ איפה הם כל הדורות האלה? מי יכול להתייחס ולומר שהוא נין של אלה האנשים שאברהם אבינו גייר אותם, והיכן יש אשה שיכולה להתייחס שהיא מאותם נשים ששרה אמנו גיירה אותם, איפה הם? אין! לא נשאר כלום! למה, כי הם לא ידעו את היסוד של חינוך. אם אחד מת נגמר, הבן שלו כבר חדש, לא קיבל מאבא שלו כלום! וככה גם הנשים לא קיבלו מהאמא שלהם, לכן עיקר התכלית היה החינוך, וזה מה שהקב"ה אומר שהוא רוצה שישאר מאנשים המשך, לא רק הוא, אלא גם יוצאי חלציו, הבנים הנכדים והנינים, וזה כי ידעתיו - אני אוהב אותו, למה למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, זהו התכלית.

ככה היה אברהם אבינו, שהוא ידע את היסוד של חינוך, אבל מה החינוך היום - כלום! וצריך לחנך לתורה ותורה ותורה, אין דבר אחר חוץ מתורה! אם אחד רוצה להיות מאושר, יַלֵּמֵד את הבן שלו תורה, ואם הוא לא יכול ללמדו בעצמו, יראה ע"י רבי או ע"י מישהו אחר, אבל הכל תורה!

אנחנו מוצאים גם כן בכל הדורות את ההמשך הזה, ועד היום ברוך השם כלל ישראל קיים, למרות שהיו כל כך הרבה צרות, כל כך הרבה... אי אפשר לתאר מה שכלל ישראל סבל.

וגם בצרפת היה מסעי הצלב שעשו חורבנות ורצו לכלות את כלל ישראל, עד כדי כך כתוב שבעלי התוספות היו שם, ורבנו תם שהיה גדול הדור... ג"כ רצו להרוג אותו, ובקושי בקושי נמלט וניצול מהם .

עכ"פ אנחנו רוצים לדעת שבן אדם אם הוא רוצה להמשיך את הדורות, הוא צריך להמשיך אותם ע"י שילמדו תורה, להמשיך את הדור לתורה, לחנך את הדור לתורה ליראת שמים, ואז אנחנו נהיה בטוחים שכלל ישראל לא יכלה, הוא ישאר וימשיך עד שהקב"ה יעזור שתבוא הגאולה האמיתית.

ומה כתוב בגאולה האמיתית "פיצחו הרים רנה, יער וכל עץ בו כי גאל ה' יעקב ובישראל יתפאר". הלואי שנזכה לגאולה האמיתית, וכולם יראו שכלל ישראל זה העיקר, ובימינו נזכה בקרוב לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן סלה. וכל כלל ישראל, כל המשתתפים כאן, יתברכו בכתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים, הם וכל משפחותיהם, לכולם הקב"ה יעזור בכל טוב סלה.

מחשבת כותב - כאשר דיבר רבנו שעיקר האדם היא ה"נשמה", וראו כל אלפי המשתתפים עין בעין מסירות נפשו של רבנו, והרגישו כי "נשמת רבנו" היא המדברת אליהם... כמדומני שאין לימוד גדול מזה! (פרי חיים גליון קנד)

וכך כותב הגרמ"י שנידר שליט"א: הנה לפני כעשר וחצי שנים, בחודש אדר תשס"ב נסע רבנו לשלושה ימים לצרפת, לשלוש ערים, המה פריז, עקס לע בען, שטרסבורג. ובכל מקום היה כינוס גדול של בני המקום, ודיבר רבנו על החובה לגדל את הילדים "לתורה בלבד!" ולשנות את המושג המוטעה שהושרש שקודם ילמד הילד בגרות וכו' ואח"כ ילמד בישיבה קדושה, [כמובא בקונטרס המסע לצרפת].

וב"ה חפץ ה' בידו הצליח ונעשה שינוי גדול בדבר והוקמו ישיבות על טהרת הקודש בכמה מקומות , והרבה פירות מישיבות קטנות אלו המשיכו

בישיבות גדולות חשובות בארץ ישראל, וזכו להיות תלמידי חכמים גדולים המוסרים נפשם באהלה של תורה.

וכאשר עברו כ"כ הרבה שנים מאז, וכידוע שהיצר הרע לא נח ולא שקט, באו תלמידי חכמים גדולים ובראשם מיודעינו הגאון רבי יצחק כץ שליט"א ראש מוסדות יד מרדכי בפריז, וסיפרו לרבנו שלאחרונה נחלש הענין הנ"ל, וצריך לחזור ולהעיר את רוחם היקרה של בני צרפת לכך. והסכים רבנו לבוא ולעורר אהבתו הישנה.

ואני רואה הכרח להוסיף דבר אחד שסיפרה אז הרבנית ע"ה שכידוע כשנסע רבנו לצרפת בשנת תשס"ב שכבה על ערש דווי ממש, וסיפרה שכשאלה את רבנו למה נוסע וכי חושב שיוכל להפוך לצרפתים את הראש? הרי הם חושבים רק על בגרות ובגרות...

השיב לה רבנו: גם אני חושב שזה לא יועיל, אבל היות ויש כאלה שטוענים שזה יכול להשפיע, אני לא רוצה שכשאבוא לאחר מאה ועשרים שנה לבית דין של מעלה, ישאלו אותי היכן התלמידי חכמים שהיו צריכים לצאת מבני צרפת? ואם אשאל מה אתם רוצים ממני, יאמרו לי - כאן הזכיר את שמו הפרטי - למה לא נסעת לצרפת לחזק אותם, הרי הם היו שומעים לך ושולחים את בניהם לישיבות קדושות? ומה אענה על זה?...

ובשנת תשס"ב היתה אסיפת ראשי ישיבות קטנות לאחר הכינוס, ושאלו את רבנו אולי כדי להשפיע על ההורים לא לשלוח לבגרות, כדאי להתחיל בשלב ראשון רק מגיל 15, וכך במשך הזמן יוכלו להשפיע שישלחו כבר בגיל 13. והשיב להם מרן: בודאי שלא כדאי, וזה כל הצרה שחושבים שלימוד התורה בא אח"כ, ובאמת צריך להיות להיפך, הדבר הראשון זה "תורה". ימי הנוער הם ימים טובים, כי אז בן אדם קולט ונכנס לו, ואחרי זה, מה שהוא יותר מבוגר הוא קולט כבר פחות, והכל כבר פחות. והאנשים מבינים שבשביל השטויות צריך את ימי הנוער, וללמוד תורה טוב גם כשהוא כבר מבוגר. וזה לא נכון, כי צריך להתחיל כשעדיין צעיר, חנוך לנער עפ"י דרכו. דוקא כשהוא נער, צעיר, [ואחרי זה כשיהי' בן עשרים או עשרים ושתים אם מוכרח אפשר ללמוד עוד דברים], אבל הם עושים הפוך, כי היצר הרע הופך את השכל. ולכן בודאי שצריך להתחיל ללמוד אתם תורה לפני גיל חמש עשרה. כי עד חמש עשרה הוא כבר איבד שנתיים, רק להתחיל מיד אחרי הבר מצוה.

ואמנם בתחילה ההורים לא ירצו כ"כ, ויבואו רק אחדים, אבל אחרי שית־חיל, ויכנס יותר, ויראו שזה טוב, כמו שהגמ' אומרת ביומא, שיאמרו אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה. כי עי"ז ההנהגה של הילדים בבית היא אחרת, כי סוף כל סוף אלה שלא לומדים תורה גם ההנהגה בבית היא אחרת, הם פראים, הם קוראים לאבא... וכשיראו את זה כבר יבואו. ואפי' אם יהיה' הורה אחד שיעשה או שתים, במשך הזמן יהי' עוד אחד ועוד אחד, יראו שהילד הזה מתחנך טוב, אז יראו שזה טוב. [וכאשר אמר רבנו כן היה שמתחילה היו 2 נחשונים שבאותו לילה הודיעו רשמית ששולחים את בניהם לישיבה קדושה [הלא המה ידידינו הד"ר ר"י הרדי שיחי' וידידינו הר"ש פוליצ'ר שיחי', ומשם המשיך הלאה והלאה..]

בהיות רבנו כעת בדרך לצרפת ביקש מהגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א להזכיר בדבריו את הגזירה הנוראה שרוצים לחוקק באירופה על המילה, ואמר שזוהי "גזירה להעביר על הדת". ורבנו בעצמו לא הזכיר את הדבר, היות וכל מטרת נסיעתו היתה כדי לחזק את בני הנוער לתורה, ולא רצה לדבר על שתי נושאים, בבחינת תרי קלא לא מישתמעי... [כך היה מובן].

וכאשר הזכיר הנ"ל לרבנו שלפני כעשר שנים בנסיעת רבנו לצרפת כתב מרן פוסק הדור זצוק"ל במכתב לכינוס, שרבנו נוסע במסירות נפש, הסכים רבנו שנסיעה זו בודאי בבחינה זאת...

והרי אחז"ל כל מצוה שמסרו ישראל נפשם עליה נתקיימה בידם, ממילא המסירות נפש הנוראה של רבנו בשביל לחזק את בני צרפת שיגדלו תלמידי חכמים אמיתיים ללא שום דבר אחר בראש, כמו שזעק בשארית כוחותיו "לחנך רק לתורה ותורה ותורה!" בודאי תעמוד לזכות שבאמת יתקיימו הדברים, ותחזור עטרת צרפת לראשה שהיו בה גדולי עולם, רש"י ובעלי התוספות, שמביא רבנו הרבה מה שכתוב בספר צידה לדרך שהיו אלפי בעלי תוספות, ומסרו נפשם על התורה. ע"ש, [והובאו הדברים בארחות צדיקים שער התורה כאשר הראנו הר"מ סחייק שליט"א].

ונזכיר כמה מהנהגות שהיו במסע

- הורה רבנו לכל המתלווים ליקח עמהם טלית ותפילין, על אף שהיה מדובר רק על מסע של יום אחד ולחזור בלילה הביתה. אמנם השאיר הטלית ותפילין באוירון, כאשר היה בדעה חזור לאחר כמה שעות.
- תפילת הדרך אמר בתחילת הנסיעה שהתחיל המטוס ליסוע על הקרקע.
- בתפילת המנחה בחדר צדדי שלא הי' בו ספר תורה, הורה לומר תחנון בלי נפילת אפים, ונשאר לעמוד.
- כאשר היציאה מצרפת היתה בעוד יום לא היה שייך להתפלל מעריב, והנחיתה היתה בארץ ישראל לאחר חצות הלילה, בכל זאת העדיף להתפלל על הקרקע אחר חצות, ולא תוך כדי טיסה.
- בבוקר כשחזר בירך הגומל בשם ומלכות.

[והנה אדם שבא מחו"ל לכמה ימים וחוזר לביתו, סובר רבנו שלא יברך הגומל בזמן שהוא בארץ כיון שזה נחשב באמצע הדרך, וכן נהג רבנו בנסיעותיו למסעי החיזוק לשבוע ושבועים, שלא בירך הגומל רק כשחזר הביתה. ונשאל רבנו על אלו שהצטרפו עכשיו במסע לצרפת וחזרו לארץ, ובאותו יום בדעתם ליסע לחו"ל, אם יברכו הגומל, ואמר שצריכין לברך, כיון שזה נסיעה חדשה. [ורק אם לא יכולים ליסוע לחו"ל בלי זה י"ל דהוי המשך אחד].

וכך הספידו הגר"ח מן שליט"א: אולם הדבר המופלא יותר, היא ההשפעה העצומה שהייתה לדבריו, בגלל עצם מציאותו. דוגמה אחת לזה, מיני רבות, זכורני בתקופה שהייתי בצרפת, ומרן החל אז את המסעות שלו לבני חו"ל, הוא הגיע לצרפת, ושם התכנסו אלפים, ביניהם רחוקים ממש, ומרן דיבר בפניהם, ותבע מהם לעזוב את לימודי המקצוע, לפתוח ישיבות קטנות על טהרת הקודש, ללא שום לימודי חול, ולהקדיש את בניהם לתורה. ובעקבות דבריו התחוללה מהפכה בצרפת, נפתחו ישיבות קטנות, ואנשים החלו לשלוח את בניהם לישיבות.

מי שמכיר את מציאות החיים בצרפת, מבין כמה דבר זה מופקע, שאדם לא ישלח את בנו ללימוד מקצוע. אצל הצרפתים, ההשכלה, ורכישת מקצוע, הצורך להיות "מסודר בחיים", הוא יסוד המציאות. והנה אנשים שמעולם לא ראו את מרן זצוק"ל, ביניהם רחוקים שאפילו לא שמעו עליו, ובכמה מילים ספורות ששמעו ממנו, הפכו את המציאות שלהם, להקדיש את בניהם לתורה. איך אפשר להבין דבר כזה?

ההסבר לזה, שכל יהודי יודע שהוא חי בעולם הזה, בשביל להכין את עצמו לעולם הבא. אבל בפועל, אדם חי את מערכת החיים שלו, מתוך שייכות לעולם הזה, מי יותר ומי פחות, ואדם שקוע בצרכיו ורצונותיו.

אבל מרן, כאן בעולם הזה, היה בן העולם הבא, העולם הזה לא נגע בו כלל, הוא חי כאן, והיה נמצא בעולם האמת, בפרישותו המוחלטת מכל הבלי העולם, הוא חי באופן מוחשי את עולם הנצח. המציאות האמתית היחידה אצלו, הייתה תורה ומצוות. וכל ענייני העולם הזה, היו חסרי משמעות עבורו.

כאשר אדם פוגש מציאות כזו מול עיניו, זה מזעזע אצלו את מערכות החיים. הוא פתאום תופס שכל הרצונות שלו, כל החשבונות שלו, וכל מה שנחשב בעיניו לצרכים, במבט של חיי נצח, אין בזה כלום. כשראו את מרן זצ"ל, כל אחד הרגיש בעצמו בחוש, שכל מה שמעסיק אותו בחייו, אין בו ממש, ומה שנראה לו טוב, זהו הבל כפשוטו.

באותם רגעים, שיהודי צרפת עמדו מול דמותו הקטנה והכחושה, שהקרינה קדושה ועולם של נצח, אז כל מערכת החיים שלהם, שאדם מוכרח להיות "מסודר" בעולם הזה, עם פרנסה והשכלה, בטלה באחת. השקר וההבל של העולם, היו מוחשיים להם, והם הרגישו בחוש, שמה שעיניהם רואות, אלו החיים האמתיים, שכך צריך לחיות. אז באו הדיבורים המועטים ששמעו מפיו, והראו להם את הדרך הנכונה, ושינו אצלם את כל מציאות החיים, להקדיש את בניהם לתורה.

לא ספק המהפכה הגדולה ביותר שהצליח מרן זצוק"ל לחולל בארצות הגולה, היתה ברחבי צרפת, שמאין ממש הוא בנה בעשר אצבעותיו עולם מופלא של קהילות יראות ושלמות לעבודתו יתברך. בשיחה מיוחדת מפריז מתאר הגאון רבי יצחק כץ שליט"א ראש הישיבה והמוסדות יד מרדכי בפריז את הקשר של קיימא:

איך החל הקשר שלכם עם מדן זצוק"ל? - תהינו בקול.

אמנם לא זכיתי ללמוד אצל מרן זצוק"ל בישיבת פוניבז', אך הקשר שלנו החל עוד כשהייתי בחור צעיר וראיתיו מגיע מידי בוקר לכולל האברכים פוניבז', והוא הגיע למסור שיעור במשניות בכולל, ואז כבר שמעתי שרבים הסתקרנו מדוע בחר מרן הרב מפוניבז' זצוק"ל דוקא בו כמי שיכהן בראשות הכולל הנודע, הוא השיב ואמר - "כשהכרתיו נוכחתי לראות שזוהי גדלות כמו של מרן החזון איש בצעירותו".

לאחר נישואיי הקשר התחזק, כשמרן זצוק"ל כיבד את חמי שחמותו היא הצדקת ומצילת היהודים הנודעת מרת רעכל שטרנבוך משוויץ שהוא הוקיר. ואספר דבר מענין שנוכחתי בשנת תשל"ג כשמרן זצוק"ל בא לבקר את חמי הרב רוטנברג בשבתו בירושלים, והם ישבו שלוש שעות ודיברו בלימוד בענינים שונים, ולאחר מכן ראיתי שחמי זצ"ל מלווה את מרן עד לפתח ביתו ולא הסכים להיענות לבקשותיו לחדול מכך. כשהוא שב שאלתיו, מה ראה לנכון לעשות זאת ולא די היה ללוותו עד פתח הבנין, ואז השיב לי חמי - דיברתי עמו שלוש שעות, ונוכחתי כי הוא יודע כל התורה כולה, ולכן מפאת כבוד התורה ליוויתי עד דלת ביתו.

לבקשת הרי"ז וויס שביקש ממרן הגראמ"מ שך זצוק"ל שיפציר בי שאסע לצרפת לסייע בידי חותני, הלך הקשר והתחזק כשאני נועץ בו בכל הנקרה בדרכי כאן בצרפת.

כשמרן הגראמ"מ שך זצוק"ל נחלש מעט, שאלתי את הגר"י גרשנוביץ זצוק"ל, שהכרתיו עוד כילד שדרתי בשכנות אליו בשיכון אגו"י בפ"ת, את מי עלי לשאול שאלות סבוכות הנקרות בדרכי, ואמר לי שאלך למרן הגראי"ל זצוק"ל שהוא אדם גדול באמת שיוכל לסייע בעצותיו, ומאז באתי אליו

ונקשרתי עמו, ומאז כל מה שעשיתי כאן היה במדויק לפי הוראותיו, אפילו שהיו בהן דברים לא פופולריים.

■ **מדוע אכן מדן זצוק"ל ניאות להגיע לצרפת חמש פעמים?**

לאחר הנסיעה הראשונה שהיתה לו עם יבלחט"א כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א בשנת תש"ס, ראיתי כמה השפעה יש לו במידת האמת שבו על ליבות הצעירים בכל אתר, ופניתי אליו בבקשה שיבוא אף אלינו לצרפת כי צריך לחזק הרבה את היהדות בארץ, והוא התבטא ואמר - עכשיו לא אבל אני אבוא... אני חשתי כמי שמילותיו מדודות שנאמרו הדברים בצורה כמו הבטחה, ושמחתי וחיכיתי שיתבצע הדבר.

ואז באדר תשס"ב הוא הגיע לכאן, והנהיג לראשונה בצרפת את המחויבות של יהדות צרפת לאותיות פורחות באוויר שהצעירים יתחילו ללמוד רק לימודי קודש. ואספר שעד לאותם ימים כשדיברנו באסיפת רבני ומנהלי המוסדות, שמרן זצוק"ל חפץ להנהיג זאת, היו כמה שאמרו שאין הדבר מציאותי כלל, כי כל אחד רוצה שלבנו יהיה 9 שנות לימוד ובגרות, ולא יתכן שלא ילמדו עד גיל 15 לימודי חול. אז נשלח רבי זאב קוקיס שיסביר המציאות המו־רכבת למרן הגראי"ל, אך הוא בנחרצות לא זז כמלא הנימה, ואמר שאחר גיל בר מצוה אם לומדים לימודי חול זוהי מציאות אחרת. וכך לבקשתו שינינו המצב שישיבה קטנה תתחיל בגיל 13 בלימודי קודש בלבד, והיו על כך מהומות, מהם כאלו שלא מחלו לי שנים על כך, ואמרו שאם ילדיהם לא הצליחו זהו באשמתי. כך חולל מהפכה של ממש בחינוך הדור הצעיר.

בפעם האחרונה שהיה כאן אחרי חמש פעמים שביקשתיו שיבא, היה זה באלול תשע"ג בחודש אב נתן את הסכמתו והתחלנו לארגן זאת. היה ויכוח גדול איך לארגן הכל במהירות. לקחנו אולם גדול אך בבוקר הנסיעה לפתע הוא לא חש בטוב ואמרו רופאיו שלא יסע, כשרק רופא אחד אמר שיכול ליסוע. מרן זצוק"ל אמר שיילך לנוח ועוד שעה יחליט כשיקום ממנוחתו. וכשקם אמר מיד שנוסעים למטוס. הוא הגיע תשוש עד כדי שהכנו מיטה ליד האולם, ולפתע כשהחל לדבר לא ראו עליו דבר, והוא חזר באותו לילה לתפילת ותיקין במעונו. והאמת שהיתה כה חדורה אצלו פעלה בליבות השומעים וחלחלה לנשמתם.

■ **ומדן היה זה שהציע לפתוח את כל הישיבות בקהילה בפריז?**

אכן בשנת תשמ"ה היתה לנו ישיבה קטנה שלמדו בה תחילה מעט לימודי חול בערב ולאחר מכן בהשפעתו למדו בה רק לימודי קודש. ובאחת השנים בכתה האחרונה שגמרה היו ילדים בני 16 שנבחנו לישיבת קול תורה והפ־ליאו בידיעותיהם, ואמר עליהם שהם כמו תלמידים בירושלים, והועבר הדבר למרן זצוק"ל. אז הורה לי שאם כך אפתח ישיבה גדולה. אמרתי לו שלא בטוח שאצליח למצוא בחורים. אמר לי: 5-4 בחורים יהיו, זה מספיק! וכך הווה נרשמו בדיוק 5 בחורים וכך נפתחה הישיבה הגדולה.

הוא ליווה את כל אורחות הישיבה, בתחילה שלח אלינו את הגר"י פרצוביץ שליט"א שיכהן כראש ישיבה, ולאחר מכן הגיע הגאון רבי אברהם יצחק ברזל שליט"א, ולאחר מכן הוא שלח את אחד מתלמידיו הקרובים הגאון רבי חיים מן שליט"א שכיהן שנים כראש הישיבה.

אף בענין חינוך הבנות היתה בגרות שכולם עושים, והיה נידון אם לעשות כרגיל, והוא הורה שאין לעשות כן, כי יש בכך חינוך לע"ז ואינו צנוע. עוד הורה שלא ילמדו כן כי ההורים ירצו שיצליחו יותר וידאגו שדוקא כן ילמדו זאת. זה הקשה עלינו להשיג הבגרות הטכנית לבנות, וזה גורם שרבים שלמדו אצלינו הלכו לבסוף למקום אחר.

בשנים האחרונות אנו במצב כספי לא קל, ושאלתיו אם לקצץ מעט במוסדות הקהילה שהרי יש לנו 10 מוסדות מגן ילדים ועד כוללים לאחר הנישואין במגמות שונות, ולא רצה לענות. ובפעם האחרונה כששאלו אמר 'לי הכסף ולי הזהב נאום ד'. וכך מרן זצוק"ל במידת האמת שהיתה טבועה בו ובקדושה שניבטה לכולם, זה גרם אף לרחוקים להתקרב ממש ליהדות.

■ **זכוד לכם סיפוד מופלא שראיתם בגדלותו?**

כשהיו לנו הקשיים עם אחד הרבנים שהתנכל לשחיטה המהודרת, באלול תשע"ב הראו לשר התורה מרן הגר"ח שליט"א שאותו רב כתב ספר על במשותף עם בישוף של אחת הערים הגדולות בצרפת ובו דיאלוג דתי בין הדתות, ואמר שיקחו כמה רבנים שיבדקו זאת וישלחו להכרעת מרן הגראי"ל.

ואכן הוא כתב מכתב חריף כנגדו, והגר"י אפרתי שליט"א בא לקחתו כדי להחתים מיד את מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל שהיה בחוליו. אך באמצע הדרך ביקשו מבית מרן זצוק"ל מהגר"י אפרתי שיחזור מהר לבית מרן זצוק"ל שביקש ממנו בחזרה את המכתב וקרע זאת.

שאלו הגר"י: ומעיקרא מאי קסבר?!

ואז ענה שהיות ושמע ממקורבו שיש לו קשר עם הנצרות, "אני חושש שזה יפריע למרקם של היהודים עם הנצרות ויסכן את היהודים, ולכן אינני רוצה לכתוב מכתב שיכול להזיק ליהודים". שאלו הגר"י אפרתי, ומה יהיה עם קהילת הגר"י כץ? - ואמר שאל לנו לחשוש כי הקב"ה יפיל אותו...

ואכן לאחר זמן קצר, לפתע הגויים היו אלו שרצו לפטר אותו, וזאת לאחר שמצאו שבספריו הפילוסופים הוא הפר זכויות יוצרים וקניין רוחני לאחר שהעתיק מספרים אחרים ועשו הצלבות וגילו שאין לו תואר פילוסופי כלל והוא מציג עצמו כבעל תואר אקדמי גבוה, ולכך דרשו ממנו שיתפטר מהרבנות! באופן נורמלי, לא היה הדבר נשמע כלל, אך בחסדי שמים, באותו זמן פיטר הנשיא את שר האוצר שלו בעוון שקר, ואז אמרו כולם שאם שר העוסק בממון פיטרו אותו על עוון שקר, מי שעוסק ברוחניות ואמור לסמל דוגמא אישית על אחת כמה וכמה.

וכולם התפעלו עד כמה צדקו דברי מרן זצוק"ל שאמר שהקב"ה יפיל אותו.

ליאון - צרפת

בנסיעה הראשונה שארכה כשלש שעות נסיעה ממרסיי לליאון, מספר מרן זצוק"ל בתוך כדי נסיעתו על עדותו של רבנו יחיאל אבי הרא"ש שהעיד לאחר פטירתו שיש לו רשות לבא כל ליל שבת לקדש בבית, כמו שכתוב על רבי הקדוש, ורק כדי שלא לבייש אחרים אינו עושה זאת...

למרות שליאון הינה עיר קטנה ופשוטה, ולא ציפו שיהיו המונים בה כביתר ערי צרפת, ההפתעה היתה גדולה כשאלפים ממש באו והתכנסו בכדי לשמוע את דבריו של מרן זצוק"ל, וכולם רצו לחזות בפני קדשו, ולשמוע מה מביא גדול דור לנוע עד לעיירתם הקטנה.

רב המקום הג"ר יחיא טובול שליט"א מקבל את רבנו בברכה, ומזינו לדבר בפני האלפים שבאו לשמו את דברותיו, ומרן מדבר על הדשאים שנשאו ק"ו למינהו מהאילנות, ועל ברית המלח עם המים שלא רצו לרדת למטה וקיבלו בתמורה את ניסוך המים וברית מלח שיוקרב על כל הקרבנות, אפילו שאינו הרבה, משהו בסיוע לכבוד שמים די להם, ועלינו ללמוד מכך כמה חשוב להרבות כבוד שמים, בשיעורי תורה, בשמירת המצוות וגדרי הצניעות .

הרב מתרגם את הדברים לשפה הצרפתית, והדברים מתקבלים על הלב ומחוללים את הבלתי יאומן, אצל יהודים שלא הבינו דיים מהי תורה, לפתע התורה בערם בנפשם, זה החל ללכת לשיעור תורה קבוע, אחר שלח את ילדיו לראשונה לחינוך תורני טהור, ורבים הבינו שיש ליצור מהפכה תורנית אמיתית.

אך את עיקר הביקור שחולל מהפכה של אמת זכו בני הקהילה בביקורו השני של מרן זצוק"ל בעירם בשנת תשס"ו.

בטרם יצא מרן למסע החיזוק, היו מי שבאו לחדרו ותמהו: לליאון? נכון, קהילה חשובה. עם זאת, נחוצות פרופורציות. צריך לקחת בחשבון גם את מגבלות הכוח הפיזי, ובשל כך לשקול סדר עדיפויות. אך מרן זצוק"ל שלח בשואל מבט חודר, כשחיוך חומל על שפתיו - לפני עשרות שנים שיגר הגר"י חייקין זצוק"ל את תלמידו הג"ר צבי פדידה שליט"א לפתוח בית ספר בליאון. אחרי עמל רב, בתום מסע הפצרות בלתי פוסק והתדפקות על שערי הלבבות, ראה ברכה מסויימת בעמלו: הוא הצליח לרשום ילד בודד!

'בשביל ילד אחד לפתוח בית ספר?' - תמה באוזני רבו. 'בוודאי' - השיב הגר"י חייקין. לא רק לפתוח בית ספר, לא רק לפתוח כתה. פעמון בית הספר יצלצל להפסקות. בית ספר של ממש. בשביל ילד אחד! אבל, ראשיתך מצער ואחריתך ישגא מאוד...

'ליאון' - הוסיף מרן - 'היתה במרכז מעייניהם של גדולי ישראל שעסקו בהצלחת יהדות המזרח. צריך לפעול, אפילו בשביל ילד בודד. אבל כשה־גענו לליאון, גם מבחינה כמותית נכונה לנו הפתעה נעימה. גדולת כמות. רבת איכות.

בתיה של ליאון, לפחות באזור שאליו הגיע, דהויים ואפורים. הכל נראה כקופסאות של מגורים, ובתוך כל מגירה מתרחשים חיים. הכניסה לבית הכנסת של הגאון רבי יחיא טובול שליט"א - הדיין דמתא והרוח החיה בקהילה, דחוסה ופקוקה. שיירת המכוניות חוסמת את הרחוב בחסות המשטרה, וההמו־נים נדחקים. בעוד זמן קצר, אחרי תפלת מנחה, נגיע אל האולם המרכזי.

האולם מלא מפה לפה. כאלפיים בני אדם, גודשים את חללו. וילונות כחולים נעימי מראה, מנסים להשרות רוגע. עשרות ספוטים בעלי תאורה חזקה, מנסים להאיר בעצמה. קל מאוד להבחין שהמקום מואר באש הנש־מות. עשרות ילדים שוכבים שרועים לצד הבמה, מגביהים מבט לעבר מסכי הענק. גם זו דרך להצליח לראות. באולם הסמוך שהפך לעזרת נשים, מספר גדול ביותר של נוכחות. העינים נשואות אל הבמה. שקט יורד על האולם.

הקול מנסר. אחר כך יתרגם הרב טובול את הדברים. אבל עכשיו, כשה־דברים נאמרים בלשון הקודש, איך הם מבינים? מדוע אינם מסירים לרגע את מבטם? אולי זה הצמא האדיר? שמא כך נראית כמיהה למטרייתם של גדולי ישראל? אולי הם פשוט האזינו לשפת הלב המרגיש, לב של כלל ישראל, שפועם גם בשפתם? בחוץ יורד גשם מזרזף שהופך את האבק לעיסה דביקה. קבלת עול מלכות שמים. קהילה שלמה בערה באש הנשמות, באש של אהבה, באש של "אחד". וכשהקול הזה בוקע מאלפי גרונות ועולה כלהבה ממעמקיו של כבשן, זה נצרב על לוח הלב. גם אם כבר היית בנסיעות קודמות וכבר צפית במעמדים, רטט חולף בגיווך...

היום החדש, עם הנץ חמה, ימצא את מרן זצוק"ל בכולל של הרב מגנוז, בבנין הת"ת של ליאון. במעמד הדיין דליאון וראש ישיבת עקס-לע-בן - הגאון רבי יצחק וויל שליט"א שבא לליאון בראשות תלמידי הישיבה, 'שיהיו עיניהם רואות', נשא מרן זצוק"ל דברים כדרבנות. בעקבות בעיות שהעלה מנהל הת"ת לדיון, החל מרן זצוק"ל לנקז את הפצע. הוא חיטא את הנגע, בתביעות נוקבות: 'אם ימצא בך ערוות דבר ושב מאחוריך', שכינה נמצאת בקהל ישראל. 'בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך', אבל אם ימצא בך, חלילה, ערוות דבר, ושב מאחוריך. כאשר הקב"ה נמצא, ישנה

הארת פנים. כאשר הקב"ה נמצא, ישנה הארת פנים. כי באור פניך נתת לנו תורת חיים ואהבת חסד, ורחמים וחיים ושלום. אך אם חלילה יש הסתרת פנים, אם אנכי אסתר אסתיר, עלולות ח"ו לבוא כל הצרות. אם 'ושב מאחוריך', זה הסתר פנים נורא. אמנם נסתרות דרכי ההשגחה. אנו לא יודעים את מהלכיו. אבל אם השכינה מסתלקת, עלולות לבוא ח"ו כל המחלות הנוראות, כל הצרות הקשות.

כיום כעבור 12 שנים מאותו ביקור, אנו נועדים לשיחה מקיפה עם הגר"י טובול שליט"א שאומר לנו מצפונות הלב - 'כבר אז בסיום הביקור חשתי, כיתר ראשי הקהל כאן שצריך לעשות משהו, ואסור שביקור שהביא להתעלות כזו, ימוג עם היומיום, זה יהיה 'בל תשחית' רוחני. אנחנו יוד־עים שיש לליאון כח רוחני פוטנציאלי. אם זכינו לבקור חיזוק נדיר כזה, זה מחייב אותנו להוציא את הכח הזה לפועל. הבקור הזה פשוט הותיר אותנו בעלי חוב. חשנו שעמדנו מול תובע, שהותיר בידנו שטר לפרעון. זו התחושה ששררה בהנהגת הקהילה. ואז התפללו וייחלנו שנצליח להקים כאן מקום תורה - כולל אברכים מהסוג שאין להם בעולמם דבר, זולתו השאיפה לצמוח גדולי תורה. אלא שאז היו לצערי חסרים בליאון בתי ספר יהודים. לדאבון לב, המציאות בצרפת היא שילדים יהודים לומדים בבתי ספר של נוכרים, ולאחר מכן הם באים ללמוד יהדות. מיותר לפרט את הבעיתיות.

■ **ומה קורה כיום שנים לאחר מכן?**

הגר"י טובול: מהפכה אמיתית במלאם ובן המילה, כיום ליאון היא עיר גדולה לאלוקים, שיש בה ארבעים בתי כנסיות, וכמעט 20 מקואות, יש בה ב"ה שלשה בתי ספר שאחד יש בו כ-1300 תלמידים, והאחרים כ-500 ילד, והעיקר שנענינו לבקשת מרן זצוק"ל להקים ישיבה קטנה על טהרת הקודש שבה כארבעים בחורים. ואף זכינו להקים את משאלתו המיוחדת של מרן לייסד כוללים לאברכים שישקיעו כל מרצם בעמל התורה, ויש לנו כיום בליאון ארבעה כוללים שבהם עשרות רבות של לומדי תורה יומם וליל.

■ **ואיך השפיע הדבר על המון העם?**

הגר"י טובול: אני יכול לומר כמי שהיה מאחורי אלו שאירגנו את המסע לליאון, שאותו מסע עשה התעוררות נוראה בעצם מה שהוא בא, אני חייב לומר שאיש מעמנו לא ידע כמה יהיו בכנס שאליו הוא הגיע לדרוש בפני העם, כי לא הכירו אותו רבים, ולהפתעת כולנו היה מעמד שהיו בו כ-3500 איש ששמעו דברי קדשו, והיה זה דבר פלא, לראות את ההמונים שבאו בתשוקה לקבל מסר, וזכיתי לתרגם את דרשתו, וכמה התרגשו לשמוע מילים חודרות ואמיתיות על 'ישמח חסיד במעשיו', בהביאו את דברי חז"ל שהמים התחתונים רצו להיות עליונים, והאריך בקירבת הברואים לבוראה, וק"ו בני אדם שמתקרבים רק בכח התורה והמצוות.

מה שפעל ביקורו, שרחוקים מאד באו לשמוע את דבריו והתעוררו מכך, לא היה לי קשר עם כל אחד לאחר מכן, אבל נוכחתי שזה יצר כאן מהפכה של התעוררות ורצון להשתפר. הכירו הכל שיש מדרגה עליונה של התורה הקדושה, וייסוד הישיבה הקטנה על טהרת הקודש היתה באותה שנה רק בזכותו, ולא הרחק מכאן בעקס-לע-בען נוסדה הישיבה ע"י הגר"י וויל בזכותו, שבה לומדים כחמישים בחורים.

הוא עורר בכך את המון עמך ישראל להבין שיש תורת אלוקים, ובאו הנה מכל הסוגים, והיו בפורת יוסף אנשים שהמשטרה לא נתנה להם להכנס מפאת הסכנה לאולם, והם צבאו על הדלתות להקשיב לכל מילה, וזכיתי שמרן זצוק"ל היה בביתינו.

ואספר סיפור מופלא שיעיד על גדלותו של מרן, היה מתוכנן ביום נסיעתו לפריז שיעבור דרך ביתי לארוחת בוקר, ולפתע אחרי התפילה ניגש אלי מקורבו ר"ש גליק באומרו, שהזמן התאחר והם מצטערים שאינם יכולים להספיק להגיע לביתי, כי חייבים לטוס כבר.

בהשגחה מופלאה כשאני יוצא אני מבחין במרן יושב במכוניתו, ושלא כדרכו חלון הדלת פתוח, אמרתי לו שהרבנית שלי הכינה ארוחת בוקר מיוחדת ותשמח מאד בבואו, כששמע זאת מיד אמר - לא יתכן שהרבנית תטרח לחינם, חייבים להגיע שלא לצערה, ואכן נכנסו וטעמו ואכלו כשמרן לא טעם דבר כמובן.

■ **מה הביא הביקור המיוחד כיום לאחר שנים רבות באוירה של ליאון?**

הגר"י טובול: יש לנו בחורים שעולים ארצה ללמוד בישיבות המובחרות, מידי פסח ותשרי, אנו עושים כאן ישיבות בין הזמנים שבהם עשרות רבות של לומדים, וכי היה הוה אמינא שיהיה לנו דבר כזה לולא הביקור של מרן?!

מבין 50000 אלף יהודים שיש בליאון, יש לנו חמשת אלפים שומרי תומ"צ לפחות שכולם שומרי שבת ומצוות, ובשכונת 'ילורבן' הדבוקה לליאון, האוירה שם של חיי יהדות תוססים, כשאלפים הולכים לביהכ"נ ושומעים שיעורי תורה ב-15 מקומות שונים.

הוקם אף סמינר בית יעקב לעשרות בנות המתחנכות ברוח ישראל סבא. והעיקר היא מהפכת התורה, שבארבעת הכוללים שיש לנו יושבים כמאה אברכים על התורה יומם וליל והם נזר הבריאה כאן.

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטין זלל"ה: הנסיעה לליון אמורה היתה להיות כשעתיים נסיעה, אך הזמן התארך והתמשך עד לכמעט ארבע שעות של נסיעה, כשאני זוכה לשבת עם רבנו מאחור, ור' משה בנו יושב מקדימה. קצת זוכים לשוחח ולשמוע דברי אלקים חיים מרבנו, קצת סיפורים על ר' יחיאל אבי הרא"ש, ועל המובא שר' יחיאל העיד לאחר פטירתו שיש לו רשות לבוא כל ליל שבת לקדש בבית, כמו שכתוב על רבי הקד', רק כדי שלא לבייש אחרים לא עושה את זה, ועוד על הב"י איך זכה לכזה חיבור.

נוסעים ונוסעים ולא מגיעים, אך הקב"ה ברוב רחמיו זיכה אותנו סוף סוף להגיע.

ליון היא עיר ישנה ופשוטה, מגיעים לביהכ"נ לתפילת מנחה. צפוף, בלאגן, צעקות ודחיפות. בקושי אנו נכנסים, ומתפללים מנחה. אחרי התפילה ברכה קצרה לילדים. וממהרים לעבר האכסניה. נחים. ארוחת ערב. וממהרים לצאת לכנס באיחור של שעתיים.

והנה לא להאמין. כ"כ הרבה אנשים, כאלפיים גברים, וכן בעז"נ. ממש לא להאמין. לחשוב שבשבוע שעבר היו טלפונים שבהם דנו האם כן לנסוע לליון או לא, כי אמרו שאין שם אנשים, מקום קטן, והנה בס"ד כ"כ הרבה אנשים ונשים הגיעו לכינוס. אשרי עין ראתה מעמד כזה בגלות הנוראה.

רב המקום, הרב טובול, מדבר כהקדמה ומזמין את רבנו. גם היום ראש הישיבה יושב כשאני מחזיק לו את המיקרופון. היום רבנו מדבר על הדשאים שנשאו ק"ו למינהו מאילנות, ועל ברית המלח עם המים שלא רצו לרדת למטה וקבלו בתמורה ניסוך המים וברית מלח שיוקרב על כל הקרבנות. אפילו שזה לא הרבה, אבל משהו בסיוע לכבוד שמים ע"י מעשה מצוות כבוד שמים מספיק להם, וכמה אנו צריכים ללמוד מזה.

האדמו"ר מדבר שוב כאתמול, להתחזק בחינוך ושיעורים. לאחר מכן מתקיימת תפלת מעריב. ראש הישיבה עייף. אנו חוזרים מהר לבית האכסניה, שנראה כמו ארמון.

בשעה 1:00 בלילה הולכים לישון עד 5:30. לאחר שקמים יוצאים לתפילה בנץ אצל הרב מגנוז, אח של הרב מגנוז מאור החיים. מקום תורה יפה שם לומדים כ-40 אברכים בכולל שלו. תפילה מכובדת ויפה, ברכת כהנים באהבה.

לאחר התפילה דיבר מרן בחוזק רב על חינוך, איך התורה משבחת את אברהם אבינו 'כי ידעתיו', הקב"ה אוהב אותו על החינוך שחינך את בניו אחריו, ולא מחמת מסי"נ למען שמו יתברך. ואיפה כל הגרים שעשו אברהם ושרה? אלא עונה רבנו: אף אחד לא ידע את הסוד של חינוך, שיש להמשיך בילדים הלאה, רק אברהם אבינו המשיך בחינוך ויצא יצחק, יעקב, שבטים...

לאחר מכן דיבר מרן על החיוב להתחזק בצניעות. והציבור התרגש עד מאד.

כאשר סיים, המשיך מרן ראש הישיבה לעבר הילדים הקטנים שבאו במיוחד ביום חופשתם לקבל ברכה, ורבנו דיבר עמם על כך שצריך לברך ברכת המזון בכוונה.

לאחר מכן מיהרנו אל עבר ביתו של הרב טובול. ר' שמעון לא מסכים שניכנס, כי נאחר למטוס לפאריז. הרב טובול מתחנן: מה עם הצער של אשתי?... אפילו לחמש דקות... ורבנו פוסק: ניכנס. צריך להתחשב באשה.

נכנסים, שותים קפה וטועמים משהו, ולאחר מכם מודים לבני הבית וממהרים אל בית האכסניה אורזים חפצים ונוסעים מהר לשדה התעופה, כי חייבים להתרומם עד 9:00 באוויר, כי רק אז השמים פתוחים לטיסה.

בני ברק יצ"ו כ"ט אב תש"ן

הנה כפי מה שראיתי מהדותא דכבוד ראש ישיבת עקם לע בען עלה כת"ר ה' במעלות התורה והיראה ע"י יגיעה ועמלה של תורה ועי"ז הוא זוכה ומזכה את הרבים בעיר ליאון אשר במדינת צרפת ומרבה מהרה ביש־ראל ע"י הפצת אורה של תורה ויראה במדינה ההיא אשר לדאבוננו בשנים האחרונות ירדה פלאים ובודאי מצוה גוררת מצוה וזכות מצוה זו תעמוד לו להומיף חיילים לתורה ויראה כרצון אבינו שבשמים החותם בברכת כל מזב להוגי תורה ועמליה ולכל ההולכים בדרך ה'

אהרן יהודה ליב שטינמן. (הסכמה לספר מראות ישרים)

אחד מיעדי הביקור המוצלחים של הגראי"ל והאדמו"ר מגור בצרפת היה ללא ספק הביקור בליאון-צרפת. הרב יחיא טובול, רבה של העיר וחבר מועצת מרכז רבני אירופה מספר ' על ליאון היהודית שלהערכתו לא תחזור להיות אותה עיר: "אני מרגיש היום, ערב חג השבועות, תחושה עזה של התעוררות בקרב רוב בני הקהילה המקומית, שכוללת למעשה עשרות אלפי חברים". "אם כי", הוא מסייג, "חברי הקהילה הם המיעוט בקרב יהודי המקום". "אחרי הביקור אני מזהה רצון עז להתקדם ביהדות". "התקרבות למצוות לא ניתן למדוד בשבועיים, אבל למרות זאת השאירו לי עשרות רבות של חילוניים מסרים בתיבה שלי כי הם רוצים להתעניין בצורה זו או אחרת בדת, וזאת בעקבות הביקור שהותיר בהם רושם עז. עם חלקם כבר יצרנו קשר, וחלקם אף החלו להגיע להרצאות".

הרב טובול ממשיך: "ברגע זה אנחנו אני יוצא מפגישה עם אחד מראשי המוסדות התורניים של ליאון לדיון שנסוב על השאלה איך לייצא את ההתעוררות לכלל הציבור, בכדי שרוח התורה תשלוט בכל השכבות".

הרב טובול אומר כי בימים אלו הוא מיישם אחת מבקשות הגראי"ל שטינמן: הקמת כולל על טהרת הקודש. גם מקודם לכן היה בעיר כולל, אבל האברכים שלומדים בו עוסקים גם בפעילות חינוכית. "עתה אני מקים כולל שבו רק ישבו וילמדו מהבוקר עד הלילה וכל מחסורם יהיה על כתפי הקהילה". הוא מגלה: "בשבוע האחרון חזרתי מביקור של מספר ימים בארץ בהם הודיתי לגראי"ל שטינמן ולאדמו"ר מגור על החיזוק הגדול שעוברת הקהילה. הגעתי לבית הרב שטינמן ואמרתי לו לא שיערנו שהביקור יעזור כל כך. בהערכות שלפני הביקור סברנו שיגיעו לאירועים מקסימום 800 איש, שזה כולל גם אנשים מחוץ לקהילה, והנה למעמד קבלת הפנים הגיעו לא פחות מ-5000 איש. כאשר השוטרים הרבים שעמדו בחוץ לשמור על המעמד אמרו לי אח"כ כי מנעו בכוח את כניסתם של לפחות עוד כ-3000 איש. בס"ה 8 אלפים. כל זה למרות שלציבור נודע דבר המעמד רק 5 ימים קודם לכן.

לסיכום אומר הרב טובול: אנחנו מקווים לייסד מוסדות תורה "כמו בבני ברק", כדי שבפעם הבאה שיבוא הגראי"ל שטינמן, ואני מקווה שזה יהיה בקרוב ממש, הוא כבר יוכל להתפלפל בלימוד עם בחורי יהודים שבבסיס יש בהם אמונת חכמים.

מרסיי - צרפת

התחנה הראשונה במסע הארוך היתה העיר מרסיי, בה נחת המטוס באדמתה, ורבה של העיר הג"ר ראובן אוחנה שליט"א עולה ומברך בקול נרגש את מרן זצוק"ל, והזמין את מרן להתארח בביתו. באולם שדה התעופה מתקיימת קבלת פנים חמה של כל בני הקהילה, וילדי מרסיי עומדים נרגשים עם דגלים בידיהם.

התיאור שנכתב ברוח אותו ביקור בשעת מעשה, מיטיב להגדיר את האוירה המתחוללת באוירתה של צרפת כולה...

'כשנפתחה דלתו של המטוס בקצה מסלול הנחיתה של העיר מרסי, יכולת לחוש בגל של חום. מזג האויר היה מהביל, מאפיין את מיזגה של עיר ים תיכונית מובהקת. מרסיי שוכנת על חוף הים, וזו אינה רק הגדרה גיאוגרפית. 'ים-תיכונית' זה אומר גם האנשים, התנהלותם, אופיים ומיזגם. ירדנו במדרגות של כבש המטוס. מיד כשכפות רגליך דורכות על אדמתה של מרסיי, אתה מבין שההבל עולה מן הים, אבל החום הוא אנושי. כשנראו רבנו זצוק"ל וכ"ק האדמו"ר מגור שליט"א, פרצה במקום שירה אדירה. מחיצות הזכוכית שניצבות בואכה אל הטרמינל הקטן, לא הצליחו לכלוא את הקולות.

דמויותיהם של גדולי ישראל שהשתקפו אל תוך הזכוכית, הכפילו את ההתפעלות. הטרמינל הקטן אינו מורגל במראות מהסוג הזה. מרן יושב על הכסאות האדומים, וההמונים סככו עליהם כמו צדפה המגוננת על פנינה. לא צריך להתאמץ כדי להבחין: מרסיי אינה מורגלת בכגון אלה. ההרגל לא עמעם את ההתפעלות של המפגש הראשון. בחוץ כבר התייצבו צעירי הצאן, הגדיים, ובידיהם דגלים אדומים. חלקם במגבעות, אחרים בכיפות קטיפה בורקות בשמש. כמה מהם עטרו לראשם קסקט, ששיווה להם מראה צרפתי אופייני. הם היו לבושים בגדי חג. מבטם לוהט, ממוקד. בעוד מספר דקות, יתחיל מסע החיזוק על אדמת צרפת.

בשעת אחר הצהריים אביך ודהוי, התמלא ביתו של הג"ר ראובן אוחנה שליט"א - רבה של מרסיי במנהיגיה הרוחניים של העיר. הללו, כלי קודש היושבים ראשונה במלכותה של תורה, התכנסו כדי לדון בשאלות שהזמן והמקום גרמו. בחצר, תחת הסככה, נראו עשרות בחורי ישיבה. הם היו מעט מותשים למראה. לא קשה היה לזהות שהגיעו זה עתה מדרך רחוקה. היריעות הירוקות וגג הברזנט הלבן, לא הצליחו לדכא את להט השמש. אף לא את להט פניהם. מאיפה באתם? שאלתי טרם הפתעה. הם באו מ'בוסייר' - בני ישיבת נובהרדוק השוכנת ליד פריז. הדרך, הלוך ושוב, תאלץ אותם לעשות עשרים וארבע שעות בדרכים. בני תורה, אין להם כסף למטוסים ורכבות. הם יודעים שגם בפריז 'יהיה כינוס המונים, אבל שם לא נוכל להגיע', אומר בחור טרוט עינים. אנחנו רוצים ללחוץ יד, רוצים לשמוע.

אסיפת הרבנים היתה ההתכנסות הראשונה. היו אלה רבניה החרדים של העיר, ראשי הכוללים. בצוותא עם מרן זצוק"ל וכ"ק האדמו"ר מגור שליט"א, הועלו השאלות הקשות, התובעות מענה.

מרסיי, כך מתברר, סובלת מבעיות נשירה. סולם עלייתם של בחורים מסוימים, נקטע. הם יוצאים לארץ הקודש, להתחנך בישיבות. אולי פערי המנטליות, עמדו בעוכריהם. שמא הבסיס אינו רחב דיו, כמו המסד הרחב שזוכים לו נערי ארץ הקודש. אולי הפרי טרם הבשיל, בטרם נקטף. עם שובם של הנערים למרסיי, ניכרים, אצל חלקם, ניצני חוסר ההטמעות בתוך עולם התורה.

'האם כדאי לפתוח ישיבה עם למודי מקצוע, במיוחד למען בחורים אלו?' - שאלו הרבנים.

על פניו של מרן זצוק"ל, עלתה ארשת מחייכת, מעט כאובה: האם כאשר אדם חולה, אתה רוצה להביא רעל אל פיו, במקום תרופה? בחורים אלה הינם 'חולים'. אתה רוצה לרפא את מחלתם ברעל התלישה מעולמה של תורה? מחלה לא מרפאים ברעל. בשום פנים ואופן לא! צריכים לפתוח ישיבה שתתאים לבחורים אלה. אבל רק על טהרת הקודש. ישיבה שתתאים להם, אבל רק בצלמה ודמותה של ישיבה - על פי המסורת שקבלנו איש מפי איש, דור מפי דור. 'אם הנסיעה לארץ ישראל אינה מתאימה לכולם, צריך לפתוח ישיבה גדולה במרסיי' - אם תהייה ישיבה מקומית, יהיה לבחורים המשך ורצף ישיר. זה בוודאי יפתור חלק מהבעייה...

מכאן יצא מרן זצוק"ל לבית המדרש 'פקודת אליעזר', לפגישה עם רבני הקהילות הכלליות. המונים נדחקים לתוך האולם שמתקשה להכיל את ההמונים. השכונה השקטה שהירוק של עצי הנוי מעטר את כל דרכיה, הופכת לסואנת ביותר. המונים מבקשים להתקבל בדלתיים סגורות. איש איש ומעמסת ליבו הזקוק לצדיק גוזר. איש איש ותקוותיו הטובות הזקוקות לברכת הדרך. אחרי שעה ארוכה של קבלת קהל ביחידות, יצא מרן זצוק"ל אל הכנס הגדול.

משטרת מרסיי מגלה יעילות רבה ביותר. יחידת האופנועים שלה, בולטת ביחודיותה. כשהאופנוע המלווה את השיירה כרכב חלוץ חוסם את הצמתים ופותח תנועה חופשית לרכבים שלנו, חוצה האופנוע המאסף את שיירת המכוניות ועובר לראש, כדי לחסום את הצומת הבאה.

מרסיי אינה בנויה לגובה. היא נמרחת על המרחבים. מרכז העיר פקוק להפליא. בחיוך יגידו לנו המקומיים שהנהירה היא לאצטדיון מקומי: 'אולמ־פיק מרסיי נגד סושו', וזה מושך את כל תשומת הלב העירונית. אבל פניה של היהדות המקומית, גם של יהודים רחוקים יותר, מועדים לעבר אולם 'קרלטון ביץ', השוכן בפאתי המפרץ. אנו רצים והם רצים, שח לי צעיר מקומי כשנהרה על עיניו.

האולם רחב המימדים שוכן במרומיו של הצוק. באולם הענק הולכים ומתכנסים אלפי גברים, בשתי הקומות האחרות שלהן כניסות נפרדות, כונסו הנשים. הדרך שמתפתלת לאורך המפרץ כנחש, עמוסה בכלי רכב. שרשרת ההרים שחובקת את בתי הקומות של העיר, נראים מצידו השני של המפרץ. גלי הים רוגעים, אינם מעידים על הסערה הגדולה שתתפרץ כאן. מאחורי הבימה שהוצבה בכותל המזרח, מבעד לחלונות הזכוכית הענקיים, נשקף הים התיכון. יש משהו מדהים בתכלת הזו, באופטימיות של המראה. גלים מתנפצים על החוף, כמו הרגשות שמסתערים על חופו של לב. יהודים מכל קצות החברה היהודית, מתערבים זה בזה בדבוקת צמאי דבר ד'. החלונות הולכים ומשחירים, והאור עולה בפני האנשים. הראשים נדים על הקצב של מה שמתרחש על הבמה. פתאום העינים נעשות שקופות ואתה יכול לקרוא בהם את פנימם של הנוכחים.

כשעלה הג"ר ראובן אוחנה שליט"א אל המקרופון - טרם שעלו גדולי ישראל מה גודל המתנה שתוענק להם כאן, לעין כל. בקול נרגש שמתנגן בשפת המקומיים, הוא דיבר על גודל המעמד. ואז הוא נשתק לרגע: 'אנחנו מכריזים כאן על הקמתה של ישיבה גדולה במרסיי', הוא זעק ונקטע בקול מחיאות הכפיים של אלפי המשתתפים. בנשיאות הישיבה יכהן בע"ה ראש הישיבה - הוא שח לסובבים. ואז התבקש מרן זצוק"ל לשאת את דבריו.

לא הכל הבינו את המילים היוצאות מפיו. אבל המסרים הקרינו את הנשמות. הוא דיבר על התערבות הרע בטוב ועל תפקידו של האדם להוציא את הטוב מתוך עצמו. הוא הבהיר שלכך לא יועילו אותות ומופתים - כי במופתים הדבר אינו מגיע מהאדם עצמו. הוא הזכיר את הפר של אליהו בהר הכרמל, שסרב למסור את עצמו, עד שאליהו ימסור אותו - כי התכלית היא קדוש ד', ואם אליהו לא ימסור את הפר אלא הפר ימסור את עצמו, הרי יחסר בכבוד שמים של אליהו. האולם דמם, כשקולו פילס דרכים אל הלבבות. לעשות למען כבוד שמים, הוא תבע. הוא קרא לצבור לבצר את גדרי הצניעות, לבל ישוב הקב"ה מאחוריך, ח"ו.

אחרי שהדברים תורגמו ע"י הגר"ר אוחנה, הם חדרו עמוק להבנה, והתחברו עם מה שכבר היה מורגש ללב. אנשים הביטו זה בזה בדממה מופנמת. היה כאן לא רק קשר רוחני בין רב לתלמידים, זו היתה זיקה של קשר נפשי חם ואוהב, משהו שיש בין בין אב לבנים.

לכן לא פלא שכשהגאון רבי דוד חנניה פינטו החל בקבלת עול מלכות שמים, סערו הרוחות. האולם הפך למרקחה. זעקת דורות עמדה בחלל האויר, והאוירה...

את הרגעים שחווינו כעבור שעה קלה קשה להביע במילים, לילה ירד על העיר והשחיר את גלי הים. בחלון הגדול, מרסיי באורות. נקודות קטנות נצצו בעלטה, ורק הדמיון ידע לצייר מהם בתים. בצעדים איטיים ניגש הג"ר פנחס כהן שליט"א, ראש כולל 'ברכת מרדכי' ורבה של אחת הקהילות ובפיו בקשה - 'תגידו לראש ישיבה' - הוא הפציר בהתרגשות - 'זה עתה ניגש אלי יהודי, שהרחיק לכת וחצה את הקווים, הוא קשר את גורלו עם בת לעם זר, התבולל. הוא בא לכאן, כי כולם באו. הלב היהודי היה לו תמרור. 'לא הבנתי מילה', הוא אמר, 'אבל ראיתי את מה שהתחולל כאן. ראיתי את פניהם. הקשבתי לשפת הלב של ראש הישיבה. אפילו את התרגום לא הבנתי, כי התוכן עסק בדברים גבוהים מאד. אבל איך אני יכול לבגוד בעמי, אחרי שהייתי נוכח כאן'. ואז נפרץ הסכר, בעיניו של האיש עמדו דמעות - "אני עוזב. אני חוזר הביתה. אני שב אל העם שלי".

גם בעיניו של הרב שסיפר, התהוותה דמעה סוררת. כששמע מרן זצוק"ל את הדברים, עלתה גם בעיניו לחלוחית. 'ולו רק בשביל להציל יהודי אחד

מבאר שחת, היה כדאי להגיע עד מרסיי', הוא שח בקול חלוש ונרגש. גם אנחנו, כולנו, המשכנו לבכות...

הביקור המשיך במשך יומים, ועבר דרך כולל מרסיי, ועבור בכנס הילדים במרסיי, וגולת הכותרת כשהגיע מרן לישיבה הקטנה שהוקמה על טהרת הקודש, מרן זצוק"ל בקושי מטפס במעלות הבנין, אך מדבר בפניהם על גודל זכייתם להיות עבדי ד' אמיתיים בכל סדר יומם, והם הבינו כי הם בני החיל של צרפת כולה.

במרחק של עשרים ושתים שנה - כששרשי הנסיעה הניבו פירות תור־ניים עצומים, שהתחזקו לאחר מכן בביקור הנוסף של מרן זצוק"ל בשנת תשס"ו בעיר, כשנוכח בעצמו איך המהפכה האמיתית מתרחשת כאן בינות למוסדות התורה ולצעירים שמגלים את אור התורה עליו דיבר מרן מנהמת לב - שבים אנו אל הגר"ר אוחנה שליט"א, והשאלה המתבקשת מה התחולל מאותם ביקורים מפעימים.

הגר"ר אוחנה: הביקור המופלא, היה רק ההצתה. לאחר מכן הוצרכנו לטפול המשך, והמיוחד היה שמרן זצוק"ל הציב לנו את היעד, הוא עורר על שלוש נקודות: שיעורי תורה, שמירת שבת וחיזוק גדרי הצניעות. עובר לעשייתן הקמנו שלושה ועדים: ועד שמירת השבת כבר טורח לייסד שעורים בהלכות שבת ומגייס מתנדבים לשכנע את הסוחרים שלדאבוננו לא עומדים בנסיון, לסגור את בתי העסק שלהם בשבתות. ועד הצניעות עוסק בעיצוב המודעות וביסוד שיעורים בענין טהרת הבית היהודי. הועד להפצת שיעורי תורה כבר עמל להרבות שעורי תורה ולקרוא לכל יהודי לבוא ולהשתתף. וכיום אין ספק שגולת הכותרת זוהי הישיבה, שנפתחה עובר לאותו ביקור במרסיי לקראת חודש אלול.

■ איך השפיע האירוע על הדור הצעיר?

הגר"ר אוחנה: באסיפת הילדים שהיתה אז, לא היו רק ילדים חרדים. בתום הכנס, כשהם עברו להתברך, רבים מהילדים היו עם דמעות בעינים, כשהציבור עמד וקיבל עול מלכות שמים, ראיתי קבוצה גדולה של ילדים שבכו. ממש געו בבכיה. זה לא ימחה לעולם. אבל אני חייב להבהיר, שעיקר התרומה היתה ביחס של מנהלי בתי הספר. כשבקשנו מהם לבוא, רבים לא הבינו לשם מה, ומה זה יועיל להם. עכשיו גם המנהלים הבינו שעולם התורה זה לא משהו מהעבר, אלא משהו קיים ונוכח, והעולם התורני זה לא משהו מהספרים ולא 'ההסטוריה שלנו', אלא משהו שקיים במציאות, מציאותינו, נשמת אפינו.

הם ראו במוחשיות לראשונה את שידעו כי התורה הינה משהו עתיק שעובר ע"י גדולי התורה מדור לדור, וזו היתה להם פעם ראשונה לראות את מעתיקי השמועה מוסרי הלפיד. ביניהם היו גם כאלה שתפסו את הדברים בעומקם.

ואם לפני האירוע היה צריך לשכנע אותם כמה זה חשוב, ולהסביר להם מה זה גדול בתורה, מהי מסירה מדור לדור לדור, מה זה שמואל בדורו. כשהם היו נוכחים בעצמם, הם עברו משהו, איזו טלטלה. זה פתח אשנב בלבבות. כאלה שהיו בצד השני של המיתרס, השתנו באחת. מאז הביקור ועד היום, הם הסכימו שאברכים יפתחו בתי מדרש בתוך בתי הספר שלהם, לכל מאן דבעי. בכתות הגבוהות ישנם שיעורים חופשיים - ומי שירצה יוכל להצטרף לבית המדרש. משני תיכונים קבלנו אישורים להכניס שעורי יהדות לתוך הכתותף, ואודות לביקור הרם, שערים נעולים נפתחו לרווחה כמו הלבבות...

אוכל לומר דבר ייחודי, שבאותה עת היה בין ארה"ב לפריז פער של כעשרים שנות יהדות, ומרסיי נמצאת באיחור של עשר שנות יהדות לעומת פריז, זה פער אדיר שחייבים להדביק, והביקור הזה צמצם ממש את הפער.

■ האם כיום רואים את תוצאותיו גם כשהיהדות נתפסת באופן עמוק יותר, מלבד המוסדות והחינוך הטהור?

מבחינת תושבי העיר, אנחנו זוכים לאהדה ומקובלים בכל החוגים. אבל מה שהתרחש מאז, זה משהו הרבה יותר עמוק. תושבי העיר ראו במו עיניהם שההנהגה הרוחנית של העיר כפופה לגדולי ישראל ומושתתת רק על דעת תורה. הם מתחילים להבין שזה לא 'הרב' המקומי שתובע, אלא זו פשוט סמכות התורה שעברה מדור לדור ומסורה כיום לזקני העם.

רובה של היהדות המקומית משתייכת ליהדות שומרת מסורת. הם מקיימים מצוות ושומרים על צביונם של חגים, אבל אין להם שיכות לעולם התורה והישיבות. גם הרבנים השתייכו לזן של רבנים שהיו כלי קודש. הם שימשו כחזנים, מוהלים, בעלי קורא וגם פוסקי הלכה. וגם המשמעות היא שיהודי בעיניהם הוא 'אזרח העולם', רק שיש לו מסורת והוא שומר מצוות. אחרי הביקור, חדרה להכרה המקומית משמעות חדשה לגמרי: 'יהודי זה לא כמו נוכרי שומר מצוות', יהודי זה משהו אחר לגמרי. בריאה בפני עצמה, ולכן הוא חושב אחרת, מדבר אחרת, מטרותיו אחרות, סולם הערכים שלו שונה. לרובם זו היתה פגישה ראשונה עם השקפה של יהודי, השקפה של תורה, לראשונה התחילו להבין שהכל תורה, והכל לפי תורה.

והוא מבקש לסיים במסר חד וברור שאין כמותו להבהיר עד כמה המהפכה עצומה - 'בני עדות המזרח תמיד כיבדו את התורה ואת לומדיה והלב היה תמיד פתוח לקבל את מרות גדולי הדור, להתכופף להם - ואין זה משנה כלל מהו מקורו של אותו צדיק. ובכל זאת המסעות הללו פעלו כאן רבות, כי הם החלו לחשוב בעצמם גם לאורך שנים לאחר מכן, מה לזקן ראשי הישיבות המגיע בצוותא עם אחד מגדולי האדמורי"ם לעיר שרובה בני עדות המזרח?! מה הם רוצים מעמנו, מאומה, זולתי להביא את דבר ד' ולייסד קהילות ומוסדות של תורה על טהרת הקודש, הדבר הזה אינו נעדר מעיני ההמון ומליבם, ולכן הם נותרו פעורי פה ולבם נפתח לקבל את המסר של המסע המיוחד להגדיל ולהדיר כח התורה, הצניעות והשבת שהביא לכאן חיי קהילה תורתית למופת שלה מוסדות חינוך מגיל קט ועד כוללים לתפארה, ורבים מבניה הבוגרים מפארים כיום את עולם הישיבות המובחרות בארץ הקודש, והכל נזקף למרן זצוק"ל שזרע את הזרעים והנביט את הצמחים שהניבו פארות לכל העיר, עד שכיום בוגרינו כבר עסוקים בהרבצת התורה בטהרתה כמשאלתו'.

וכך מתבאר הרה"ג ר"י לוינשטיין זלל"ה: כעבור זמן לא רב המטוס מתחיל להנמיך עד שרואים את הבתים מקרוב, והנה נוחתים באדמת מרסיי.

הרב אוחנה, רבה של מרסיי עולה למטוס ומברך את מרן ראש הישיבה ואת האדמו"ר בברכת "שלום עליכם", בחביבות ובהתרגשות גדולה. הרב אוחנה הוא האיש שמארגן את כל המסע, ובביתו נתארח.

לאחר ביקורת דרכונים, יורדים מהמטוס ונכנסים למכונית. האדמו"ר מספר שבשנת תש"י היה שנה במרסיי ולמד לבד, אפילו חברותא לא היתה לו.

יורדים מהמכונית לאולם בשדה התעופה, שם מתקיימת קבלת פנים חמה מבני הקהילה. ילדי מרסיי עומדים נרגשים עם דגלים בידיהם. מרגש מאד לראות בכזה מקום נידח ילדים עם פאות וציציות, וניתן להבחין עד כמה הם מרוגשים ממעמד 'כבוד התורה' שלא ראו אף פעם.

"השלום עליכם" ממשיך כחצי שעה, ונוסעים לעבר בית הרב אוחנה שליט"א. בית חם וגדול בן שתי קומות. ראש הישיבה שוכן בחדר למטה עם בנו ר' משה. אני, איצ'ה ומשה יהודה בקומה למעלה.

סועדים ארוחת בוקר, כי עדיין לא אכלנו, והשעה כבר 3:00 אחה"צ. ראש הישיבה אוכל מעט ופורש לנוח.

אל הבית מגיעים כשלושים בחורים מישיבת "נובהרדוק", השוכנת על יד פאריז, כשמונה שעות נסיעה. באו לקבל ברכה מגדול הדור, מרן. מרן נח כעת ועל כן בקשו שאני יאמר שיחה לפניהם. דברנו כ-50 דקות על המשל שאמרו בטעלז וכן את דברי חז"ל באבות דר"נ במעשה דר"ע איך הגיע ללימוד.

בשעה 5:00 ראש הישיבה קם, ויצא אליהם ודיבר על כך שהבריאה קיימת רק בשביל התורה, והניסיונות הם גדולים, ואמר להם: אתם שעברתם וכעת ב"ה אתם שקועים בלימוד תמשיכו, רק בסבלנות גדולה עד שתזכו לכל טוב. וברכם מאוד שיעלו ויצליחו.

שני הרבנים החרדיים של מרסיי מחכים בבית הרב אוחנה למרן ולאדמו"ר, וכשהגיע האדמו"ר ישבו שניהם והעלו את שאלותיהם, ולבסוף קבלו על עצמם לפתוח ישיבה גדולה על טהרת הקודש.

מישהו שאל: אולי נפתח ישיבה עם לימודי חול, לאלה שלא רוצים כ"כ ללמוד כל היום? וענה מרן: הם לא בסדר שלא לומדים, ואתה רוצה להאכיל אותם רעל?!

רעל?! - בשום אופן לא!

משם יצאנו לכנס רבנים של כל מרסיי. שוב הועלו שאלות בנושאי קהילה, איך מקרבים לתורה, וכן ענייני צדקה וכדו'. הכנס נמשך כשעה, החום מכביד מאוד. אגלי זיעה נוטפים, אבל שווה הכל. שוב מועברים מסרים בין ראש הישיבה לאדמו"ר בתשובותיהם היפות, והאוירה מאוד טובה וחמה.

כאשר נגמר הכנס, הרבנים נשארים עוד כשעה וחצי עד הכנס הגדול, וראש הישיבה והאדמו"ר מקבלים קהל לעצה וברכה. התור ארוך, חם וצפוף, אבל צרכי עמך מרובים.

ראש הישיבה עייף ונשכב קצת לנוח עד השעה 7:30.

הכנס הגדול במרסיי

נוסעים לכנס כשבדרך 'פקקים' ארוכים. שיירות של מכוניות נוסעות בדרך לאצטדיון גדול שבו מתקיים איזה אירוע המוני. מכוניות משטרה מפלסות עבורנו את הדרך בצפירות מרעישות.

נו... הם רצים לבאר שחת, ואנחנו רצים לכנס חיזוק מגדולי הדור...

מגיעים לכנס מאוחר, שקיעה בדרך, המשטרה מצפצפת, רצים... 'אשרי יושבי ביתך'.

האולם שבו מתקיים הכינוס הוא אולם המכיל שלוש קומות גדולות, באולם למעלה נמצאים הגברים ובשתי הקומות התחתונות נמצאות הנשים. כאלף גברים, רובם אנשי קירוב, ממתינים בצימאון גדול לשמוע 'דברי אלוקים חיים'.

לאחר תפלת מנחה מתחיל הכינוס בפרק תהילים. הרב אוחנה, רבה של מרסיי, פותח את המעמד ומסביר את גודל המעמד. כל נאומו הוא כמובן בצרפתית, שאני לא מבין.

בתום דבריו מזמין הרב אוחנה את ראש הישיבה לדבר. ב"ה, רבנו מסכים לא לעמוד כדרכו, והוא מדבר בישיבה שיחה על החטא של אדם הראשון, איך התערב הרע בטוב, ותפקיד האדם להוציא את הטוב בעצמו. ולכן לא עוזר לכך אותות ומופתים, כי אין זה מהאדם בעצמו.

והביא ראי' מאליהו בהר הכרמל, שהפר לא הסכים למסור את עצמו, עד שאליהו לא ימסור בעצמו את הדבר. ועוד, מה פתאום הפר הזה התחיל לדבר, וכי זה הפר הראשון שהקריבו לע"ז? וביותר, מדוע לא מוזכר הנס של דיבור הפר במשנה של פי האתון שנברא בבין השמשות?

וענה רבנו ע"פ דרכו, כי תכלית הבריאה זה קידוש ה' וכבוד שמים, ולכן הפר אמר לאליהו הנביא: אם אתה לא תמסור אותי, יהיה חסר בכבוד שמים שעל ידך, אז מה נרוויח? ולכן דווקא פה, כשכל התכלית היא כבוד שמים הפר דיבר וכו'. ועל השאלה מדוע לא מוזכר נס זה במשנה של פי האתון, משום שדבר שעומד למען כבוד שמים זה כל תכלית הבריאה, ואין צורך בנס, משא"כ האתון ובלעם היה במדבר, בלי תכלית של כבוד שמים, ע"ז כבר צריך בריאה מיוחדת של דיבור. אתונו של בלעם. בסוף דבריו קרא מרן להתחזק בנושא צניעות.

אחריו דיבר האדמו"ר מגור, להרבות בשיעורי תורה, חינוך ברכה והצלחה.

תפילת מעריב, קבלת עול מלכות שמים ותם הכנס. בקושי רק מצליחים לפלס דרך כדי לצאת, וכאשר לבסוף במאמץ רב מגיעים אל הרכב ונוסעים אל בית האכסניה.

ראש הישיבה עייף. כולנו עייפים. בבית הרב אוחנה אנו זוכים להכנסת אורחים גדולה ומכובדת. לאט לאט מתפזרים כ"א למקומו, נשארים אנו לבד בבית עם מרן.

בשעה 1:00 בלילה עולים למעלה, נשכבים נרדמים עד 5:00 לפנות בוקר.

כולל מרסיי

כשעה וחצי קודם הנץ יורדים למטה, ראש הישיבה לבד בחדרו לומד בשקידה רבה וכותב חידושי תורה. אני לא רוצה להפריע לו, לכן אני סר למטבח ומכין כוס קפה ואח"כ אני נכנס בשקט. ראש הישיבה מרים את הראש ואומר: "גוט מורגן" האם ישנת? איך ישנת? ואני עונה: 'קצת וטוב', והוא לא מבין מדוע ארבע שעות זה 'קצת'.

אני מבקש מראש הישיבה שיכתוב מכתב לקופת העיר מיוחד לצרפת, ורבנו מסכים וכותב, העיקר שהיה לצדקה יותר כסף.

עוד מעט ויוצאים לתפילה בנץ בכולל במרסיי. תפילה רצינית, סליחות בה"ב, "מידת הרחמים עלינו התגלגלי ולפני קונך... אזכרה... בראותי כל עיר על תלה בנויה". איזה משמעות יש לכזאת תפילה מיוחדת, בכזה מקום מלא וגדוש, מתפללים נץ. לא רגילים. מעמד מיוחד כשלעצמו.

בסיום התפילה רבנו מדבר דבר חדש שלא שמענו. על השמש והירח מוזכר "ששים ושמחים לעשות רצון קונם". אפילו שאין להם שכל ושכר, אבל הם כ"כ שמחים לשמש את הבורא יתברך. אם כן, אנחנו שקבלנו שכל, איפה השמחה? הרי אנו צריכים כ"כ לשמוח על הזכות הגדולה להיות עבדי ה'.

רבנו מסיים והציבור עובר כבני מרון להתברך עוד קצת.

כנס הילדים במרסיי

השעה מאוחרת כבר 8:30, וב-9:30 צריך ללכת לכנס ילדים. מגיעים הביתה לארוחת בוקר, אני כמובן לא אוכל, אלא מרים טלפונים לכל העולם, וכמובן לבית - דבר ראשון.

ראש הישיבה נשכב מעט לנוח, ובשעה 10:00 יוצאים לכנס הנוער, ביניהם נוער כמעט חילוני. האדמו"ר לא מרוצה, שמא יאמרו שנתנו הכשר לכך, אבל הכנס מתקיים.

ראש הישיבה מדבר דברים חוצבים, על ישראל שנקראו 'ראשית' ועל התורה שנקראת 'ראשית' - כלל ישראל זה רק ע"י התורה לנצח נצחים. בלי תורה - אין ישראל, ובלי ישראל - אין תורה. ו'תורה' הכוונה רק לתורה על טהרת הקודש. ומסיים בברכה.

לאחר מכן עוברים כולם על פניהם, ובסוף מגיעים ילדי החיידר החרדים, ילדים עם פאות וציצית, אשרי עין לראות כן, אחר שכמעט היו חילונים.

משם סרים לישיבה קטנה על טהרת הקודש. ראש הישיבה מטפס בקושי. הוא עייף, אך בכל זאת מדבר בפניהם כמה מילים.

חוזרים לאכסניה, ראש הישיבה נשכב לנוח, וכן גם האחרים וגם אני רוצה מעט לשכב, אבל הרב אוחנה רוצה לשוחח אתי על כמה עניינים. אנו יושבים ומשוחחים עד שיוצאים לליון במכונית.

המקום שבו השתתפו ראש הישיבה והאדמו"ר במספר הרב ביותר של אירועים היה מרסיי, כאן זומנו לגדולי ישראל לא פחות מ-9 אירועים מרכזיים, שלדברי המקומיים "הפכו את העיר", והשתלבו במהפיכה הגדולה שעוברת העיר בזכותו של רב הקהילה החרדית, הרב אוחנה. מספר על הרשמים. הרב אוחנה מספר כי העובדה שהוא עצמו בעיר היא בזכות הגראי"ל שטינמן: "הייתי בפריז, ובמרסיי חיפשו רב. קיבלתי בקשות מהגרי"ש אליישיב והגראי"ל שטינמן, וכך הנעתי לעיר. לפני תקופה לא ארוכה פניתי לראש הישיבה ובקשתי כי יבוא לעיר לחזקנו. שהרי בכל דבר קטן וגדול אנחנו שואלים את פיו, והגיע הזמן שגם הוא יבוא אלינו. וכך זכינו לביקור ההיסטורי. שבועיים אחרי הביקור אני מוכרח לומר שהביקור עיצב מחדש את הקהילה, בין השאר בכך שהפך מושגים לא מוחשיים למעשיים.

מיד אחרי הביקור הקימו בהנהלת הקהילה 3 וועדות חיזוק בנושאים שאכן דרשו חיזוק ועלו בדבריהם של גדולי ישראל. הנושא הראשון זה "חיזוק השבת". מה שיתחיל בשיעורים והרצאות ליהודים רחוקים שלא יודעים מה זה שבת. וועדה שניה תתמקד בחיזוק הצניעות, מה שיכלול שיעורים וסמינרים וכדו', הנושא השלישי־והעיקרי הוא חיזוק לימוד התורה. הוועדה שמטפלת בנושא תפתח שיעורי תורה נוספים. הרב אוחנה אומר כי בקהילתו הצליחו בתוך תקופה קצרה לייסד למעלה מ-1000 שיעורים בחודש, ובעקבות הביקור יוסיפו עוד שיעורים. אבל נקודת המוקד העיקרית בביקור הייתה הכרזת הרב אוחנה במהלך הכינוס המרכזי על הקמת ישיבה על טהרת הקודש. הרב אוחנה: "מדובר על הקמת ישיבה גדולה חדשה שזה המוסד היחיד שעדיין לא קיים במרסיי. כאשר המוסדות האחרים, ישיבה קטנה, סמינר, תלמודי תורה ועוד, כבר קיימים במרסיי על טהרת הקודש. וכעת מספר הרב אוחנה אנחנו כבר התחלנו במגעים להביא ראש ישיבה חשוב מהארץ שיעמוד בראשות הישיבה, כי אנחנו לא רוצים שזו יהיה עוד ישיבה אלא משהו שימשוך רבים. כמו"כ נפתח בעזרת השם לקראת זמן אלול עוד כולל אברכים ליום שלם".

הרב אוחנה: וגם סיפורי אנוש יש. למשל יהודי שהיה נשוי לגויה ובא אלינו למחרת הכינוס, וסיפר שמיד שחזר לביתו אחרי הכינוס הודיע לגויה שהוא הולך ולא חוזר יותר. כשהתלוויתי לראש הישיבה לפריז, סיפרתי לו על אותו יהודי, וראש הישיבה השיב כי אם לא באנו למרסיי רק למען יהודי זה הכל היה כדאי!

הרב אוחנה משוכנע כי הרישום למוסדות החינוך התורניים יצמח בשנים הקרובות בגדול, והדברים כבר נראים בשטח, הכל בזכות הביקור הגדול. כל זה גם בזכות העובדה שלכינוס הילדים הגיעו לא רק הילדים החרדיים, אלא גם 1500 ילדים שלומדים בבתי ספר כלליים בגילאים מעל 13, שהכינוס עשה עליהם רושם אדיר. את התוצאות אנחנו מצפים לראות בקרוב. כאשר בסיום הכינוס עברו הילדים ליד גדולי ישראל לחלקם הגדול נקוו דמעות בעיניים.

הרב אוחנה אומר כי התוצאות המרשימות הבולטות של הביקור במרסיי באות בזכות ההכנה המדוקדקת, וחלוקת הכינוסים לפי נושאים שנתנה הרבה. כך התקיימו 9 כינוסים שונים: אסיפת מחנכים, כינוס רבני בתי הכנסת והגבאים שבו עלו שאלות חשובות, אסיפה מרכזית לכלל הציבור, ביקור בישיבה קטנה, כינוס ילדי בתיה"ס ועוד. כל זה מלבד העבודה שכל מי שביקש להציג שאלות קיבל זאת. האדמו"ר מגור שאינו מרבה לדבר, דיבר במרסיי בלא פחות מ-4 מקומות, וכשהסברתי לאנשים במה מדובר הם התרגשו מאוד, וההתייחסות לדברים שאמר וביקש להתחזק הייתה בהתאם.

הרב אוחנה שהצטרף לכל המשך המסע במטוס המשלחת, מסכם: "כאשר הגראי"ל אמר לי שהוא מאוד מרוצה ממרסיי זה היה מבוסס על מה שקרה. גם האדמו"ר מגור אמר לי שלמרות שבכמות האנשים לא היו במרסיי משתתפים רבים כמו בשאר המקומות, אבל כאן האיכות של האנשים הייתה טובה ועל כן התוצאות היו ניכרות.

ובלי "מופת" אי אפשר: בקהילה המקומית עובדת בחורה שעברה מזמן את גיל השלושים ובקשנו מראש הישיבה ברכה מיוחדת היות והיא עוזרת הרבה לקהילה. הגראי"ל אכן בירך שהיא תתארס בקרוב. יום אח"כ הגיעה הצעה, ולא עברו אלא שמונה ימים ובאותו החדר שראש הישיבה התאכסן ובו בירך אותה חגגנו את ה"וורט"...

בס"ד, לכ' ראשי קהלות הקדושות בפריז ובמרסיי ה' עליכם יחי'

שמחתי לשמוע איך שמניתם עליכם לראש ולרב את הרה"ג ר' ראובן אוחנה שליט"א והוא ינהיג אתכם בהצלחה גדולה כיד הקב"ה הטוב, ונותן ליראיו לרעות את קהלות ישראל, ונקוה כי שתי הקהלות ינהגו כבוד זה לזה ויהי' אחדות וריעות ביניכם ותזכו לחזק מוסדות התורה והחסד אשר בקהלכם ויתרבו שומרי תורה ומצות וגומלי חסדים והתועים יחזרו בתשובה שלימה למקור מחצבתם, ובזכות זה יזכה כל א' מכם לבנים טובים וחיים ארוכים ומזוני ולגאולה האמיתית השלמה במהרה בימינו, אמן.

סאן לואי

שיחה בשיבה

בכ"ב אדר תשס"ב הגיע רבנו לשיחת חיזוק בישיבת אור התלמוד בסען לואי.

התורה ניתנה בהר סיני, אבל התורה קשורה עם כלל ישראל. כמו שכתוב שהשכינה הולכת בגלות עם כלל ישראל כך גם התורה, התורה מתגוללת בגלות, וכל זמן שלא זוכים שיהי' המצב הראוי של ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, גם התורה מתגלגלת ממקום למקום. בתחילה היתה התורה בארץ ישראל ואח"כ בבבל, ואח"כ במדינות אחרות.

ואומרים בשם רבי חיים מוולוז'ין שאמר כי יגיע זמן שהתורה תהי' בגלות "באמריקה", ובאמת כיום רואים את זה, שיש היום הרבה ישיבות ונתרבה שם תורה. ואף שבודאי יש מה להוסיף, אבל זה בכל מקום יש מה להוסיף. ולפני שנים לא הי' תורה באמריקה, אמנם היו יהודים טובים, אבל לא ישיבות, ועכשיו ב"ה נתרבה שם תורה. ואותו הדבר אפשר לומר

גם כאן. כי כל אלו המקומות אפשר כי מאז מתן תורה ועד היום לא הי' בהם ישיבה ולא מקום תורה, וכאן זה עיירה קטנה שכמעט כל תושביה הם מאומות העולם. וסיבב הקב"ה שגם במקום זה תהיה תורה.

חז"ל אומרים כי כל מקום שגזר אדר הראשון שיהי' ישוב, נעשה ישוב. ומסתמא כלול בזה ג"כ דבר זה, שיהי' ישוב ושיהי' מקום תורה, והמקומות שגזר שיהי' שם תורה יש שם תורה.

וברוך השם מקום זה, שעל המפה כמעט הוא לא תופס אפי' נקודה, נגזר שיהי' בו ישיבה.

והקב"ה יעזור שכל אלה שלומדים, אפי' בכל מקום שהוא, יעלו ויתעלו. ואולי במקומות אלו אפשר לעלות עוד יותר, כי כתוב שמצוה שאין לה הרבה דורשין הרי היא כמת מצוה, ואיזור זה הוא כמעט כמו מת מצוה, ממילא השכר בזה כל אחד נוטל שכר כולם. כל אחד שישתדל ללמוד בהתמדה עם יראת שמים יהי' נוטל שכר כולם, שכר של כל האזור שכמעט אין בו אדם אחד שלומד.

לכן יראה כל אחד להתחזק ויהי' לו שכר גדול מאד. ובזה יעלה מאד מאד. והקב"ה יתן לו שיהי' מלא ביראת שמים ותורה, ויגדל, אם רק ירצה ללמוד בהתמדה רבה, יגדל מאד מאד.

ה' יעזור שכל אחד מכם יראה להשתדל להרבות תורה ויראת שמים, ויגדל מאד, ונזכה כולנו שתבוא כבר הגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

אודות הישיבה ב"סען לואי"

בס"ד, לאחינו בני ישראל די בכל אתר ואתר

כפי ששמענו נמצא בצרפת בעיר סען לואי ישיבה שיסודה בהררי קודש בלי תערובות לימודים אחרים אשר אין הרבה ישיבות במדינה הזאת שלומדים בה רק תורה בלי לימודים אחרים.

ומאד אנו שמחים לשמוע שגם במדינה ההיא אשר יושבי' התרחקו בדורות האחרונים מעבודת בוראינו מתחילים להחזיר קצת עטרת התורה על ידי ראשי הישיבה שלה שמשתדלים בכל כחם להנחיל לתלמידים הבנת התורה ביחד עם החדרת רוח של יראת שמים, גם שמענו שפירותיהן היינו תלמידיהם שבאים לארצנו הם מצליחים להמשיך בלימוד התורה.

ואנו אין לנו אלא להמליץ על הישיבה לתמוך בה ולסעדה, ויה"ר שחפץ הבורא ית"ש יצליח שימשיכו להחדיר תורה ויראת שמים בלב התלמידים ויתרבו ספסלי ביהמ"ד כחפץ הבורא ית"ש ויתעלה. הכו"ח לכ' התורה.

בס"ד, לכ' קהלת בני ישראל בס. לואיס נעימות בימינם נצח.

ידוע שעד לפני כמה דורות לא לימדו לבנות ישראל בבית ספר כי הי' מספיק חינוך בית ההורים אבל לפני קרוב לערך שמונים שנה היות שראו זקני הדור שעי"ז שהרחוב מאד משפיע לא טוב ולא מספיק חינוך הבית והתחילו ליסד בתי ספר לבנות בשם בית יעקב ובדרך זה הצילו הבנות מרֶדת וב"ה מחסדיו הגדולים ית"ש זה ממשיך שזוכים לגדל בנות בדרך המסורה לנו מאבותינו הקדושים ושמענו שהיות המצב בארצות הברית הורע ויש קושיים גדולים איך לפרנס ולכלכל מוסדות החינוך של הבנות עלול חס ושלו' להיות ירידה בהחנוך אשר תקות ישראל להמשך דורות הבאים תלוי בו מאד לכן נא תעשו מאמצים גדולים מאד שחס ושלו' לא יזיק את חינוך הטהור אשר כל הדורות מסרו נפשם על זה והבא ליטהר מסייעין אותו והקב"ה ישלח עזרתו מקודש שלא יבטלו חס ושלו' הבית ספר בית יעקב וימשיכו ללמד לבנות ישראל ובזה נוכל להמשיך בדרך אבותינו ויה"ר שגם הבנות תלכנה בדרך המצווה לנו וכן הבנים ונזכה שנוכל להמשיך השפעת יראת שמים ונזכה לראות בגאולה האמיתית עת ישובו בנים לגבולם ושמחת עולם על ראשם, א.ס.

אהרן יהודה ליב שטינמן

כ"ז מרחשון תשס"ט לפ"ק בני ברק יצ"ו

עקס-לע-בען, צרפת

בישיבת עקסלבן

בהשכמה ביקר רבנו בישיבת עקסלבאן שהוקמה ע"י הגה"צ ר' חיים יצחק חייקין, ובמהלך הביקור סיפר בנו הרב נפתלי חייקין: שבוע לפני שאבא נפטר הוא קרא לי ואמר: למדתי אצל הח"ח, אצל רבי שמעון שקאפ, ואצל רבי ברוך בער זכר צדיקים לברכה, ואני מבקש ממך אחרי הסתלקותי אני רוצה שהישיבה תתנהל בהתיעצות עם הרב שטינמן, חוב קדוש שנפרע כאשר מתייעץ איתו.

בעבר לא היה הורה שיחשוב מאיפה יתפרנס בנו כשיגדל

מתוך שיחה בכנס הגדול באקסלעבען אדר תשס"ב

הנה ידוע שהדורות מתמעטים, הנה בהקדמה של החיי אדם [הקדמה שניה] מביא כי בימי צעירותו לא הי' שום הורה שיחשוב מאיפה הבן יתפרנס כשיגדל, אף אחד לא חשב כזו מחשבה רצו שילמד תורה ומה יהי' אח"כ לא חשבו על זה כלל, ולא עלה על דעתם איזו הה"א לחשוב מאיפה יחיה ומהיכן יתפרנס. ומשמע מדבריו שאומר שבצעירותו הי' כך, שכשהתבגר ראה שיש כאלה שכבר לא כ"כ חושבים כך, אפי' אז היתה כבר ירידה. וכך רואים בכל הדורות שיש ירידה, ועד כדי כך יש דורות שחטאו ממש ויש דורות שחזרו ועלו על המקום הנכון, אך בכל זאת בסך הכל יש ירידת הדורות.

בגמ' בעירובין דף נ"ג א' אמר רבי: כשהיינו לומדין תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע היינו יושבין ששה ששה באמה, באמה אחת היו מצטופפים ששה תלמידים, ושומעים את השיעור מהרבי, ובדור אחר כתוב שהיו יושבין ארבע באמה אחת, ובמהרש"א כבר עמד לבאר האיך שייך שיכנסו ששה אנשים באמה הרי יוצא שיושב כל אחד רק בטפח והאיך נכנס בן אדם בטפח, ומפרש המהרש"א שהיה עפ"י נס, ואמנם ברש"י כתב שהיו מתקרבין לשמוע מפיו ודוחקין זה את זה דהיינו שהיו רוצים כ"כ לשמוע את התורה, עד כדי כך שעי"ז הצטמצמו שהיו יושבין ששה באמה אחת, אבל צריך להוסיף מש"כ המהרש"א כי על כרחך הי' נס שהרי בדרך הטבע זה לא שייך.

אך השאלה היא מה הי' אחר כך שהיו נכנסין רק ארבע באמה אחת הרי אם זה נס למה יש חילוק בין ששה לארבע, הרי בנס שייך שיישבו ג"כ ששה בטפח אחד, ואין הגבלה לנס רק בדרך בטבע שייך להבין הבדלים.

ומשמע כי עד כמה שהיתה הדרישה וההשתוקקות והרצון של התלמידים ללמוד את התורה שיהי' למוד התורה כל החיים שלהם, וככל שהיתה השתוקקות יותר ה' נס עוד יותר אפי' ששה באמה, ומה שהיה כבר פחות השתוקקות היו נכנסים רק ארבע, נמצא שכבר בזמנם היתה ירידה והלואי שאנחנו נגיע אפי' חלק מאלף מזה שיהי כזה מדרגה כ"כ גדולה יש כבר שבמקום שיהי' ששה הי' ארבע ולמה כי הי' ירידה בהשתוקקות, ולמדוד את הירידה יכול רק הקב"ה והוא מדד וידע היאך שהאנשים משתוקקים ללמוד תורה, וזה החיים שלהם אז הקב"ה כמו שהוא נותן חיים לבן אדם נותן לו מזונות, וכל מה שמוכרח כך גם זה היות וזה החיים שלהם הוא עושה ניסים, והנה מדרגות אלה רחוקות מאוד מאתנו וכאלה נסים בפרט, אבל מה שעלינו לדעת עד כמה צריך להתחזק בהשתוקקות לתורה ויראת שמים וכמה שיש יותר השתוקקות יותר יראת שמים נהי' מאושרים כי זה כל האושר של בן אדם ולזה הוא נוצר.

בעיר זו היה צורך מיוחד להקים ישיבה על טהרת הקודש, וקודם מסעו של מרן זצוק"ל אכן היתה במקום ישיבה, ויצאו ממנה צדיקים, אבל בישיבה קטנה שזהו בגיל צעיר התקשו ללמוד על טהרת הקודש, ומאז שהגיע מרן זצוק"ל לאיזור, נכנס הדבר לתאוצה ויצר שינוי, הישיבה התיכונית הלכה והתמעטה עד היום, והגר"י וויל שליט"א חולל מהפכה של ממש בשליחותו, כשהמגמה כולה השתנתה.

בשיחה עם הגר"י וויל שליט"א שאינו מרבה לדבר ממרום גילו, הוא אומר לנו נכוחה, שאין ספק שפועלו של מרן הביא פירי פירות של לומדי תורה אמיתיים שהבינו כי אין לנו שיור אלא התורה הזאת, והם ראו לראשונה את הצורך והחשיבות הגדולה לייסד ישיבה על טהרת הקודש, שאכן מתרחבת מאז לבלי הכר אודות לזכותו.

בשיחה מיוחדת שקיימנו עם הגאון רבי יצחק וויל שליט"א ראש הישיבה והמוסדות בעקס-לע-בען שבצרפת, הוא מספר על הזכות הגדולה שנפלה בחלקם לארח את מרן זצוק"ל, וההשפעה של ביקורו שהפיח רוח תורתית אחרת על פני היישוב כולו.

■ **מה המיוחד שנוכחתם במה שאירע בביקורו של מרן זצוק"ל בעיירתכם?**

בפעם ראשונה כשמרן זצוק"ל היה בצרפת, הוא נסע לפריז, ואחר כך זכינו שהוא בא גם אלינו לעקס-לע-בען, ובא לדרוש בפני כאלף אנשים שבאו מעיקר מכאן אך גם מערי הסביבה, וכולם רצו לראות מה יש למרן להשמיע, והוא דיבר בכזו מידת האמת על החשיבות של החינוך הטהור, כמה צריך שילמדו רק על טהרת הקודש, בלי לימודי חול בכלל.

והאמת שאז כבר התחילו בברכתו במעט מקומות להקים ישיבות קטנות רק על טהרת הקודש - במרסיי, רנסי ובפריז, אך הוא בא לצרפת בכדי לחזק זאת שימשיך הדבר בעוד מקומות, ואצלינו גם היו מעטים כאלו שנסעו ללמוד במיוחד במקומות כאלו, אך מרן זצוק"ל שהיה אצלינו דיבר ואמר לי באופן אישי, שאני צריך לפתוח ישיבה קטנה כזאת גם בעקס-לע-בען שתהיה כולה על טהרת הקודש, כי קודם לכן רק מעטים בני אדם היו ששלחו את הילדים לישיבות קטנות כאלו, ואם נפתח ישיבה כזאת על טהרת הקודש כאן, זה יחזק רבים ללכת בעקבות זאת, ואמרתי למרן, שאלו המעונינים בכך שולחים בניהם מחוץ לעיר, אך מרן התעקש ואמר לי - תקים כאן ישיבה קטנה בעיר על טהרת הקודש, ותראה ברכה בכך, וב"ה אכן כעבור כשנה וחצי אודות לבקשתו נפתחה הישיבה במדויק כרצונו, ובאמת ב"ה ראינו ברכה גדולה בכך שיצרה אוירה אחרת אצל הצעירים כולם.

אני יכול לומר כיום שכל הישיבה שלנו הוקמה רק בזכותו, הוא אשר נתן לי את הכח לכך, ולמרות שהיו נסיונות קודם להקים ישיבה כזאת, אבל היו שם רק 5-6 תלמידים ולא היה בסדר גודל גדול, ובזכות אותו מסע שהוא רומם ובא להדיר זאת, הצלחנו לעשות זאת בצורה מיוחדת כשרבים ביקשו להצטרף לכך.

גם כיום יש כארבעים תלמידים בכל מחזור, אבל ב"ה מאותם 14 שנה שפתחנו את הישיבה כבקשתו, ניתן לומר שההשפעה הינה על האיזור כולו,

כמו שאמר לנו מרן, שישיבה כזאת תשפיע על האיזור כולו, ואנו נוכחים בכך בחוש, כיצד אוירת הישיבה משפיעה על כולם, וגדלו משם אברכים חשובים שיכולים להצליח ולגדל הדורות הבאים בכך, וכיום הם שמחים שיכולים לשלוח את ילדיהם לחינוך טהור ממש.

מה ראיתם במיוחד מגדלותו של מרן זצוק"ל שהצליח להשפיע

אני התפעלתי במיוחד מהפקחות והחכמה שלו, גם כשהייתי בביקור בארץ הקודש לא מעט, ונכנסתי אליו, ראיתי לפני 'פני מלאך', וכה התפעלתי מהפקחות הגדולה, וגם מהיכולת שלו להכריע בכל דבר לאמיתה של תורה. כשבאתי אליו תמיד שאל והתעניין אם לומדים טוב, ואיך אני מוסר את השיעור, וראיתי כיצד חשוב לו כל דבר כיצד הוא מתרחש במדויק.

שנים לאחר מכן כשהגיע עוד הפעם לכל המקומות כאן בצרפת, זה חיזק מאד שבא אף אלינו, וראו כאן כולם אדם גדול שממרום גילו אכפת לו רק מה קורה ומתרחש אצלינו, ואיך מחנכים יהודים טהורים רק על טהרת הקודש. המסירות נפש שראו אדם כה זקן, שלא הסתכל בכל מסעו דבר לעצמו, אלא להיפך קשה היה לו הדבר, ולמרות זאת הלך ונסע לכל העולם רק למטרה אחת - לקדש שמו יתברך בעולמו, כשהרגישו את המסירות נפש העצומה הזאת שהוא מוסר נפשו רק למען ד' יתברך, ולא נהנה מכך דבר לעצמו, זה השפיע ללא גבול.

ובחשון תשס"ה שהגיע רבנו לזנבה. טיסה קצרה שחוצה את האלפים למנחתה אותנו בשעת צהרים בז'נבה. היעד הוא כולל תורת חיים יעקב - מיסודו של הנגיד ר' רפאל הררי. בעיר הכל כך בינלאומית הזו ובה קבע גם האו"ם את משכנו, כמעט אין זיהוי לאומי. בליל עמים בליל שפות. ופתאום, משהו כל כך יהודי משכן לד' ותורתו. מי שתרגם את שיחתו של רבנו היה הגאון רבי יצחק וויל שליט"א ראש ישיבת אעקס-לע-בען. העירה הזו היא מקום קטן אבל מרוכז, לתוך "גטו" רוחני - במובן החיובי של המושג. מעל העירה מתנשא שלג הפסגות של הרי האלפים. למרגלותיהן, לאורך השנים החמו לומדים את אוירת בית המדרש שנושם אויר פסגות. גרעין משפחות ומוסדות חינוכים קרם שם עור וגידים.

בהכונת מרנן ורבנן זצוק"ל - גדולי הדורות, הותר ללמד למודי חול כהוראת מקום. כששמע זאת רבנו הוא בקש לשנות. אולי בכל זאת אכשר דרא, אף שבמציאות הצרפתית זה היה נראה חלום רחוק.

הוא בא ותבע. הדברים נאמרו ללא הנחות.

שלוש שנים חלפו עת הגיע רבנו לז'נבה. מי שהגיע לתרגם את דבריו - היה ראש ישיבת אעקס-לע-בען. יחד עמו הגיעו עשרות בחורים תלמידיו. כל אלה לומדים באעקס-לע-בען תורה על טהרת הקודש, ללא למודי חול. שלוש שנים אחרי, קציר ברינה. כמו הביא הגר"י וויל מתנה לרבנו: "ראה! שלי, שלך הם..."

בס"ד, לכ' הגאון ר' ...אב"ד ור"מ בקהלת ... שליט"א נעימות בימינו נצח

שמחתי לשמוע שהשי"ת הצליח בידכם למצוא כעשר בחורים אשר הוריהם מסכימים לשלחם ללמוד בישיבה קטנה על מתכונת הישיבות הנוהגות בארץ ישראל, ויש לקוות שזה יעשה מפנה בציבור הנקראים שומרי תורה להבין כי ידאגו בעד רוחניות של הילדים לא פחות מהגשמיות.

והנה החיי אדם בהקדמתו לספר חיי אדם באחד מהקדמותיו כתב שזוכר שבצעירותו לא הי' הורה דואג כלל ממה הבן יסתדר אח"כ בחיים וכל דאגותיהם הי' רק על שהילדים ילמדו תורה.

והנה בזמן האחרון הדבר הראשון והאחרון שדואגים הוא בעיקר איך יסתדר ודואג שיוכל להתפרנס כשיגדל. וכדי שיהא מפנה בהשקפות עולמם יקח זמן, אבל בלי זה נשארים מצומצמים מאד ביראת השם, וסומכים עצמם שכולם יהי' זבולון, ולכאורה גם זה לא מקיימים, וכדי שלא תפוג תורה צריך שיהי' יששכר ואז זבולון יעזור אבל אם אין יששכר אין זבולון וח"ו תפוג תורה מישראל.

לכן יש לשמוח על כל ישיבה ועל כל מקום תורה שמוסיפים, וברוכים אתם להשי"ת בעשותכם הדבר הזה.

ונקוה שחפץ השי"ת בידכם יצליח להרבות תורה לישראל, ובזכות זה נזכה כולנו מהרה להתגלות מלכות שמים בעולמנו ויחיש לגאלנו גאולה האמתית בב"א. ער"ח ניסן תשס"ג

פריז - צרפת

אם חפצים אנו לחזות במהפכה של מקום תורה שהצליח להפוך ארץ שלימה מקצה אחד למשנהו, די להביט בקהילת 'יד מרדכי' בפריז, בכדי ליווכח עד כמה מקום תורה יכול לשנות אורחות קהילה שלימה.

מרן זצוק"ל מסר נפשו בביקורו בפריז במסר אחד ונוקב - לשלוח את הילדים להתחנך במוסדות שעל טהרת הקודש שבהם מגדלים תלמידי חכמים, לא לדאוג ל'תכלית', ולהתחזק בשמירת השבת וללמוד הלכותיה כדי שלא להכשל.

כיום שנים לאחר מכן פונים אנו להגאון רבי יצחק כץ שליט"א ראש ישיבת ומוסדות 'יד מרדכי', להבין מעט את המצב שהיה קיים באותה תקופה בפריז, ומה שהביא למהפכה בקעבות מסע מרן זצוק"ל.

ראש הישיבה משתף אותנו בהחלטה אחת ישירה ממסעו - 'כיום יש ישיבה קטנה 'אבי עזרי' על שמו של מרן האבי עזרי זצוק"ל, עם ג' שיעורים בתפוסה מלאה בלעה"ר. ואודות להקמת הישיבה, החלה לראשונה הפסקת הלימודי חול בגיל 14, שכן באותם זמנים לא היה מקובל כלל להפסיק בלימודים אלו, ובזאת הנהיג לראשונה שעלינו להמשיך את לימודי הקודש אף בקרב הצעירים לכל שעות היום, והנהגה זו ממשיכה בכל הכח. כל זה החל לאחר מסעו ההיסטורי של מרן זצוק"ל, בשנת תשס"א הוסיף הוא שלומדים לימודי קודש כבר מכתה ח'.

את פירותיה של מקום התורה בחיי הקהילה מיותר להציג, ניתן היום לחזות בפירות המערכה, שאודות לתושייתם זכו להיות מהיושבים ראשונה בממלכת התורה כאן בארץ הקודש, והמדובר בדורות של בתי תורה במלא מובן המילה'.

■ **איך גררו צעירים לשנות מסלול בחייהם לכל עתידם מכפי שהורגלו?**

הגר"י כץ: חותני הרב רוטנברג זצ"ל היה דמות חזקה מאד, הצעירים הרגישו בטוחים בסביבתו, וכך הצליח לגרור אותם בשמחה של מצוה, במיוחד בשמחת תורה, ומידי מוצאי שבת היה עושה מלוה מלכה בנגינה ושירה, ובעקבות כך הגיעו רבים והצטרפו למעגל העשיה, היה זה מחזה מרנין כשעשו הבדלה בביתו ורקדו זמן רב בשירה בביתו מידי שבוע.

אודות לאוירת המקום, התחושה היתה לבני הקהילה הצעירים, שטוב להיות בן תורה ולהסתופף בישיבה הקד', והתחושה המיוחדת ביותר התחזקה במסעותיו של מרן זצוק"ל, שכשהיה אומר מחמאה לבחור בישיבה אמר לו - אתה בן תורה אמיתי! ובכך הצליח להרים את כבודם של הלומדים, כשבכוחו היה להראות שהשו"ע הוא המלך, וכל חיי האדם צריכים להתנהל על פי ההלכה הצרופה. באותם זמנים אמרו הצעירים ששמחים הם שיש כאן רב שמבין את ליבם ורוחם של הצעירים, ולכך הסכימו לקבל את דבריו ולהצטרף ללגיון של תורה.

מאז ביקור מרן, נוצר ברק בעיני האלפים הצעירים, שכבר היו בחלקם הגדול עם הפנים החוצה, ואודות לקולות הלב שבקעו ממנו וחדרו עמוקות לתוככי ליבותיהם של הצעירים הרבים ששתו בצמא את דברותיו, ביודעם כי זוהי הזדמנות של פעם בדור, להביט בעיניו היוקדות של מרן שטרח ובא במיוחד להדריך ולנווט אותם, למטרה אחת ויחידה שהיא היתה העיקר בדרשותיו - 'אין לנו גם את התורה, יש לנו רק את התורה והיא כל חיינו, וטכל תפקידינו בזה העולם הוא להיות עבדים העושים כל חייהם רק את מה שמצפה מהם אדונם וקונם'.

הדברים הללו חלחלו לראשונה בכל רחבי הארץ, ולכן מאז החלו להיפתח ישיבות ותלמודי תורה המלמדים על טהרת הקודש, דברים שלא היו כמעט קודם לכן במושג החינוכי של צעירי הארץ הזאת, שהכירו יותר את תרבות המערב מאשר מורשת עתיקת היומין של עם הנצח, ולכן לאורך שנים על גבי שנים, הדבר הביא למהפכה אמיתית בכל רחבי המולדת, ואם יש כיום שכונות שלימות בארץ הקודש של בני תורה שהקימו בתים אמיתיים של תורה ועוסקים כל יומם בעומק לימוד התורה ויגיעתה, זה הרבה בזכות אותם מסעות שעשה מרן ראש הישיבה זצ"ל כאן בארצינו.

שיחת רבנו בישיבת "נשמת ישראל" פריס כ' אדר תשס"ב

הגמ' מביאה בתענית (דף ו' ע"ב) כי הוו מיפטרי מהדדי אמרי ליבריך לן מר. אמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שהי' הולך במדבר, והי' רעב ועייף וצמא, מצא אילן שפירותיו מתוקין וצלו נאה ואמת המים עוברת תחתיו. אכל מפירותיו ושתה ממימיו, ישב בצלו, כשבקש לילך אמר אילן אילן במה אברכך, אם אומר לך שיהיו פירותיך מתוקין הרי פירותיך מתוקין, שיהא צלך נאה, הרי צלך נאה, שתהא אמת המים עוברת תחתיך, הרי אמת המים עוברת תחתיך, אלא יהי רצון שכל נטיעות שנוטעים ממך יהיו כמותך, אף אתה במה אברכך אם בתורה הרי תורה, אם בעושר הרי עושר, אם בבנים הרי בנים, אלא יהי רצון שצאצאי מעיך יהיו כמותך.

ואפשר לומר גם כאן על המקום הזה, שהוא ברוך השם "מקום תורה", ואני רואה שב"ה הוא מתברך ומתברך, והקב"ה יעזור שכל זמן יתרבו ויתרבו ויהיו כמותם הרבה בני תורה! הרבה יראי שמים! והישיבה הזאת תשמש "מופת" לכל הקהילות, שיתרבו לומדי תורה, שיתרבו יראי השם שומרי מצות. וכולם יהיו כמותך ועוד יותר טוב מכמותך. ועכ"פ לכה"פ כמותך, הקב"ה יברך את כולכם.

מכתב רבנו

בס"ד, כ"ד ניסן תשנ"ז

לכבוד הרה"ג ר"י כץ שליט"א שלו' רב,

שמחנו לשמוע על התפתחות מוסדות יד מרדכי בראשות כת"ר, אשר בהם מתחנכים מאות מילדי ישראל כ"י על טהרת הקודש ועתה עומדים להוסיף

שיעור לישיבה"ק ולהקים סמינר לבנות ולהרחיב פעילות קהילתכם קהל יראים פאריז בעניני חיזוק הדת.

חפץ ה' בידכם יצלח להרחיב המוסדות ולהרבות כבוד שמים בתוך קהילתכם החשובה קהל יראים פאריז, להיות מבצר עוז של תורה ויראה בדרך הסלולה לנו מרבותינו.

אהרן יהודה ליב שטינמן. (קובץ אגרות קפג)

בס"ד

לב' הנהלת ישיבת נשמת ישראל ע"ש קדוש ישראל הגאון ר' ישראל סלנטר זצוקלה"ה ולהעומד בראשה הרה"ג ר' יצחק כ"ץ שלר וכל טוב לכולכם.

שמחתי לשמוע כי להישיבה לצעירים ולהישיבה גדולה ניתוספו עוד ת"ח מופלגים מגידי שיעור אשר בפחם להעלות הבחורים למדרגות רמות בלמודים וכן שהתלמידים צמאים לדבר ד' ורצונם עז ללמוד ושוקדים על למודם מאד גם רציניים מאד ביראת שמים, ויש לקוות שבמשך הזמן, הישיבות ישמשו למרכז גדול של תורה ויראת שמים במדינתכם. וברוכים כל המסייעים להחזיר עטרת התורה והיראה במדינה אשר בדורות האחרונים הושפלה מאד ואנו תפלה כי ירום קרנה בכבוד במהרה.

כן שמענו על היזמה ליסד מקום חינוך לבנות כדוגמת הסמינרים אשר נוסדו בארץ ובעוד כמה מדינות שעי"ז יתחנכו לבנות בתים לתורה ויר"ש.

וחפץ השי"ת בידכם יצליח לרומם קרן התורה והיראה במדינתכם, ובז־כות פעולתכם יערה השי"ת רוח טהרה להרבות ולקרב לבבות בית ישראל לאבינו שבשמים, ונזכה בקרוב לביאת גוא"צ במהרה בימינו.ג, תמוז תשנ"ש.

בס"ד ו' באייר תש"ס שמחנו לשמוע כי קמו אנשי מעשה אשר נטלו על עצמם לתקן את הטעון תיקון בגולת צרפת אשר כידוע מצבם הרוחני של אחינו בני ישראל אשר שם ירוד מאוד ובעיקר אצל הצעירים שם ואנשי מעשה אלו רוצים לבוא לעזרת ד בגבורים ולעשות ככל יכולתם ע"י הקמת כולל לאברכים ליד ישיבת נשמת ישראל בראשות הרה"ג ר יצחק כץ שליט"א אברכי הכולל יקדישו חלק מזמנם לקרב רחוקים וללמד תועים בינה ברכתנו והסכמתנו נתונה למפעל קדוש זה ולמצוה רבה תחשב ההצטרפות לכולל זה הנועד לפדיון נפשות התינוקות שנישבו. (קובץ אגרות קפו)

בפריז כמובן שוכנת הקהילה הגדולה בצרפת, ובהם אלפי חרדים (זאת מלבד חב'דניקים רבים שהם קהילה לעצמה, ועוד קהילות נוספות). ביקור הגראי"ל שטינמן בפריז הוא הרביעי מסוגו, ולכן פריז היא העיר בה שהו השניים פחות מבכל עיר אחרת. הרב יצחק כץ מי שעומד בראשות מוסדות יד מדרכי בפריז שתחת חסותו לומדים רבים מכל הגילאים. הרב כץ: מדד ההצלחה נבחן אחרי הכינוס הגדול-אולי הגדול ביותר שהיה אי פעם בצרפת, בו השתתפו יותר מ-10 אלף איש (גברים, ונשים באולם נפרד מ.י.)-כאשר הכל חזרו מרוצים לבתיהם ידענו שהצלחנו, והנחנו בסיס לקירוב רחוקים. הרב כץ: רבים שאינם קשורים לקהילה החרדית הגיעו אלי אחרי הביקור כשבעיניהם דמעות. אלה היו דמעות התרגשות. במיוחד עשה עליהם רושם שראש הישיבה דיבר בצחות שהפתיעה, ובמאור פנים. האנשים, גם רחוקים יחסית, חשו סיפוק מסוג מיוחד שלא ניתן להשיגו בשום עבודת חיזוק אפשרית.

מה שבוודאי יביא תוצאות, גם במישור המיידי. "הנה אחד הסיפורים שהגיעו אלי ממש היום, שלושה ימים לפני חג השבועות. היה זה אבא חילוני מובהק שישב בקהל בעת המעמד הגדול בפריז ובכה, פשוט בכה. אחרי הכינוס התקשר לאחד מראשי הקהילה שלנו ומספר אני הוא זה וזה, אבא של... מסתבר כי עסקני הקהילה "עבדו" עליו וניסו לשכנעו לשלוח את בנו "שמצידו כ"כ רצה" לחינוך חרדי. האבא התעקש, אבל עתה הוא אומר: "הכינוס עשה לי את זה" ואני כבר מסכים לשלוח את בני לבית ספר חרדי. על אף שאנחנו באמצע שנה, הילד נכנס ללמוד במוסדות שלנו". לדבריו, "הקהילה של פריז היא לא אותה קהילה שהייתה עד לפני מספר שנים בטרם בואו של הגראי"ל שטינמן לביקורו הראשון בפריז, וחלק גדול מהשינויים מתחוללים בביקורים אלו. הבאנו לראש הישיבה בחור שהיום הוא בן 18 שבביקור הראשון, לפני 5 שניסן היה בן 13 ולא ידע מה זה ללמוד תורה. השבוע הוא גמר ש"ס, לאחר שמעמד כבוד התורה החדיר בו מרץ בלתי רגיל, וכיום הוא לומר אצלנו, בישיבת "נשמת ישראל". ראש הישיבה התרגש ואמר כי כל המאמץ היה כדאי. הרב כץ אומר כי בעוד 5 שנים ניווכח מה עשה הביקור לנערי הבר מצווה של היום.

הגאון רבי ירמיה כהן אב"ד פריז וחבר מועצת מרכז רבני אירופה שנאות גם הוא לשתף על ההרגשות שלו אחרי הביקור-הקצר יש לומר, מספר כי מיד לאחר הביקור יצא לישראל לכינוס מיוחד על ענייני גיטין. כשחזרתי לפריז עדיין עמד רושם הביקור באוויר, בעיקר בקרב פשוטי העם, ויש לי רושם שאם הביקור היה מתארך, השפעתו הייתר עשויה להיות רבה יותר. הרב כהן מספר על הקהילה היהודית הגדולה שחיה בפריז שלא קשורה לקהילה החרדית בדווקא, אם כי רוב ראשיה הם חרדים. בפריז רבבות, ואף מאות אלפי יהודים, אבל לצערנו הרבה מהקהילה אינם חרדים. ולמרות זאת יש אצלנו בקהילה 30 שוחטים חרדיים ממש ועוד עשרות משגיחי כשרות, מה שאומר שגם בקרב החילונים יש ביקוש ליהדות. אגב, אחרי שהגראי"ל עזב את העיר לעבר מנציסטר, נשאר האדמו"ר מגור עם כל הקהל באולם הענק. ואז במהלך שעה ארוכה עברו אלפי יהודים והושיטו לו יד לברכה. דבר שנתן חיזוק לקהל הצרפתי שחמימות היא מילת המפתח אצלו.

רנסי - צרפת

עוד קהילה למופת הוקמה בעקבות מסעו של מרן זצוק"ל וחוללה מהפך אמיתי, היא הקהילה התורנית ברנסי, בראשותו של הג"ר יהודה טולידנו שליט"א ראש ישיבת 'חזון ברוך', שמסביר לנו על הקורה בצרפת קודם בואו של מרן זצוק"ל, בצרפת היו כמה ישיבות שהיו בהם לימודי חול, ובעוד שלאחר המלחמה היתה להם הוראה חד פעמית לפתוח ישיבה אחרי המלחמה ממרן הגרי"ז זצוק"ל, כי הבינו שבלי לימודי חול לא יבואו כלל ללמוד, לאחר שאבי נסתלק לבית עולמו, הלכתי למרן זצוק"ל, ואמרתי לו שככל שיאמר נעשה, ואז הורה לנו לקיים הישבה על טהרת הקודש.

ומרן זצוק"ל רצה לסבר את דבריו ודיבר בהפלגה מנהמת לב - ספרנו פעם כמה ראשונים חיו בצרפת - אלפים, באומרו שבריטב"א בהוצאה מיוחדת נאמר זאת, הוא פתי הספר ודפדף ואז הקריא לנו זאת שהיו בה אלפים... ואיך מוכל שבמקום שהיו אלפי בעלי תוספות לא תהיינה ישיבות על טהרת הקודש.

אביו הגר"י טולידנו זצ"ל הגיע לפתוח לראשונה ישיבה על טהרת הקודש, הוא הביא לשם כך מכולל גיטסהעד עשרים בחורים, ופתח בשנת תשכ"ז ישיבה גדולה בעצת מרן הגרא"מ שך זצוק"ל ואביו רבי רפאל ברוך זצוק"ל. הם סברו שיהדות דרום אפריקה באו לצרפת ודאגו לציבור לעתידם, הרב מפוניבז' והגדולים באמריקה נתנו לו סכום נכבד כששמעו שהולך לפתוח ישיבה בצרפת. וכל התלמידים הראשונים כיום ראשי ישיבות ומרביצי תורה, וכך נפתח המוסד החרדי הראשון, ששירת כל הציבור התורני בפריז.

מרן זצוק"ל המשיך במסעו ורתם את ההמונים להבין שהתורה היא בבת עינו של כל יהודי ירא ד' באשר הוא, ואין לנו דבר אחר בלתו. הוא הפליג בחשיבות הלימוד הטהור ללא כל התערבות של תכנים זרים, ודברותיו יצרו מהפכה אמיתית ברנסי, שהפכה להיות עיר גדולה לד' ולתורתו.

ברנסי יש כיום מוסדות חינוך רבים מגיל הגן עד כולל, ישיבה גדולה אמנם הוקמה בזמן אביהם, אך כיום יש ישיבה קטנה מצויינת עם שבעים בחורים מצוינים, כשמרביתם באים לארץ לישיבות המצוינות ממש. בתי הספר מונים כאלף תלמידים, ויש כמאתיים משפחות תורניות. והיא מהווה מקום של תורה בפרבר של פריז במרחק רבע שעה נסיעה, כי ישיבה בתוך העיר קשה מעט, ולכן אביהם הקים שם את הישיבה.

בשיחה עם רבי יהודה שליט"א ואחיו רבי שמואל טולידנו שליט"א ראש ישיבת רינת התורה, אנו שומעים בבירור - מרן השקיע במיוחד בנסיעה הראשונה שכל היעד והמסר הינו להעמיד ישיבות קטנות, כי לא היו ישיבות קטנות מיוחדות לפניו, ועקס-לע-בען הוקמה בזכותו, כפי שאמר הגר"י וויל שליט"א שהקים הישיבה בזכותו של מרן.

מטרת הנסיעה היתה בעיקר בשל הצורך של הישיבות הקטנות שרצו לחזק אותן, וכשראה מרן שהענין יכול להיות לתועלת, הוא לא ניאות לרדת מכך, ולמרות שניסו להניאו מכך בשל זקנותו, לא הסכים ואמר לי פעם - אתה חושב שקל לי ליסוע לצרפת?! אבל אני עושה זאת כי אני יודע שצריך זאת, ואם בחור אחד יתחזק מכך היה שוה הכל.

אחרי הכנס של אסיפת מחנכים, עלו מחנכים ושאלו, על הלימודים שלא מקובל שלא לומדים לימודי חול בגיל צעיר, ואולי שם מתאים לעשות עם מעט שעות של לימודי חול, והוא היה נחרץ ואמר - בשום פנים ואופן, מי מתיר לכם לעשות ביטול תורה אחרי שהם בגיל היכולים ללמוד תורה, ואיני מלמד את בני אלא תורה - זו היתה תשובתו הנחרצת.

באותו ענין, היתה פעם שאלה במוסדות שלומדים חצי יום לימודי חול, ולמדו גם שם כל יום עד 12.30 לימודי קודש כולל יום שישי, ועלה רעיון שילמדו ביום שישי בלבד לימודי חול כל היום, וכנגד זה להוסיף שעות לימוד תורה כל יום, וייצא בסופו שיוסיפו בס"ה יותר שעות לימוד תורה, אך ביום שישי לא ילמדו כלל תורה. אמר לי מרן - בשום אופן, בצרפת הרי לא לומדים גם בימי ראשון, ואז לא ילמדו שלשה ימים - שישי שבת וראשון, והרי משה תיקן להם לישראל שלא יהיו שלשה ימים בלי תורה, וחייבו בשל כך קיראת התורה, אין מצב כזה שלא יהיה להם ממי התורה כל יום.

■ **מה היה המיוחד במסעו שקירב את ההמונים להסכים לכך?**

אחד המשפטים החזקים שאמר בכנס הגדול, היה - שאין היום יהודי צרפתי, והתכוין לומר שמאז הפסיקו הישיבות בצרפת, מקום התורה נפסק, ורק במקום שיש ישיבות קול התורה נמשך, ואין קהילה יהודית צרפתית רצינית בה כי לא היו ישיבות, ויהדות צרפת נגעה לליבו, והזכיר לי כמה פעמים שהמאירי כותב שהיו בעיירות בצרפת מאות ואלפים של בעלי התוספות והיה מתרגש - מדינה שהיו בה מאות ואלפים של בעלי תוספות ואין שם בעלי תורה?!

מצד שני, אחז מאד מהיהודים הצרפתים והאינטלגנציה שלהם, וכשישב שבעה על הרבנית ע"ה לא דיבר כמעט, נכנסתי אליו בשאלת פיקוח נפש, ואז אמר לי מעצמו בהתרגשות - ראית שד"ר הרדי הגיע מיוחד מצרפת בכדי לנחם אותי, אני יגיד לך היהודים הצרפתים הם לא כמו הישראלים, הם אינטלגנטים.

מלבד זאת היה לו חיבור ליהדות צרפת, כשדיברנו עמו לא אחת על הקורה בה, היה מעלה שמות עיירות מצרפת והזכיר את הקהילות בפריז וברנסי ועקס-לע-בען, ומאד התעניין איך מתקדם כל דבר, וכשאמרתי לו שהמסע המיוחד שלו הצליח והוא חיזק המקומות שישיבות רבות קמו בזכותו, אמר לי שאם יש בחור אחד שהלך לישיבה בגלל זה, היה שוה כל המסע.

■ **הדבר השפיע גם על יהודים רחוקים מחיי תורה?**

היה יהודי שגר בעיר 'ליל' הרחוקה 200 ק"מ מפריז שאין בה כמעט יהודים, והיהודי דר רחוק מביהכ"נ, וכשרק שמע שגדול הדור מגיע לצרפת, אמר שצריכים ללכת לראותו, והגיע לפריז לכנס עם ילדיו, וכשחזרו אמר לבנו - אנו עוברים דירה לדור ליד בית הכנסת, וכיום בנו הוא אברך לכל דבר, וזה החל מכך שאפילו אלו שלא היו שייכים כלל לאידישקייט, כיום הם חרדים ממש.

מלבד זאת קמו כמה ישיבות בעקבות המסע, והישיבות הקיימות התחזקו, והישיבות הגדולות נהיה נחלת הכלל למרות שקודם לכן היה רק נחלת הפרט, והיה הדבר בנורמה ששולחים הנערים לישיבות על טהרת הקודש.

לא מעט שאלות נשלחנו לשאול את מרן, פעם היה מצב שרבים רצו לעלות לארה"ק בעקבות הפיגועים, והיה נידון אצלינו כאן לרכוש בנין גדול למוסדות בכמה מליוני דולרים, והסתפקנו אם להשקיע כה הרבה כשלא ידוע כמה יהיו לבסוף, והורה לנו מרן בקול נחרץ - ודאי שוה לקנות, כי יום אחד של תורה שוה יותר מכמה מליוני דולרים....

בנוגע לעליה לארץ, דעתו היתה שעדיף שישארו הצרפתים בצרפת כשהם מסודרים בקהילות חרדיות, ולייעץ להם להישאר שם, כי המעבר אינו פשוט, והעקירה אינה קלה, ולא תמיד מגיעים למקומות מתאימים בארה"ק, אך לכל אחד ענה בפרטיות מה שמתאים לאורחותיו.

ואכן, גם אלו שעלו ארצה, דאג להם מרן בכל ליבו שיהיו להם ברעננה ועוד, בתי ספר וכוללים, ופעילות ושיעורי תורה, בכדי שהצרפתים יחושו את עלייתם גם בארץ הקודש. ההרגשה היתה שצרפת זוהי קהילה גדולה שניתן להשקיע בה, ואין הרבה מקומות תורה ביחס לגודל של הציבור, והרגיש אחריות לפתח בה את הגדולים והת"ח לדור הבא.

■ **היה דבר מה שהתפעלתם מיוחד מאמירותיו?**

פעם הוצע לי לכהן כראש כולל בצרפת, ושאלתיו - מה עם חינוך הילדים הלומדים כאן בחדרים הכי טובים בב"ב, ואמר לי - מי שדואג לחינוך ילדי ישראל, לא יהיה לו שום הפסד בחינוך ילדיו, והמשיך באומרו, שמרן החזו"א שלח את הגר"י אדלשטין לרמת השרון, וכל בניו לא נפגעו מכך ויצאו ת"ח.

שטראסבורג

בחודש אדר תשסב הגיע רבנו לביקור חיזוק בשטרסבורג

כאשר יצא רבנו מהמטוס בשטרסבורג, היה פרוס לכבודו שטיח אדום מהמטוס עד לכניסה לבנין, וברח רבנו מיד הצידה, ולא רצה ללכת על השטיח, בטענה שצבע אדום הוא צבע של גויים [עי' ערוך ערך כלבתא וכתוב במהרי"ק שורש פ"ח שליהודי אסור ללכת עם בגד אדום].

להקים מקומות חינוך שהחינוך שלהם הוא תכלית הטוב

מתוך דברים שנאמרו בכנס הגדול בשטרסבורג

כתוב במדרש (הובא בילקוט שמואל א' א') כי לפני ששמואל הנביא נולד בכל יום היתה בת קול יוצאת ומפוצצת בכל העולם כולו, ואומרת עתיד אחד לעמוד ושמו שמואל, ומה זה מפוצצת? משמע כמו פצצה שלא היתה סתם בת קול, אלא כפצצה שהיו שומעים כל העולם כולו, וממשיך המדרש כי כל אשה שהיתה יולדת בן בתקופה ההיא היו קוראים את הבן שמואל, והיו הרבה מאד ילדים שנקראו שמואל, וכל אחד ציפה שבנו יהי' שמואל הנביא שיהי' הצדיק הזה, ובסוף כשהתחילו לגדול ראו שזה לא הוא עד שבא שמואל ואמרו זה הוא.

והשאלה היא מה אנשים חשבו במה שקראו שמו שמואל. אלא אנשים בדרך כלל ובזמנינו בפרט הם מאד שטחיים, ולכן שייך שקראו את השם שמואל, וזהו הם חשבו שיקראו לו שמואל ובזה כבר יצאו ידי חובה, אך האם בזה הוא יצאו? חנה הצדקנית אמרה כי אחרי שיגמל הנער והבאתיו אל בית ה' וישב שם עד עולם כך היא הקדישה אותה להיות תלמיד חכם לעולם, שהרי לא הי' כהן ומה עשה שם בודאי לא נתעסק בהבלים רק עסק בתורה ויראת שמים וישב שם עד עולם.

והיא זכתה באמת, אך יתר האנשים לא כתוב שעשו משהו מיוחד אז מה נשאר רק שקראו לילד שמואל, אבל לא היה שמואל הנביא, הקב"ה יעזור שכל אחד ישתדל באמת להשריש בלב של הילד תורה ויראת שמים ויקומו מקומות חינוך שהחינוך הוא תכלית הטוב בתורה ויראת שמים, ואז הקב"ה יעזור שיהי' להורים נחת וכל כלל ישראל יהי' להם נחת הקב"ה יעזור שכולנו נזכה לגאולת עולמים במהרה בימינו אמן.

בס"ד, הנה הכולל אור יהודה אשר בעיר שטראסבורג בצרפת עומד למגדל אור לעיר שטראסבורג בפרט ולמדינת אלזס בכלל ואף גדלו והצליחו ועשו פרי שחלק מהאברכים מהם ראשי ישיבות וכוללים ויש מהם דיינים העומדים על מדין ומרביצי תורה בכמה עיירות במדינה.

וכעת הולכים ליסד חבורה חדשה של אברכים מארץ ישראל ועוד מקומות אשר ע"י יוכלו בהמשך להפיץ ולחזק לימוד התורה והיהדות בכל הסביבה.

וכבר מרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל עודד ושלח אברכים לשטראסבורג כדי לחזק את היהדות שם, ובודאי מצוה גדולה למי שראוי ומתאים לזה לבוא ולחזק מקום תורה זה כדי לקדש שם שמים ולסייע לביצור ולביסוס מקום תורה זה.

ותחזקנה ידי כל העושים והמסייעים בזה, ויקוים וכל בניך למודי ה' ולכו בכוחכם אלו ותצליחו בס"ד.

אהרן יהודה ליב שטינמן

י"ב כסלו תשס"ז לפ"ק בני ברק יצ"ו

קנדה

טורנטו

בי"ח - יט חשון תשס"ה הגיע רבנו לחזק בעיר טורנטו.

-כינוס מחנכים בביהכ"נ אגודת ישראל טורונטו

-אסיפת מתיבתות טורנטו - מונטריאול, בביהכ"נ אגודת ישראל

-אסיפה מרכזית באולם שע"י בית יעקב

-שיחה בכולל ליקווד בטורנטו, אחרי תפילת ותיקין

-כינוס כל ילדי הת"תים בביהכ"נ אגודת ישראל טורנטו

-כינוס מחנכים בבהכ"נ אגודת ישראל טורונטו.

-אסיפת מתיבתות טורונטו - מונטריאול בבהכ"נ הנ"ל.

-אסיפה מרכזית באולם שע"י בית יעקב

-אחרי שחרית שיחה בכולל ליקווד בטורנטו.

-כינוס כל ילדי התתי"ם בבהכ"נ אגודת ישראל טורונטו.

וכך מתאר הרה"ג ר"י לוינשטיין זלל"ה נוסעים לשדה התעופה כדי לטוס לקנדה. לאחר טיסה של כשעה, מגיעים וראשי הקהילה מקבלים את פניו של מרן בברכת 'שלום עליכם'.

נוסעים לביתו של הג"ר שלמה מילר, ראש הכולל דשם„ ארוחה ומעט מנוחה, ומיד אח"כ תפילת מנחה בבית.

לאחר תפילת מנחה יוצאים לכנס מחנכים. השאלות חוזרות על עצמו, וניכרת התפעלות המלמדים מחדש בכל מקום על התשובות הקולעות והחדות שמשיב מרן. דעת תורה אמיתית. 'אשרי העם שככה לו'...

לאחר שמסיימים. עוברים לברכה. באותו מקום עצמו מתכנסים כעת מאות בחורי ישיבות קטנות, בני המקום ואף כאלה שבאו ממרחקים עצומים, נסיעות של עד 6-7 שעות כדי לזכות ולחזות בנועם זיו פני כהן הגדול, ולשמוע דברי חיזוק.

אחד מראשי הישיבה מדבר באנגלית, ומסביר לנוכחים את גודל המעמד, והוא מזמין את מרן לדבר.

ומרן נושא דברים ואומר: דעו לכם, בדבר אחד תלוי בו הכל, וזה הרצון לגדלות, לשאוף עוד ועוד. אתם נשארתם עדיין בגדר 'ערבים זה לזה', וכל אחד מכם יכול לצמוח לגדלות נוראה.

מסיימים. מרן קצת חלש, ועל כן מזרזים את הציבור שיעברו על פניו מהר. לאחר מכן מרן יוצא מהאולם דרך דלת צדדית נגד הדחיפות.

מגיעים אל בית האכסניה

עצרת חיזוק ליהודי קנדה

חוזרים מהר כי כבר יוצאים לעצרת הגדולה העומדת להתקיים כאן. אולם ענק המלא על גדותיו.

ראש הישיבה, הג"ר שלמה והג"ר אשר וייס נכנסים אל האולם והקהל פוצח בשירה אדירה.

ר' שלמה פותח את המעמד באנגלית, ומרן נושא דברים ועומד על הנקודה מה זה 'כובד ראש'. ומבאר שעניין הדבר הוא להתבונן על שפלות האדם, כמה הוא כלום בבריאה, ולולא עזרתו יתברך, ומהתבוננות זו האדם מגיע לענווה, שזה שיא המידה הנכונה.

והביא מרן את דברי החזו"א כשסיפרו לו שרעק"א היה מיוחד במידת הענווה, וענה ואמר: אני לא יודע אם הסיפור נכון, אבל מגדלותו בתורה רואים את הענווה שהיתה בו.

לאחר תום העצרת נוסעים לביקור בבית ר' משה רייכמן. מעריב.

יום רביעי, י"ט מר חשון

תפילת שחרית כותיקין בכולל שע"י ר' שלמה, לאחר התפילה ברכת כהנים, ומרן מוסר דברי חיזוק קצרים.

לאחר ארוחת בוקר, מתקיים בקירוב מקום כינוס גדול של ילדי תשב"ר, שם מתקיימת תפילה כשלאחריה דברי ברכה קצרים ממרן.

ובי"ח - י"ט אייר חזר שוב רבנו לבקר שם יחד עם האדמו"ר מגור
עצרת התעוררות לבני העיר באולם בית יעקב
יום ד' י"ט אייר תשס"ו
שחרית כותיקין בהמון עם בכולל דברי חיזוק למתפללים לאחר שחרית
ברכה למאות ילדי תשב"ר

מונטריאול

בי"ט אייר הגיע רבנו לביקור במונטריאל מנחה וקבלת פנים למעלה מאלף אנשי המקום.

כינוס באולם לאנשי המקום [ברכת שלום] - ביקור בבהמ"ד סקוויר - קבלת פנים ודברי חיזוק בבהמ"ד בעלזא

מנמל התעופה יצאו גדולי ישראל שליט"א לישיבה הגדולה דמונטריאול, "מרכז התורה", שם המתין להם קהל המונים אשר קידם פניהם בשירה אדירה, שירת־לב גואה המודה ומקלס לבורא עולם, שכרועה יקבץ טלאיו - חלק מחכמתו ליראיו, והמה עומדים על משמרתם, וחרדתם גלויה וניכרת לכל יחיד ולכל פרט שידבקו באורחות חיי תורה באין מפריע ולבלתי ידח ממנו נידח.

שעה ארוכה ארכה השירה. הכל נדחקים, עומדים צפופים, רוצים לחזות בעיניהם בגדולי ישראל אשר הגיעו אליהם יחדיו, בימים מרוממים אלו של ספירת העומר והכנה לקראת קבלת התורה שניתנה לעם ישראל אחר שענו כולם, כאיש אחד בלב אחד, 'נעשה ונשמע'. ומה כמו ביקורם המשותף של גדולי ישראל מאמר את הציות וה"חד' הכרוכים זה בזה.

לאחר תפילת מנחה ברב־עם ובהדרת מלך, התקיים במקום מעמד קצר, בו נשא דברים נרגשים ביותר ראש ישיבת "מרכז התורה", הגאון רבי משה מנדל גלושטיין, אשר פתח בדברי הגמ: בגיטין, על שלושת הבקשות שהציג רבי יוחנן בן זכאי למלך צרה וצוקה לעם ישראל: יבנה וחכמיה, מלכות בית דוד וגרוגו דרבי צדוק.

הדבר שאנו לומדים מכך, הינו יסוד נעלה עבורנו, אמר. שזהו שני הדברים הראשונים שביקש רבי יוחנן בן זכאי הינם דבר הנוגעים לכלל, אך הנה, הדבר השלישי, גרוגרת דרבי צדוק, כבקשה פרטית - ומה ההגיון לעסוק בפרט מסויים, כאשר עני' של הכלל עומד על הפרק. התשובה היא, שגם הדבר השלישי נוגע לכלל. משום שגדולי הדור הם דבר השייך לכל כלל ישראל.

הוא הדבר, אמר הגרמ"מ גלושטיין, העולה מביקור זה שאנו זוכים והננו תקוה שהיהדות הנאמנה כאן תהיה ראויה לו: גדולי ישראל שליט"א דואגים לכלל, טורחים עבור הכלל, וכל מעייניה נתונים למען כלל ישראל שיעלה ויתעלה ויוסיף להתחזק ולהתגדל בתורה וביראת שמים. לאחר דבריו עבר הקהל הרב אצל גדולי ישראל לקבלת שלום וברכה.

מ"מרכז התורה" המשיכו גדולי ישראל לכיוון בית הכנסת של 'ישראל הצעיר', כאשר לכל אורך הדרך ממתינים אלפים. החיזי! חזר על עצמו לכל אורך שעות הביקור. התרגשות עצומה, שמת רבה ושירה הנובעת מעמקי לב המבקש להכיר תודה וטובה.

אף כאן נערך מעמד קצר, בו השמיע רבנו, דברי חיזוק קצרים, והעתיר לכל הקהל הקדוש בקהילות ישראל במונטריאול ברכתו, שיתברכו הכל בבני חיי ומזוני, זיווגים טובים וכל טוב. לאחר הדברים עבר הקהל הר! אצל גדולי ישראל לקבלת שלום ולברכה.

מ"ישראל הצעיר" יצאו גדולי ישראל לעבר ה'דאן־טאון', שם נערך ביקור קצר בהיכל בית המדרש דחסידי סקווער, שם המתינו ראשי ונכבדי ביהמ"ד והקהילה, בראשות הדיין הגאון רבי יוחג וואזנר, אשר הודו נרגשות על הזכות שנפלה בחלקם לארח בהיכלם ראשי אלפי ישראל אשר הגיעו יחדיו מארץ־ישראל. הצפיפווז במקום רבה, אך הסדר בתוך בית המדרש מופתי. ילדי החמד תופסים מקום בראש, וגדולי ישראל סובבים בבית המדרש לקבל ולהעתיר ברכת שלום וישע רב.

וכפי שכבר צויין בדיווחים אודות המסע ההיסטורי, בכל שלב שלו נרשם שיא חדש: כל אירוע וכל התרחשות הינם פיסגה חדשה - והדברים הורגשו במוחש, כאשר הגיעו גדולי ישראל לתחנתם הבאה במונטריאול: בית המדרש דחסידי בעלזא, מקום שוקק חיים של תורה וחסידות ויראת שמים, שהוא מקום לתפילתו של האי גאון וצדיק, זקן הרבנים משרידי דור דעה, חד מחסידי קמאי עובד ד' מעודו, ה"ה הגאון הצדיק הישיש רבי יעקב יצחק ניימאן שליט"א, אב"ד פאפא מגדולי תלמידי בעל ה'ויגד יעקב' זי"ע והרב דחסידי בעלזא במונטריאול.

התרגשות רבה אחזה בקהל, עת קם הרב דפאפא שליט"א לשאת ברכתו לגדולי ישראל שליט"א שהטריחו עצמם במסעם זה בכלל ומבחינתו על בואם למונטריאול בפרט, ועמד על הדברים הגדולים והעצומים הנפעלים מכך למען קדשי שמים. הוא העתיר והאציל מברכתו לכל הקהל הקד' במונטריאול שזכה לביקורם של גדולי ישראל, כי יבורכו בכל ברכות הטוב, בני חיי ומזוני וכל טוב.

הדרך החוצה - צפופה. בעוד גדולי ישראל יוצאים את בית המדרש, רבים ממשיכים לנהור אליו. הדוחק רב, רק בקושי מפלסים דרך. רבנו מגיע ראשון אל המכונית. אדמו"ר שליט"א נכנס אחריו, ומזכיר דברי הגמרא במסכת ברכות(ו:) "א"ר חלבו אמר רב הונא כל שיודע בחברו שהוא רגיל ליתן לו שלום יקדים לו שלום, שנאמר 'בקש שלום ורדפהו'; ואם נתן לו ולא החזיר נקרא גזלן, שנאמר 'ואתם בערתם הכרם גזילת העני בבתיכם'". רבנו מעיר, שאפשר כוונת הגמרא היא על אמירת שלום, היינו שמספיק לענות בפה, אבל אין מחויבים בהושטת יד...

מונטריאול, כמו טורונטו וכמו לוס־אנג'לס לפניה, חווה חוויה רוחנית נעלה. השקיקה לקבל, לשמוע, להתעורר ולהתחזק ובפרט לקראת קבלת התורה - הינה נחלת כל. והוא אשר בא לידי ביטוי בדבריו של רבנו שנשא דברים קצרים, על ענייני קבלת התורה, וציין כי האורות הגדולים של מתן תורה יורדים בכל שנה ויש לנצלם כדי להתגבר בתורה. הוא חזר ואמר שאין בעולם שום דבר חוץ מתורה, ובירך שכולם יזכו להתעלות בתורה.

התחנה האחרונה במונטריאול, שהיתה בעצם התחנה האחרונה במסע המשותף והמיוחד, היתה בישיבת 'יבנה', שם הקביל פניהם של גדולי ישראל, חכם דוד סבא, הרב הראשי של מחוז קויבק.

היה זה ביקור קצר שארך שלוש שעות, אך כל רגע ורגע ממנו הכיל תוכן מופלא ומטען כביר של רגשות נעלים, של שמחה ושל סיפוק, אשר לבטח הטביעו חותם מבורך על כולם, צעירים כמבוגרים, המבקשים כאיש אחד ובלב אחד לרומם כבוד שמים, לתת כבוד לתורה ולנושאי דגלה.

עתה עושים הם את הדרך המשותפת במכונית המסיעה אותם לשדה התעופה. גדולי ישראל אהדדי מביעים התפעלותם על החיזיון שראו עיניהם, על שבמקום כה מרוחק כמונטריאול, יש קיבוץ יהודי כה גדול של יהודים חרדים לדבר ד'. רבנו הזכיר דברי הגמרא (ברכות לא.) כל ארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב נתיישבה וכל ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לישוב לא נתיישבה - ושאל: מדוע הוצרכה גזירה. אדמו"ר שליט"א השיב משום שבאמת הרי 'נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא'(עירובין יג:), ולכן אמרו במשנה (אבות ד' כב) 'על כרחך אתה חי', ולפיכך כל עניינו של אדם בעולם הזה הוא בדרך גזירה, ולפי שרצה הבורא שיהיה ישובו של עולם ע"י האדם, על כן היה צריך לגזור על כל מקום ישוב בני־אדם ביחוד, ובכך ניתן לו הכח לדעת איך והיכן לחיות בעוה"ז.

רבנו: אי' במדרש שיצירת אדם הראשון - ראשו היה מתחת המזבח וגופו מכל העולם. וכשחטא בעץ הדעת, קלקל את עפר כל העולם שממנו נוצר. לכן היה צריך לגזור על כל מקום ומקום, ובכך תיקן כל מקום ומקום. ושוב דיברו ביניהם אהדדי, שלכן מובן שגם כאן, במונטריאול הרחוקה, יש כל־כך הרבה יהודים, שכן גם על מקום זה גזר אדה"ר.

רוסיה

הנה בהפטרה (פר' פרה) כתיב ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם: וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם: ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר: ובדור האחרון זכינו לראות בנבואה זו אצל עולי רוסיה, שעשרות שנים הסירו מהם כל זיק לתורה וליראה, ועד שהעיר ה' ברחמיו ופתח להם פתח לעלות, ונביא כאן כמה ענינים שרבנו מסר לפני העולים לחזקם ולסעדם. בארגונים הקדושים 'תולדות ישרון' להגה"צ ר' יצחק זילבר, ועוד ארגונים לקירוב יהודי רוסיא שרבנו עומד ומסייע להם בכל עת ובל שעה ברוח ובגשם [ואם היינו מביאים את כל הענינים היינו צריכים לקונטרס גדול ונביא כאן רק כמה ענינים].

אתם צריכים להשלים

באלול תשנ"ד אירגנה עירית בני ברק כינוס לעולים מרוסיה, והגיע רבנו למסור שיחה בפניהם ואמר להם בתו"ד: באתם מארצות בהן נרדפתם, באתם ממקומות בהם לא ניתן לכם לשמור תורה ומצוות, ועכשיו זיכה אתכם הקב"ה לבא לארץ הקודש, ארץ שניתן בה לקיים תורה ומצוות.

כאן בארץ ישראל חייבים אתם להתחזק בתורה ויר"ש ולהספיק ללמוד עבור כל השנים שלא נתנו לכם ללמוד.

לעזרת יהודי רוסיה

בס"ד. בחמלת ד', עת אשר קרא דרור לאחינו בני-ישראל אשר במדינת רוסלאנד וגלילותיה מתחת עול דיכוי הנפש והגוף, מלפני כעשר שנים, קווה קיוינו שיחזרו אלינו אחינו האובדים באונס אל חיק אומתינו ואמונתנו.

אך נכזבה תוחלתנו ובמשך השנים נשכחו ואין איש שם על לב את המון רבבות נשמות טהורות, אשר באונס גמור הועברו על הדת, אשר בדממה משוועות ומצפות לגואל ועוזר. אכן ידענו נאמנה אשר אנשי חיל גיבורי כח פעלו ועשו ליסד במקומות ההמה, דוקא, מוסדות חינוך וישיבות טהורות על טהרת הקודש ובאמת אלו רואים ברכה מרובה במעשיהם והצליחו לבנות מאות בני תורה ומשפחות אשר בהם ישראל יתפאר. ועל דרך זה יש אפשרות לעשות כהנה וכהנה למען עמנו ותורתנו, ומזה יש תקוה לבנות עם הזמן, את הנהרסות לראות קהילות קדושות חוזרות ונבנות.

לכן חוב גמור על כל אחד לטכס עיצה להציל את האנשים אשר מאונס נטמעו ונאבדו מהם כל זיק תורה ויראת שמים, ומקוים שכאשר יתאספו

אנשי אמנה אשר מאז דאגת כלל ישראל בראש מאווים ועומדים גיבורים לכל מצות הכלל, ישתדלו לעזור להם בכל האפשרות העומדת לרשותנו, בין בכסף ובין לשלוח לשם משפיעים רוחניים להצילם ולהחזירם אל היהדות הנאמנה ובזכות זה נושע כולנו תשועת עולמים. ר"ח מרחשוון תשנ"ט

וע"ז באנו על החתום **אהרן יהודה ליב שטינמן** (קובץ אגרות קעא)

בס"ד. לכ' מר דניאל מאליס הי"ו נשיא ארגון הקהילות היהודיות ברוסיה.

כאשר אדם עולה לגדולה ומתמנה לתפקיד פרנס על הציבור ואשר ביכולתו להשפיע על מצב היהדות בהקהילות, בודאי רצון השי"ת הוא שיעשה ככל אשר ביכולתו להגדיל תורה ולהאדירה ולבצר חומת הדת.

ועם התמנותך של נשיא ארגון הקהילות היהודיות ברוסיה הנני לברך שתזכה לקדש שם שמים בפעילותך למען הרמת קרן התורה והיהדות ברוסיה.

ל' תשרי תשע"ב. (קובץ אגרות קע)

כינוס תולדות ישורון חנוכה – תשס"ג

רבנו העריך עד מאוד את הג"ר יצחק זילבר בגדלותו הנשגבה (ראה כאיל תערוג -דברים תשע"ו) ובמה שהקים את הארגון תולדות ישורון, ורבנו טרח כמה פעמים (תשס"ג - תשס"ד) לדבר בימי חנוכה

התקבץ כאן ציבור גדול שרובם באו ממדינה כזאת שכל כך הרבה שנים היו רחוקים מיהדות ומתורה והיו תחת ממשלה שרצתה להכרית כל שם של יהדות, שם של דת ובעצם היתה נגד כל הדתות, אבל בעיקר סבלו מזה היהודים וזה הי' נס גדול שאחרי זה חזרו בנים להקדוש ברוך הוא אחרי שהיו כ"כ רחוקים וכל גזירות רעות היו עליהם באופן ממש נורא.

כל אחד שלימד תורה, לימד תינוקות של בית רבן או שעשו ישיבות וכל מי שעשה משהו של יהדות הי' עליו גזירות עם עונשים נוראים כמו עשר שנים גלות לסיביר ועוד כאלה דברים נורא ואיום, ובאמת הציליחו לדאבונינו להחטיא את החלק הכי גדול של הכלל ישראל שהיה שם, ואלה נשארו שם וזהו נס גדול שנשאר עדיין שארית הפליטה שחזרו ורוצים שוב לחזור ליהדות לחזור שוב לתורה לחזור שוב לרבונו של עולם לאבינו שבשמים זה נס גדול. - וכאן האריך בענין חנוכה-.

וסיים רבנו: אותו הדבר צריך לומר לאנשים שבאו ממקום כזה, שכמו שביון היוונים רצו לעקור את הדת שם ג"כ רצו לעקור את הדת ולדאבונינו חלק גדול באמת הכריחו, ורוב כלל ישראל שם נשארו בלי דת בלי תורה בלי יראת שמים ואין להם שום זיק של יהדות וברוך השם אלה שניצולו כמה הם צריכים להודות ולהלל שירגישו את האושר שיש להם, שברוך השם הצליחו לחזור לאביהם שבשמים וזהו האושר הכי גדול וזה ילוה אתכם תמיד.

תחשבו את זה שאתם אנשים מאושרים" באושר הכי גדול ששבתם אל אבינו שבשמים ותוכלו לקיים את המצות ותקיימו באמת את המצות.

תלמדו את התורה תלמדו את הילדים שלכם שיהיו יהודים טובים שיג־דלו בתורה ויראת שמים אז תהיו מאושרים, והקב"ה יעזור באמת שכל כלל ישראל יוושע בקרוב ויוכלו באמת להגיד הלל בבהמ"ק בזמן שהקב"ה ישיב לנו את הבהמ"ק ונזכה לעבוד שם את הקב"ה באהבה וביראה, וזה יהי' התכלית האמתי שהקב"ה יעשה לנו הקב"ה יזכנו שנזכה בקרוב לגאולה האמתית במהרה בימינו אמן.

כינוס תולדות ישורון – כסלו תשס"ד

לכנס של ארגון "תולדות ישורון" שבנשיאות הגה"צ רבי יצחק זילבר, רבם של בני התורה ובעלי התשובה יוצאי רוסיה - הגיע ציבור גדול של אברכים ובני תורה ובני משפחותיהם יוצאי בריה"מ לשעבר המאוגדים במסגרת הארגון, בעשרות אוטובוסים מכל חלקי הארץ. רבנו התקבל ע"י הקהל הגדול בהתרגשות גדולה, ובפתח דבריו ציין, כי אי אפשר להשוות את הציבור הגדול שמשתתף בכנס, לעומת מספר המשתתפים בשנה שעברה.

"ברוך ד' שהציבור גדל, ואני מקווה שיושבים כאן הרבה יראי שמים, הרבה תלמידי חכמים, ואתם המקרבים והמתקרבים צריכים להיות מאושרים ושמחים שזכיתם להתקרב ולקיים מצוות, להאמין בקב"ה, כי מי יודע מה יהיה הסוף של אלו שלא זכו. וזה עיקר השמחה בחנוכה, שעם ישראל ניצל ונשאר נאמן לדרך התורה, כי על ידי כך ניצל כל העולם, כי העולם נברא בשביל עם ישראל והתורה".

ביקור של בני תולדות ישורון בביתו ב' טבת תשס"ה

אתם מרגישים את האושר שהקב"ה נתן לכם שאתם יכולים להיות במדינה כזאת, למרות שגם כאן יש חסרונות, אבל בכל זאת אצל יהודים ולא אצל הרוסים, שמה מכל הבחינות, א' הגויים לא כ"כ אוהבים את היהודים, גוי לא אוהב יהודי, וגם הם רשעים מכל הבחינות, וב"ה שאתם זוכים כאן אתם יכולים ללמוד את התורה שהקב"ה נתן רק לכלל ישראל, ולכן באמת הגויים הם כ"כ רשעים, בגלל שאין להם תורה, הם רוצחים והם אנשים גרועים שעושים כל מיני דברים גרועים, חוץ מזה שהם שיכורים, שזה ממש הם חיים על השיכרות, כולם שיכורים, אין להם שום...

ואתם ב"ה זוכים להיות בארץ ישראל ויכולים לקיים את התורה, רק אם אחד רוצה, כמה שהוא רוצה הוא יכול ללמוד את התורה ולקיים את התורה, ואתם צריכים לעלות ולעלות יותר ויותר, להרגיש את החסד מה שהקב"ה נתן לנו שאנחנו זוכים לחיות חיי תורה, בלי פראות, בלי כל ... הם כולם רוצחים גנבים, וזכורני כשהייתי ילד [אמנם לא הייתי ברוסיה רק בפולין] לא היו יכולים להשאיר דבר בחוץ בלילה כי בבוקר כבר אין זכר מזה, ונדמה לי שברוסיה עד היום זה ככה, אם אתה משאיר דבר בבוקר כבר אין זכר מזה, גנבים, כולם גנבים, והיום ב"ה אתם יכולים להיות במדינה כאן ולחיות.

ה' יעזור שכולכם תעלו באמת, תעלו בתורה תעלו ביראת שמים, תדעו שהקב"ה מנהיג את העולם, ועושה חסד, כל האנשים האלה שראו את המדינה ההיא שכולם גויים רשעים, ואתם זוכים להיות כאן, זה חסד מהקב"ה.

והקב"ה יעזור שתעלו עוד ועוד בתורה ויראת שמים, ויהיה הרבה נחת מכם, כל אחד יבנה בית ויהי' לו משפחה, ולא כמו שם שלא יודעים מי האבא מי האמא, הכל הפקר.

אתם צריכים להיות מאושרים, ומכח זה תעבדו את הקב"ה בשמחה ובנחת רוח, והקב"ה יעזור לכל אחד מכם שיזכה לבנות בית לבנות משפחה, וכולכם תהיו מאושרים, ואנחנו כולנו נזכה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן סלה.

מוסדות שובו

בעת שהגיעו עולי רוסיה והוצרכו להקים עבורם מוסדות, ונסע רבנו יחד עם האדמו"ר מגור בחודש אייר תשנ"ח 'להקים קרן נתיבות משה' ועי"ז נבנה הרבה בתי ספר.

ומלבד זאת סיפר הרב חיים מיכאל גוטרמן מנכ"ל שובו שהגר"א פאם שתחילה יש לתת תשובה לכמויות העצומות של העולים ולקבוע: הלנו הם אם לצרינו כלשונו, אך בחלוף ימי ההתבססות חייבים להעמיק את הפעילות, ולהתמקד גם ביחידים ובאיכות, בתוך המספרים הגדולים צריך לשים לב לאלה שמסוגלים לצאת בני תורה אמיתיים.

בהתאם לרוח זו בהחלטה משותפת של הגר"א פאם ורבנו פתחנו ישיבה גדולה וכולל למצוינים המונה קרוב לחמישים בחורים ועשרים אברכים.

אסיפת יסוד לקרן "נתיבות משה" בורו פארק ב"ג אייר תשנ"ח

הנה הענין של חינוך הוא היסוד שעל זה עומד כל הבנין. וכמו שרואים אצל מה שנאמר אצל אברהם אבינו, כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות משפט וצדקה למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו. אברהם אבינו! שמסר את נפשו כל ימי חייו להקב"ה, מה כתוב בו? כי "ידעתיו" לשון חיבה, אומר הקב"ה למה אני אוהבו, למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'!

רואים שהעיקר מה שרוצה הקב"ה, על אף כל מה שעשה למען שמו יתברך, שקיים את כל המצוות, ומסר נפשו ונכנס לכבשן האש, ומה לא עשה לכבוד השי"ת?! כאלו נסיונות קשים! מ"מ העיקר הוא "אשר יצוה את ביתו אחריו ושמרו דרך ה'" ובלי זה אמנם הוא "גדול מאד", מ"מ העיקר שבעיקרים הוא "אשר יצוה את ביתו אחריו ושמרו דרך ה'".

רואים באמת שאפי' שהיו הרבה צדיקים עד אברהם אבינו, שהרי היו שם ועבר, ושם בנו של נח הרי היה צדיק גדול מאד, מ"מ לזכות - זכה אברהם אבינו, ואמנם אי אפשר לדעת דרכי ה', אבל כך כתוב, שלכן זכה יותר. ומסתמא גם האחרים חינכו את בניהם אך בכל זאת זה לא היה מספיק, כי אברהם אבינו היה אצלו החינוך בתכלית השלימות! ולכן זכה באמת לבן כמו "יצחק", וליצחק בן "יעקב", ואח"כ כל כלל ישראל נבנה מהם, שזה הדבר האהוב להקב"ה יותר מן הכל, שבהם תכלית כל הבריאה, ועליהם עומד העולם, "כלל ישראל", וכמש"כ אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי..., ואע"פ שגם כך היו צדיקים, מ"מ צריך את כלל ישראל, והיסוד של כלל ישראל מי הוא? אברהם אבינו!

נמצינו למדים שהחינוך בכלל ישראל, זה יסוד שעל זה עומד כל הבריאה, וכמו שאנו יודעים שלדאבונינו במשך מאה וחמשים, מאתיים שנה, האחרונים היתה ירידה בכלל ישראל לאט לאט, ולפני מאתיים שנה היה להיפך שכל כלל ישראל היו שומרי דת אע"פ שתמיד נמצאו חטאים, בכל הדורות, אבל הכלל ישראל בדרך כלל היה הולך בדרכי ה' ומאז מאתיים שנה החלה ירידה וירידה, עד שהגיע המצב לגמרי להיפך שהחלק הגדול בכלל ישראל, רח"ל לא יודעים עד להיכן הגיעו, ורק אחוז קטן מכלל ישראל נאמן לד' ותורתו, והרי יש כחמש עשרה מליון יהודים, והלואי שהיה הרוב מהם שומרי תורה ומצות, ולדאבונינו זה להיפך! ירידה כזו נוראה! שישנם כאלה שאינם יודעים אפי' "שמע ישראל" וחיים ממש בלי שום ידיעה מהיהדות! ונשאר רק קומץ קטן, [והקומץ הקטן הזה בעצמו יש בו מדריגות שונות]. אבל אנחנו מחוייבים להצילם, ואין להתייאש וזכינו שיש אפשרות ב"ה האיך להצילם.

לכן צריך שכולם יתאחדו ויתלכדו יחד, כדי להציל את כלל ישראל, ולא רק בארץ ישראל אלא גם באמריקה, ואע"פ שארץ ישראל מיוחדת כמ"ש "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" הקב"ה גילה בזה שרצונו ביותר בארץ ישראל אבל צריך לדאוג גם לכל מקום, ועכשיו יש אפשרות וכולנו מחוייבים בזה ואי אפשר לאף אחד לפטור את עצמו מזה! כי כולנו צריכים לראות שיגדלו ילדי ישראל בדרך ה'. וכולנו אחראים וערבים לכך! כל ישראל ערבים.

ואין רצוני להאריך, בדברים אך הנה בודאי יש כאן אנשים שצריך מאד להעריך מה שעושים הרבה מאד בשביל כלל ישראל, וכולם יהודים יקרים

מאד, והקב"ה יברך כל אחד ברוחניות ובגשמיות, ויזכה לראות נחת מילדיו וכל טוב.

אמנם בכל זאת עלינו לדעת - כי כמה שאדם עושה, צריך לדעת שהיה יכול לעשות יותר מזה. וכמו שחז"ל אומרים במדרש שיר השירים ובעוד מקומות, אילו ידע ראובן שהפסוק מכתיב עליו להשיבו אל אביו, על כתיפו היה מוליכו אצל אביו, וכך אומרים חז"ל על כמה גדולי עולם אילו ידעו וכו', שאם היו יודעים כמה חשוב הדבר היו עושים הרבה יותר מאמצים במה שעשו ואע"פ שידעו ועשו, מ"מ זה לא היה מספיק, ראובן לא ידע מספיק, וכך כל אחד מאלה שמנו אותם חז"ל, לא ידעו כמה יכול כל אחד לפעול, ואילו היה יודע, היה מוסר נפשו הרבה יותר, כך אומרים חז"ל על האנשים "הקדושים", שגם הם לא הכירו כמה הדבר חשוב, ואילו היו יודעים היו עושים הרבה יותר.

ואם אמרו כן חז"ל על אלו האנשים הגדולים כל כך בודאי נוכל לומר כן על אנשים כמונו, ובודאי צריך מאד להעריך את כולכם, שאתם עושים בודאי כ"כ הרבה, אבל אילו תדעו בכל דבר, כמה אתה פועלים בזה לכבוד שמים! וכמה אתם יכולים לעשות הרי זה נורא! ממש עולמות בידכם להציל. כל ילד יהודי, זה להציל "עולם", ראו מה שיכולים לפעול!

ויבורך כל אחד מכם משמים, ותזכו שעל ידיכם יצא שילדי ישראל יצאו צדיקים, יראי שמים תלמידי חכמים, וכל אחד שמסייע בזה הוא ממש "מאושר". ויעזור ה' שכולכם תזכו לזה, ותזכו לראות האיך שכלל ישראל יתרומם, להגיע למקור, לתורה,ליראת שמים, ועבודת ה', ואתם כולכם שותפים בזה, ונזכה כולנו במהרה ל"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

אסיפה של "שובו" בבורו פארק כ"ה אייר תשנ"ח

ברוך השם, אני שומע עד כמה הצליח הענין של "שובו", שבזמן קצר כבר נתוספו מספר גדול כזה של תלמידים, מה שאיך שלא יהיה, מקוים שבמשך הזמן יצאו מהם יהודים שילכו בדרכי אבותינו, מה שלדאבונינו ילדים אלו באים מהורים שרחוקים מאד מאד מהיהדות, בלי כשרות, בלי שבת, בלי כל שייכות ליהדות, ובשמך הזמן זז קצת, וגם ההורים כבר ג"כ קצת אחרת, כפי שמסרו לי שיש הרבה בתים שכבר התחילו בהם לשמור כשרות, ושבת, וזה דבר גדול מאד.

חז"ל אומרים במסכת ב"מ (פ"ה ע"א) שהלומד עם בן עם הארץ תורה "כפי תהיה" הרי הוא נעשה כמו פיו של הקב"ה, שאפי' הקב"ה גוזר גזירה, מבטלה בשבילו, ומה צריך יותר מזה? שהרי מתעסקים כאן בכאלו שהם יותר גרועים מבני עמי הארץ, בבתים שההורים לא ידעו כלום מיידישקייט, לא שבת ולא כשרות ולא כלום! והזוכה להציל ילד כזה, הרי הוא בודאי זוכה להיות "כפי תהיה", הזכות הכי גדולה שיכולה להיות.

ויעזור הקב"ה שימשיכו כל אלו שיש להם חלק בזה, שהוא זכות הרבים גדול מאד, ויזכו בעצמם לנחת מבניהם, שיגדלו צדיקים, יראי שמים, תלמידי חכמים, וכל הילדים שלומדים במוסדות אלו ושייכים לזה, יעזור ה' שיגרום שהם ומשפחותיהם, כולם יתקרבו ליהדות, ויזכו להיות לגמרי כרצונו של הקב"ה וכל אלו שעוזרים בכך תהיה להם זכות גדולה מאד בזה ובבא.

אסיפת נדיבים למוסדות "שובו" סיון תשס"ג

אי אפשר לדעת כשבא ילד בן שש אי אפשר לדעת מה יהי' ממנו, יכול להיות שהילד הזה יהי' גדול מאד, [ויכול להיות ג"כ כמו שיש הרבה רח"ל נוש־רים], אבל אפי' ילד אחד גדול...

אני תמיד אומר כי רבקה מצטערת שיש לה עשיו, אבל כדאי להיות עשיו אם יש גם יעקב! בשביל ילד כזה כמו יעקב כדאי הכל, בשביל ילד אחד שיגדל תלמיד חכם כדאי הכל, כי לא כולם יצאו יעקב, אבל בשביל יעקב אחד שיצא כדאי הכל.

ב"ה סך הכל התרבו הרבה לומדי תורה ב"ה, בין של חינוך עצמאי בין מהאחרים יוצאים הרבה לומדי תורה, בלי זה הי' נאבד הרבה הרבה נשמות,

הרב פאם זצ"ל הוא מסר כל כחו בשביל שובו, רואים מה שיחיד אחד יכול לעשות, ממש לעשות מהפיכה, באמריקה הגיע ר' אהרן ועשה מהפיכה, לפני שר' אהרן הגיע זה הי' אמריקה אחרת, וככה זה בכל המקומות מגיע אדם גדול אחד ועושה מהפיכה.

ה' יעזור לכם שכל אחד עם משפחתו יהי' לו נחת, וכל א' מגו דזכי לנפשי' זכי לאחריני, שיזכה לאחרים.

שיחה מרבנו למען שובו – חורף תשס"ד

נראה שאין צורך לדבר מהנחיצות של הדבר, כי מסתמא כל אחד מבין שזה דבר נחוץ מאד, בלתי אפשרי הוא להפקיר ציבור שלם שהיו אנוסים כל כך הרבה שנים תחת רשעים שרצו לעקור מהם את כל היידישקייט שבהם, ועדיין צריך לעשות הרבה כדי לקרב אותם שיחזרו לכלל ישראל ולהשיבם לתורה, כי כלל ישראל בלי תורה אינו כלל ישראל.

וזה באמת דבר גדול מאד, מה שמשתדלים לקרב אותם, ידוע שיש בתורה: שני חלקים חלק המעשה וחלק המחשבה

חלק המעשה כוונתו: למה שכל יהודי צריך להיזהר לשמור שבת, לא לאכול נבילות וטריפות וכדומה, הרבה מצות שהם פעולות מעשיות אך יש ג"כ חלק שתלוי במחשבה, וזו האמונה ואפי' אדם שיאכל כשר לא יחלל שבת וישמור את כל המצות המעשיות, אבל אם הוא ח"ו לא יאמין בד' הרי הוא אפיקורס רח"ל וזו העבירה הגדולה ביותר, כך הוא גם החטא של עבודה זרה, שעל חטא זה עוברים אפי' אם עבד ע"ז בלב בלבד, מה שבשאר עבירות לא עוברים בלב בעבודה זרה כתוב בפסוק למען תפוס את ישראל בלבם.

חז"ל (קידושין מ, א) לומדים מזה, שאפי' אם יש בלב מחשבת ע"ז זוהי עבירה שחייב עליה מיתה, וזה נורא ואיום ובמה שהדבר נוגע לנו, הרשעים הקומוניסטים הללו לא רק שגזרו גזירות כדי שלא יוכלו לקיים את המצות והקשו בכל מיני קשיים, הכריחו לחלל שבת מנעו ואסרו את השחיטה כדי שיהיו מוכרחים לאכול נבילות וטריפות, כל אלו הדברים שהי' הרי הם גזירות נוראות, אבל לא רק זה הם הם עשו אלא ניסו ג"כ לעקור מהיהודים את האמונה.

ולכאורה ממה נפשך למה לא מספיק להם לעקור את האמונה הרי בזה שיעקרו את האמונה נגמר הכל?

אלא משמע שהרשעים ההם ג"כ הבינו כי אם כלל ישראל יזהרו בדברים המעשיים, גם את האמונה לא יוכלו לעקור לכן הי' צריך לנסות ולעקור את שניהם ביחד, ולכן חוקקו חוקים שמי שירצה לשמור שבת לא יתנו לו, ומי שהי' לומד עם הילד שלו תורה הי' הולך לסיביר כל הגזירות הללו היו בדברים של למעשה, הם חפשו עצה מה לעשות כדי לעקור את האמונה ופעלו בכל מיני תחבולות כדי לעקור את האמת אבל הם ידעו שזה לבד לא מספיק כי כל זמן שישמרו את המצות גם את האמונה לא יוכלו לעקור לכן רצו גם את זה וגם את זה'.

והנה אנחנו רוצים כאן לקרב את אלה הבאים מרוסיה, אבל אי אפשר להתחיל תיכף באמונה כי לאנשים שהיו עד עכשיו חלשים באמונה זה קשה מאד, רק בראשונה צריך לראות לכל הפחות שהם ישמרו את המצווה, וממילא במשך הזמן יוכלו ג"כ להביא אותם להאמין בד' באמונה שלימה כי אמונה שלימה זה לא כ"כ פשוט, וצריך מאד מאד לעבוד על זה כדי שבן אדם יאמין בכל השלושה עשרה עיקרים זה לא כ"כ קל אדם כזה שהתחנך במקומות שהפכו את האמונה ולא האמינו בכלום, וצריך עכשיו להכניס לו אמונה זה מאד מאד קשה, לכן קודם כל צריך להכניס בלבם שילמדו את מעשה המצות שילמדו האיך לשמור שבת שישמרו טהרת המשפחה שיקפידו לא לאכול נבילות רק כשר, ואחרי זה אפשר להכניס בהם אמונה וכמו שהרשעים רצו לעקור מאתם את היידישקייט מכל החזיתות, כך אנחנו צריכים לפעול בהם בשתי החלקים גם להכניס אמונה, וגם להכניס אותם ולהרגיל אותם במעשה המצות, ומה שאנחנו יותר נעבוד על זה יש לקוות שנקרב אותם עד שכולם יהיו יראי שמים שומרי תורה ומצות.

והקב"ה יעזור שכל ישראל יתקרבו אליו, ואז אי"ה נזכה בקרוב לגאולת עולמים במהרה בימינו אמן סלה.

עוד מדבריו בשידור חי לאסיפת שובו כ"א תמוז תשס"ה

כולם יודעים שבמשך כל הזמן הדורות יורדים, יש ירידת הדורות, וכל מה שרחוק יותר מהדור של משה רבינו, יש ירידה יותר, ובכל זאת אינו דומה הירידה שהיתה אז לירידת הדורות שבזמן האחרון.

הנה מדורו של משה לדורו של יהושע כבר היתה ירידה, ואח"כ לדור הנביאים והתנאים וכן הלאה במשך כל הזמן הולך ונחלש. ובדורות האחרונים זה נחלש מאד מאד, רק בדור אחד שלפנינו היו אנשים כאלה גדולים, הנה למשל באמריקה היה רבי אהרן קוטלר זצ"ל ורבי משה פיינשטיין זצ"ל ועוד רבנים וראשי ישיבות גדולים, והיום אף אחד לא מעלה על דעתו בכלל שיהי' אדם גדול כמו רבי אהרן קוטלר או כמו רבי משה פיינשטיין זצ"ל, כי כל אחד יודע שזה כ"כ רחוק מאתנו.

ואותו הדבר באיזור שלנו היו רבי חיים בריסקער, האור שמח, החזון איש, החפץ חיים, אנשים כאלה שהיום כל אחד יודע שבדורינו אין כזה דבר, וזה הכל בגלל שיש ירידת הדורות.

וזה לא רק בדורות האחרונים אלא בכל הדורות הי' כך, וכמו שמצינו בגמ' בעירובין (דף נ"ג ע"א) אמר רבי יוחנן כשהיינו לומדין תורה אצל רבי אושעיא היינו יושבין ארבעה ארבעה באמה, [ארבע אנשים ישבו ללמוד לפני רבי אושעיא באמה אחת], ובהמשך מביאה הגמ' אמר רבי כשהיינו לומדין תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע היינו יושבין ששה ששה באמה, שש אנשים ישבו באמה אחת! והרי זה דבר בלתי אפשרי, כי יוצא שיש לכל אדם רק טפח אחד, שהרי האמה היא שש טפחים, ולששה אנשים נשאר טפח לכל אחד, והאיך זה יכול להיות שאדם ישב בטפח, האם בן אדם לא תופס יותר מטפח? ואומר המהרש"א כי ע"כ שזה היה נס, זאת אומרת שהיתה להם כזו השתוקקות ללמוד, שבשביל זה נעשה להם נס.

והשאלה היא אם היה נס, הרי נס יכול להיות גם על הרבה אנשים, ולמה אצל רבי אלעזר בן שמוע היה נס גדול יותר שהיו יושבין ששה באמה ובדור אחר רק ארבע באמה?

משמע שזה תלוי עד כמה היה להם חשקת התורה, ועד כמה היה הצמאון לתורה, שבזמן שחשקת התורה היה חזק מאד היו יכולין לשבת אפילו "ששה אנשים" באמה, וכשחשקת התורה היתה פחות מעט, היה הנס קצת יותר קטן, ולא בגלל שלא יכול להיות נס, כי בנס אין חילוק ויכול להיות גם

על אלף! רק היות שזה נס, הקב"ה עושה נס כפי מה שהיה להם חשקת התורה. ולכן כאשר חשקת התורה היתה חזקה וגדולה מאד היו אפילו שש! ובדור אחרי זה שהיה קצת פחות, היו יושבין רק ארבע באמה, וככה רואים בכל הדורות שיורד ויורד עד שנעשים יותר קטנים ויותר קטנים.

החיי אדם כותב בהקדמה שבצעירותו אף הורה לא היה דואג האיך לראות שיהיה לילד פרנסה, לא חשבו על זה בכלל, רק חשבו האיך אפשר לראות שהבן יגדל תלמיד חכם. ולא דוקא להיות רב או ראש ישיבה, רק להיות תלמיד חכם! בין אם יהי' ראש ישיבה או רב או בעל הבית, אבל האיך תהי' לו פרנסה, לא חשבו בכלל.

ומזה שאומר שבצעירותו היה כך, משמע שכשהזקין היו כבר הורים שכן חשבו על זה, זאת אומרת שכבר היה חסר בהכרה החזקה מה שההורים בדור הקודם הבינו שהעיקר זה תורה, זה כבר נחלש קצת. וככה זה כל הדורות תמיד נחלש יותר ויותר.

ומה אנחנו יכולים לומר בדור שלנו שהוא כ"כ חלש, בין יראת שמים ובין אהבת תורה, הרי זה חלש מאד... ואעפ"כ ב"ה בדור שלנו יש ג"כ רחמי שמים, וכבר הזכרתי בהרבה מקומות מה שכתוב בתנא דבי אליהו (רבא פרק א') שאחד מהמדות של הקב"ה שהוא שמח בחלקו. ולכאורה שמח בחלקו שייך לומר על בן אדם שהוא מרוצה אפילו כשלא כ"כ טוב לו, אם בפרנסה או שאר דברים כאלה, אבל על הקב"ה מה שייך לומר את המדה הזאת שהוא שמח בחלקו?

ושאלו את זה את הגאון מווילנא, ואמר בודאי שייך אצל הקב"ה, כי הצדיקים שהיו פעם היו צדיקים גדולים מאד, והיום הקב"ה מסתפק בצדיקים קטנים יותר לא כמו בדורות הקודמים, כי האיך אפשר להידמות לצדיקים שבדורות הקודמים, אבל הקב"ה שמח בחלקו, העיקר שיש צדיקים, אפילו אם הם צדיקים קטנים.

וא"כ שהדורות קטנים כ"כ במה נזכה? אך הנה מובא שהאריז"ל אמר על רבי חיים וויטל שיש לו נשמה גבוהה והוא גדול מאד, שאל אותו רבי חיים האיך הרבי יכול לומר שאני כ"כ גדול האם אפשר להידמות לתנאים ולאמוראים, לראשונים, האם אפשר להידמות לכאלה אנשים גדולים? אמר לו האריז"ל שהכל תלוי לפי הדור, ובדור חלש כזה גם זה טוב.

וכמה המרחק גדול מהדור של רבי חיים וויטל והאריז"ל עד הדור שלנו, הרי זה מרחק עצום שלא שייך לשער, וא"כ האיך נוכל אנחנו לזכות בדור שלנו?

לכן עשה הקב"ה חסד אתנו, ואפילו שאנחנו קטנים מאד ג"כ נוכל לזכות, עי"ז שיש הרבה ילדים מהורים שרחוקים מיהדות, בין בארץ ישראל בין באמריקה, ובפרט אלה שהגיעו מרוסיא שהיו עד כדי כך שעקרו מהם כל משהו באמונה, כ"כ הם התרחקו... שזה ממש רחמנות! והקב"ה נתן אפשרות שאפשר בכל זאת קצת לרומם אותם, ועובדים עם ילדים מבתים שההורים חילוניים חזקים מאד, ורחוקים מאד מיהדות, ואפשר קצת להציל את היידישע קינדער ולהחזיר אותם ליידישקייט.

וזה כזה זכות שבדורות הקודמים בכלל לא היה, כי כולם ישבו ולמדו תורה, כולם עבדו את ה', ואמנם היו יחידים, כמו שבכל דור יש חטאים, אבל בכללות כל כלל ישראל היה מלא בתורה ויראת שמים.

אבל דור כזה כמו הדור שלנו, שהם כ"כ רחוקים, וכמו שספרו לי שיש הורים שמכריחים את הילדים לאכול נבילות וטריפות, לאכול חזיר רח"ל, כזה דור! ולהציל כאלה ילדים הרי זה זכות שאין כמותו, וזה הקב"ה זיכה אותנו שהדור שלנו יוכל להציל את הילדים האלה.

והקב"ה יעזור שנזכה להציל, אמנם אי אפשר להציל הכל, אבל אפילו אם מצילים אחוז קטן, זוהי זכות עצומה. והקב"ה נתן את זה בדור שלנו וצריך לראות לנצל את זה, ולהציל את היידישע קינדער שהם נעבאך פאר קראכן געווארן אזיי ווייט פון יידישקייט, [להציל את הילדים שהם מסכנים כ"כ שנתרחקו מאד מיהדות], ונכשלים בנבילות וטריפות וחזיר וכל מיני מאכלות אסורות.

וה' יעזור שכל אה שעוסקים להציל את ילדי ישראל, וכמו שרבי אברהם פאם זצ"ל דאג מאד לזה, וכל הזמן היה מבקש שיראו להציל את הילדים. הקב"ה יעזור שבזכות זה נזכה כולנו לזכויות גדולות, ועי"ז נזכה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן סלה.

ישיבה הקדושה תורת חיים

הנה רבות בשנים שרבנו עמד בנשיאות הישיבה הקדושה תורת חיים במוסקבה וכל עניני הישיבה מתנהגים על פיו, והרבה טרח למענם ומידי שנה היו עושים שמחת בית השואבה בסוכת ישיבת גאון יעקב ורבנו היה מגיע לדבר בפניהם.

בס"ד. לכ' הנאספים במעמד חנוכת הבית לבנין ישיבת תורת חיים במוסקווא. שלו' ורב ברכה

בחמלת ד', עת אשר קרא דרור לאחינו בני-ישראל אשר במדינת רוסלאנד וגלילותיה מתחת עול דיכוי הנפש והגוף, מלפני כעשרים שנה, קווה קיוינו שיחזרו אלינו אחינו האובדים באונס אל חיק אומתינו ואמונתנו. אך נכזבה תוחלתנו ובמשך השנים נשכחו ואין איש שם על לב את המון רבבות נשמות טהורות, אשר באונס גמור הועברו על הדת, אשר בדממה משוועות ומצפות לגואל ועוזר. אכן ידענו נאמנה אשר אנשי חיל גיבורי כח פעלו ועשו ליסד במקומות ההמה, דוקא, מוסדות חינוך וישיבות טהורות על טהרת הקודש ובאמת אלו רואים ברכה מרובה במעשיהם והצליחו לבנות מאות בני תורה ומשפחות אשר בהם ישראל יתפאר. ועל דרך זה יש אפשרות לעשות כהנה וכהנה למען עמנו ותורתנו, ומזה יש תקוה לבנות עם הזמן את הנהרסות לראות קהילות קדושות חוזרות ונבנות.

לכן חוב גמור על כל אחד לטכס עיצה להציל את האנשים אשר מאונס נטמעו ונאבדו מהם כל זיק תורה ויראת שמים, ומקוים שכאשר יתאספו אנשי אמנה אשר מאז דאגת כלל ישראל בראש מאווים ועומדים גיבורים לכל מצות הכלל, ישתדלו לעזור להם בכל האפשרות העומדת לרשותנו, בין בכסף ובין לשלוח לשם משפיעים רוחניים להצילם ולהחזירם אל היהדות הנאמנה ובזכות זה נוושע כולנו תשועת עולמים. ר"ח מרחשוון תשנ"ט

וע"ז באנו על החתום- בני ברק יצ"ו

ו' ערש"ק וירא י"ז מרחשון תשנ"ט לפ"ק

בס"ד לאחב"י די בכל אתר ואתר.

הנה בשנת תש"ן כשהשתנה מצב המדינה הרוסית יזם הגאון הגדול ר' משה הלוי סולוביציק זצ"ל לפתוח ישיבה גדולה עם מטרה קדושה להפיץ תורה במדינה שהיתה שוממה כל כך הרבה שנים מתורת השי"ת ומיראתו, ובס"ד במשך השנים כבר יצאו מתוכה מאות בני תורה חלק מהם ממשיכים בישיבות חשובות בארץ ישראל וחלק בארצות הברית יש מהם שכבר בנו בתים הבנויים לתפארת, ובמשך השנים אשר הגאון הנ"ל חי, אז כל דבר בין ברוחניות ובין בגשמיות נעשה על ידו אמנם אחרי שלדאבונינו שבק חי לכל חי עול החזקת הישיבה נפל על כתפי האנשים החשובים בצירך וכן באנטוורפען, ובזמן האחרון אחרי שהיוקר גדול מאוד במדינה ואין לאל ידם להשיג ההוצאות הנדרשות לקיום הישיבה ויש ח"ו חשש מאד שלא יצטרכו חלילה לסגור מקום תורה המפואר אשר מתרבה מספר התלמידים כסדר, לזאת באנו בבקשה מאוד לכל בני ישראל מוקירי ואוהבי תורה לתת יד לעזור לתמוך בהישיבה וזכות זה יעזור לכל א' שיתברך בכל טוב סלה כמו שנאמר ותומכיה מאושר. ו' ערש"ק וירא י"ז מרחשון תשנ"ט לפ"ק.

בס"ד טבת תשס"ג

כעת נשתנו הרבה דברים א' הוכרחו לקנות בנין כי לא הי' להם אפשרות לשכור דירה והאנשים אשר עזרו חלק מהם כבר אינם יכולים לתמוך,

והנה הרב יצחק רוזנגרטן בנו של ר' זאב שהי' מהעוסקים מאד לעזרת הישיבה נוסע למצוא תמיכה מהאנשים תומכי תורה ורוצים להציל יהודים אשר נשארו שם ויש לקרבם ליהדות ולתורה,

וכבר כתבנו שיש מאות שזכו להתקרב ולבנות בתים כבית יהודי ולגדל בנים בנות לישראל סבא, ונא לתמוך בהישיבה הנ"ל וכל התומכים יקוים עליהם דברי הפסוק ותומכיה מאושר. אהרן יהודה ליב שטינמן

ח' אלול תשס"ט

כל הדברים הנ"ל קיים היום אע"פ שיש כבר בית (קובץ אגרות קעב)

אל מע"כ הני תרי מוקירי התורה ולומדיה ה"ה ר' בערי רייכמן הי"ו ה"ה ר' אברהם פרוכטהנדלר הי"ו השלום והברכה.

במקומות ההמה, דוקא, מוסדות חינוך וישיבות טהורות על טהרת הקודש, ובפרט ישיבת תורת חיים במוסקווא, ובאמת אלו רואים ברכה מרובה במעשיהם והצליחו לבנות מאות בני תורה ומשפחות אשר בהם ישראל יתפאר. ועל דרך זה יש אפשרות לעשות כהנה וכהנה למען עמנו ותורתנו, ומזה יש תקוה לבנות עם הזמן את הנהרסות לראות קהילות קדושות חוזרות ונבנות.

והנה בימים אלו אשר עומדים לחנוך בנין גדול אשר משם תצא תורה ותשפיע לכל הסביבה כולה, יתן ה' ואור התורה יזרח ממקום חשוב זה עד כי ישוב וירחם עלינו, בשוב ה' את שיבת ציון. י"ב סיון תשס"ז לפ"ק א.י.ל. שטינמן

כמה מילים לעזור לתורת חיים

הם הרי תינוקות שנשבו אמיתיים, כל היהודים ברוסיה, ומצוה גדולה היא להוציא אותם מהמצב הזה, הם הרי שכחו לגמרי מיהדות, והרי יש סיכויים שאפשר להציל אותם, אמנם לא את כל רוסיה אבל כל בן אדם שמצילים שם זה דבר גדול, הרי כבר יותר משבעים שנה שלא הי' בהם שום תורה, שכחו מהכל! לא נימולו ולא שום דבר אחר, לכן מצוה גדולה לחזור ולהעמיד אותם על המקום.ויה"ר שיגדלו כולם בתורה ויראת שמים.

בס"ד. בחמלת ד', עת אשר קרא דרור לאחינו בני-ישראל אשר במדינת רוסלאנד וגלילותיה מתחת עול דיכוי הנפש והגוף, מלפני כעשר שנים, קווה קיוינו שיחזרו אלינו אחינו האובדים באונס אל חיק אומתינו ואמונתנו. אך נכזבה תוחלתנו ובמשך השנים נשכחו ואין איש שם על לב את המון רבבות נשמות טהורות, אשר באונס גמור הועברו על הדת, אשר בדממה משוועות ומצפות לגואל ועוזר. אכן ידענו נאמנה אשר אנשי חיל גיבורי כח פעלו ועשו ליסד במקומות ההמה, דוקא, מוסדות חינוך וישיבות טהורות על טהרת הקודש ובאמת אלו רואים ברכה מרובה במעשיהם והצליחו לבנות מאות בני תורה ומשפחות אשר בהם ישראל יתפאר. ועל דרך זה יש אפשרות לעשות כהנה וכהנה למען עמנו ותורתנו, ומזה יש תקוה לבנות עם הזמן את הנהרסות לראות קהילות קדושות חוזרות ונבנות.

לכן חוב גמור על כל אחד לטכס עיצה להציל את האנשים אשר מאונס נטמעו ונאבדו מהם כל זיק תורה ויראת שמים, ומקוים שכאשר יתאספו אנשי אמנה אשר מאז דאגת כלל ישראל בראש מאווים ועומדים גיבורים לכל מצות הכלל, ישתדלו לעזור להם בכל האפשרות העומדת לרשותנו, בין בכסף ובין לשלוח לשם משפיעים רוחניים להצילם ולהחזירם אל היהדות הנאמנה ובזכות זה נוושע כולנו תשועת עולמים. ר"ח מרחשוון תשנ"ט

וע"ז באנו על החתום- בני ברק יצ"ו

כאשר שמועה שמענו כי אנשי חיל יקרים העמידו בארץ רוסיה, ארץ חושך וצלמות, ארץ אשר אין ישיבות קדושות ומוסדות תורה. ובחמלת ד' עולה ומפציע משם אור זורח למרחקים, כאשר כבר יצאו משם מאות תלמידי חכמים חשובים.

והנה עכשיו ראו לנכון, אנשים יקרים בעלי לב ונפש, אשר ידם רב להם בהקמת עולה של תורה במקומות רבים, לייסד בעיר מוסקווא "קהילה קדושה" אשר על אדני התורה והמסורה הצרופה יסודה. ובמרכזה יתנוסס שם לתפארה "כולל אברכים" ומשם תצא תורה. ייתן ה' ואור התורה יזרח ממקום חשוב זה עד כי ישוב וירחם עלינו, בשוב ה' את שיבת ציון.

ואל העוסקים בהקמת בנין חשוב זה, יאמר חזקו ואמצו והרבו פעלים לתורה, ותזכו לסייעתא דשמיא כל א' לו ולמשפחתו בברכת ברוך אשר יקים וכו'. בני ברק יום ראשון ב' שבט תש"ס. (קובץ אגרות קעג)

האבא של קהילת תורת חיים

אם מדברים על מהפכה, מקום נוסף שבו התרחשה מהפכה אמיתית בכוחו של מרן זצוק"ל בגולה, היא ברוסיה. בשיחה נרגשת לרוסיה הקפואה גם בימים אלו: אנו מתרפקים עם הגאון רבי משה לבל שליט"א ראש ישיבת תורת חיים על זכרונותיו ממרן ראש הישיבה זצוק"ל, בציינו שללא ספק ניתן לומר שמרן הגראי"ל זצוק"ל היה אבי הישיבה ומנווט דרכה בכל אורחותיה, ורק אודות לכך זכתה הישיבה להגיע להישגיה המרשימים, שלפני שנות דור איש לא היה מאמין שאכן הם יתרחשו כך.

■ מאימתי החל הקשר של מרן זצוק"ל לתורת חיים?

מרן זצוק"ל הרי היה מקושר מאד עם ריעו הגאון הגדול רבי משה סאלאווייציק זצוק"ל שהיה ידידו מנוער, והוא אשר פתח את הישיבה לפני כ"ח שנים, והוא כבר היה נועץ בו רבות, אך לאחר שהוא הסתלק לבית עולמו, הוא נטל על עצמו מלא האחריות. לא אשכח שכשבאתי אליו בפעם הראשונה וביקשתי ממנו שיקח את אחריות והנהגת הישיבה על עצמו, והוא ניאות בשמחה לכך. הוא התבטא באוזני בבת שחוק אופיינית - אני הולך להיות יותר גדול מנשיא ארה"ב, שהוא נשיא רק על אמריקה ואני נשיא של עשרות מוסדות וגם על רוסיה.

השאלה הראשונה שהגיע לפתחו ודרשה את הכרעתו התורתית המיוחדת שהורגלנו לה כל שנותיו, היתה כשנשלחתי על ידי רעו הגאון הגדול רבי משה זצוק"ל לשואלו כשרצינו לשלוח בחורים שהחלו את לימודם בישיבת תורת חיים, ורצינו להביאם ללמוד בישיבות המובחרות בארה"ק, והישיבות חששו מכך מפני שלא האמינו שבחורים יוצאי ברית המועצות של אז, יוכלו להיראות ולהתנהג ככל בן ישיבה בבני ברק וירושלים, והוא שלח אותי למרן לשוחח עמו על כך. ואכן מרן זצוק"ל פנה להגאון רבי יגאל רוזן שליט"א וביקשו שיקבל בחור לישיבתו אור ישראל, באומרו, שהוא יהיה ערב באופן אישי על כך, שאם הבחור לא יצליח בישיבה, הוא יוציא אותו מהישיבה וידאג לסדרו במקום אחר,

אלא שאותו בחור הצליח מעל ומעבר, עד שכיום הוא משמש כראש כולל כאן במוסקבה ונודע כת"ח מופלג.

■ זכור לכם מאורע מיוחד שהיה לכם במחיצתו?

כשעלה בליבי רעיון לפתוח ישיבה לבעלי תשובה בארץ, ולהמשיך את המפעל הגדול שלנו ברוסיה, והיה לי תורם שמוכן היה להחזיק את כל הישיבה עליו, ורק ביקש ממני בתנאי קודם למעשה שאסדר לו שיוכל לקבל ברכה ממרן ראש הישיבה. הייתי בטוח שלא תהיה לי בעיה בכך, ואכן סיכמנו על הצוות בישיבה, רכשנו את הבנין והכל והכל היה מוכן, ואז החלטנו לבוא לקיים את ההבטחה להעניק לתורם ברכה. אך כשהגעתי למרן זצוק"ל והוא שמע את כל פרטי הרעיון, אמר לי בקול ברור - אינני מוכן. אני חושב שצריך לשלב אותם בישיבות רגילות בארץ הקודש שיחיו ככל הבחורים כאן בארץ, ועל ידי כך יתאמצו וילמדו כאחד האדם, ואין צורך להקים להם ישיבות מיוחדות ומגדריות. בתחילה היתה לי מעט עגמת נפש שנהרסה לי כל התוכנית המפורטת, אך לימים ראיתי כמה זה בנה מאות רבות של ת"ח רוסים, שבזכות כך שילבו אותם בעשיה אף בארץ הקודש.

סיפור מופלא שלא ימוש מזכרוני אירע פעם כשהייתי אצל מרן זצוק"ל עם אחד מעשירי רוסיה הגדולים שהינו בעל רשת חנויות, שתרם סכומי כסף מכובדים לישיבה וביקש שאקח אותו לקבל ברכה ממרן לעסקיו. הגענו למעונו יחדיו, והוא ביקש ברכה לעסקיו. אך רבנו זצוק"ל כדרכו לא היה מעניק סתם ברכה לכל דורש. הוא תפס לו את היד בחמימות והחל לשאול אותו מה אתה עושה, והוא השיבו שיש לי רשת חנויות, ושאל מה מוכרים בהן, והוא ענה שמוכר בהן דברי מאכל. ואז פנה אליו מרן בשאלה - אתה מוכר מאכלות אסורות?! ומה אתה עושה בחנויות ביום השבת?! אותו אחד היה בקושי שומר תורה ומצוות, ורוב עסקיו היו לגויים ולא חשב שחשוב להם מאכלים כשרים ושמירת שבתות, אך במשך כמחצית השעה מרן זצוק"ל לא עזב להחזיק לו את היד, והחל להסביר לו בטוב טעם ודעת שניתן לסדר שימכור רק מאכלים כשרים ולא יצטרך לעבוד בהם בשבת, והיות ודיבר על לבו ברוחו המיוחדת ובחמימות שאין כדוגמתה, כשאך יצא החוצה, מיד אמר לי בהחלטיות - אני הולך לסדר את העסק כראוי בדיוק לפי מה שאמר לי מרן זצוק"ל, ועשה הכל כראוי, ובזכות כך לאט לאט הוא שב בתשובה שלמה, וכיום הוא אדם חרדי שומר תורה ומצוות ומחזיק תורה.

■ הוא גם ייעץ לכם איך לנהל את אודחות הישיבה והליכותיה?

ביטוי מענין שמעתי ממנו פעם, כשבאתי למעונו ושאלתי איך להנהיג את הישיבה, ואמר לי שחשוב מאד שראש הישיבה יהיה הבעל הבית והאחראי על כל הישיבה והמתרחש בה, כי רק כך במסירות נפש של ממש ניתן להשפיע ללא גבול. ואז התבטא ושאל, 'אם תתבונן מעט תיווכח, שבעוד שבישיבות בליטא היה להן קיום אף לאחר שנים ארוכות, ואילו הישיבות בגרמניה לא התקיימו כל כך הרבה שנים כאחיותיהן בליטא, ומדוע?! כי בליטא ראשי הישיבות היו הבעלי בתים של הישיבה בכל המובנים, ולכן הם השקיעו את כל נשמתם בכך לגדל ולפאר את תלמידיהם, ואילו בגרמניה ראשי הישיבות היו רק שכירים שעבדו שם בשכר, ולכן הצלחתם היתה שונה ולא נשתמרה לאורך זמן', ולכן ביקשני שאקח את עול הישיבה על שכמי ואשקיע ככל שאוכל ונהגתי כדבריו.

מאז אכן זכינו שמרן זצוק"ל היטווה כל העת את אורחות הישיבה, כיצד לעבוד ולקרב את הבחורים, ואיך לשמר אותם להמשך ימי חייהם, הוא דגל תמיד בכך שרק דרך לימוד התורה ניתן להאהיב את היהדות על פני הרוסים ולקרבם ליהדות, וכששאלתי אותו אם להביא כל מיני הרצאות ושיעורים באמונה ופילוסופיה ואולי כך נשנה כיוון אצל המתחזקים, הוא ענה לי בהחלטיות שאין בכך צורך וככל שיהיה יותר לימוד וגמרא, כך יתקרבו יותר, וכיום לאחר שנים רואים כמה היו עיניו צופיות למרחק, וזה הוכיח עצמו. כיום ישנם מאות רבות של בחורים ואברכים אשר שולבו בישיבות מצוינות בהתאם להדרכה זו, והינם מפארי עולם התורה והישיבות, ברוך ד' עד עתה הקימו למעלה מאלף בוגרי המהפכה התורתית בתים של תורה וחלקם אף מרביצי תורה נודעים בקהילה.

בכך ביצע מרן זצוק"ל מהפכה בכל התפיסה של בעלי תשובה, מעבר לפעילות ברוסיה דעתו הייתה נחרצת נגד מיסוד בעלי התשובה, אלא העדיף את שילובם בתוך עולם התורה, ועד היום אנו פועלים מכוח הוראתו זו, וכמעט מידי זמן אני שולח בחורים מהישיבה לישיבות הטובות ביותר בארץ והישיבות גאות בתלמידים אלו.

מספר רב של פעמים שמעתי ממנו, עד כמה הוא חושש מפעילות המונית בקרב הציבור הרוסי, ועל חששו מהתערבבות של נכרים עם היהודים, ובגינה לא יצא מעולם בקריאה פומבית לתמוך בכל הפעילות העניפה ברוסיה, שלא יחשבו כי זהו צו השעה להחזיק רק את הפעילות ברוסיה כאשר הדבר יבוא באופן ברור ביותר על חשבון התמיכה בעולם הישיבות.

כל השאלות שהיו מנת חלקנו באותן שנים, אם לערב בפעילות את הסוכנות היהודית אם לשתף פעולה עם הג'ונט וגופים ממסדיים אחרים, הכל נפסק על פי הוראותיו הברורות, שכיום בעין בוחנת ניתן לראות כמה צדקו מעשיו באותם ימים.

■ במה נדרשות הכרעותיו של מדן במתרחש ברוסיה הדחוקה?

אחד הדברים שעלו לדיון, שכשרבי משה זצוק"ל היה חי, כולם עלו לארה"ק באופן טבעי, ולאחר סילוקו עלתה השאלה אם להתחיל לבנות מקום תורה וקהילה ברוסיה עצמה, כי תמיד החשבון היה לקרב אותם ברוסיה בכדי שיגיעו לארץ מוכנים, אך בהמשך היו פחות שהסכימו לעלות לארץ, ואז שלחני רבי משה לשאול אותו האם להשקיע ברוסיה בהקמת קהילה מקומית, והוא שעודד והמריץ שנפתח כולל תחת נשיאותו, וזה יביא לכך שלאחר מכן תתרחב ותהיה קהילה וחיידר ובית ספר חרדים, ולנו זה היה נשמע כחלום לא מציאותי, אך כיום ב"ה יש לנו את כל המוסדות וכך נתחזקו מאות משפחות יהודיות, כשתמיד נשמענו לעצתו שאמר שהיכן שגרים יהודים צריכים להקים מקום תורה.

הודות לכך, כיום יש קהילה חרדית ותורנית שבנויה על מאות רבות של משפחות שהיום ב"ה אנו כבר מקבלים בנים של הניצנים הראשונים שהחלו ללמוד בתורת חיים, ואלו פירות של אותם זרעונים, כשיש לנו דור שני של אווירה תורנית שאיש לא חלם עליה לפני שנות דור.

עוד נקודה חשובה שנתבקש להכריע בה, האם להשקיע יותר בקירוב רבים או אף ביחידים, ושאלה כזאת עלתה בעשרות זוויות, וכל פעם התשובה שלו היתה באומרו, שכמו שמרן החפץ חיים פעל אצל יחידים וכל יחיד הביא בעקבותיו רבים, גם כאן כדאי ורצוי להשקיע בכל יחיד כי הם אלו שבונים את הכלל, אמנם לוקח יותר זמן, אבל זה שווה באיכות ולא בכמות.

כל כך חפצנו שיבוא במסגרת מסעותיו לבקר ולחזות בפירותיו אלו, ופעם אף היה לי בידיי את הדרכון שלו לכך, אך לבסוף הוא ביטל את הנסיעה ברגע האחרון מחשש שאולי יגרם מחלוקת מסוימת בדבר, והוא כה נזהר ממחלוקת.

■ מרן אף היה מעורב בכל פעילות ועידת רבני אירופה שתפקידכם הוא המזכיר הרבני של הוועידה, האמנם?

בענין זה אספר לכם שהגרי"ח סיטרוק זצ"ל רבה של צרפת, סיפר לי כמה פעמים שבהיותו מקורב למרן הגראמ"מ שך זצוק"ל, הוא אמר לו לא אחת - יש יהודי פיקח גדול בבני ברק שקוראים לו הרב שטינמן, כדאי לכם להיוועץ עמו, והוא ידע היטב להסביר לך איך צריכה להראות קהילה

תורנית בפריז, והוא שהיה אדם שהתהלך כל ימיו עם רוזנים ושרים ונכבדים ברחבי צרפת, אמר לי לא אחת בדיוני הוועידה, שלא ראה יהודי כה פיקח וחכם כמותו, והוא התפעל עמוקות מהצדקות והפשטות שלו, ותמיד דיבר בהתפעלות, כיצד מהחדר הדל והפשוט בבני ברק, הוא מבין יותר מהחכמים הכי פקחים שאני יושב עמהם בקביעות כאן בצרפת מה טוב לקהילות כאן.

מאז אכן הוא דאג שמרן זצוק"ל יכריע בכל עניני הוועידה, וכל פעם כשזה נגע להקמת מקום תורה וכוללים, היה מרן טורח ומוסר נפשו על כך, וניתן לומר שלזכותו עומדת כיום אירופה התורתית בכל אתר. זאת מלבד הכוונתו והדרכתו לרבנים באופן תדיר איך לנהל את המלחמות על השחיטה והמילה ושאר המערכות הטעונות הכוונה איך לעמוד לפני גויים, איך לא להתגרות.

שוויץ

ציריך

רבנו הגיע לשוויץ בכ"ב אדר תשס"ב ונשא דברי חיזוק לבני תורה - ציריך וכך אמר: ראיתי מביאים מעשה. שהחפץ חיים הי' פעם בלודז' והיתה שם ישיבה קטנה ובקשו ממנו לומר כמה מלים, אמר להם החפץ חיים שמורידים מהשמים שפע של חכמה, של תורה, וכשיש הרבה אנשים שיקבלו את זה, הרי זה מתחלק לכל אחד מעט. אבל כשיש רק מעט מקבלים, יוצא שיש לכל אחד חלק גדול. ממילא בדורינו שיש מעט תלמידי חכמים יכול כל אחד לזכות בהרבה, ויכולים לקבל היום הרבה יותר מאשר בדורות קודמים, היות ויש רק מעט מקבלים.

ולפי"ז צריך לצאת כך גם בנוגע לכאן, כי בארץ ישראל כשיורד שפע, היות ויש שם כבר קצת תורה זה מתחלק להרבה, אבל השפע שיורד באירופה, הרי בכל אירופה יש מעט מאד תורה, ובכלל בכל אירופה כמה יהודים יש? מעט מאד! וכשיורד כאן שפע הרי זה מתחלק לכל אחד, ממילא יכול לזכות כל אחד הרבה מאד.

וכל אחד שישב וילמד יזכה, להרבה מאד חלקים, של תורה והבנת התורה, והכל.

וחוץ מזה, הרי כתוב בספר חסידים כי מצוה שאין לה דורשין הרי היא כמת מצוה, יוצא א"כ שבאיזור זה שאין לתורה דורשין, הרי היא קצת כמת מצוה, ויכולים לזכות להרבה שכר, בלי שיעור, רק צריך להתחזק. ומה שיותר תתחזקו בתורה תקבלו שכר בלי שיעור.

ה' יעזור שכולכם תזכו שיהי' לכם שכר גם בעוה"ב וגם בעולם הזה, תתעלו ויהי' לכם כל טוב ברוחניות ובגשמיות. ותיעזרו כולכם בכל טוב.

(המסע לצרפת)

ז'נווה

בכ' חשון תשס"ה כשחזר רבנו מארצות הברית, עבר דרך זנבה. ומסר שיחה בפני האברכים בכולל תורת חיים יעקב [ובאו ג"כ מהישיבה בעקס לע בען ואורחים מכמה עיירות באיזור, בזל, סען לואי, ציריך].

וכך מתאר הרה"ג ר"י לויינשטיין: יוצאים לכיוון שדה התעופה וטסים לז'נווה לביתו של ר' רפאל הררי. לאחר טיסה של שעה נוחתים ומיד נוסעים לכולל של הררי.

שלושה אוטובוסים של בני ישיבה הגיעו מאקסלבן בראשות ר' יצחק וייל, וכולם מחכים למרן. כאשר מרן מגיע פותחים כולם בשירת "מים" בקול אדיר וחזק.

רבי רפאל מקדם בברכה את ראש הישיבה, ומרן נושא דברים, ושוב מזכיר את דבר חז"ל על אדם הראשון, אבל הפעם מזווית של עוג מלך הבשן - שמשה פוחד להתחיל איתו שהציל את לוט אפילו שרצה את שרה, ואמר מרן שרואים מכאן כמה כל פעולה וכל תנועה מקדשת שם שמים, או ח"ו הפוך. צריך לחטוף מצוות, איש"ר, ומסיים בברכה לכל הנאספים.

לאחר מכן אנו נוסעים אל ביתו של ר' רפאל, שם סועדים את לבנו ויוצאים בטיסה חזרה לפריז. מעריב במטוס לפני היציאה, ובשעה 8:30 עוחבים את הגלות לכיוון ארץ הקודש.

באזעל

בס"ד. בשמחה רבה נתבשרנו, שקמו כמה אנשים חשובים אוהבי תורה ויסדו כולל אברכים בעיר באזעל.

גדול הוא התועלת של מקום תורה זה, הן לעיר באזעל בפרט והן לכל סביבותיה במדינות שוייץ וצרפת. על כן באתי לברך ולחק את ידי העס־קנים בדבר נשגב זה, יתן ה' שיצליחו מאד בפעלם, ויתאסף חבורה חשובה של ת"ח בביהמ"ד זה, להרבות כבוד ה' בלימוד והרבצת התורה בעירם ומחוצה לה. וכל העוזרים בגופם ובממונם להקים ולהחזיק את המסד הזה יתברכו בכל הברכות שנאמרו בתומכי התורה כי 'עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכי מאושר. וע"ז באתי עה"ח. (קובץ אגרות קסג)

לוצרן

קהילת לוצרן בשוויץ ידועה בעולם התורני ע"י עברה המיוחד בגדולי ישראל אשר הילכו בה בשנים קדמוניות, מרבנו ראש הישיבה שהי' בלוצרן בימות המלחמה עם רעו הגאון רבי משה סוולואיציק שהי' ראש ישיבה בישיבת לוצרן ברבות הימים.

ובשנים האחרונות נתפרסמה לוצרן בזכות הישיבה שהיתה בה והגאון רבי יצחק קופלמן שעמד בראשה, אך לאחר פטירתו בשיבה טובה בן מאה ושש שנה, נסגרה הישיבה, וגם מצב הקהילה הלך ודעך בעקבות מי מבני הקהילה שעלו לארץ ישראל וכיו"ב.

ולפני ב' שנים נתעוררו בני הקהילה לחזק ולהגביר חיילים לתורה ובעידודו של מרן הראש ישיבה בקשו להקים כולל אברכים בעיר לוצרן ע"י אברכים שיבואו לגור בעיר, ומרן כתב מכתב ברכה באותו זמן, ובד בבד נפתחה ישיבה באותו זמן מבחורים מצויינים מארץ ישראל הבאים ללמוד בשלוה רחוק משאון העיר והמולת החיים ותהפוכתיהם המצויים בארץ ישראל, ומוצאים מקום כזה בעיר השלווה לוצרן בבית המדרש של קהילת לוצרן מקום הספוג בתורתו של מרן הראש ישיבה אשר עמל בתורה בימי עלומיו בין כתלי ביהמ"ד דלוצרן, ועד שנים האחרונות כשהיו מגיעים מבני העיר לוצרן אל מרן הי' דורש בשלו' העיר בערגה והולך ומונה תושבי ותיקי העיר שהיו דרים ברחוב הישיבה והם שגורים בזכרונו.

וזהו המכתב שכתב מרן לקהילת לוצרן: בס"ד שמחתי לשמוע כי רוצים להרחיב גבולות הקדושה במדינתכם ע"י הקמת כולל בעיר לוצערן שבשוויץ, אשר ילמד בה בעמלה של תורה כמסורה לנו.

יתברכו כל העוסקים והמסייעים בהקמת מקום זה להתברך ברוחניות ובגשמיות. **א.ל שטינמן**

י"ח אייר ל"ג בעומר שנת תש"ס בני ברק יצ"ו

בס"ד, לכבוד הרבנים מרביצי תורה ובראשם ראש הישיבה דישיבת לוצערן הגאון הגדול רבי יצחק דוב קאפעלמאן שליט"א

ה' עליהם יחיו

הנני בזה לברך אתכם והתלמידים לרגל שמחת חג היובל של מקום תורה גדול במשך חמישים שנה, אשר נתקיים בו חינוך של דורות שבהם גדלו עדרים עדרים של ת"ח ועובדי השי"ת אשר זה תכלית הבריאה.

יתן השי"ת שכולם ימשיכו עוד בעבודת הקודש עם תלמידים הגונים עד ביאת ינון ועד בכלל הכו"ח בברכת התורה

אהרן יהודה ליב שטינמן י"ז בתמוז תשס"ב בני ברק יצ"ו

בס"ד

כמה מלים לפי בקשת בעליהן שנסעו כמה שבועות לחו"ל
להעלות צבור עם ה' שבגולה

הנה מבואר בדברי חז"ל כי שכר הנשים אשר גורמות שבעליהן או בניהם לומדים תורה גדול עד מאד, וכזה ודאי כי כל דבר הגורם תועלת רוחני לבעליהן או לבניהן או לכל צבור שכרן הרבה מאד, לכן לא להצטער על הקשיים שגרם להן היות שבעליהן עזבו הבית בשביל תועלת שהי' להן או לשאר אנשים מישראל, וכל מה שיותר הי' קשה להן אז שכרן יותר גדול.

והקב"ה יעזור להן שיהי' להן אושר בחיים גם שיהי' להן יחד עם בעליהן הרבה נחת מבנים ובנות.

כ"א מרחשון תשס"ה לפ"ק

ניתן להשיג את הקובץ מודפס בערים הבאות:

אופקים
052-7635246 (סמיד)
בבתי הכנסת:
קיוויתי
שיוויתי
נחלת שמשון
אצל הבחור חיים טיטלבוים

אלעד
אצל הנציגים בישיבות:
בני ראובן
כנסת יחזקאל
תורה בתפארתה
תורת חסד
בבתי הכנסת:
דרך החיים
זכור לאברהם (הר"ן)
מאור שרגא
אחיעזר
דגל התורה

אשדוד
רובע ג' - קרית חרדים
054-8454846 (וינגרטן)
רובע ז'
052-7668323 (מונק)
רובע ט'
077-7656779 (בלומנטל)

אשקלון
050-4181543 (לוי)

באר יעקב
בישיבות
באר יעקב
גרודנא (ב"י)
שארית יוסף
ובכולל ריח השדה

באר שבע
052-7628911 (היקלי)

בית שמש
קריה
02-9910398 (פינקלשטיין)
בביהכנ"ס
שערי תורה
ישיבת אור לישרים
רמה ג'
ביהכנ"ס אהבת תורה
02-9920797
יפה נוף
054-8488951 (וקסלר)
רמה א'
בבתי הכנסת:
כולל עטרת שלמה
ביהכנ"ס לב אליהו

בית"ר
גבעה A
באר אברהם רח' נדבורנא
הר"ן רח' זוויהל
גבעה B
בבתי הכנסת:
דרכי תורה רח' דרכי איש
טוב דעת רח' פנים מאירים

בית דגן
אצל ידידינו ר' יוסף מוצרי
הי"ו

בית חלקיה
050-4156578 (מן)
ישיבת שערי שמועות

בני ברק
שכון ג'/יהודה הנשיא
053-3145900 (גולדשטוף)
בבתי הכנסת:
אוהל משה ורחל- רח' פרל
אוהל תמר
אשכנז רח' יעל
בית אריה רח' גרוסברד פינת
בעל התניא
בית הכנסת הגדול
דברי שיר
הליגמן
המרכזי - רמת אלחנן
חניכי הישיבות רח' רמב"ם
יד אהרון
לדרמן
משכנות יעקב
נאות יוסף
שבת אחים
שיח תפילה רח' קה"י
שם אבותי
תפארת נחמן
בכוללים:
בית הלל
ברסלב
חזון איש
ישכר באוהליך רח' סורוצקין
נחלת משה
עטרת שלמה (צעירים)
פוניבז' (אוהל קדושים)
רשב"י
אצל הנציגים בישיבות:
אורחות תורה
אהבת אהרון
בית מדרש עליון
גאון יעקב
משך חכמה
סלבודקא
פונוביז'
קהילות יעקב
קרית מלך
קרלין
שערי תורה
תפארת ציון
מרכז
חנות גל פז- ר"ע 88
חנות שאבעס חזו"א 49
פרדס כץ
052-7168580 (אבוחצירא 30)
במקוה
בבתי הכנסת:
מנין אברכים (אבוחצירא 9)
קרית הרצוג
בביהכנ"ס זיו יהודה
כרם גפן ישראל
מנין אברכים

בת ים
052-7119064
כולל בית יעקב
כולל היכל התורה
בביהכנ"ס היכל הקודש

הרצליה
שכונת נווה עמל
בבית הכנסת חפץ חיים רח'
כצנלסון

זכרון יעקב
בבתי הכנסת:
חזון איש
מסילת ישרים

חיפה
נוה שאנן
054-8454992 (גינויער)
ישיבת נחלת הלויים
בביהכנ"ס מקלט רח' פרל
פינת מנדלה
הדר
ישיבת תפארת ישראל
04-8699455 (חסידים)
בביהכנ"ס צא"י

טבעון
בביהכנ"ס קדושי השואה
כולל איילת השחר

טבריה
קרית שמואל
שטיבלך (רח' ורנר)
טבריה עלית
בביהכנ"ס חניכי הישיבות רח'
ז'בוטינסקי

טלז סטון
02-5335545 (כל בו אלן)

יבניאל
ביהכנ"ס מעין גנים

יוקנעם
יחד שבטי ישראל
מדרשה לב לאחים

יסודות
ביהכנ"ס המרכזי

ירוחם
ביהכנ"ס המרכזי
052-7627788 (מיכאל)

ירושלים
בית וגן
02-6449498 (שעיו)
הפיסגה 46
בבתי הכנסת:
אמשינוב
מנין אברכים
בית ישראל
ישיבת מיר (לוי)
גאולה
053-3172626 (אלה)
חנות גל פז (מלכי ישראל)
גבעת זאב
חנות גיט שאבעס (העופר 2)
גבעת שאול
בבתי הכנסת:
יחי ראובן
אוהל יונתן בכולל ישכר
באוהליך
גוש 80
ביהכנ"ס בראשות הגאון ר' דן
סגל שליט"א
גילה
ביהכנ"ס חזון נחום
052-7653820
גני גאולה
בביהכנ"ס נחלת עקיבא,
בשטיבלך
הר נוף
בבתי הכנסת:
אמרי שפר
קהילת בני תורה
כנסת
054-8429113 (גרוס)
מטרסדורף
ישיבת בית שמואל
בביהכנ"ס היכל שמואל
מרכז העיר
כולל עטרת שלמה (רח' דוד
ילין)
נוה יעקב
052-7677676 (לוי)
בבתי הכנסת:
חניכי הישיבות מרכז
תורה ותפילה
סורוצקין
בבתי הכנסת:
אהבת תורה
באר שמואל
היכל שמואל
סנהדריה
ביהכנ"ס פאג"י
עזרת תורה
בית הכנסת בית ישראל
קטמון
ישיבת יד אהרון

קרית יובל
052-7639488
רובע היהודי
ישיבת אש התורה
רוממה
בית כנסת חניכי הישיבות
רמות א'
054-8408719 (גולדשטוף)
בבתי הכנסת:
משכן שרגא
שערי תבונה
רמות ג'
בבתי הכנסת:
חניכי הישיבות צא"י
053-3120780 (גליקסברג)
רמות פולין
ביהכנ"ס אוהל יוסף
053-3180324 (דורוני)
רמת שלמה
ביהכנ"ס המרכזי
שערי חסד
054-8498969 (קירט)

כפר סבא
בביהכנ"ס ע"ש הצדיקים

נתניה
הקהילה הדרומית
בביהכנ"ס כרם מיכאל
שכונת המייסדים
ישיבת רנה של תורה
בביהכנ"ס תורה ותפילה

מודיעין עילית
בכוללים:
עטרת שלמה,
ישכר באוהליך, הר"ן
כתר תורה הרב אברמוב
פוניבז'
בית אבא
מגדל עוז
חפציבה
ישיבת כנסת יצחק
בביהכנ"ס המרכזי
נאות הפסגה
בביהכנ"ס המרכזי
קרית ספר
בבתי הכנסת:
פונוביז'
קול תורה
קצות החושן
שיח יצחק
שיר ושבחה
ברכפלד
ישיבת מיר
בבתי הכנסת
אוהל תורה
חניכי הישיבות רשב"י
ישועות דוד
גרין פארק
ביהכנ"ס בני הישיבות
גבעה הדרומית
בית תפילה

מירון
בכולל של הרב אבוחצירא

נצפה רמון
אצל ידידינו ר' איבגני
בוגוסלבסקי הי"ו

נצרת עלית
הר יונה
בביהכנ"ס המרכזי

נתיבות
054-8454356 (טרבלסי)
ישיבת שכר שכיר

נתניה
רמת אפרים
052-7664668
ביהכנ"ס מנין אברכים רח'
גבע 25 054-8452828 (וייס)
ישיבת עטרת מתתיהו
054-8479928 (סעידוב)

עוצם
ישיבת נר זרח

עפולה
גבעת המורה

פתח תקוה
ישיבת אור ישראל
גני הדר
בבתי הכנסת:
אוהל אברהם
מקוה בעש"ט
מרכז העיר
אבי עזרי
ישיבת לומז'ה
כפר אברהם
כולל אוהל רחל 050-4187771

צפת
בביהכנ"ס אוהל דב רח' האחד
עשר
ישיבת צפת רח' האר"י

קרית אתא
ישיבת מאקאווא
052-7626243

קרית גת
ביהמ"ד קרעטשניף

קרית מלאכי
בכולל שעל יד הישיבה

קרית שמונה
052-7136824

ראשון לציון
שדה חמד
ישיבת עטרת שלמה

רחובות
050-4101805
ישיבת מאור התלמוד
כולל בר שאול
לב לאחים

רמת גן
גבעה א'
052-7606491
ישיבת כפר חסידים
053-3136168
גבעה ב'
כולל נר ישראל בית יצחק
052-7183722
בביהכנ"ס שבת אחים
גבעה ג'
052-7171992 (פרקש)
בנה ביתך
בביהכנ"ס היכל משה

תל אביב
מלון דבורה
שפירא
מכולת רח' ר' ישראל סלנט

תל ציון
052-7626880 (משפ' ישועה)

חדרה
08-9924520
ישיבת תפרח-תושיה

ניתן להשיג בבתי החולים:
- בלינסון-שניידר
- מעייני הישועה
- תל השומר

המעוניינים להפיץ באזור מגוריהם יפנו ל: 053-3145900

ניתן לקבל קובץ זה בכתובת מייל: k.gilyonot@gmail.com | להנצחות ע"ג הקובץ ניתן לפנות ל: 053-3145900

DYNAMICS 052-7660854